

Е л е н Г. В а ј т

ВЕЛИКА БОРБА

ШЕСТО ИЗДАЊЕ

-Између добра и зла-

Елен Г. Вајт
ВЕЛИКА БОРБА

Наслов оригинала:
The Great Controversy Between Christ and Satan
The Conflict of the Ages in the Christian Dispensation
By Ellen G. White

Шесто издање

Превод са енглеског језика:
Милан Шушљић

Лектура:
проф. Томислав Стефановић

За издавача:
мр Драган Пејовски

Дизајн корица:
Хранислав Ђоковић

Припрема:
»ПРЕПОРОД« - Београд

Штампа:
»EURO DREAM« - Нова Пазова

Тираж:
5000 примерака

ISBN: 978-86-423-0348-2

ПРЕДГОВОР

Ова књига није објављена с циљем да открије постојање греха, патње и беде у овом свету. То је свима добро познато. Ова књига није објављена да прикаже непомирљиву борбу између таме и светлости, греха и праведности, зла и добра, смрти и живота. Дубоко у свом срцу то већ знамо, знамо да и сами учествујемо у том сукобу.

Међутим, понекад се у свакоме од нас буди жеља да сазнамо нешто више о том великом сукобу. Како је почео? И да ли је одувек пламтео? Који чиниоци доприносе овој изузетно сложеној појави? У каквом је односу појединац према њој? У чему је човекова лична одговорност? У овом свету постојим без своје одлуке, нисам имао други избор. Да ли је то добро или рђаво за мене?

Која су велика начела предмет сукоба? Колико ће трајати? Како ће се завршити? Хоће ли Земља нестати у дубини ледене, вечне ноћи без Сунца, као што тврде поједини научници? Или је пред њом нека боља будућност, блистава од светлости живота, топла од вечне Божје љубави?

Да питања учинимо блиским себи: Како се овај сукоб у мом срцу, ова борба између себичности, која ми се намеће, и љубави која из мене зрачи, може завршити победом добра, завршити за сву вечност? Шта о томе говори Библија? Како Бог може да нам одговори на то питање, које има вечну важност за сваку душу?

Недоумице сличне овима наваљују са свих страна. Оне се упорно уздижу из дубине нашег срца. Захтевају одређене одговоре.

Бог, који нам је усадио чежњу за нечим бољим, пробудио жељу да упознамо истину, и неће ускратити одговоре ниједноме од нас, неће нам одузети право да располажемо неопходним знањем; јер

»Господ, Господ, не чини ништа не откривши тајне своје слугама својим, пророцима.«

Зато је, драги читаоци, циљ ове књиге, да помогне намученој души да пронађе добро решење за све ове проблеме. Књига је потекла из пера аутора који је доживео и утврдио да је Бог добар и који у разговору са Богом и проучавањем Његове Речи открива да се Господње тајне показују онима који се боје Бога и да ће Он само таквима открити свој завет.

Да бисмо боље схватили основу овог великог сукоба, који је прожео живот целог свемира, писац га је приказао ослањајући се на велике, стварне догађаје који су се развијали током последњих двадесет столећа.

Књига започиње трагичним последњим призорима из историје Јерусалима, града Божјих изабраника, који су одбили да прихвате Човека са Голготе, иако је дошао да им понуди спасење. Полазећи од тих догађаја, и путујући дугим развојним путем народа, књига указује на прогонства Божје деце током првих столећа, на велики отпад који је настао у Његовој Цркви, на велико и опште пробуђење у доба реформације, када су јасно изражена поједина велика начела овог сукоба, на страшну лекцију коју је оставила Француска својим одбацивањем начела праведности, на оживљавање и уздизање Писма, на његов благотворни, спасоносни утицај, на верско буђење које ће настати током последњих дана; на ослобађање сјајног врела Божје Речи, с његовим прекрасним откривењима светлости и знања која ће сузбити злокобне продоре свих заблуда таме.

Садашњи претећи сукоб око животних начела, сукоб у коме нико не може остати неутралан, представљен је једноставно, блиставо, снажно.

И на крају, реч је о вечној, славној победи добра над злом, истине над заблудом, светлости над тамом, радости над тугом, наде над очајањем, славе над срамотом, живота над смрћу, вечне, напаћене љубави над осветничком силом мржње.

Ранија издања ове књиге довела су срца многих душа правом Пастиру; молитва је издавача да и ово издање донесе још богатије, вечне, добре плодове.

УВОД

Адам је пре појаве греха уживао у непосредном разговору са својим Створитељем; али пошто се човек својим преступом одвојио од Бога, људском роду ускраћена је ова висока предност. Међутим, планом откупљења отворен је пут којим становници ове Земље могу и даље успостављати везу са Небом. Бог је разговарао са људима преко свога Духа, а божанска светлост изливала се на свет у откривењима која је давао својим изабраним слугама. »Него научени од Светога Духа говорише свети Божји људи.« (2. Петрова 1,21)

У раздобљу првих двадесет и пет столећа људске историје није било писаног откривења. Људи које је Бог подучавао преносили су своје знање другима, и тако је оно преношено од оца сину, од нараштаја нараштају. У Мојсијево време почело је припремање писане Речи. Надахнута откривења записана су у надахнутој Књизи. Ово дело настављено је у току дугог раздобља од шеснаест векова – од Мојсија, историчара Стварања до Закона, па све до Јована, који је записао најузвишеније истине Радосне вести.

Библија указује на Бога као на свог Аутора, иако је писана људском руком; разноврсним стилем својих различитих књига, она открива одлике својих многобројних писаца. Све истине откривене у њој, »од Бога су дане« (2. Тимотију 3,16); али изражене људским речима. Бесконачни је својим Светим Духом расветлио ум и срце својих слугу. Давао им је снове и виђења, симболе и слике, а они којима је истина на тај начин била откривана, обликовали су

божанске мисли људским језиком.

Десет заповести изговорио је сам Бог, и написао их својом руком. Оне имају божанско, а не људско порекло. Тако Библија са својим истинама, које су изражене људским језиком, представља заједништво божанског и људског. Такво заједништво постојало је у природи Исуса Христа, који је био Божји Син и Син човеков. На Библију се односи оно што се односило на Христа, да »Реч постаде тело и усли се у нас«. (Јован 1,14)

Библијске књиге написане у различитим временима, настојањем људи који су се веома разликовали по свом положају и занимању, по душевним и духовним способностима, откривају велике стилске разноликости, али и разноврсност тема којима се баве. Различити аутори служе се различитим начинима изражавања; често једну исту истину један писац износи много јасније од другог. Пошто чак неколико аутора расправља о истој теми, али из различитих аспеката или се различито односе према њој; може се стећи утисак, а то се посебно догађа површним, немарним читаоцима, или читаоцима пуних предрасуда, да постоје неке несагласности или супротности управо на оним местима на којима разумни, побожни истраживач, који има јасан увид, открива само потпуни и савршени склад.

Пошто истину износе различити појединци, на видело излазе и њени различити видови. Један писац је много дубље задивљен једним делом предмета; јасно схвата оне тачке које се слажу с његовим искуством или с његовом способношћу схватања и оцењивања; други разматра другу фазу; и тако сваки од њих, под утицајем Светога Духа, објављује оно што се најдубље и најснажније урезало у његов ум – различите видове истине у животу свакога од њих, али је ипак савршени склад остварен преко свих. Истина, откривена на тај начин, сједињује се и прераста у савршену целину, прилагођену да задовољи потребе људи у свим животним околностима и искуству.

Богу је било угодно да преко људских оруђа пренесе своју истину на свету; и Он сам, својим Светим Духом, одређивао је и оспособљавао људе да изврше то дело. Он је усмеравао њихов ум приликом избора о чему ће говорити и шта ће писати. Благо је било стављено у земљане судове, иако је потицало са Неба. Сведочан-

ства су била преношена несавршеним изражајним могућностима људског језика, али је сведочанство било Божје; послушно, верно Божје дете пратило га је у слави божанске силе, пуне благодати и истине.

Бог је у својој Речи, поверио људима знање неопходно за спасење. Света писма морају бити прихваћена као ауторитативно, непогрешиво откривење Његове воље. Она су правило вере, објавитељ доктрина и потврда искуства. »Све је писмо од Бога дано и корисно за учење, за карање, за поправљање, за поучавање у правди, да буде савршен човек Божји, за свако добро дело направљен.« (2. Тимотију 3,16.17)

Међутим, чињеница да је Бог своју вољу открио људима преко своје Речи, није искључила потребу за сталном присутношћу и вођством Светога Духа. Потпуно супротно! Наш Спаситељ обећао је свога Духа који ће Реч отворати Његовим слугама, осветљивати и примењивати њена учења. Пошто је то исти Дух, који је надахнуо Библију, немогуће је да учења Духа постану супротна учењима Речи.

Свети Дух није био изливен – нити ће икада бити дарован – да замени Библију; јер сама Писма изричито наглашавају да је Божја Реч мерило којим се сва учења и сва искуства морају оцењивати. Апостол Јован каже: »Не верујте свакоме духу, него кушајте духове јесу ли од Бога; јер многи лажни пророци изиђоше на свет.« (1. Јованова 4,1) Пророк Исаија објављује: »Закон и сведочанство тражите! Ако ли ко не говори тако, њему нема зоре!« (Исаија 8,20)

Људи својим заблудама наносе велику срамоту делу Светога Духа; тврдећи да су просветљени Њиме, говорећи да више нема потребе да их Божја Реч води. Њих воде утисци које они у својој души сматрају Божјим гласом. Међутим, дух који управља њима није Божји Дух. Такво повођење за утисцима и занемаривање Писма може једино створити пометњу, заваравање и пропаст. Оно доприноси остварењу замисли Злога. Служба Светога Духа има животну важност за Христову Цркву, и зато сотона лукаво покушава да помоћу грешака које чине екстремисти и фанатици изложи презиру дело Светога Духа и наведе Божји народ да зане-

мари овај Извор снаге који му је сам Господ ставио на располагање.

У складу са Божјом Речју, Његов Дух треба да настави своје дело у целом раздобљу проповедања Јеванђеља. Током многих векова, у време настајања Светог писма Старог и Новог завета, Свети Дух није престајао да просветљује ум појединаца, независно од откривења обухваћених светим каноном. Библија приказује како су, под утицајем Светога Духа, људи добијали опомене, укоре, савете и упутства, у питањима која ни на који начин нису била повезана са настајањем Писма. Споменути су пророци из разних векова о чијим изјавама ништа није забележено. Свети Дух је на сличан начин, после закључења канона Светог писма, требало да настави своје дело, да просветљује, опомиње и теши Божју децу.

Исус је обећао својим ученицима: »А утешитељ Дух Свети, којег ће Отац послати у име Моје, Он ће вас научити свему и напоменуће вам све што вам рекох.« (Јован 14,26) »А када дође Он, Дух истине, упутиће вас на сваку истину; ... и јавиће вам што ће бити унапредак.« (Јован 16,13) Писмо јасно говори да се ова обећања, која нису ограничена само на дане апостола, односе на Христову цркву свих времена. Спаситељ овако уверава своје следбенике: »И ево, Ја сам с вама у све дане, до свршетка века!« (Матеј 28,20) Павле такође изјављује да се дарови и испољавање Светога Духа показују у Цркви »да се свети приправе за дело службе, на сазидање тела Христовог, докле достигнумо сви у јединство вере и познање Сина Божјег, у човека савршена, у меру раста висине Христове.« (Ефесцима 4,12.13)

За вернике у Ефесу апостол се овако молио: »Да Бог Господа нашега Исуса Христа, Отац славе, даде вам Духа премудрости и откривења да Га познате, и бистре очи срца нашега да бисте могли видети које је нада Његова звања... и каква је изобилна величина силе Његове на нама који верујемо.« (Ефесцима 1,17-19) Служба Божјег Духа просветљује разум и отвара ум за дубине свете Божје Речи, то је био благослов који је Павле желео да осигура цркви у Ефесу.

Петар је после задивљујућег показивања Светога Духа на дан Педесетнице, позвао народ да се покаје и крсти у Христово име,

за опроштење својих греха, а онда је рекао: »И примићете дар Светога Духа, јер је за вас обећање и за децу вашу, и за све даљне које ће год дозвати Господ Бог наш.« (Дела 2,38.39)

У непосредној повезаности са призором великог Божјег дана, Господ је преко пророка Јоила обећао посебно изливање свога Духа (Јоило 2,28). Ово пророчанство је доживело делимично испуњење приликом изливања Светога Духа на дан Педесетнице; али ће своје потпуно испуњење добити у показивању божанске благодати која ће пратити завршно дело јеванђеља.

Велика борба између добра и зла појачаваће се све до самог краја времена. У сва времена сотона је свој гнев усмеравао против Христове цркве; а Бог је изливао своју благодат и свога Духа на свој народ да га ојача и спреми да се одупре силама злога. Када су Христови апостоли требали да објаве Његово јеванђеље свету и да га запишу за сва будућа времена, добили су посебно просветљење Светим Духом. Међутим, у време када се Црква буде приближила свом коначном избављењу, сотона ће деловати још већом силом. Он ће се појавити обузет великим гневом, »знајући да времена мало има«. (Откривење 12,12) Он ће се трудити »са сваком силом, и знацима, и лажним чудесима«. (2. Солуњанима 2,9) Тај врхунски ум, који је некада био највиши међу Божјим анђелима, у раздобљу од шест хиљада година, потпуно се посветио делу преваре и разарања. Свеобухватност сотонске вештине и подмуклости, све суровости, развијене током тих вековних сукоба, биће у том завршном сукобу употребљене против Божјег народа. И управо у то време опасности, Христови следбеници треба да објаве опомену свету да се приближио други Господњи долазак; људи ће морати да се припреме да приликом Његовог доласка стану пред Њега »чисти и прави у миру«. (2. Петрова 3,14) У то ће време посебан дар благодати и силе бити Цркви исто толико неопходан као и у дане апостола.

Просветљење силом Светог Духа омогућило је писцу ових страница да види призоре дуге борбе између добра и зла. Више пута било му је омогућено да посматра догађаје из велике борбе између Христа, Кнеза живота, Творца нашег спасења, и сотоне, кнеза зла, узрочника греха и првог преступника Божјег закона. Непријатељство које је показао према Христу, сотона је показао

и према Христовим следбеницима. Током целе историје човечанства може се пратити иста сотонина мржња према начелима Божјег закона, иста присутност лажи која тежи да заблуду прикаже као истину, човекове законе као Божје законе, обожавање створења као обожавање Створитеља. Током свих векова сотона је улагао напоре да Божји карактер погрешно представи тако да људи стекну нетачан појам о Богу и да би Га се због тога бојали, мрзели уместо волели; он настоји да уклони Божји закон тако да човек поверује да је слободан од његових захтева; прогони све који се усуде да се успротиве његовим обманама. Све то можемо схватити ако проучавамо животописе патријараха, пророка, апостола, мученика и реформатора.

Сотона ће се током великог завршног сукоба, послужити истим начином, показивати исти дух, трудити се да постигне исти циљ као и у свим претходним столећима. Оно што је било, поново ће бити, осим што ће будућа борба бити обележена тако појачаном снагом какву свет још никада до тада није доживео. Сотонине преваре биће још подмуклије, његови напади још одлучнији. Ако буде могуће, покушаће да превари и саме изабране (Марко 13,22).

Док је Божји Дух откривао мојим мислима велике истине своје Речи и призоре из прошлости и будућности, било ми је наложено да објавим другима оно што ми је било откривано – да пратим историју сукоба кроз све протекле векове, посебно да бих је представила у таквој светлости која ће расветлити борбу у будућности која се брзо приближава. Трудећи се да остварим тај циљ, покушавала сам да на такав начин изаберем и прикупим збивања из историје Цркве да сам могла да пратим разоткривање великих пробних истина које су у различитим раздобљима биле даване свету, које су изазивале сотонин гнев и непријатељство Цркве окренуте свету, а које су својим сведочењем подржавали они који »нису марили за свој живот до саме смрти«.

У тим записима можемо сагледати наговештаје о сукобу који је пред нама. Пратећи их у светлости Божје Речи, просветљени Његовим Духом, можемо сагледати замке злога, и опасности којих се морају чувати они који ће приликом Његовог доласка бити проглашени »без мане« пред Господом.

Велики догађаји који су обележили напредак реформи у прошлим временима, сада су постали историја, добро позната и широко призната у протестантском свету; то су чињенице које нико не може оспорити. Ову историју, у складу са сврхом књиге укратко сам представила; ова сажетост мора бити узета у обзир, јер су чињенице сабијене у мали простор који је изгледао усклађен са потребом да њихова важност буде правилно схваћена. У неким случајевима, у којима су историчари тако груписали збивања да омогуће сажето, правилно схватање предмета или су на прихватљив начин сажимали појединости, наводила сам њихове речи, међутим, у неким случајевима нисам посебно наводила изворе, јер цитати нису били навођени с циљем да аутори буду истакнути као ауторитети, већ зато што су њихове речи омогућавале брзо и јасно представљање предмета. Приказивањем искустава и погледа оних који су унапређивали дело реформе у наше време, на сличан начин послужила сам се њиховим објављеним делима.

Сврха ове књиге није у томе да представи нова сазнања о борбама из прошлих времена, већ да истакне чињенице и начела од значаја за будуће догађаје. Међутим, посматрани као део сукоба између сила светлости и таме, сви ови записи о прошлости добијају ново значење; преко њих је могуће расветлити будућност; осветлити пут онима који ће, као и реформатори из прошлих векова, бити позвани, да чак суочени са опасношћу да изгубе сва своја земаљска добра, посведоче »за Реч Божју и за сведочанство Исуса Христа«!

Она треба да изнесе на видело призоре из велике борбе између истине и заблуде, да разоткрије сотонина лукавства, и учини да им се успешно одупремо, да пронађе задовољавајуће решење за велики проблем зла, да у таквој светлости прикаже порекло и коначно уклањање греха да се јасно покаже Божја праведност и добра воља у свим Његовим поступцима према Његовим створењима; да се види света, непроменљива природа Његовог закона. То је циљ и сврха ове књиге. Да се њеним утицајем људи могу ослободити силе таме и постати »сунаследници наследства светих у виду«, да славе Онога који их је волео и дао себе за њих, искрена је молитва писца!

РАЗОРЕЊЕ ЈЕРУСАЛИМА

»**К**ад би и ти знао у овај твој дан што је за мир твој! Али је сада сакривено од очију твојих. Јер ће доћи дани на тебе, и окружиће те непријатељи твоји опкопима, и опколиће те, и обузеће те са свију страна; и разбиће тебе и децу твоју у теби, и неће оставити у теби камена на камену, зато што ниси познао времена у којему си похођен.« (Лука 19,42-44)

Исус је са врха Маслинске горе посматрао Јерусалим. Спокојан и леп оку био је приказ који се показивао пред Њим. Било је време Пасхе, па су се синови Јаковљеви из свих земаља окупили да прославе велики народни празник. Између вртова и винограда, зелених падина посутих шаторима ходочасника, уздизали су се терасасте брежуљци, достојанствене палате и масивна утврђења израиљске престонице. Изгледало је као да кћер Сионска у својој охолости говори: »Седим као царица и нећу видети жалост!« - исто тако прелепа и осећајући се сада исто тако сигурном у наклоност Неба као и онда, када је вековима пре тога, царски песник певао: »Прекрасна је висина, утеха свој земљи, гора Сион... град цара великога!« (Псалам 48,2) Величанствене зграде Храма могле су се јасно видети. Зраци залазећег Сунца обасјавали су снежну белину његових мермерних зидова и одбијали се од златних врата, кула и купола. Као »савршенство лепоте« уздизао се храм, понос јеврејског народа. Које би дете Израиљево могло да посматра тај приказ, а да не осети дубоку радост и дивљење! Међутим, сасвим другачије мисли обузима-

ле су Исуса. »И кад се приближи, угледа град и заплака за њим.« (Лука 19,41) Откупитељ света изненада је био обузет тајанственом тугом, усред свеопштег клицања којим је поздрављен Његов победоносни улазак у град, иако су се палмове гране таласале, радосни узвици Осана измамљивали одјеке с брегова, а хиљаде гласова проглашавале Га царем. Он, Син Божји, Обећани, чија је моћ надвладала смрт и позивала њене робове из гробова, био је обливен сузама, не због обичног бола, већ због превелике, неса-владиве агоније.

Није плакао због себе, иако је добро знао куда ће Га ноге одне-ти. Пред Њим се простирала Гетсиманија, поприште Његове све ближе агоније. Овчија врата била су на видику, врата кроз која су столећима провођене животиње одређене за жртву, врата која ће се и за Њега отворити, када буде био »вођен као јагње на заклање«. (Исаија 53,7) Није далеко била ни Голгота, место Његовог распећа. Пут којим ће Христос ускоро кренути прекривао је ужас велике таме, јер је своју душу требало да понуди као жртву за грех. Ипак, размишљање о овим призорима није бацило сенку туге на Њега у овом радосном тренутку. Никакво предосећање о Његовој натчовечанској муци није помрачивало Његов несебични дух. Плакао је над хиљадама осуђених Јерусалимљана, над сле-пиллом и непокајањем оних које је дошао да благослови и спасе.

Пред Исусовим очима била је хиљадугодишња историја Бож-је посебне наклоности и очинске бриге, исказане према изабра-ном народу. Ту је било и брдо Морија, на коме је син обећања, као жртва која се није опирала, био везан и положен на олтар – симбол приношења Божјег Сина. Ту је завет благослова, славно месијан-ско обећање, био потврђен оцу свих верних (1. Мојсијева 22,9.16-18). Ту су били и пламенови жртве, који су се уздизали к небу с Орнановог гумна и одвратили мач анђела затирача (1. Дневника 21) – као прикладан симбол Спаситељеве жртве и посредовања за грешне људе. Бог је чашћу уздигао Јерусалим изнад целе Земље. Господ је »изабрао Сион«, »омиле му живети у њему«. (Псалам 132,13) У њему су свети пророци вековима изговарали своје пору-ке пуне упозорења. У њему су свештеници махали својим кадио-ницама док су се облаци тамјана, с молитвама верних, уздизали Богу. Ту је свакога дана била приношена крв закраних јагањаца,

унапред указујући на Божје Јагње. У њему је Господ, облаком славе изнад престола милости, показивао своју присутност. Ту је почивало подножје тајанствених лествица које су повезивале Небо и Земљу (1. Мојсијева 28,12; Јован 1,51) – оних лествица којима су се пењали и спуштали Божји анђели и која су свету отворила пут у Светињу над светињама. Да је Израил као народ сачувао своју верност Небу, Јерусалим би, као Божји изабраник, вечно стајао (Јеремија 17,21-25). Али, историја тог повлашћеног народа представљала је запис о отпаду и побуни. Тај народ се успротивио благодати Неба, злоупотребио своје предности и занемарио своје прилике.

Иако се Израиљци »ругаху гласницима Божјим и не мараху за речи Његове и смејаху се пророцима Његовим« (2. Дневника 36,16), Он је наставио да им се и даље показује као »Бог милостив, жалостив, спор на гнев и обилан милосрђем и истином« (2. Мојсијева 34,6); не марећи за поновљена одбијања, Његова милост настављала је да их позива. Бог им је у љубави пуној сажалења, љубави која је надмашивала љубав оца према сину који је поверен његовом старању, слао »зарана једнако гласнике своје, јер Му беше жао народа Његова и стана Његова«. (2. Дневника 36,15) Када приговори, усрдне молбе и укори нису помогли, послао им је најбољи дар Неба; излио им је цело Небо у том једном дару!

Син самога Бога био је послан да се заузме за непокајнички град. Христос је пресадио Израиља као добру лозу из Египта (Псалм 80,8). Његова рука уклонила је незнабошце пред њим. Он га је засадио »на родну брдашцу«! Његова заштитничка рука подигла је ограду око њега. Послао је своје слуге да га негују. Зато је и узвикнуо: »Што је још требало учинити винограду Мојему што му не учиних?« (Исаија 5,1-4) Међутим, када је очекивао да ће родити грождем, виноград је родио вињагом. Испуњен дубоком надом да ће се род коначно показати, сам је дошао у свој виноград да би га, уколико буде могуће, спасао од уништења. Окопао је своју лозу; орезао је и неговао. Био је неуморан у својим напорима да спасе виноград који је посадио.

Господ видела и славе три године је пролазио кроз свој народ, »чинећи добро и исцељујући све које ђаво беше надвладао«, завијао ране људима сломљена срца, ослобађао заробљене, вра-

ћао вид слепима, чинио да хроми проходају, да глуви чују, да се губави чисте, да мртви устају и да се сиромашнима проповеда Јеванђеље (Дела 10,38; Лука 4,18; Матеј 11,5). Свим друштвеним групама подједнако је упућивао позив: »Ходите к Мени сви који сте уморни и натоварени, и Ја ћу вас одморити!« (Матеј 11,28)

Он је истрајно обављао своју мисију милости, иако је као награду за добро добијао зло, и мржњу за љубав (Псалам 109,5). Никада није одбио никога ко би затражио Његову благодат. Као бескућник и путник, коме су понижења и оскудица свакодневно падали у део, живео је да служи невољнима, да олакшава беду ближњима, да их преклиње да приме дар живота. Таласи милости, који су се одбијали од тих тврдовратих срца, враћали су се поново као још снажнија плива саосећајне, безграничне љубави. Ипак, Израил је окренуо леђа свом најбољем Пријатељу и једином Помоћнику. Позиви Његове љубави били су презирани, Његови савети одбацивани, Његове опомене извржаване порузи.

Тренутак наде и опроштења брзо је пролазио; чаша Божјег дуго одлаганог гнева била је скоро пуна. Облаци који су се прикупљали током векова отпада и побуне, сада већ набијени претећом непогодом, претили су да се провале над грешним народом; Онога који га је једини могао избавити од зле судбине, народ је презирао, злостављао, одбацивао и на крају осудио да буде разапет. Време када је Израил као народ уживао божанску наклоност и благослове, истекло је када се Христос нашао на крсту, на Голготи. Губитак једне једине душе је несрећа која бескрајно надмашује све добитке и сва блага овога света; док је посматрао Јерусалим, пропаст целог града, целог народа, показала се пред Христовим очима – пропаст тога града, тога народа кога је Бог некада изабрао да буде Његово нарочито благо.

Пророци су плакали над отпадом Израилља и над страшним пустошењем којим су његови греси били похођени. Јеремија је пожелео да му очи постану извори суза да би могао да плаче дан и ноћ над побијеним кћерима свога народа, над Господњим стадом које је било одведено у ропство (Јеремија 9,1, 13,17). Какав је, онда, био бол Онога чији је пророчки поглед могао да обухвати не године, већ векове! Он је гледао анђела затирача који је подигао мач против града у коме је тако дуго било Господње боравиште.

Са обронака Маслинске горе, са истог места које је касније заузео Тит са својом војском, гледао је преко долине света предворја и тремове, и од суза замагљеним очима, из страшне перспективе, посматрао зидове окружене непријатељским четима. Слушао је бат армија које су се постројавале за рат. Чуо је вапај мајки и деце која су опкољеном граду плакала за хлебом. Посматрао је његове свете и прекрасне зграде, његове палате и куле, обухваћене пламеном, а места на којима су некада стајале притиснута гомилама задимљених развалина.

Гледајући даље кроз векове, видео је заветни народ расејан по свим земљама, »као олупине на пустој обали«. У привременој казни, која је ускоро морала да се излије на његове синове, видео је само прве гутљаје из чаше гнева коју ће на коначном суду морати да испију све до дна. Божанско саучешће и жива љубав, нашли су свој израз у овим тужним речима: »Јерусалиме, Јерусалиме, који убијаш пророке и засипаш камењем послане к себи, колико пута хтех да скупим чеда твоја, као што кокош скупља пилиће своје под крила, и не хтесте!« О, народе који си био уздизан изнад свих осталих, да си познао време свога похођења и оно што је за твој мир! Ја сам зауставио анђела правде, Ја сам те позивао на покајање, али узалуд. Ти ниси одбацивао и одбијао само слуге, представнике и пророке, већ самога Свеца Израилјева, свог Откупитеља. Ако, дакле, будеш уништен, сам ћеш бити одговоран! »И нећете да дођете к Мени да имате живот!« (Матеј 23,37; Јован 5,40)

Христос је у Јерусалиму гледао симбол света окорелог у неверству и бунтовништву, света који жури у сусрет осветничким Божјим судовима. Јади грешног рода, који су тиштали Његову душу, изнудили су са Његових усана тај изразито горак крик. Гледао је трагове греха који су се могли сагледати у људској беди, сузама и крви; Његово срце било је покренуто бескрајним сажалењем према невољнима и напаћенима на Земљи; чезнуо је да им свима помогне. Међутим, ни Његова рука није могла да заустави плиму људских страдања; само ће ретки потражити свој једини Извор помоћи. Био је спреман да своју душу препусти смрти само да им спасење стави надокхват руке; али само ретки појединци доћи ће к Њему да добију вечни живот.

Величанство Неба је у сузама! Син вечног Бога узнемирен у духу, изнемогао од брига! Овај призор је испунио цело Небо чуђењем. Приказао нам је бескрајну грешност греха; показао нам је колико је тежак задатак, чак и за моћ Вечнога, да спасе кривца од последица престапања Божјег закона. Исус је, гледајући унапред према последњем нараштају, видео свет изложен превари сличној оној која је изазвала разорење Јерусалима. Јевреји су учинили велики грех одбацивањем Христа; велики грех хришћанског света биће одбацивање Божјег закона, који представља темељ Његове владавине и на Небу и на Земљи. Господње заповести биће презрене и проглашене ништавним. Милиони у оковима греха, сотониних робова, осуђених да доживе другу смрт, одбиће да слушају речи истине у дан свога похођења. Страшне ли заслепљености! Ужасног ли безумља!

Христос се поново, два дана пре Пасхе, када је последњи пут изашао из Храма у коме је обелоданио лицемерје јеврејских старешина, заједно са ученицима, попео на Маслинску гору и сместио се са њима на травнатој падини која се уздизала изнад града. Још једном се загледао у његове зидине, његове куле и палате. Још једном је могао да гледа Храм и његову блиставу лепоту, сличну прекрасној дијадеми која је украшавала свето брдо.

Псалмиста је хиљаду година пре тога дана, величао Божју наклоност према Израиљу зато што је његов свети дом изабрао за своје боравиште: »У Салему је стан Његов и насеље Његово на Сиону!« »Него изабра колена Јудино, гору Сион, која Му омиле. И сагради светињу своју као горње своје станове, и као земљу утврди је довека.« (Псалам 76,2; 78,68.69) Први Храм био је подигнут током најблагословенијег раздобља у историји Израиља. Цар Давид је прикупио велику залиху блага за ту сврху, а под утицајем божанског надахнућа начињени су планови за његову изградњу (1. Дневника 28,12.19). Соломун, најмудрији цар у Израиљу, довршио је ово дело. Храм је представљао највеличанственију грађевину коју је свет икада видео. Међутим, Бог је преко пророка Агеја прорекао други Храм: »Слава ће овога дома последњега бити већа него онога првога, вели Господ над војскама.« »И потрешћу све народе, и доћи ће Изабрани свих народа, и напунићу овај дом славе, вели Господ над војскама.« (Агеј 2,9.7)

Народ који се после живота проведеног у прогонству, око пет стотина година пре Христовог рођења, вратио у опустошену и скоро празну земљу, обновио је Храм, разорен у доба Навуходоносора. Међу тим људима било је старца који су се још сећали славе Соломуновог храма и који су плакали приликом постављања темеља за нови, јер је морао да буде много скромнији од претходног. Пророк је упечатљиво описао осећања која су преовладала у народу: »Ко је међу вама остао који је видео овај дом у првој слави његовој? А какав ви сада видите? Није ли према ономе као ништа у вашим очима?« (Агеј 2,3; Јездра 3,12) У то време дато је обећање да ће слава каснијег Храма бити већа од славе претходнога.

Други Храм се по величанствености није могао упоредити с првим; нити је био посвећен истим видљивим знацима божанске присутности као први. Никаква натприродна сила није се показала да обележи његово посвећење. Облак славе није се појавио да испуни тек изграђену светињу. Огањ с неба није се спустио да сажеже жртву на његовом олтару. Шекина није више почивала међу херувимима у Светињи над светињама; ковчег, престо милости и плоче сведочанства нису се налазиле у њему. Никакав глас није одјекнуо с Неба да на питања свештеника објави Господњу вољу.

Јевреји су столећима узалудно покушавали да покажу на који су се начин испунила Божја обећања дата преко Агеја; али, охолост и неверовање потамнили су њихов ум и нису били у стању да схвате право значење пророкових речи. Други Храм није био почаствован облаком Господње славе, већ стварном присутношћу Онога у коме је живела свака пунина Божанства телесно – који је сам био Бог откривен у телу. »Чезња свих народа« заиста се појавила у свом Храму када је Човек из Назарета учио и исцељивао у његовим светим тремовима. Христовом присутношћу, и само Његовом присутношћу, други Храм је славом надмашио први. Међутим, Израил је одбацио понуђени дар са Неба. Заједно са скромним Учитељем, који је тога дана изашао кроз његова златна врата, слава је заувек отишла из тога Храма. Спаситељеве речи су се већ испуниле: »Ето ће вам се оставити ваша кућа пуста!« (Матеј 23,38)

Христово пророчанство о разорењу Храма испунило је ученике страхом и чуђењем. Пожелели су да потпуније схвате значење Његових речи. Богатство, труд и вештина градитеља у раздобљу дужем од четрдесет година нештедимице су улагани у повећавање његовог сјаја. Ирод Велики потрошио је на њега римско и јеврејско богатство, па га је чак и император света обогатио својим даровима. Масивни блокови белог мермера, огромних размера, послани из Рима у ту сврху, сачињавали су део његове грађевине, и управо на њих ученици су скренули пажњу свога Учитеља, говорећи: »Учитељу, где какво је камење и каква грађевина!« (Марко 13,1)

Исус је на ове речи дао свечан и запањујући одговор: »Заиста вам кажем, неће остати овде ни камен на камену који се неће разметнути!« (Матеј 24,2)

Ученици су у мислима разорење Јерусалима повезали са догађајима приликом Христовог доласка, када буде дошао да у слави овога света преузме престо целокупног царства, да казни непокајане Јевреје, а да народ ослободи римског јарма. Господ им је рекао да ће још једном доћи, и зато су се приликом спомињања судова над Јерусалимом њихове мисли вратиле том доласку, и док су се на Маслинској гори окупљали око Спаситеља, поставили су му питање: »Кажи нам када ће то бити? И какав је знак Твога доласка и послетка века?« (Матеј 24,3)

Будућност је пред ученицима била милостиво сакривена. Да су у то време потпуно схватили две трагичне чињенице – Откупитељеве патње и Његову смрт, и разорење њиховог града и Храма – били би испуњени ужасом. Христос им је описао низ истакнутих догађаја који ће се збити пре краја времена. Његове речи тада нису биле потпуно схваћене; али њихово значење биће откривено Његовом народу у време када му буду неопходна упутства која се крију у њима. Пророчанство које је изрекао имало је двоструко значење; најављивало је разорење Јерусалима, али и ужасе последњег великог дана.

Исус је ученицима, који су Га пажљиво слушали, објавио судове који ће пасти на отпали Израил, и посебно одмазду која ће га задесити због одбацивања и разапињања Месије. Очигледни знаци претходиће трагичном врхунцу збивања. Тренутак од кога су

се ужасавали стићи ће изненада и брзо. Спаситељ је упозорио своје следбенике: »Када, дакле, угледате мрзост опустошења, о којој говори пророк Данило, где стоји на месту светоме, који чита да разуме, тада, који буду у Јудеји, нека беже у горе!« (Матеј 24,15.16; Лука 21,20.21) Када римске заставе буду пободене на светом тлу, које се протезало неколико стотина метара изван градских зидина, онда Христови следбеници треба бежањем да потраже сигурност. Они који буду желели да побегну не смеју оклевати, када запазе знак упозорења. У целој јудејској земљи, као и у самом Јерусалиму, овај знак за бежање одмах су морали да послушају. Онај који се буде задесио на кућном крову не сме да се спусти у кућу, чак ни да покупи своје највредније благо. Они који буду радили у пољима или виноградима не смеју одвајати време да покупе плаштеве које су одложили, док су радили у току највреднијих часова у дану. Не смеју оклевати ни тренутка да не би били обухваћени општим уништењем.

За време Иродове владавине, Јерусалим је постао не само много лепши, већ је подизањем кула, зидова и утврђења, повећана природна снага његовог положаја, па је изгледао скоро неосвојив. Онај који би у то време прорицао његово уништење, био би, као и Ноје у своје доба, прозван неразумним изазивачем немира. Међутим, Христос је рекао: »Небо и земља проћи ће, али речи Моје неће проћи!« (Матеј 24,35) Гнев се подигао против Јерусалима због његових греха, а његово упорно неверовање запечатило је његову судбину.

Господ је преко пророка Михеја објавио: »Чујте ово, поглавице дома Јаковљева и кнезови дома Израилјева, који се гадите на правду, и све што је право изврћете, који градите Сион крвљу, и Јерусалим безакоњем. Поглавари његови суде по миту, и свештеници његови уче за плату, и пророци његови гатају за новац, а на Господа се ослањају говорећи: није ли Господ усред нас? Неће доћи зло на нас!« (Михеј 3,9-11)

Ове речи верно описују грешност становника Јерусалима, веома уверених у своју праведност. Иако су тврдили да строго поштују начела Божјег закона, кршили су сва његова правила. Мрзели су Христа зато што су Његова непорочност и светост откривали њихово безакоње; оптуживали су Га да је узрок свих

невоља које су их задесиле као последица њихових греха. Иако су знали да је безгрешан, изјављивали су да је Његова смрт неопходна, јер само тако народ може бити сигуран. »Ако га оставимо тако, сви ће га веровати, па ће доћи Римљани и узети нам земљу и народ«, говориле су јеврејске старешине (Јован 11,48). Уколико Христос буде жртвован, могли би још једном да постану снажан, уједињен народ. Тако су размишљали, и подржавали одлуку свог првосвештеника да је боље да један човек умре него да пропадне сав народ.

Јеврејске старешине тако су градиле »Сион крвљу, и Јерусалим безакоњем«. (Михеј 3,10) Ипак, иако су убијали свога Спаситеља зато што их је корило због греха, били су тако дубоко уверени у своју праведност да су себе и даље сматрали омиљеним Божјим народом и очекивали да их Господ ослободи њихових непријатеља. Пророк наставља: »Зато ће се с вас Сион преорати као њива и Јерусалим ће постати гомила, и гора од дома висока шума.« (Михеј 3,12)

Господ је скоро четрдесет година, после Христовог изрицања пресуде над Јерусалимом, одлагао своје судове над градом и народом. Узвишено је било Божје стрпљење према људима који су одбацили Његово јеванђеље и погубили Његовог Сина. Кратка прича о неплодном дрвету представља Божје поступање према јеврејском народу. Заповест је била изречена: »Посеци је, дакле, зашто земљи да смета?« (Лука 13,7), али их је божанска милост још мало поштедела. Још је међу Јеврејима било много оних који ништа нису знали о Христовом карактеру и делу. Деца нису имала прилику да приме светлост коју су њихови родитељи презрели. Бог је преко проповедања апостола и њихових сарадника желео да Његова светлост заблиста и над њима, и да им буде дозвољено да виде испуњавање пророчанства, не само о рођењу и животу Исуса Христа, већ и о Његовој смрти и васкрсењу. Деца неће бити осуђена за грехе својих родитеља; али, када буду упознала целокупну светлост даровану родитељима, и када буду одбацила додатну светлост коју су добила, постаће учесници у гресима својих родитеља и допунити меру њиховог безакоња.

Неизмерно Божје стрпљење према Јерусалиму само је учврстило Јевреје у њиховом тврдовратом непокајању. У својој мржњи и

суровости према Исусовим ученицима одбацили су и последњу понуду милости. Бог је тек тада повукао своју заштиту над њима, престао да својом силом обуздава сотону и његове анђеле и препустио их власти тога вође кога су сами изабрали. Деца Израилјева одбацила су Христову благодат, која би их оспособила да сузбију своје зле побуде, и оне су их надвладале. Сотона је распалио у њима њихове најсуровије и најниже страсти. Људи се више нису разумно понашали; постали су безумни и остали у власти нагона и слепог беса. У својој суровости постали су слични сотони. У породицама, као и народу, у највишим и најнижим друштвеним слојевима, завладали су на исти начин сумњичавост, завист, мржња, сукоби, бунтовништво, убиства. Нигде није било сигурности. Пријатељи и рођаци издавали су једни друге. Родитељи су убијали своју децу, а деца своје родитеље. Народни управитељи нису имали снаге да владају собом. Страсти које нису савладали претварале су их у тиране. Јевреји су прихватили лажна сведочанства да осуде невиног Божјег Сина. Сада су лажна сведочанства уносила несигурност у њихов живот. Својим делима као да су већ дуго говорили: »Нека нестане испред нас Свеца Израилјева!« (Исаија 30,11) Жеља им је била испуњена. Страх Божји више их није узнемиравао. Сотона је стао на чело народа, а највиши грађански и верски ауторитети потпали су под његову власт.

Вође супротстављених покрета понекад би се сједињавали у пљачкању и мучењу своје несрећне жртве, али после тога поново би се бацали једни на друге и без милости се истребљивали. Чак ни светост Храма није могла да обузда Њихову окрутност. Вернике су убијали и пред олтаром и Светиња је била оскрнављена телима убијених. Међутим, у својој слепој и богохулној охолости подстрекачи овог пакленог дела јавно су изјављивали да се не боје да ће Јерусалим бити разорен, јер је то Божји град. Да би још више учврстили своју моћ, подмићивали су лажне пророке да објављују, чак и у тренутку када су римске легије опседале Храм, да народ треба да очекује да ће Бог избавити свој град. Мноштво је све до краја чврсто веровало да ће се Свевишњи умешати и победити њихове непријатеље. Међутим, Израил је одбацио божанску заштиту и сада више није имао ко да га брани. Несрећни Јерусалим! Раздиран унутрашњим поделама; крв његове деце, која су

се међусобно поубијала, текла је његовим улицама, док су стране армије разарале његова утврђења и убијале његове војнике!

Сва пророчанства која је Христос изрекао о разорењу Јерусалима дословно су се испунила. Јевреји су доживели веродостојност Његових опомињућих речи: »Јер каквом мером мерите, онаквом ће вам се мерити!« (Матеј 7,2)

Пропаст и казну најављивали су знаци и чуда која су се догађала. Усред ноћи нека неприродна светлост обасјавала је Храм и олтар. На облацима приликом заласка Сунца, појављивале су се слике бојних кола и ратника који су се сврставали за битку. Свештенике који су по ноћи служили у Светињи плашили су тајанствени звуци; земља је подрхтавала, а чули су се и многобројни гласови који су викали: »Бежимо одавде!« Велика источна врата, која су била тако тешка да их је могло затворити само десетак људи, и која су била учвршћена огромним гвозденим полугама, укопаним дубоко у чврсту камену подлогу, без видљивог узрока, отворила су се у пола ноћи. (Milman, *The History of the Jews*, book 13)

Неки човек истрајно седам година је ходао јерусалимским улицама објављујући несреће које ће задесити град. Он је и дању и ноћу певао необичну тужбалицу: »Глас са истока! Глас са запада! Глас са сва четири ветра! Глас против Јерусалима и против Храма! Глас против женика и против невесте! Глас против свега народа!« (Исто) Овог необичног човека бацили су у тамницу и избичевали, али никаква притужба није се чула са његових усана. На све увреде и злостављања одговарао је једино речима: »Тешко, тешко Јерусалиму!«, »Тешко, тешко његовим становницима!« Глас његове опомене није престајао да се разлеже, све док није погинуо за време опсаде коју је најављивао.

Ниједан хришћанин није страдао приликом разорења Јерусалима. Христос је својим ученицима упутио опомену, и сви који су поверовали Његовим речима, пазили су на обећани знак. Исус је рекао: »Када видите да Јерусалим опколи војска, онда знајте да се приближило време да опусте. Тада који буду у Јудеји нека беже у горе, а који буду у граду нека излазе напоље.« (Лука 21,19.20) Када су Римљани под Цестијем опколили град, неочекивано су прекинули опсаду, иако су све околности биле погодне за одлучан

напад. Опкољени становници, без наде да ће се успешно одбрани-ти, били су спремни да се предају, онда је римски војсковођа, без видљивог узрока повукао своје снаге. Међутим, Божје милостиво провиђење усмеравало је догађаје у корист Његовог народа. Обећани знак био је показан хришћанима који су га чекали, и тако се пружила прилика свима који су били спремни да послушају Спаситељеву опомену. Догађаји су се тако одвијали да ни Јевреји ни Римљани нису могли да спрече одлазак хришћана. Када се Цестије повукао, Јевреји су провалили из Јерусалима и кренули у потеру за војском која се повлачила; пошто су обе стране биле потпуно заузете, хришћани су имали прилику да напусте град. У том тренутку и унутрашњост земље била је ослобођена од непријатеља који би могли покушати да их задрже. Јевреји су у време опсаде били окупљени у Јерусалиму на прослави празника Сеница, тако да су хришћани у целој земљи имали могућност да се несметано повуку. Без оклевања повукли су се на сигурно место – у град Пелу, у покрајини Переји, с оне стране Јордана.

Јеврејске снаге, које су прогониле Цестија и његову армију, напале су тако жестоко његову заштитницу да јој је запретило потпуно уништење. Римљани су уз велике напоре једва успели да се извуку. Јевреји нису претрпели скоро никакве губитке и натоварени пленом, победоносно су се вратили у Јерусалим. Међутим, тај привидни успех имао је рђаве последице. Надахнуо их је духом тврдоглавог отпора Римљанима, који је осуђеном граду убрзо донео неизрециве патње.

Страшне несреће задесиле су Јерусалим, када га је Тит поново опколио. Град је био нападнут у време Пасхе, када су се милиони Јевреја нашли међу његовим зидовима. Залихе намирница, које би пажљивим располагањем, годинама могле да снабдевају становнике, раније су биле уништене због зависти и осветољубивости сукобљених странака, тако да су становници били изложени ужасима гладовања. Мера пшенице продавана је за таланат. Глад је била тако страшна да су људи жвакали кожу својих опасака и сандала и пресвлаке својих штитова. Многи људи ноћу су се искрадали из града и сакупљали самоникле биљке које су расле изван зидова. Многи међу њима били су ухваћени и погубљени после ужасних мучења, а онима који су успели да се врате често је

отимано оно што су уз тако велику опасност прикупили. Људи на власти излагали су нељудским мучењима нестацицом погођене становнике, покушавајући да изнуде од њих последње незнатне залихе хране које су можда сачували. Све ове суровости много пута чинили су управо они који су били добро нахрањени, али и они који су желели да направе залихе за будућност.

Хиљаде су изгубиле живот од глади и болести. Природне наклоности као да су биле уништене. Мужеви су отимали од својих супруга, а жене од својих мужева. У таквим приликама није било необично видети децу како грабе храну из уста својих остарелих родитеља. Питање пророка: »Може ли жена заборавити пород свој да се не смилује на чедо утробе своје«, добило је одговор међу зидинама овог осуђеног града: »Својим рукама жене жалостиве кухаше децу своју, она им бише храна у погибли кћери народа својега!« (Плач Јеремијин 4,10) Поново се испунило пророчанско упозорење објављено четрнаест столећа пре тога: »Жена која је била мека и врло нежна међу вама, која од мекоће и нежности није била навикла стајати ногом својом на земљу, прозлиће се према миломе мужу својему и према сину својему и према кћери својој... и деци коју роди, јер ће их јести кришом у оскудици свакој од невоље и од тескобе, којом ће ти притужити непријатељ твој по свим местима твојим.« (5. Мојсијева 28,56,57)

Римске вође покушавали су да заплаше Јевреје и да их тако наведу на предају. Заробљеници који су се одупирали приликом заробљавања били су бичевани, мучени и разапињани пред градским зидовима. Стогине су свакога дана биле убијане на тај начин, а ово страшно дело је настављано све док у Јосафатовој долини и на Голготи није било подигнуто толико крстова да је између њих једва било места за пролаз. Тако се испунила страшна клетва изречена пред Пилатовом судском столицом: »Крв Његова на нас и на нашу децу!« (Матеј 27,25)

Тит би врло радо учинио крај овим страшним призорима и тако приштедео Јерусалиму пуну меру казне која му је била одређена. Био је ужаснут гледајући мртва тела побијених како у гомилама леже у долинама. С врха Маслинске горе посматрао је величанствени Храм и био тако одушевљен призором да је издао наређење да се не сме дирнути ниједан његов камен. Пре него што је поку-

шао да заузме ово утврђење, упутио је озбиљан позив јеврејским старешинама да га не присиљавају да крвљу обешчати то свето место. Уколико буду изашли и прихватили битку на било ком другом месту, ниједан Римљанин неће повредити светост Храма. Јосиф Флавије, врло речитим позивом, преклињао их је да се предају, да спасу себе, свој град и своје место за богослужење. Међутим, на његове речи одговорили су огорченим клетвама. Стрелама су обасули последњег људског посредника који је, преклињући их, стајао пред њима. Јевреји су одбацили и позиве Божјег Сина, па су их сада опомене и позиви само учвршћивали у одлуци да све до краја пружају отпор. Узалудни су били Титови напори да спасе Храм; Неко већи од њега изјавио је да ни камен на камену неће остати од њега.

Слепа тврдовратост јеврејских старешина и страшни злочини који су се догађали у опседнутом граду, изазивали су ужас и гнев Римљана и Тит је коначно одлучио да у јуришу освоји Храм. Намеравао је ипак, уколико то буде могуће, да га сачува од разарања. Међутим, његове заповести нису биле извршене. Када се једне вечери повукао у свој шатор, Јевреји су провалили из Храма и напали његове војнике. У току битке, неки војник убацио је буктињу кроз неки отвор у трем и кедровином обложени зидови просторија које су окружавале Храм, били су захваћени пожаром. Тит је пожурио на место, праћен војводама и легионарима, и заповедио војницима да гасе ватру. Нико није послушао његове речи. Војници, покретани бесом, бацали су распаљене бакље у просторије које су окружавале Храм и мачевима масакрирали мноштво које је у њима потражило уточиште. Крв је потоцима текла низ степенице Храма. Хиљаде и хиљаде Јевреја су изгубиле живот. Убојну вику надјачавали су гласови који су викали: »Иха-бод!« - Нестала је слава!

»Тит је установио да није у стању да обузда гнев својих војника. Заједно са официрима ушао је у Храм и прегледао унутрашњост светог здања. Његов сјај испунио их је дивљењем; пошто то свето место још није било захваћено пламеном, учинио је последњи напор да га спасе; прогурао се напред, и још једном заповедио војницима да зауставе ширење пожара. Центурион Либералис покушао је да својом заповедничком палицом приволи војнике на

послушност, али чак ни поштовање према императору није могло да надвлада жестоко непријатељство према Јеврејима, сурово борбено узбуђење и незадрживу жељу за плачкањем. Војници су гледали како на све стране око њих блиста злато, које је заслепљујуће одсјајивало према подивљалим пламеновима пожара; сматрали су да су непроцењива блага сакривена у светињи. Неки војник неприметно је бацао распаљену буктињу кроз отворена врата; и у тренутку цела зграда била је у пламену. Заслепљени димом и огњем официри су морали да се повуку, а достојанствена зграда била је препуштена својој судбини.

Био је то ужасан призор за Римљане, а још више за Јевреје. Цели врх брда које се уздизало изнад града, буктао је као вулкан. Једна за другом зграде су се рушиле су жасним треском и нестајале у пламеном понору. Кровови од кедровине личили су на пламена једра; позлађени торњеви блистали су црвеном светлошћу као пламени језици; а са кула над вратима уздизали су се високи стубови пламена и дима. Околни брежуљци били су осветљени; групе људи из народа окружене тамо са страхом и ужасом посматрали су напредовање разарања. На зидовима и узвисинама горњег града окупљала су се лица, нека бледа од страшног очајања, а друга мргодна од незадовољене жеље за осветом. Узвици римских војника који су трчали тамо и амо, и запомагање бунтовника који су нестајали у пламену, мешали су се са хујањем пожара и тутњавом греда које су падале. Одједи с планина понављали су крик народа на узвишицама; дуж целог зида одјекивали су крици и запомагање; људи који су издисали од глади трошили су последњу снагу да изусте крик туге и очајања.

Масакр који се догађао у унутрашњости храма, био је ужаснији од онога који се могао видети напољу. Људи и жене, стари и млади, бунтовници и свештеници, они који су се борили и они који су тражили милост, били су одреда исечени у овом крвопролићу. Број побијених надмашивао је број убица. Легионари су морали да газе преко гомила мртвих да би наставили своје дело истребљења.« (Milman, *The History of the Jews*, book 16)

После разарања Храма, убрзо је и цео град пао у руке Римљанима. Јеврејске старешине напустиле су своје неосвојиве куле и Тит их је затекао празне. Посматрао их је задивљено и тврдио да

му их је сам Бог предао у руке; јер никаква ратна оруђа, без обзира на своју снагу, не би могла да савладају та велика утврђења. Град и Храм били су разорени до темеља, а земља на којој је некада стајао свети дом била је »узорана као њива«. (Јеремија 26,18) За време опсаде и крвопролића које је уследило погинуло је више од милион људи. Преживели су били одведени као заробљеници, продати као робље, одведени у Рим да улепшају тријумф победника, бацани зверима у амфитеатрима или расејани као бескућници и луталице по целом свету.

Јевреји су сами себи исковали окове; сами су препунили чашу освете. Страшним уништењем које их је задесило као народ, и у свим невољама које су их пратиле у њиховом расејању, само су прикупљали жетву коју су својим рукама посејали. Пророк је рекао: »Пропао си, Израилу.«, »јер си пао својега ради безакоња!« (Осија 13,9; 14,1) Њихове патње често су представљане као казна која их је задесила по изричитом Божјем налогу. Велики варалица је на тај начин покушао да прикрије своје дело. Тврдовратим одбацивањем божанске љубави и милости, Јевреји су допринели да им буде ускраћена Божја заштита, а да сотони буде дозвољено да по својој вољи управља њима. Ужасне суровости које су се догађале за време разарања Јерусалима представљају само приказ сотонине осветничке моћи над онима који се подвргну његовој власти.

Никада нећемо знати колико дугујемо Христу за мир и заштиту које уживамо. Божја моћ обуздава и спречава људски род да потпуно не падне под сотонину власт. Непослушни и незахвални имају више него довољно разлога да буду захвални Богу за Његову милост и стрпљивост којом обуздава окупне и сурове снаге Злога. Међутим, када преступе границе божанског подношења, та заштита се повлачи. Бог се не понаша према грешнику као извршилац пресуде изречене преступнику, али оне који су одбацили Његову милост препушта самима себи да жању оно што су посејали. Сваки одбачени зрак светлости, свака опомена, презрена или одбачена, свака несавладана страст, сваки преступ Божјег закона, све то представља семе које доноси своју сигурну жетву. Божји Дух, коме се човек упорно одупире, коначно се повлачи од грешника, и тако нема више ниједне снаге која би могла обуздати страсти душе, нема више заштите од сотонине злобе и његовог непријатељства.

Разорење Јерусалима је страшно и свечано упозорење свима који се неозбиљно односе према понудама божанске благодати и одупиру се позивима божанске милости. Одлучније сведочанство о Божјој мржњи према греху и о извесности казне која ће задесити кривце, никада није било објављено.

Спаситељево пророчанство о судовима који ће походити Јерусалим треба да добије још једно испуњење, коме ће ово страшно пустошење бити само бледа сенка. У судбини изабраног града можемо видети будућност света који је одбацио Божју милост и погазио Његов закон. Мрачни су извештаји о људској беди с којом се свет суочавао током дугих столећа злочина. Срце се стеже, а свест губи, док о томе размишљамо. Страшне су последице одбацивања ауторитета Неба. Међутим, још мрачнија слика нам је показана приликом откривања будућности. Извештаји о прошлости – о дугом низу буна, сукоба и револуција, »ратника који се бије... у граји вичу, и одело у крв уваљано«. (Исаија 9,5) Шта представља то све према ужасу онога дана у коме ће Божји Дух, који обуздава силе зла, бити потпуно ускраћен злима, када више неће обуздавати изливе људских страсти и сотонског гнева! Свет ће тада видети, као никада до тада, последице сотонине власти.

Али, тога дана, као и у време разорења Јерусалима, Божји народ биће избављен, сваки који се нађе записан међу живима (Исаија 4,3). Христос је изјавио да ће поново доћи да узме к себи своје верне: »И тада ће проплакати сва племена на земљи, и угледаће Сина човечјега где иде на облацима небеским са силом и славом великом. И послаће анђеле своје с великим гласом трубним и сабраће изабране Његове од четири ветра, од краја до краја небеса.« (Матеј 24,30.31) И тада ће они који нису послушали Јеванђеље бити уклоњени духом уста Његових и уништени сјајем Његовог доласка (2. Солуњанима 2,8). Безаконици ће, као и некадашњи Израил, уништити сами себе; пашће због свога безакоња. Својим грешним животом довели су себе у такав несклад с Богом, њихова природа постала је толико покварена злом, да ће показивање Његове славе за њих бити као огањ који прожидире.

Нека се људи чувају да не занемаре поуку која им је објављена Христовим речима. Као што је упозорио своје ученике на разоре-

ње Јерусалима, дајући им и знаке пропасти која се приближава да би се могли избавити; тако је опоменуо и свет на дане коначног уништења, а дао му је и знаке његовог приближавања, тако да свако ко хоће може избећи гнев који долази. Исус је изјавио: »И биће знаци на сунцу и на месецу и на звездама, и људима на земљи туга!« (Лука 21,25; Матеј 24,29; Марко 13,24-26; Откривење 6,12-17) Они који виде ове претече Његовог доласка треба да знају »да је близу код врата«. (Матеј 24,33) »Стражите, дакле«, речи су Његове опомене (Марко 13,35). Они који буду послушали опомену неће бити остављени у тами, нити ће их тај дан затећи неспремне. Али, онима који неће стражити »доћи ће дан Господњи као лупеж ноћу« (1. Солуњанима 5,2-5).

Савремени свет није ништа више спреман да поверује у вест за ово време, него што су Јевреји били готови да прихвате Спаситељево упозорење да ће Јерусалим бити разорен. Када год буде дошао, Божји дан ће затећи безбожне у стању неспремности. Живот ће се одвијати својим уобичајеним током; људи ће бити обузети уживањима, пословима, путовањима, стицањем новца; верске вође претерано ће хвалити напредак света и његову просвећеност; када људи буду уљуљкани у лажну сигурност – тада, као што се поноћни провалник прикрада нечуваном боравишту, тако ће изненадна пропаст погодити безбрижне и безбожне, »и неће утећи«. (1. Солуњанима 5,3)

ПРОГОНСТВА У ПРВИМ СТОЛЕЂИМА

Када је својим ученицима откривао судбину Јерусалима и догађаје приликом свог другог доласка, Исус је прорекао и искуства која ће припадници Његовог народа стицати од времена када ће се узети од њих па све до свог повратка у сили и слави, када ће доћи да им донесе избављење. Спаситељ је са Маслинске горе посматрао у духу олује које ће се ускоро обрушити на апостолску Цркву; гледајући дубље у будућност, видео је рушилачке ветрове који ће ударати Његове следбенике у будућим вековима таме и прогонстава. У неколико кратких реченица судбоносне важности предвидео је какав ће део владари овога света доделити Божјој цркви (Матеј 24,9.21.22). Христови следбеници мораће да прођу истим путем понижења, презира и патњи којим је прошао њихов Учитељ. Непријатељство које се разбуктало против Откупитеља света усмериће се и против свих оних који ће поверовати у Његово име.

Историја прве Цркве сведочи да су се Спаситељеве речи испуниле. Све земаљске и паклене снаге сврстале су се против Христа у лицу Његових следбеника. Незнабоштво је схватило да ће, уколико хришћанство буде победило, његови храмови и олтари бити уклоњени са лица Земље; зато је прикупило све снаге да уништи хришћанство. Плануле су ватре прогонства. Хришћанима су одузимана имања, а они прогањани из својих домова. »Многи борбу и страдања поднесоше.« (Јеврејима 10,32) »А други ругање и бој поднесоше, па још и окове и тамнице.« (Јеврејима 11,36) Много хришћана својом крвљу запечатили је своје сведочанство. Пле-

мићи и робови, богати и сиромашни, учени и ненаучени, сви без разлике немилосрдно су убијани.

Ова прогонства, која су започела у време Нерона некако у доба мучеништва апостола Павла, с већом или мањом жестином, настављала су се кроз векове. Хришћане су лажно оптуживали за најстрашније злочине и представљали их као узрочнике великих несрећа – глади, ширења болести и земљотреса. Када су тако постали предмет свеопште мржње и сумњичења, појавило се довољно потказивача који су за новац издавали невинне. Били су осуђивани као побуњеници против империје, као непријатељи религије, као друштвена куга. Многи су били бацани пред дивље звери или у амфитеатрима живи спаљивани. Неки су били разапети; други ушивани у коже дивљих звери и истеривани у арену да их пси растргну. Кажњавање хришћана често је служило као главна забава приликом јавних светковина. Непрегледно мноштво окупљало се да ужива у том призору које је агонију жртава и њихово умирање поздрављало смехом и одобравањем.

Христови следбеници, где год да су потражили уточиште, били су гоњени као дивље звери. Били су принуђени да се сакривају на пустим и усамљеним местима. »У сиротињи, у невољи, у срамоти, којих не беше достојан свет, по пустињама потуцаше се, по горама и по пећинама и по рупама земаљским.« (Јеврејима 11,37.38) Катакомбе су хиљадама послужиле као заклон. Испод брежуљака изван града Рима, биле су ископане дуге галерије кроз земљу и камен; мрачна и замршена мрежа пролаза простирала се километрима иза градских зидина. Христови следбеници у овим подземним склоништима сахрањивали су своје мртве, а ту су, када би били осумњичени или стављени ван закона, такође налазили свој дом. Када Давалац живота буде подизао из гроба оне који су се борили у доброј борби вере, многи мученици за Христа изаћи ће из тих мрачних пећина.

Ови Исусови сведоци и у најсуровијим прогонствима сачували су чистоту своје вере. Иако лишени сваке удобности, сакривени од светлости Сунца, иако су свој дом морали да граде у мрачним, пријатељски наклоњеним недрима Земље, нису се жалили ни приговарали. Речима вере, стрпљења и наде храбрили су јед-

ни друге да издрже одрицања и невоље. Губитак сваког земаљског благослова није их морао натерати да одбаце своје поверење у Христа. Невоље и прогонства представљали су само степенице преко којих су се приближавали свом починку и својој награди.

Као и Божје слуге из давнина, многи су били »побијени, не призивши избављење, да добију боље вакрсење«. (Јеврејима 11,35) Такви су се сећали речи свога Учитеља да треба да буду посебно радосни када их прогоне Христа ради, јер ће велика бити њихова плата на небесима; јер су пре њих и пророке тако прогонили. Клицали су од радости што су постали достојни да претрпе истине ради, зато су се из разгорелог пламена подизале победоносне песме. Гледајући у вери према Небу, видели су Христа и анђеле како се из небеских утврђења сагињу и гледају према њима с најдубљим саучешћем, поздрављајући њихову непоколебљивост. Чули су и глас с Божјег престола који им се обраћао: »Буди веран до саме смрти и даћу ти венац живота!« (Откривење 2,10)

Сви сотонини напори да насиљем уништи Христову Цркву, остали су узалудни. Велика борба у којој су Исусови ученици положили своје животе, није престала када су ови верни заставници пали на свом месту. Својим поразом постали су победници. Божје слуге биле су побијене, али Његово дело постојано је ишло напред. Јеванђеље је наставило да се шири и повећава број својих присталица. Продирало је и у подручја која су била неприступачна чак и римским орловима. Неки хришћанин, расправљајући се са многобожачким управитељима, који су подупирали прогонство, овако им се обратио: »Ви нас можете убијати, мучити, осуђивати... ваша неправда доказ је наше невиности... Ваша окрутност... ништа не користи.« Она је представљала само још снажнији позив да и други прихвате њихова уверења. »Што нас више косите, то се наш број све више умножава; крв хришћана слична је семену.« (Тертулијан, Апологија, параграф 50)

Хиљаде хришћана биле су бацане у тамнице и убијане, али други су заузимали њихова места. Они који су претрпели мученичку смрт за своју веру били су сигурни у Христу; Он их је прогласио победницима. Они су се борили у доброј борби вере и примиће венац славе, када Христос буде дошао. Патње које су трпели

сједињавале су хришћане међусобно и с њиховим Откупитељем. Њихов живи пример и верност до саме смрти представљали су трајно сведочанство у прилог истини; тамо где је то најмање очекивано, сотонини поданици напуштали су његову службу и ступали под Христову заставу.

Зато је сотона, да би се успешније борио против Божје владавине, променио своје планове и покушао да своју заставу подигне усред хришћанске Цркве. Када би успео да превари Христове следбенике и да их наведе да ожалосте Бога, њима би понестало снаге, чврстине и истрајности, па би тако постали његов немоћни плен.

Велики противник сада је покушао да вештином постигне оно што није успео силом. Прогонство је престало и било замењено опасном привлачношћу земаљског благостања и световне части. Идолопоклонци су били наведени да прихвате део хришћанске вере, а да истовремено одбаце неке њене битне истине. Они су изјављивали да прихватају Исуса као Божјег Сина и да верују у Његову смрт и васкрсење, али нису били уверени у своју грешност и нису осећали потребу да се покају и промене своје срце. Чинећи са своје стране неке уступке, предлагали су да и хришћани прихвате нагодбу, тако да се сви могу сјединити веровањем у Христа.

Цркви је тако запретила страшна опасност. Тамнице, мучења, огањ и мач представљали су благослов у поређењу са њом. Неки међу хришћанима остали су чврсти, истичући да не желе никакав компромис. Други су били склони да попусте или прилагоде неке одлике своје вере и тако се сједине са онима који су прихватили само део хришћанства, тврдећи да то може довести до њиховог потпуног обраћења. Било је то време дубоке забринутости у редовима верних Христових следбеника. Под плаштом привидног хришћанства, сотона се увлачио у Цркву да би покварио њену веру и мисли верника одвратио од речи истине.

Већина хришћана коначно је прихватила снижавање својих мерила и тако је наступило сједињавање хришћанства и незнабоштва. Иако су обожаваоци идола тврдили да су се обратили и сјединили с Црквом, и даље су се држали свога идолопоклонства,

замењујући само дотадашње предмете свога обожавања сликама Исуса, па чак и Марије и светаца. Покварени квасац идолопоклонства, унесен тако у Цркву, наставио је своје зло дело. Лажне науке, празноверни обреди и идолопоклоничке церемоније, били су унесени у њену веру и њена богослужења. Пошто су се Христови следбеници ујединили с идолопоклоницима, хришћанска религија се искварила, а Црква изгубила своју чистоту и своју снагу. Међутим, постојали су и они који нису били заведени овим преварама. Они су и даље остали верни Аутору истине и клањали се једино Богу.

Међу онима који тврде да следе Исуса увек су постојале две класе. Док једна проучава Спаситељев живот и искрено се труди да уклони своје недостатке и да се усагласи са Узором, друга се одриче једноставних, јасних истина које обелодањују њихове заблуде. Чак и у свом најбољем стању Цркву нису чинили само истински, непорочни и искрени верници. Наш Спаситељ је говорио да они који се свесно одају греху не смеју бити примани у Цркву, а ипак се повезао са људима несавршеног карактера, пружио им благослове свога учења и свога примера и омогућио прилику да сагледају и уклоне своје недостатке. Између дванаесторице апостола постојао је и издајник. Јуда је био прихваћен, али не због недостатака у своме карактеру, већ упркос њима. Он је био повезан са ученицима, да би, према Христовим саветима и примеру, схватио како изгледа хришћански карактер и тако био покренут да увиди своје грешке, да се покаје, и уз помоћ божанске благодати, очисти своју душу »послушањем истине«. Међутим, Јуда није ходио у светлости којом је милостиво био обасјан његов животни пут. Попуштајући греху, као да је изазивао сотону да га куша. Зле особине његовог карактера задобиле су превласт. Покорио је свој ум власти сила таме, љутио се када су његове мане биле укорене, и тако био наведен да учини страшни злочин, да изда свога Учитеља. Исто тако и сви они који гаје зло под плаштем побожности, мрзе оне који, осуђујући њихове грешне путеве, нарушавају њихов мир. Када им се буде пружила повољна прилика, и они ће, слично Јуди, издати оне који су се, њиховог добра ради, трудили да их опомену.

Апостоли су се суочавали у Цркви с онима који су проповедали побожност, иако су потајно чинили безаконје. Ананија и Сапфира одиграли су улогу таквих варалица, правећи се да дају Господу целу жртву, иако су лакомо задржали за себе један њен део. Дух истине открио је апостолима прави карактер ових лицемера, а Божји судови уклонили су ову прљаву мрљу која је кварила чистоту Цркве. Овај очигледни доказ, да Божјем Духу у Цркви ништа није сакривено, унео је ужас у срца лицемера и преступника. Они нису могли дуго да опстану повезани с онима који су, својим навикама и опредељењима, доследно представљали Исуса Христа, и када су невоље и прогонства захватили Његове следбенике, само су људи, спремни да се истине ради одрекну свега, пожелели да остану Христови следбеници. Тако је, све док је трајало прогонство, Црква углавном остајала чиста. Али, када је прогонство престало, примани су и недовољно искрени и посвећени обраћеници, и тако је отворен пут да сотона стекне упориште у Цркви.

Међутим, не постоји никакво заједништво између Кнеза виде-ла и кнеза таме, и зато не може бити никаквог заједништва ни између њихових следбеника. Када су се хришћани сложили да се уједине с онима који су се само делимично обратили од незнабоштва, кренули су путем који их је одводио све даље од истине. Сотона је тријумфовао, јер је успео да превари тако велики број Христових следбеника. Онда је учинио све да својом силом још одлучније утиче на њих и да их покрене да прогоне оне који су остали верни Богу. Нико није боље оспособљен да се бори против праве хришћанске вере од оних који су некада били њени бранитељи; ти отпали хришћани, сједињени са својим полунезнабожачким пријатељима, усмерили су све своје напоре против суштине Христове науке.

Очајничка борба чекала је оне који су желели да остану верни истини и да се одлучно успротиве заблудама и гнусним делима, која су се одевена у свето рухо увлачила у Цркву. Библија више није била прихваћена као мерило вере. Наука о верској слободи била је проглашена јеретичком, а њени заступници омрзнута и прогоњени.

После дуге и оштре борбе, мањина верних одлучила је да прекине сваку везу са отпалом Црквом, уколико она и даље упорно буде одбијала да се ослободи лажи и идолопоклонства. Схватили су да је то одвајање неопходно уколико желе да остану послушни Божјој Речи. Нису се усуђивали да и даље трпе заблуде кобне по своју душу, и пруже пример који ће довести у опасност веру њихове деце и деце њихове деце. Да би осигурали мир и јединство били су спремни да учине сваки уступак који ће бити у складу с верношћу Богу; али, осећали су да би и сам мир био прескупо плаћен, уколико морају да жртвују начела. Ако би се јединство могло одржати једино споразумом на штету истине и правде, онда нека буде разликовања, па чак и рата!

Било би добро и за Цркву и за свет када би начела, која су покретала те непоколебљиве душе, била обновљена у срцу оних који тврде да припадају Божјем народу. Запажена је забрињавајућа равнодушност према наукама које представљају стубове хришћанске вере. Све више шири се мишљење да оне и немају неку животну важност. Ово изопачено гледиште јача руке сотонским слугама, тако да лажне теорије и кобне заблуде, које су верни из прошлих векова, доводећи у опасност и свој сам живот, покушавали да сузбију и разобличе, данас благонаклоно гледају хиљаде оних који се сматрају Христовим следбеницима.

Први хришћани били су заиста посебан народ. Њихово беспрекорно владање и непоколебљива вера представљали су стални укор који је нарушавао спокојство грешника. Иако малобројни, без богатства, положаја или почасних звања, били су страх и трепет за преступнике свуда где су људи упознали њихов карактер и њихову доктрину. Управо због тога су их безаконици мрзели, исто као што је безбожни Кајин мрзео Авеља. Из истог разлога из кога је Кајин убио Авеља, убијали су припаднике Божјег народа они који су покушавали да се ослободе ограничења која им је Свети Дух постављао. Из истог разлога Јевреји су одбацили и разапели Спаситеља, јер је непорочношћу и светошћу свога карактера представљао сталан укор њиховој себичности и покварености. Од Христовог времена па све до данас, Његови верни

ученици покретали су мржњу и противљење оних који су волели и следили путеве греха.

Како би се, онда, Јеванђеље могло назвати поруком мира? Када је Исаија прорекао рођење Месије, дао му је титулу Кнеза мира. Анђели су, објављујући пастирима да се родио Христос, певали изнад витлејемске равнице: »Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља!« (Лука 2,14) Привидна супротност постоји између ове две пророчке изјаве и Христових речи: »Не мислите да сам ја дошао да донесем мир на земљу; нисам дошао да донесем мир него мач!« (Матеј 10,34) Међутим, правилно схваћене, оне су у савршеном складу. Јеванђеље је порука мира. Хришћанство је систем који, прихваћен и примењен, шири мир, склад и срећу по целој Земљи. Христова религија сјединиће блиским братским везама све оне који прихвате њена учења. Исусова мисија тежила је да помири људе с Богом, али и једне с другима. Међутим, свет као целина налази се у власти сотоне, Христовог најогорченијег непријатеља. Јеванђеље објављује људима начела живота која се потпуно разликују од њихових навика и жеља, па због тога бунтовно устају против њих. Они мрзе непорочност која открива и осуђује њихове грехе, и зато прогоне и уништавају оне који им објављују његове праведне и свете захтеве. Управо у том смислу – пошто узвишене истине које оно доноси покрећу мржњу и сукобе – Јеванђеље је названо мачем.

Тајанствено Провиђење које дозвољава да праведници трпе прогонство вођено руком безаконика било је узрок велике недоумице многих који су слаби у вери. Неки су спремни да одбаце своје поверење у Бога зато што дозвољава да зли људи напредују, док најбољи и најнепорочнији морају да трпе невоље и муке које им наноси њихова округна сила. Како, питају се они, може Неко тако праведан и милостив, који располаже тако неизмерном моћи, да трпи такву неправду и насиље? Ово је питање с којим ми немамо никаквог посла! Бог нам је дао довољно доказа о својој љубави и ми не смемо сумњати у Његову доброту зато што нисмо у стању да схватимо деловање Његовог Провиђења. Спаситељ је рекао својим ученицима, предвиђајући сумње које ће тиштати њихове душе у дане невоља и мрака: »Опомињите се речи коју вам Ја

рекох: није слуга већи од господара својега. Ако Мене изгнаше и вас ће изгнати; ако Моју реч одржаше и вашу ће одржати!» (Јован 15,20) Исус је за нас претрпео више него што ће икоји од његових следбеника морати да претрпи од суровости покварених људи. Они који су позвани да претрпе муке и мучеништво иду стопама Божјег драгог Сина.

»Не доцни Господ с обећањем!« (2. Петрова 3,9) Он не заборава нити занемарује своју децу, али безаконицима дозвољава да покажу своју праву природу, тако да ниједан међу онима, који желе да послушају Његову вољу, не стекне погрешно мишљење о њима. И опет, праведни се налазе у пећи невоље; да би и сами били очишћени, да би њихов пример посведочио другима о стварности вере и побожности; осим тога, да би њихово доследно понашање могло осудити безбожнике и невернике.

Бог дозвољава безаконицима за напредују и отворено показују своје непријатељство према Њему, тако да када буду напустили меру свога безакоња сви могу видети Његову праведност и милост у чину њиховог потпуног уништења. Дан Његове освете се приближава; дан када ће сви који су кршили Његов закон и тлачили Његов народ добити праведну плату за своја дела; дан када ће свако сурово или неправедно дело против Божјих верних следбеника бити кажњено као да је учињено против самога Бога.

Међутим, постоји још једно много важније питање које треба да привуче пажњу савремених Цркава. Апостол Павле изјављује да ће »сви који побожно хоће да живе у Христу Исусу бити гоњени«. (2. Тимотију 3,12) Зашто, онда, изгледа као да прогонство у великој мери оклева? Једини разлог таквог стања је у томе што се Црква усагласила са световним мерилима и зато не изазива никакво противљење! Савремена религија нема онај непорочни и свети карактер којим је у време Христа и Његових апостола била обележена хришћанска вера. Хришћанство је једино због духа нагодбе са грехом, једино због тога што се велике истине Божје Речи тако равнодушно посматрају, једино зато што има тако мало живе побожности у Цркви, постало наизглед тако популарно у свету. Дух прогонства ће оживети и поново се распалити огањ прогонства, чим наступи буђење вере и силе прве Цркве.

ЕРА ДУХОВНЕ ТАМЕ

Апостол Павле је у својој Другој посланици Солуњанима про-рекао велики отпад, чија ће последица бити успостављање папске моћи. Он је изјавио да Христов дан неће доћи »док не дође најпре отпад, и не покаже се човек безакоња, син погибли, који се противи и подиже више свега што се зове Бог или се поштује, тако да ће он сести у цркви Божјој, показујући себе да је Бог.« Осим тога, апостол опомиње своју браћу да се »већ ради тајна безакоња«. (2. Солуњанима 2,3.4.7) У том раном раздобљу видео је да се у Цркву увлаче заблуде које ће припремити пут развоју папства.

»Тајна безакоња«, мало помало, у почетку неприметно и тихо, а онда све отвореније, онолико колико је јачала њена снага и њена власт над људским умом, обављала је своје преварно и богохулно дело. Скоро неосетно незнабожачки обичаји су се увукли у хришћанску Цркву. Дух нагодбе и усклађивања са светом неко време је био сузбијан суровим прогонствима које је Црква подносила од незнабожачке руке. Међутим, када је прогонство престало, када је хришћанство ушло у владарске дворове и палате, одбацило је скромну једноставност Исуса Христа и Његових апостола и заменило је сјајем и охолошћу незнабожачких свештеника и управљача; уместо божанских захтева прихватило је људске теорије и традиције. Привидно Константиново обраћење почетком четвртог столећа, изазвало је велику радост, а свет, огрнут плаштем праведности, ушетао је у Цркву. После тога, дело кварења убрзано

је кренуло напред. Незнабоштво, наизглед побеђено, славило је победу. Његов дух завладао је Црквом. Његове доктрине, церемоније и сујевеље увукли су се у веру и богослужење оних који су себе сматрали Христовим следбеницима.

Овај споразум између незнабоштва и хришћанства омогућио је појављивање »човека безакоња«, за кога је у пророчанству наговештено да ће се противити Богу и уздизати изнад Њега. Овај дивовски систем лажне религије представља ремек-дело сотонске силе – споменик његовим напорима да преузме престо и управља Земљом по својој вољи.

Сотона је једном покушао да учини компромис са самим Христом. Он је у пустињи кушања приступио Божјем Сину; показао Му сва царства овога света и сву њихову славу и понудио да све то преда у Његове руке уколико буде признао превласт кнеза таме. Христос је укорио дрског кушача и приморао га да се удаљи. Међутим, сотона је постигао много веће успехе, када је са истим кушањима приступио људима. Црква је да би себи осигурала световне добитке и части, била наведена да потражи наклоност и подршку великих људи на Земљи, на тај начин одбацила је Христа и обећала покорност представнику сотоне – римском епископу.

Једно од основних учења Римске цркве гласи да је папа видљива глава свеопште Христове Цркве и да има врховни ауторитет над епископима и пастирима у свим деловима света. Штавише, папи су приписане и саме титуле Божанства! Прозван је »Господ Бог Папа« и проглашен непогрешивим. Он захтева да му се клањају сви људи. Исти захтев који је поставио у пустињи кушања, сотона и даље поставља преко Римске цркве, и мноштво људи спремно је да му удовољи.

Међутим, они који се боје и поштују Бога дочекали су овај дрски захтев, уперен против Неба, на исти начин на који је Христос дочекао наговарање лукавог непријатеља: »Поклањај се Господу Богу својему и њему јединоме служи!« (Лука 4,8) Бог у својој Речи никада није наговестио да је поставио иједног човека да буде глава Његове Цркве. Доктрина о папској превласти је у непосредној супротности са учењима Писма. Папа не може имати

никакву власт над Христовом Црквом, осим ако је насилно присвоји.

Припадници Римске цркве упорно оптужују протестанте да су јеретици и да су се самовољно одвојили од праве Цркве. Међутим, било би боље да те оптужбе примене на себе. Они су у ствари оборили Христову заставу и удаљили се од »вере која је једном била предана светима«. (Јуда 3)

Сотона добро зна да ће Свето писмо оспособити људе да препознају његове преваре и да се одупру његовој сили. Чак је и Спаситељ света управо Речју одбио његове нападе. Христос је на сваки напад, подизао штит вечне истине, и говорио: »Писано је!« Сваком противниковом предлогу супротстављао је мудрост и силу Речи. Да би задржао своју моћ над људима, да би учврстио ауторитет папског присвајача, сотона је морао да их спречи да упознају Писма. Библија би уздизала Бога, а смртне људе ставила на њихово право место; и зато су њене свете истине морале да остану сакривене и потиснуте. Римска црква прихватила је ову логику. Ширење Библије било је стотинама година забрањивано. Народу није било дозвољено да је чита или има у својој кући, а неначелни свештеници и високи достојанственици су њена учења тумачили тако да подржавају њихове захтеве. На крају, папа је био скоро свеопште признат као Божји намесник на Земљи, коме припада ауторитет над Црквом и државом.

Пошто је на тај начин уклонио средство за откривање заблуде, сотона је могао да делује у складу са својим намерама. Пророчанство је објавило да ће папство »помишљати да промени времена и законе«. (Данило 7,25) Није требало дуго чекати на покушај да се обави ово дело. Да би обраћенима из незнабоштва била сигурана замена за обожавање идола и да би им било омогућено да макар по имену прихвате хришћанство, у хришћанско богослужење постепено је уведено обожавање слика и реликвија. Декретом општег црквеног сабора коначно је озакоњен овај систем идолопоклонства. Да би довршио ово богохулно дело, Рим се усудио да из Божјег закона избрише другу заповест, која забрањује обожавање идола, а да подели десету, и тако сачува број.

Дух попуштања незнабоштву отворио је пут даљем непоштовању ауторитета Неба. Делујући преко непосвећених старешина Цркве, сотона је унео незаконите промене и у четврту заповест, настојећи да потисне стару Суботу, дан који је Бог благословио и посветио (1. Мојсијева 2,2.3), и да уместо ње уздигне празник који су незнабошци светковали као »Часни дан Сунца«. Ова промена није у почетку јавно увођена. Сви хришћани током првих столећа светковали су прави дан одмора. Они су ревновали за Божју част, и верујући да је Његов закон непроменљив, пажљиво су чували светост његових прописа. Међутим, сотона је веома подмукло деловао преко својих оруђа и трудио се да постигне свој циљ. Да би пажња народа била скренута на недељу, она је проглашена празником сећања на Христово васкрсење. Верске службе обављане су тога дана, који је и даље сматран само даном разоноде, док је Субота светкована као свети празник.

Да би припремио пут за дело које је одлучио да обави, сотона је давно пре Христовог доласка навео Јевреје да оптерете Суботу најстрожим забранама, претварајући тако њено светковање у терет. Користећи лажну светлост у којој је навео људе да је сада посматрају, изложио ју је презиру као јеврејску установу. Иако су хришћани наставили да поштују недељу као празник радости, он их је навео да суботу у знак своје мржње према јудаизму, прогласе даном поста, даном жалости и туге.

Цар Константин је почетком четвртог столећа издао декрет којим је недељу прогласио јавним празником у целој Римској империји. Дан Сунца светковали су његови незнабожачки поданици, а поштовали су га и хришћани; цар је заступао политику уједињења сукобљених интереса незнабоштва и хришћанства. Епископи Цркве то су тражили од њега, јер су надахнути амбицијом и жељом за влашћу, сматрали да уколико незнабошци и хришћани буду светковали исти дан, незнабошцима ће бити много лакше да макар по имену прихвате хришћанство, па ће на тај начин бити унапређена сила и слава Цркве. Међутим, иако су многи богобојазни хришћани били постепено навођени да прихвате мисао да и недеља ужива неки степен светости, они су и даље држали прави

дан одмора као свети Господњи дан и светковали га у знак послушности четвртој заповести.

Велики варалица тиме још није довршио своје дело. Одлучио је да под своју заставу окупи цео хришћански свет, и да своју моћ остварује преко свога представника, охолог понтифекса који је тврдио да је Христов представник. Овај циљ заиста је постигнут настојањем полуобраћених незнабожаца, честољубивих прелата, и црквених људи оданих свету. Велики концили одржавани с времена на време, окупљали су црквене достојанственике из целог света. Субота је на скоро сваком таквом концилу била све више потискивана, док је недеља на одговарајући начин уздизана. Тако је незнабожачки празник коначно постао поштован као божанска установа, док је библијска Субота проглашена остатком јудаизма, а њени поштоваоци проклети.

Велики отпадник успео је да себе уздигне »више свега што се зове Бог или се поштује«. (2. Солуњанима 2,4) Усудио се да промени једини пропис Божјег закона који целом човечанству непогрешиво указује на истинитог и живог Бога. Бог је у четвртој заповести откривен као Створитељ неба и Земље, и тако се одвојио од свих лажних богова. Седми дан је управо као успомена на дело стварања и био посвећен као дан одмора за човека. Био је одређен да у мислима људи уздиже живог Бога као Извор постојања и предмет поштовања и обожавања. Сотона настоји да одврати људе од верности Богу и послушности Његовом закону; због тога своје напоре посебно усмерава против заповести која указује на Бога као на Створитеља.

Протестанти данас покушавају да докажу да је Христово васкрсење у недељу учинило тај дан хришћанским даном одмора. Међутим за то им недостају библијски докази. Ни Христос ни Његови апостоли никада такву част нису указивали том дану. Поштовање недеље као хришћанске установе има своје порекло у »тајни безакоња« (2. Солуњанима 2,7), која је започела своје дело још у време апостола Павла. Где и када би Господ прихватио ово дете папства? Који би се ваљан разлог могао наћи за промену коју Писмо не одобрава?

У шестом столећу папство се већ веома учврстило. Седиште његове моћи било је смештено у царском граду, а римски бискуп био је проглашен за поглавара целокупне Цркве. Незнабоштво је уступило своје место папству. Аждаја је предала Звери »силу своју, и престо свој, и област велику«. (Откривење 13,2) Тако је започело раздобље од 1260 година папског насиља, проречено у Даниловом пророчанству и Откривењу (Данило 7,25; Откривење 13,5-7). Хришћани су били присиљавани или да се одрекну своје беспрекорности и прихвате папске церемоније и његово богослужење, или да свој живот проведу у тамницама или да претрпе смрт на справи за растезање, на ломачи или од целатове секире. Сада су се испуниле Исусове речи: »И предаваће вас и родитељи и браћа и рођаци и пријатељи, и побиће неке од вас. И сви ће омрзнути на вас имена Мојега ради.« (Лука 21,16.17) Прогонство је силовито захватило верне, више него икада пре тога, а свет је претворен у непрегледно бојно поље. Христова Црква је стотинама година налазила уточиште у забити и на скривеним местима. Пророк то овако описује: »И жена утече у пустињу где имаше место приправљено од Бога да се онде храни хиљаду и двеста и шездесет дана.« (Откривење 12,6)

Успон Римске цркве на власт обележава почетак мрачног средњег века. Тама је постајала све гушћа, како се њена моћ повећавала. Вера више није била усмерена према Христу, њеном стварном темељу, већ према папи у Риму. Народ је уместо да се ослања на Божјег Сина и од Њега тражи опроштење греха и вечно спасење, гледао према папи, према свештеницима и прелатима на које је он пренео свој ауторитет. Они су учили људе да је папа њихов земаљски посредник и да се нико не може приближити Христу осим уз његову помоћ; штавише, да им је он постављен уместо Бога и да зато мора имати њихову безусловну послушност. Непослушност његовим захтевима била је довољан разлог за изрицање најстроже казне телу и души преступника. Мисли људи тако су скренуте од Бога према погрешивим, грешним, окрутним људима, чак и више од тога, према самом кнезу таме, који је преко њих исказивао своју моћ. Грех је био одевен у одећу светости. Када Писмо буде потиснуто, када човек почне да себе сматра највишом

влашћу, не треба очекивати ништа друго осим подвала, превара и бесрамног безакоња. Уздизање људских закона и традиција проузроковало је појаву покварености као последицу потискивања Божјег закона.

Ово су били опасни дани за Христову Цркву. Преостало је заиста мало верних носилаца заставе. Иако истина није била остављена без сведока, понекад је, ипак, изгледало као да ће заблуде и сујеверје преовладати и да ће истинита религија бити протерана са Земље. Јеванђеље је нестајало са видика, иако су се истовремено умножавале верске церемоније и људи били изложени строгим, али самовољним захтевима Цркве.

Свештеници су им говорили да у папи не гледају само свог посредника пред Богом, већ и да учињеним делима могу окајати своје грехе. Дуга ходочашћа, дела кајања, обожавање реликвија, подизање цркава, светилишта и олтара, давање великих свота новца Цркви – сва та и многа друга слична дела захтевана су од људи да би умилостивили божански гнев или осигурали Његову наклоност; као да је Бог сличан људима и да се љути због ситница, а може Га се смирити даровима или делима покајања.

Иако су се пороци ширили, чак и међу старешинама Римске цркве, њен утицај је ипак све више растао. Крајем осмог века, папине присталице почеле су да тврде да су у првим вековима постојања Цркве римски бискупи имали исту духовну власт какву су у то време стекли. Да би доказали ово тврђење, морали су се послужити неким средствима која би га макар привидно потврдила; а то им је отац лажи спремно препоручио. Монаси су почели фалсификовати старе списе. Тада су откривене одлуке концила које до тада нису уопште биле познате, а којима је од најранијих времена, била потврђивана врховна власт папе. Црква која је одбацила истину лакомо је прихватила ове преваре.

Малобројни верни хришћани, који су желели да зидају на правим темељима (1. Коринћанима 3,10.11) били су збуњени и сметени, јер је смеће лажних учења ометало њихово дело. Као и међу градитељима јерусалимских зидова у Немијино време, било је и међу њима оних који су били спремни да кажу: »Клонула је снага носиоцима, а рушевина има много, не можемо зидати зида!«

(Немија 4,10) Уморни од сталне борбе против прогонстава, превара, безакоња и свих других препрека које је сотона измишљао да би спречио њихово напредовање, неки међу верним градитељима су се обесхрабрили; ради мира и сигурности за своју имовину и живот, напустили су праве темеље. Други, незастрашени противљењем својих непријатеља, неустрашиво су изјављивали: »Не бојте се! Помените Господа великога и страшнога« (Немија 4,14) и настављали да раде, сваки са својим мачем припасаним уз бок (Ефесцима 6,17).

Исти дух мржње и противљења истини покретао је Божје непријатеље у свим вековима, али од Његових слугу захтевана је иста будност и верност. Христове речи упућене првим ученицима, могу се односити на Његове следбенике све до краја времена: »А што вам кажем, свима кажем: стражите!« (Марко 13,37)

Изгледало је као да тама постаје све гушћа. Обожавање слика и ликова постајало је све уобичајеније. Пред сликама су паљене свеће и њима су упућиване молитве. Множили су се најнеразумнији и најсујевернији обичаји. Људске мисли биле су толико подвлашћене сујеверју да је разум наизглед изгубио сваки утицај на њих. Пошто су и сами свештеници и епископи били љубитељи уживања, телесни и покварени, заиста се могло очекивати да и народ, који се поводио за њиховим примером, потоне у незнање и порок.

Следећи корак у папској надмености учињен је у једанаестом столећу када је папа Гргур VII прогласио непогрешивост, савршенство, Римске цркве. Међу изјавама које је дао једна је гласила да, према Светом писму, Црква никада није грешила, нити ће икада грешити. Међутим, докази из Светог писма нису подржавали ово тврђење. Охоли понтифекс објавио је да има власт да руши царе, да ниједну пресуду коју он донесе нико не може поништити, али да само он има право да поништи пресуде свих осталих.

Изразит пример тиранског карактера овог заступника непогрешивости можемо запазити у његовом поступању према немачком цару Хенрику IV. Цар је због тога што се усудио да искаже непоштовање према папском ауторитету, искључен из Цркве и збачен с престола. Хенрик је уплашен због издаје и претњи својих кнезова, који су папском одлуком били охрабрени да устану про-

тив њега, схватио да се мора помирити с Римом. У пратњи своје супруге и верног слуге усред зиме прешао је Алпе да се понизи пред папом. Када је стигао пред дворац у коме се папа налазио, био је, без својих чувара доведен, у једно спољашње двориште да тамо, изложен суровој зимској хладноћи, непокривене главе и босих ногу, одевен у бедну одећу, чека папско одобрење да се појави пред њим. Тек после три дана, проведена у посту и кајању, папа је пристао да му удели опроштење. Међутим, и после свега, оно је било дато под условом да цар мора да чека на папино одобрење, пре него што ће смети да преузме знаке своје царске власти или почети да примењује своју моћ. Гргур, поносан на свој успех, хвалио се да је његова дужност да гази охолост царева.

Какве ли изразите разлике између разметљиве охолости овог бахатог понтифекса и Христове кротости и нежности, који је себе описао како стоји пред вратима срца и моли да уђе да би могао да донесе опроштење и мир, и који је учио своје ученике: »Који хоће међу вама да буде први, да вам буде слуга!« (Матеј 20,27)

Следећа столећа сведочила су о непрекидном умножавању заблуда које су постојале у доктринама које су стизале из Рима. И пре успостављања папства учења незнабожачких филозофа привлачила су пажњу Цркве и ширила свој утицај у њој. Многи привидно обраћени и даље су се држали начела своје незнабожачке филозофије и не само да су настављали да их проучавају, већ су их наметали и другима као средство да се утицај прошири и међу незнабошцима. Озбиљне заблуде на тај начин увукле су се у хришћанску веру. Једну од истакнутих заблуда представљало је веровање у човекову урођену бесмртност и у његово свесно стање после смрти. Ова доктрина поставила је темељ на коме је Рим изградио призивање светаца и обожавање Девице Марије. Одатле је произашло и лажно учење о вечним мукама непокајаних, које се врло рано увукло у хришћанство.

Тако је био приправљен пут за увођење још једног незнабожачког веровања које је Рим назвао чистиљаштем, и којим се служио да застраши лаковерно и сујеверно мноштво. Овом јереси проглашено је постојање места за мучење, у коме душе оних који нису

заслужили вечно проклетство треба да претрпе казну за своје грехе, и из кога ће, када се буду очистили од своје порочности, бити примљени на Небо.

Још једна измишљотина била је неопходна Риму да искористи страховања и пороке својих следбеника - доктрина о опроштајницама. Потпуно опроштење греха, прошлих, садашњих и будућих, ослобађање од свих досуђених мука и казни, било је обећано свима који би се пријавили да учествују у папиним ратовима које је водио за ширење своје земаљске власти, кажњавање својих непријатеља, или истребљење оних који су се усудили да порекну његову духовну превласт. Људе су, осим тога, учили да давањем новца Цркви могу да се ослободе греха и избеаве душе својих умрлих пријатеља које се налазе у пламену који их мучи. Таквим средствима Рим је пунио своје ковчеге и одржавао раскош, расипност и пороке такозваних представника Онога који није имао где главу своју заклонити.

Библијски обред Господње вечере био је замењен идолопоклоничком жртвом мисе. Папски свештеници изјављивали су да својим неразумљивим мрмљањем могу претворити обични хлеб и вино у стварно »Христово тело и крв«. (Cardinal Wiseman, *The Real Presence of the Body and Blood of Our Lord Jesus Christ in the Blessed Eucharist, Proved From Scripture*, lecture 8, sec. 3, par. 26) Богохулном дрскошћу, отворено су својатали моћ Бога Створитеља, Бога који је све начинио. Од хришћана је, под претњом смртне казне, захтевано да се заветују на веру у ову страшну јерес, која вређа цело Небо. Многи од оних који су то одбили били су предати пламену.

У тринаестом веку основана је најстрашнија од свих папских оруђа – инквизиција. Кнез таме сарађивао је с вођама папске хијерархије. На њиховим тајним саветовањима сотона и његови анђели усмеравали су мисли злих људи, док је невидљив у њиховој средини стајао и Божји анђео, који је записивао страшне извештаје о њиховим незаконичким декретима и писао историјат дела толико ужасних да би се могла препустити људским очима. »Вавилон велики« био је »пијан од крви светих«. Унакажена тела милиона мученика вапила су Богу тражећи освету над овом отпалом силом.

Папство је постало светски тиранин. Краљеви и цареви клањали су се пред одлукама римског понтифекса. Судбине људи, и за време и за вечност, као да су се налазиле у његовој власти. Стотинама година римско учење било је опште и беспоговорно прихватано, његови обреди с поштовањем обављани, његови празници редовно слављени. Његови свештеници били су поштовани и великодушно подупирани. Никада после тога Римска црква није достигла тако велико достојанство, величанственост и моћ.

Међутим, »подне папства било је поноћ света«. (J. A. Wylie, *The History of Protestantism*, b. 1, ch. 4) Свето писмо било је скоро непознато, не само народу, већ и самим свештеницима. Папске старешине су, као и некадашњи фарисеји, мрзели светлост која је откривала њихове грехе. Пошто су уклонили Божји закон, мерило праведности, могли су се служити својом моћи без икаквих ограничења, и одавати се пороцима без икаквог устручавања. Прева-ре, лакомство и раскалашност су преовладавали. Људи нису презали ни од каквог злочина којим би могли стећи богатство или положај. Папске и прелатске палате биле су места најпорочнијег разврата. Неки међу владајућим папама били су криви за злочине тако сурове да су поједини световни владари покушавали да уклоне те достојанственике из Цркве као монструме сувише покварене да би се могли трпети. Европа столећима није остваривала никакав напредак у науци, уметности нити цивилизацији. Морална и интелектуална парализа захватила је хришћанство.

Стање света под влашћу римске силе престављало је страшно и значајно испуњење речи пророка Осије: »Изгибе мој народ, јер је без знања, када си ти одбацио знање, и Ја ћу тебе одбацити... када си заборавио Бога својега, и Ја ћу заборавити синове твоје.« »Јер нема истине, ни милости, ни знања за Бога у земљи. Заклињу се криво и лажу и убијају и краду и чине прељубу, застранише, једна крв стиже другу.« (Осија 4,6.1.2)

ВАЛДЕНЖАНИ

Видело истине није могло бити потпуно угашено, иако је, током дугог раздобља папске превласти, дубока тама обавијала Земљу. У свим вековима било је Божјих сведока – људи који су гајили веру у Христа као јединог Посредника између Бога и човека, који су уздизали Библију као једино правило живота, и који су светковали прави дан одмора. Колико свет дугује тим људима, њихово потомство никада неће сазнати. Били су жигосани као јеретици, њихове побуде нападане, њихов карактер потцењиван, њихови списи забрањивани, погрешно представљани или сакаћени. Ипак, стајали су чврсто, и из столећа у столеће чували своју веру у свој њеној чистоти, као свето наследство за нараштаје који ће доћи.

Историја Божјег народа током векова таме који су протицали под римском влашћу записана је на Небу, али је нашла врло мало места у људским записима. О постојању Божјег народа има мало трагова, осим у оптужбама његових прогонитеља. Рим се држао политике брисања свих трагова неслагања са својим доктринама и декретима. Све што је јеретичко, без обзира да ли се радило о личностима или списима, обавезно је уништавано. Изрази сумње, или питања о ауторитету папских догми, били су довољан разлог да се одузме живот богатоме или сиромашноме, човеку високога или нижега порекла. Рим се трудио да уништи сваки запис о својој окрутности према противницима његове доктрине. Папски концили издавали су декрете да се књиге и други списи

такве садржине бацају у ватру. Пре проналаска штампе, књига је било мало, и у облику који није био погодан за чување; па тако присталицама Рима скоро ништа није стајало на путу да остваре своје намере.

Ниједној цркви у оквирима римске власти није било препуштено да несметано ужива слободу савести. Чим је стекло власт, папство је пружио руке да скрши све који су одбијали да признају његову превласт, и тако су се једна за другом цркве покоравале његовој моћи.

Првобитно хришћанство врло рано укоренило се у Великој Британији. Јеванђеље које су Британци примили у току првих столећа није било искварено римским отпадом. Прогонство под незнабожачким царевима, које се проширило чак и до тих удаљених обала, представљало је једини дар који су прве цркве примиле из Рима. Многи хришћани, који су од прогонства бежали у Енглеску, налазили су уточиште у Шкотској; одакле је истина однесена у Ирску, и у свим тим земљама била је радосно прихваћена.

Незнабоштво је поново задобило превласт, када су Саксонци продрли у Енглеску. Освајачима је било испод части да примају поуке од својих робова, па су хришћани били приморани да се повуку у планине и у пуне мочваре. Међутим, видело је, иако привремено сакривено, ипак наставило да сија. У Шкотској, после скоро једног столећа, оно је заблистало сјајем који се проширио све до удаљених земаља. Из Ирске је дошао побожни Колумба са својим сарадницима, који су, окупивши око себе расејане вернике на усамљеном острву Јона, учинили од њега средиште својих мисионарских напора. Међу тим еванђелистима налазио се и један поштовалац библијског дана од одмора, Суботе, тако је и та истина била објављена народу. На Јони је била утемељена школа, из које су мисионари одлазили, не само у Шкотску и Енглеску, већ и у Немачку, Швајцарску, па чак и Италију.

Међутим, Рим је управио своје очи према Енглеској и одлучио да је стави под своју власт. Његови мисионари током шестог столећа прихватили су се обраћења незнабожачких Саксонаца. Поносни варвари су их с наклоношћу примали и на хиљаде прихватили римску веру. Када се ово дело проширило, папски посланици и њихови обраћеници успоставили су везу са следбеницима

првих хришћана. Међу њима је постојала велика разлика. Док су једни, под утицајем Библије, били једноставни и скромни у понашању, карактеру и доктрини, други су изражавали сујеверје, раскош и надменост папства. Римски емисари захтевали су да и ове хришћанске цркве признају власт сувереног понтифекса. Британци су кротко одговорили да желе да воле све људе, али да папа нема права на превласт у Цркви, и да му они могу признати само ону потчињеност коју су дужни сваком Христовом следбенику. Неколико пута понављани су покушаји да се приволе на покорност Риму; али ови једноставни хришћани, запањени охолошћу римских емисара, одлучно су одговорили да не признају другог господара осим Христа. Тада се открио прави дух папства. Римски посланик је изјавио: »Ако не желите да примите браћу која вам доносе мир, примићете непријатеље који ће вам донети рат. Ако не желите да се сједините с нама у показивању пута живота Саксонцима, примићете од њих смртни ударац.« (J. H. Merle D'Aubigné, *History of the Reformation of the Sixteenth Century*, b. 17, ch 2) То нису биле празне претње. Против ових сведока библијске вере употребљени су рат, интриге и преваре, све док британске цркве нису биле уништене или приморане да се покоре ауторитету папе.

Групе хришћана, скоро потпуно недирнуте папском поквареношћу, вековима су постојале у земљама изван власти Рима. Биле су окружене незнабоштвом и временом потпадале под утицај неких његових заблуда, али настављале су да уздижу Библију као једино правило вере и држе многе њене истине. Ови хришћани веровали су у непроменљивост Божјег закона и светковали дан одмора по четвртој заповести. Цркве које су се држале ове вере и ових обичаја постојале су у централној Африци и међу Јерменима у Азији.

Међу онима који су се успротивили ширењу папске моћи истакнуто место заузимају валденжани. Управо у земљи у којој је папство поставило своје седиште, постојао је и најодлучнији отпор његовим лажима и покварености. Цркве у Пијемонту вековима су успевале да сачувају своју независност, али коначно је дошао дан када је Рим затражио њихову покорност. После неуспешних борби против његове тираније, старешине ових цркава

нерадо су признале превласт силе којој је наизглед цео свет одавао почаст. Ипак, било је оних који су одбили да се покоре ауторитету папе или прелата. Одлучили су да остану верни Богу и да сачувају непорочност и једноставност своје вере. Наступило је одвајање. Они који су се држали старе вере сада су се повукли, неки, напустивши своје родне Алпе, подигли су заставу истине у страним земљама, други су се повукли у забачене гудуре и стеновите планинске тврђаве и ту задржали своју слободу обожавања Бога.

Вера коју су stoleћима уздизали и проповедали валденжански хришћани, оштро се разликовала од лажних доктрина које је Рим ширио. Њихова веровања темељила су се на Божјој писаној речи, истинском извору хришћанства. Међутим, ови скромни сељаци, у својим неутледним склоништима, одсечени од света, везани својим свакодневним тешким радом са стадима и у виноградима, нису сами открили истине које су се супротиле догмама и јересима отпале Цркве. Њихова вера није била нова, тек откривена. Своју веру наследили су од својих отаца. Заступали су веру апостолске Цркве »која је једанпут дана светима«. (Јуда 3) »Црква у пустињи«, а не охола хијерархија са седиштем у великој светској престоници, представљала је истинску Христову цркву, чувара блага истине које је Бог поверио своме народу да га објави свету.

Један од основних узрока који су покренули до одвајања праве Цркве од Рима била је његова мржња према библијском дану одмора, Суботи. Папска сила је, као што је пророчанство наговестило, оборила истину на тло. Божји закон је био погажен, док су уздизане људске традиције и обичаји. Цркве које су се налазиле у власти папства врло рано биле су натеране да славе недељу као свети дан. Окружени свеопштим заблудама и празноверицама, многи, чак и међу припадницима Божјег народа, постали су тако збуњени да су се, светкујући Суботу, истовремено уздржавали и од рада недељом. Међутим, то није задовољавало папске старешине. Они су захтевали да народ, не само светкује недељу, већ и да крши Суботу, па су најоштријим речима нападали све оне који су се усуђивали да је поштују. Једино је бежањем из области под римском влашћу човек могао мирно да испуњава Божји закон.

Међу првим становницима Европе, који су на свом језику добили превод Светог писма, били су валденжани. Стотинама година пре реформације имали су на свом матерњем језику рукописне преписе Библије. Имали су неизмењену истину и то их је учинило посебним предметом мржње и прогонства. Тврдили су да је Римска црква отпали Вавилон из Откривења и излагали свој живот опасности одупирући се његовој покварености. Док су неки међу њима, изложени притиску сталног гоњења, мало - помало напуштали начела којима су се одликовали и почели да праве компромисе, остали су се чврсто држали истине. Током столећа таме и отпада управо су валденжани одбацивали превласт Рима, обожавање ликова као идопоклонство и светковали прави дан одмора, Суботу. У најтежим олујама противљења сачували су своју веру. Иако пробадани савојским копљима и спаљивани на римским ломачама, непоколебљиво су стајали на страни Божје речи и Његове части.

У поносним планинским утврђењима, која су у свим вековима пружала уточиште прогоњенима и потлаченима, валденжани су налазили склониште. Овде је видело истине блистало усред таме средњег века. Овде су, током хиљаду година, сведоци истине чували прастару веру.

Бог је свом народу осигурао величанствено светилиште, у складу са узвишеношћу истина које им је поверио да их чувају. Тим верним изгнаницима планине су постале симбол Господње непроменљиве праведности. Својој деци показивали су врхове који су се надносили над њима пуни непролазног достојанства и говорили им о Ономе који је непроменљив (Јаков 1,17), чија Реч је трајна као и та вечна брда. Бог је учврстио планине и опасао их снагом, ниједна рука осим руке Свемогућег не може их покренути с њиховог места. На исти начин је утврдио и свој закон, темељ своје владавине и на Небу и на Земљи. Човекова рука се може подићи на свога ближњег и уништити његов живот; али та рука би пре била у стању да искорени планине са њихових места и баци их у море него што би могла променити само једно слово у Господњем закону или избрисати само једно од Његових обећања онима који испуњавају Његову вољу. Божје слуге у својој верности Његовом закону, треба да буду исто тако чврсте као и непомичне планине.

Планине које су окружавале њихове дубоке долине биле су им стални сведоци Божје стваралачке моћи и непогрешиви докази Његовог заштитничког старања. Ови ходочасници научили су да воле те тихе симболе Господње присутности. Никада се нису јадали због своје тешке судбине; никада се нису осећали усамљенима у својој планинској самоћи. Захваљивали су Богу што им је осигурао уточиште од људског гнева и окрутности. Радовали су се својој слободи у којој су Му служили. Често, када би непријатељи кренули у потрагу за њима, моћна брда служила су им као сигурна одбрана. С многих високих литица одјекивале су мелодије којима је слављен Бог, а све Римске армије нису могле да ућуткају њихове захвалне гласове.

Побожност ових Христових следбеника била је непоковарена, једноставна и топла. Они су начела истине ценили много више од кућа и њива, пријатеља, рођака, па чак и самог живота. Искрено су се трудили да ова начела урежу у срца младих. Од најранијег детињства младе су поучавали Писму и учили да захтеве Божјег закона сматрају светима. Преписи Библије су били ретки, и зато су њене драгоцене текстове усађивали у сећање. Многи су били у стању да напамет изговарају велике делове Старог и Новог завета. Мисли о Богу повезиване су с узвишеним призорима у природи и једноставним благодатима свакодневног живота. Мала деца знала су да се са захвалношћу обраћају Богу као Дародавцу сваког благослова и сваке утехе.

Родитељи, иако нежни и одани у својој љубави, мудро су учили своју децу да не угађају себи. Пред њима је био живот пун невоља и искушења, можда чак и мученичка смрт. Од детињства су била навикавана да подносе тешкоће, да се покоравају наредбама, али да ипак размишљају и делују самостално. Учила су врло рано да носе одговорности, да пазе шта говоре, да схвате мудрост ћутања. Само једна неопрезно изговорена реч која би допрла до ушију њихових непријатеља могла је угрозити не само живот онога који ју је изговорио, већ и живот стотина његове браће, јер су непријатељи истине, као вукови који прогоне свој плен, ишли трагом оних који су се усуђивали да захтевају слободу веровања.

Валденжани су истине ради жртвовали своје земаљско богатство, и зато су морали истрајно и стрпљиво да раде да би осигу-

рали свој свакодневни хлеб. Сваки делић обрадиве земље у планинама био је пажљиво коришћен; чак су им долине и мање плодне падине доносиле принос. Штедљивост и строго самоодрицање предствљали су део васпитања које су њихова деца добијала као своје једино наследство. Родитељи су их учили да Бог захтева да живот буде испуњен радом, а да је животне потребе могуће задовољити једино личним радом, промишљеношћу, старањем и вером. Тај процес васпитања је био напоран и заморан, али је био здрав, управо оно што је човеку у његовом грешном стању било неопходно, била је то школа коју му је Бог осигурао да би се обучио и развио. Док су се млади на тај начин привикавали на напоран рад и тешкоће, ни неговање интелекта није било занемарено. Учили су их да све њихове способности припадају Богу и да их треба развијати и употребљавати у Његовој служби.

Валденжанске цркве својом непорочношћу и једноставношћу подсећале су на цркве из апостолских времена. Они су, одбацујући превласт папе и прелата, уздизали Библију као једини врховни, непогрешиви ауторитет. Њихови пастири, супротно охолом свештеницима из Рима, следили су пример свога Учитеља, који »није дошао да му служе, него да служи«. Хранили су Господње стадо, водећи га на зелене пашњаке и живе изворе Његове свете Речи. Далеко од споменика људске раскоши и охолости, верници су се окупљали, не у величанственим црквама или великим катедралама, већ у сенци планина, у алпским долинама, или, у време опасности, у неком стеновитом утврђењу, да слушају Реч истине из уста Христових слугу. Пастири нису само проповедали Јеванђеље, већ су посећивали и болесне, одржавали веронауку деци, саветовали залутале, трудили се да разреше расправе и унапреде склад и братску љубав. У време мира живели су од драговољних дарова народа, али, слично Павлу, творцу шатора, сваки је имао неки занат или занимање, да би, уколико буде потребно, могао осигурати своје потребе.

Проповедници су одржавали и наставу за младе. Иако је пажња била посвећивана општем образовању, Библија је остајала најважнији предмет. Млади су напамет учили Јеванђеља по Матеју и Јовану, заједно с многим Посланицама. Били су запослени и пре-

писивањем библијских списа. Неки рукописи садржали су целу Библију, неки само кратак избор текстова, којима је додавано и кратко објашњење истина које су људи дуго сакривали покушавајући да себе уздигну изнад Бога.

Стрпљивим, неуморним радом, понекад у дубоким, мрачним пећинама испод земље, уз светлост буктиња, преписивани су свети списи, стих по стих, поглавље по поглавље. Дело је ишло напред, откривена Божја воља блистала је као чисто злато; колико је тек ова воља била блиставија, јаснија и моћнија због невоља које су подношене због ње, могли су да схвате само они који су били укључени у то дело. Небески анђели окружавали су те верне раднике.

Сотона је наводио папске свештенике и прелате да Реч истине прекривају безвредношћу заблуда, јереси и сујеверја, али она је на чудесан начин била сачувана, непоковарена током свих векова таме. Она није носила жиг човека, већ печат самога Бога. Људи су улагали велике напоре да прикрију једноставно, јасно значење Писма; да учине да се његови текстови међусобно супроте; али Божја Реч, слично ковчегу над узбурканим дубинама, одолела је олујама које су претиле да је униште. И као што рудник садржи богате жиле злата и сребра сакривене испод површине, да сви који желе да открију његове богате залихе морају да копају, тако и Свето писмо садржи ризнице истине које ослањајући се на молитву могу открити само озбиљни, скромни истраживачи. Бог је одредио да Библија буде стални уџбеник целом човечанству, у детињству, у младости и зрелости. Он је своју Реч дао људима да би открио самога себе. Свака откривена истина представља ново откривење природе њеног Аутора. Проучавање Писма је од Бога одређено средство којим се људи могу довести у блиску везу са својим Створитељем, да јасније упознају Његову вољу. Библија је посредник у повезивању Бога и човека.

Иако су сматрали да је страх Господњи почетак мудрости, валденжани нису превиђали важност коју у процесу развијања ума и оживљавања свести има додир са светом, са људским знањем и активним животом. Из својих школа у планинама неке младиће слали су у образовне установе у градовима Француске и Итали-

је, у којима је било више прилика за проучавање, размишљање и посматрање, него у њиховим родним Алпима. Послани младићи су тако били изложени искушењима, постајали су сведоци порока, сретали се са сотониним злонамерним представницима, који су им наметали најподмуклије јереси и најопасније заблуде. Међутим, њихово образовање још од детињства припремило их је за све те изазове.

У школама у које су одлазили никоме нису смели да се поверавају. Њихова одећа била је тако скројена да је могла да прикрије њихово највеће благо – драгоцене рукописе Писма. Ове преписе, плодове вишемесечног и вишегодишњег труда, носили су са собом, и када год им је било могуће да то учине не изазивајући сумњу, опрезно би стављали делове рукописа надохват руке онима чија су им срца изгледала спремна да прихвате истину. Још од мајчиног крила, млади валденжани били су васпитавани с тим циљем пред очима, добро су разумели свој задатак и верно га обављали. У овим образовним установама многи обраћеници прихватили су истинску веру, па се често догађало да су њена начела прожимала целу школу, међутим, папске старешине нису успевале, ни после најпажљивије истраге, да пронађу изворе ове такозване покварене јереси.

Христов дух је мисионарски дух. Прва тежња обновљеног срца је да и друге доведе Спаситељу. Тај дух гајили су и валденжански хришћани. Осећали су да Бог од њих тражи много више него да само сачувају чисту истину у својим црквама. На њима је почивала свечана одговорност да својом светлошћу обасјају и оне који се налазе у тами, моћном силом Божје Речи покушавали су да раскину окове које је Рим наметнуо људима. Валденжански проповедници били су образовани као мисионари, јер од свакога који је желео да буде примљен у проповедничку службу очекивало се да стекне искуство као еванђелиста. Сваки је био обавезан да три године служи у неком мисионарском пољу пре него што преузме дужност у некој цркви у домовини. Ова служба, која је од самог почетка захтевала самоодрицање и жртву, била је прикладан увод у проповеднички живот у временима која су кушала људску душу. Младићи који су били рукоположени за свету службу нису оче-

кивали земаљско богатство и славу, већ живот испуњен тешким радом и опасношћу, а на крају можда и мученичку смрт. Мисионари су одлазили двојица по двојица, онако као што је Исус слао своје ученике. Са сваким младићем био би удружен старији искусни радник; младић је радио под надзором свог пратиоца, који је био одговоран за његово обучавање, па је зато очекивао да слуша његова упутства. Ови сарадници нису увек заједно деловали, али често су се састајали да се моле и саветују, јачајући тако један другог у вери.

Открити циљ своје мисије значило би проузроковати сопствени пораз. Они су због тога брижљиво прикривали свој прави задатак. Сваки проповедник имао је неки занат или неко занимање, тако да су ови мисионари под плаштем неког световног позива, обављали свој рад. Обично би се појављивали као путујући трговци. »Продавали су свилу, накит и другу робу коју су могли да набаве само у најудаљенијим средиштима. Као трговци били су добро примани и тамо где би као мисионари били прогнани.« (Wylie, b. 1. ch. 7). Непрекидно су се молили Богу, очекујући посебну мудрост да би могли да открију благо, скуповеније од злата и бисера. Преписе Библије, у целини или у деловима, тајно су носили и када би се указала повољна прилика, обраћали су пажњу својих купаца на ове рукописе. На тај начин будили су жељу за читањем Божје Речи и радо остављали понеки њен део онима који су то желели.

Деловање ових мисионара почињало је у равницама и долинама у подножју њихових планина, али ширило се и далеко изван тих граница. Босих ногу, у грубој одећи прашњавој од пута, сличној одећи њиховог Учитеља, пролазили су кроз велике градове и стизали у удаљене земље. На све стране сејали су драгоцену семе. Цркве су ницале дуж њиховог пута, а крв мученика сведочила је за истину. Тек ће Божји дан открити богату жетву душа која је прикупљена радом ових верних људи. Божја Реч је неприметно и тихо пробијала свој пут кроз хришћанство, наилазећи на радостан пријем у људским срцима и домовима.

Библија за валденжане није била само извештај о Божјем поступању према људима у прошлости, или откривење о чове-

ковим одговорностима и дужностима у садашњости, већ и наговештај опасности и славе у будућности. Веровали су да крај свега није далеко, и док су уз молитву и са сузама проучавали њене странице постајали су све осведоченији у њене драгоцене изјаве и своју дужност да другима објаве њене спасоносне истине. Препознавали су план спасења који је јасно откривен на њеним светим страницама, и налазили утеху, наду и мир у својој вери у Исуса. Док је видело расветљавало њихов ум и уносило радост у њихова срца, чезнули су да њеним зрацима осветле оне који се налазе у тами папских обмана.

Видели су како под вођством папе и свештеника мноштво узалудно покушава да стекне опроштење мучећи своје тело због греха своје душе. Научени да се ослањају на своја добра дела да би стекли спасење, људи су стално посматрали себе, у мислима се бавили својим грешним стањем, гледали себе изложене Божјем гневу, и тако мучили своју душу и своје тело, не налазећи олакшања. На тај начин ове савесне душе биле су заробљене доктринама Рима. Хиљаде су се одрицале пријатеља и рођака и проводиле живот у манастирским ћелијама. Узалудно су покушавали да умире своју савест честим понављањем постова, суровим бичевањима, поноћним бдењима, дугим заморним клечањем на хладном, влажном камењу у својим туробним пребивалиштима, дугим ходочашћима, понижавајућим покорима и застрашујућим мучењима. Мучени свешћу о својој грешности, прогоњени страхом од Божјег осветничког гнева, многи су патили све док исцрпљена природа не би попустила и док, без зрака светлости и наде, не би пали у гроб.

Валденжани су чезнули да тим изгладнелим душама понуде хлеб живота, да им објаве поруке мира у Божјим обећањима и да им укажу на Христа као једину наду у спасење. Сматрали су да је доктрина о добрим делима којима се могу окајати преступи Божјег закона утемељена на лажи. Ослањање на људске заслуге спречава поглед на Христову бескрајну љубав. Исус је умро као жртва за човека зато што грешни људски род не може учинити ништа да себе препоручи Богу. Заслуге распетог и васкрслог Спаситеља представљају темељ хришћанинове вере. Ослањање душе на Хри-

ста мора да буде исто тако стварно, њена повезаност с Њиме мора да буде исто тако чврста као што су удови повезани с телом, или лоза са чокотом.

Свештеничка хијерархија је својим учењима навела људе да карактер Бога, па чак и самога Исуса Христа, прогласе строгим, мрачним и одбојним. Спаситељ им је представљан као Биће са тако мало саосећања према грешном човеку да због тога треба потражити посредовање свештеника и светаца. Они којима су мисли биле просветљене Божјом Речју чезнули су да тим душама прикажу Исуса као њиховог Спаситеља, пуног саосећања и љубави, који их раширених руку позива да дођу к Њему са свим својим теретом греха, својим бригама и својим умором. Чезнули су да уклоне препреке које је сотона нагомилао да људи не могу да виде обећања, да непосредно приступе Богу, да признају своје грехе и добију опроштење и мир.

Валденжански мисионари радо су објашњавали заинтересованим душама драгоцене истине Јеванђеља. Опрезно би им показивали пажљиво преписане делове Светога писма. Била им је највећа радост да улију наду савесној, грехом рањеној души, која је познавала Бога једино као осветољубиво биће, које једва чека да изврши правду. Дрхтавих усана и сузних очију, често на коленима, откривали су својој браћи драгоцену обећања која су указивала на једину наду грешника. Тако је видело истине продирало у многе замрачене умове, разгонило мрачне облаке, све док Сунце праведности са здрављем на својим зрацима не би засјало у срцу. Неке делове Писма често су читали много пута, јер су слушаоци то тражили, као да желе да се увере да су добро чули. Посебно жељно тражили су понављање ових речи: »И крв Исуса Христа, сина Његова, очишћава нас од свакога греха.« (1. Јованова 1,7) »И као што Мојсије подиже змију у пустињи, тако треба и Син човечји да се подигне, да ниједан који Га верује не погине, него да има живот вечни.« (Јован 3,14.15)

Многима су на тај начин постали јасни захтеви Рима. Видели су узалудност посредовања људи или анђела у корист грешника. Када би истинска светлост обасјала њихов ум, радосно су узвикивали: »Христос је мој свештеник; Његова крв је моја жртва; Његов олтар је моја исповедаоница!« Потпуно су се ослонили на Исусо-

ве заслуге, понављајући речи: »Јер без вере није могуће угодити Богу!« (Јеврејима 11,6) »Јер нема другога имена под небом данога људима којим бисмо се ми могли спасти.« (Дела 4,12)

Некима од тих јадних, олујама избијених душа обећање о Спаситељевој љубави изгледало је скоро несхватљиво. Тако је велико било олакшање које је оно доносило, таква ширина светлости их је обасјавала, да су осећали као да се већ налазе на Небу. Своје руке с поверењем су стављали у Христове руке; својим ногама су ступали на Стену векова. Нестало је сваког страха од смрти. Били су спремни да оду у тамницу и на ломачу уколико би тиме могли прославити име свога Откупитеља.

На тајним местима Божја Реч је на тај начин објављивана и читана, понекад само једној души, понекад малој групи која је чезнула за виделом и истином. Често би и цела ноћ била проведена на тај начин. Одушевљање и дивљење било је тако велико да је гласник милости понекад морао да прекине читање да би слушаоци својим разумом прихватили поруку спасења. Често би се чуле речи сличне овима: »Хоће ли Бог стварно прихватити мој прилог? Хоће ли се и на мене насмешити? Хоће ли ми опростити?« Онда би на то стигао одговор: »Ходите к Мени сви који сте уморни и натоварени и Ја ћу вас одморити!« (Матеј 11,28)

Вера је прихватила обећање и онда се могао чути радостан одговор: »Неће више бити дугих ходочашћа; неће бити ни дугих путовања до светих места. Исусу могу да дођем овакав какав јесам, грешан и несвет, а Он неће одбацити покајничку молитву. 'Опростиће ти се греси твоји!' И моји, чак и моји, могу да буду опроштени!«

Плима свете радости испуњавала би срце, а Исусово име уздизано је хвалом и захваљувањем. Те срећне душе враћале су се својим домовима да шире видело, да другима говоре, најбоље што могу, о свом новом искуству; да су пронашли прави и живи Пут! Речи Писма имале су неку необичну и свечану силу која се непосредно обраћала срцу оних који су чезнули за истином. Био је то Божји глас, он је осведочавао оне који су слушали.

Весници истине настављали су даље својим путем, али су њихова скромна појава, њихова искреност, њихова озбиљност и дубока ревност, често спомињани. Много пута њихови слушаоци

нису их питали одакле долазе или куда иду. Били су толико обузети, најпре изненађењем, а касније захвалношћу и радошћу, да нису ни помишљали да поставе такво питање. Када су их позивали да их прате до њихових домова, одговарали су да морају да посете овце које су се изгубиле из стада. Да се нисмо срели с неким небеским анђелом – говорили су људи.

Весници истине у много случајева никада се више нису појавили. Кренули су својим путем у неку страну земљу или су проводили суморне дане у неком непознатом затвору; или су се њихове кости беласале на месту на коме су сведочили за истину. Међутим, речи које су остављали за собом нису могле бити избрисане. Оне су обављале своје дело у срцима људи; њихово благословено деловање биће у потпуности познато тек на дан суда.

Валденжански мисионари продирали су у сотонино царство, а силе таме биле су позване на већу будност. Кнез зла пажљиво је пратио сваки напор улаган у унапређење истина, и тиме будио страх својих оруђа. Папске старешине у раду ових скромних путника виделе су наговештај опасности која прети њиховом делу. Уколико буду дозволили да видело истине и даље несметано сија, оно ће растерати тешке облаке заблуда којима су обавили народ. Оно ће људске мисли усмерити према Богу, и само према Богу, и коначно поткопати превласт Рима.

Већ и само постојање ових људи, који су се држали вере прве Цркве, непрестано је сведочило о отпаду Рима, и управо зато побуђивало најогорченију мржњу и прогонство. Њихово одбијање да се одрекну Библије представљало је увреду коју Рим није могао да отрпи. Одлучио је да их истреби са Земље. Тако су започели најстрашнији крсташки ратови против Божјег народа у њиховим планинским боравиштима. Инквизитори су кренули њиховим трагом, и често је понављан приказ у коме је невини Авељ пао од руке суровог убице Кајина.

Њихове плодне земље стално су пустошене, њихова боравишта и капеле сравњиване са земљом, тако да је у областима у којима су некада постојала плодна поља и домови невиног, вредног народа остајала само пустош. И као што гладна звер постаје још бешња када осети укус крви, тако се и бес представника Рима још

више распаљивао патњама њихових жртава. Многи од ових сведока непорочне вере били су прогоњени по планинама и хватани по долинама у којима су се скривали, окружени моћним шумама и стеновитим врховима.

Никаква оптужба није могла бити подигнута против карактера и морала ових изопштених људи. Чак су и њихови непријатељи говорили да су мирољубиви, смирени и побожни људи. Њихова велика грешка била је само у томе што нису служили Богу у складу с папиним одредбама. Због тог злочина морали су да подносе понижења, увреде и мучења која су људи или ђаволи успели да измисле.

Када је Рим у једном тренутку одлучио да истреби омрзнуту секту, папа је издао булу којом је њене припаднике осудио као јеретике и дозволио њихов покољ. Нису их оптуживали као нераднике, као непоштене, као непокорне, већ је објављено да имају изглед побожности и светости који vara »овце из правога стада«. Зато је папа наредио да »ова злонамерна и одвратна секта злобника« уколико »одбије да се покори буде смрвљена као отровна змија«. (Wylie, b.16, ch.1) Да ли је овај охоли властодржац очекивао да се икада поново сретне с овим речима? Да ли је знао да су оне забележене у небеским књигама, да би се с њим суочиле на суду? Исус је нагласио: »Када учинисте једноме од ове Моје најмање браће, Мени учинисте!« (Матеј 25,40)

Ова папска була захтевала је од свих верника Цркве да се придруже крсташком рату против јеретика. Као подстицај за укључење у овај сурови посао, була је »ослобађала од свих црквених казни и глоба, општих и посебних, разрешавала све оне који се придруже крсташком рату свих заклетви које су положили; она је признавала њихово право на било коју имовину коју су незаконито стекли; обећавала је опроштење свих греха онима који ће убити било ког јеретика. Она је прогласила ништавим све уговоре склопљене у корист валденжана, наређивала њиховим слугама да их напусте, забрањивала свима да им пруже било какву помоћ, и давала право свима да узму у посед њихову имовину«. (Wylie, b. 16, ch.1) Овај документ јасно показује који је дух управљао из позадине. Била је то рика Аждахе, а не Христов глас.

Црквене старешине нису желеле да свој карактер ускладе са узвишеним мерилима Божјег закона, већ су успоставили мерило које је њима одговарало, одлучни да присиле свакога да му се покори, јер Рим тако хоће! Догађале су се најстрашније трагедије. Покварени и богохулни свештеници и папе обављали су дело које је им је сотона одредио. Милост није имала места у њиховој природи. Исти дух који је разапео Христа и побио апостоле, исти дух који је покретао крвожедног Нерона против верника његовог времена, био је на делу да очисти Земљу од оних који су мили Богу.

Прогонства која су га пратила током многих столећа овај богобојазни народ подносио је стрпљиво и непоколебљиво у тежњи да прослави свог Откупитеља. Не обазујући се на крсташке ратове, који су вођени против њих, на сурово убијање коме су били изложени, они су наставили да шаљу своје мисионаре да шире драгоцену истину. Били су прогоњени до смрти, али је њихова крв натапала посејано семе и оно није остало без рода. Валденжани су сведочили за Бога вековима пре Лутеровог рођења. Расејани по многим земљама, посејали су семе реформације која је почела у време Виклифа, раширила се и утврдила у доба Лутера, реформација коју треба да наставе све до краја времена они који су спремни да све претрпе »за реч Божју и за сведочанство Исуса Христа«. (Откривење 1,9)

ЏОН ВИКЛИФ

Увремента пре реформације постојао је врло мали број преписа Библије, али Бог није дозвољавао да Његова Реч буде потпуно уклоњена. Њене истине нису смеле да заувек остану сакривене. Он је исто тако лако могао да скине ланце са Речи живота, као што је могао да отвори тамничка врата или уклони преворнице с гвоздених капија да ослободи своје слуге. Божји Дух је у разним земљама Европе покретао људе да траже истину као сакривено благо. Вољом Провиђења, доведени у додир са Светим писмом, они су с највећим занимањем проучавали његове свете странице. Били су спремни да прихвате видело без обзира на цену коју ће морати да плате. Иако нису успевали да јасно сагледају сва питања, Бог им је ипак помогао да схвате многе дуго заборављене истине. Као небески весници кренули су напред, кидајући ланце заблуда и сујеверја, позивајући дугогодишње робове да устану и учврсте своју слободу.

Осим међу валденжанима, Божја Реч је вековима постојала углавном на језицима познатим само ученима; али сада је наступило време да Писмо буде преведено и дато људима у различитим земљама на њиховом матерњем језику. Свет је изашао из поноћног мрака. Време таме је истицало, а у многим земљама појавили су се знаци свитања.

У Енглеској се у четрнаестом столећу појавила »јутарња звезда реформације«. Џон Виклиф био је весник реформе, не само у Енглеској, већ и у целом хришћанству. Велики протест против

Рима, који је он покренуо, никада није био ућуткан. Тај протест распламсао је борбу која ће донети ослобођење појединаца, цркава и народа.

Виклиф је добио свестрано хуманистичко образовање, али за њега је страх Господњи значио почетак мудрости. Већ је на колеџу био познат по својој ватреној побожности, али и по изванредним способностима и великој учености. У својој жеђи за знањем трудио се да упозна све гране образовања. Изучио је схоластичку филозофију, каноне Цркве и грађанско право, посебно право своје земље. У његовом каснијем раду јасно се показала вредност овог раног школовања. Темељно познавање спекулативне филозофије његовог времена оспособило га је да укаже на њене заблуде; а проучавање црквених и државних закона омогућило му је да се укључи у велику борбу за постизање грађанске и верске слободе. Иако је знао руковати оружјем које му је на располагање стављала Божја Реч, стекао је и интелектуалну дисциплину коју му је давала школа, тако да је разумевао тактику школованих. Сила његовог генија и ширина и темељитост његовог знања будили су поштовање и пријатеља и непријатеља. Његове присталице су са задовољством гледале како се њихов јунак подиже на прво место међу водећим умовима у земљи; што је његовим непријатељима онемогућавало да изложе презиру дело реформе наглашавајући незнање или слабости његових представника.

Још за време школовања, Виклиф је почео да се бави проучавањем Писма. Библија је у стара времена, постојала само на старим језицима, па су само познаваоци класичних језика били у стању да прокрче пут до извора истине, који је био недостижан необразованим људима. Тако је био припремљен пут за Виклифово касније реформаторско деловање. Учени људи проучавали су Божју Реч и пронашли велику истину о Његовој бесплатној благодати која је у њој откривена. Својим предавањима они су ширили знање о овој истини, и тако омогућавали другима да се обрате живој Речи.

Када је Виклиф обратио пажњу на Писмо, почео је да га проучава са истом темељитошћу која га је оспособила да стекне образовање у школама. Све до тога тренутка осећао је велику празнину, коју нису могле да попуне ни његове схоластичке студије нити

учење Цркве. У Божјој Речи пронашао је оно што је до тада узалудно тражио. Ту је открио план спасења и Христа као јединог Заступника људи. Предао је себе Христовој служби и одлучио да објављује истине које је открио.

Слично каснијим реформаторима, у тренутку када је започињао своје дело, Виклиф није могао да предвиди куда ће га оно одвести. Није се намерно успротивио Риму. Међутим, оданост истини неизбежно га је довела у сукоб са заблудом. Што је јасније схватао папске погрешке, то је усрдније објављивао библијска учења. Схватио је да је Рим занемарио Божју Реч и заменио је људском традицијом, зато је неустрашиво оптужио свештенство да је прогнало Библију, захтевао да она буде враћена народу, а да се њен ауторитет поново успостави у Цркви. Био је способан, ревностан учитељ и речит говорник, а својим свакодневним животом приказивао истине које је проповедао. Његово познавање Писма, снага његовог расуђивања, непорочност његовог живота, његова непоколебљива храброст и његово поштење задобили су му опште поштовање и поверење. Многи у народу постали су незадовољни својом дотадашњом вером када су препознали безаконје које је преовладавало у Римској Цркви, па су са нескривеном радошћу поздрављали истине које је Виклиф износио на светлост дана; док су се папске вође испуњавале гневом, када су схватиле да је овај реформатор стекао утицај већи од њиховог.

Виклиф је веома оштроумно разоткривао заблуде и неустрашиво нападао многе злоупотребе које је Рим својим ауторитетом одобравао. Док је радио као краљевски капелан, смело је устао против плаћања данка који је папа захтевао од енглеског монарха и показао да је папско присвајање власти над световним владарима супротно и разуму и откривењу. Папини захтеви су иначе изазивали велико огорчење, па су Виклифова учења утицала на водеће умове у држави. Краљ и племство су се ујединили у одрицању папске врховне власти и одбијању да плате порез. На тај начин је задат одлучан ударац папској превласти у Енглеској.

Друго зло против кога је реформатор водио дугу и одлучну борбу били су просјачки монашки редови. Ови монаси су преплавили Енглеску, и постали велика сметња развоју и благостању

народа. Производња, образовање, морал, све је то било изложено њиховом штетном утицају. Беспосличарски, просјачки живот ових монаха није само тешко исцрпљивао материјална богатства народа, већ је користан рад излагао презиру. Млади су били обесхрабрани и искварени. Захваљујући утицају монаха многи су били наведени да ступе у манастире и да се посвете манастирском животу и то не само без одобрења својих родитеља, већ и без њиховог знања или супротно њиховој изричитој заповести. Један од раних отаца у римској Цркви, уздижући захтеве монаштва изнад обавеза детињске љубави и дужности, овако је изјавио: »Ако би твој отац лежао пред твојим вратима плачући и јадикујући, ако би твоја мајка показивала тело које те је носило и груди које су те храниле, не оклевај да их погазиш ногама и кренеш право према Христу!« Овом »страховитом нечовечношћу«, како ју је Лутер касније назвао, »која је више приличила вуку и тиранину него хришћанину и човеку«; срце деце је отврднуло према њиховим родитељима. (Barnas Sears, *The Life of Luther*, p. 70.69) Папске старешине су на тај начин, слично некадашњим фарисејима, својом традицијом укидали Божје заповести. Домови су остајали пусти, а родитељи без својих синова и кћери.

Чак су и студенти на универзитетима били заведени овим лажним описима и навођени да се придруже монашким редовима. Многи су касније жалили због онога што су учинили, схватајући да су упропастили свој живот и ожалостили своје родитеље, али када су једном упали у замку више није постојала могућност да поново стекну слободу. Многи родитељи, плашећи се утицаја монаха, нису слали своје синове на универзитет. Тако је наступило осетно смањење броја студената који су у великим образовним центрима похађали предавања. Школе су пропадале, а незнање преовладавало.

Папа је овим монасима доделио привилегију да примају исповести и дају опроштење. То је постало извор великог зла. Жељни да повећају своје приходе, монаси су били толико спремни да дају опроштење греха, да су зликовци свих врста хрилили к њима, што је допринело брзом умножавању најстрашнијих порока. Болесни и сиромашни били су препуштени својим патњама, јер су прилози којима је требало задовољити њихове потребе одлазили

монасима, који су претњама изнуђивали милостињу од народа, проглашавајући безбожницима све оне који би се усудили да њиховим редовима ускрате дарове. У супротности с њиховим заветом сиромаштва, богатство монаха непрестано је расло, а њихове величанствене палате и раскошне гозбе још више су истицале све веће сиромаштво народа. Да би своје време могли да проводе у обиљу и задовољствима, слали су као своју замену неке људе који су једино били у стању да понављају необичне приче, легенде и доскочице да би забавили људе и учинили их правим играчкама у рукама монаха. Тако су монаси настављали да владају сујеверним мноштвом и да га наводе на веровање да се сва његова верска дужност састоји од признавања папине власти, обожавања светаца и давања дарова монасима, јер је то сасвим довољно за место на Небу.

Образовани и побожни људи узалуд су покушавали да реформишу ове монашке редове; али је зато Виклиф, захваљујући правилном схватању, ударио у сам корен зла, изјављујући да је систем погрешан и да мора бити укинут. Расправе и истраживања многе су пробудили из сна. Док су монаси пролазили земљом, нудећи папски опроштај, многи су почели да сумњају у могућност добијања опроштења за новац, па су се питали не би ли било боље да опроштај затраже од Бога, уместо од римског понтифекса. Многи су се згражавали због лакомства монаха, чију похлепу наизглед никада није било могуће задовољити. Говорили су: »Римски монаси и свештеници нас изједају као рак. Бог нас мора избавити или ће народ пропасти!« (D'Aubigné, b. 17, ch. 7) Монаси су, да би прикрили своје среброљубље, тврдили да следе Спаситељев пример, изјављујући да су се Исус и Његови ученици издржавали даровима народа. Овим тврђењем нанели су штету сами себи, јер су многе тако навели да се обрате Библији и сами установе шта је истина, а управо је то Рим најмање желео. Мисли људи биле су усмерене Извору истине, који је он желео да прикрије.

Виклиф је почео да пише и објављује трактате против монаха, не желећи толико да се упусти у расправу с њима, колико да људске мисли привуче учењима Библије и њеном Аутору. Изјавио је да право на опроштење или на искључење из Цркве, не припада у већој мери папи него обичним свештеницима, и да нико не може

бити стварно искључен све док најпре не навуче божанску осуду на себе. Делотворнији начин заиста није могао да изабере у покушају да обори ту огромну зграду духовне и световне власти коју је папа изградио и у којој је у духовном ропству држао милионе људи.

Виклиф је поново био позван да брани права енглеске круне против насртаја Рима; у својству краљевског амбасадора провео је две године у Холандији, у преговорима с папским представницима. Ту је успоставио везу са свештеницима из Француске, Италије и Шпаније и добио прилику да погледа иза сцене и стекне сазнање о многим чињеницама које су му остале сакривене док је био у Енглеској. Осим тога, много од онога што је научио добро му је послужило у каснијем раду. Преко тих представника папског двора упознао је прави карактер и циљеве хијерархије. Вратио се у Енглеску да још отвореније и с још већом ревношћу настави своја некадашња излагања, објављујући да су лакомство, охолост и превара богови Рима.

У једном од својих списа, говорећи о папи и његовим скупљачима пореза, каже: »Они извлаче из наше земље свакидашњи хлеб сиромаша, и много хиљада марака краљевског новца годишње за сакраменте и духовне услуге, то је проклета јерес симоније, и доприносе да цело хришћанство прихвата и подржава то кривоверје. И заиста, да наше подручје има огромно брдо злата, и да ниједан други човек никада не узима са њега, већ само овај оholи порезник световног свештеника, током времена ово брдо морало би да буде потрошено, јер он новац стално износи из земље, а не доноси ништа осим Божјег проклетства због симоније.« (John Lewis, *History of the Life and Sufferings of J. Wiclif*, page 37)

Виклифа је, кратко време после повратка у Енглеску, краљ послао у парохију у Латервурту. Био је то доказ да монарх није био незадовољан његовим отвореним речима. Виклифов утицај осећао се приликом доношења одлука у двору, али и приликом обликовања веровања народа.

Међутим, папа је ускоро загремо против њега. Три буле биле су послане у Енглеску – једна универзитету, друга краљу и трећа прелатима, и све три захтевале су да одмах буду предузете одлуч-

не мере којима ће бити утишан овај учитељ јереси (Augustus Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, period 6, sec. 2, pt. 1, par. 8). Међутим, пре него што су биле стигле, бискупи, у својој ревности, позвали су Виклифа да изађе пред њих на суђење. Двојица најмоћнијих кнезова у краљевини допратила су га на суд, а народ, који је окуружио зграду и успео да продре у њу, тако је заплашио судије да је суђење привремено било одложено, а њему је било дозвољено да мирно оде својим путем. Мало касније умро је краљ Едвард III, кога су под старост прелати покушали окренути против реформатора, а Виклифов некадашњи заштитник је постао регент.

Долазак папских була суочио је целу Енглеску са одлучном заповешћу да се јеретик ухвати и затвори у тамницу. Затражене мере водиле су на ломачу. Изгледало је да ће Виклиф неизбежно и врло брзо пасти као жртва освете Рима. Али Онај који је некада давно рекао: »Не бој се... Ја сам ти штит« (1. Мојсијева 15,1), поново је испружио своју руку да заштити свога слугу. Смрт је однела, не реформатора, већ папу који је наредио његово уништење. Гргур XI је умро, а свештеници, окупљени да суде Виклифу, једноставно су се разишли.

Божје провиђење је и даље, усмеравајући догађаје, омогућавало реформацији да се развије. После смрти Гргура XI била су изабрана двојица противпапа. Две сукобљене стране, обе проглашене непогрешивима, сада су захтевале послушност. Сваки од њих позивао је своје присталице да му помогну у рату против супарника, подупирући своје захтеве страшним анатемама против својих противника и обећањима о небеским наградама за своје помагаче. Ова збивања веома су ослабила моћ папства. Супарничке стране предузимале су све што је било у њиховој моћи да нападну једна другу, па је Виклиф привремено био остављен да живи у миру. Анатеме и оптужбе летеле су од папе папи, а реке крви су проливане у подршци њиховим међусобно супротстављеним захтевима. Злочини и скандали преплавили су Цркву. У међувремену, реформатор се, у тихом заклону своје парохије у Латервурту, марљиво трудио да људима скрене пажњу са сукобљених папа на Исуса, Кнеза мира.

Раздор у Цркви, са свим сукобима и поквареношћу које је изазвао, припремао је пут реформацији, помажући људима да виде стварну природу папства. У спису који је објавио, »О раздору папа« (*On the Schism of the Popes*), Виклиф је позивао људе да размисле да ли су и један и други папа можда у праву када се међусобно називају антихристом. Писао је: »Бог више није могао да подноси злога да влада преко једног таквог свештеника, већ је... начинио поделу међу њима, тако да људи, у Христово име, лакше могу победити обојицу.« (R. Vaughan, *Life and Opinions of John de Wycliffe*, vol. 2, p. 6)

Виклиф је, као и његов Учитељ, проповедао Јеванђеље сиромасима. Незадовољан да шири видело само у њиховим скромним домовима и само у својој парохији у Латерворту, одлучио је да га однесе у све делове Енглеске. Да би то постигао организовао је групу проповедника, једноставних, оданих људи, који су волели истину и највише од свега желели да је прошире. Ови људи кренули су на све стране, поучавали људе на трговима, на улицама великих градова, на сеоским стазама. Тражили су старе, болесне, сиромашне, и објављивали им радосну поруку о Божјој благодати.

Виклиф је као професор теологије на Оксфорду проповедао Божју Реч и у универзитетским дворанама. Истина је тако верно објављивана студентима, које је поучавао, да је добио титулу »Доктор Јеванђеља«. Међутим, највеће дело његовог живота био је превод Библије на енглески језик. У свом делу »О истини и значењу Писма« изразио је своју намеру да преведе Библију, тако да сваки становник Енглеске на језику у коме је одрастао може читати о неупоредивим Божјим делима.

Међутим, његово деловање је изненада било заустављено. Иако још није навршио ни шездесет година живота, непрекидни напори, проучавања и непријатељски напади исцрпили су његову снагу и учинили да пре времена остари. Разболео се од неке тешке болести. Вести о томе изазвале су велику радост међу монасима. Помислили су да ће сада горко зажалити због свих зала која је нанео Цркви, па су пожурили у његову собу да саслушају његову исповест. Представници четири верска реда, заједно са четворицом грађанских службеника, окупили су се око постеље навод-

ног самртника. Казали су му: »Смрт вам је за вратом, будите свесни својих погрешака и у нашој присутности повуците све што сте изјавили на нашу штету!« Реформатор их је без речи саслушао; онда је замолио свога помоћника да га подигне у постељи и, управивши одлучан поглед према њима, док су стајали очекујући његово одрицање, рекао чврстим, јаким гласом, који их је често нагонио да уздрхте: »Нећу умрети, већ ћу живети! И поново су износити зла дела монаха!« (D'Aubigné, b. 17, ch.7) Запрепашћени и збуњени, монаси су пожурили да изађу из собе.

Виклифове речи су се испуниле. Доживео је да у руке својих земљака стави најснажније од свих оружја против Рима- да им да Библију, средство које је Небо одредило да ослободи, просветли и евангелизује људе. Морао је да савлада многобројне и велике препреке да би обавио ово дело. Био је оптерећен болестима, знао је да му је преостало само још неколико година рада, видео је противљење с којим ће морати да се суочи, али, охрабрен обећањима из Божје Речи, ишао је напред не плашећи се ничега. У пуној снази своје интелектуалности, богатог искуства, био је уз помоћ посебних дела божанског провиђења сачуван и оспособљен да обави најузвишенији од свих послова. Док је цело хришћанство било изложено метежу, реформатор је у својој парохији у Латервурту, не обазирајући се на олује које су беснеле напољу, прегнуо да обави свој изабрани задатак.

Дело је било довршено – први енглески превод Библије икада начињен. Божја Реч постала је доступна Енглеској. Реформатор се није плашио ни тамнице ни ломаче. У руке енглеског народа ставио је видело које се никада више неће угасити. Дајући Библију својим земљацима, учинио је више да раскине окове незнања и порока, више да ослободи и уздигне своју земљу, него што је икада било учињено најсјајнијим победама на бојном пољу.

Пошто је штампарска вештина још била непозната, једино су се лаганим и мукотрпним радом могли умножавати преписи Библије. Занимање за књигу је било тако велико да су се многи спремно укључили у дело преписивања; ипак само уз велике тешкоће преписивачи су могли да задовоље потражњу. Неки богатији купци захтевали су целу Библију. Други су куповали само делове. У мно-

го случајева, неколико породица се сложило да купе један примерак. Тако је Виклифова Библија ускоро прокрчила себи пут и стигла у домове људи.

Обраћајући се здравом људском разуму, Виклиф је покренуо људе из њихове пасивне покорности папским догмама. Виклиф је сада проповедао изразите протестантске доктрине – спасење вером у Христа и непогрешивост Светог писма. Проповедници које је слао, ширили су Библију, заједно са списима реформатора, и то са таквим успехом да је нову веру прихватила скоро половина народа у Енглеској.

Појава Светог писма обесхрабрила је црквене ауторитете. Сада су морали да се суоче са силом много моћнијом од Виклифа – силом против које њихово оружје није много помагало. У Енглеској у то време није било закона који је забрањивао Библију, јер никада до тада није била објављена на народном језику. Такви закони били су касније издавани и строго примењивани. У међувремену, упркос напорима свештеника, за неко време пружила се прилика за ширење Божје Речи.

Папске вође поново су сковали план да утишају глас реформатора. Три пута су га позивали на суђење, али узалуд. Прво је синод бискупа његове списе прогласио јеретичким, а када су на своју страну превели младог краља Ричарда II, изашао је краљевски декрет којим су на тамницу били осуђени сви који су веровали у забрањене доктрине.

Виклиф се на одлуку синода жалио парламенту; неустрашиво је оптужио хијерархију пред народном скупштином и захтевао спречавање великих злоупотреба, које је Црква одобравала. Уверљивом снагом описивао је поквареност и незаконито присвајање права од стране папске столице. Његови непријатељи остали су збуњени. Виклифове пријатеље и помагаче натерали су на покорност, па су са сигурношћу очекивали да ће се и реформатор, већ у дубокој старости, усамљен и без пријатеља, поклонити пред уједињеним ауторитетом круне и митре. Међутим, уместо тога, паписти су морали да признају пораз. Парламент, покренут снажним Виклифовим речима, укинуо је осуђујућу пресуду и реформатор је поново био слободан.

И трећи пут био је изведен на суђење, овога пута пред највиши црквени трибунал у краљевству. Овде никаква потпора неће бити указана јереси! Рим ће коначно победити и зауставити деловање реформатора! Тако су мислили паписти. Уколико буду успели да остваре своју намеру, Виклиф ће бити приморан да се одрекне својих доктрина или ће напустити судску дворану и отићи на ломачу.

Међутим, Виклиф није повукао своје речи; није желео да се претвара. Неустрашиво се држао својих учења одбацујући оптужбе својих прогонилаца. Не мислећи на себе, на свој положај, на прилику у којој се налази, повео је своје слушаоце пред божански суд, и њихова лукавства и преваре одмерио на ваги вечне истине. Утицај силе Светога Духа осећао се у судској дворани. Као да је сам Бог деловао на слушаоце. Изгледало је као да немају снаге да напусте место. Реформаторове речи, као стреле из Господњег лука, пробадале су њихова срца. Оптужбу за јерес, коју су подигли против њега, он им је убедљиво вратио. Тражио је да одговоре, како се усуђују да шире своје заблуде? Ради добитка, да би Божју благодат продавали као робу.

Коначно их је запитао: »Са киме се, размислите мало, сукобљавате? Са једним старим човеком на ивици гроба? Не! Са Истином – Истином која је јача од вас, а која ће вас победити!« (Wylie, b. 2, ch. 13) После тих речи, повукао се са скупа и од његових противника нико није ни покушао да га у томе спречи.

Виклифов посао скоро је био завршен; застава истине коју је тако дуго носио, ускоро ће испасти из његових руку; али, требало је да још једном посведочи за Јеванђеље. Истина је морала да одјекне и у самој тврђави царства заблуде. Виклиф је био позван пред папски суд у Риму, који је тако често проливао крв светаца. Није био несвестан опасности која му прети, и сигурно би се одазвао позиву да му напад парализе није онемогућио путовање. Међутим, иако његов глас није могао да се чује у Риму, могао је да проговори преко писама, и управо је то одлучио да учини. Реформатор је из своје парохије послао папи писмо, које је, иако пуно поштовања по тону и хришћанском духу, представљало јасан укор раскоши и охолости папске столице.

Писао је: »Заиста се радујем да сваком човеку разјасним и објавим истину које се држим, а посебно римском бискупу; коју ће он,

иако претпостављам да је здрава и права, или спремно потврдити као истину, или, ако је погрешна, исправити.»

»Прво, мислим да је Христово јеванђеље целовит Божји закон... Признајем и мислим да је римски бискуп, ако је овде на Земљи Христов заменик, највише од свих осталих људи везан законом Јеванђеља. Величина међу Христовим ученицима не изражава се световним достојанствима или почастима, већ потпуним и најтачнијим угледањем на Христа, на Његов живот и понашање... Христос је у време свог живота на Земљи овде био најсиромашнији као човек, презирао је и одбацивао све световне положаје и части...«

»Ниједан веран човек не би смео да следи ни самога папу ни било кога од светих људи, осим у ономе у чему су они следили Господа Исуса Христа; јер су Петар и синови Зеведејеви, тражећи световне части, и не угледајући се на Христов пример, заиста згрешили, па зато у тим гресима не заслужују да их следимо...«

»Папа треба да препусти световним силама сву земаљску власт и управу, и да осим тога делотворно покрене и на то опомене целокупно своје свештенство, јер је тако чинио и Христос, а посебно преко својих апостола. Према томе, ако сам погрешио у било којој од ових тачака, понизно ћу се покорити свакој казни, чак и смртној, уколико то буду захтевале околности, јер да ми је било могуће да делујем у складу са својом вољом или својом жељом; свакако бих се појавио пред римским бискупом, али ме је Господ походио другачије, супротно томе, и приморао да се већма покуравам Њему него ли људима.«

Завршавајући писмо, рекао је: »Помолимо се нашем Богу да Он тако покрене нашега папу Урбана VI, као што је почео, да са својим свештенством следи Господа Исуса Христа у животу и понашању; да заједно могу делотворно поучавати народ, тако да и народ, на сличан начин, може у томе верно следити њих.« (John Foxe, *Acts and Monuments*, vol. 3, pp. 49.50)

Виклиф је тако папи и његовим кардиналима показао Христову кроткост и понизност, истичући не само пред њима, него и пред целим хришћанством, разлику између њих и Учитеља чијим представницима су се проглашавали.

Виклиф је био дубоко уверен да ће својим животом платити своју верност. Краљ, папа, и бискупи ујединили су се да изазову његову пропаст; било је извесно да га само неколико месеци дели од ломаче. Међутим, његову храброст ништа није могло поколебати. Говорио је: »Зашто говориш да издалека тражиш круну мучеништва? Проповедај Христово Јеванђеље охолом прелатима и мучеништво те неће мимоићи! Шта! Треба да живим и да ћутим?... Никада! Нека ударац падне, очекујем га!« (D'Aubigné, b. 17, ch. 8)

Међутим, Божје провиђење и даље је штитило свога слугу. Човек који је целога живота смело устајао у одбрану истине, излажући се свакодневно животној опасности, није смео да падне као жртва мржње својих непријатеља. Виклиф се никада није трудио да себе заштити, али Господ је био његов Заштитник, и сада, када су његови непријатељи осећали да имају у свој плен, Божја рука га је склонила изван њиховог домаћаја. У својој цркви у Латервурту, управо када се спремао да подели Господњу вечеру, пао је погођен парализом и ускоро је издахнуо.

Бог је Виклифу одредио задатак. Он је ставио Реч истине у његова уста и поставио стражу око њега да би ова Реч могла стићи до народа. Његов живот био је заштићен, његово дело продужено, све док нису били положени темељи за велико дело реформације.

Виклиф се појавио из таме мрачног средњег века. Пре њега нико није прошао тим путем, нико му својим делом није помогао да обликује свој систем реформи. Подигнут да, слично Јовану Крститељу, обави посебну мисију, био је гласник нове ере, новог доба. Ипак, у систему истине коју је објављивао постојала је таква јединственост и потпуност коју нису надмашили реформатори после њега, а неки од њих је нису ни достигли, чак ни стотинама година после њега. Тако је дубок и широк био постављени темељ, тако чврст и истинит оквир, да га нису морали опет постављати ни они који су дошли после њега.

Велики покрет који је Виклиф започео са циљем да ослободи савест и ум, да раскине ланце који су народе толико дуго везивали уз тријумфалне римске кочије, имао је свој корен у Библији.

Ту је био извор реке благослова која је, још у четрнаестом столећу као вода живота, потекла кроз векове. Виклиф је прихватио Свето писмо са свеобухватном вером као надахнуто откривење Божје воље, као потпуно мерило вере и понашања. Био је васпитан да Римску цркву сматра божанским, непогрешивим ауторитетом и да се безусловним поштовањем прихвати учења и обичаје укоренење хиљадугодишњим трајањем, али све то је одбацио и послушао Божју свету Реч. То је био ауторитет који је уздизао пред људима као ауторитет који заслужује поштовање. Уместо Цркве која проговара преко папе, као једини прави ауторитет признавао је Божји глас који говори преко Божје Речи. Говорио је да Библија није само савршено откривење Божје воље, већ и да је Свети Дух њен једини Тумач, и да сваки човек, проучавајући свете списе, сам мора да препозна своју дужност. На тај начин је људе одвраћао од папе и Римске цркве и упућивао их Божјој Речи.

Виклиф је био један од највећих реформатора. По ширини интелекта, по јасноћи мисли, по одлучности да уздигне истину, по смелости да је брани, само су се неколицина каснијих реформатора могла с њиме упоредити. Непорочност живота, неуморна ревност при проучавању и раду, неподмитљиво поштење, христолика љубав и верност у својој служби, то су биле карактеристике овог првог реформатора. И све то упркос интелектуалној тами и моралној покварености времена у коме се појавио!

Виклифов карактер је сведочанство о васпитној и преображавајућој моћи Светога писма. Управо је Библија створила од њега оно што је био. Напор да схвати велике истине откривења доносио је свежину и снагу свим његовим способностима. Он је ширио границе његовог ума, изоштравао запажања, доносио зрелост његовим одлукама. Проучавање Библије оплемењује сваку мисао, свако осећање и сваку тежњу боље од било каквог другог проучавања. Оно доноси стабилност намера, стрпљивост, храброст и чврстину, оплемењује карактер и посвећује душу. Озбиљно, смерно проучавање Писма, које доводи ум онога који проучава у непосредни додир с бескрајним умом, даће свету људе снажнијег и активнијег ума и племенитијих начела него што би га могло

дати најтемељитије проучавање људске филозофије. Псалмиста каже: »Речи Твоје кад се јаве, просветљују и уразумљују просте.« (Псалам 119,130)

Истине које је Виклиф објављивао још неко време наставиле су да се шире; његови следбеници, познати као виклифовци или лоларди, обишли су не само Енглеску, већ и друге земље, проповедајући вест о Јеванђељу. Сада, пошто њихов вођа није више био са њима, проповедници су још ревније радили него раније и мноштво људи хрлило је да чује њихово проповедање. Неки припадници племства, па чак и краљева жена, били су међу обраћеницима. На многим местима запажале су се изразите промене у понашању народа, а идолопоклонички симболи Римске цркве били су уклоњени из богомоља. Међутим, ускоро се немилосрдна олуја прогонства обрушила на оне који су се усудили да прхвате Библију да им буде водич. Енглески владари, жељни да ојачају своју моћ уз подршку Рима нису оклевали да жртвују реформаторе. Ломача је први пут у историји Енглеске била намењена следбеницима Јеванђеља. Мучеништво се низало једно за другим. Заступници истине, прогоњени и мучени, своје вапаје могли су да упуте само уху Господа Сведржитеља. Гоњени као непријатељи Цркве и издајници државе, настављали су да проповедају на скривеним местима, налазећи најсигурније уточиште у скромним домовима сиромаша, а често и у јамама и пећинама.

Упркос бесу прогонства, вековима је упућиван смирен, одан, озбиљан и стрпљив протест против свеопште покварености у верском животу. Хришћани тог раног времена само су делимично познавали истину, али научили су да воле и слушају Божју Реч, и да стрпљиво страдају због ње. Као и ученици у апостолско доба, многи су своја земаљска добра жртвовали за Христово дело. Они који су имали предност да остану у својим домовима, радосно су пружали уточиште својој прогнаној браћи, а када би и они сами били приморани да напусте свој крај, радосно су прихватили своју прогнаничку судбину. Истина, хиљаде других, ужаснути бесом својих прогонитеља, откупљивали су своју слободу ценом своје вере, и излазили из својих тамница у одећи покајника и тако објављивали своје одрицање. Ипак, није био ни

мали број оних – а међу њима и људи племенитог порекла као и оних скромнога и нискога, који су неустрашиво сведочили о истини у својим тамничким ћелијама, у »лолардским кулама«, и који су се усред мучења и пламена, радовали што су се нашли достојни да упознају »заједницу Његових мука«.

Папистима није успело да своју намеру према Виклифу остваре за време његовог живота, али њихова мржња није имала мира све док је његово тело мирно почивало у гробу. Декретом Концила у Констанци, више од четрдесет година после његове смрти, његове кости биле су ископане и јавно спаљене, а pepeo бачен у оближњи поток. Један стари писац каже: »Овај поток однео је његов pepeo у Ејвон, Ејвон у Северн, Северн у оближње море, а оно у велики океан. Тако је Виклифов pepeo постао симбол његовог учења, које се сада проширило по целој свету.« (Т. Fuller, *Church History of Britain*, b. 4, sec. 2, par. 54) Његови непријатељи нису схватили важност свог мрско дела.

Јан Хус из Чешке, управо захваљујући Виклифовим списима, био је покренут да одбаци многе заблуде Римске цркве и започне своје реформаторске дело. Тако је у ове две земље, толико међусобно удаљене, било посејано семе истине. Дело се из Чешке, проширило по другим земљама. Мисли људи биле су управљене према дуго заборављеној Божјој Речи. Божанска рука је припремала пут великој реформацији.

ХУС И ЈЕРОНИМ

Јеванђеље је врло рано допрло у Чешку, још у деветом столећу. Библија је била преведена на народни језик, а и јавна богослужења одржавана су на народном језику. Међутим, како се повећавала моћ папа, тако је и Свето писмо било потискивано. Папа Гргур VII, који је прихватио задатак да охолост краљева баца у прах, није се ништа мање трудио ни да пороби народ, па је издао булу којом је забранио одржавање богослужења на чешком језику. Папа је изјавио да је »Свемогућему угодно да се богослужење одржава на непознатом језику и да су многа зла и многе јереси настале због кршења овог правила«. (Wylie, b.3, ch. 1) Рим је тако наредио да се угаси видело Божје Речи и да народ остане у тами. Међутим, Небо је одредило друга средства за чување Цркве. Многи валденжани и албигензи, прогоњени из својих домова у Француској и Италији, дошли су у Чешку. Иако се нису усуђивали да јавно проповедају, ревностно су потајно деловали. Тако је права вера одржавана из столећа у столеће.

Још и пре Хусовог времена било је у Чешкој људи који су устали да јавно осуде поквареност Цркве и разузданост народа. Њихови напори пробудили су општи интерес. Хијерархију је обузео страх и поново је почело прогонство следбеника Јеванђеља. Натерани да своја богослужења одржавају у шумама и по планинама, да беже од војника који су их гонили, многи нису успевали да избегну смрт. После извесног времена изашло је и наређење да ће сви који напусте римско богослужење бити спаљени. Међутим,

иако су били спремни да жртвују свој живот, хришћани су и даље очекивали победу своје вере. Један од оних који су »проповедали да се спасење може стећи једино вером у распетог Спаситеља« изјавио је на самрти: »Гнев непријатеља истине има сада превласт над нама, али неће заувек тако бити; устаће неко из обичног народа, без мача и власти, и њега неће успети да савладају!« (Wylie, b.3, ch. 1) Лутерово време још је представљало далеку будућност; али, неко је већ устајао, и његово сведочанство против Рима уздрмаће народе.

Јан Хус је био човек скромног порекла, а смрћу свога оца рано је остао сироче. Његова побожна мајка, сматрајући образовање и страх Господњи највреднијим благом, потрудила се да то наследство осигура своме сину. Хус се школовао у провинцијској школи, а онда се обратио универзитету у Прагу да буде примљен као сиромашни студент. До Прага га је допратила мајка, сиромашна удовица, која своме сину није могла да поклони никаква световна блага, али, када су се приближили великоме граду, клекла је поред младића без оца, и затражила да га благослови његов Отац који је на набесима. Јадна мајка није ни слутила на који ће начин њена молитва бити услышена.

Хус се на универзитету одликовао својим неуморним залагањем и брзим напредовањем, док је својим беспрекорним животом и љубазним, пријатним понашањем задобио свеопште поштовање. Био је одани припадник Римске цркве и ревносно је настојао да стекне духовне благослове које је она обећавала. Приликом прославе неког јубилеја отишао је да се исповеди, дао неколико последњих новчића из своје скромне залихе и придружио се процесији да би могао да добије обећано опроштење греха. Пошто је завршио универзитетске студије, ушао је у свештенички сталез брзо се почео успињати лествицама угледа, па је ускоро именован за члана краљевског суда. Био је изабран и за професора, а после тога и за ректора универзитета на коме је стекао образовање. За свега неколико година скромни корисник стипендије за сиромашне постао је понос своје земље, чије је име постало признато по целој Европи.

Међутим, Хус је у једној сасвим другој област започео своје дело реформе. Неколико година после посвећења за свештеника, био је

постављен за проповедника у Витлејемској капели. Оснивач ове капеле сматрао је веома важним проповедање Писма на народном језику. Упркос противљењу Рима, овај обичај није био потпуно укинут у Чешкој. Ипак, велико непознавање Библије владало је у народу, а најгори пороци ширили су се међу припадницима свих сталежа. Хус је непоштедно нападао сва та зла, и позивао се на Божју Реч заступајући начела истине и непорочности.

Један становник Прага, Јероним, који је касније врло блиско сарађивао са Хусом, враћајући се из Енглеске, донео је неке Виклифове списе. Енглеска краљица, која се обратила и прихватила Виклифова учења, била је чешка принцеза, и захваљујући њеном утицају, реформаторова дела била су врло проширена у њеној родној земљи. Хус је ова дела читао с великим занимањем; веровао је да је њихов аутор искрени хришћанин и с наклоношћу је гледао на реформе које је Виклиф заступао. Хус је, иако то још није знао, већ кренуо стазом која ће га одвести далеко од Рима.

Некако у то време у Праг су стигла два странца из Енглеске, образовани људи, који су примили светлост и дошли да је распростране у овој удаљеној земљи. Своје деловање започели су отвореним нападом на папину превласт, власти су их убрзо ућуткале; али су они, неспремни да се одрекну своје намере, прибегли другим средствима. Пошто су били и уметници, а не само проповедници, послужили су се својом вештином. На јавном месту, приступачном народу, показали су две слике. Једна је представљала Христа како улази у Јерусалим, »кротак и јашући на магарету« (Матеј 21,5), праћен својим ученицима у изношеној одећи и босих ногу. Друга слика је приказивала понтификалну процесију – папу украшеног раскошном одећом и са троструком круном, како јаше на величанствено украшеном коњу, испред кога су корачали трубачи, а пратили га свечано одевени кардинали и прелати.

Била је то проповед која је привукла пажњу свих сталежа. Гомиле људи долазиле су да гледају слике. Никоме није требало тумачити поуку, јер су многи били дубоко потресени разликом између кроткости и понизности Христа као Учитеља и охолости и ароганције папе, Његовог наводног слуге. У Прагу је настало велико узбуђење, а странци су после неког времена нашли за потребно, да ради своје сигурности, оду из града. Међутим, поука коју су дали грађанима

није била заборављена. Сlike су оставиле дубок утисак и на Хуса и навеле га да подробније проучава Библију и Виклифове списе. Иако чак ни тада још није био спреман да прихвати све реформе које је Виклиф предлагао, много јасније успевао је да сагледа истинску природу папства, па је још ревније осуђивао охолост, честољубље и поквареност хијерархије.

Видело се из Чешке проширило на Немачку, јер су нереди на Прашком универзитету изазвали повлачење стотина немачких студената. Многи међу њима од Хуса су добили прве поуке о Библији и после повратка у домовину почели су да проповедају Јеванђеље њеним становницима.

Вести о његовом деловању у Прагу стигле су до Рима, и Хус је ускоро био позван да се појави пред папом. Послушати значило је изложити се сигурној смрти. Чешки краљ и краљица, Универзитет, припадници племства и високи државни службеници сјединили су се у позиву понтифексу да дозволи Хусу да остане у Прагу и да преко свог представника одговори на оптужбе у Риму. Уместо да одобри ову молбу, папа је одржао суђење и осудио Хуса, а град Праг ставио под интердикт.

У то време таква осуда, када год би била изречена, изазивала је велико узбуђење и страх. Церемоније које су пратиле њено проглашење биле су тако срачунате да узазову ужас у народу који је у папи гледао представника самога Бога, који у својој руци држи кључеве Неба и пакла, и има моћ да изрекне како световне тако и духовне казне. Људи су веровали да су врата Неба затворена за области погођене интердиктом; да су све док се папи не свиди да уклони проклетство чак и мртви искључени из станова блажених. У складу са овом страшном казном, све верске службе биле су укинуте. Цркве су биле затворене. Венчања су обављана у порти цркава. Мртви, којима је било ускраћено сахрањивање у посвећеној земљи, били су покопани, без погребне службе, у јамама или на пољима. Тим мерама, које су деловале на машту, Рим је покушавао да завлада савешћу људи.

Град Праг био је захваћен немирима. Велико мноштво је оптуживало Хуса као узрочника свих ових невоља и захтевало да се преда у осветничке руке Рима. Да би стишао олују, реформатор се привремено повукао у своје родно село. Пишући пријатељима

које је оставио у Прагу, казао је: »Повукао сам се из ваше средине да бих следио пропис и пример Исуса Христа, да не бих дао прилику злонамернима да навуку на себе вечно проклетство, да не бих побожнима постао узрок невоље и прогонства. Повукао сам се и из бојазни да безбожни свештеници не би наставили да још дуго времена забрањују проповедање Божје Речи међу вама, међутим, нисам се повукао да бих се одрекао божанске истине, за коју сам, уз Божју помоћ, спреман и да умрем.« (Bonnehose, *The Reformers Before the Reformation*, vol. 1, p 87) Хус није престао да ради, путовао је по околним подручјима и проповедао жељном мноштву. Тако су мере које је папа предузео да сузбије Јеванђеље учиниле да се оно још више прошири. »Јер ништа не можемо против истине, него само за истину.« (2. Коринћанима 13,8)

»Хусов ум, у том раздобљу његове каријере, изгледа да је био поприште болног сукоба. Иако је Црква покушавала да га савлада својим нападима, он ипак није одбацио њен ауторитет. Римска црква и даље је за њега била Христова невеста, а папа Божји представник и заменик. Хус се у ствари борио против злоупотребе ауторитета, а не против самог начела. То је доводило до ужасног сукоба између осведочења његовог разума и захтева његове савести. Ако је ауторитет праведан и непогрешив, као што је веровао да јесте, како то да се осећа натеран да му одрекне послушност? Послушати, био је уверен, значи грешити; али, како послушност једној непогрешивој Цркви може да доведе до таквог исхода? То је био проблем који није могао да реши; то је била сумња која га је из часа у час прогонила. Највише се успео приближити решењу када је помислио да се поново догађа оно што се догодило некада у дане нашега Спаситеља, када су Цркву представљале неверне особе које су се и послужиле својим законским ауторитетом у незаконичке сврхе. То га је навело да своје усмерење и препоруку другима прихвати правило, да прописи Писма, прихваћени разумом, треба да управљају савешћу; другим речима, да је Бог који говори преко Библије, а не Црква која говори преко свог свештенства, једини непогрешиви водич.« (Wylie, b.3, ch. 2)

Када се после неког времена стање у Прагу нешто смирило, Хус се вратио у своју Витлејемску капелу да настави, са још већом ревношћу и храброшћу, да проповеда Божју Реч. Његови непријате-

љи били су активни и моћни, али краљица и многи племићи били су његови пријатељи, а и народ је у великом броју био на његовој страни. Упоређујући његова чиста и узвишена учења и посвећен живот са понижавајућим догмама које су паписти проповедали, и са лакомством и разузданашћу коју су показивали, многи су сматрали предношћу да буду на његовој страни.

Хус је све до тада стајао сам у свом раду, али сада му се у делу реформе придружио Јероним који је за време свог боравка у Енглеској прихватио Виклифова учења. Ова двојица су од тада постали нераздвојни у животу, али ни у смрти се нису раставили. Блиставост генија, речитост и образовање – дарови којима је придобио наклоност народа - све то биле су особине које је у великој мери Јероним имао; али је Хус био још богатији врлинама које представљају стварну снагу карактера. Његово смирено расуђивање служило је као кочница Јеронимовом наглom и необузданом духу, који је са истинском понизношћу признавао Хусову вредност и покорвао се његовим саветима. Захваљујући њиховим заједничким напорима дело реформе је много брже напредовало.

Бог је учинио да велико видело обасја ум ових изабраних људи и да им открије многе заблуде Рима; али они ипак нису добили целокупно видело које ће касније бити стављено на располагање свету. Бог је преко њих, својих слугу, изводио људе из таме отпалог хришћанства, али морали су да се сукобљавају са многим великим препрекама, а Он их је корак по корак, водио напред, у складу са њиховим могућностима. Свакако, нису били спремни да одједном прихвате целокупно видело. Слично пуном сјају подневног Сунца за оне који су дуго боравили у тами, тако би и њих заслепило видело, када би им било откривено, и навело их да устукну. Зато га је Бог, мало - помало, откривао вођама онолико колико је народ могао да прихвати. Из столећа у столеће, требало је да се, један за другим, појављују верни радници, који ће повести народ путем реформи.

Раскол у Цркви се настављао. Папе, њих тројица, борили су се за превласт, а њихови сукоби испуњавали су хришћанство злочинима и бунама. Незадовољни бацањем анатема, прибегли су световном оружју. Сваки се бацио на куповање оружја и на прикупљање војника. Наравно, за то им је био потребан новац; и да

би га стекли, нудили су на продају црквене службе, повластице. Свештеници су, угледајући се на своје претпостављене, прибегавали симонији и рату да би понизили своје супарнике и ојачали своју моћ. Хус је из дана у дан са све већом смелошћу грмео против безакоња које је толерисано у име религије, док је народ отворено оптуживао римске старешине за сву беду која је преплавила хришћанство.

Поново је изгледало да се град Праг нашао на ивици крвавог сукоба. Као и у пређашња времена, Божји слуга био је оптужен »да доноси несрећу Израиљу«. (1. О царевима 18,1) Град је поново био стављен под интердикт, а Хус се опет повукао у своје родно село. Сведочанство које је тако верно објављивао из своје драге Витлејемске капеле дошло је крају. Са шире позорнице требало је да проговори целом хришћанству, пре него што ће положити свој живот као сведок истине.

Да би се зла која су тиштала Европу излечила сазван је општи сабор у Констанци. Сабор је по жељи цара Сигисмунда сазвао Јован XXIII један од тројице сукобљених папа. Захтев за одржавањем сабора никако није био по вољи папи Јовану XXIII, чији карактер и политика не би могли да издрже проверавање, макар и од стране прелата тако лабавог морала какви су били свештеници онога времена. Међутим, није се усудио да се одупре Сигисмундовој вољи.

Основни задатак Сабора био је да уклони раздор у Цркви и искорени јерес. Управо зато су и остала двојица сукобљених папа била позвана да се појаве пред Сабором, али и Јан Хус, главни представник нових струјања у Цркви. Двојица папа, плашећи се за своју сигурност, нису се лично појавила, већ преко својих делегата. Папа Јован XXIII, иако је наводно сам сазвао Сабор, дошао је на заседање испуњен многим злим слутњама, сумњајући да је цар сковао тајни план да га смени, плашећи се да ће бити позван на одговорност због порока којима је осрамотио тијару, али и због злочина којима ју је задобио. Ипак, ушао је у град Констанцу с великом помпом, у пратњи свештеника највишег положаја и поворке дворана. Целокупно свештенство и градски достојанственици, с непрегледним мноштвом грађана, изашли су да га поздраве. Изнад његове главе њихао се златни балдахин, који су носила четири висока службеника. Пред

њим је ношена хостија, а богата одећа кардинала и племића остављала је величанствен утисак.

У међувремену још један путник приближавао се Констанци. Хус је био потпуно свестан опасности које му прете. Опростио се од својих пријатеља као да их више никада неће видети; пошао је на ово путовање осећајући да ће завршити на ломачи. Иако је добио пропусницу од краља Чешке, иако је у току путовања примио још једну од цара Сигисмунда, ипак је учинио све потребне припреме као да очекује смрт.

У писму које је послао пријатељима у Праг, написао је: »Браћо моја... Полазим са краљевском пропусницом да се сретнем са својим многобројним и смртним непријатељима... Ослањам се потпуно на свемогућег Бога, на свога Спаситеља; уздам се да ће услишити ваше усрдне молитве, да ће у моја уста ставити своју мудрост и свој разум да бих им се могао одупрети; да ће ми дати свога Светога Духа да би ме ојачао у својој истини; тако да бих се могао храбро суочити с искушењима, тамницом и, ако буде било неопходно, чак и са окрутном смрћу. Исус Христос је трпео за своје вољене, па зар би требало да будемо изненађени што нам је оставио свој пример да бисмо могли стрпљиво подносити све нашега спасења ради? Он је Бог, а ми смо Његова створења; Он је Господар света, а ми смо презрени смртници – а ипак се жртвовао! Зашто, онда, не бисмо и ми трпели, а посебно онда када ће нам патња донети прочишћење? И зато, љубљени, ако моја смрт треба да допринесе Његовој слави, молит се да дође брзо, и да ме Он оспособи да непоколебљиво поднесем све своје невоље. Али, ако би било боље да се вратим међу вас, молит се Богу да се вратим неокаљан – што значи, да се не одрекнем ниједне титле истине Јеванђеља, да бих својој браћи оставио изврстан пример. Вероватно, управо зато, никада више нећете угледати моје лице у Прагу; али ако воља свемогућег Бога одлучи да ме врати вама, наставимо да корачамо напред чврста срца у познању Његовог закона и у љубави према Њему.« (Bonnehose, vol. 1, pp. 147.148)

У другом писму, неком свештенику који је постао ученик Јеванђеља, Хус с великом понизношћу говори о својим грешкама, оптужујући себе »да је налазио задовољство у ношењу богате одеће, и да је узалуд трошио сате на безвредне забаве«. А онда је додао

ове дирљиве препоруке: »Нека слава Божја и спасење душа закупе твоје мисли, а не поседовање црквених привилегија и имања. Чувај се да не украшаваш своју кућу више него своју душу; и изнад свега, старај се о својој духовној грађевини. Буди побожан и понизан са сиромашнима, и не троши своје имање на гозбе. Уколико не будеш поправио свој живот и не будеш се уздржавао од сувишнога, плашим се да ћеш бити сурово кажњен, као што сам и ја сам... Ти познајеш моју науку, јер си примао моје поуке још од детињства, стога би било бескорисно за мене да ти још нешто пишем. Међутим, преклињем те милошћу нашега Господа да ме не подражаваш у било којој таштини у коју си ме видео да падам.« На омотници писма је додао: »Преклињем те, мој пријатељу, да не ломиш овај печат све док не будеш потпуно сигуран да сам мртав.« (Bonneschose, vol. 1, pp. 148. 149)

За време свог путовања, Хус је на све стране налазио доказе о раширености своје науке и о наклоности коју је његово дело уживало. Народ се у великим групама окупљао да га поздраве, а у неким градовима градске власти су га пратиле улицама.

Хусу је обећана потпуна слобода, када је стигао у Констанцу. Царевој пропусници додато је и папино лично обећање о заштити. Међутим, упркос свим тим свечаним и поновљеним изјавама, по наређењу папе и кардинала, реформатор је после кратког времена ухваћен и бачен у једну одвратну тамницу. Касније је премештен у утврђени замак на другој обали Рајне и у њему држан као затвореник. Папи је ова вероломност мало користила, јер се ускоро нашао у истој тамници (Исто, vol. 1, p. 247). Пред Сабором је, наиме, било доказано да је крив за најодвратније злочине, осим убистава, симоније и прељубе, за »грехе сувише тешке да би се могли споменути«. Тако је на Сабору закључено, а папа је на крају лишен тијаре и бачен у тамницу. И двојица осталих папа била су свргнута и изабран је нови папа.

Иако је папа Јован XXIII био проглашен кривим за теже злочине од оних због којих је Хус оптуживао свештенство и због којих је захтевао реформу, ипак је исти Сабор који је свргнуо понтифекса наставио да испитује реформатора. Затварање Хуса изазвало је велико огорчење у Чешкој. Моћни племићи упутили су Сабору озбиљан протест против овог насиља. Цар, који је тешка

срца дозволио кршење пропуснице, успротивио се поступку против њега. Међутим, реформаторови непријатељи били су пуни мржње и одлучни. Искористили су цареве предрасуде, његова страховања и његову ревност за Цркву. Износили су опширне доказе да се »јеретичима не морају држати обећања, нити особама осумњиченим за јерес, иако имају пропуснице које су издали цар или краљеви.« (Jacques Lenfant, *History of the Council of Constance*, vol. 1, p. 516) Тако су победили.

Ослабљен болешћу и тамницом, јер су влага и покварени тамнички ваздух изазвали грозницу која га је скоро лишила живота, Хус је коначно био изведен пред сабор. Оптерећен ланцима, стајао је пред царем који је заложии своју част и дао часну реч да ће га заштитити. Током овог дугог суђења чврсто је бранио истину, и пред окупљеним достојанственицима Цркве и државе изрекао је свечан и озбиљан протест против покварености хијерархије. Када су затражили од њега да изабере између одрицања од својих учења и смрти, прихватио је судбину мученика.

Божја благодат га је одржавала. За време седмица патњи које су протекле пре него што му је изречена коначна пресуда, небески мир испуњавао је његову душу. Писао је једном пријатељу: »Пишем ово писмо у тамници, окованом руком, очекујући да ћу сутра бити осуђен на смрт... када се, уз помоћ Исуса Христа, поново будемо срели у угодном миру будућег живота, схватићеш како се Бог милостиво показао према мени и како ме је успешно подржавао усред мојих искушења и невоља.« (Bonnechose, vol. 2, p. 67)

Хус је у тами свога затвора унапред видео победу истинске вере. Вративши се у сну у своју капелу у Прагу у којој је проповедао Јеванђеље, видео је папу и његове бискупе како бришу Христове слике које је насликао на њеним зидовима. »Ово виђење га је узнемирило; али следећег дана видео је мноштво сликара заузетих обнављањем ових ликова у још већем броју и блиставим бојама. Чим су завршили свој задатак, сликари, који су били окружени великим мноштвом, узвикнули су: 'Нека сада дођу папа и бискупи, никада их више неће избрисати!' Док је причао овај сан, реформатор је изјавио: 'Потпуно сам сигуран да Христова слика никада неће бити избрисана! Желели су да је униште, али ће она бити наслика-

на изнова у свим срцима руком много бољих сликара него што сам ја!» (D'Aubigné, b. 1, ch. 6)

Хус је и последњи пут био изведен пред Сабор. Био је то многобројан и сјајан скуп – цар, кнезови из царства, краљевски изасланици, кардинали, бискупи, свештеници, и непрегледно мноштво које се тога дана окупило да прати догађаје. Из свих делова хришћанског света окупили су се сведоци ове прве велике жртве у великој борби у којој је требало изборити слободу савести.

Позван да изрекне своју коначну одлуку, Хус је изјавио да одбија да се одрекне својих учења, и усмеривши свој продорни поглед према монарху чија је часна реч била тако бесрамно погажена, изјавио: »Одлучио сам својом слободном вољом да се појавим пред овим Сабором под јавном заштитом и вером цара овде присутног.« (Bonneschose, vol. 2, p. 84) Дубоко црвенило обојило је Сигисмундове образе када су се очи свих присутних у дворани окренуле према њему.

Када је пресуда била проглашена, почео је процес расчињавања. Бискупи су прво оденули свога затвореника у свештеничку одећу. Када је прихватио свештеничку одежду, Хус је рекао: »Нашег Господа Исуса Христа су оденули у белу одећу да би Га понизили и увредили, када Га је Ирод извео пред Пилата.« (Исто, vol. 2, p. 86) Када су га поново позвали да се одрекне својих погледа, одговорио је окренувши се према народу: »С каквим бих образом, онда, ступио пред небески суд? Како бих у очи погледао то мноштво људи којима сам проповедао чисто Јеванђеље? Не! Ценим њихово спасење више од овог јадног тела, које је сада одређено за смрт!« Свештеничку одећу скидали су са њега део по део, а сваки бискуп је изрицао проклетство, док је обављао свој део церемоније. Коначно, »ставили су му на главу покривало или митру од папира, на којој су били насликани застрашујући демонски ликови, с натписом 'Архијеретик' који се налазио с предње стране. Хус је казао: 'С великом радошћу носићу ову круну срама Тебе ради, о Исусе, јер си и Ти носио мене ради трнову круну!'«

Када су га тако оденули, »прелати су изјавили: 'Сада твоју душу предајемо ђаволу!' Јан Хус је на то рекао, подижући своје очи пре-

ма небу: 'А ја предајем свој дух у Твоје руке, о Господе Исусе, јер си ме Ти откупио!'« (Wylie, b.3, ch. 7)

После тога предали су га у руке световним властима и извели на место погубљења. Пратила га је непрегледна поворка, стотине наоружаних људи, свештеника и бискупа у скупоценим одеждама, али и становника Констанце. Када је био привезан за стуб на ломачи и све било спремно да се ватра запали, мученика су још једном позвали да одбаци своје заблуде и спасе свој живот. Хус је одговорио: »Које заблуде треба да одбацим? Не осећам се крив ни за једну. Позивам Бога као сведока да је све што сам написао или проповедао било срачунато да спасе душе од греха и пропасти; зато ћу с посебном радошћу својом крвљу посведочити за ону истину о којој сам писао и проповедао.« (Исто, b.3, ch. 7) Када је пламен почео да лиже свуда око њега, запевао је: »Исусе, Сине Давидов, буди ми милостив!« Настављао је да пева све док његов глас није заувек утихнуо.

Чак су и његови непријатељи били задивљени његовим херојским држањем. Неки ревносни паписта, описујући Хусово, али и мучеништво Јеронима, који је умро кратко време после њега, овако говори: »Обојица су се понашала постојано, када им се приближио последњи час. Припремали су се за огањ као да одлазе на свадбену гозбу. Нису испустили ниједан крик бола. Када су се пламенови разгорели, почели су да певају химне, и једва да је жестина огња могла зауставити њихово певање.« (Исто, b. 3, ch. 7)

Када је Хусово тело потпуно изгорело, његов пепео, заједно са земљом на којој је спаљен, био је прикупљен и бачен у Рајну, а она га је однела у океан. Његови прогонитељи узалудно су маштали о томе како су успели да искорене истине које је проповедао. Нису ни сањали да је пепео који је тога дана однесен у море био сличан семену које ће бити посејано у свим земљама на свету; да ће и у до тада непознатим земљама донети богату жетву сведока за истину. Глас који се чуо у саборској дворани у Констанци створио је одјеке који ће се чути кроз све будуће векове. Хуса више није било, али истина за коју је умро никада неће пропасти. Његов пример вере и чврстине охрабриће многе да, иако суочени с мучењем и смрћу, одлучно стану на страну истине. Његово погубљење целоме свету

показало је подмуклу свирепост Рима. Непријатељи истине, иако тада то још нису знали, унапредили су дело које су узалудно покушавали да униште.

Међутим, још једна ломача била је запаљена у Констанци. Још један сведок је својом крвљу морао да посведочи за истину. Јероним, опраштајући се са Хусом приликом његовог одласка на Сабор, позвао га је да буде храбар и чврст, изјављујући да ће му похитати у помоћ, ако буде изложен било каквој опасности. Када је чуо да је реформатор затворен, верни ученик одмах је почео да се спрема да испуни своје обећање. Без пропуснице кренуо је на пут у Констанцу, праћен само једним пратиоцем. Када је у град стигао, уверио се да је једино себе изложио опасности и да не постоје никакве могућности да учини било шта да ослободи Хуса. Побегло је из града, али је приликом повратка кући био ухваћен, окован у ланце и у пратњи чете војника враћен у Констанцу. Приликом првог појављивања пред сабором, његови покушаји да одговори на оптужбе против себе били су дочекани узвицима: »На ломачу с њиме! У огањ!« (Bonnehose, vol 1, p. 234) Био је бачен у тамницу, окован у положају који му је изазивао велике патње, и храћен само хлебом и водом. После неколико месеци тамновања, окрутности којима је у затвору био изложен изазвале су болест која је угрозила његов живот, па су његови непријатељи, плашећи се да ће умрети, ублажили своју суровост, али је још годину дана остао затворен.

Хусова смрт није донела резултате којима су се паписти надали. Непоштовање његове пропуснице изазвало је буру негодовања, па је Сабор, из сигурносних разлога закључио да ће, уместо да спали Јеронима, покушати да га принуди да се одрекне своје вере. Био је изведен пред Сабор, и стављен пред избор, да се одрекне или да умре на ломачи. У почетку тамновања смрт би му изгледала као милостиво решење у упоређењу са страшним патњама којима је био изложен; али сада, ослабљен болешћу, суровостима затворског живота, мучен страховањима и неизвесношћу, одвојен од пријатеља, обесхрабрен Хусовом смрћу, Јероним је попустио и пристао да се покори Сабору. Заветовао се да ће признати католичку веру и прихватити одлуку којом су осуђене све Викли-

фове и Хусове доктрине, осим оних »светих истина« које су проповедали. (Исто, vol. 2, p. 141)

Јероним је на овај начин покушао да пригуши глас своје савести и избегне осуду. Међутим, у усамљености своје ћелије много јасније је сагледао све што је учинио. Сетио се Хусове храбрости и верности, и као супротност томе, свога порицања истине. Сетио се божанског Учитеља и свог обећања да ће Му служити, Учитеља који је њега ради претрпео смрт на крсту. Пре одрицања, усред свих својих патњи, налазио је утеху у обећању да ће му Бог бити наклоњен, али сада су кајање и сумња мучили његову душу. Знао је да ће морати да се одриче још много пута, пре него што успостави мир с Римом. Пут којим је пошао могао је да се заврши једино потпуним отпадом. Одлучио је: неће се одрећи свога Господа да би избегао кратко време страдања.

Ускоро је поново био изведен пред Сабор. Његова покорност није задовољила његове судије. Њихова крвожедност, појачана Хусовом смрћу, захтевала је нову жртву. Једино ће неограниченим одбацивањем истине Јероним моћи да сачува живот! Међутим, он је већ одлучио да потврди своју веру и пође у пламен за својим братом мучеником.

Повукао је своје раније одрицање и, као човек на самрти, свечано затражио прилику да се брани. Плашећи се деловања његових речи, прелати су упорно захтевали да само потврди или одрекне оправданост подигнутих оптужби. Јероним је протествовао против такве суровости и неправде. Узвикнуо је: »Ви сте ме држали три стотине и четрдесет дана у страшној тамници, у нечистоћи, у нездравим околностима, у смраду, у крајњој оскудици свега; и онда ме изводите пред себе, слушате моје смртне непријатеље, али мене одбијате да чујете... Ако сте заиста мудри људи, ако сте видели свету, припазите да не грешите против правде. Што се мене тиче, ја сам само слаби смртник; мој живот нема велику вредност, и када вас позивам да не изрекнете неправедну пресуду, говорим мање за себе, а више за вас!« (Исто, vol. 2, pp. 146.147)

Његов захтев коначно је био одобрен. Јероним је у присутности својих судија клекао и помолио се да божански Дух управља његовим мислима и речима да не каже ништа што би се супро-

тило истини или било недостојно његовог Учитеља. На њему се тога дана заиста испунило обећање које је Бог дао првим ученицима: »И пред властеље и цареве водиће вас мене ради... а када вас предају, не брините се како ћете или шта ћете говорити; јер ће вам се у онај час дати шта ћете казати. Јер ви нећете говорити, него Дух Оца вашег говориће из вас.« (Матеј 10,18-20)

Јеронимове речи изазвале су запрепашћење и дивљење чак и његових непријатеља. Целу годину дана био је окружен тамничким зидинама, није могао да чита, па чак ни да види, трпео је велике физичке муке и душевна страховања. Међутим, износио је своје доказе таквом јасноћом и силом као да је имао најбољу прилику да се припреми. Указао је својим слушаоцима на дуги низ светих људи које су осудиле неправедне судије. У скоро сваком нараштају било је оних, који су, трудећи се да оплемене људе свога времена, били осуђивани и протеривани, иако се касније показало да су заслуживали част. И самог Христа један неправедни суд осудио је као злочинца.

Јероним је приликом свога одрицања, признао оправданост пресуде изречене Хусу; сада се покајао због тога и посведочио о мучениковој невиности и светости. Рекао је: »Познајем га од његовог детињства. Био је то диван човек, праведан и свет, али упркос својој праведности био је осуђен... И ја, и ја сам спреман да умрем: нећу устукнути пред мучењима, која су ми припремили моји непријатељи и лажни сведоци, који ће једнога дана због својих клевета морати да одговарају пред великим Богом, кога нико не може преварити.« (Vonnechose, vol. 2, p. 151)

Оптужујући самога себе што се одрекао истине, Јероним је наставио: »Од свих греха које сам учинио од своје младости, ниједан не оптерећује тако тешко моје мисли, ниједан ме не нагони на тако горко кајање, као онај који сам учинио на овом судбоносном месту, када сам се сложио с незаконичком пресудом изреченом Виклифу и светом мученику Јану Хусу, моме учитељу и моме пријатељу. Да! Признајем од срца тај грех, и са ужасавањем изјављујем да сам срамотно клонуо када сам, плашећи се смрти, осудио њихову науку. Ја се зато понизно молим... свемогућем Богу да се удостоји да ми опрости моје грехе, а посебно тај један, најодврат-

нији од свих.« Показујући на своје судије, одлучно је изјавио: »Ви сте осудили Виклифа и Јана Хуса, не зато што су пољубали доктрине Цркве, већ једноставно зато што су жигосали срамна дела, која се дешавају међу свештенством – њихову раскош, њихову охолост, и све пороке прелата и свештеника. Оно што су они тврдили, и што је непобитно, и ја мислим и изјављујем као и они.«

Прекинули су га у пола речи. Прелати, дрхтећи од гнева, почели су да вичу: »Има ли икакве потребе за даљим доказивањем? Својим очима гледамо најупорнијега од свих јеретика!«

Јероним је, непоколебан олујом њиховог гнева, узвикнуо: »Шта? Не мислите ли можда да се плашим умрети? Ви сте ме држали целу годину у овој ужасној тамници, која је страшнија и од саме смрти! Поступали сте према мени суровије него Турчин, Јеврејин или незнабожац, и мени живоме труло месо дословно је отпадало са костију; а ја се ипак не тужим, јер тужакање не доликује човеку срца и духа, али не могу да не изразим своје чуђење над тако великим варварством према хришћанину.« (Исто, vol. 2, pp. 151-153)

Поново се размахала олуја гнева, и Јеронима су журно вратили у тамницу. Ипак, међу окупљенима је било и људи на које су Јеронимове речи оставиле дубок утисак и који су пожелели да му спасу живот. Посетили су га зато црквени достојанственици и поново наговарали да се покори Сабору. Обећани су му најсјајнији изгледи као награда уколико престане да се противи Риму. Међутим, слично своме Учитељу, када му је била понуђена сва слава овога света, Јероним је остао непоколебљив.

»Докажите ми из светих списа да сам у заблуди«, рекао им је, »и ја ћу се одрећи свега!«

»Из светих списа«, узвикнуо је један од кушача. »Зар би се све морало просуђивати по њима? Ко би их могао разумети све док их Црква не протумачи?«

»Зар су људске традиције достојније поверења од Јеванђеља нашег Спаситеља?«, одговорио је Јероним. »Павле оне којима је писао није позивао да слушају људске традиције, већ да истражују Писма!«

»Јеретик!«, гласио је одговор. »Кајем се што сам те тако дуго наговарао. Видим да те покреће сам ђаво!« (Wylie, b. 3, ch. 10)

Ускоро му је била изречена смртна пресуда. Био је одведен на исто место на коме је Хус жртвовао свој живот. Кренуо је певајући, а лице му је блистало од радости и спокојства. Свој поглед управио је према Христу, а смрт га више није ужасавала. Када је целат, спремајући се да потпали ломачу, стао иза њега, мученик је узвикнуо: »Дођи слободно напред; запали огањ пред мојим лицем! Да сам се плашио не бих био овде!«

Његове последње речи, када се пламен већ подигао око њега, биле су речи молитве. Повикао је: »Господе, свемогући Оче, сажали се на мене и опрости ми моје грехе, јер Ти знаш да сам увек волео Твоју истину!« (Vonnechose, vol. 2, p. 168) Глас се више није чуо, али усне су и наставиле да се покрећу у молитви. Када је огањ завршио своје дело, пепео мученика, заједно са земљом на којој је лежао, био је прикупљен и, као и Хусов, бачен у Рајну.

Тако су погинуле Божје верне светлоноше. Међутим, видело истине коју су објављивали, сјај њиховог херојског примера, није се могао угасити. Људи би лакше могли натерати Сунце да се врати по својој путањи него што би успели да спрече освитање дана, који се већ тада рађао у свету.

Хусово погубљење запалило је пламен негодовања и огорчења у Чешкој. Цео народ је осећао да је пао као жртва свештеничке мржње и царева вероломности. Људи су говорили да је био веран учитељ истине и Сабор који га је осудио био је оптужен за његово убиство. Његова наука сада је привлачила много више пажње него икада пре тога. Папским едиктима Виклифови списи осуђени су на спаљивање. Али, они који су избегли ту судбину били су сада извађени из својих скровишта и проучавани заједно с Библијом, или њеним деловима које је народ успео да набави, и тако су многи били покренути да прихвате реформисану веру.

Хусове убице, ипак, нису могле мирно да стоје и посматрају победу његове идеје. Папа и цар ујединили су напоре да скрше покрет реформе и Сигисмундове армије кренуле су на Чешку.

Међутим, појавио се избавитељ. Јан Жишка, који је одмах после почетка рата потпуно изгубио вид, и који је упркос томе

био један од најспособнијих војсковођа свога времена, постао је вођа Чеха. Уздајући се у Божју помоћ и праведност свога покрета, тај народ је успео да се одупре најмоћнијој армији која је могла да крене против њега. Цар је више пута, доводећи свеже чете, проваљивао у Чешку, али увек је био срамотно поражен. Хусити су се уздигли изнад смртнога страха, и нико се пред њима није могао одржати. Неколико година после почетка рата умро је храбри Жишка, али је његово место заузео Прокоп, такође храбар и успешан војсковођа, а у извесном смислу чак и способнији као вођа.

Непријатељи Чеха, знајући да је слепи ратник умро, помислили су да сада имају повољну прилику да врате оно што су изгубили. Папа је прогласио крсташки рат против Чеха, и поново је велика војска навалила на Чешку, али само зато да претрпи још један страشان пораз. Проглашен је нови крсташки рат. У свим католичким земљама Европе прикупљани су људи, новац и оружје. Мноштво људи ступило је под папску заставу, сигурни да ће коначно бити учињен крај хуситским јеретицима. Уверена у победу, огромна армија је ушла у Чешку. Народ је устао у одбрану. Две армије су се приближавале једна другој толико да их је делила само река. »Крсташи су по броју били изразито надмоћни, али уместо да крену преко реке и приметну битку са хуситима, због чега су и дошли из толике даљине, стајали су и у тишини посматрали противничке ратнике.« (Wylie, b. 3, ch. 17) Онда је неки тајанствени ужас обузео њихове редове. Без задатог ударца, ова моћна војска се распршила као да ју је погодила нека невидљива сила. Велики број војника пао је од мача хусита, који су кренули за бегунцима, а огроман плен доспео је у руке победника, тако да је овај рат, уместо да их осиромаше, обогатио Чехе.

После неколико година, под новим папом, проглашен је нови крсташки рат. Као и пре тога, људи и средства прикупљани су у свим католичким земљама Европе. Велике повластице биле су обећане онима који се укључе у овај опасни подухват. Пуно опроштење најгнуснијих греха било је понуђено сваком крсташу. Свима који погину у рату, обећана је богата награда на Небу, а онима који преживе част и богатство на бојном пољу. Поново је окупље-

на огромна армија, која је прешла границу и ушла у Чешку. Хуситске снаге повукле су се пред њом, увлачећи непријатеља све дубље и дубље у унутрашњост земље, и наводећи га да победу сматра већ добијеном. Прокопова армија коначно је застала, окренула се према непријатељу и пошла напред да прихвати битку. Крсташи, схвативши своју грешку, остали су у логору чекајући исход. Када се зачула тутњава точкова армије која се приближавала, чак и пре него што су се хусити појавили на видiku, паника је поново завладала међу крсташима. Кнезови, војсковође и обични војници, ослобађајући се оружја, разбежали су се на све стране. Узалуд је папски легат, који је водио инвазију, покушавао да прикупи своје уплашене и растурене снаге. Упркос својим крајњим напорима, и он сам био је понесен реком бегунаца. Пораз је био потпун, и огроман плен поново је пао у руке победника.

Тако се огромна армија, коју су послале најснажније земље Европе, чете храбрих ратника, обучених и опремљених за рат по други пут повукла без иједног ударца мачем, пред браниоцима малене и све до тада слабе државе. Ту се показала божанска сила. Нападаци су били обузети неким натприродним страхом. Онај исти који је бацио фараонове чете у Црвено море, који је натерао у бекство армије Мадијанаца пред Гедеоном и његове три чете војника, који је у току једне ноћи оборио снаге охолога Асирца, поново је испружио своју руку да распрши снаге тлачитеља. »Дрхтаће од страха где страха нема. Јер ће Бог расути кости оних који устају на тебе. Ти ћеш их посрамити, јер их Бог одврже.« (Псалам 53,5)

Папске вође, очајне што нису постигле победу оружјем, коначно су прибегле дипломатији. Склопљен је компромис, по коме су Чеси, иако им је била загарантована слобода савести, ипак били стављени под власт Рима. Чеси су поставили четири услова за мир с Римом: слободно проповедање Библије, право целе Цркве на хлеб и вино приликом дељења Господње вечере, употребу матерњег језика приликом богослужења; искључење свештеника из свих световних положаја и власти, и да у случају злочина, цивилни судови имају право суђења и клерицима и лаицима. Папске власти коначно су се »сложиле да четири хуситска

мировна захтева буду прихваћена, али да право њиховог објашњавања, што значи, одређивања њиховог прецизног садржаја, треба да припада црквеном сабору – другим речима, папи и цару.» (Wylie, b. 3, ch. 18) На тој основи склопљен је мировни уговор, а Рим је лицемерством и преваром стекао оно што је пропустио да задобије ратом, јер је, узимајући право да сам тумачи хуситске уговорне тачке, као што је то био случај и са Библијом, добио прилику да изврће њихово значење у складу са својим потребама.

Велики део чешког народа, видећи да су њихове слободе продате, није се могао сложити с уговором. Појавиле су се поделе и раздори, што је довело и до међусобних сукоба и крвопролића. У том сукобима пао је племенити Прокоп, а чешке слободе су пропале.

Сигисмунд, издајник Хуса и Јеронима, постао је сада чешки краљ, и без обзира на своју заклетву да ће бранити права Чеха, уложио је све снаге да уведе католицизам. Међутим, његова подложност Риму није му донела много користи. У раздобљу од двадесет година његов живот био је испуњен напорима и опасностима. Његове армије су биле исцрпљене, а његове ризнице испражњене дугим и бесплодним ратовањем, а онда, пошто је у миру владао само годину дана, умро је, остављајући краљевство на ивици грађанског рата, а потомству име жигосано тешким теретом срама.

Буне, сукоби и крвопролића настављали су се и даље. Стране армије поново су проваљивале у Чешку, а унутрашње поделе и даље су узнемиравале државу. Они који су остали верни Јеванђељу били су изложени крвавим прогонствима.

Пошто су њихова некадашња браћа, ушавши у савез са Римом, прихватила његове заблуде, они који су остали одани старој вери организовали су се као посебна Црква и узели име »Уједињена браћа«. Тим делом навукли су на себе проклетство свих сталеза. Ипак, њихова одлучност остала је непоколебљива. Присиљени да траже уточиште у шумама и пећинама, састајали су се да читају Божју Реч и одржавају богослужења.

Преко гласника које су потајно слали у разне земље, сазнали су да ту и тамо има »усамљених поштовалаца истине, неколико у

овом месту, неколико у оном, који су изложени као и они прогонству; и да усред Алпа постоји једна стара Црква, која се ослања на Библију и протестује против идолопоклоничке покварености Рима«. (Wylie, b. 3, ch. 19) Та вест радосно је примљена и тако је почела преписка с валденжанским хришћанима.

Верни Јеванђељу, Чеси су проводили ноћ свога прогонства, у најтамнијим тренуцима управљали су свој поглед према хоризонту као људи који очекују јутро. »Пали су им у део тешки дани, али... сећали су се речи које је први изговорио Хус, а поновио Јероним, да столеће мора проћи пре него што буде свануо дан. Те речи су за таборићане – хусите – биле исто оно што су Јосифове речи биле племенима у кући ропства: 'Ја ћу умрети, али ће вас Бог сигурно походити и извести из ове земље.'« (Исто, b. 3, ch. 19) »Завршне године петнаестог столећа сведочиле су о лаганом, али сигурном расту цркава Уједињене браће. Иако далеко од стварне слободе, ипак су уживали компаративан мир. У почетку шеснаестог столећа имали су већ две стотине својих цркава у Чешкој и Моравској.« (Ezra Hall Gillett, *Life and Times of John Huss*, vol. 2, p. 570) »Тако је значајан био остатак који је, избегавши разорни гнев огња и мача, добио прилику да види свитање дана који је Хус прорекао.« (Wylie, b. 3, ch. 19)

ЛУТЕР СЕ ОДВАЈА ОД РИМА

Мартин Лутер заузима истакнуто место међу онима који су били позвани да изведу Цркву из таме заблуде на светлост чисте вере. Реван, ватрен и одан, зато што није знао за други страх осим страха Божјега и није признавао други темељ вере осим Светога писма, Лутер је био прави човек за своје време; преко њега Бог је обавио велико дело реформисања Цркве и просветљења света.

Лутер је, као и први весници Јеванђеља, потицао из редова сиромаша. Своје ране године провео је скромном дому немачког сељака. Његов отац свакодневним тешким радом у руднику зарађивао је средства за његово школовање. Желео је да му син постане правник, али је Бог одлучио да од њега начини градитеља великог храма који се полако градио кроз векове. Тешкоће, одрицања и строга дисциплина представљали су школу у којој је Бескрајна мудрост припремала Лутера за значајну мисију његовог живота.

Лутеров отац је био човек снажног и активног ума, велике снаге карактера, поштен, одлучан и отворен. Био је веран своје схватању дужности и није се базирао на последице. Његов непокварени здрав разум наводио га је да са неповерењем гледа на монашки систем. Био је веома незадовољан када је Лутер, без његове сагласности, ступио у манастир; тек после две године отац се помирио са сином, али је чак и тада његово мишљење остало непромењено.

Лутерови родитељи поклањали су велику пажњу образовању и васпитању своје деце. Трудили су се да их поуче познавању Бога и

примени хришћанских врлина. Очево молитве често су се уздизале Богу у присутности сина тако да дете запамти Господње име и једнога дана помогне у ширењу Његове истине. Родитељи су жељно користили сваку прилику коју им је омогућио њихов тешки живот за неговање моралне и интелектуалне културе. Улагали су озбиљне и истрајне напоре да своју децу припреме за побожан и користан живот. Чврстина и снага карактера понекад их је наводила да у својој строгости предалеко оду, али је и сам реформатор, иако свестан да су у неким областима грешили, у њиховој строгости налазио више позитивних него негативних чиналаца.

У школи, у коју је био послат још у раном детињству, према Лутеру су поступали грубо, чак сурово. Сиромаштво његових родитеља било је толико велико да је некако у време, када је из свога дома прешао на школовање у други град, понекад морао певањем од врата до врата да зарађује своју храну, па је често патио од глади. Мрачна, сујеверна схватања о религији, која су у то време преовладала, испуњавала су га страхом. Ноћу је лежао жалосна срца, гледајући са страхом и дрхтањем у мрачну будућност, обузет непрекидним ужасом при помисли на Бога као строгог, непопустљивог судију, суровог тиранина, уместо као на љубазног небеског Оца.

Лутер је, иако изложен многим и великим обесхрабрењима, одлучно грабио напред према високим мерилима моралног и интелектуалног савршенства које је привлачило његову душу. Био је гладан и жедан знања, а озбиљна и практична природа његовог ума наводила га је да жели оно што је трајно и корисно, уместо онога што је упадљиво и површно.

Када се, у својој осамнаестој години, уписао на универзитет у Ерфурту, положај му је већ био повољнији и изгледи бољи него претходних година. Родитељи, који су штедњом и марљивошћу осигурали довољно средстава за живот, сада су били у стању да му пруже сваку потребну помоћ. Утицај разборитих пријатеља донекле је ублажио мрачне последице његовог ранијег васпитања. Сада се прихватио изучавања најбољих аутора, марљиво прикупљајући и памтећи њихове најзначајније мисли и претварајући мудрост мудрих у своју. Упркос строгој дисциплини својих некадашњих учитеља, врло рано будио је наду да ће се истаћи, па је

сада у повољнијим околностима његов ум почео да се брзо развија. Развијено памћење, жива машта, способност здравог расуђивања, неуморно залагање, ускоро су га уврстили у ред најбољих студената. Интелектуална дисциплина помогла му је да умно сазри и стекне живахност ума и оштрину схватања које ће га припремити за касније сукобе у животу.

Страх Господњи испуњавао је Лутерово срце, оспособљавајући га да остане истрајан у намерама и чинећи да буде дубоко понизан пред Богом. Увек је био свестан да зависи од божанске помоћи и није пропуштао да сваки дан започне молитвом, молећи се од срца да га Бог води и подржава. Често је говорио: »Усрдна молитва замењује више од половине учења!« (D'Aubigné, b. 1, ch. 2)

Док је једнога дана прегледао књиге у универзитетској библиотеци, Лутер је открио латинску Библију. Такву књигу никада пре тога није видео. Није знао чак ни да постоји. Слушао је делове Јеванђеља и Посланица, које су свештеници читали народу за време јавног богослужења, и претпостављао да је то цела Библија. Сада, први пут, гледао је целокупну Божју Реч. С помешаним осећањем страхопоштовања и чуђења окретао је њене свете странице; убрзаног пулса и узбуђеног срца сам је читао речи живота, повремено застајући да узвикне: »О, када би ми Бог дао да имам овакву књигу!« (Исто, b. 2, ch. 2) Небески анђели били су поред њега, а зраци светлости с Божјег престола откривали су његовом разуму ризнице истине. Увек је страховао да ће увредити Бога, али је сада, као никада пре тога, постао дубоко свестан свог грешног стања.

Искрена жеља да се ослободи греха и успостави мир с Богом навела га је да коначно ступи у манастир и посвети се монашком животу. Овде је био приморан да обавља најниже дужности и проси од куће до куће. Био је у годинама када човек највише чезне за поштовањем и угледом, па су ове понижавајуће службе дубоко вређале његова урођена осећања; ипак, стрпљиво је подносио сва ова понижења, верујући да су неопходна због његових греха.

Сваки тренутак, који је могао да одвоји од својих свакодневних дужности, користио је за учење, ускраћујући себи сан и гунђајући чак и због времена које је трошио на своје оскудне обро-

ке. Изнад свега уживао је у проучавању Божје Речи. Пронашао је Библију везану ланцем за манастирски зид, и врло често јој се враћао. Што се више осведочавао у своју грешност, то се усрдније трудио да својим делима заради опроштење и стекне мир. Живео је врло строгим начином живота, покушавајући да постом, бдењем и бичевањем сузбије зле стране своје природе, од којих га ни монашки живот није успевао да ослободи. Није се устезао ни од које жртве којом би могао достићи ону непорочност срца, која би га оспособила да буде прихваћен пред Богом. Касније је објашњавао: »Био сам заиста побожан монах и следио сам правила свога реда строже него што могу речима описати. Ако би икада монах, својим монашким делима, могао да стекне Небо, ја бих сигурно добио право на то... Да сам још нешто дуже остао у томе, моја испаштања довела би ме до смрти.« (Исто, в. 2, ch. 3) Ова строга самодисциплина допринела је да изгуби снагу и почне да пати од ужасних грчева од којих се никада није потпуно опоравио. Међутим, сви напори његове напаћене душе нису му доносили олакшање. На крају се нашао на ивици очајања.

Када му је изгледало да је све изгубљено, Бог му је подигао пријатеља и помоћника. Побожни Штаупиц обратио је његову пажњу на Божју Реч и позвао га да своју пажњу одврати од самога себе, да престане да размишља о бескрајним казнама за кршење Божјег закона и да гледа на Исуса, Спаситеља који ће му опростити грехе. »Уместо да мучиш себе због својих грехова, баци се у наручје свога Откупитеља. Ослони се на Њега, на праведност Његовог живота, на помирење остварено Његовом смрћу... Послушај Божјег Сина! Он је постао човек да би те уверио у Божју наклоност.« »Љуби Онога који је први љубио тебе!« (Исто, в. 2, ch. 4) Тако је говорио овај гласник милости. Његове речи дубоко су утицале на Лутерове мисли. После многих борби са својим укореваним слабостима, био је коначно у стању да схвати истину, и мир се уселио у његову измучену душу.

Лутер је био посвећен за свештеника, позван да изађе из манастира и прихвати службу професора на Универзитету у Витенбергу. Овде се посветио проучавању Писма на изворним језицима. Почео је да држи предавања о Библији, а значење Псалама,

Јеванђеља и Посланица постајало је разумљиво мноштву одушевљених слушаца. Штаупиц, његов пријатељ и старешина, позивао га је да стане за проповедаоницу и објављује Божју Реч. Лутер је оклевао, осећајући се недостојним да говори народу у Христово име. Тек после дужег опирања пристао је да се одазове наговарању својих пријатеља. Постао је добар познавалац Божје Речи и Божја благодат почивала је на њему. Својом речитошћу је одушевљавао слушаоце, јасноћом мисли и силом речи којима је објављивао истину осведочавао је њихов ум, а својом ватреношћу дирао њихова срца.

Лутер је и даље био прави син папске Цркве и није ни помишљао да би икада могао да постане нешто друго. Божје провиђење навело га је да посети Рим. Пошао је на путовање пешице, и успут ноћивао у манастирима. У једном манастиру у Италији задивио се богатству, величанствености и раскоши пред којом се нашао. Захваљујући кнежевским приходима, монаси су боравили у сјајним становима, одевали се најбогатијим и најскупљим одежама, и гостили за раскошно постављеним трпезама. С болном забринутошћу Лутер је упоређивао ове призоре са самоодрицањима и тешкоћама из свог живота. Запао је у недоумице.

Коначно је у даљини угледао град на седам брежуљака. Дубоко узбуђен, бацио се ничице на земљу и узвикнуо: »Свети Риме, поздрављам те!« (Исто, b. , ch. 6) Ушао је у град, посећивао цркве, слушао необичне приче које су понављали свештеници и монаси и обављао све обреде који су се од њега захтевали. На све стране могао је да посматра призоре који су га испуњавали запрепаштењем и ужасом. Запазио је да безакоње влада у свештеничким редовима. Слушао је непристојне шале виших свештеника, ужасавао се њиховог страшног богохуљења, које су испољавали чак и за време мисе. У сусретима са монасима и грађанима, запажао је раскалашност и разврат. Свуда је, уместо светости наилазио на светогрђе. Писао је о томе: »Нико не може ни замислити какви се греси и каква богохулна дела чине у Риму; човек их мора видети и чути да би веровао. Зато људи имају обичај да кажу: 'Ако постоји пакао, онда је Рим саграђен изнад њега, то је амбис из кога излазе сви греси!'« (Исто, b. 2, ch. 6)

Декретом, који је тек био издат, папа је обећао опроштење греха свим верницима који се на коленима погну »Пилатовим степеницама« за које су тврдили да је њима сишао наш Спаситељ, када је напуштао римски суд, и које су на чудесан начин из Јерусалима биле пренесене у Рим. Лутер се једнога дана побожно пењао тим степеницама, када му се изненада учинило да чује неки громовити глас како му говори: »Праведник ће од вере жив бити!« (Римљанима 1,17) Скочио је на ноге и испуњен стидом и ужасом, пожурио се да напусти то место. Те речи никада нису престале да утичу на његову душу. Од тог тренутка сагледавао је јасније него икада величину заблуде у којој живи човек ако се ослања на своја дела да би стекао спасење, али и неопходност чврсте вере у Христове заслуге. Његове очи су се отвориле и никада више неће се затварати за све заблуде папства. Када је окренуо своје лице од Рима, окренуо се и срцем од њега, и од тога времена одвајање је постајало све видљивије, док коначно није прекинуо све везе с папском Црквом.

После повратка из Рима Лутер је на универзитету у Витенбергу добио титулу доктора теологије. Сада је био слободан да се, више него икада пре тога, посвети Светом писму које је волео. Свечано се заветовао да ће у све дане свога живота пажљиво проучавати и верно проповедати Божју Реч, а не изреке и науку папа. Више није био само обични монах или професор, већ овлашћени весник Библије. Био је позван да као пастир храни Божје стадо, које је било гладно и жедно истине. Одлучно је изјавио да хришћани не смеју прихватати ниједну науку осим оне која се темељи на ауторитету Светога писма. Ове речи удариле су у сам темељ папске превласти. Оне су садржале основна начела реформације.

Лутер је сагледао опасност која прети од уздицања људских теорија изнад Божје Речи. Неустрашиво је устао против спекулативног неверовања сколастика и успротивио се филозофији и теологији које су већ тако дуго својим утицајем подјармљивале народ. Он је такав приступ проучавању прогласио не само безвредним, већ и штетним, и покушао је да мисли својих слушалаца одврати од мудровања филозофа и теолога и привуче их вечним истинама које су износили пророци и апостоли.

Драгоценна је била порука коју је објављивао жељном мноштву које је гутало сваку његову реч. Никада пре тога њихове уши нису слушале такве поуке. Радосне вести о Спаситељевој љубави, сигурност у опроштење и мир заслугом Његове помирителске крви, радовале су срце народа и надахњивале га бесмртном надом. У Витенбергу је запаљена светлост чији ће зраци допрети и до најудаљенијих крајева Земље, и чији сјај ће се повећавати све до краја света.

Међутим, светлост и тама не могу се ускладити. Између истине и заблуде постоји непомирљиви сукоб. Уздизати и бранити једно значи нападати и рушити друго. Наш Спаситељ је сам изјавио: »Не мислите да сам Ја дошао да донесем мир на земљу; нисам дошао да донесем мир, него мач!« (Матеј 10,34) Лутер је неколико година после почетка реформације изјавио: »Бог ме не води, Он ме гура напред. Он ме носи. Ја нисам свој господар. Желео бих да живим повучено, али сам бачен усред буна и револуција.« (D'Aubigné, b. 5, ch. 2) Управо је требало да буде позван у битку.

Римска црква је од Божје благодати начинила робу за продају. Столови мењача новца (Матеј 21,12) били су стављени поред њених олтара, а ваздух се проламао од вике купаца и продаваца. Под изговором да се прикупљају средства за грађење цркве светога Петра у Риму, опроштајнице за грех биле су јавно понуђене на продају и то по налогу самога папе. По цену злочина требало је градити храм у коме ће бити одржавана богослужења, а угаони камен требало је поставити по цену незакоња! Међутим, управо средства која је Рим прихватио за своје уздицање задала су смртоносни ударац његовој моћи и величини. Управо је то покренуло најодлучнијег и најуспешнијег од свих непријатеља папства, и започело битку која је потресла папски престо и уздрмала труструку тијару на понтифексовој глави.

Тецел, службеник постављен да води продају опроштајница у Немачкој, био је проглашен кривим за најподлије злочине против друштва и против Божјег закона, али пошто је избегао казну која је одговарала његовим злочинима, добио је задатак да унапређује папине користољубиве и несавесне планове. С великом безочношћу понављао је најбестидније лажи и причао чудесне приче

да превари неуки, лаковерни и сујеверни народ. Да су људи имали Божју Реч сигурно не би били тако преварени. Да би остали под влашћу папинства, да би се увећала моћ и богатство њихових честољубивих вођа, Библија им је била ускраћена. (види: John C.L. Gieseler, *A Compendium of Ecclesiastical History*, per. 4, sec. 1, par. 5)

Када је Тецел улазио у град, пред њим је ишао гласник, који је најављивао: »Божја благодат и благодат Светога оца су на вашим вратима!« (D'Aubigné, b. 3, ch. 1) Народ је с добродошлицом дочекивао хулника самозванца тако као да се сам Бог спустио с Неба међу њих. У цркви је започела бесрамна трговина, а Тецел је, ступивши на проповедаоницу, уздизао опроштајнице као најдрагоценији дар од Бога. Говорио је да ће заслугом тих потврда о опроштењу сви греси купца, које он од тада пожели да учини, већ бити опроштени, тако да му чак ни покајање неће бити потребно.« (Исто, b.3, ch. 1) И више него то, уверавао је он своје слушаоце, опроштајнице имају моћ да спасу не само живе, него и мртве; да ће управо у тренутку, када новац звекне на дну његовог ковчега, душа у чију је корист уплаћен бити пуштена из чистилишта и кренути према Небу (види: K.R. Hagenbach, *History of the Reformation*, vol. 1, p. 96).

Када је Симон затражио од апостола да купи моћ да чини чуда, Петар му је одговорио: »Новци твоји с тобом да буду на погибао, што си помислио да се дар Божји може добити за новце.« (Дела 8,20) Међутим, хиљаде су жељно прихватиле Тецелову понуду. Злато и сребро почело је да се слива у његову ризницу. Спасење које се може купити новцем стицано је много лакше од онога које је захтевало покајање, веру и истрајан напор да се човек одупре злу и да га победи.

Наука о опроштајницама наишла је на отпор образованих и побожних људи у Римској цркви, јер многи нису имали поверења у недоказано тврђење које се толико супротило и разуму и открићењу. Ниједан високи свештеник није се усудио да подигне свој глас против ове незаконите трговине; али дубоко у души људи су постали узнемирени и несигурни, и многи су се жељно питали неће ли Бог деловати преко неког свог оруђа да очисти своју Цркву.

Лутер се, иако и даље свим срцем на страни папе, ужаснуо због богохулних изјава трговаца опроштајницама. Многи од његових парохијана покуповали су потврде о опроштењу и ускоро су почели да долазе своме духовном пастиру, да признају разне своје грехе и очекују одрешење, не зато што су се покајали и желели да промене, већ на темељу опроштајница. Лутер је одбио да им да опроштај од греха, и опоменуо их да ће пропасти у својим гресима уколико се не покају и не промене свој живот. Веома збуњени, обратили су се Тецелу са жалбом да њихов исповедник не призна је потврде; неки су чак смело захтевали да им врати новац. Монаха је обузео гнев. Изрекао је најстрашнија проклетства, наредио да се на јавним трговима запале ватре и изјавио да је примио »наређење од папе да спали све јеретике који се усуде да устану против његових најсветијих опроштајница«. (D'Aubigné, b. 3, ch. 4)

Лутер је тада одлучно започео своје дело поборника истине. Његов глас је одјекнуо са проповедаонице као озбиљна, свечана опомена. Приказивао је народу увредљив карактер греха, говорио да је човеку немогуће да својим делима умањи кривицу или избегне казну. Ништа осим покајања пред Богом и вере у Христа не може да спасе грешника. Христову благодат није могуће купити, јер је то дар који се бесплатно добија. Саветовао је људима да не купују опроштајнице, већ да у вери гледају према распетом Откупитељу. Причао им је о свом болном искуству када је узалудно покушавао да понижавањем и делима покајања стекне спасење, и уверавао своје слушаоце да је стекао мир и радост само одвраћањем погледа са себе и веровањем у Христа.

Када је Тецел наставио да тргује и даје своје безбожне изјаве, Лутер је одлучио да примени много делотворнији протест против његових дрских злоупотреба. Прилика му се ускоро пружила. Дворска црква у Витенбергу имала је много реликвија, које су у време појединих празника изношене пред народ, и сви који би тога дана посетили цркву и исповедили се, добили би уверавање да су им сви греси потпуно опростени. У складу са тим, тих дана народ се у великом броју окупљао у цркви. Најважнији од тих празника, дан Свих светих, управо се приближавао. Лутер је дан пре празника, придружујући се мноштву које је хитало у

цркву, приковао на њеним вратима листу од 95 теза против науке о опроштајницама. Објавио је своју спремност да следећег дана на Универзитету брани ове тезе пред свима који сматрају за потребно да их нападну.

Његове тезе привукле су општу пажњу. Људи су их стално изнова читали и препричавали на све стране. На универзитету и у целом граду, настало је велико узбуђење. Овим тезама је доказано да право гарантовања опроштења греха и повлачења казне за грех никада није било препуштено папи или било коме човеку. Цела замисао је била фарса - средство да се изнуди новац играњем на карту људског сујеверја - сотонина измишљотина да уништи душе свих оних који буду поверовали у његова лажна обећања. Лутер је такође показао да је Христово Јеванђеље најдрагоценије благо Цркве и да се Божја благодат, њиме откривена, бесплатно даје свима који је траже покајањем и вером.

Лутерове тезе позивале су на расправу, али се нико није усудио да прихвати изазов. Питања која је он поставио за неколико дана проширила су се по целој Немачкој, а за неколико седмица одјекнула су у целом хришћанству. Многи одани католици, који су видели и осуђивали страшно безакоње које је преовладало у Цркви, нису знали како да зауставе његово напредовање, радосно су читали тезе, и препознали у њима Божји глас. Осетили су да је Господ милостиво подигао своју руку да задржи плиму покварености која се ширила из римске столице. Кнезови и људи из власти потајно су се радовали што ће коначно бити запречен пут дрској сили која је свима ускраћивала право на приговор против својих одлука.

Међутим, многи који су волели грех и сујеверје уплашили су се када су схватили да су разобличене заблуде којима је умириван њихов страх. Лукави теолози, ометени у свом послу одобравања злочина, видећи да је њихов доходак доведен у питање, гневно су почели да бране своје недоказане тврдње. Реформатор је морао да се суочи с огорченим тужиоцима. Неки су га оптужили да је пренагљено и непромишљено деловао. Други су изјављивали да га не води Бог, већ таштина, охолост и дрскост. Он је одговарао: »Ко још није свестан да човек као човек врло ретко може да обја-

ви неку своју нову мисао без неког макар привидног поноса и да при томе не буде оптужен да изазива свађу?... Зашто су Христос и мученици били побијени? Зато што је изгледало да охоло осуђују мудрост свога времена; зато што шире новотарије, а претходно нису понизно затражили савет од представника старих мишљења.»

Затим је поново додао: »Све што будем чинио биће учињено не мудрошћу човека, већ по Божјем савету. Ако то дело буде од Бога, ко ће га зауставити? Ако не буде, ко ће га унапредити? Не моја воља, не њихова, не наша; него Твоја воља, о свети Оче, који си на небесима!« (Исто, в. 3, ч. 6)

Иако је Божји Дух покренуо Лутера да започне своје дело, оно није могло да напредује без оштрих сукоба. Приговори непријатеља, њихово погрешно представљање његових намера, њихове неправедне и злонамерне примедбе о његовом карактеру и побудама, све то сручило се на њега као свеопшта поплава, и није остајало без утицаја. Сматрао је да ће се народне старешине, и у Цркви и у школама, радосно сјединити с њим у напорима да реформа буде изведена. Охрабрујуће речи потекле од људи на високим положајима надахњивале су га радошћу и надом. У машти је већ гледао светлије дане који ће сванути у Цркви. Међутим, охрабрења су убрзо била замењена приговорима и осудама. Многи црквени и државни достојанственици били су осведочени у истинитост његових теза, али ускоро су схватили да ће прихватање тих истина захтевати велике промене. Просветлити и реформисати народ у ствари значи поткопати ауторитет Рима, зауставити хиљаде потока који су се сливали у његову ризницу, и на тај начин у великој мери ограничити расипност и раскош папских старешина. Осим тога, научити људе да мисле и делују као одговорна бића, а да спасење очекују само од Христа, значило би рушити понтифексов престо и поткопавати ауторитет његових бранитеља. Из тог разлога одбацили су знање које им је Бог понудио и сврстали се против Христа и истине, противећи се човеку кога им је Он послао да их просветли.

Лутер је дрхтао док је размишљао о себи – један човек против најмоћније силе на Земљи! Понекад је био у недоумици да ли га је

заиста Бог покренуо да устане против ауторитета Цркве. Касније је овако писао: »Ко сам био ја да се супротставим папином величанству, пред којим... су дрхтали краљеви земаљски и цео свет? ...Нико не може знати како је моје срце патило у току те прве две године, и у какву сам малодушност, чак могу рећи и у очајање, пао!« (Исто, б. 3, ч. 6) Међутим, није се потпуно препустио обесхрабрењу. Када му је људска подршка била ускраћена, гледао је само на Бога и уверио се да се с пуним поуздањем може ослонити на ту свемоћну руку.

Лутер је једном пријатељу реформације овако писао: »Ми се ни проучавањем ни разумом не можемо уздићи до разумевања Писма. Твоја прва дужност је да почнеш да се молиш. Обрати се Господу да ти, по својој великој милости, подари право разумевање своје Речи. Не постоји ниједан други тумач Божје Речи осим самог Аутора те Речи, јер је Он сам рекао: 'И биће сви научени од Бога!' (Јован 6,45) Немој се ничему надати од свог рада, од свог разумевања, ослони се једино на Бога и на утицај Његовог Духа. Веруј речима човека који је стекао такво искуство!« (Исто, б. 3, ч. 7) Ова поука има животну важност за оне који осећају да их је Бог позвао да другима објаве свечане истине за ово време. Те истине изазваће сотонино непријатељство и отпор људи који воле заблуде које је он измислио. У сукобу са силама зла постоји потреба за нечим већим него што је снага разума и људске мудрости.

Када су се противници позивали на обичаје и традицију, или на изјаве и ауторитет папе, Лутер им је одговарао Библијом и само Библијом. У њој су постојали докази на које нису могли да одговоре, и управо због тога ти робови формализма и сујеверја тражили су његову крв, као што су и Јевреји тражили Христову крв. »Он је јеретик«, викали су римски ревнотељи. »Ако дозволите том јеретику да живи само још један сат, ви издајете Цркву! Нека се одмах подигне ломача за њега!« (Исто, б. 3, ч. 9) Међутим, Лутер није пао као плен њиховог гнева. Бог му је дао задатак који је морао да обави, па су небески анђели били послани да га штите. Ипак, многи који су од Лутера примили драгоцену видело истине били су изложени сотонском гневу и неустрашиво су, истине ради, поднели мучење и смрт.

Лутерова учења привлачила су пажњу умних људи по целој Немачкој. Из његових проповеди и списа ширили су се зраци светлости који су подизали и просветљавали хиљаде. Жива вера заузимала је место мртвог формализма у коме је Црква дуго таворила. Људи су свакодневно губили поверење у празноверја Рима. Предрасуде су се рушиле. Божја Реч, с којом је Лутер упоређивао сваку науку и сваку тврдњу, била је слична двосеклом мачу, и продирала је у људска срца. На све стране осећала се жеља за духовним напредовањем. На све стране се запажала таква глад и жеђ за праведношћу каква се вековима није осећала. Очи људи, тако дуго усмераване обредима и земаљским посредницима, сада су се покајнички и с вером обраћале Христу и то Христу распетоме.

Ово опште интересовање још више је појачавало страховања папских власти. Лутер је примио позив да дође у Рим и одговара због оптужбе за јерес. Ова заповест ужасом је испунила његове пријатеље. Добро су знали каква му опасност прети у том поквареном граду, који је већ био пијан од крви Исусових мученика. Противили су се његовом одласку у Рим и затражили да се испитивање обави у Немачкој.

Договор о томе коначно је склопљен и одређен папски легат који ће испитати случај. У упутствима која је понтифекс послао својем представнику било је наглашено да је Лутер већ проглашен за јеретика. Легат је зато добио налог да »га оптужи и обузда без икаквог одлагања«. Уколико би Лутер остао упоран, а легату не би успело да га добије у своје руке, био је овлашћен да га »прогласи особом ван закона у свим крајевима Немачке, и искључи из Цркве све који су повезани с њим«. (Исто, в. 4, ch. 2) Папа је још наредио свом легату, да за потпуно искорењивање ове заразне јереси, треба да искључи из Цркве све, без обзира на достојанство у Цркви или у држави, осим самог цара, који пропусте да ухвате Лутера и његове следбенике, и да их предају освети Рима.

У овом случају показан је истински дух папства. У целом том документу нема ни трага хришћанским начелима, па чак ни општељудској праведности. Лутер се налазио веома далеко од Рима и није имао никакве могућности да објасни или одбра-

ни своје гледиште; међутим, чак и пре него што је његов случај испитан, био је по кратком поступку проглашен јеретиком, истота дана је опоменут, оптужен, суђен и осуђен; а све то учињено је у организацији самозваног светог оца, јединог врховног, непогрешивог ауторитета у Цркви и држави.

Управо у то време, када је Лутеру толико било неопходно да осети саучешће и добије савет истинског пријатеља, Божје провиђење послало је Меланхтона у Витенберг. Млад, скроман и уздржан у понашању, Меланхтон је својим здравим расуђивањем, широким знањем, пријатном речитошћу, заједно с непорочношћу и честитошћу карактера, задобијао опште дивљење и уживао високи углед. Ипак, сјај његових талената није надмашивао привлачност његове природе. Он је врло брзо постао искрен следбеник Јеванђеља и Лутеров најпоузданији пријатељ и драгоцени сарадник; својом љубазношћу, опрезношћу и тачношћу допуњавао је Лутера и његову храброст и одлучност. Њихово заједништво на послу додавало је снагу реформацији и било извор великог охрабрења за Лутера.

Аугсбург је био изабран као место на коме ће бити одржано суђење и реформатор је пешице кренуо на пут. Пратила су га озбиљна страховања. Отворено су му претили да ће га успут ухватити и убити, и пријатељи су га преклињали да се не излаже опасности. Чак су му предлагали да за неко време напусти Витенберг и да потражи уточиште код људи који ће га радосно заштитити. Међутим, он није хтео да напусти положај на који га је Бог поставио. Морао је да настави да уздиже истину не базирајући се на олује које су беснеле око њега. Говорио је: »Ја сам сличан Јеремији, човек сукоба и препирања, али што се њихове претње буду умножавале, умножаваће се и моја радост... Они су већ уништили моју част и мој углед. Само ми је једно преостало: то је моје јадно тело, па, нека га узму, на тај начин скратиће ми живот за неколико сати. Међутим, што се тиче моје душе, њу ми не могу узети. Онај који жели да Христову реч објављује свету, мора сваког тренутка очекивати смрт.« (Исто, в. 4, ch. 4)

Вест о Лутеровом доласку у Аугсбург донела је велико задовољство папском легату. Изгледало је да се бунтовни јеретик,

који је привлачио пажњу целог света, коначно нашао у власти Рима и легат је одлучио да му не допусти да умакне. Наиме, реформатор није осигурао пропусницу. Пријатељи су га преклињали да не излази пред легата без гарантног писма и уложили су велике напоре да га исходе од цара. Легат је, наиме, намеравао да присили Лутера, уколико буде могуће, да порекне своје речи или, ако то не успе, да га пребаци у Рим у коме би поделио судбину Хуса и Јеронима. Зато је преко посредника покушавао да га наговори да пред њега изађе без пропуснице, препуштајући се тако његовој милости. Међутим, реформатор је то одлучно одбио. И заиста, све док није добио документ који му је обећавао цареву заштиту није се појављивао пред папским изаслаником.

Рим је тада одлучио да примени нов метод: покушаће да привидном благошћу придобије Лутера. У својим разговорима с Лутером, легат је био врло љубазан, али је захтевао да се Лутер безусловно покори ауторитету Цркве и да у свему, без доказивања или распитивања, напусти сваку тачку свог учења. Међутим, није правилно оценио природу човека с којим је расправљао. Лутер је одговарајући изразио своје поштовање према Цркви, своју тежњу за истином, своју спремност да одговори на све примедбе повезане са својим учењем и да своју науку препусти оцени неких водећих универзитета. Међутим, истовремено је протестовао против кардиналовог захтева да се одрекне своје науке иако му нико није доказао да је погрешна.

Једини одговор који је стигао, гласио је: »Одречи се, одречи се!« Реформатор је доказао да Библија подржава његова гледишта и одлучно је изјавио да се не може одрећи истине. Легат, немоћан да одговори на Лутерове доказе, не пружајући реформатору прилику да говори, обасуо га је бујицом прекора, поруга, али и ласкања, помешаних с традиционалним цитатима и изрекама црквених отаца. Лутер је, видећи да је разговор, вођен на такав начин, потпуно бескористан, на крају једва добио пристанак легата да свој одговор изнесе у писменом облику.

»Чинећи тако«, - писао је једном пријатељу, »оптужени добија на два начина: прво, оно што је написано могуће је дати на оцену другима; друго, човек добија прилику да делује на страховања,

ако не и на савест, охолог и брбљивог деспота, који би га иначе надвладао својим заповедничким језиком.« (Martin, *The Life and Times of Luther*, pp. 271.272)

Лутер је приликом следећег разговора, дао јасно, кратко и снажно тумачење својих погледа, потпуно потврђено многим наводима из Светог писма. Пошто је гласно прочитао свој спис, предао га је кардиналу, али га је овај презриво бацио у страну, изјављујући да садржи само мноштво празних речи и неодговарајућих цитата. Лутер, који је скочио на ноге, сада се суочио са набуситим кардиналом на његовом тлу – на традицијама и учењима Цркве – потпуно је оборио његове претпоставке.

Када је прелат схватио да се Лутерови докази не могу побити, изгубио је власт над собом и гневно узвикнуо: »'Одреци се својих погледа или ћу те послати у Рим да се појавиш пред судијама којима је наређено да твој случај узму у поступак. Ја ћу искључити из Цркве и тебе и све твоје следбенике и свакога који ће те у било које време подржати!' А онда је коначно изјавио, охолом и гневним гласом: 'Одреци се или се немој више појављивати!'« (D'Aubigné, London ed, b. 4, ch. 8)

Реформатор се, заједно са својим пријатељима одмах повукао, јасно показујући да се од њега не може очекивати никакво одрицање. Међутим, то није било оно што је кардинал намеравао. Он је охоло мислио да ће насиљем натерати Лутера на покорност. Пошто је, остао сам са својим помоћницима, гледао је у њих, крајње незадовољан неочекиваним неуспехом својих метода.

Лутерови напори овом приликом ипак нису остали без позитивних резултата. Мноштво окупљених имало је прилику да упореди ова два човека, да само процени који се дух показао преко њих, али и снагу и истинитост њихових погледа. Какве ли огромне разлике! Реформатор једноставан, скроман и чврст, стајао је у Божјој сили, имајући истину на својој страни, док папин представник, уображен, дрзак, охол и неразуман, није имао ниједан једини доказ из Светог писма, иако је гневно викао: »Одреци се или ћу те послати у Рим да примиш казну!«

Не узимајући у обзир Лутерово гарантно писмо, паписти су се заверили да га ухвате и баце у тамницу. Пријатељи су га уверавали да је некорисно да продужи свој боравак у граду, да, уз крајњу опрезност, одмах мора да се врати у Витенберг, тако да нико не сазна за његове намере. У складу са тим предлозима, пре зоре напустио је Аугсбург јашући на коњу, у пратњи само једног водича кога су му доделиле градске власти. Пун мрачних слутњи потајно је прошао мрачним и тихим градским улицама. Непријатељи, будни и сурови, смишљали су његову пропаст. Хоће ли избећи замку коју су му припремили? Били су то тренуци забринутости и озбиљних молитава. Стигао је до малих врата на градским зидовима. Отворила су се пред њим и заједно с водичем прошао је без сметњи. Када су се нашли у сигурности изван зидова, бегунци су пожурили, и када је легат сазнао за Лутеров одлазак, он је већ био изван домашаја својих прогонаца. Сотона и његови изасланици били су побеђени. Отишао је човек кога су желели да имају у својој власти, побегао је као птица из птичарева замке.

Вест о Лутеровом бекству запрепастила је и разгневила легата. Очекивао је да ће добити велику награду због своје мудрости и чврстине у поступању према човеку који је толико узнемирио Цркву, али његова нада није се остварила. Свој гнев изразио је у писму Фридриху, саксонском изборном кнезу, огорчено оптужујући Лутера и захтевајући да Фридрих пошаље Лутера у Рим или да га протера из Саксоније.

Бранећи се, Лутер је захтевао да му легат или сам папа Библијом докажу грешке, и на најсвечанији начин обавезао се да ће се одрећи своје науке уколико се покаже да се супроти Божјој Речи. Изразио је и своју захвалност Богу што га је удостојио да страда за тако свето дело.

Изборни кнез је до тада једва нешто знао о реформаторовој науци, али на њега су утицале искрене, снажне и јасне Лутерове речи, и зато је одлучио да све док се реформатору не докаже заблуда остане његов заштитник. Одговарајући на захтев који му је упутио легат, рекао је у свом писму: »Пошто се др Мартин појавио пред вама у Аугзбургу, треба да будете задовољни. Ми не очекујемо да ћете покушати да га натерате да повуче своје идеје уколико му не

докажете да је у заблуди. Ниједан од учених људи у мојој кнежевини није ме обавестио да су доктрине др Мартина безбожне, противхришћанске или јеретичке.' Шта више, кнез је одбио да пошаље Лутера у Рим, или да га протера из своје државе.« (D'Aubigné, b. 4, ch. 10)

Изборни кнез је схватио да је у друштву наступило опште кршење моралних обавеза и да је неопходно велико дело реформе. Сложене и скупе мере за обуздавање и кажњавање злочина биле би потпуно непотребне, када би људи прихватили и слушали Божје захтеве и начела просветљене савести. Увидео је да се Лутер бори да постигне тај циљ и потајно се радовао што се осећа позитивнији утицај у Цркви.

Осим тога, схватио је да је Лутер изузетно успешан као универзитетски професор. Прошла је тек година дана откако је реформатор приковао своје тезе на врата дворске цркве, а већ је дошло до осетног смањења броја ходочасника који су посећивали цркву на дан Свих светих. Риму су почели да недостају верници и дародавци, али њихово место заузели су припадници једне друге групе људи који су долазили у Витенберг, али не као ходочасници да се поклоне реликвијама, већ као студенти који су испуњавали његове образовне установе. Лутерови списи у свим крајевима пробудили су ново занимање према Светом писму, и не само из свих делова Немачке, већ и из других земаља, студенти су се у великим групама уписивали на његов универзитет. Млади људи, када би први пут угледали Витенберг, »дизали би руке к небу и хвалили Бога што је учинио да светлост истине засија из тога града, као у стара времена са Сиона, и да се одатле прошири и до најудаљенијих земаља«. (Исто, b. 4, ch. 10)

Све до тада, Лутер је делимично одбацивао римске заблуде. Али, када је упоредио Свето писмо с папинским декретима и прописима, запрепастио се. Овако је писао о томе: »Читам декрете понтифекса и... скоро да не знам да ли је папа сам антихрист, или његов апостол, Христос је у тако великој мери погрешно представљен и разапет у њима.« (Исто, b. 5, ch. 1) Ипак, у то време Лутер је и даље подржавао Римску Цркву и није ни помишљао да ће се икада издвојити из њеног заједништва.

Реформаторови списи и његова наука доспели су у све народе у хришћанству. Дело се проширило на Швајцарску и Холандију. Преписи његових дела стигли су у Француску и Шпанију. Његово учење прихваћено је у Енглеској као реч живота. Истина се проширила и у Белгији и Италији. Хиљаде су се будиле из своје смртоносне омамљености у радост и наду живота вере.

Рим се све више и више гневико због Лутерових напада, а неки од његових фанатичних противника, доктора на католичким универзитетима, изјављивали су да ће ономе ко убије бунтовног монаха сви греси бити опроштени. Једнога дана приближио се реформатору неки странац, који је имао пиштољ скривен испод плашта, и упитао га зашто хода сасвим сам. Лутер је одговорио: »Ја се налазим у Господњим рукама. Он је моја снага и мој штит. Шта би ми човек могао учинити?« (Исто, b. 6, ch. 2) Када је чуо ове речи, странац је пребледео и брзо се удаљио из близине небеских анђела.

Рим је одлучио да уништи Лутера, али Бог је био његова одбрана. О његовој науци свуда се причало – »у колибама и у манастирима... у племићким замковима, на универзитетима, у краљевским палатама«. На све стране устајали су племенити људи да подрже његове напоре. (Исто, b. 6, ch. 2)

Лутер је некако у то време, читајући Хусова дела, установио да су чешки реформатори проповедали науку о оправдању вером, коју је и он сам покушавао да уздигне и прошири. Зато је рекао: »Ми сви, Павле, Августин и ја, били смо хусити и не знајући да смо то!« Онда је наставио: »Бог ће свакако походити свет, јер му је ова истина била објављена пре стотину година, а он ју је спалио!« (Wylie, b. 6, ch. 1)

У једном позиву немачком цару и племићима да подрже реформу хришћанства, Лутер је овако писао о папи: »Страшно је посматрати човека који себе проглашава Христовим намесником, и који се дичи величанственошћу с којом се не може упоредити ниједан цар! Да ли то значи бити сличан сиромашноме Исусу или скромноме Петру? Он је, кажу они, господар света! Али Христос, чији намесник он жели да буде, рекао је: 'Моје царство

није од овога света! Може ли се власт намесника проширити преко граница власти његовог господара?» (D'Aubigné, b. 6, ch. 3)

Овако је писао о универзитетима: »Много се плашим да ће се универзитети показати као велика врата пакла, уколико се не буду марљиво потрудили да објасне Свето писмо, да га урежу у срца младих. Никоме не саветујем да своје дете пошаље тамо где Свето писмо не ужива врховну власт. Свака установа у којој људи нису непрестано заузети Божјом Речју мора да се поквари.« (Исто, b. 6, ch. 3)

Овај спис брзо се ширио Немачком и извршио снажан утицај на људе. Народ се уморисао, а много су били покренути да ступе под заставу реформације. Лутерови противници, горећи од жеље за осветом, подстицали су папу да предузме одлучне мере против њега. Одлучено је да његова наука одмах буде осуђена. Реформатору и његовим следбеницима било је одређено шездесет дана да се одрекну својих учења, уколико то не буду учинили, сви ће бити искључени из Цркве.

Била је то велика криза за реформацију. Стотинама година римска претња искључењем ужасавала је срца моћних владара, а моћне империје испуњавала јадом и очајањем. Сви су са страхом и ужасом гледали оне на које је било бачено ово проклетство; њима је био забрањен сваки додир с ближњима и били су стављени изван закона, свако их је могао прогонити до истребљења. Лутер није био слеп за олују која се спремала против њега, али остао је чврст, уздајући се у Христа да ће му и даље бити подршка и штит. Са том вером и храброшћу мученика писао је: »Шта ће се ускоро догодити не знам, нити желим да знам... Нека ударац падне где треба, ја сам без страха. Ни један једини лист неће пасти без одобрења нашега Оца. Колико више ће се Он постарати за нас! Врло је лако умрети за Реч, јер је и Реч, која је постала тело, сама умрла. Ако будемо умрли с Њим, ми ћемо и живети с Њим; ако будемо прошли кроз оно кроз шта је Он пре нас прошао, бићемо тамо где је и Он, и заувек боравити с Њим!« (Исто, 3d London ed, Walther, 1840, b. 6, ch. 9)

Када је папска була стигла до Лутера, он је рекао: »Ја је презирем и нападам као безбожну и лажну... Она осуђује самога Хри-

ста... Радостан сам што могу подносити таква зла за најбоље од свих дела. Већ сада осећам већу слободу у свом срцу; јер коначно знам да је папа антихрист, и да је његов престо, престо самога сотоне.« (D'Aubigé, b. 6, ch. 9)

Ипак, римска осуда није остала без деловања. Тамница, мучења и мач били су средства довољна да осигурају послушност. Слаби и сујеверни задрхтали су пред папиним декретом; па иако је владала свеопшта наклоност према Лутеру, многи су сматрали да је живот сувише драгоцен да би био изложен опасности због дела реформе. Све је указивало као да ће се реформаторово дело ускоро завршити.

Међутим, Лутер је и даље остао неустрашив. Рим је бацио анатему на њега, а свет га је посматрао, не сумњајући да ће погинути или бити присиљен да попусти. Он је непоколебљивом жестином анатему вратио натраг аутору и јавно објавио своју одлуку да заувек прекида са Римом. У присутности мноштва студената, доктора, и грађана свих класа и положаја, спалио је папску булу и још неке документе који су подржавали папску власт. О томе је овако рекао: »Моји непријатељи били су у стању, спаљујући моје књиге, да науде делу истине у мислима обичног народа и униште њихове душе; зато сам и ја спалио њихове књиге. Озбиљна битка тек је почела. Све до сада само сам се играо с папом. Почео сам ово дело у Божје име; оно ће се завршити без мене, али у Његовој сили.« (Исто, b. 6, ch. 10)

На прекоре својих непријатеља, који су га исмејавали због слабости његовог покрета, Лутер је одговорио: »Ко зна није ли ме Господ изабрао и позвао; и зар не би требало да се плаше да презирући мене не презру и самога Бога? Мојсије је био сам приликом изласка из Египта; Илија је био сам за време владавине цара Ахава; Исаија је био сам у Јерусалиму; Језекиљ сам у Вавилону... Бог никада није за пророка изабрао ни првосвештеника ни било кога међу високим личностима; обично је бирао понизне и презрене људе, једном чак и пастира Амоса. У свако време, свети су морали да укоравају великане, краљеве, кнежеве, свештенике и мудраце, излажући опасности свој живот... Ја не кажем да сам пророк, али тврдим да они треба да се плаше управо зато што сам

ја сам, а они мноштво. Сигуран сам у то да је Божја Реч са мном и да није с њима!» (Исто, в. 6, ch. 10)

Ипак, Лутер без страшне велике унутрашње борбе није одлучио да се коначно одвоји од Цркве. Некако у то време је писао: »Свакога дана све више и више осећам како је тешко одбацити недоумице које смо стекли још у детињству. О, колико ми је бола нанело, иако сам имао Библију на својој страни, да пред самим собом оправдам то што се морам усудити да сам станем против папе и да га прогласим антихристом! Какве сам све невоље претрпео у свом срцу! Колико сам само пута поставио себи питање које се тако често чуло са усана паписта: »Зар си ти једини мудар? Зар сви други греше? Како ће то бити, ако после свега, уколико си ти погрешио и на своју страну привукао толике душе, оне заувек буду проклете? Тако некако размишљао сам и уз сотонину помоћ, све док Христос, својом непогрешивом Речју, није учврстио моје срце против тих сумњи!» (Martyn, pp. 372.373)

Папа је запретио Лутеру искључењем из Цркве уколико не повуче своје речи, и сада је та претња била остварена. Појавила се нова була, која је објавила реформаторово коначно одвајање од Римске Цркве, изричући над њиме проклетство Неба, укључујући у исто проклетство и све оне који ће прихватити његову науку. Велики сукоб разбуктао се до краја.

Противљење пада у део свима онима које Бог употреби да објаве истине за своје време. Тако је постојала истина за Лутерово време – истина посебно важна за то време; и данас постоји истина посебно важна за данашњу Цркву. Ономе који све чини у складу са саветима своје воље било је угодно да људе стави у различите околности и да им додели дужности посебно одређене за време у коме живе и услове у којима се налазе. Уколико буду ценили видело које им је додељено, шири видици истине отвориће се пред њима. Међутим, многи данас ништа више не желе истину од паписта који су се супротстављали Лутеру. Као и у пређашња времена постоји иста спремност за прихватање људских теорија и традиција уместо Божје Речи. Они који објављују истину за ово време не смеју очекивати да ће бити дочекани с већим одушевљењем, него што су то доживели реформатори из прошлих

векова. Велика борба између истине и заблуде, између Христа и сотоне, заостраваће се све више до краја историје света.

Исус је рекао својим ученицима: »Када бисте били од света, онда би свет своје љубио; а како нисте од света, него вас Ја из света изабрах, зато мрзи на вас свет. Опомињите се речи које вам Ја рекох: није слуга већи од господара својега. Ако Мене изагнаше, и вас ће изагнати; ако Моју реч одржаше, и вашу ће одржати.« (Јован 15,19.20) Са друге стране, наш Господ јасно је објавио: »Тешко вама када стану сви добро говорити о вама; јер су тако чинили и лажним пророцима оци њихови!« (Лука 6,26) Дух овога света није данас ништа више у складу с Христовим Духом него што је био у пређашњим временима; они који данас објављују Божју Реч у свој њеној чистоти, неће бити примани с већом наклоношћу него они у прохујалим вековима. Облици противљења истини могу се мењати, непријатељство може бити мање отворено зато што је постало подмуклије; исто противљење и сада постоји и постојаће све до краја времена.

ЛУТЕР ПРЕД ДРЖАВНИМ САБОРОМ

Нови цар, Карло V, ступио је на немачки престо и изасланици Рима пожурили су да му изразе своја честитања и да га наговоре да своју моћ употреби против реформације. Са друге стране, саксонски изборни кнез, коме је Карло у великој мери могао да буде захвалан за своју круну, молио га је да ништа не предузима против Лутера, док га претходно не саслуша. Цар се тако нашао у великој недоумици и неприлици. Паписти не би били задовољни ничим мањим осим царским декретом којим би Лутер био осуђен на смрт. Изборни кнез одлучно је изјавио да »ни његово царско величанство ни било која друга личност нису доказали да су Лутерови списи нетачни«, зато је »захтевао да се доктору Мартину изда пропусница тако да се може појавити пред судом састављеним од учених, побожних и непристрасних судија«. (D'Aubigné, b. 6, ch. 11)

Све странке сада су управиле своју пажњу на Сабор немачких држава који је заседао у Вормсу, кратко време после избора Карла V за немачког цара. На овом Сабору требало је разматрати важна политичка питања и интересе; немачки кнезови су се, наиме, први пут суочавали са својим младим владарем на једној оваквој саветодавној скупштини. Из свих немачких крајева окупили су се црквени и државни достојанственици. Световни великаши високог рода, моћни и љубоморни на своја наследна права; црквени поглавари, свесни своје надмоћности по положају и моћи; дворски витезови са својом наоружаном пратњом; амбасадори стра-

них, удаљених земаља – сви су се окупили у Вормсу. Расправа о судбини саксонског реформатора налазила се у средишту пажње овог великог скупа.

Карло је претходно затражио од изборног кнеза да доведе Лутера на заседање Сабора, обећавајући му своју заштиту и прилику да са меродавним личностима несметано расправља о спорним питањима. Лутер је нестрпљиво чекао да се појави пред царем. У то време његово здравље било је веома нарушено, али је ипак писао изборном кнезу: »Ако се не могу здрав појавити у Вормсу, мене ће онако болесног какав будем однети тамо. Ако ме цар зове, нема никакве сумње да ме то сам Бог позива. Уколико они пожелe да се против мене послуже насиљем, а то је врло вероватно (јер ме свакако нису позвали да би се нечему научили од мене), своју судбину стављам у Господње руке. И сада је жив и влада Онај исти који је три младића сачувао у распаљеној огњеној пећи. Уколико ме не буде избавио, мој живот је и тако безначајан. Потрудићемо се само да Јеванђеље не буде изложено ругању злих, бићемо спремни да за њега пролијемо и своју крв само да они не победе. Није моје да одлучујем да ли ћу својим животом или својом смрћу највише допринети спасењу свих... Од мене све можете очекивати... осим да побегнем или да се одрекнем. Побећи не могу, а још мање бих се могао одрећи!« (Исто, в. 7, ch. 1)

Када је по Вормсу почела да се шири вест да Лутер треба да се појави пред Сабором, завладало је свеопште узбуђење. Алеандер, папски легат коме је случај био посебно поверен, веома се узбудио и разљутио. Предвиђао је да ће последице Лутеровог доласка бити кобне по папску страну. Поново водити расправу у случају у коме је папа већ изрекао осуђујућу пресуду значило би презрети ауторитет сувереног понтифекса. Осим тога, плашио се да ће речити и снажни докази овога човека навести многе кнезове да папиној страни ускрате своју подршку. Зато је код Карла најенергичније протестовао против Лутеровог доласка у Вормс. У то време била је објављена и била којом је проглашено Лутерово искључење из Цркве; а то је, заједно с легатовим излагањем, навело цара да попусти. Написао је писмо изборном кнезу да Лутер, уколико се не одрекне, мора да остане у Витенбергу.

Незадовољан овом победом, Алеандер се послужио свом својом снагом и лукавствима да изнуди Лутерову осуду. Упорношћу која би била достојна неког узвишенијег циља, нагутао је ово питање кнезовима, прелатима и другим учесницима заседања, оптужујући Лутера за »побуну, устанак, безбожност и богохуљење«. Међутим, његова жестина и ревност јасно су откривали дух којим је деловао. »Њега покрећу мржња и осветољубивост много снажније него ревност и побожност«, било је опште мишљење. (Исто, b. 7, ch. 1) Већина на сабору била је више него икада склона да с наклоношћу размотри Лутеров случај.

Алеандер је с удвострученом ревношћу подсећао цара на дужност да спроведе папске едикте. Међутим, по немачким законима то није могло бити учињено без сагласности кнезова; зато је на крају, савладан његовом наметљивошћу, Карло позвао легата да изнесе свој проблем пред Сабор. »Био је то велики дан за нунција. Сабор је био велики, предмет још већи. Алеандер је заступао Рим... мајку и господарицу свих цркава.« Требало је да брани Петрово кнежевство пред окупљеним хришћанским кнежевинама. »Располагао је говорничким даром, био је дорастао величини прилике. Провиђење је одредило да Рим представља и брани најспособнији од његових говорника пред највеличанственијим судом, пре него што буде осуђен.« (Wylie, b. 6, ch. 4) Реформатори пријатељи са извесним страховањима очекивали су какве ће последице имати Алеандеров говор. Саксонски изборни кнез није био присутан, али је по његовој заповести један од његових саветника бележио излагање папиног изасланика.

Служећи се свом снагом своје учености и речитости, Алеандер се заложиио да обори истину. Износио је оптужбу за оптужбом против Лутера као непријатеља Цркве и државе, живих и мртвих, свештеника и лаика, концила и обичних хришћана. »Лутерове заблуде пружају довољно разлога«, изјавио је, да се оправда спаљивање »стотине хиљада јеретика«.

На крају излагања покушао је да припаднике реформисане вере изложи презиру: »Шта су сви ти лутерани? Гомила дрских наставника, покварених свештеника, раскалашних монаха, неупућених

правника, пропалих племића, заједно с обичним народом кога су завели и изопачили. Колико је католичка странка надмоћнија над њима и бројчано, и по способностима и снази! Једнодушно изгласан декрет овог величанственог скупа просветлиће једноставне, опоменути дрске, определити колебљиве и дати снагу слабима.« (D'Aubigné, b. 7, ch. 3)

Таквим оружјем у свим вековима били су нападани бранитељи истине. Исти докази се и сада употребљавају против оних који се усуђују да објаве, супротно удомаћеним заблудама, једноставна и непосредна учења Божје Речи. »Ко су ти учитељи нових наука?« - узвикују они који желе популарну религију. »Они су необразовани, малобројни, припадници сиромашног слоја, а ипак тврде да имају истину и да припадају Божјем изабраном народу! Они су незналице и заведени. Колико је по броју и утицају надмоћнија наша Црква! Колико великих и образованих људи има међу нама! Колико је више моћи на нашој страни!« То су докази који имају снажан утицај на свет; али ништа нису уверљивији данас него у дане реформатора.

Реформација се није, као што многи сматрају, завршила са Лутером. Она је морала да се настави све до краја историје овога света. Лутер је морао да обави велико дело, да и друге обасја светлошћу која је по Божјем одобрењу расветлила његов пут; међутим, ни он није добио целокупну светлост која је била намењена свету. Од његовог времена све до сада, нова светлост је непрестано блистала са страница Светога писма, нове истине су се непрестано откривале људима.

Легатов говор је оставио снажан утисак на Сабор. Није било Лутера да јасним и уверљивим истинама Божје Речи порази папског витеза. Нико није ни покушао да устане и брани реформатора. Дошла је до изражаја једино општа сагласност да се осуда не изрекне само њему и његој науци, већ и да се, уколико буде могуће, потпуно искорени јерес. Риму је била пружена најповољнија могућност да одбрани своје дело. Све што је могао да каже у своју одбрану, било је речено. Међутим, ова привидна победа била је знак пораза. Од тада ће се разлика између истине и заблуде видети све јасније, што се отвореније буду сврставале на бојном пољу

једна против друге. Никада више Рим неће стајати тако чврсто као тада!

Иако већина чланова Сабор не би оклевала да Лутера препусти освети Рима, многи међу њима увидели су и осудили постојећу поквареност у Цркви, и желели да сузбију злоупотребе које је немачки народ подносио као последицу изопачености и лакомства хијерархије. Легат је папску управу представио у најлепшој светлости. Тог тренутка Господ је покренуо једног члана Сабора да верно опише последице папске тираније. Војвода Георг од Саксоније с племенитом одлучношћу устао је на овом кнежевском скупу и поразном тачношћу навео папске преваре и безакоња, и њихове страшне последице. На крају је рекао:

»Ово су само неке од злоупотреба које гласно вичу против Рима. Одбацио је сваки стид и срам и његов једини циљ је... новац, новац, новац... тако да проповедници који би морали проповедати истину не изговарају ништа осим лажи, и не само да их подносе, већ и награђују, јер што је већа њихова лаж, то је већи и њихов добитак. Управо из тог загађеног извора и теку такве загађене воде. Разврат пружа своју руку да се рукује с лакомством. ... Нажалост, управо саблазни које изазивају свештеници многе јадне душе терају у вечну пропаст. Мора се извршити општа реформа!« (Исто, б. 7, ч. 4)

Ни сам Лутер не би могао снажније да оптужи папске злоупотребе; а чињеница да је говорник био одлучни реформаторов непријатељ, дала је још већи утицај његовим речима.

Да су очи окупљених могле бити отворене, они би угледали Божје анђеле у својој средини, како зрацима светлости разгоне таму заблуда и отварају људски ум и срце да прихвати истину. Управо је моћ Бога истине и мудрости надвладала чак и непријатеље реформације и тако припремила пут за велико дело које је требало обавити. Мартин Лутер није био присутан, али глас Некога који је већи од Лутера одјекнуо је на том скупу.

Сабор је одмах одредио комисију која ће припремити листу папских намета, који су тако тешко оптерећивали немачки народ. Ова листа, која је садржала сто и једну појединост, била је представљена цару са захтевом да одмах предузме неопходне мере за

спречавање тих злоупотреба. Потписници захтева су изјавили: »Каквог ли губитка хришћанских душа, каквих ли пљачки, каквих ли изнуда, захваљујући саблазнима којима је окружена духовна глава хришћанства! Наша је дужност да спречимо пропаст и срамоту нашег народа. Из тог разлога понизно, али најодлучније захтевамо од вас да наредите хитну општу реформу и спроведете њено остварење.« (Исто, b. 7, ch. 4)

Сабор је затим захтевао да се реформатор појави пред окупљенима. Не хајући за Алеандерова преклињања, протесте и претње, цар се на крају сложио и Лутер је био позван да дође пред Сабор. Заједно с позивом била је издата и пропусница, која је гарантовала његов повратак на сигурно место. И једно и друго је послано у Витенберг по гласнику који је био задужен да га доведе у Вормс.

Лутерови пријатељи су се уплашили и узнемирили. Знајући непријатељство и предрасуде које су постојале против њега, плашили су се да ни пропусница неће бити поштована, па су га преклињали да не доводи у опасност свој живот. Он је одговорио: »Паписти не желе мој долазак у Вормс, већ моју осуду и смрт. Али, то ништа не значи. Немојте се молити за мене, већ за Божју Реч... Христос ће ми дати свога Духа да савладам те слуге заблуде. Ја сам их презирао за живота, а победићу их својом смрћу. Они се сада у Вормсу марљиво припремају да ме натерају да се одрекнем својих доктрина, а ево како ће изгледати моје порицање: раније сам говорио да је папа Христов заменик; сада тврдим да је непријатељ нашега Господа, да је ђаволов апостол.« (Исто, b. 7, ch. 6)

Лутер није морао да крене сам на ово опасно путовање. Осим царевог посланика, његова три најоданија пријатеља одлучила су да га прате. Меланхтон је искрено желео да им се придружи. Његово срце било је повезано са Лутеровим, и желео је да га прати, ако буде потребно, и у тамницу и у смрт. Међутим, његове молбе биле су одбијене. Ако Лутер буде убијен, све наде реформације усредсредиле би се у овом његовом младом сараднику. Реформатор је рекао када се опраштао са Меланхтоном: »Ако се не будем вратио, ако ме моји непријатељи буду убили, настави да проповедаш, и остани чврст у истини. Ради уместо мене... Ако ти будеш преживео, моја смрт неће бити важна.« (Исто, b. 7, ch. 7) Студенти

и грађани који су се окупили да испрате Лутера, били су дубоко потресени. Мноштво људи, чија су срца била дирнута Јеванђељем, поздрављало га је са сузама у очима. Тако су реформатор и његови пратиоци кренули из Витенберга.

На путу су се осведочили да су народ мучиле мрачне слутње. У неким градовима нису им указиване никакве почести. Када су се зауставили да преноће, пријатељски расположени свештеник изразио је своја страховања тако што је Лутеру показао слику једног италијанског реформатора који је мученички завршио свој живот. Следећег дана сазнали су да су Лутерови списи осуђени у Вормсу. Цареви гласници објављивали су његов декрет и позивали народ да властима преда забрањене списе. Лутеров пратилац, плашећи се за Лутерову сигурност на Сабору, мислећи да је његова одлучност већ поколебана, упитао га је да ли жели да настави пут. Лутер је одговорио: »Иако сам у сваком граду стављен под интердикт, ићи ћу даље!« (Исто, в. 7, ch. 7)

Лутер је у Ерфурту примљен с почастима. Окружен задивљеним мноштвом, пролазио је улицама којима се тако често кретао са својом просјачком торбом. Посетио је своју манастирску ћелију и ту размишљао о борбама које је водио да би светлост, која је сада обасјала Немачку, засијала у његовој души. Позвали су га да проповеда. То му је било забрањено, али му је пратилац ипак дозволио и монах који је некада био проглашен за манастирског слугу, ступио је на проповедаоницу.

Окупљеном мноштву говорио је на основу Христових речи: »Мир вам!« Рекао је: »Филозофи, доктори и писци покушавали су да науче људе како да стекну вечни живот и у томе нису имали успеха. Желим ово да вам кажем: ...Бог је једног Човека подигао из мртвих, Господа Исуса Христа, да би уништио смрт, искоренио грех и затворио врата пакла. То је дело спасења... Христос је победио! То је радосна вест, и ми смо спасени не својим него Његовим делом... Наш Господ Исус Христос је рекао: 'Мир вам, погледајте руке моје', а то је требало да значи: Гледај, човече, Ја, и само Ја уклонио сам твоје грехе, Ја сам те откупио; и сада имаш мир, говори Господ!«

Наставио је објашњавајући да се истинска вера исказује у посвећеном животу. »Пошто нас је Бог спасао, нека Му наша дела буду угодна. Да ли си богат? Нека се твоја добра употребе за потребе сиромашних. Да ли си сиромашан? Нека твоја служба буде угодна богатима. Ако је твој рад доноси користи само теби, онда је и служба коју наводно обављаш за Бога лажна.« (Исто, b.7, ch. 7)

Људи су га без даха слушали. Хлеб живота ломлио се за ове изгладнеле душе. Христос је пред њима био уздигнут изнад папа, легата, царева и краљева. Лутер није спомињао свој опасни положај. Није ни покушавао да пажњу привуче на себе или да изазове саосећање. Размишљајући о Христу себе је потпуно изгубио из вида. Сакрио се иза Човека са Голготе, трудећи се да Исуса једино представи као Откупитеља грешника.

Настављајући пут, реформатор је у свим местима побуђивао велико интересовање. Жељно мноштво тискало се око њега, а пријатељски гласови упозоравали су га на намере паписта. Неки су говорили: »Спалиће вас! Претвориће ваше тело у пепео, као што су то учинили с Јаном Хусом.« Лутер је одговорио: »Када би распалили ватру целим путем од Вормса до Витенберга, и када би се њени пламенови уздизали до неба, пошао бих кроз њих у име Господње; појавио бих се пред њима, ушао бих у уста тој немани и поломио њене зубе, исповедајући име Господа Исуса Христа.« (Исто, b. 7, ch. 7)

Вест о његовом приближавању Вормсу изазвала је велику узнемиреност. Његови пријатељу дрхтали су над његовом сигурношћу; његови непријатељи уплашили су се за успех своје стране. Уложили су велике напоре да га одврате да уђе у град. На подстицај паписта добио је савет да се повуче у замак једног пријатеља витеза, у коме ће, тако је било речено, све тешкоће бити разрешене на миран начин. Пријатељи су покушавали да га уплаше описујући му опасности којима ће бити изложен. Сви ти напори су били узалудни. Лутер је, и даље непоколебан, изјавио: »Чак и када би у Вормсу било толико ђавола као црепова на крововима кућа, ипак бих ушао у град!« (Исто, b. 7, ch. 7)

Приликом уласка у Вормс, непрегледно мноштво окупило се код градских врата да га поздрави. Такво мноштво није се оку-

пило да поздрави ни самога цара. Узбуђење је било велико, а из мноштва неки продоран и плачан глас запевао је погребну песму да подсети Лутера на судбину која га очекује. »Бог ће бити моја одбрана«, рекао је он, док је излазио из своје кочије.

Папине присталице нису веровале да ће се Лутер стварно усудити да уђе у Вормс, и зато их је његов долазак запрепастио. Цар је одмах сазвао своје саветнике да размотре како се даље морају понашати. Један бискуп, ватрени папски присталица, изјавио је: »Дуго смо већ разматрали ово питање. Нека се ваше императорско величанство одмах ослободи тога човека. Зар није Сигисмунд наредио да Јан Хус буде спаљен? Ми нисмо обавезни да дајемо пропусницу неком јеретику нити да је поштујемо!« »О, не« - одговорио је цар. »ми морамо одржати своје обећање!« (Исто, b. 7, ch. 8) Одлучено је да реформатор мора бити саслушан.

Цео град био је жељан да види тог необичног човека и поворка посетилаца ускоро је кренула кроз његов стан. Лутер који се једва опоравио од своје недавне болести, био је уморан од пута, који је трајао скоро пуне две седмице; морао је да се припреми за сутрашње судбоносне догађаје, и зато му је било неопходно да се у тишини одмори. Међутим, жеља људи да га виде била је тако велика, да је могао да искористи само неколико сати одмора, а онда су се племићи, витезови, свештеници и грађани почели окупљати око њега. Међу њима је било и племића који су смело захтевали од цара да подржи реформу, укидање црквених злоупотреба, и који су се, како се Лутер касније изразио, »сви ослободили уз помоћ мога јеванђеља« (Martyn, p. 393). Непријатељи, као и пријатељи, долазили су да виде неустрашивог монаха, али он их је примао с непоколебљивим спокојством, одговарајући свима достојанствено и мудро. Његово држање било је одлучно и храбро. Његово бледо, мршава лице, обележено траговима напора и болести, имало је љубазан, чак и радостан израз. Свечаност и дубока озбиљност његових речи имала је снагу којој се чак ни његови непријатељи нису могли одупрети. И пријатељи и непријатељи били су задивљени. Неки су били уверени да га прожима божански утицај; други су изјављивали, као и фарисеји када су хтели да прикажу Христа: »Ђаво је у њему!«

Лутер је сутрадан био позван да присуствује седници Сабора. Један царев службеник био је одређен да га допрати до дворане за пријеме, али му је то успело тек после великих тешкоћа. Све улице биле су закрчене људима жељним да виде монаха који се усудио да устане против папиног ауторитета.

Док се спремао да ступи пред судије, један стари војсковођа, херој из многих битака, љубазно му је рекао: »Јадни монаше, јадни монаше, ти ћеш сада морати да се држиш много достојније него што смо се ја или било који заповедник држали и у најкрвавијој од наших битака. Али, ако је твоја битка праведна, и ако си сигуран у то, иди напред у Божје име, и ничега се не бој. Бог те неће оставити!« (D'Aubigné, b. 7, ch. 8)

Конечно, Лутер је изашао пред Сабор. Цар је седео на престо-лу. Био је окружен најугледнијим личностима у царству. Ниједан човек никада се није појавио пред тако величанственим скупом као што је био овај пред којим је Мартин Лутер морао да одговара за своју веру. »Већ и само ово појављивање било је значајна победа над папством. Папа је осудио овог човека, а он је сада стајао пред судом који се, самим тим чином, поставио изнад папе. Папа га је ставио под проклетство, и тиме га одвојио од свеукупног људског друштва; а он је био позван речима пуним поштовања и примљен на најсјајнијем скупу на свету. Папа га је осудио на трајно ћутање, а он се управо спремао да проговори пред хиљадама пажљивих слушалаца окупљених и из најудаљених хришћанских крајева. Лутер је тако постао средство преко кога су изведене одлучујуће промене. Рим је полако силазио са свога престола, а управо је глас овог монаха допринео овој измени.« (Исто, b. 7, ch. 8)

У присутности овако моћног племићког сабора реформатор скромнога порекла осећао се збуњен и несигуран. Неки кнежеви, запажајући његова осећања, приступили су му и један од њих је прошапутао: »Не бојте се оних који убијају тело, а не могу наудити души!« Други је додао: »И пред великаше и цареve водиће вас Мене ради, за сведочанство њима и незнабошцима... не брините се како ћете или шта ћете говорити, јер ће вам се у онај час дати шта ћете казати!« (Матеј 10,18-20) Тако су великани овога света

употребили Христове речи да би у часу искушења ојачали Његовог слугу.

Лутера су довели на место које се налазило непосредно испред царевог престола. Дубока тишина завладала је у препуној дворани. Тада је устао неки царски службеник, који је показујући збирку Лутерових списа, захтевао да реформатор одговори на два питања – Да ли списе признаје за своје, и да ли је вољан да опозове мишљења која је у њима изразио. Када су прочитали наслове књига, Лутер је одговорио на прво питање и признао да су књиге његове. Онда је наставио: »Што се тиче другог питања, пошто се оно односи на веру и спасење душа, а узимајући у обзир да је повезано с Божјом Речју, која је највеће и најдрагоценије благо и на Небу и на Земљи, мислим да бих поступио неразумно када бих одговорио без размишљања. Можда бих потврдио мање него што околности захтевају, или више него што истина тражи, и тако бих згрешио против ове Христове изреке: 'А ко се одрече Мене пред људима, одрећи ћу се и Ја њега пред Оцем својим који је на небесима!' (Матеј 10,33) Управо зато, у пуној понизности, молим ваше императорско величанство, да ми да времена тако да могу одговорити не вређајући Божју Реч!» (D'Aubigné, b. 7, ch. 8)

Лутер је мудро поступио, када је поставио тај захтев. Његов чин уверио је скуп да не делује из страсти или из тренутних побуда. Такву смиреност и самосавлађивање нико није очекивао од човека познатог по смелости и непопустљивости, па је и то допринело његовој снази и оспособило га да касније мудро, одлучно, разумно и достојанствено одговара и тако изненади и разочара своје противнике и уједно изрекне укор њиховој дрскости и охолости.

Следећег дана требало је да изађе пред Сабор и да коначни одговор. Његово срце за тренутак је клонуло, док је мислио о силама које су се ујединиле против истине. Његова вера је клонула, обузео га је страх, задрхтао је, ужас га је савладао. Опасности су се умножавале пред њим, непријатељи су били пред победом, а силе таме пред тријумфом. Облаци су се нагомилавали и претили да га одвоје од Бога. Чезнуо је за сигурношћу да ће Господ над војскама бити с њим. У муци своје душе бацио се лицем на земљу

и крикнуо сломљена срца, упућујући очајнички вапај који нико осим Бога није могао потпуно разумети.

Молио се: »О, свемоћни и вечни Боже, како је страشان овај свет! Гле, отворио је своја уста да ме прогута, а ја имам тако мало поверења у Тебе... Ако се морам ослонити само на силу овога света, онда је све изгубљено... Мој последњи час је дошао, моја осуда је изречена... О, Боже, Ти ми помози против све мудрости овога света. Учини то... Ти сам... јер то није моје, већ Твоје дело. Ја овде немам ништа, ништа за што бих се морао борити с великанима овога света... Али, ово дело је Твоје.... то је праведно и вечно дело. О, Господе, помози ми! Верни и непроменљиви Боже, ја се не уздам у човека... Све што долази од човека је несигурно, све што долази од човека пропада... Ти си ме изабрао за ово дело... Стани на моју страну, Твога вољенога Сина Исуса Христа ради, јер је Он моја одбрана, мој штит, и мој тврди град!« (Исто, b. 7, ch. 8)

Премудро Провиђење дозволило је да Лутер препозна опасности које му прете, да се не би ослонио на своју снагу, да не би несмотрено срљао у битку. Међутим, није се ужасавао личних патњи, није страховао пред мукама или смрћу, није бежао од свега што му је непосредно претило. Нашао се у кризи и осећао је своју недораслост да се суочи с њом. Својим слабостима могао је да угрози дело истине. Није се борио с Богом ради своје сигурности, већ ради победе Јеванђеља! Као Јаковљев, у ноћној борби на усамљеном потоку, био је и његов страх и сукоб у његовој души! И као Израил, и он је победио с Богом. У својој крајњој беспомоћности, својом вером повезао се са Христом, моћним Избавитељем. Ојачао се обећањем да се сам неће појавити пред Сабором. Мир се вратио у његову душу, и радовао се што ће добити прилику да Божју Реч уздигне пред владарима народа.

Ослонивши се на Бога, Лутер је почео да се припрема за битку која га је очекивала. Разматрао је одговоре које ће дати, претраживао је делове својих списа, налазио у Светом писму одговарајуће доказе којима ће подупрети своја гледишта. А онда, положивши леву руку на Свето писмо, које је било отворено пред њим, подигао је десну руку и заветовао се да »остане веран Јеванђељу, и отворено

призна своју веру, чак и ако своје сведочанство буде морао да запечати крвљу«. (Исто, б. 7, ch. 8)

Када је поново био изведен пред Сабор, његово лице није показивало трагове страха или збуњености. Спокојан и миран, али величанствено храбар и отмен, усправио се као Божји сведок пред великашима овога света. Царски службеник опет је захтевао да се изјасни хоће ли повући своју науку. Лутер је одговорио смиреним и понизним гласом, без оштрине или ватрености. Његово држање било је скромно и пуно поштовања; али откривало је сигурност и одушевљење што је изненадило окупљене.

»Узвишени царе, светли кнезови, милостива господо«, рекао је Лутер. »Излазим пред вас данас у складу с наредбом која ми је јуче дата, и позивајући се на Божју милост молим ваше величанство и ваша славна височанства да милостиво саслушате одбрану дела које сматрам праведним и истинитим. Уколико, из незнања, будем прекршио дворске обичаје и правила, молим вас да ми опростите; пошто нисам одрастао у палатама краљева, већ у самоћи манастира.« (Исто, б. 7, ch. 8)

Затим је изјавио, прелазећи на питање, да сва његова објављена дела немају исти карактер. У неким је расправљао о вери и добрим делима, па су их чак и његови непријатељи оценили не само као безазлена, већ и као корисна. Одбацити та дела значило би осудити истине које све стране признају. Друга група састоји се од списа који разобличавају поквареност и злоупотребе које чини папство. Одрећи се тих дела значило би ојачати тиранију Рима и широм отворити врата многим и великим безакоњима. У трећој групи својих списа устао је против појединаца, који су бранили постојећа зла. Што се тиче тих књига, добровољно је признао да је, можда, био оштрији него што је требало. Никада није тврдио да је непогрешив, али ни тих књига се није могао одрећи, јер би тако охрабрио непријатеље истине, који би искористили прилику да још суровије нападају Божји народ.

Затим је наставио: »Али, ја сам ипак само човек, па ћу се бранити на исти начин на који се бранио Христос: 'Ако зло рекох, докажи да је зло!' (Јован 18,23)... Преклињем вас Божјом милошћу, пресветли царе, и вас, узвишени кнежеви, и вас људе свих положаја, да ми помоћу списа пророка и апостола докажете да

сам погрешно. Чим се у то будем уверио, повући ћу сваку грешку, и бићу први који ће ухватити моје књиге и бацити их у ватру!»

»Оно што сам управо рекао, надам се, јасно показује да сам пажљиво одмерио и размотрио опасности којима се излажем; али, далеко од тога да ме обесхрабрује, већ радује чињеница што видим да је Јеванђеље данас, као и у пређашња времена, узрок невоља и размирица. То је карактер, то је судбина Божје Речи. Сам Исус Христос је рекао: 'Јер нисам дошао да донесем мир на земљу, него мач!' Бог је величанствен и страشان у својим саветима; пази-те да, покушавајући да сузбијете размирице, не почнете прогони-ти свету Божју Реч, и тако навучете на себе застрашујући поплаву непремостивих опасности, садашњих пропасти и вечних пустоше-ња... Могао бих навести многе примере из Божје Речи. Могао бих говорити о фараону, вавилонским владарима, и онима у Израиљу, чији напори никада више нису доприносили њиховој пропасти него у тренутку када су покушавали да саветима, наизглед врло мудрим, ојачају своју власт. 'Бог је уклањао планине, а они то нису знали!' « (Исто, б. 7, ch. 8)

Лутер је говорио немачки, а онда су га замолили да исте речи понови на латинском. Иако исцрпљен пређашњим напорима, пристао је да понови цео говор, истом јасноћом и снагом као и први пут. Божје провиђење је тако одредило. Мисли многих кне-зова биле су тако заслепљене заблудама и сујеверјем да одмах нису схватили снагу Лутеровог доказивања, али понављање им је омогућило да јасно разумеју објављене чињенице.

Они који су тврдоглаво затварали своје очи пред светлошћу и одлучивали да не желе да буду осведочени истином, разгневи-ла је снага Лутерових речи. Када је он завршио своје излагање, представник Сабора гневно је приметио: »Ви нисте одговорили на питање које вам је постављено... Од вас се тражи да дате јасан и прецизан одговор... Хоћете ли се или нећете одрећи?»

Реформатор је одговорио: »Пошто ваше величанство и ваша височанства захтевају од мене јасан, једноставан и прецизан одговор, даћу вам га и он ће гласити: Ја не могу покорити своју веру ни папи ни саборима, јер је јасно као дан да су често гре-шили или се супротили једни другима. Уколико, према томе, не будем осведочен доказима из Писма или врло јасним разлози-

ма, уколико не будем уверен уз помоћ текстова које сам навео, и уколико на тај начин моја савест не буде везана Божјом Речју, *ја се не могу и ја се нећу одрећи*, јер није сигурно за хришћанина да говори противно својој савести. Овде стојим, и не могу друкчије чинити, тако ми Бог помогао! Амин!» (Исто, в. 7, ch. 8)

Тако је овај праведни човек остао на сигурном темељу Божје Речи. Небеска светлост обасјавала је његово лице. Величина и непорочност његовог карактера, његов душевни мир и његова радост у срцу, све то показало се свима, док је сведочио против силе заблуде и о надмоћности оне вере која је победила свет.

Цео Сабор је за тренутак занемео од изненађења. Када је први пут одговарао, Лутер је говорио тихим гласом, исказао поштовање, држао се скоро покорно. Паписти су такво држање сматрали знаком да је храброст почела да га напушта. Његов захтев за одлагање расправе, протумачили су као увод у одрицање. Сам Карло, посматрајући, запажајући, полупрезриво, монахово измучено тело, његову обичну одећу, али и једноставност његовог излагања, полуопрезно је приметио: »Овај монах од мене никада неће створити јеретика!« Храброст и чврстина које је сада показивао, као и снага и јасноћа његовог излагања, припаднике свих страна дубоко су изненадиле. Цар, дирнут до дивљења, узвикнуо је: »Овај монах располаже неустрашивим срцем и непоколебљивом храброшћу!« Многи немачки кнежеви поносно су и радосно гледали овог представника свога народа.

Следбеници Рима били су поражени, њихова страна је представљена у најнеповољнијој светлости. Покушали су зато да сачувају своју моћ, не позивајући се на Писмо, већ прибегавајући претњама, том уобичајеном аргументу Рима. Представник Сабора је изјавио: »Ако се не будете одрекли, цар и државе у нашој империји договориће се какав став треба да заузму према једном непоправљивом јеретику!«

Лутерови пријатељи, који су с великом радошћу саслушали његову племениту одбрану, задрхтали су на те речи, али реформатор је мирно рекао: »Нека Бог буде мој Помоћник, јер ја ништа не могу да порекнем!« (Исто, в. 7, ch. 8)

Било му је наложено да се повуче из дворане, док кнезови буду већали. Сви су осећали да је наступио кризни тренутак. Лутерово упорно одбијање да се покори, могло је да утиче на ток историје Цркве у будућим вековима. Зато су одлучили да му пруже још једну прилику да се одрекне својих погледа. Последњи пут изведен је пред Сабор. Поново је било постављено исто питање, хоће ли се одрећи своје науке. Он је одговорио: »Немам никакав други одговор осим онога који сам већ дао!« Било је очигледно да га не могу навести, ни обећањима ни претњама, да се покори захтевима Рима.

Папске старешине биле су озлојеђене што је њихову моћ, пред којом су дрхтали и краљеви и племићи, један скромни монах на такав начин изложио презиру, желели су да га муче до смрти и да му тако пруже прилику да осети њихов гнев. Лутер се свима обраћао с хришћанским достојанством и смиреношћу, иако је осећао да му прети опасност. Његове речи нису истицале ни понос ни узбуђење, у њима није било ни трага од покушаја да догађаји буду погрешно представљени. Изгубио је из вида себе, заборавио је велике људе који су га окружавали; осећао је да се налази у присутности Онога који је бескрајно виши од папе, прелата, краљева и царева. Христос је проговорио преко Лутеровог сведочења, тако снажно и узвишено да су и пријатељи и непријатељи били испуњени страхопоштовањем и дивљењем. Божји Дух био је присутан на том Сабору и утицао је на срца поглавара у царству. Многи кнезови смело су признали праведност Лутерових погледа. Многи су се осведочили у истину, иако су код неких ти утисци кратко трајали. Постојала је и трећа група људи који у то време нису јавно износили своја уверења, али су касније, пошто су и сами проучили Библију, почели неустрашиво да подржавају реформацију.

Изборни кнез Фридрих са страхом је очекивао Лутеров излазак пред Сабор и са дубоким узбуђењем саслушао је његов говор. Радосно и поносно пратио је реформаторову храброст, чврстину и самосавлађивање и одлучио да га још одлучније брани. Упоревљавао је сукобљене стране, схватио је да се мудрост папа, краљева и прелата није могла одржати пред силом итине. Папство је доживело пораз чије ће се последице осећати међу свим народима и у све векове.

Када је папин легат разумео утицај Лутеровог говора, уплашио се, више него икада, за сигурност римске власти, и одлучио да се послужи свим средствима које му стоје на располагању да уништи реформатора. Употребивши сву своју говорничку и дипломатску вештину, којима се тако изразито одликовао, објаснио је младом цару колико би неразумно и опасно било да због неког неважног монаха, жртвује пријатељство и подршку моћне римске столице.

Његове речи нису остале без утицаја. Дан после Лутеровог одговора, Карло је наредио да на Сабору буде објављена његова одлука о настављању политике његових претходника, политике подржавања и заштите римске религије. Пошто је Лутер одбио да се одрекне својих заблуда, биће примењене најодлучније мере против њега и јереси које шири. »Један усамљени монах, заведен својом лудошћу, устао је против хришћанске вере. Да бих зауставио ту безбожност жртвоваћу своја краљевства, своје благо, своје пријатеље, своје тело, своју крв, своју душу и свој живот. Spreмам се да отпустим августинца Лутера, и да му забраним да изазива и најмањи неред међу људима; затим ћу устати против њега и свих његових присталица као тврдокорних јеретика искључењем из Цркве, проклетством и свим средствима да их уништим. Позивам поданике свих својих држава да се понашају као верни хришћани.« (Исто, b. 7, ch. 9) Ипак, цар је објавио да се Лутерова пропусница мора поштовати и да му се мора дозволити да сигурно стигне до свог дома пре него што буду предузете мере против њега.

Међу члановима Сабора сада су почела да се шире два међусобно супротна мишљења. Папински посланици и представници поново су захтевали да се Лутерова пропусница не поштује. Говорили су: »Рајна треба да прими његов пепео, као што је примила пепео Јана Хуса пре стотину година.« (Исто, b. 7, ch. 9) Међутим, немачки кнезови, иако су и сами били папине присталице и заклети Лутерови непријатељи, протестовали су против таквог кршења јавно задате речи као мрље на националној части. Указивали су на несреће које су пратиле Хусову смрт и изјавили да се не усуђују да призивају на Немачку и на главу свога младог цара понављање тих страшних зала.

Сам Карло је, одговарајући на те подле захтеве, рекао: »Када би част и вера били прогнани из целог света, морали би наћи уточиште у срцима кнезова!« (Исто, б. 7, ch. 9) Ипак су га најогорченији Лутерови папински непријатељи и даље наговарали да према реформатору поступи онако како је Сигисмунд поступио према Хусу – да га препусти на милост и немилост Цркви; али сетивши се призора када је Хус на јавном скупу показао своје ланце и подсетио монарха на прекршену часну реч, Карло V је изјавио: »Не волим да црвеним као Сигисмунд!« (Lenfant, vol 1, p. 422)

Међутим, Карло је хотимично одбацио истине које је Лутер објавио. »Чврсто сам одлучио да следим пример својих предака«, писао је монарх. (D'Aubigné, b. 7, ch. 9) Одлучио је да не скрене са стазе обичаја, чак ни да пође путем истине и правде. Пошто су то његови очеви чинили, и он ће подржавати папство, са свом његовом окрутношћу и поквареношћу. Тако је одредио свој положај, одбијајући да прихвати светлост напреднију од оне коју су примили његови преци или да изврши иједну дужност коју они нису извршавали.

И данас има много људи који се на сличан начин придржавају обичаја и традиције својих отаца. Када им Господ пошаље додатну светлост, одбијају да је прихвате. Само због тога што није била откривена њиховим оцима, ни они је не желе. Ми се не налазимо у истом положају у коме су били наши очеви, према томе, ни наше дужности и одговорности нису исте као њихове. Ми нећемо бити угодни Богу, ако гледамо на пример својих отаца да бисмо одредили своју дужност према Богу, уместо да сами претражујемо Реч истине. Наша одговорност је већа од одговорности наших предака. Ми смо одговорни за светлост коју су они примили, и која нам је била предата у наслеђе, али смо одговорни и за нову светлост, која нас сада обасјава из Божје Речи.

Христос је рекао о неверним Јеврејима: »Да нисам био дошао и говорио им, не би греха имали; а сада изговора неће имати за грех свој!« (Јован 15,22) Та иста божанска сила преко Лутера је проговорила цару и немачким кнезовима. Док је светлост још блистала из Божје Речи, Његов Дух је последњи пут позивао многе на том

скупу. Као што је Пилат, много столећа пре тога, дозволио охолости и честољубљу да затворе његово срце за Откупитеља света; као што је уплашени Филикс замолио весника истине: »Иди за сада, и кад узимам кад, дозвољу те« (Дела 24,25), као што је охоли Агрипа признао: »Још мало па ћеш ме наговорити да будем хришћанин« (Дела 26,28), а ипак одбацио поруку Неба – тако је и Карло V, попуштајући диктату световне охолости и политике, одлучио да одбаци видело истине.

Гласине о завери против Лутера шириле су се на све стране, изазивале су велико узбуђење по целом граду. Реформатор је стекао мноштво пријатеља, који су, познавајући вероломну суровост Рима према свима који би се усудили да обелодане његову поквареност, одлучили да он не сме да буде жртвован. Стотине племића заветовали су се да ће га штитити. Многи су отворено осуђивали царску објаву као слабост и покорност надмоћној сили Рима. На вратима кућа и на јавним местима појавили су се плакати, неки су осуђивали, а неки подржавали Лутера. На једноме од њих биле су написане само значајне речи мудрог човека: »Тешко теби, земљо, кад ти је цар дете!« (Проповедник 10,16) Свеопште одушевљавање Лутером у целој Немачкој, уверило је цара и Савет да би свака неправда према њему довела у опасност не само мир у царству већ и сигурност престола.

Фридрих Саксонски задржао је мудру неутралност, пажљиво скривајући своја права осећања према реформатору, док га је истовремено будно штитио, пратећи сваки његов покрет, али и покрете његових непријатеља. Међутим, било је и многих који нису ни покушавали да прикрију своју наклоност према Лутеру. Посећивали су га кнезови, грофови, барони и друге истакнуте личности, и световне и црквене. Спалатин је касније писао: »Мала докторова соба није могла да прихвати све посетиоце који су се појављивали.« (Martyn, vol. 1, p. 404) Људи су гледали у њега као у нешто више од обичног човека. Чак и они који нису веровали у његову науку, морали су да се диве тој узвишеној честитости, која га је навела да се пре храбро изложи смрти, него да оптерети своју савест.

Многи су улагали озбиљне напоре да наговоре Лутера да пристане на договор са Римом. Племићи и кнезови упозоравали су га

да ће, уколико настави да своје мишљење супротставља мишљењу Цркве и Сабора, убрзо бити протеран из царства и остати без одбране. На тај позив Лутер је одговорио: »Христово Јеванђеље се не може проповедати без проблема... Зашто би ме онда страх или наслућивање опасности одвојили од Господа и од ове божанске Речи која једина представља истину? Не, радије ћу се одрећи свог тела, своје крви и свога живота!« (D'Aubigné, b. 7, ch. 10)

Поново су га наговарали да се покори царском суду и да онда неће имати чега да се плаши. Овако је одговорио: »Слажем се из целог срца да цар, кнезови, па чак и најбезначајнији хришћани испитају и оцене моја дела; али под једним условом, да узму Божју Реч као своје мерило. Човеку не преостаје ништа друго него да је слуша. Не нудите ми насиље над мојом савешћу, која је везана и прикована уз Свето писмо.« (Исто, b. 7, ch. 10)

На један други позив овако је одговорио: »Пристајем да се одрекнем своје пропуснице. Стављам своју личност и свој живот у цареве руке, али Божју Реч – никада! « (Исто, b. 7, ch. 10) Изразио је своју спремност да се покори одлуци општег Сабора, али само под условом да од Сабора буде захтевано да одлучује у складу са Библијом. »У ономе што се односи на Божју Реч и на веру«, додао је, »сваки хришћанин је исто тако добар судија као и папа, иако га подржава макар и милион сабора.« (Martyn, vol. 1, p. 410) И пријатељи и противници на крају су се уверили да су даљи напори око помирења бескорисни.

Да је реформатор попустио само у једној тачки, сотона и његове чете однели би победу. Међутим, његова непоколебљива чврстина постала је средство за ослобађање Цркве и почетак новог и бољег доба. Утицај овог човека, који се усудио да самостално мисли и делује у верским питањима, осећаће се у Цркви и у свету, не само у његово време, него и у животу свих будућих нараштаја. Његова чврстина и верност јачаће све оне, који ће до краја времена пролазити кроз слична искуства. Божја сила и величанство уздигнути су од тада изнад човекових сабора, изнад моћне сотонине силе.

Лутер је убрзо после тога добио налог од цара да се врати својој кући. Добро је знао да ће врло брзо после тога бити проглаше-

на и његова осуда. Претећи облаци надвијали су се над његовим путем; али његово срце, када је одлазио из Вормса, било је пуно радости и хвале. Говорио је: »Сам ђаво је чувао папину тврђаву; али је Христос начинио у њој широку пукотину и сотона је био присиљен да призна да је Господ моћнији од њега.« (D'Aubigné, b. 7, ch. 11)

Лутер је после одласка, у жељи да његова истрајност не буде проглашена за бунтовништво, писао императору: »Бог, који испитује срца, мој је Сведок да сам најискреније спреман да послушам ваше величанство, у части и у срамоти, у животу и у смрти, и без изузетка осим Божје Речи, којом човек живи. У свим збивањима овог садашњег живота, моја оданост остаће непоколебљива, јер овде нешто добити или изгубити нема утицаја на спасење. Међутим, када су вечни интереси у питању, Бог не жели да се човек покорава човеку. Јер такво покораване у духовним питањима је стварно обожавање, које се сме понудити једино Створитељу.« (Исто, b. 7, ch. 11)

На повратку из Вормса, Лутер је дочекиван још срдачније него приликом доласка. Црквени великодостојници поздрављали су монаха искљученог из Цркве, а грађанске власти одавале су почаст човеку кога је цар осудио. Захтевали су од њега да проповеда, а он, не базирајући се на цареву забрану, поново је ступио на проповедаоницу. »Никада се нисам заветовао да ћу ланцима везати Божју Реч и то никада нећу ни чинити«, говорио је том приликом. (Martyn, vol. 1, p. 420)

Тек што је Лутер изашао из Вормса, а паписти су већ наговорили цара да изда едикт против њега. У том декрету био је оптужен као »сам сотона у облику човека одевен у монашку хаљу« (D'Aubigné, b. 7, ch. 11) Издата је заповест да се одмах после истека важности пропуснице предузму мере за спречавање његовог рада. Свима је било забрањено да га примају на становање, да му дају храну или пиће, или да га речју или делом, јавно или приватно, помажу или подржавају. Морао је да буде ухваћен где год би се нашао, и да буде предат властима. Његови следбеници требало је да буду затворени, а њихова имовина заплена. Његови списи морали су бити уништени и, коначно, сви који би

се усудили да делују супротно овом декрету били би обухваћени овом осудом. Изборни саксонски кнез и други кнезови, пријатељски наклоњени Лутеру, напустили су Вормс убрзо после његовог одласка и царев декрет добио је пристанак државног Сабора. Сада су папине присталице биле радосне. Сматрале су да је судбина реформације запечаћена.

Бог се ипак постарао да избави свога слугу у овом часу опасности. Будне очи пратиле су Лутерово кретање, а једно искрено и племенито срце одлучило је да га спасе. Било је јасно да Рим неће бити задовољан ничим мањим од његове смрти; једино сакривањем могао је да се избави из лављих канџи. Бог је уделио мудрост Фридриху од Саксоније да створи план како да сачува реформатора. Уз помоћ искрених пријатеља, намера изборног кнеза је остварена и Лутер је успешно сакривен и од непријатеља и од пријатеља. На повратку у свој дом био је ухваћен, одвојен од својих пратилаца, и кроз шуму брзо одведен до дворца Вартбург - усамљене планинске тврђаве. Лутера су ухватили и одвели у таквој тајности, да чак ни сам Фридрих дуго није знао куда је Лутер одведен. Ово незнање није било непланирано, јер докле год изборни кнез ништа није знао о Лутеровом боравишту, нико не ништа није могао ни открити. Задовољио се тиме да зна да је реформатор на сигурном месту, а то знање му је било довољно.

Пролеће, лето и јесен су протекли, зима је дошла, а Лутер је и даље био затворен. Алеандер и његови следбеници су се радовали, јер је изгледало да ће светлост Јеванђеља ускоро бити уташена. Али, уместо тога, реформатор је управо пунио своју светиљку из залиха истине; њена светлост ће ускоро засјати још јачим сјајем.

У пријатељској сигурности Вартбурга, Лутер се неко време радовао свом ослобођењу из ватре и метежа битке. Међутим, није дуго могао да издржи у тишини и повучености. Навикао на живот испуњен радом и оштрим сукобима, тешко је подносио нерад. Током тих дана усамљености појавило му се пред очима стање Цркве, па је у очајању узвикнуо: »Тешко нама! У овим последњим данима Његовог гнева нема никога ко би се усправио као зид пред Господом и спасао Израиљ!« (Исто, в. 9, ч. 2) Затим се у мислима позабавио својим стањем, уплашен да ће бити оптужен због малодушности

зато што се повукао из сукоба. Почео је да приговара самоме себи због своје лењости и угађања себи. Ипак, свакога дана постигао је више него што би се могло очекивати од једног човека. Његово перо никада није мировало. Док су се његови непријатељи заваравали да су га ућуткали, били су запрепашћени и збуњени опипљивим доказима да је и даље активан. Мноштво трактата, изашлих из његовог пера, кружило је Немачком. Преводећи Нови завет на немачки језик, обавио је најзначајнију службу за своје сународнике. Са свог стеновитог Патмоса наставио је скоро целу годину дана да објављује Јеванђеље, укорава грех и заблуде свога времена.

Међутим, Господ није повукао свога слугу из јавног живота само зато да би га сачувао од гнева његових непријатеља, нити ради тога да би му пружио повољну прилику да у тишини обави све ове важне послове. Он је морао да постигне нешто много важније од тога. У усамљености и повучености свог планинског уточишта, Лутер је остао без сваке земаљске потпоре и сваке људске хвале. Тако је сачуван од охолости и самопоуздања, које тако често прате успех. Патњама и понижењима био је припремљен да поново сигурно корача вртоглавим висинама на којима се изненада нашао.

Када се радују слободи коју им је истина донела, људи су склони да уздижу оне којима се Бог послужио да раскину ланце заблуда и сујеверја. Сотона се труди да људске мисли и осећања одврати од Бога и да их управу према људским оруђима, да их наведе да хвале инструмент, а да занемаре Руку која усмерава сва дела Провиђења. Често се догађа да верске вође, којима се указује таква хвала и одаје такво поштовање, губе из вида да су зависни од Бога, и тако почну да се ослањају на себе. Труде се да управљају умом и савешћу људи, који су склони да се препусте њиховом вођству, уместо да се управљају према Божјој Речи. Дело реформе често је успоравао такав дух његових следбеника. Управо од те опасности Бог је хтео да сачува дело реформације. Желео је да то дело не понесе човеков жиг, већ Божји печат. Људи су своје очи управили према Лутеру као тумачу истине, а он им је био уклоњен с видика да би сви погледи били управљени према Аутору истине.

ШВАЈЦАРСКИ РЕФОРМАТОР

Када бира људе преко којих ће реформисати Цркву, бог примењује исти план којим се послужио у време оснивања Цркве, . Небески Учитељ оставио је по страни велике људе на Земљи, угледне и богате, који су навикли да добијају хвалу и уживају поштовање као народне вође. Охоли и самосвесни у својој хвалисавој надмоћности, никако нису могли да се довољно понизе да саосећају са својим ближњима или да постану сарадници скромног Човека из Назарета. Зато је необразованим, радом измученим галилејским рибарима био упућен позив: »Хајдете за мном, и учинићу вас ловцима људским!« (Матеј 4,19) Ови скромни ученици били су спремни да уче. Што су мање били изложени утицају лажних наука свога времена, то их је Христос могао успешније поучити и припремити за своју службу. Тако је било и у дане велике реформације. Водећи реформатори били су људи из обичног народа – од свих људи свога времена најмање склони да постану охоли због свог положаја или да се препусте утицају фанатизма или жељи свештеника да се мешају у световне послове. Бог се служи скромним оруђима за остварење великих резултата. Тада се слава не приписује људима, већ Ономе који је деловао преко њих да хоће и учине као што је Њему угодно.

Неколико седмица после Лутеровог рођења у брвнари саксонског рудара, Улрих Цвингли родио се у колиби пастира у Алпи-ма. Околина у којој се Цвингли кретао у детињству, као и његово рано образовање, требало је да га припреме за његову мисију. Док

је растао окружен призорима узвишености, лепоте и величанственог достојанства природе, његове мисли су врло рано биле надахнуте свешћу о Божјој величини, моћи и величанству. Приче о јуначким делима која су се догађала на обронцима његових родних планина распаљивале су његову младалачку машту. Седећи на крилу своје побожне баке слушао је драгоцене библијске приче које је успела да напабирчи из мноштва црквених легенди и традиција. Жељно и с великим занимањем слушао је о великим делима патријарха и пророка, о пастирима који су напасали своја стада на палестинским брежуљцима и с којима су анђели разговрали, о Детету из Витлејема и Човеку са Голготе.

Као и Јохан Лутер, тако је и Цвинглијев отац желео да његов син добије пристојно образовање, па је дечак врло рано морао да напусти своју родну долину. Његов ум брзо се развијао, па се ускоро појавио проблем где наћи учитеље способне да га поучавају. Када је напунио тринаест година, нашао се у Берну, где се налазила тада најугледнија школа у Швајцарској. Међутим, ту се појавила опасност која је запретила да угрози све што му је живот обећавао. Наиме, монаси су почели улагати најозбиљније напоре да га привуку у манастир. Доминикански и фрањевачки монаси борили су се за наклоност народа, а то су покушавали да остваре упадљивим украшавањем својих цркава, раскошним церемонијама, и привлачном снагом чувених реликвија и чудотворних слика.

Доминиканци из Берна схватили су да ће, уколико успеју да привуку овог даровитог младог ученика, осигурати себи и добитак и част. Његова сјајна младост, његове природне говорничке и списатељске способности, његов таленат за музику и поезију, све то, много успешније од све њихове раскоши и сјаја, привлачиће народ на њихова богослужења и повећавати приходе њиховог монашког реда. Лукавствима и ласкањем покушавали су да наговоре Цвинглија да ступи у њихов манастир. Лутер је, док је још похађао школу, ушао у манастирску ћелију, и био би изгубљен за свет да га божанско Провиђење није ослободило. Цвинглију није било дозвољено да се суочи са истом опасношћу. Срећом, његов отац је сазнао за планове монаха. Он није желео да дозволи да његов син живи бескорисним и безвредним монашким животом.

Схватио је да је његова будућа корисност на коцки, па му је наредио да се без одлагања врати кући.

Младић је послушао наређење, али није дуго издржао у својој родној долини, већ се убрзо вратио у школу и после извесног времена стигао је у Базел. И управо је у овом граду први пут чуо радосну вест о дару Божје благодати. Витембах, професор старих језика, проучавањем грчког и јеврејског језика, дошао је у додир са Светим писмом и тако су зраци божанске светлости обасјали и мисли студената којима је предавао. Он је учио да постоји истина, много старија и бескрајно драгоценија од теорија које су ширили сколастици и филозофи. Та прастара истина гласи да је Христова смрт једина откупнина за грешника. Те речи су за Цвинглија биле као први зрак светлости који наговештава зору.

Цвингли је из Базела ускоро био позван да се прихвати свога животног звања. Његово прво радно подручје била је једна алпска парохија, не много удаљена од његове родне долине. Пошто је био рукоположен за свештеника, он се »целом душом посветио тражењу божанске истине; јер је био потпуно свестан«, каже један његов сарадник у делу реформе, »колико мора знати онај коме је поверено Христово стадо!« (Wylie, b. 8, ch. 5) Што је више истраживао Писма, то му је постајала јаснија разлика између његове истине и јереси Рима. Покорио се зато Библији као Божјој Речи, једином довољном, непогрешивом мерилу. Схватио је да она сама мора да тумачи своје истине. Није се усуђивао да објашњава Библију тако што би је усклађивао с неком унапред створеном теоријом или доктрином, већ је сматрао својом дужношћу да открије какво је њено непосредно и очигледно учење. Потрудио се да добије сву неопходну помоћ да би стекао пуно и правилно разумевање њеног значења, призивао је и подршку Светога Духа, која ће га, тако је говорио, открити свима који га искрено и са молитвом траже.

»Говорио је: 'Библија долази од Бога, а не од човека, у управо тај Бог који просветљује даће ти да разумеш да те речи долазе од Бога. Божја Реч... не може да погрешити; она је блистава, она себе проповеда, она себе објашњава, она расветљава душу свим спасењем и свом благодаћу; утешава је у Богу, чини је понизном, тако да губи, чак и одбацује себе и прихвата Бога.' Цвингли је лично

доказао истинитост ових речи. Говорећи о свом искуству из тога времена, касније је писао: 'Када... сам почео да се потпуно предајем Божјој речи, филозофија и теологија (сколастичка) стално су ми наговештавале да постоје неке несугласице. На крају сам помислио: Остави се свега тога, и пронађи знање о Богу искључиво из Његове једноставне Речи. Онда сам почео да тражим од Бога да ми дарује своју светлост и Писмо је почело да ми бива много лакше.« (Исто, b. 8, ch. 6)

Науку коју је Цвингли проповедао не потиче од Лутера. Била је то Христова наука, наука о Христу. Швајцарски реформатор је изјавио: »Када Лутер проповеда Христа, чини оно исто што ја чиним. Они које је он довео Христу многобројнији су од оних које сам ја довео. Али то није ни важно. Нећу носити ниједно друго име осим Христовог чији сам војник и који ми је једини Заповедник. Никада ниједну једину реч нисам написао Лутеру, нити Лутер мени. А и зашто би?... Да би се могло показати колико је Божја реч у сагласности сама са собом, пошто смо нас обојица, без икаквог потајног договарања, тако једногласно проповедали доктрину о Христу.« (D'Aubigné, b. 8, ch. 9)

Цвингли је године 1516. добио позив да прихвати службу проповедника у манастиру код Ајнзиделна. Овде је требало да стекне јаснији увид у изопачености Рима и да као реформатор стекне утицај који ће се осећати далеко изван његових родних Алпа. Међу највеће атракције Ајнзиделна убрајан је лик Девике Марије о коме је говорено да има моћ да чини чуда. Изнад улаза у манастир налазио се натпис: »Овде се може добити потпуно опростење греха!« (Исто, b. 8, ch. 5) Током свих годишњих доба долазили су ходочасници да посете ово Маријино светилиште, али приликом великог годишњег празника његовог посвећења ту се сливало мноштво из свих крајева Швајцарске; па чак и из Француске и Немачке. Цвингли, који се веома узнемирио гледајући шта се збива, искористио је прилику да тим робовима сујевеља објави слободу коју доноси Јеванђеље.

Рекао је: »Немојте замишљати да је Бог у овој цркви присутан више него у било ком другом делу света. Бог је увек са вама и чује вас без обзира у којој земљи живите... Могу ли вам бескорисна дела, дуга ходочашћа, дарови, ликови, призивање Девике

или светаца осигурати Божју благодат?... Чему користи мноштво речи у које заодевамо своје молитве? Какве ли користи од сјајних плаштева, обријаних глава, дугих и широких хаљина, или златом извезених папуча?... Бог гледа на срце, али наша срца далеко су од Њега!» «Христос који се некада жртвовао на крсту, права је Жртва и Страдалник, Он је окајао грехе верника за сву вечност.» (Исто, b. 8, ch. 5)

Многим слушаоцима ова учења нису била по вољи. Осећали су се горко разочарани када им је рекао да је цело њихово мукотрпно ходочашће било узалудно. Опроштење које им је Христовом заслугом било бесплатно понуђено, нису могли да схвате. Били су потпуно задовољни старим путем у Небо, који им је Рим обележио. Устручавали су се од неизвесног тражења било чега бољег. Било им је много лакше да се за своје спасење ослоне на свештенике и папу него да се труде да постигну непорочност срца.

Међутим, друга група радосно је прихватила вест о откупљењу Христовом заслугом. Обичаји које им је Рим наметао нису могли да донесу мир њиховој души, па су вером прихватили Спаситељеву крв као своју жртву помирења. Такви су се враћали својим домовима да и другима открију драгоцену видело које су примили. Истина је тако преношена од засеока до засеока, од града до града, а број ходочасника који су долазили да посете Маријино светилиште осетно се смањило. Смањили су се и дарови, а у складу с тиме и Цвинглијева плата која је исплаћивана из тог извора. Међутим, он је осећао стварну радост, док је гледао како се руши сила фанатизма и сујеверја.

Црквени угледници нису били слепи према делу које је Цвингли обављао, међутим, донели су одлуку да се неко време не мешају. Надали су се да ће га придобити за себе, покушали су да га привуку ласкањем, док је у међувремену истина стицала упориште у срцима народа.

Цвинглијев рад у Ајнзиделну припремио га је за пространија радна поља у која је ускоро требало да уђе. После три године које је провео у том месту, био је позван да служи као проповедник у катедрали у Цириху. У то време био је то најважнији град у Швајцарској конфедерацији, и све што се тамо догађало имало је далекосежан утицај. Духовници који су га позвали да дође у Цирих,

били су одлучни да спрече било какве новотарије и у складу с тим почели су га упознавати с његовим дужностима.

Казали су му: »Ви ћете уложити највеће напоре да повећате приходе Каптола, не занемарујући ни најмање. Ви ћете подстицати верне, и са проповедаонице и преко исповедаонице, да дају све десетине и обавезе, и да својим прилозима покажу своју љубав према Цркви. Ви ћете бити марљиви у повећавању прихода који долазе од болесних, од миса, и уопште од сваког црквеног обреда.« »Вама припада дељење светих тајни, проповедање и старање о стаду, јер све то припада капелановим дужностима. Међутим, те дужности можете поверити и заменику, посебно проповедање. Ви не треба да делите свете тајне никоме осим угледним особама, и то једино када оне то затраже; забрањено вам је да то чините не обраћајући пажњу на положај људи.« (Исто, b. 8, ch. 6)

Цвингли је без речи саслушао све ове обавезе, а онда је, пошто је изразио своју захвалност на указаној части да буде позван на ово важно место, почео да објашњава план понашања који је намеравао да следи. Рекао је: »Христов живот је сувише дуго био сакривен од народа. Проповедаћу о целом Јеванђељу по Матеју... црпећи искључиво са извора Писма, истражујући његове дубине, упоређујући текст са текстом, тражећи просветљење сталном и искреном молитвом. Посветићу своју службу слављењу Бога, хваљењу Његовог јединог Сина, стварном спасавању душа и њиховом усавршавању у правој вери.« (Исто, b. 8, ch. 6) Цвингли је остао упоран, иако се неки каноници нису сложили с његовим планом и покушали да га одговоре од његовог спровођења. Изјавио је да се не спрема да уведе неке нове методе, већ старе које је Црква употребљавала у ранија и боља времена.

Истине о којима је проповедао већ су будиле интересовање; народ се окупао у великом броју да слуша његово проповедање. Многи, који већ дуго нису долазили на богослужења, сада су били међу његовим слушаоцима. Своју службу почео је отварајући Јеванђеља, читајући и објашњавајући својим слушаоцима надахнуте записе о животу, учењу и смрти Исуса Христа. И овде, као и у Ајнзиделну, објављивао је Божју Реч као једини непогрешиви ауторитет, а смрт Исуса Христа као једину потпуну Жртву. »Исусу Христу, желим да вас поведем – Исусу Христу, једином

правом Извору спасења.« (Исто, в. 8, ch. 6) Око овог проповедника окупљало се мноштво људи који су заузимали различите друштвене положаје, од државника и студента, до занатлије и сељака. С дубоким занимањем слушали су његове речи. Није им само објављивао понуду неограниченог спасења, већ је неустрашиво укоравао зла и поквареност свога времена. Многи су се враћали из катедрале хвалећи Бога. Говорили су: »Овај човек проповеда истину. Он ће бити наш Мојсије, да нас изведе из ове египатске таме.« (Исто, в. 8, ch. 6)

Међутим, иако је његов рад у почетку био веома одушевљено приман, после неког времена почело је да се појављује и противљење. Монаси су устали да спрече његов рад и осуде његова учења. Многи су га дочекивали ругањем и подсмесима; други су прибегавали дрскостима и претњама. Међутим, Цвингли је све стрпљиво подносио, говорећи: »Ако желимо да задобијемо зле за Христа, морамо затворити своје очи пред много чиме!« (Исто, в. 8, ch. 6)

Некако у то време појавило се ново средство за унапређење дела реформе. Неки пријатељ реформисане вере послао је из Базела у Цирих неког Луцијана који је донео неке Лутерове списе и наговестио да би продаја тих књига могла постати моћно средство за ширење видела. Писао је Цвинглију: »Установи да ли тај човек има довољно мудрости и умешности, и ако буде тако, дај му да од места до места, од града до града, од села до села, па чак и од куће до куће, носи међу Швајцарце Лутерове списе, а посебно његово објашњење молитве 'Оче наш' писано за обичне вернике. Што буду постајала познатија, ова ће дела више купаца имати.« (Исто, в. 8, ch. 6) Тако је видело крчило себи пут.

У време када се Бог припрема да поломи окове незнања и сујеверја, сотона се с највећом снагом труди да људе обавије тамом и још јаче притегне њихове окове. Када су се поједини људи у различитим земљама подизали да народу објаве опроштење и посвећење крвљу Исуса Христа, Рим је повећаном снагом покушавао да у целом хришћанству отвори своје трговине, нудећи опроштење за новац.

Сваки грех имао је своју цену и људима су обећаване неограничене дозволе да чине грех уколико наставе да вредно попуња-

вају црквену ризницу. Тако су се упоредо развијала два покрета – један је нудио опроштење греха за новац, а други опроштење Христовом заслугом; Рим је људима давао дозволе да чине грех и претварао грех у извор својих прихода, док су реформатори осуђивали грех и указивали на Христа као Жртву помирења и као Избавитеља.

У Немачкој је продаја опроштајница била поверена доминиканским монасима предвођеним злогласним Тецелом. У Швајцарској је трговина била стављена у руке фрањеваца под управом италијанског монаха Самсона. Самсон је већ корисно послужио Цркви прикупивши велике своте новца у Немачкој и Швајцарској, којима је попунио папску ризницу. Сада је путовао по Швајцарској, привлачио велико мноштво, лишававо сиромашне сељаке њихове скромне уштеђевине и прикупљао богате прилоге од припадника богатијих сталежа. Међутим, утицај реформе већ се осећао у успоравању, иако не и у заустављању, ове трговине. Цвингли се још налазио у Ајнзиделну када је Самсон, кратко време после доласка у Швајцарску, заједно са својом робом стигао у оближњи град. Пошто је дознао за његову мисију, реформатор је одмах устао против ње. Ова два човека никада се нису срела, али је Цвингли постигао такав успех у разобличавању монахових поступака да је овај био присиљен да оде у друге крајеве.

Цвингли је у Цириху ревносно проповедао против трговине опроштајницама; када се Самсон приближио граду, дочекао га је гласник Градског савета с поруком да не улази у град. Међутим, када је лукавством, ипак успео да добије дозволу да уђе у град, био је протеран из њега не успевши да прода ни једну једину опроштајницу, па је ускоро напустио и Швајцарску.

Реформа је добила снажан подстицај, када се појавила епидемија куге или “црне смрти”, која је прохујала Швајцарском 1519. године. Када су се на тај начин суочили са смрћу, многи су схватили сву узалудност и безвредност опроштајница које су тек недавно купили; и зато су пожелели да њихова вера добије сигурнији темељ. Цвингли је у Цириху оболео, његово стање било је тако тешко да су биле изгубљене све наде у његово оздрављење, тако да су већ почеле да се шире гласине да је умро. Међутим, и у том тешком часу, његова нада и храброст остале су непоколебљиве.

Гледао је у вери на крст на Голготи, ослањајући се на Христову жртву помирилицу потпуно довољну за опроштење. Када се вратио из предворја смрти, наставио је да још ватреније него икада проповеда Јеванђеље; његове речи имале су неодрживу силу. Људи су радносно поздрављали свог омиљеног пастира, који се вратио са ивице гроба. Они сами, долазили су од постеља болесних и умирућих и осећали, као никада до тада, сву вредност Јеванђеља.

Цвингли је сада јасније и боље схватао еванђеоске истине и још потпуније је доживео њихову обновитељску моћ. Човеков пад у грех и план откупљења биле су теме којима се бавио. Говорио је: »У Адаму смо сви мртви, утонули у поквареност и проклетство.« (Wylie, b. 8, ch. 9) »Христос је... купио за нас бескрајно откупљење... Његово страдање је... вечна жртва, и вечно успешна да лечи; она заувек задовољава божанску правду у корист оних који се са чврстом и непоколебљивом вером ослањају на њу.« Међутим, јасно је износио да људи не могу, захваљујући Христовој благодати, да наставе живот у греху. »Где год има вере у Бога, тамо је и Бог; и где год Бог настава, тамо се јавља и ревност, наводећи и нагонећи људе да чине добра дела.« (D'Aubigné, b. 8, ch. 9)

Занимање за Цвинглијеве проповеди било је тако велико да је катедрала увек била препуна људи који су долазили да га слушају. Мало - помало, онолико колико су могли да схвате, он је својим слушаоцима објављивао истине. Посебно је пазио да им прерано не објави истине које би могле да их неугодно изненаде или створе предрасуде. Његов циљ је био да задобије њихова срца за Христову учења, да их омекша Његовом љубављу и да пред њима уздигне Његов пример, и док буду прихватили начела Јеванђеља, неизбежно ће одбацили своје сујеверје и обичаје.

Реформација је, корак по корак, напредовала у Цириху. Ужаснути, непријатељи су покушали да јој пруже одлучан отпор. Годину дана пре тога у Вормсу, један монах из Витенберга одбио је послушност папи и цару, а сада је изгледало да ће се и у Цириху појавити слично противљење папским захтевима. Зато је Цвингли био изложен поновљеним нападима. У папским кантонима следбеници Јеванђеља, с времена на време, спаљивани су на ломачи, али њима то није било довољно, морао је да буде уђуткан и учитељ јереси. Бискуп Констанце послао је три посла-

ника Градском савету Цириха, да оптуже Цвинглија да учи људе да крше законе Цркве, и тако непосредно угрожава мир и ред у друштву. Ако ауторитет Цркве буде потиснут у страну, тако је поручио, завладаће свеопшта анархија. Цвингли је одговорио да већ четири године проповеда Јеванђеље у Цириху, »и да је то сада најмирнији и најмирољубивији град у целој Конфедерацији«. Нагласио је даље: »Зар није, онда, хришћанство најбољи чувар опште сигурности?« (Wylie, b.8, ch. 11)

Посланици су позвали градске већнике да остану у Цркви изван које, тако су тврдили, нема спасења. Цвингли је одговорио: »Нека вас ова оптужба не поколеба! Темелј Цркве је иста Стена, исти Христос, који је Петру наденуо име зато што Га је признао. У сваком народу Бог прихвата свакога који верује свим својим срцем у Господа Исуса. И то је заиста она Црква изван које нико не може бити спасен.« (D'Aubigné, London ed, b. 8, ch. 11) Као резултат овог састанка, један од папских посланика прихватио је реформисану веру.

Градски савет одбио је да предузме мере против Цвинглија, а Рим је почео да се припрема за нови напад. Реформатор је, када су га обавестили о завери његових непријатеља, узвикнуо: »Нека само дођу! Плашим их се исто онолико колико се стрма литица плаши валова који ударају у њено подножје!« (Wylie, b. 8, ch. 11) Напори црквених достојанственика само су учвршћивали дело које су желели да сруше. Истина је наставила да се шири. Присталице истине у Немачкој, обесхрабрене Лутеровим нестанком, поново су се охрабриле гледајући како Јеванђеље напредује у Швајцарској.

Када се реформација учврстила у Цириху, њени плодови много јасније могли су се сагледати у сузбијању злочина и унапређивању реда и склада. Цвингли је писао: »Мир има своје боравиште у нашем граду; нема свађе, нема лицемерја, нема зависти, нема сукоба. Одакле би такво јединство могло доћи ако не од Господа, и наше науке, која нас испуњава родовима мира и побожности?« (Исто, b. 8, ch. 15)

Победе које је остварила реформација навеле су папине присталице на још одлушније напоре да је сруше. Уочавајући мале резултате које је донело насиље у сузбијању Лутеровог дела у Немачкој,

одлучили су да се супротставе реформацији њеним сопственим оружјем. Водиће расправе са Цвинглијем, и пошто би им била поверена организација, осигураће своју победу тако што ће сами одредити не само место расправе, већ и судије које ће одлучивати која је од сукобљених страна однела победу. Осим тога, када једном буду имали Цвинглија под својом влашћу, постараће се да им више не измакне. Када буду ућуткали вођу, онда ће брзо сломити и покрет. Међутим, пажљиво су сакривали своје праве намере.

Било је одређено да се расправа одржи у Бадену, међутим, Цвингли није учествовао. Градско веће Цириха, сумњајући у добре намере паписта, опоменуто распаљеним ломачама на којима су у папским кантонима горели следбеници Јеванђеља, забранило је свом пастиру да се изложи опасности. У Цириху је био спреман да се суочи са свим противницима које би Рим послао; али да иде у Баден, у коме је крв мученика за истину управо била проливена, значило би изложити се сигурној смрти. Еколампад и Халер били су изабрани да заступају реформаторе, док је познати др Ек, заједно са четом учених доктора и прелата, представљао Рим.

Иако Цвингли није присуствовао расправи, његов утицај се осећао. Записничаре на расправи бирали су само паписти, док је другима, под претњом смртне казне, било забрањено да хватају белешке. Цвингли је, упркос свему томе, свакога дана добијао тачан извештај о свему што је било речено у Бадену. Неки студент који је присуствовао расправи, сваке вечери састављао је извештај о доказима који су тога дана изношени. Два друга студента преузела су задатак да достављају ове извештаје Цвинглију у Цирих, заједно са свакодневним Еколампадовим писмима. Реформатор је одговарао, дајући савете и предлоге. Своја писма писао је ноћу, а студенти су се до јутра враћали с њима у Баден. Да би избегли будност стражара постављених на градским вратима, ови гласници носили су корпе са пилићима на својој глави, па су им без сметњи дозвољавали да прођу.

Тако је Цвингли водио битку са својим злонамерним противницима. Миконијус истиче да се »трудио много више, својим размишљањима, својим бесаним ноћима и саветима које је слао

у Баден, него што би то чинио да је лично расправљао окружен својим непријатељима» (D'Aubigné, b. 11, ch. 13).

Паписти, радосни због очекиване победе, дошли су у Баден одевени у своје најскупоценије рухо, окићени блиставим драгуљима. Живели су раскошно, њихови столови били су препуни најскупљих послastiца и најизабранијих вина. Терет својих црквених дужности олакшавали су забавама и гозбама. Потпуно супротна била је појава реформатора, који су у очима посматрача једва изгледали нешто боље од групе просјака, које су скромни оброци врло мало задржавали за столом. Еколампадов домаћин, који је искористио прилику да га посматра за време боравка у соби, установио је да највише времена проводи у проучавању или молитви, па је са чуђењем, веома задивљен, известио, да је јеретик »у најмању руку макар веома побожан«.

На заседању, »Ек се охоло попео за говорницу сјајно украшен, док је скромни Еколампад, јадно одевен, био присиљен да заузме место испред свога противника на грубо издељаној столици.« (Исто, b. 11, ch. 13) Еков звонак глас и неограничена сигурност, никада га нису изневерили. Његова ревност била је подстакнута изгледима да ће добити злато, али и славу; јер је требало да као бранитељ вере буде награђен већом свотом новца. Када није имао довољно доказа, увек је могао да прибегне увредама, па чак и клетвама.

Еколампад, скроман и без великог самопоуздања, устручавао се од сукоба, па се, упустио у расправу свечано се заветујући: »Не признајем никакво друго мерило оцењивања осим Божје Речи!« (Исто, b. 11, ch. 13) Иако љубазан и пристојног понашања, показао се као способан и неустрашив. Док су се паписти, у складу са својим навикама, стално позивали на ауторитет црквених обичаја, реформатор се истрајно држао Светога писма. Рекао је: »Обичаји немају снаге у нашој Швајцарској, осим ако су у складу са уставом; а овде, у питањима вере, Библија је наш устав.« (Исто, b. 11, ch. 13)

Разлика између два супарника није остала без деловања. Смирено, јасно реформаторово доказивање, тако љубазно и скромно представљено, утицало је на људе који су с одвратношћу одбацивали хвалисаво и охоло Еково излагање.

Расправа је потрајала осамнаест дана. Папини пријатељи на крају су с великом самоувереношћу захтевали победу. Већина посланика била је на страни Рима и Парламент је прогласио победу над реформаторима и одредио да заједно са Цвинглијем, својим вођом, буду искључени из Цркве. Међутим, последице расправе показале су која страна је била у предности. Расправа је представљала снажан подстицај протестантском делу, и ускоро после тога значајни градови Берн и Базел стали су на страну реформације.

НАПРЕДОВАЊЕ РЕФОРМИ У НЕМАЧКОЈ

Лутеров тајанствени нестанак је изазвао запрепашћење у целој Немачкој. На све стране људи су се распитивали за њега. Кружиле су најневероватније гласине, а многи су веровали да је убијен. Настала је велика жалост, не само међу његовим пријатељима, већ и међу хиљадама оних који нису отворено стали на страну реформације. Многи су се свечано заклињали да ће осветити његову смрт.

Римске вође са ужасом су пратили како се осећања у народу окрећу против њих и како достижу врхунац. Иако су у почетку били одушевљени наводном Лутеровом смрћу, ускоро су пожелели да се сакрију од народног гнева. Ни његова најсмелија дела, док је био међу њима, нису их толико узнемиравала колико сада његов нестанак. Они који су у свом гневу покушавали да униште смелог реформатора, били су сада пуни страха, иако је он постао беспомоћни затвореник. Један од њих је рекао: »Једини начин који нам преостаје да се спасемо јесте да запалимо бакље, да по целом свету тражимо Лутера и да га вратимо народу који га призива.« (D'Aubigné, b. 9, ch. 1) Царски едикт наизглед није деловао. Папински легати су били огорчени, када су схватили да је он изазвао мање пажње него Лутерова судбина.

Вест да је Лутер, иако затвореник, на сигурном месту, смирила је страх у народу, али је појачала његов утицај. Људи су читали његове списе ревније него икада. Све већи број људи подржавао је дело храброг човека који је, иако је све било против њега, бра-

нио Божју Реч. Реформација је све више јачала. Семе које је Лутер посејао ницало је на све стране. Његова одсутност постигла је оно што његова присутност никада не би могла. Његови сарадници још озбиљније прихватили су своје нове одговорности, пошто вође више није било међу њима. Испуњени новом вером и ревношћу, свом својом снагом кренули су напред, тако да дело које је племенито почело не буде ометено у свом напредовању.

Међутим, ни сотона није остао беспослен. Покушао је сада оно што је покушавао за време сваког реформног покрета – да превари и уништи народ подмећући му лаж уместо истине. Као што су се лажни христи појављивали у првом столећу деловања хришћанске Цркве, тако су се у шеснаестом појавили лажни пророци.

Неки људи, дубоко прожети узбуђењем које је завладало у религијском свету тога времена, уобразици су да су добили посебно откривење са Неба и тврдили да их је Бог задужио да унапреде и доврше дело реформе које је, према њиховом мишљењу, Лутер слабо започео. У ствари, само су разарали оно што је Лутер постигао. Одбацили су велико начело које је престављало темељ реформације – да је Божја Реч једино мерило вере и понашања, па су уместо тог непогрешивог водича узели променљиво, несигурно мерило својих осећања и утисака. Одбацивши на тај начин непогрешиво средство за откривање заблуда и лажи, омогућили су сотони да завлада њиховим умом и да га користи по својој вољи.

Један од таквих пророка тврдио је да упутства добија од самог анђела Гаврила. Студент који му се придружио занемарио је студије, истичући да је од самог Бога добио способност да тумачи Његову Реч. Прикључили су им се и други људи, по природи склони фанатизму. Деловање ових занесењака изазивало је велико узбуђење. Лутерово проповедање учинило је да цео народ осети потребу за реформом, па су сада и неки поштени и искрени људи били заведени идејама ових нових пророка.

Вође овог покрета дошли су у Витенберг и поставили своје захтеве Меланхтону и његовим сарадницима. Казали су: »Бог нас је послао да поучимо народ. Разговарали смо на поверљив начин са Господом и зато знамо шта ће се догодити; у ствари, ми смо

апостоли и пророци и упућујемо свој позив доктору Лутеру!« (Исто, b. 9, ch. 7)

Реформатори су били запрепашћени и збуњени. Ово је био нови чинилац с којим се до тада нису сретали и зато нису знали како да се понашају. Меланхтон је запазио: »Заиста је неки посебан дух у тим људима; али који?... С једне стране, чувајмо се да не гасимо Божји Дух, а са друге, да не будемо заведени сотонским духом!« (Исто, b. 9, ch. 7)

Међутим, последице новог учења ускоро су постале очигледне. Оно је наводило људе да занемаре Библију или да је потпуно одбаце. У школама је завладала забуна. Студенти, који су одбацивали сва ограничења, занемарили су студије и напустили универзитет. Људи који су сматрали себе довољно способним да оживе дело реформације и да њиме управљају успели су једино да га доведу до ивице пропасти. Паписти су се поново охрабрили, стекли самопоуздање и одушевљено клицали: »Још једна, последња битка и све ће бити наше!« (Исто, b. 9, ch. 7)

Када је Лутер у Вартбургу сазнао шта се догађа, рекао је дубоко забринут: »Увек сам очекивао да ће нам сотона послати ту кугу!« (Исто, b. 9, ch. 7) Прозрео је прави карактер тих самозваних пророка и увидео опасност која је запретила делу истине. Ни противљење папе и цара није га навело да се тако дубоко, као сада, забрине и уплаши. Такозвани пријатељи реформације претворили су се и њене највеће непријатеље. Све ове истине које су му донеле толико радости и утехе биле су искоришћене да унесу сукобе и створе забуну у Цркви.

Божји Дух је у делу реформе водио Лутера да иде напред и постигне и више него што се надао. Никада није планирао да заузме положај на коме се налазио, или да спроведе тако темељне промене. Био је само оруђе у рукама Свемогућег. Ипак, често је дрхтао над последицама свога рада. Једном је рекао: »Када бих знао да ће моја наука повредити само једног човека, једног јединог човека, без обзира колико био скроман и непознат – што се и не може догодити, јер се ради о чистом Јеванђељу – радије бих десет пута умро него да је се одрекнем!« (Исто, b. 9, ch. 7)

Сада је и Витенберг, право средиште реформације, скоро потпао под утицај фанатизма и безакоња. Ово тешко стање није изазвало Лутерово учење, иако су му по целој Немачкој његови непријатељи за све приписивали кривицу. Испуњен горчином, понекад се питао: »Зар се на овај начин мора завршити велико дело реформације?« (Исто, б. 9, ch. 7) И поново, док се рвао с Богом у молитви, мир се уселио у његово срце. Рекао је: »Ово дело није моје, већ Твоје. Ти нећеш дозволити да буде покварено сујеверјем или фанатизмом.« Међутим, мисао да се у таквој кризи и даље држи далеко од сукоба, није се могла одржати. Одлучио је да се врати у Витенберг.

Без одлагања пошао је на ово опасно путовање. Још се налазио под царским проклетством. Непријатељи су имали слободу да му одузму живот, а пријатељима је било забрањено да му помогну или пруже уточиште. Царска власт спроводила је најоштрије мере против његових присталица. Међутим, он је схватио да је дело Јеванђеља угрожено и у Господње име неустрашиво је кренуо да се бори за истину.

У писму које је упутио изборном кнезу, и у коме је изразио своју намеру да напусти Вартбург, Лутер је рекао: »Нека ваше Височанство прими к знању да путујем у Витенберг под заштитом много веће силе него што је сила кнезова и принчева. Не мислим да тражим подршку вашег Височанства, а још мање да желим вашу заштиту, радије бих да ја штитим вас. Када бих знао да би ме ваше Височанство хтело и могло заштитити, не бих се уопште ни кретао у Витенберг. Нема мача који би могао унапредити ово дело. Само Бог мора да учини све, без човекове помоћи или учествовања. Онај који има највећу веру, најспособнији је да заштити.« (Исто, б. 9, ch. 8)

У другом писму, написаном на путу према Витенбергу, Лутер је додао: »Спреман сам да претрпим незадовољство вашег Височанства и гнев целог света. Зар становници Витенберга нису моје стадо? Зар их Бог није поверио мојим рукама? Зар не би требало, ако буде неопходно, да себе изложим смрти њих ради? Осим тога, плашим се да у Немачкој не избије велика побуна, којом ће Бог казнити наш народ.« (Исто, б. 9, ch. 7)

С великом опрезношћу и понизношћу, али одлучно и чврсто, започео је посао. Изјавио је: »Речју морамо порушити и уништити оно што је било успостављено насиљем. Ја се нећу послужити насиљем против сујеверних и маловерних... Нико не сме да буде силом натеран. Слободно опредељење је сама суштина вере.« (Исто, b. 9, ch. 8)

Ускоро се у Витенбергу прочуло да се Лутер вратио и да ће проповедати. Народ се сакупио са свих страна и црква је била препуна. Ступивши на проповедаоницу, мудро и нежно поучавао је опомињао и укоравао народ. Говорећи о онима који су да би укинули мису применили насилне мере, рекао је:

»Миса није прихватљива, Бог јој се супротставља, она мора да буде укинута, и желео бих да у целом свету буде замењена еванђеоском Вечером. Али, нико силом не сме бити одвојен од ње. То морамо препустити Божјим рукама. Његова Реч треба да делује, а не ми. Ви се питате зашто треба да буде тако? Зато што ја не држим људска срца у својој руци, као што лончар држи глину. Ми имамо право да говоримо, али немамо право да судимо! Проповедајмо, остало припада Богу. Када бих се послужио силом, шта бих тиме добио? Гримасе, формализам, подражавање, људске уредбе и лицемерство... Али, у томе нема никакве искрености срца, ни вере, ни доброте. Тамо где ово троје недостаје, све недостаје, а ја не бих дао ни пребијене паре за тако нешто... Бог чини више својом Речју него што ви и ја и цео свет можемо учинити сједињеном снагом. Бог осваја срца, а када је срце задобијено, све је добијено...«

»Ја ћу проповедати, расправљати и писати, али никога нећу присиљавати, јер је вера добровољни чин. Видите шта сам ја учинио! Устао сам против папе, опроштајница и папиних пријатеља, али без насиља и буна. Уздигао сам Божју Реч; проповедао сам и писао – и то је било све што сам чинио. А ипак, док сам спавао... Реч коју сам проповедао оборила је папство, тако да му у прошлости ни кнезови ни цареви нису нанели толико штете. Ипак, ја нисам ништа учинио; сама Реч је све то учинила. Да сам желео да се позовем на силу, вероватно би цела Немачка била преплављена крвљу. Какав би онда био резултат? Уништење и опустошење и

тела и душе! Зато сам остао миран и препустио Речи да сама прохуји кроз свет.» (Исто, b. 9, ch. 8)

Лутер је из дана у дан, током целе седмице, наставио да проповеда жељном мноштву. Божја Реч развејала је опчињеност фанатичним узбуђењем. Сила Јеванђеља вратила је заведени народ на пут истине.

Лутер није имао воље да се сретне с фанатичима чије је деловање изазвало тако велика зла. Знао је да су то људи нездравог расуђивања и необузданих страсти, који, иако су тврдили да имају посебно просветљење са Неба, нису били у стању да претрпе ни најмање противљење, па чак ни најљубазнији укор или савет. Присвајајући највишу власт, од свакога су захтевали, да без поговора призна њихове захтеве. Међутим, када су затражили да разговарају с њим, пристао је да се сретне с њима, и тако успешно разобличио њихове намере да су самозванци одмах напустили Витенберг.

Фанатизам је привремено био обуздан, али после неколико година поново је избио још већом жестином и још страшнијим последицама. Лутер је о вођама тог покрета, изрекао следећу оцену: »За њих је Свето писмо било само мртво слово, а сви су викали: 'Свети Дух! Свети Дух! Али, будите потпуно сигурни да нећу поћи тамо, куда их тај њихов дух води! Нека ме Бог у својој милости сачува од Цркве у којој нема никога осим светаца! Желим да боравим с понизнима, слабима, болеснима, који знају и осећају своје грехе, који уздишу и непрестано се обраћају Богу из дубине свога срца да од Њега приме утеху и подршку.« (Исто, b. 10, ch. 10)

Томас Минцер, најактивнији међу фанатичима, био је човек обдарен великим способностима, које би га, да их је правилно усмерио, оспособиле да чини добро, али он није научио ни прво начело истинске религије. »Био је обузет жељом да реформише свет, али је заборавио, као што сви занесењаци чине, да реформа најпре треба да почне од њега.« (Исто, b. 9, ch. 8) Био је жељан да стекне положај и утицај; неспреман да буде други, чак ни иза Лутера. Изјавио је да су реформатори, замењујући ауторитет папе ауторитетом Писма, успоставили само измењени облик папства. Тврдио је да је добио божански задатак да уведе праву религију. »Онај који има овај дух, има и истинску веру, иако

никада у животу неће видети Писмо«, говорио је Минцер. (Исто, в. 10, ч. 10)

Ови фанатични учитељи дозволили су да их воде утисци, сматрајући да су свака мисао и свака побуда Божји глас, у складу с тим одлазили су дубоко у крајност. Неки су чак спаљивали своје Библије, узвикујући: »Слово убија, а Дух оживљава!« Минцерова учења годила су људској тежњи за нечим чудесним, јер су задовољавала њихову охолост, стављајући људске идеје и мишљења изнад Божје Речи. Хиљаде су прихватале његова учења. Ускоро је одбацио сваки ред на јавним богослужењима, и изјавио да је послушност кнезовима покушај да се истовремено служи и Богу и Велијару.

Људи који су почели да одбацују јарам папства, истовремено су постали нетрпељиви и према ограничењима која су постављале грађанске власти. Минцерова превратничка учења, за која је тврдио за имају божанску потврду, наводила су их да одбацују сваку законитост и дају маха својим предрасудама и страстима. Уследили су најстрашнији призори буна и сукоба, и немачка поља натопила су се крвљу.

Душевна агонија коју је Лутер много раније доживео у Ерфурту погодила га је сада двоструком силином, када је схватио да су последице фанатичног деловања приписане реформацији. Папски кнезови су изјавили – а многи су били спремни да поклоне поверење тој изјави – да је побуна логична последица Лутерове науке. Иако је ова оптужба била потпуно неутемељена, нанела је реформатору велике тешкоће. Такво понижавање истине и упоређивање с најнижим фанатизмом, било је више него што је могао да поднесе. Са друге стране, и вође побуне су замрзиле Лутера зато што се не само успротивио њиховим доктринама и одбацио њихове изјаве да су божански надахнути, већ их је прогласио и побуњеницима против грађанских власти. Да би му се осветили и они су њега назвали нечасним самозванцем. Тако је изгледало да је на себе навукао непријатељство и кнезова и народа.

Папини пријатељи радовали су се, очекујући брзу пропаст реформације; оптуживали су Лутера и за заблуде које је он усрдно покушавао да исправи. Фанатична странка, лажно представљајући да се према њој веома неправедно поступало, успела је да задо-

бије наклоност великог броја људи и да, као што се често догађа са онима који стану на погрешну страну, њене присталице буду проглашене мученицима. Тако су управо они, који су улагали велике напоре да се супротставе реформацији, сада били сажалевани и слављени као жртве суровости и тлачења. Било је то сотонско дело, задојено истим духом бунтовништва који се најпре показао на Небу.

Сотона стално покушава да превари људе и да их наведе да грех назову праведношћу, а праведност грехом. Колико је само успеха постигао у том делу! Колико се пута догађало да се укори и критике упућују Божјим верним слугама само зато што су неустрашиво устајали у одбрану истине! Људи који су само сотонине слуге бивају хваљени и слављени, па чак проглашавани и мученицима, док се они, које би требало поштовати и подржавати због њихове верности Богу, препуштају сами себи и излажу сумњичењима и неповерењу.

Привидна светост, лажно посвећење, и сада обавља своје преварно дело. У различитим облицима оно показује исти дух као и у Лутерове дане, одвлачећи мисли људи од Писма и наводећи их да следе своја осећања и утиске уместо да покажу послушност Божјем закону. То је једно од најуспешнијих сотониних средстава да непорочност и истину изложи клеветам.

Лутер је неустрашиво бранио Јеванђеље од напада који су сти­зали са свих страна. Божја Реч се показала као моћно оружје у свим овим сукобима. Тим оружјем борио се против власти коју је папа незаконито присвојио, против сколастичке филозофије, и стајао чврсто као стена против фанатизма који је покушавао да се удружи с реформацијом.

Свака од ових међусобно супростављених струја је на свој начин одбацила Свето писмо и уздизала људску мудрост као извор верске истине и знања. Рационализам је идолопоклонички уздизао разум и проглашавао га мерилом прихватљивости сваке вере. Папизам, који је своје сувереном понтифексу приписивао надахнуће које се у непрекидном току протезало од времена апостола и остајало непромењено током свих протеклих времена, пружао је широке могућности свакој врсти разврата и покварено-

сти да се прикрива под плаштом светости апостолских овлашћења. Надахнуће које су присвајали Минцер и његови сарадници није имало неки бољи извор од неразумљивих маштарија, док је његов утицај рушилачки деловао на сваки ауторитет, људски или божански. Истинско хришћанство прихвата Божју Реч као велику ризницу надахнуте истине и пробни камен сваког надахнућа.

Лутер је у време повратка из Вартбурга довршио свој превод Новог завета, па је убрзо после тога Јеванђеље постало доступно немачком народу на његовом језику. Овај превод с великом радошћу дочекали су сви они који су волели истину, али су га с презрењем одбацили они који су се определили за људске традиције и заповести.

Свештенике је узнемиравала помисао да ће и обични народ сада моћи да расправља с њима о начелима Божје Речи, и да ће тако разоткрити њихово незнање. Оружје њиховог телесног разума било је немоћно пред мачем Духа. Рим се послужио свим својим ауторитетом да спречи ширење Писма, али су сви декрети, анатеме и мучења доживљавали неуспех. Што је Рим више осуђивао и забрањивао Библију, то је снажнија била жеља народа да открије шта она заиста учи. Сви који су знали да читају желели су да сами проучавају Божју Реч. Носили су је са собом, читали и поново читали, и нису били задовољни, све док велике делове текста нису напамет научили. Лутер је, видећи с каквом је наклоношћу био прихваћен Нови завет, одмах почео да преводи Стари, и објављује га у деловима како је који завршио.

Лутерови списи одушевљено су примани и у граду и у селу. »Оно што су Лутер и његови пријатељи писали, други су ширили. Монаси, који су се уверили у неоснованост монашких обавеза, жељни да свој некадашњи живот, провођен у нераду, замене активним обавезама, али неприпремљени да проповедају Божју Реч, путовали су кроз покрајине, посећивали засеоке и колибе и продавали књиге које су написали Лутер и његови пријатељи. Убрзо је Немачка била преплављена овим смелим литерарним еванђелистима.« (Исто, в. 9, ch. 11)

Богати и сиромашни, образовани и ненаучени, с дубоким интересовањем проучавали су те списе. Наставници у сеоским

школама ноћу су их гласно читали малим групама које су се окупљале око огњишта. Сваки такав напор допринио је осведочењу неке душе истином, која је радосно прихватала Реч и онда је као вест Јеванђеља објављивала другима.

Тако су потврђене надахнуте речи: »Речи твоје кад се јаве, просветљују и уразумљују прости.« (Псалам 119,130) Проучавање Писма изазивало је дубоке промене у људским мислима и срцу. Папска владавина својим поданицима наметнула је гвоздени јарам који их је држао у незнању и понижењу. Празноверно поштовање церемонија строго је одржавано; али срце и ум веома мало су учествовали у свим тим службама. Лутерово проповедање, које је објављивало једноставне истине Божје Речи, а онда и сама Реч, стављена у руке обичном народу, као да су будили његове успаване снаге, не само прочишћавајући и оплемењујући човекову духовну природу, већ уливајући и нову снагу и полет његовом уму.

Људи из свих сталежа с Библијом у руци бранили су учења реформације. Пријатељи папства, који су проучавање Библије препустили свештеницима и монасима, сада су их позивали да ступе напред и да побију нова учења. Међутим, не познавајући ни Писма ни силе Божје, свештеници и монаси претрпели су потпуни пораз од оних које су сматрали ненаученима и јеретицима. Један католички писац је изјавио: »На несрећу, Лутер је наговорио своје следбенике да веру не поклањају ниједном другом извору осим Светом писму.« (D'Aubigné, b. 9, ch. 11) Мноштво се окупљало да слуша како истину бране слабо образовани људи и како чак расправљају о њој с ученим и речитим теолозима. Срамно незнање тих великих људи постајало је очигледно када су се њихови докази суочавали с једноставним учењима Божје Речи. Радници, војници, жене, чак и деца, били су боље упознати с библијским учењима него свештеници и учени доктори.

Разлика између следбеника Јеванђеља и бранитеља папског сујеверја није била ништа мање очигледна у редовима учених људи, него код припадника обичног народа. »Старим заступницима хијерархије, који су занемарили проучавање језика и неговање литературе... стали су насупрот младићи широког

ума, посвећени истраживању, који су проучавали Писма и упознавали античка ремек-дела. Обдарени активним умом, оплемененом душом, неустрашивим срцем, ови млади људи ускоро су располагали таквим знањем да се дуго нико није могао мерити с њима... У складу с тим, када би се ови младолики бранитељи реформације сукобљавали с римским докторима на било коме скупу, нападали су их с таквом лакоћом и поуздањем да су се ти неупућени људи колебали, збуњивали и доживљавали поразе, који су их срамотили у свачијим очима.» (Исто, b. 9, ch. 11)

Када је римско свештенство видело да се број њихових верника смањује, позвали су у помоћ власти и служећи се свим средствима којима су располагали покушавали да врате своје слушаоце. Међутим, народ је у новом учењу нашао оно што је задовољавало потребе његове душе, и тако се окренуо од оних који су га дуго хранили безвредном плевом празноверних обреда и људских традиција.

Када је избило прогонство на учитеље истине, они су послушали Христове речи: »А када вас потерају у једном граду, бежите у други.« (Матеј 10,23) Видело је продирало у све крајеве. Бегунци би проналазили гостољубива врата која су им се отварала, тако да су из тих домова проповедали Христа, понекад у цркви, или, ако би им та предност била ускраћена, у приватним кућама или под ведрим небом. Тамо где су налазили некога да их слуша, претварали су то место у посвећени храм. Истина, објављивана таквом снагом и сигурношћу, ширила се незадрживим полетом.

Црквене и грађанске власти узалуд су покушавале да сломе »јерес«. Узалуд су прибегавале затварању, мучењу, огњу и мачу. Хиљаде верника запечатиле су своју веру својом крвљу, али је дело, ипак, ишло напред. Прогонство је само помогло да се истина више прошири, а фанатизам који је сотона покушавао да уједини с њом, само је још јасније откривао разлику између сотониног деловања и Божјег дела.

ПРОТЕСТ КНЕЗОВА

Једно од најплеменитијих сведочанстава икада изречених у Прилог реформацији био је Протест хришћанских кнезова Немачке објављен на заседању Сабора у Шпајеру 1529. године. Храброст, вера и чврстина тих Божјих људи осигурала је будућим вековима слободу мисли и савести. Њихов Протест је целој Реформисаној цркви дао име Протестантска; његова начела представљају »саму суштину протестантизма«. (D'Aubigné, b. 13, ch. 6)

За реформацију су осванули мрачни и тешки дани. Упркос Едикту из Вормса, који је Лутера ставио изван закона, забранио ширење његовог учења и веровање у њега, верска толеранција је до тада ипак постојала у царству. Божје провиђење спречавало је деловање снага које су се противиле истини. Карло V желео је да скрши реформацију, али када би већ подигао руку да зада ударац често се дешавало да је морао да га задржи. Увек је изгледало да је уништење свих оних који су се усудили да се успротиве Риму неизбежно, али у одлучујућим тренуцима на источним границама појављивале би се турске армије или би француски краљ, или чак и сам папа, љубоморан на све већу цареву моћ, објављивао рат Немачкој, и тако је, усред сукоба и буне народа, реформација добијала прилику да ојача и да се прошири.

Међутим, католички суверени коначно су успели да разреше међусобне спорове и да се уједине против реформације. Сабор у Шпајеру 1526. године, свакој држави дао је пуну слободу да

решава верска питања све до заседања новог општег Сабора, али, чим су минуле опасности које су довеле до овог уступка, цар је сазвао Други сабор у Шпајеру 1529. године, са циљем да уништи јерес. Желео је да наведе кнезове, по могућности мирним средствима, да устану против реформације, а уколико му тај покушај претрпи неуспех, био је спреман да прибегне мачу.

Паписти су клицали од радости. У великом броју дошли су у Шпајер и отворено показивали своје непријатељство према реформаторима и свима који су их подржавали. Меланхтон је овако описао то стање: »Свет нас се гнуша и сматра нас смећем, али ће Христос погледати свој јадни народ и сачувати га!« (Исто, в. 13, ch. 5) Евангеличким кнезовима, који су присуствовали Сабору, било је забрањено да Јеванђеље проповедају у својим становима. Међутим, становници Шпајера чезнули су за Божјом Речју и, не осврћући се на забрану, хиљаде су се окупљале на службама које су одржаване у капели изборног саксонског кнеза.

Све то убрзало је кризу. На Сабору је објављена царева порука да је одлука о давању верске слободе изазвала велике нереде и да цар зато захтева њено укидање. Овај самовољни чин изазвао је огорчење и запрепашћење евангеличких хришћана. Један од њих је изјавио: »Христос је поново пао у руке Кајафи и Пилату!« Пријатељи папе опет су постали насилни. Један фанатични паписта је рекао: »Турци су много бољи од лутерана, јер Турци поштују дане поста, а лутерани их крше. Ако би требало да бирамо између Божјег Светог писма и старих црквених заблуда одбацили бисмо оно прво.« Меланхтон је додао: »Свакога дана, пред целим скупом, Фабер баца неки нови камен на нас евангелике!« (Исто, в. 13, ch. 5)

Верска слобода била је законом прописана и евангеличке државе одлучиле су да се успротиве кршењу својих права. Лутер, који се и даље налазио под проклетством проглашеним у Вормсу, није могао да буде присутан у Шпајеру, али су његово место заузели његови сарадници и кнезови које је Бог покренуо да у овом тешком часу бране његово дело. Племенити Фридрих од Саксоније, некадашњи Лутеров заштитник, лежао је у гробу, али војвода Јохан, његов брат и наследник, радосно је поздравио реформа-

цију, иако пријатељ мира, показао је велику енергију и храброст у свему што се тицало вере.

Свештеници су захтевали да се државе које су прихватиле реформацију безусловно покоре власти Рима. Реформатори, са своје стране, захтевали су слободу која им је претходно била зајамчена. Никако се нису могли сложити да Рим поново добије власт над државама које су с великом радошћу прихватиле Божју Реч.

Као компромис коначно је предложено да у земљама у којима се реформација још није учврстила, Едикт из Вормса треба да буде строго примењен, али да »у онима у којима га је народ одбио, и у којима не би могао да се усагласи с њим без опасности од побуне, у најмању руку покрећу да не уводе никакве нове реформе, да не покрећу ниједно спорно питање, да не ометају слављење мисе и да не дозволе ниједном католику да прихвати лутеранство.« (Исто, б. 13, ch. 5) Ова мера била је изгласана на Сабору, на велико задовољство папских свештеника и прелата.

Да је овај едикт ступио на снагу, »реформација не би могла да се шири... тамо где је до тада била непозната, нити би се могла поставити на чврсте темеље... тамо где је већ постојала.« (Исто, б. 13, ch. 5) Слобода говора била би забрањена. Ниједно обраћење не би било дозвољено. А од пријатеља реформације било би захтевано да се одмах покоре свим овим ограничењима и забранама. Изгледало је да ће се угасити сва нада света. »Поновно успостављање римске хијерархије... непогрешиво би вратило све старе злоупотребе«, а свакако да би јој се одмах пружила прилика да се »доврши уништење дела које је већ било силно уздрмано« фанатизмом и раздорима. (Исто, б. 13, ch. 5)

Када се евангеличка страна окупила да одржи саветовање, људи су збуњено гледали једни друге. Једни другима постављали су питање: »Шта би сада требало чинити?« На коцки су била значајна питања од којих је зависила будућност света. »Да ли вође реформације треба да се покоре и прихвате Едикт? Иако се могло догодити да се реформатори у овој кризи, која је заиста била велика, међусобно сукобе и донесу погрешну одлуку! Колико су наизглед прихватљивих изговора и добрих разлога могли да пронађу да се покоре! Лутеранским кнезовима било је гарантовано слободно

исповедање њихове религије. Исто право било је проширено и на све њихове поданике који су пре проглашења едикта прихватили реформисану религију. Зар тиме не би требало да буду задовољни? Колико би опасности могли избећи ако се покоре? Којим непознатим опасностима и сукобима би их противљење могло изложити? Ко зна какве ће прилике пружити будућност? Да прихватимо мир, да узмемо маслинову гранчицу коју нам Рим нуди, да зацелимо ране које тиште Немачку! Таквим и сличним разлозима реформатори су могли да оправдају прихватање одлуке која би за кратко време сигурно довела до пропасти њиховог дела.«

»На срећу, схватили су мисао на којој се темељио предложени споразум и зато су деловали у складу са својом вером. О којој се идеји радило? Било је то право Рима да врши насиље над савешћу и забрани слободу истраживања. Међутим, зар им није било загарантовано да ће заједно са својим протестантским поданицима уживати верску слободу? Да, али само као поклон посебно уговорен споразумом, а не као своје право! Што се тиче осталих који нису били обухваћени споразумом, за њих је требало да влада велико начело ауторитета, слобода савести није долазила у обзир; Рим би остао непогрешиви судија, а његова реч морала би се слушати! Прихватити предложени споразум значило би стварно пристати да се верска слобода ограничи на реформисану Саксонију, а да за сав остатак хришћанства слободно истраживање и исповедање реформисане вере постане преступ, који ће се кажњавати тамницом и ломачом. Да ли ће се кнезови сложити да верска слобода буде територијално ограничена? Да ли ће објавити да је реформација задобила свог последњег обраћеника, да је освојила последњу стопу земље, и да се владавина Рима мора овековечити у свим крајевима у којима је у том тренутку имао власт? Да ли ће реформатори после тога још моћи да тврде да су невини за крв стотина и хиљада верника који ће због усвајања овог споразума у папским земљама, морати да положи свој живот? То би у овом најсудбоноснијем тренутку, значило издати дело Јеванђеља и слободу хришћанства.« (Wylie, b. 6, ch. 15) Не, пре су били спремни »да жртвују све, чак и своје државе, своје круне и свој живот!« (D'Aubigné, b. 13, ch. 5)

Кнезови су одлучили: »Одбацимо овај декрет! О питањима савести већина нема права да одлучује!« Посланици су изјавили: »Декрету из 1526. године захваљујемо за мир који царство ужива; његово укидање испунило би Немачку невољама и поделама. У надлежности Сабора није да чини нешто више осим да чува верску слободу, док се Савет не састане.« (Исто, в. 13, ch.5) Дужност државе је да чува верску слободу и то је уједно граница њене власти у верским питањима. Свака световна власт која у области грађанског права својим ауторитетом покуша да регулише или намеће верске прописе, крши управо оно начело за које су се евангелички хришћани тако достојанствено борили.

Пријатељи Рима одлучили су да скрше оно што су називали »дрском упорношћу«. Почели су покушајем да унесу поделе међу следбенике реформације или страх међу све оне који се нису отворено изјаснили за њу. Коначно, пред Сабор су позвали представнике слободних царских градова и од њих захтевали да изјаве хоће ли се поклонити захтевима предложеног закона. Представници су тражили времена, али узалуд. Када су их коначно приморали да одлуче, скоро половина изјаснила се за реформацију. Они који су на овај начин одбили да жртвују слободу савести и право на лично мишљење добро су знали да ће због своје одлуке у будућности бити изложени критици, осуди и прогонству. Један од тих делегата је рекао: »Или се морамо одрећи Божје Речи, или бити спаљени!« (Исто, в. 13, ch. 3)

Краљ Фердинанд, царев представник на Сабору, схватио је да ће Декрет изазвати озбиљне поделе уколико не наведе кнезове да га прихвате и подрже. Зато је прибегаво наговарању, добро знајући да би употребом силе ове људе само још више учврстио у њиховој одлучности. Он је »мољакао кнезове да прихвате декрет, уверавајући их да би у том случају цар био изузетно задовољан њима«. Међутим, ови верни људи признавали су ауторитет много виши од власти свих земаљских управљача, и мирно су одговорили: »Ми ћемо послушати цара у свему што може допринети одржавању мира и уздизању Божје части!« (Исто, в. 3, ch. 5)

Краљ је пред целим Сабором на крају објавио изборном кнезу и његовим пријатељима да ће едикт »ускоро бити написан у облику царског декрета« и да њима »једино преостаје да се поко-

ре већини«. Пошто је то изјавио повукао се са скупа, не пружајући прилику реформистима да размисле или да одговоре. »Они су послали делегацију која је краља безуспешно молила да се врати.« На све њихове приговоре, он је само одговорио: »Ово питање је решено; покорност је све што вам преостаје!« (Исто, b. 13, ch. 5)

Царева странка била је дубоко уверена да ће хришћански кнезови остати верни начелу да је Свето писмо изнад свих људских доктрина и захтева, добро су знали да би папство било срушено уколико би то начело било икада прихваћено. Међутим, као и хиљаде других после њиховог времена, гледајући само »оно што је на очима«, варали су себе да је царево и папино дело довољно снажно док је дело реформиста изразито слабо. Да су се реформисти ослањали само на људску помоћ, били би заиста толико беспомоћни колико су папине присталице претпостављале. Али, иако бројчано слаби и у спору са Римом, сачували су своју снагу. »Против одлуке Сабора обратили су се Божјој Речи, а против цара Карла Исусу Христу, Цару над царевима и Господару над господарима.« (Исто, b. 3, ch. 6)

Када је Фердинанд одбио да поштује уверење њихове савести, кнезови су одлучили да не узму у обзир његову одсутност, већ да без одлагања изнесу свој протест пред национални савет. У складу са том одлуком написали су свечану декларацију и представили је Сабору:

»Ми протестујемо овом представком, пред Богом, нашим јединим Створитељем, Заштитником, Откупитељем и Спаситељем, који ће једнога дана бити наш Судија, али и пред свим људима и свим створењима, и кажемо да се ми, у своје име и у име нашега народа, не слажемо нити пристајемо на било који начин на предложени декрет, или на било шта што се противи Божјој вољи, Његовој светој Речи, или нашој неизопаченој савести или спасењу наших душа.«

»Шта? Да одобримо овај едикт! Да потврдимо да, када Свемогући Бог позове неког човека к Божјем познању, тај човек, ипак, не може да прими познање Божје!« »Нема ниједне сигурне науке осим оне која се слаже с Божјом Речју... Господ забрањује проповедање сваке друге науке... Свето писмо треба тумачити другим и јаснијим његовим текстовима... Ова света Књига је, у свему што је

хришћанину неопходно, лако разумљива, и дата да растера таму. Ми смо, благодаћу Божјом, одлучили да сачувамо чисто и искључиво проповедање Његове једине Речи, онакве каква се налази у библијским књигама Старога и Новога завета, без додавања било чега што би им могло бити супротно. Ова Реч је једина истина, она је сигурно мерило сваке науке и целокупног живота, она нас никада неће изневерити или преварити. Онај који буде градио на овом темељу одржаће се против свих паклених сила, док ће целокупна људска таштина која му се супростави пасти пред лицем Божјим.»

»Из тог разлога одбацујемо јарам који нам је наметнут!« »У исто време очекујемо да ће се његово царско величанство понашати према нама као хришћански кнез који изнад свега љуби Бога; објављујемо своју спремност да пружимо њему, али и вама, милостива господо, сву љубав и послушност која представља нашу праведну и закониту дужност.« (Исто, б. 3, ч. 6)

Ова изјава оставила је дубок утисак на Сабор. Већина је била задивљена, али и узнемирена због смелости протестаната. Будућност им се чинила олујном и несигурном. Раздори, сукоби и крвопролића изгледали су им неизбежни. Међутим, реформисти су, сигурни у праведност свог дела, ослањајући се на руку Свемогућега, »били пуни храбрости и чврстине«.

»Начела која постоје у овом прослављеном Протесту... представљају суштину протестантизма. Овај Протест супроставља се двама врстама злостављања човека у области вере: прва је мешање грађанских власти, а друга је самовоља црквене власти. Уместо ових злоупотреба, протестантизам уздиже моћ савести изнад световне власти, и ауторитет Божје Речи изнад ауторитета видљиве Цркве. На првом месту, одбацује мешање грађанске власти у област која припада Богу, и заједно с пророцима и апостолима каже: 'Већма се треба покоравати Богу него ли људима!' У присутности круне Карла V, он уздиже круну Исуса Христа. Али, иде и даље, он поставља начело да сва људска учења морају бити подложна суду Божје Речи.« (Исто, б. 13, ч. 6) Протестанти су, осим тога, потврдили своје право да слободно изражавају своја уверења о истини. Они, дакле, неће само веровати и слушати, већ и проповедати оно што Божја Реч објављује, одбацујући право свеште-

ника или световних власти да се у то мешају. Протест из Шпајера представљао је свечано сведочанство против верске нетрпељивости, и потврђивање права сваког човека да обожава Бога у складу с уверењима своје савести.

Изјава је била објављена. Била је уписана у сећања хиљада и забележена у небеским књигама, одакле је никакав људски напор не може избрисати. Цела евангеличка Немачка прихватила је протест као израз своје вере. На све стране људи су у овој декларацији сагледавали обећање једне нове и боље ере. Један од кнезова рекао је протестантима у Шпајеру: »Нека вас Свемогући, који вам је дао благодат да Га признате снажно, слободно и неустрашиво, сачува у тој хришћанској чврстини све до дана вечности.« (Исто, в. 13, ch. 6)

Да се реформација, постигавши одређену меру успеха, задовољила тиме да, због задобијања наклоности света, застане и сачека боља времена, показала би се неверна Богу и сама себи, и проузроковала своју пропаст. Искуство ових племенитих реформиста садржи поуку свим каснијим нараштајима. Сотонина метода рада против Бога и Његове Речи није се променила; он је и данас, исто толико колико је био у шеснаестом столећу, против тога да Библија буде прихваћена као водич у животу. У наше време запажа се велико удаљавање од њених учења и начела, и зато је потребно да се вратимо великом протестантском начелу – да је Библија, и само Библија, правило вере и дужности. Сотона се и данас труди да уз помоћ свих средстава која му стоје на располагању уништи верску слободу. Антихришћанска сила, коју су протестанти одбацили у Шпајеру, и сада се обновљеном снагом труди да опет успостави своју изгубљену превласт. Иста непоколебљива оданост Божјој Речи, показана у тој кризи у којој се тада нашла реформација, и данас је једина нада у спровођење икакве реформе.

Појавили су се затим и знаци да опасност прети протестантима, али и докази да је Божја рука испружена да заштити своје верне. Било је то управо у часу када је »Меланхтон брзим корацима водио свога пријатеља Симона Гринеуса улицама Шпајера према Рајни, терајући га да брзо пређе реку. Симон је био запрепашћен таквим пожуривањем. Меланхтон му је одговорио: 'Неки старији човек озбиљног и свечаног изгледа, мени потпуно непознат, поја-

вио се преда мном и рекао: за који тренутак Фердинанд ће послати судске службенике да ухapse Гринеуса!»

Гринеуса је тог дана ужаснула проповед водећег папског учитеља Фабера, и он га је после њеног завршетка укорио што брани »неке одвратне заблуде«. »Фабер је прикрио свој гнев, али се одмах после тога појавио пред краљем, и од њега добио овлашћење против наметљивог професора из Хајделберга. Меланхтон уопште није сумњао да је Бог спасао његовог пријатеља, пославши једнога од својих светих анђела да га опомене.

»Стојећи непомично на обали Рајне, Меланхтон је чекао све док река није избавила Гринеуса из руку његових прогонитеља. 'Конечно', узвикнуо је Филип када га је угледао на супротној обали, 'Конечно је истргнут из сурових чељусту оних који су жедни невине крви.' Када се вратио својој кући, Меланхтон је добио обавештење да су је судски службеници претресли од крова до темеља тражећи Гринеуса.« (Исто, в. 3, ch. 6)

Реформација је сада требало да заузме још истакнутије место у мислима великана ове Земље. Евангеличким кнезовима била је ускраћена аудијенција код краља Фердинанда, али њима ће се пружити прилика да објаве своје веровање у присутности цара и окупљених достојанственика државе и Цркве. Да би утишао сукобе који су потресали царство, Карло V је годину дана после протеста у Шпајеру сазвао Сабор у Аугсбургу с намером да сам председава његовим седницама. Протестантске старешине такође су биле позване.

Велика опасност запретила је реформацији, али њени бранитељи поверили су своје дело Богу и заветовали се да ће остати чврсто уз Јеванђеље. Изборног саксонског кнеза његови саветници наговорили су да не иде на заседање Сабора. Говорили су му да је цар сазвао кнезове да их ухвати у замку. »Зар не значи ставити све на коцку тиме што ћете се заједно с моћним непријатељима наћи затворени у градским зидинама?« Међутим, други су достојанствено изјављивали: »Нека се кнезови наоружају једино храброшћу и Божје дело биће спасено!« Сам Лутер је рекао: »Бог је веран и Он нас неће оставити!« (Исто, в. 14, ch.2) Изборни кнез је кренуо, заједно са својом пратњом, према Аугсбургу. Сви су знали за опасности које им прете, и зато су многи путовали мрачна

израза лица и немирна срца. Међутим, Лутер, који их је пратио све до Кобурга, ојачао је њихову онемоћалу веру певајући песму, коју је написао за време овог путовања: »Наш тврди град је Господ Бог«. Многе мрачне слутње биле су протеране, а многа клонула срца охрабрена, звуцима ове надахнуте мелодије.

Протестантски кнезови одлучили су да сачине изјаву о својим веровањима у систематском облику, с доказима из Писма, и да је објаве на Сабору; припрема ове изјаве била је поверена Лутеру, Меланхтону и његовим сарадницима. Ову изјаву, такозвану Конфесију, протестанти су усвојили као објашњење своје вере, и окупили су се да потпишу тај значајни документ. Било је то свечано и тешко време. Реформисти су одлучно желели да се њихово дело не помеша с политичким питањима, осећали су да реформација не сме да шири ниједан други утицај осим онога који произилази из Божје Речи. Када су хришћански кнезови приступили да потпишу Конфесију, Меланхтон се умешао, говорећи: »Теолози и проповедници треба да предлажу ове реформе; сачувајмо ауторитет земаљских моћника за друга питања!« Јохан Саксонски је одговорио: »Боже сачувај да ме искључиш из овога посла. Ја сам одлучио да чиним оно што је право, не обраћајући пажњу на своју круну. Желим да признам Господа. Мој изборни шешир и мој хермелин нису ми тако драгоцени као крст Исуса Христа!« Када је изговорио ове речи, потписао је своје име. Други кнез, узимајући перо у своје руке, рекао је: »Ако част мога Господа Исуса Христа ово захтева од мене, ја сам спреман... да се одрекнем и свога живота и свих својих добара!« Наставио је: »Радије ћу се одрећи својих поданика и својих држава, радије отићи из земље својих отаца са штапом у руци, него прихватити иједну другу науку, осим оне која је садржана у овој Конфесији.« (Исто, в. 14, ch. 6) Таква је била вера и храброст ових Божјих људи.

Дошло је уговорено време да се појаве пред царем. Карло V, седећи на престолу, окружен изборницима и кнезовима, примио је у аудијенцију протестантске реформисте. Прочитали су му Конфесију, изјаву о својој вери. Истине из Јеванђеља, на том славном заседању јасно су биле изречене и истакнуте заблуде папске Цркве. Тај дан је с правом проглашен »највећим даном рефор-

мације, и једним од најславнијих дана у историји хришћанства и човечанства«. (Исто, b. 4, ch. 7)

Прошло је само неколико година откако је усамљени монах из Витенберга стајао у Вормсу пред националним Саветом. Сада су се уместо њега појавили најплеменитији и најмоћнији кнезови у царству. Лутеру је било забрањено да се појави у Аугсбургу, али ипак је био присутан својим речима и молитвама. Писао је касније: »Препун сам радости што сам доживео овај тренутак, у коме је Христос био јавно уздигнут трудом тако угледних поштовалаца и на тако славном скупу.« (Исто, b. 14, ch. 7) И тако се испунило све што је Писмо најавило: »Говорићу о откривењима твојим пред царевима!« (Псалам 119, 46)

У дане апостола Павла, Јеванђеље због кога се нашао у тамници, било је на сличан начин објављено у царском граду пред кнезовима и племићима. Тако је и овом приликом, Јеванђеље чије је проповедање са проповедаоница забранио цар било објављено из палате; оно што су многи сматрали недостојним да буде упућено слугама, с дивљењем су слушали управитељи и господари царства. Краљеви и велики људи налазили су се међу слушаоцима, крунисани кнезови били су проповедници, а проповед је представљала Божју царску истину. Писац истиче: »Од апостолских времена никада није било већег дела ни величанственијег признања!« (Д'аубигне, b. 14, ch. 7)

»Све што су Лутерове присталице говориле било је истина, то не можемо одрећи«, рекао је један папски бискуп. »Можете ли здравим разлозима побити Конфесију коју су дали изборни кнез и његови сарадници«, упитао је један други доктора Ека. Одговор је гласио: »Списима апостола и пророка – не! Али, списима Отаца и концила – да!« Онда је исти човек закључио: »Схватио сам! Према вама Лутерове присталице су у Писму, а ми смо изван њега!« (Исто, b. 14, ch. 8)

Неки немачки кнезови пристали су уз реформацију. Цар је лично изјавио да су протестантске тачке веровања чиста истина. Конфесија је била преведена на многе језике и проширена по целој Европи; током следећих нараштаја милиони људи су је прихватили као израз своје вере.

Божје верне слуге нису се трудиле саме. Господ није напуштао свој народ, док су се поглаварства и власти и нечисти духови испод неба сврставали против њих. Да су им очи могле бити отворене, видели би исто тако јасне доказе божанске присутности и помоћи као што је било омогућено пророку из давнине. Када је Јелисијев слуга показао своме господару непријатељску армију, која их је окружавала и спречавала им сваку могућност за избављење, пророк се молио: »Господе, отвори му очи да види!« (2. О царевима 6, 17) И гле, планина је била пуна огњених кола и коња, била је то небеска војска, постављена да брани Божјег човека. На исти начин анђели су чували раднике у делу реформације.

Једно од начела које је Лутер нарочито истицао било је да за дело реформације не тражи подршку световних сила и да никада не прибегава оружју да би је одбранио. Радовао се када су кнезови царства признали Јеванђеље, али када су предложили да се уједине и оснују лигу за њену одбрану, изјавио је »да само Бог треба да брани науку Јеванђеља... што се људи мање буду мешали у тај посао, то ће бити очигледнија Божја интервенција у његову корист. Све предложене политичке мере предострожности биле су по његовом мишљењу, изазване недостојним страхом и грешним неповерењем«. (D'Aubigné, London ed. b. 10, ch. 11)

Када су се моћни непријатељи ујединили да искорене реформисану веру, и када је изгледало да ће хиљаде мачева бити исукано против ње, Лутер је овако писао: »сотона је дао маха своме гневу; безбожни понтифекси су се уротили; и нама прети рат. Позовите људе да се у вери и молитви јуначки боре пред Господњим престолом, тако да наши непријатељи, побеђени Божјим Духом, буду натерани на мир. Наша највећа потреба, наш најважнији посао, је молитва; помозите људима да схвате да су изложени оштрици мача и гневу сотоне, и да се зато морају молити!« (D'Aubigné, b. 10, ch. 14)

Мало касније, говорећи о лиги о којој су размишљали протестантски кнезови, Лутер је поново изјавио да једино оружје које би било употребљено у том рату треба да буде »мач Духа«. Писао је саксонском изборном кнезу: »Не можемо по својој савести одобрити предложени савез. Радије бисмо десет пута умрли него видели да је наше Јеванђеље допринело да се пролије само једна

кап крви. Наша улога је да будемо као јагањци на кланици. Христов крст морамо понети. Нека се ваше височанство не плаши. Учинићемо много више својим молитвама, него сви наши непријатељи свим својим хвалисањем. Једино не смемо дозволити да се наше руке упрљају крвљу наше браће. Ако цар буде захтевао од нас да се предамо његовим судовима, ми смо спремни да се тамо појавимо. Ви не можете одбранити нашу веру; сваки од нас треба да верује, прихватајући опасности које му запрете.« (Исто, в. 14, ch. 1)

Са тајног места молитве појавила се слика која је потресла свет у време велике реформације. Тамо су Господње слуге, испуњене светим спокојством, својом ногом ступиле на стену Његових обећања. За време борбе у Аугсбургу, Лутер »није проводио ниједан дан не посвећујући најмање три сата молитви, а ти сати били су одвојени од времена које је било најповољније за проучавање«. У тајности своје собе изливао је своју душу пред Господом речима »пуним љубави, страха и наде, као када се неко обраћа пријатељу«. Говорио је: »Знам да си Ти наш Отац и наш Бог, и да ћеш растерати прогонитеље своје деце, јер си и Ти сам угрожен заједно са нама. Ово дело је Твоје дело, и само си нас Ти наговорио да ставимо своје руке на њега. Одбрани нас, онда, о Оче!« (Исто, в. 14, ch. 6)

Меланхтону, који је био скрушен под теретом забринутости и страха, послао је ове речи: »Благодат и мир у Христу – у Христу, кажем ти, а не у свету. Амин! Мрзим све већом мржњом те велике бриге које те изједају. Ако је ово дело неправедно, остави га, ако је дело праведно, зашто бисмо онда порицали обећања Онога који нам је заповедио да спавамо без страха?... Христос неће недостајати у делу истине и правде. Он живи, Он влада; какав бисмо онда страх још могли имати?« (Исто, в. 14, ch. 6)

Бог је заиста услишио вику својих слугу. Он је дао кнезовима и проповедницима благодати и храброст да уздигну истину насупротив управитељима таме овог света. Господ је сам рекао: »Ево мећем у Сиону камен крајеугаони, изабрани и скупочени; ко њега верује неће се постидети.« (1. Петрова 2, 6) Протестантски реформисти градили су на Христу, и врата паклена нису их могла савладати.

РЕФОРМАЦИЈА У ФРАНЦУСКОЈ

После Протеста у Шпајеру и Конфесије у Аутсбургу, догађаја којима је реформација у Немачкој обележила своје победе, настале су године сукоба и таме. Ослабљен неслогом међу својим следбеницима, изложен нападима моћних непријатеља, изгледало је као да је протестантизам осуђен на потпуну пропаст. Хиљаде протестаната су своје сведочење запечатали својом крвљу. Избио је и грађански рат, протестантску страну издао је један од њених најистакнутијих присталица; најплеменитији протестантски кнезови пали су у руке цару и као заробљеници били вођени од града до града. Међутим, управо у тренутку своје привидне победе, цар је доживео пораз. Морао је да посматра како му се плен отима из руку и на крају буде принуђен да зајамчи толеранцију науци чијем је уништењу посветио сав свој живот. Ставио је на коцку своје царство, своје богатство, па и сам свој живот у жељи да истреби јерес. Сада је морао да гледа своје армије уништене у биткама, своје ризнице исцрпљене, многа своја краљевства угрожена побунама, док се вера, коју је узалудно покушавао на сузбије, шири на све стране. Карло V борио се против надмоћне силе. Сам Бог је рекао: »Нека буде светлост«, али цар је покушавао да сачува област таме. Његове намере су пропале, и притиснут прераном старошћу, изморен дугим ратовањем, одрекао се престола и повукао се у један манастир.

У Швајцарској, као и у Немачкој, за дело реформације настали су мрачни дани. Док су многи кантони прихватили реформисану

веру, други су слепом истрајношћу приањали уз веровања Рима. Њихова одлука да прогоне оне који су желели да прихвате истину коначно је проузроковала грађански рат. Цвингли, али и многи који су се ујединили с њим у прихватању реформи, пао је на крвавом бојном пољу код Капела. Еколампад, скршен том тешком трагедијом, ускоро је умро. Рим се осећао као победник и на многим местима је поново задобијао све што је до тада изгубио. Међутим, Онај чији су савети од вечности није заборавио своје дело нити свој народ. Његова рука донеће им избављење. Он ће у другим земљама подићи раднике који ће наставити и унапредити дело реформе.

И пре него се у Француској чуло за Лутера као реформатора, у тој земљи је почела да свиће зора новог дана. Истину је међу првима прихватио остарели Лефевр, веома образован човек, професор на Универзитету у Паризу, искрени и ревносни пријатељ папе. Приликом проучавања старе литературе обратио је пажњу на Библију, па је одлучио да заједно са својим студентима проучава њене странице.

Лефевр је био одушевљени поштовалац светаца, па је одлучио да на основу црквених легенди припреми историју светаца и мученика. Био је то задатак који је захтевао велики труд; и када је већ прилично одмакао, помислио је да би му Библија у томе могла помоћи, па је почео да је проучава с тим циљем пред очима. У њој је заиста пронашао описе светаца, али веома различите од оних који су се појављивали у римском календару. Бујица небеске светлости преправила је његов ум. Истовремено запањен и огорчен, одустао је од задатка који је себи поставио и посветио се Божјој Речи. Драгоцене истине које је у њој открио ускоро је почео јавно да проповеда.

Године 1512, пре него што су и Лутер и Цвингли почели своје дело реформе, Лефевр је писао: »Управо је Бог онај који нам даје, вером, ону праведност која нас једино благодаћу оправдава за вечни живот.« (Wylie, b. 13, ch. 1) Бавећи се тајном откупљења, узвикнуо је: »О, неизрециве ли величине те размене – Безгрешни је осуђен, а криви ослобођен; Благословени носи проклетство, а проклети је уведен у благослов; живот умире, а умрли живи; Слава је обавијена тамом, а онај који није познавао ништа друго осим збуњеног израза лица одевен је славом.« (D'Aubigne, London ed., b. 12, ch. 2)

Док је објављивао да слава спасења припада једино Богу, говорио је и да дужност послушности припада човеку. Рекао је: »Ако си припадник Христове Цркве, онда си и уд Његовог тела; ако припадаш Његовом телу, онда си испуњен божанском природом... О, када би људи могли да схвате ове предности, како би непорочно, часно и свето живели, како би презира достојном, када се упореди са славом која се крије у њима – том славом коју телесно око не може видети – оцењивали сву славу овога света.« (Исто, b. 12, ch. 2)

Међу Лефевровим слушаоцима било је и неких, који су жељно слушали његове речи и који ће, још дуго пошто глас њиховог учитеља буде утихнуо, наставити да објављују истину. Такав је био Гијом Фарел. Син побожних родитеља, васпитан да у слепом поверењу прихвата учења Цркве, могао би, заједно с апостолом Павлом, да изјави о себи: »По познатој јереси наше вере живљах фарисејски.« (Дела 26,5) Одани католик, горео је жељом да уништи све који би се усудили да устану против његове Цркве. Касније је овако рекао, сећајући се тог раздобља свога живота: »Шкрипао бих зубима као бесни вук, када бих чуо некога да говори против папе!« (Wylie, b. 13, ch. 2) Неуморно је обожавао свеце, заједно с Лефевром редом је обилазио париске цркве, клањао се пред олтарима, украшавао светилишта даровима. Међутим, упркос свим делима није могао да нађе мир својој души. Свест о властитој грешности, која га је оптерећивала, нису могла да протерају ни сва дела покајања која је чинио. Зато је као глас са Неба оценио речи реформатора: »Спасење се стиче благодаћу!« »Невини је осуђен, а злочинац ослобођен!« »Само нам је Христов крст отворио врата Неба и затворио врата пакла.« (Исто, b. 13, ch. 2)

Фарел је радосно прихватио истину. Обраћењем које је лично на Павлово, одбацио је окове традиције и прихватио слободу синова Божјих. »Уместо са убилачким срцем крвожедног вука«, вратио се, како је сам рекао, »смирено као кротко и безазлено јагње, које се у срцу потпуно одвратило од папе и приклонило Исусу Христу.« (D'Aubigne, b. 12, ch. 3)

Док је Лефевр настављао да шири видело међу својим студентима, Фарел, исто толико реван у делу Исуса Христа као што је био у папском делу, почео је да јавно проповеда истину. Један црквени достојанственик, бискуп од Моа, ускоро му се придружио. Други

наставници, који су уживали висок углед због својих способности и своје учености, прикључили су се проповедању Јеванђеља, које је стицало следбенике међу припадницима свих друштвених слојева, од домова занатлија и сељака, до краљевске палате. Сестра Франсоа I, монарха који је тада седео на престолу, прихватила је реформисану веру. И сам краљ, као и краљица мајка, неко време су благонаклоно посматрали нову веру, тако да су реформатори са великим надама гледали у будућност, у време у коме ће Француска стати на страну Јеванђеља.

Међутим, њихове наде нису се оствариле. Христове ученике чекале су невоље, предстојала су им прогонства. Ипак, све то било је милостиво сакривено од њихових очију. Наступило је време мира да прикупе снагу да се суоче с олујама, Реформација је брзо напредовала. Бискуп од Моа ревносно се трудио да у својој дијецези поучи и свештенство и народ. Неуке и неморалне свештенике је уклонио, а колико год је то било могуће, заменио побожним и ученим људима. Бискуп је жарко желео да његов народ добије приступ Божјој Речи, и та жеља му је ускоро била испуњена. Лефевр се прихватио посла да преведе Нови завет, и у исто време када је Лутерова немачка Библија изашла из штампе у Витенбергу, француски Нови завет објављен је у Моу. Бискуп није штедео ни труда ни новца да га прошири међу својим парохијанима, па су ускоро и сељаци у Моу имали Свето писмо у својим рукама.

Као што путници који умиру од жеђи радосно поздрављају извор живе воде, тако су ове душе примале поруку са Неба. Радници на пољима, занатлије у својим радионицама, олакшавали су себи свакодневне радне напоре разговарајући о драгоценим библијским истинама. На крају дана, уместо у крчмама, окупљали су се по домовима да заједнички читају Божју Реч и да се сједињују у слављењу Бога и молитви. Велика промена ускоро се могла запазити у тим местима. Иако су њихови становници припадали најскромнијим друштвеним слојевима, иако су то били неуки и тешким радом измучени сељаци, оплемењујућа сила божанске благодати огледала се у њиховом животу. Скромни, љубазни, посвећени, стајали су као сведоци онога што Јеванђеље може да постигне у онима који га искрено прихвате.

Светлост запаљена у Моу, далеко је проширила своје зраке. Свакога дана повећавао се број обраћеника. Краљ је неко време обуздавао гнев хијерархије, јер је презирао ускогруди фанатизам монаха, али папске вође на крају су ипак однеле победу. Ломаче су се разгореле. Бискуп од Моа, присиљен да бира између огња и одрицања, изабрао је лакши пут, али, упркос паду вође, његово стадо остало је чврсто. Многи су усред огња посведочили за истину. Својом храброшћу и верношћу на ломачи, ови једноставни хришћани говорили су хиљадама оних који у дане мира никада не би имали прилику да чују њихово сведочење.

Међутим, нису се само скромни и сиромашни, окружени патњама и презиром, усуђивали да сведоче за Христа. У раскошним дворанама замкова и палата било је племенитих душа, које су истину цениле много више од положаја, па чак и самог живота. Витешка опрема сакривала је племенитија и непоколебљивија срца од оних која су се налазила испод бискупске одежде и митре. Луј де Беркен био је племићког порекла. Храбар и частан витез, одан проучавању, углађеног понашања, беспрекорног морала. Један писац овако говори о њему: »Био је одани следбеник папских уредаба, реван посетилац свих миса и проповеди... крунисао је све своје остале врлине тиме што је лутеранство посебно презирао.« Међутим, као и многи други, под утицајем божанског провиђења дошао је у везу са Библијом и био задивљен што у њој није нашао »доктрине Рима, већ Лутерове доктрине«. (Wylie, b. 13, ch. 9) Од тог тренутка у дубокој оданости посветио се делу Јеванђеља.

»Као најобразовани међу француским племићима«, због своје даровитости и речитости, своје несавладиве храбрости и херојске ревности, због утицаја на двору, као краљев миљеник, био је, по мишљењу многих, судбински предодређен да постане реформатор у својој земљи. О њему Беза каже: »Беркен је могао да буде други Лутер да је Франсоа I хтео да преузме улогу његовог изборног кнеза.« »Гори је од Лутера«, узвикивали су паписти. (Исто, b. 13, ch. 9) И заиста, њега су се паписти у Француској озбиљно плашили. Бацили су га у тамницу као јеретика, али га је краљ ослободио. Битка је годинама трајала. Франсоа, колебајући се између Рима и реформације, наизменично је толерисао или обуздавао ватрену ревност монаха. Папске власти три пута су затварале Беркена у

тамницу, али га је краљ сваки пут ослобађао, одбијајући, задивљен његовим способностима и племенитошћу његовог карактера, да га жртвује злови хијерархије.

Пријатељи су много пута упозоравали Беркена на опасност која му прети у Француској и наговарали га да крене стопама оних који су нашли своју сигурност у добровољном изгнанству. Плашљиви и превртљиви Еразмо, коме је упркос сјају његове учености, недостајала морална величина која истину цени више од живота и почаста, овако је писао Беркenu: »Затражи да будеш послат као амбасадор у неку страну земљу; иди и путуј по Немачкој. Ти познајеш Беду и њему сличне – он је чудовиште са хиљаду глава, које расипа свој отров на све стране. Твоји непријатељи се зову легија. Чак и да је твој случај бољи од случаја Исуса Христа, не би те пустили на миру, док те не би бедно уништили. Немој се превише ослањати на краљеву заштиту. У сваком случају, не угрожавај мој добар глас на теолошком факултету!« (Исто, b. 13, ch. 9)

Међутим, што су се опасности повећавале, то је јачала и Беркенова ревност. Уместо да прихвати Еразмову политику и себични савет, одлучио је да примени још смелије мере. Одлучио је да више не устаје само у одбрану истине, већ да почне да напада заблуду! Оптужбу за јерес, који су паписти покушавали да подигну против њега, он ће подићи против њих. Његови најактивнији и најогорченији противници били су учени теолози и монаси са теолошког факултета великог Универзитета у Паризу, једног од највиших црквених ауторитета и у граду и у држави. Беркен је из списка ових теолога, извукао дванаест изјава за које је јавно рекао »да се супроте Библији и да су зато јеретичке«, а затим је позвао краља да буде судија у тој расправи.

Монарх, коме није било мрско да гледа како се сукобљавају сила и оштроумност супротстављених бораца, радостан због прилике да понизи охолост дрских монаха, позвао је пријатеље папе да Библијом одбране своје тезе. Они су добро знали да им то оружје неће много помоћи, јер су много боље знали да се служе тамницама, мучењем и ломачама. Сада су се улоге промениле и већ су видели себе како падају у провалију у коју су хтели да баце Беркена. Збуњено су гледали око себе тражећи неки излаз.

»Управо у то време био је оштећен кип Девике на углу једне улице.« Велико узбуђење захватило је цели град. Мноштво људи окупило се на том месту, изражавајући своје жаљење и негодовање. И сам краљ био је дубоко потресен. Ово је била прилика коју су монаси могли искористе себи у прилог, и они су то брзо и учинили. Повикали су: »Ово су плодови Беркенове науке. Ова лутеранска завера жели све да уништи – религију, законе, па и сам престо!« (Исто, в. 13, ch. 9)

Беркен је био поново затворен. Краљ је отишао из Париза, па је монасима било препуштено да делују по својој вољи. Реформатора су извели пред суд и осудили на смрт. Да се Франсоа не би поново умешао да га спасе, пресуда је извршена истог дана када је и изречена. Беркен је у подне изведен на место погубљења. Непрегледно мноштво окупило се да присуствује догађају, а многи су са запрепашћењем и злим слутњама установили да је жртва била изабрана међу најхрабријим и најплеменитијим породицама у Француској. Запањеност, огорченост, презир и горка мржња могли су се читати на лицима многих међу окупљенима, али на једном лицу није било сенке. Мисли мученика биле су далеко од метежа којим је био окружен; био је свестан једино присутности свога Господа.

Страшна кола за превоз осуђеника на којима је седео, намрштена лица његових прогонитеља, ужасна смрт којој се приближавао – на све то није обраћао пажњу, Онај који је био жив и био мртав, и који ће живети у вечности, који има кључеве од смрти и гроба, био је поред њега. Беркеново лице блистало је небеским сјајем и миром. Обукао је своје најлепше одело, носио је »сомотски плашт, прслук од сатена и дамаста, и позлаћене дуге чарапе.« (D'Aubigne, *History of the Reformation in Europe in the Time of Calvin*, в. 2, ch. 16) Ускоро је требало да посведочи своју веру у присутности Цара над царевима и целог свемира, и зато никакав знак жаљења није смео да поквари његову радост.

Док се поворка полако кретала препуним улицама, народ је с дивљењем запажао непомућени мир и радосни победнички израз његовог лица и држања. Говорили су: »Он је сличан некоме који седи у храму и размишља о светим питањима!« (Wylie, в. 13, ch. 9)

Беркен је на ломачи, покушао да упути мноштву неколико речи, али монаси, плашећи се последица, почели су да вичу, а војници да звецкају оружјем, па су својом буком надгласали мученикове речи. Тако су 1529. године највиши литерарни и црквени ауторитети културног Париза »пружили становништву из 1793. године сраман пример како се на губилишту могу угушити свете поруке умирућег.« (Исто, б. 13, ч. 9)

Беркен је био задављен, а његово тело препуштено пламену. Вест о његовој смрти изазвала је жалост међу пријатељима реформације по целој Француској. Али, његов пример није био узалудан. »И ми смо спремни«, говорили су сведоци истине, »да се радосно суочимо са смрћу, управљајући свој поглед према животу који ће доћи!« (D'Aubigne, *History of the Reformation in Europe in the Time of Calvin*, б. 2, ч. 16)

За време прогонства у Моу, учитељима реформисане вере биле су одузете дозволе за проповедање, и зато су морали да оду у друге крајеве. Лефевр се после неког времена нашао у Немачкој. Фарел се вратио у свој завичајни град у источној Француској, да шири видело у дому свог детињства. Већ су се прошириле вести о томе шта се догађало у Моу, па је истина, коју је неустрашивом ревношћу проповедао, почела да стиче слушаоце. Међутим, убрзо су се власти узнемириле и покушале да га ућуткају. Протерали су га из града. Иако више није могао јавно да ради, путовао је равницама и улазио у села, проповедао у приватним кућама и на склоњенијим пашњацима, налазио уточиште у шумама и стеновитим пећинама, у којима се играо у детињству. Бог га је тиме припремао за већа искушења. »Искушења, прогонства и сотониних сплетака, на које сам био унапред опоменут, уопште ми није недостајало«, говорио је он. »Биле су чак много теже него што сам их могао сам поднети; али Бог је био мој Отац, Он ми је давао и увек ће ми давати снагу која ће ми бити потребна!« (D'Aubigne, *History of the Reformation of the Sixteenth Century*, б. 12, ч. 9)

Као и у дане апостола, прогонство »изиђе за напредак Јеванђеља« (Филибљанима 1,12). Протерани из Париза и Моа, »они што се бејашу расејали, пролажаху проповедајући Реч«. (Дела 8,4) Тако је светлост пронашла свој пут којим је стигла у многе удаљене француске провинције.

Бог је и даље припремао раднике који ће ширити Његово дело. У једној школи у Паризу школовао се разуман и миран младић, који је већ доказао да располаже снажним и проницљивим умом, који се истицао како беспрекорношћу свога живота тако и интелектуалном ревностју и оданостју религији. Његове способности и залагање ускоро су га учиниле поносом школе, па је потајно очекивано да ће Жан Калвин постати један од најспособнијих и најславнијих бранитеља Цркве. Међутим, зраци божанске светлости продрли су кроз зидине схоластике и сујеверја којима је Калвин био окружен. Са стрепњом је слушао о новим наукама, не сумњајући да су јеретици заслужили огањ на који су били осуђени. Међутим, потпуно неочекивано нашао се лицем у лице са »јеретицима« и био присиљен да опроба моћ римске теологије у борби против протестантских учења.

Калвинов рођак, који се прикључио реформацији, живео је у Паризу. Два рођака често су се сретали и расправљали о питањима која су потресала хришћанство. »Постоје само две врсте религија на свету«, тврдио је Оливетан, протестант. »Једну врсту религија људи су измислили и у свима њима сами се спасавају церемонијама и добрим делима; друга врста је само једна религија која се открива у Библији и која учи човека да спасење тражи једино захваљујући бесплатно датој Божјој благодати!«

»Не желим ниједну од тих ваших нових наука«, узвикнуо је Калвин. »Зар мислиш да сам живео у заблуди све дане својега живота?« (Wylie, b. 13, ch. 7)

Међутим, у његовој души покренуле су се мисли којих никако није могао да се ослободи. Сам у својој соби, почео је да размишља о речима свога сестрића. Постао је свестан своје грешности и видео је себе без посредника, у присутности светога и праведнога Судије. Посредовање светаца, добра дела црквене церемоније, све је то било немоћно да окаје његов грех. Пред собом није видео ништа друго осим мрачне ноћи вечног очајања. Узалуд су теолози покушавали да олакшају његове муке. Узалуд је тражио олакшање у исповедању и покајању; све то није могло да помири душу са Богом.

Док је још узалудно трошио снагу на своје некорисне борбе, Калвин се једнога дана случајно затекао на јавном тргу и гледао

спаљивање неког јеретика. Био је задивљен изразом спокојства на лицу мученика. Усред патњи које доноси ова ужасна смрт, погођен страшним проклетством Цркве, мученик је показао веру и храброст које је млади студент упоредио са својим очајањем и тамом, која га је окружавала, иако је живео у најстрожој послушности Цркви. Знао је да јеретици своју веру ослањају на Библију. Одлучио је да проучава Свето писмо да би открио, ако буде могуће, тајну њихове радости.

У Библији је пронашао Христа. »О, Оче«, повикао је, »Његова жртва стишала је Твој гнев, Његова крв опрала је моје прљавштине, Његов крст је понео моје проклетство, Његова смрт донела ми је помирење. Ми смо се оптеретили многим бесмислицама, али си Ти ставио своју Реч пред мене као бакљу, Ти си додирнуо моје срце да бих могао с презрењем одбацити све друге заслуге осим Исусових.« (Martyn, vol. 3, ch. 13)

Калвин се припремао за свештенички позив. Једва напунивши дванаест година, био је постављен за капелана у једној малој цркви, а бискуп му је, у складу с канонима Цркве, обријао главу. Још није био рукоположен, нити је испуњавао свештеничке дужности, али је, ипак, постао припадник клера, носио је титулу свога позива и примао плату у складу с њим.

Осећајући да никада неће моћи да постане свештеник, неко време бавио се студирањем права, али је одбацио и ту намеру и одлучио да свој живот посвети Јеванђељу. Међутим, оклевао је да постане јавни учитељ. Био је по природи стидљив, оптерећен свешћу о великој оговорности коју намеће тај положај, а и даље је желео да настави студије. Ипак, на крају се одазвао озбиљним молбама својих пријатеља. Рекао је: »Прекрасно је да неко тако нискога порекла може бити уздигнут до тако високог достојанства.« (Wylie, b. 13, ch. 9)

Калвин је смирено започео своје деловање, а његове речи падале су као роса која освежава земљу. Напустио је Париз, и настанио се у једном провинцијском граду под патронатом принцезе Маргарете, која је, из љубави према Јеванђељу, проширила своју заштиту и на његове следбенике. Калвин је још био младић, понашао се љубазно и скромно. Започео је да ради посећујући људе у њиховим домовима. Окружен члановима домаћинства, читао би им Библију

и откривао истину о спасењу. Они који су чули поруку, објављивали би радосну вест другима, и ускоро је учитељ своју делатност проширио и на околне градове и села. Имао је слободан приступ и у замкове и у колибе, и ишао напред, постављајући темеље црквама које ће у будућности неустрашиво сведочити за истину.

После неколико месеци поново се нашао у Паризу. У круговима образованих људи и студената владало је неко необично узбуђење. Проучавање старих језика повезало је људе са Библијом и многи чија срца још нису била привучена њеним истинама жељно су расправљали о њима и сукобљавали се с бранитељима папства. Калвин, иако врло способан као борац у области теолошких расправа, морао је да обави много узвишенију мисију од ових бучних сколастика. Мисли људи биле су покренуте и сада је дошло време да им се објави истина. Док су дворане на универзитету одјекивале од бучних теолошких расправа, Калвин је ишао од куће до куће, отварао Библију људима, и говорио им о Христу и то Христу распетоме.

Париз је по Божјем провиђењу, требало да прими још један позив да прихвати Јеванђеље. Позиви које су упутили Лефевр и Фарел су били одбачени, али је поново морала да одјекне вест упућена свим друштвеним слојевима у овом великом граду. Краљ, приморан политичким разлозима, није још потпуно стао на страну Рима у борби против реформације. Маргарета се још надала да ће протестантизам победити у Француској. Она је одлучила да се у Паризу мора проповедати реформисана вера. За време краљеве одсутности, одредила је једног протестантског проповедника да проповеда у градским црквама. Када су то папски великодостојници забранили, принцеза је отворила своју палату. Један део палате био је преуређен у капелу, а затим је објављено да ће се свакога дана у одређено време одржавати проповеди. Припадници свих сталеза и свих положаја у друштву били су позвани да присуствују. Мноштво људи окупљало се да присуствује овој служби. Не само капела, већ су и предсобља и ходници били пуни народа. Свакога дана окупљале су се хиљаде – племића, државника, правника, трговаца и занатлија. Краљ, уместо да забрани ове скупове, одредио је да се отворе још и две цркве у Паризу. Никада као до тада град није био овако покренут Божјом Речју. Изгледало

је као да је Бог удахнуо људима дах живота са Неба. Трезвеност, непорочност, ред и марљивост заузели су место пијанства, распуштености, сукоба и беспосличења.

Међутим, ни хијерархија није била беспослена. Пошто је краљ и даље одбијао да забрани проповедање, они су се окренули народу. Ниједно средство није било изостављено, све су употребили, да изазову страх, предрасуде и фанатизам у животу неугог и празноверног мноштва. Слепо се покоравајући својим лажним учитељима ни Париз, као некада Јерусалим, није познао време свога похођења нити оно што је за његов мир. Две године Божја Реч била је проповедана у престоници, али, иако су многи прихватили Јеванђеље, већина га је ипак одбацила. Франсоа је показао извесну верску толеранцију, претежно да оствари неке своје циљеве, а паписти су поново успели да стекну превласт. Цркве су поново биле затворене, а ломаче потпаљене.

Калвин је још био у Паризу, припремајући се проучавањем, размишљањем и молитвом за свој будући рад, и настављајући да шири видело. Међутим, на крају су се сумње усредсредиле на њега. Власти су одлучиле да га предају пламену. Сматрајући да је сигуран у свом скровишту, није ни мислио на опасност, када су пријатељи дотрчали у његову собу и обавестили га да су службеници већ кренули да га ухвате и затворе. Управо у том тренутку зачуло се гласно куцање на спољним вратима. Није више смео да чека. Док су неки пријатељи задржавали службенике на вратима, други су помогли реформатору да се спусти кроз прозор на улицу и брзим корацима крене према предграђима. Нашавши уточиште у колиби једног радника, који је био наклоњен реформацији, преобукао се у одело свога домаћина и забацивши мотику преко рамена кренуо на пут. Путујући према југу, поново је нашао уточиште у области којом је управљала принцеза Маргарета. (Види: D'Aubigne, *History of the Reformation in Europe in the Time of Calvin*, b. 2, ch. 30)

У овој области остао је неколико месеци под сигурном заштитом моћних пријатеља и, као и раније, бавио се проучавањем. Међутим, његово срце чезнуло је да Француској објави Јеванђеље и зато није могао дуго да остане неактиван. Чим се олуја мало стишала, потражио је у Поатјеу, универзитетском граду у коме су нова мишљења наилазила на позитиван пријем, ново подручје

за рад. Људи свих сталежа радосно су слушали Јеванђеље. Јавног проповедања није било, али у дому градоначелника, у свом стану, а понекад и у градском парку, Калвин је отварао речи вечнога живота онима који су желели да их слушају. После неког времена, када се број слушалаца повећао, помислили су да ће бити сигурније ако се буду састајали негде изван града. Пећина на падини уске и дубоке долине, у којој су дрвеће и избочене стене чиниле да усамљеност буде још потпунија, била је изабрана као место за састајање. Мале групе, које су различитим путевима излазиле из града, долазиле су на то место. У овом скровитом састајалишту гласно су читали и објашњавали Библију. Овде су протестанти, први пут на француском тлу, одржавали и Господњу вечеру. Из ове мале цркве изашло је и неколико еванђелиста.

Калвин се још једном вратио у Париз. Никако није могао да се одрекне наде да ће Француска као земља прихватити реформацију. Међутим, установио је да су му за рад затворена скоро сва врата. Проповедање Јеванђеља најкраћим путем одвело би га на ломачу, па је на крају одлучио да оде у Немачку. Тек што је напустио Француску, на протестанте се сручила олуја, која би и њега, да је остао у земљи, сигурно однела у пропаст.

Француски реформисти, жељни да и њихова земља одржи корак с Немачком и Швајцарском, одлучили су да смело нападно празноверице Рима и тако покрену целу земљу. Зато су једне ноћи по целој Француској били излепљени плакати против мисе. Међутим, уместо да унапреди дело реформе, овај ревносни, али непромишљени чин је проузроковао пропаст, не само онима који су га предузели, већ и пријатељима реформисане вере по целој Француској. Он је папистима пружио прилику коју су већ дуго чекали – изговор да затраже потпуно уништење јеретика као бунтовника опасних по сигурност престола и мир у земљи.

Нека непозната рука – било неког непромишљеног пријатеља или злонамерног непријатеља никада се није сазнало – ставила је један такав плакат на врата краљеве собе. Монарх је био ужаснут. Празноверице које су столећима уживале поштовање на плакату су биле немилосрдно нападнуте. Беспремерна смелост која је ове отворене и запањујуће оптужбе ставила на увид краљу изазвала је његов гнев. Запрепашћен, стајао је неко време, дрхте-

ћи и без речи. А онда је његов гнев био у потпуности изражен у овим страшним речима: »Нека се похватају без разлике сви који су сумњиви због лутеранства. Све ћу их истребити!« (Исто, в. 4, ch. 10) Коцка је била бачена. Краљ је одлучио да без ограничења, отворено стане на страну Рима.

Одмах су биле предузете потребне мере да се затворе сви лутерани у Паризу. Неки сиромашни занатлија, следбеник реформисане вере, који је обично позивао вернике на њихове тајне састанке, био је ухваћен, и под претњом да ће одмах бити спаљен на ломачи, приморан да папске изасланике води у домове свих протестаната у граду. Ужаснуто је устукнуо када је чуо овај срамни захтев, али на крају страх од пламена је преовладао и он је пристао да постане издајник своје браће. Тако је поворка свештеника, ђакона с кадионицама, монаха и војника, пред којом је ношена хостија, и у чијој средини се налазио Морин, краљевски истражитељ заједно с издајником, полако и тихо кренула градским улицама. Привидно, ова демонстрација била је организована у част »светог сакрамента«, требало је да окаје увреду коју су протестанти нанели миси. Међутим, свечана поворка је само прикривала смртоносну намеру. Када би се нашли пред кућом неког лутерана, издајник је давао знак, не изговоривши ниједну реч. Процесија би се зауставила, војници би провалили у кућу, извукли и оковали породицу, а страшна поворка настављала је даље потрагу за новим жртвама. Нису »поштедели ниједну кућу, ни велику или малу, па чак ни интернате париског универзитета... Морин је учинио да цели град задрхти... била је то владавина ужаса.« (Исто, в. 4, ch. 10)

Жртве су убијане после суровог мучења, а посебно је било наређено да ватра буде пригушена да би се агонија осуђеника продужила. Међутим, протестанти су умирали као победници. Њихова чврстина била је непоколебљива, њихов мир непомућен. Њихови мучитељи, немоћни да наруше њихову несавитљиву одлучност, осећали су се поражени. »Ломаче су биле подигнуте у свим деловима Париза, а спаљивања су обављана у наизменичне дане с планом да се ширењем погубљења ојача ужасавање од јереси. Предност је ипак остала на страни Јеванђеља. Цео Париз могао је да види какву врсту људи обликује нова наука. Ниједна проповедаоница није речитија од ломаче мученика. Ведрина и

радост којом су блистала лица тих људи док су пролазили... према месту погубљења, њихова храброст, док су стајали изложени врелом пламену, њихово кротко опраштање увреда, често је гнев претварало у самилост, мржњу у љубав, и неодољивом речитошћу сведочио у корист Јеванђеља.» (Wylie, b. 13, ch. 20)

Свештеници, у жељи да подстакну гнев народа, ширили су најстрашније клевете против протестаната. Окривљавали су их да спремају заверу у којој ће побити католике, срушити власт и убити краља. Међутим, нису могли да пруже ни сенку од доказа којим би потврдили ове оптужбе. Требало је касније да се ови наговештаји зла остваре, у потпуно различитим околностима и из сасвим супротних разлога. Суровости које су католици примењивали против недужних протестаната, донеле су у каснијим вековима у страховиту одмазду, која је, на већ наговештени начин задесила и краља, и његову власт и његове поданике, а извршена је руком неверника и самих паписта. Не успостављање, него сузбијање протестантизма, после три стотине година, донело је Француској ужасне невоље.

Сумњичења, неповерење и ужас завладали су у свим слојевима друштва. На свеопште запрепашћење могло се видети какво је дубоко упориште лутеранско учење нашло у мислима људи који су заузимали најистакнутија места и који су се одликовали образовањем, утицајем и беспрекорним карактером. Места од поверења и части изненада су остала празна. Занатлије, штампари, студенти, професори универзитета, писци, па чак и дворани, једноставно су нестали. Стотине људи побегло је из Париза, осудивши сами себе на изгнанство из родне земље, у много случајева оваквим поступком дали су први наговештај да су прихватили реформисану веру. Паписти су запрепашћено гледали једни друге, док су размишљали о тим неосумњиченим јеретицима који су живели у њиховој средини. Свој гнев сручили су на мноштво скромних жртава које су остале у њиховој власти. Тамнице су биле препуне, а ваздух као да је био затрован димом распаљених ломача, намењених присталицама Јеванђеља.

Франсоа I хвалисао се својом улогом вође великог покрета за оживљавање учености, којим је обележен почетак шеснаестог столећа. Уживао је да на свом двору окупља људе од пера из

свих земаља. Његовој љубави према учености и његовом презирању монашког незнања и празноверја може се, макар делимично, приписати толеранција која је била указана реформацији. Међутим, обузет ревношћу да уништи јерес, овај заштитник учености је издао едикт којим је у целој Француској забранио слободу штампе! Франсоа I представља један од многих примера забележених у историји, да никаква интелектуална култура не може да заштити од верске нетрпељивости и прогонства.

Француска је свечаном и јавном церемонијом требало да започне потпуно уништење протестантизма. Свештеници су захтевали да се увреда нанесена Небу, осуђивањем мисе, мора окајати крвљу, и да зато краљ, у име својих поданика, мора јавно да изрази своју подршку овом застрашујућем делу.

На дан 21. јануара 1535. године требало је да започне тај ужасни церемонијал. Срце целог народа било је пуно празноверног страховања и фанатичне мржње. Париз је био преплављен мноштвом које се из свих крајева слило на његове улице. Тај дан је требало да започне бескрајном, величанственом процесом. »На кућама дуж пута којима је процесија требало да прође биле су постављене заставе жалости, а на одређеној удаљености били су постављени и олтари.« Пред сваким вратима горела је буктиња у част »светог сакраманта«. Још пре зоре пред краљевском палатом била је образована поворка. »Прво су дошле заставе и крстови из неколико жупа, затим су се појавили грађани, двојица по двојица, с буктињама у рукама.« После њих ишла су четири монашка реда, сваки у својим посебним одорама. Затим је долазила велика збирка познатих реликвија. После ње јахали су црквени достојанственици у својим пурпурним и скерлетним одежама, које су биле украшене блиставим драгуљима – сјајна и блистава смотра!

»Хостију је носио париски бискуп под величанственим балдахином... који су држала четворица принчева по рођењу... Иза хостије ишао је краљ... Франсоа I, који тога дана није носио ни круну ни свечану краљевску одећу.« »Откривене главе, очију оборених према тлу, држећи у руци упаљену воштаницу«, ступао је француски краљ, »који је изгледао као покајник.« (Исто, в. 13, сн. 21) Пред сваким олтаром понизно се клањао, не због порока који су прљали његову душу, нити због невинне крви којом је окаљао

своје руке, већ због смртног греха својих поданика који су се усудили да устану против мисе. Иза њега ишли су краљица и државни достојанственици, такође двојица по двојица, сваки са упаљеном буктињом у руци.

Као део службе која је обављана тога дана било је предвиђено да се монарх сам обрати високим краљевским службеницима у великој дворани бискупске палате. Појавио се пред њима жалосна лица и потресном речитошћу ожалио »злочин, богохуљења и дан жалости и срамоте« који је задесио народ. Позвао је сваког оданог поданика да помогне у истребљењу болесне јереси која је Француској запретила уништењем. »Као што је истина, господо, да сам ја ваш краљ«, рекао је, »тако је истина да бих и један од својих удова, када бих сазнао да је умрљан или заражен овом одвратном трулежи, предао вама да га одсечете... Осим тога, када бих видео да је једно од моје деце упрљано њиме, не бих га поштедео... Ја бих га сам изручио, жртвовао бих га Богу!« Сузе су зауставиле његов говор, а цео скуп је плакао, једногласно узвикујући: »Ми ћемо живети и умрети за католичку веру!« (D'Aubigne, *History of the Reformation in Europe in the Time of Calvin*, b. 4, ch. 12)

Страшна је тама обавила народ који је одбацио видело истине. Показала се благодат, »која доноси спасење«, али Француска, пошто је сагледала њену снагу и светост, пошто су хиљаде њених становника биле привучене њеном божанском лепотом, пошто су градови и села били расветљени њеним сјајем, одвратила се од ње, бирајући таму уместо светлости. Одбацила је небески дар када јој је био понуђен. Називала је зло добрим, а добро злим, све док и сама није пала као жртва своје упорне самообмане. Ти људи, иако су заиста могли да верују да су служили Богу прогонећи Његов народ, својом искреношћу нису могли да уклоне своју кривицу. Тврдоглаво су одбацили светлост која је могла да их избави од преваре да своју душу упрљају кривицом за крв!

Свечана заклетва да ће се искоренити јерес била је положена у великој катедрали у којој је, скоро три столећа после тога, богиња разума била подигнута на престо народа који је заборавио живог Бога. Поново је образована поворка и представници Француске кренули су да започну дело за које су се заклели.

»На кратким одстојањима биле су подигнуте ломаче на којима је требало да буду спаљени протестантски хришћани. Договорено је да се огањ потпали у тренутку када се краљ приближи, тако да цела поворка застане и буде сведок погубљења.« (Wylie, b. 13, ch. 21) Појединости о мучењима, која су издржали ови Христови сведоци, толико су ужасне да би се могле набрајати; али међу жртвама није било колебања. Када су га позвали да се одрекне, један од њих је одговорио: »Ја само верујем у оно што су пророци и апостоли некада проповедали, у оно исто што су све заједнице светих веровале. Моја вера се с поверењем ослања на Бога, а то поверење надвладаће све паклене силе.« (D'Aubigne, *History of the Reformation in Europe in the Time of Calvin*, b. 4, ch. 12)

Поворка се тако заустављала од једног до другог места мучења. Када су се вратили на полазно место поред краљевске палате, народ се разишао, а краљ и прелати, веома задовољни догађајима тога дана, повукли су се честитајући себи на делу које је започело и које ће бити настављено све до потпуног уништења јереси.

Јеванђеље мира, које је Француска одбацила, требало је заиста да буде искорењено, али су последице биле страшне. Надан 21. јануара 1793. године, две стотине и педесет и осам година од оног истог дана када се Француска потпуно посветила прогонству реформиста, једна друга поворка, са сасвим другим циљем, пролазила је улицама Париза. »Поново је краљ био главна личност, поново је било метежа и вике, поново се могао чуо захтев за још више жртва, и поново су подизана губилишта, поново су догађаји дана били довршени страшним погубљењима; Луј XVI, отимајући се својим тамничарима и крвницима, био је довучен на гиљотину, на којој је држан грубом силом све док сечиво није пало, а његова одсечена глава откотрљала се на тло.« (Wylie, b. 13, ch. 21) Краљ није био једина жртва, недалеко од тог истог места две хиљаде и осам стотина људских бића било је погубљено на гиљотини током крвавих дана владавине терора.

Реформација је представила свету отворену Библију, отпечатила је прописе Божјег закона и изнела његове захтеве пред савест људи. Бескрајна Љубав разоткрила је људима небеска пра-

вила и начела. Бог је рекао: »Држите, дакле, и извршујте их, јер је то мудрост ваша и разум ваш пред народима; који ће када чују све ове уредбе рећи: само је овај велики народ народ мудар и разуман.« (5. Мојсијева 4,6) Када је Француска одбила дар Неба, посејала је семе анархије и пропасти, а неизбежно деловање закона узрока и последице покренуло је револуције и владавине терора.

Много пре прогонства изазваног плакатима, смели и ревносни Фарел био је присиљен на побегне из своје родне земље. Отишао је у Швајцарску и својим радом, подупирући Цвинглијеву делатност, допринео да вага превагне у корист реформације. Своје касније године морао је да проведе овде, али наставио је да шири одлучујући утицај на реформацију у Француској. Током првих година свога изгнанства у Швајцарској, своје напоре посебно је усмерио на проповедање Јеванђеља у својој родној земљи. Много времена проводио је проповедајући својим суграђанима у близини границе, одакле је с неуморном будношћу пратио сукоб и помагао речима охрабрења и савета. Уз помоћ других изгнаника, преводио је списе немачких реформатора на француски језик и учинио да се у великом броју штампају заједно са Библијом, на француском језику. Литерарни еванђелисти ова дела веома су успешно продавали. Продавци су их добијали по ниској цени, па им је добитак омогућавао да настављају посао.

Фарел је, прерушен у скромног учитеља, започео своје деловање у Швајцарској. Настанивши се у забаченој парохији, посветио се поучавању деце. Осим уобичајених школских предмета, опрезно је уводио проучавање библијских истина, надајући се да ће преко деце допрети и до родитеља. Било је неких који су поверовали, али су свештеници одмах изашли да зауставе ово дело, подстичући празноверне сељаке да му се супротставе. Један од свештеника је тврдио: »То не може бити Христово Јеванђеље, јер његово проповедање не доноси мир, него рат!« (Wylie, b. 14, ch. 3) Као и први ученици, када је био прогоњен у једном месту, Фарел је бежао у друго. Од села до села, од града до града, ишао је путујући пешице, подносећи глад, хладноћу и умор, увек изложен опасности да изгуби живот. Проповедао је на трговима, у црквама, понекад и са проповедаоница у катедралама. Понекад је загицао цркву без слушалаца, понекад је његово проповедање било

прекидано виком и поругама, догађало се да га силом уклоне с проповедаонице. Више него једном нападала га је гомила и тукла скоро до смрти. Ипак, ишао је напред. Иако је често бивао одбијан, с неуморном истрајношћу враћао се на место напада, и један за другим, на његове очи градови и градићи који су били праве тврђаве папства, отварали су своја врата Јеванђељу. Мала жупа, у којој је у почетку радио, ускоро је прихватила реформисану веру. Градови Морат и Нојшател такође, су одбацили римске обреде и уклонили идолопоклоничке ликове из својих цркава.

Фарел је дуго желео да заставу протестантизма подигне у Женеви. Када би тај град могао да буде освојен, могао би постати средиште реформације за Француску, за Швајцарску и Италију. С тим циљем пред очима, наставио је своје напоре све док многи околни градови и засеоци нису били задобијени за Јеванђеље. После тога, праћен само једним сарадником, ушао је у Женеву. Било му је дозвољено да одржи само две проповеди. Свештеници, који су узалудно настојали да покрену његову осуду код грађанских власти, када то нису успели, извели су га пред црквени савет, на који су дошли са оружјем сакривеним испод одеће, чврсто решени да му одузму живот. Изван дворане, окупила се разјарена гомила, наоружана палицама и мачевима, спремна да га убије уколико би успео да побегне из савета. Међутим, спасла га је присутност градских власти и наоружаних војника. Следећег јутра, заједно с пратиоцем, извели су га преко језера до сигурног места. Тако је завршен његов први покушај да Женеви објави Јеванђеље.

За други покушај изабрано је скромније оруђе – младић, тако скромног изгледа да су се према њему хладно односили чак и такозвани пријатељи реформације. Шта би такав човек могао да учини у месту у коме је и Фарел био одбијен? Како би неко ко располаже с тако мало храбрости и искуства могао да се одупре олуји пред којом су и најјачи и најхрабрији морали да се уклоне? »Не силом ни крепозшћу, него духом Мојим, вели Господ над војскама.« (Захарија 4,6) »И што је слабо пред светом оно изабра Бог да посрами јако.« »Јер је лудост Божја мудрија од људи, и слабост је Божја јача од људи!« (1. Коринћанима 1,27.25)

Фромен је започео своје дело као учитељ. Истине којима их је учио у школи, деца су понављала у својим домовима. Ускоро су

и родитељи почели да долазе да чују објашњења библијских текстова, све док учионица није била препуна пажљивих слушалаца. Поделио је велики број преписа Новог завета и трактата, који су стизали до многих који се нису усуђивали да дођу и јавно слушају о новим наукама. После неког времена и овај радник био је присиљен да се уклони, али истине које је објављивао нашле су своје место у мислима народа. Реформација је била посејана, и наставила је да јача и да се шири. Проповедници су се вратили, и захваљујући њиховом деловању протестантско богослужење коначно се утврдило у Женеви.

Град се већ изјаснио за реформацију, када је Калвин, после многих путовања и оклевања, прошао кроз његова врата. Враћајући се из последње посете свом родном месту, путовао је у Базел, али пошто су најкраћи пут пресекле трупе Карла V, био је принуђен да околним путевима крене преко Женеве.

Фарел је у овој посети препознао деловање Божје руке. Иако је Женева прихватила реформисану веру, преостао је велики посао који је требало обавити. Људи се обраћају Богу као појединци, а не као друштвене заједнице; дело обновљења мора да буде обављено силом Светога Духа у срцу и у савести, а не декретима градског савета. Иако су становници Женеве одбацили ауторитет Рима, нису били спремни да одбаце и пороке који су се ширили под његовим окриљем. Учвршћивање правих начела Јеванђеља и припремања овог народа да достојно обави дело на које га је Провиђење позивало није био лак задатак.

Фарел је био сигуран да је у Калвину нашао човека с којим ће моћи да се уједини у том делу. У Божје име свечано је позвао овог младог еванђелисту да остане и ради у граду. Калвин је уплашено устукнуо. Плашљив и мирољубив, устручавао се од додира са смелим, независним, па чак и насилничким духом Женевљана. Осетљивост његовог здравља, заједно с његовим навикама за проучавање, наводили су га да се повлачи у приватан живот. Верујући да својим пером може најбоље да послужи делу реформе, желео је да нађе неко тихо уточиште за проучавање, и да одатле својим списима поучава и изграђује цркве. Међутим, Фарелов озбиљан позив схватио је као позив Неба и није се усу-

дио да га одбије. Изгледало му је, као што је рекао »да се Божја рука пружила са Неба, да га је ухватила и неопозиво упутила на место које је нестрпљиво желео да напусти«. (D'Aubigne, *History of the Reformation in Europe in the Time of Calvin*, b. 9, ch. 17)

У то време, велика опасност запретила је протестантском делу. Папске анатеме грмеле су против Женева, а моћни народи претили су јој уништењем. Како је овај мали град могао да се одупре моћној хијерархији која је често нагонила краљеве и царева на покорност? Како би могао да опстане пред армијама великих светских освајача?

Протестантизам је у целом хришћанству био изложен претњама снажних непријатеља. Када су прве победе реформације прошле, Рим је прикупио нове снаге у нади се да ће успети да је уништи. У то време основан је језуитски ред, најсуровији, најбезобзирнији и најмоћнији од свих бранитеља папства. Ослобођени свих земаљских веза и општељудских интереса, мртви за захтеве природних наклоности, потпуно ућутканог разума и савести, језуити нису признавали никаква правила, никакву везу, осим оне која их је повезивала с њиховим редом, и никакве дужности осим да ојачају његову моћ. Христово Јеванђеље је оспособило своје следбенике да се суоче с опасностима, да издрже патње, да не обраћају пажњу на хладноћу, глад, напоре и сиромаштво, да уздижу заставу истине суочени с точком за мучење, тамницом и ломачом. Да би се могли супротставити таквој снази, језуити су надахњивали своје следбенике фанатизмом који им је омогућавао да издрже сличне опасности, и да се у борби против силе истине послуже свим средствима и оруђима преваре. Ниједан злочин за њих није био толико велики да га не би учинили, ниједна превара толико подла да је не би извели, ниједна лаж толико ниска да је не би употребили. Заветовани на трајно сиромаштво и понизност, промишљено су се трудили да стекну богатство и моћ, да допринесу уништењу протестантизма и поновном успостављању премоћи папства.

Када су се појављивали као припадници свога реда, носили су одећу светости, посећивали затворе и болнице, служили болеснима и сиромашнима, говорили да су одбацили свет и прихватили свето име Исуса Христа, који је пролазио чинећи добро. Међу-

тим, иза те беспрекорне спољашности често су се сакривале злочиначке и смртоносне намере. Основно начело реда истицало је да циљ оправдава средство. Према овом правилу, лаж, крађа, кривоклетство, убиство не само да су представљали опростива, већ и препоручљива дела, уколико би служили интересима Цркве. Прерушени на разне начине, језуити су се увлачили у државне службе, пењући се до положаја краљевских саветника и обликујући државну политику. Постајали су слуге да би могли да уходе своје господаре. Оснивали су високе школе за синове кнезова и племића, али и школе за обичне људе у којима су децу протестантских родитеља присиљавали да обављају папске обреде. Целокупни спољашни сјај и раскош римског богослужења био је употребљен да збуну умове, да заслепи и зароби машту, и да слободу за коју су се очеви напорно борили и проливали крв издају њихови синови. Језуити су се брзо проширили по целој Европи и тамо где су се настанили, папство је оживљавало.

Једном папском булом поново је успостављена инквизиција, с циљем да језуити добију већу моћ. Без обзира на свеопшту одбојност којом је био дочекиван чак и у католичким земљама, папске власти поново су организовале овај ужасни суд, и зверске суровости толико страшне да би могле да поднесу светлост дана, поново су се догађале у њиховим тајним тамницама. У многим земљама, хиљаде и хиљаде најбољих синова народа, најнепорочнијих и најплеменитијих, најинтелигентнијих и најбоље образованих, побожних и оданих пастора, вредних и родољубивих грађана, сјајних студената, способних уметника, вештих занатлија, било је побијено или присиљено да се склони у друге земље.

То су била средства којима се Рим послужио да помрачи светлост реформације, да људима одузме Библију, да поново успостави незнање и сујеверје мрачног средњег века. Али, захваљујући Божјем благослову и труду племенитих људи које је подигао да наследе Лутера, протестантизам није био уништен. Своју снагу није заснивао на наклоности или оружју кнезова. Најмање земље, најскромнији и најслабији народи, постали су његова упоришта. Била је то мала Женева, смештена усред моћних непријатеља, који су се заверили да је униште; била је то Холандија са својим пешча-

ним обалама на Северном мору, која се борила против тираније Шпанаца, тада поданика највећег и најбогатијег краљевства; била је то огољена, неплодна Шведска, која је постизала победе за Реформацију.

Калвин је скоро тридесет година деловао у Женеви, у почетку да оснује цркву која ће се држати библијског морала, а онда да унапреди дело реформације у целој Европи. Његово понашање као вође народа није било без грешака, нити је његова наука била ослобођена заблуда. Међутим, био је оруђе за ширење истинна посебно важних за његово време, за уздизање протестантских начела насупрот плими папства које је брзо обнављало снагу, за јачање једноставности и непорочности живота у протестантским црквама, уместо охолости и покварености подупираних римским учењем.

Из Женеви су излазили учитељи и списи да прошире реформисано учење. Према њој су били упрти погледи свих прогоњених из свих земаља који су тражили поуке, савете и охрабрење. Калвинов град постао је уточиште прогоњених реформатора из свих земаља европског запада. Бежећи од страшних олуја које су столећима беснеле, бегунци су стизали на врата Женеви. Изгладнели, рањени, лишени дома и рођака, били су дочекивани топлом добродошлицом и нежно збрињавани. Нашавши ту свој нови дом, благосиљали су град који их је прихватио свим својим способностима, својом ученошћу и својом побожношћу. Многи од оних који су ту нашли уточиште враћали су се касније у своје земље да устану против римске тираније. Џон Нокс, храбри шкотски реформатор, многобројни енглески пуританци, протестанти из Холандије и Шпаније, хугеноти из Француске однели су из Женеви бакљу истине да њоме обасјају таму у својим родним земљама.

ХОЛАНДИЈА И СКАНДИНАВИЈА

У Холандији је папска тиранија врло рано изазвала одлучне протесте. Седам стотина година пре Лутеровог времена, два бискупа, који су као посланици били у Риму и тамо упознали прави карактер »свете столице«, овим речима неустрашиво су оптужили римског понтифекса: »Бог је својој краљици и невести, Цркви, дао племенито и непропадљиво благо за њену породицу, снабдео је миразом који неће ни избледети нити се покварити, дао јој је вечну круну и скиптар... и све то што користиш ти си као лупеж присвојио. Засео си у Божјем храму; уместо да будеш пастир, постао си вук овцама... хоћеш да поверујемо да си врховни бискуп, али се понашаш као тиранин... уместо да будеш слуга слугама, као што себе називаш, трудиш се да постанеш господар господарима... Ти си заповести Божје изложио презиру... Свети Дух је Градитељ свих цркава све до краја Земље... Град нашега Бога, кога смо грађани, обухвата сву област небеса; већи је од града кога свети пророци називају Вавилоном, који се проглашава божанским, уздиже до неба, и хвалише да је његова мудрост бесмртна; коначно, иако потпуно безразложно, тврди да никада не греши нити икада може.« (Gerard Brandt, *History of the Reformation in and About the Low Countries*, b. 1, p. 6)

Други су се појављивали током векова и понављали тај протест. Ти некадашњи учитељи, који су пролазили разним земљама и били познати под разним именима, који су имали обележја валденжанских мисионара и на све стране ширили знање о Јеванђе-

љу, стигли су и у Холандију. Њихова наука брзо се ширила. Своју валденжанску Библију превели су у стиховима на холандски језик. Говорили су »да је њена велика предност у томе што нема ни доскочица, ни бајки, ни безвредности, ни превара, већ само речи истине; ту и тамо постоји и понека тврда љуска, али само зато да се језгро и сласт онога што је добро и свето у њој лако може открити.« (Исто, б. 1, р. 14) Тако су писали пријатељи старе вере у дванаестом столећу.

Тада су почела римска прогонства; али усред ломача и мучења верници су наставили да се умножавају, одлучно изјављујући да је Библија једини непогрешиви ауторитет у религији, и да »нико не сме да буде присиљен да верује, већ да буде задобијен проповедањем«. (Martyn, vol 2, р. 87)

Лутерово учење наишло је на плодно тло у Холандији и озбиљни и верни људи устајали су да проповедају Јеванђеље. Из једне холандске провинције изашао је Мено Симонс. Васпитан као римокатолик и рукоположен као свештеник, уопште није познавао Библију, а није ни хтео да је чита из страха да не постане јеретик. Када су га обузеле сумње у веродостојност доктрине о трансупстанцијацији, сматрао их је сотонским искушењима, па је молитвом и исповедањем греха узалудно настојао да их се ослободи. Затим је покушао да световним разонодама ућутка глас савести који га је оптуживао, али без успеха. После извесног времена, неко му је предложио да проучава Нови завет, и то га је, заједно са Лутеровим списима, навело да прихвати реформисану веру. Убрзо после тога у оближњем селу гледао је како неком човеку одсецају главу зато што се по други пут крстио. То га је навело да проучава Библију и да у њој потражи решење проблема крштавања новорођенчади. Није успео да нађе никакав доказ о томе у Писму, али увидео је да се покајање и вера увек постављају као услов за крштење.

Мено се повукао из римске Цркве и посвертио свој живот проповедању истина које је примио. У Немачкој и у Холандији појавила се тада група фанатика која је ширила бесмислене и бунтовничке доктрине, грубо кршећи ред и поштење, прибегавајући насиљу и непокорности. Мено је предосетио до каквих ће ужасних

последица неизбежно довести утицај ових покрета, па се одлучно супротставио погрешним учењима и необузданим плановима ових фанатика. Наилазио је на многе људе које су ти фанатици завели и који су одбацили њихове штетне доктрине, али и на многе преостале потомке старих хришћана који су били плод валденжанског учења. Мено је ревно и успешно деловао међу свим тим групама.

Мено је двадесет и пет дугих година путовао, заједно са женом и децом, подносећи велике тешкоће и одрицања, често излажући опасности свој живот. Пролазио је Холандијом и северном Немачком, радећи претежно међу припадницима нижих слојева. Обдарен речитошћу, иако скромног образовања, био је човек непоколебљивог поштења, скромног духа и љубазног понашања, искрене и озбиљне побожности, примењујући у свом животу начела која је проповедао, и задобијајући тиме поверење народа. Његови следбеници били су расејани и тлачени. Имали су велике тешкоће због тога што су их замењивали с фанатичним Минстеровим следбеницима. Ипак, велики број људи обратио се његовим радом.

Реформисана наука нигде није била тако свесрдно прихваћена као у Холандији. Међутим, ретке су биле земље у којима су њихови следбеници били изложени тако суровом прогонству. Карло V је у Немачкој забранио реформацију, и радо би све њене следбенике послао на ломачу, али кнезови су стајали као препрека његовој тиранији. Његова власт у Холандији била је већа, па су едикти о прогонству били издавани један за другим. Читати Библију, слушати је или проповедати, или само говорити о њој, значило је изложити се смрти на ломачи. Потајно се молити Богу, одбити клањање пред ликовима, певати псалом, такође је кажњавано смрћу. Чак и они који би се одрекли својих заблуда били су осуђивани, мушкарци да умру од мача, а жене да буду живе сахрањене. Хиљаде су изгинуле за време владавине Карла V и Филипа II.

Једном је цела породица била изведена пред инквизиторе, оптужена да није присуствовала миси, већ да се молила Богу у својој кући. Приликом испитивања о њиховим тајним обичајима, најмлађи син је одговорио: »Ми падамо на своја колена, молимо

се да Бог просветли наш ум и опрости наше грехе, ми се молимо за нашег владара, да његова владавина буде успешна и његов живот срећан, ми се молимо и за наше градске власти да их Бог чува.» (Wylie, b. 18, ch. 6) Неки од судија били су дубоко дирнути, али су оца и једнога од његових синова ипак осудили на ломачу.

Вера мученика дорасла је гневу прогонитеља. Не само људи, већ и нежне жене и младе девојке показивале су непоколебљиву храброст. »Жене би заузеле место поред мужевљеве ломаче, и док је он подносио огањ оне би му шапатом упућивале речи утехе или певале псалма да га охрабре.« »Младе девојке би живе легале у свој и гроб као да улазе у своју собу да проведу ноћ, или би одлазиле на ломачу и у огањ, одевене у своје најлепше хаљине, као да одлазе на венчање.« (Исто, b. 18, ch. 6)

Хришћанска крв служила је као семе, када је незнабоштво покушавало да уништи Јеванђеље (види: Tertulian, *Apology*, paragraph 50). Прогонство је само повећавало број оних који су сведочили за веру. Монарх, доведен до лудила несавладивом одлучношћу народа, из године у годину, узалуд је настављао своје сурово дело. Под племенитим Вилхелмом Оранским коначно је у Холандији избила револуција која је народу донела слободно служење Богу.

Напредованаје Јеванђеља у планинама Пијемонта, у француским равницама и на холандским обалама, било је обележено крвљу његових следбеника. Међутим, у северне земље ушло је на миран начин. Младићи који су студирали у Витенбергу и враћали се кућама, доносили су реформисану веру у Скандинавију. Објављивање Лутерових списа допринело је ширењу видела. Једноставни, отврдули становници Севера одбацили су поквареност, раскош и сујеверје Рима и радосно поздравили непорочност, једноставност и животодавне библијске истине.

Таузен, »Реформатор Данске«, био је син земљорадника. Још као дечак доказао је живахност свога интелекта, био је гладан и жедан образовања, али то му је било онемогућено материјалним стањем родитеља, и зато је ступио у манастир. Непорочношћу свог живота, али и својом вредноћом и верношћу, задобио је у манастиру наклоност својих претпостављених. На испиту је

откривено да има способности које обећавају и да ће у будућности корисно послужити својој Цркви. Одлучено је да му буде омогућено образовање на једном од универзитета у Немачкој или Холандији. Млади студент добио је дозволу да сам изабере школу, уз један услов, да то не буде Витенберг. Стипендиста Цркве није смео да буде угрожен отровом јереси. Тако су говорили монаси.

Таузен је отишао у Келн, који је онда, као и сада, представљао једно од упоришта католицизма. Ту му је ускоро дојадио мистицизам сколастика. Некако у исто време добио је и Лутерове списе. Читао их је с дивљењем и уживањем, и дубоко пожелео да добије предност да слуша великог реформатора. Међутим, ако би то учинио изложио би се опасности да увреди свог манастирског старешину и да изгуби његову подршку. Одлука је ускоро ипак пала и он се као студент уписао на Универзитет у Витенбергу.

После повратка у Данску, поново се појавио у свом манастиру. Нико није имао појма да је постао лутеран, он сам није откривао своју тајну, већ је покушавао, не будећи предрасуде својих другова да их поведе чистијој вери и светијем животу. Отварао је Библију и објашњавао њено право значење, а затим је почео да проповеда и Христа као грешникову праведност и његову једину наду у спасење. Велики гнев је обузео његовог старешину, који је полагао толике наде у њега као јуначког бранитеља Цркве. Одмах је био удаљен из овог манастира, премештен у други, затворен у своју ћелију и стављен под строги надзор.

На ужасавање његових нових чувара, неколико монаха ускоро се јавно обратило у протестантизам. Таузен је кроз решетке своје ћелије разговарао са својим новим друговима и преносио им познање истине. Да су дански оци били упознати с црквеним начином поступања с јеретицима, Таузенов глас више се никада не би чуо; али, уместо да га затворе у гроб у некој подземној тамници, они су га истерали из манастира. Тако су постали беспомоћни. Краљевски едикт, управо проглашен, гарантовао је заштиту учитељима нове вере. Таузен је почео да проповеда. Цркве су му биле отворене, а народ је масовно долазио да га слуша. И други су проповедали Божју Реч. Нови завет, преведен на дански језик,

нашироко је продаван. Напори папских пријатеља да спрече рад реформиста само су га убрзали, и убрзо после тога Данска је објавила да прихвата реформисану веру.

Младићи који су пили са извора у Витенбергу, донели су воду живота својим суграђанима у Шведској. Двојица старешина шведске реформације, Олаф и Лаурентиус Петри, синови ковача из Еребра, студирали су код Лутера и Меланхтона, и истине које су слушали вредно су проповедали другима. Као и велики реформатор, Олаф је одушевљавао људе својом ревношћу и речитошћу, док је Лаурентиус, слично Меланхтону, био учен, одан размишљању. Обојица су били људи ватрене побожности, високих теолошких достигнућа, неукротиве храбрости у проповедању истине. Папско противљење није изостало. Католички свештеници подбуњивали су неуки и празноверни народ. Олафа Петрија маса је често нападала; неколико пута је једва успевао да сачува живот. Краљ је, међутим, био наклоњен овој двојници реформатора и пружао им своју заштиту.

Под владавином римске Цркве народ је пао у сиромаштво и био измучен насиљем. Писмо му је било ускраћено, а пошто је припадао религији обреда и церемонија, која није просветљавала ум, вратио се празноверју и паганским обичајима својих незнабожачких предака. Поделио се на међусобно сукобљене стране, чије су сталне борбе повећавале свеопшту беду. Краљ се определио за реформу државе и Цркве и радосно поздравио ова два помоћника у борби против Рима.

Олаф Петри је великом вештином бранио доктрине реформисане вере пред римским представницима, у присутности монарха и водећих људи у Шведској. Изјавио је да се учења Отаца могу прихватити једино када су у складу с Библијом, да су најбитнија сазнања о вери објашњена у Библији на јасан и једноставан начин, тако да их сви људи могу разумети. Христос је рекао: »Моја наука није моја, него онога који ме је послао!« (Јован 7,16), а Павле је изјавио да ће бити проклет ако буде проповедао иједно друго Јеванђеље осим онога које је примио (Галатима 1,8). Реформатор је затим закључио: »Како се, онда, други усуђују да проглашавају догме по својој вољи и да их намећу другима као неопходне за спасење?« (Wylie, b. 10, ch. 4) Показао је да црквени декрети нема-

ју никакве власти када се супроте Божјим заповестима, и уздигао велико протестантско начело да је »Библија и само Библија« правило вере и понашања.

Ова расправа, иако вођена на углавном неугледној позорници, помаже нам да »упознамо врсту људи који су сачињавали редове армије реформатора. То нису били необразовани, секташки, бучни полемичари – далеко од тога! То су били људи који су проучавали Божју Реч, који су добро знали како да се послуже оружјем којим их је снабдевала оружарница Библије. У области учености били су далеко испред свога времена. Када своју пажњу усмеримо на тако сјајна средишта као што су били Витенберг и Цирих, и на тако славна имена као што су Лутер и Меланхтон, Цвингли и Еколампад, морамо бити спремни да нам људи приговоре да су то биле старешине покрета, и да је сасвим природно да се од њих очекују чудесна снага и велика достигнућа, али да њихови подређени нису били такви. Добро, окренимо се онда неугледној позорници Шведске, и скромним именима Олафа и Лаурентиуса Петрија – од учитеља ученицима – и шта ћемо пронаћи?... Познаваоце класичне литературе и теологе; људе који су потпуно владали целим системом еванђеоске истине; и који су постизали лаке победе над софистима са универзитета и римским достојанственицима.« (Isto, b. 10, ch. 4)

Шведски краљ је као резултат ове расправе прихватио протестантску веру, а кратко време после тога и национална скупштина изјаснила се њој у прилог. Олаф Петри је превео Нови завет на шведски језик, а на краљеву жељу оба брата прихватила су се посла да преведу целу Библију. Тако је шведски народ први пут добио Божју Реч на свом матерњем језику. Парламент је наредио да у целом краљевству проповедници објашњавају Свето писмо, и да деца по школама уче да читају Библију.

Тама незнања и сујеверја постепено и сигурно нестајала је пред благословеним виделом Јеванђеља. Ослобођена римског насиља, Шведска је достигла величину какву никада пре тога није имала. Постала је једно од упоришта протестантизма. После стотину година, у време велике опасности, овај мали и до тада слаби народ – једини који се у Европи усудио да пружи руку помоћни-

цу – дошао је да ослободи Немачку од страхота Тридесетогодишњег рата. Изгледало је да ће цела Северна Европа поново пасти под тиранску власт Рима. Шведске армије управо су оспособиле Немачку да прекине низ папских успеха и да издејствује толеранцију за протестанте – за калвинисте као и за лутеране – и обнови слободу савести у оним земљама које су прихватиле реформацију.

КАСНИЈИ ЕНГЛЕСКИ РЕФОРМАТОРИ

Док је Лутер затворену Библију отварао немачком народу, Тиндал је био покренут Божјим Духом да то исто учини за Енглеску. Виклифова Библија била је преведена с латинског текста који је имао много грешака. Она никада није била штампана, а цена руком преписаних копија била је тако висока да их је само неколико богатих људи или племића могло набавити, осим тога, пошто је Црква строго забранила њено ширење, била је углавном врло слабо проширена. Године 1516, годину дана пре појаве Лутерових теза, Еразмо је објавио своју грчку и латинску верзију Новог завета. Тако је Божја Реч први пут била штампана на свом оригиналном језику. У том издању биле су исправљене многе грешке које су постојале у ранијим издањима, тако да је и смисао био јасније изражен. Ово издање је допринело је да многи припадници образованих друштвених слојева стекну боље познавање истине, и тако дало нови подстицај делу реформе. Међутим, обични народ и даље је, у великој мери, био лишен Божје Речи. Тиндал ће довршити Виклифово дело и дати Библију својим сународницима.

Као марљив истраживач, жељан истине, Јеванђеље је прихватио на темељу Еразмовог грчког Новог завета. Неустрашиво је објављивао своја уверења, захтевајући да се свака наука упоређује са Светим писмом. На тврђење паписта да је Црква дала Библију и да је само Црква може тумачити, Тиндал је одговорио: »Да ли знате ко је орла научио да налази свој плен? Да, тај исти Бог учи и своју гладну децу да нађу свога Оца у Његовог Речи. Дал-

ко од тога да сте нам ви дали Библију; управо сте је ви сакрили од нас; управо ви спаљујете оне који је проповедају, и када бисте могли, спалили бисте и саму Библију!» (D'Aubigne, *History of the Reformation of the Sixteenth Century*, b. 8, ch. 4)

Тиндалово проповедање побудило је велики интерес; многи су прихватили истину. Међутим, свештеници су били будни, јер одмах пошто је напустио неку област, они су претњама и погрешним тумачењима покушавали да пониште његов труд. Много пута имали су и успеха. Он је зато узвикнуо: »Шта да се чини? Док ја сејем на једном месту, непријатељ пустоши поља која сам управо напустио. Не могу да будем свуда. О, када би хришћани имали Свето писмо на свом матерњем језику, могли би сами да се одупру тим сколастицима. Без Библије нико не може да утврди вернике у истини.« (Исто, b. 18, ch. 4)

Нова намера прожела је његове мисли. Говорио је: »Управо су на Израиљевом језику певани псалми у Господњем храму; зар не би требало да Јеванђеље међу нама говори енглеским језиком?... Зар не би требало да у Цркви буде више светлости у подне, него у зору? Хришћани треба да читају Нови завет на свом матерњем језику.« Теолози и учитељи у Цркви међусобно се не слажу. Само уз помоћ Библије можемо доћи до истине. »Један се држи овог учитеља, а други онога... И сваки од тих аутора супроти се друго-ме. Како онда да одредимо који од њих шири истину, а који заблуду?... Како?... Заиста, само Божјом Речју!» (Исто, b. 18, ch. 4)

Убрзо после тога, неки учени католички теолог, који се упустио у расправу с њим, узвикнуо је: »Било би нам боље без Божјих закона него без папских!« Тиндал је одговорио: »Не покоравам се ни папи ни било ком његовом закону, и ако Господ буде поштедео мој живот, неће проћи много година, а ја ћу учинити да дечак који иде за плугом познаје Библију боље од тебе!» (Anderson, *Annals of the English Bible*, p. 19)

Намера коју је почео да гаји, наиме, да народу пружи Нови завет на његовом матерњем језику, била је тиме потврђена, и он се одмах прихватио посла. Пошто је због прогонства морао да напусти свој дом, отишао је у Лондон, и тамо је неко време несметано обављао свој посао. Међутим, поново га је насиље паписта нагнало да бежи.

Изгледало је као да се цела Енглеска затворила пред њим, па је одлучио да уточиште потражи у Немачкој. Ту је започео да штампа свој превод Новог завета. Два пута је дело било заустављано, али када му је било забрањено да штампа у једном граду, одлазио је у други. На крају је стигао у Вормс, у место у коме је Лутер само пре неколико година бранио Јеванђеље пред Сабором. У том старом граду живели су многи пријатељи реформације, и Тиндал је ту несметано наставио своје дело. Три хиљаде примерака Новог завета ускоро је било завршено, а друго издање изашло је исте године.

Озбиљно и истрајно наставио је да ради. Иако су енглеске власти строго чувале своје луке, Божја Реч је на различите начине потајно преношена у Лондон, а одатле ширена по целој земљи. Паписти су узалудно покушавали да сузбију истину. Бискуп из Дарама купио је једном приликом од неког књижара, Тиндаловог пријатеља, целу његову залиху Библија с намером да је уништи, мислећи да ће то успорити дело јеванђеља. Међутим, сасвим супротно томе, новцем добијеним од њега, купљен је материјал за ново и боље издање, које се иначе не би могло штампати. Када је Тиндал касније доспео у тамницу, била му је понуђена слобода под условом да изда имена оних који су му помагали да покрије трошкове издавања Новог завета. Одговорио је да је бискуп из Дарама допринео више него сви остали, јер му је, плаћајући високу цену за непродате књиге, омогућио да храбро настави посао.

Тиндал је издајством пао у руке својих непријатеља, и једном приликом много месеци остао је у сужањству. Коначно је своју веру посведочио мученичком смрћу, али је оружје које је припремио омогућило многим другим војницима да бију битке током свих столећа све до нашег доба.

Латимер је с проповедаонице подржавао мишљење да Библију треба читати на народном језику. Говорио је: Аутор Светога писма је »сам Бог«, и зато Писмо учествује у моћи и вечности свога Аутора. »Нема тога краља, цара, судије или владара... који није обавезан да послуша... Његову свету Реч.« »Немојмо ићи странпутицом, већ дозволимо Божјој Речи да нас усмерава; немојмо ходати... за својим прецима, нити тежимо за оним што су они чинили, већ за оним што је требало да чине.« (Hugh Latimer, »First Sermon Preached Before King Edward VI«)

Барнс и Фрит, верни Тиндалови пријатељи, устали су да бране истину. Ридли и Кранмер за њима. Ове вође енглеске реформације били су образовани људи, и већина од њих у католичкој средини уживала је висок углед због своје ревности и побожности. Њихово противљење папству било је последица њиховог познавања погрешака »Свете столице«. Њихово познавање вавилонских мистерија давало је већу снагу њиховом сведочењу против њега.

»Поставићу вам сада необично питање«, рекао је Латимер. »Ко је најмарљивији бискуп и прелат у целој Енглеској?... Видим да слушате и очекујете да га именујем... казаћу вам! То је ђаво!... Он никада не напушта своју дијецезу, позовите га када год хоћете, он је увек у кући!... он је увек за плугом... никада га нећете затећи беспослена, гарантујем вам... Тамо где ђаво станује... напоље с књигама, а унутра са свећама; напоље с Библијама, а унутра с бројаницама; напоље с виделом Јеванђеља, а унутра са светлошћу свећа, да, чак и у подне... напоље с Христовим крстом, а унутра са плаћањем за излазак из чистилишта... напоље с одевањем голих, сиромашних, немоћних, унутра с украшавањем слика и кићењем ликова од камена и дрвета; унутра с људским традицијама и његовим законима, а напоље с Божјим традицијама и Његовом најсветијом Речју... О, када би наши прелати били тако марљиви да сеју семе добре науке, као што је сотона у сејању кукоља и корова!« (Исто, »Sermon of the Plough«)

Велико начело које су подржавали ови реформатори – оно исто које су поштовали валденжани, Виклиф, Јан Хус, Лутер, Цвингли, и сви они који су се уједили с њима – гласи да је Свето писмо непогрешиви ауторитет, једино мерило вере и понашања. Они су одбацивали право папа, сабора, црквених отаца, и краљева да управљају савешћу људи у области религије. Библија је била њихов ауторитет, и њеним учењем оцењивали су све науке и све захтеве. Вера у Бога и у Његову Реч одржавала је ове свете људе док су на ломачама жртвовали своје животе. »Немој клонути«, довикнуо је Латимер свом сапатнику пре него што ће пламено-ви ломаче ућуткати њихове гласове, »ми ћемо данас у Енглеској запалити свећу за коју сам сигуран да се, уз помоћ Божје благодати, никада неће угасити!« (*Works of Hugh Latimer*, vol. I, p. XIII)

Семе истине које су у Шкотској посејали Колумба и његови сарадници никада није било потпуно искорењено. Стотинама година пошто су се цркве у Енглеској покорице Риму, цркве у Шкотској задржале су своју слободу. Међутим, у дванаестом столећу папство се и ту учврстило и ни у једној другој земљи није уживало такву апсолутну превласт. Тама нигде није била дубља. Ипак, и ту су се појавили зраци светлости да пробију таму и најаве рађање новог дана. Лоларди, који су долазили из Енглеске с Библијама и Виклифовим учењем, допринели су много чувању знања о Јеванђељу, а свако столеће имало је своје сведоке и мученике.

После почетка велике реформације појавили су се Лутерови списи, а онда и Тиндалов Нови завет на енглеском језику. Незапажени од стране хијерархије, ови гласници тихо су пролазили планинама и долинама, и поново на нови живот палили бакљу истине која се скоро угасила у Шкотској, разарајући дело које је Рим изградио током четири столећа тираније.

Крв мученика дала је нови подстрек покрету реформе. Папске старешине, свесне изненадне опасности која је запретила њиховом делу, извели су на ломачу неке од најплеменитијих и најпоштованијих синова Шкотске. Они су тиме подигли проповедаонице с којих су се речи ових умирућих сведока могле чути по целој земљи, испуњавајући срце народа неугасивом жељом да збаци римске окове.

Хамилтон и Висхарт, кнежеви по карактеру и по рођењу, заједно с дугим низом својих скромних ученика, положили су свој живот на ломачи. Међутим, из места на коме је горела Висхартова ломача изашао је човек кога пламен неће ућуткати, онај који ће уз Божју помоћ, задати смртни ударац папству у Шкотској.

Џон Нокс напустио је црквену традицију и мистицизам и почео да се напаја на извору истина Божје Речи; Висхартова учења учврстила су га у одлуци да одбаци заједништво с Римом и да се придружи прогоњеним реформистима.

Када су га пријатељи наговарали да прихвати дужност проповедника, устукнуо је дрхтећи пред тако великом одговорношћу, па је тек после много дана проведених у усамљености и тешке борбе са самим собом, одлучио да пристане. Међутим, када је прихва-

тио дужност, ишао је напред несаломивом одлучношћу и непоколебљивом храброшћу све до краја свога живота. Овај истински реформатор није се плашио људи. Ватре мучеништва, које су пламтеле око њега, само су јачале његову ревност. Упркос тиранској секири, која му је стално висила над главом, није ни корак одступао, храбро се борећи у напору да уништи идолопоклонство.

Када се нашао лицем у лице са шкотском краљицом, у чијој је присутности јењавала ревност многих протестантских вођа, Џон Нокс је непоколебљиво сведочио за истину. Њега није било могуће задобити ласкањима, али није се повлачио ни пред претњама. Краљица га је оптужила за јерес, јер је говорила да је позивао народ да прихвати религију коју је држава забранила, и тиме прекршио Божју заповест која поданицима налаже да слушају своје владаре. Нокс је одлучно одговорио:

»Као што права религија није добила ни своју првобитну снагу ни ауторитет од световних кнезова, већ само од вечнога Бога, тако ни поданици нису обавезни да своју религију обликују према прохтевима својих владара. Често се догађа да владари од свих осталих најмање познају Божју праву религију... Да је све семе Аврамово прихватило религију фараона, чији су поданици дуго времена били, питам вас, госпођо, каква би религија данас била у свету? Или, да су сви људи у дане апостола прихватили религију римских императора, која би религија данас постојала на свем лицу земље?... Према томе, госпођо, требало би да схватите да поданици нису везани за религију својих владара, иако им је заповеђено да им буду послушни!«

Мери је одговорила: »Ви тумачите Библију на један начин, а они (римокатолички учитељи) на други, коме треба да верујем и ко ће нам бити судија?«

»Треба да верујете Богу који јасно проговара из своје Речи«, одговорио је реформатор. »И више него што вас учи Његова Реч не треба да верујете ни једнима ни другима. Божја Реч је сама по себи јасна, и ако се икада појави нека нејасност на једном месту, Свети Дух, који се никада не супроти самоме себи, објашњава је на другим местима, тако да не може бити никакве сумње, осим код

оних који тврдоглаво остају у незнању.« (David Laing, *The Collected Works of John Knox*, vol. 2, pp. 281. 282)

То су биле истине које је неустрашиви реформатор, излажући опасности свој живот, изговорио краљици у лице. Са том истом непоколебљивом смелашћу остао је уз своје циљеве, молећи се и бијући битке за Господа, све док се Шкотска није ослободила папства.

Увођење протестантизма као националне религије у Енглеској нешто је умањило, али није потпуно зауставило прогонства. Иако су многе науке Рима одбачене, многи његови обичаји још су били задржани. Папина превласт била је одбачена, али је на његово место дошао монарх као поглавар Цркве. Црквене службе су и даље биле врло далеко од еванђеоске непорочности и једноставности. Велико начело верске слободе још није било довољно схваћено. Иако су протестантски владари само врло ретко прибегавали окрутностима којима се Рим служио у својој борби против јереси, ипак право сваког човека да служи Богу према захтевима своје савести није било признато. Од свакога се захтевало да прихвати науку и поштује облике богослужења које је прописала државна Црква. Отпадници су прогоњени, у већој или мањој мери, још стотинама година.

У седамнаестом веку стотине пастора било је прогнано са својих места. Народу је под претњом строгих казни, затвора или прогонства било забрањено да присуствује било којим верским састанцима осим оних које је одобрила званична Црква. Верне душе које су желеле да славе Бога биле су присиљене да се окупљају у мрачним ходницима, у неугледним мансардама, а у време неких годишњих доба и у пола ноћи у шумама. У заштитничкој дубини шуме, у храму који је сам Бог подигао, ова расејана и прогоњена Господња деца окупљала су се да своје душе излију у молитви и слављењу Бога. Међутим, упркос свим мерама опрезности, многи су страдали због своје вере. Затвори су били препуни. Породице раздвојене. Многи протерани у стране земље. Ипак, Бог је био са својим народом и прогонства нису успевала да ућуткају њихово сведочење. Многи су били протерани преко океана у Америку и ту

су поставили темеље грађанској и верској слободи која је постала бедем и слава те земље.

Прогонство је поново, као у апостолске дане, допринело напретку Јеванђеља. У одвратној тамници, препуној расипника и злочинаца, Џон Бањан удисао је чисту небеску атмосферу, и ту је написао своју прекрасну алегорију о путовању поклоника из земље уништења до небеског града. У току скоро две стотине година тај глас из бедфордског затвора обраћао се потресном снагом људским срцима. Бањанова дела »Путовање поклониково« и »Обилна благодат и највећем грешнику« доведле су многе ноге на пут живота.

Бакстер, Флавел, Елин и други људи од талента, образовања и дубоког хришћанског искуства, устајали су да херојски бране веру која је једном била дана светима. Дело које су обавили ти људи, изопштени и стављени изван закона, никада не може пропасти. Флавелова дела »Извор живота« и »Методe благодати« научила су хиљаде како могу да се предају Христу. Бакстерова књига »Реформисани пастор« послужила је на благослов многима који су желели да оживе Божје дело, а његов спис »Вечни одмор светих« обавио је свој задатак водећи душе »одмору« који је још преостао народу Божјем.

Стотину година после њих, у време велике духовне таме, појавили су се Вајтфилд и браћа Весли као светлоноше за Бога. Под владавином државне Цркве енглески народ доспео је у стање верског расула које се једва могло разликовати од незнабоштва. Природна религија постала је омиљени предмет који су свештеници проучавали и представљала је највећи део њихове теологије. Виши кругови подсмевали су се побожним људима, и поносили се тиме што су се уздигли изнад њиховог наводног фанатизма. Ниже класе биле су препуштене ужасном незнању и предане пороцима, а Црква није имала ни храбрости ни вере да подупре клонуло дело истине.

Велика наука о оправдању вером, коју је Лутер тако јасно проповедао, била је скоро потпуно заборављена, а римско начело о стицању спасења добрим делима заузело је њено место. Вајтфилд и браћа Весли, који су припадали државној Цркви, искрено су тежили за Божјом наклоношћу, а она се, према учењу Цркве, могла стећи једино праведним животом и поштовањем црквених обреда.

Када се Чарлс Весли једног дана разболео и помислио да му се смрт приближава, упитали су га на чему темељи своју наду у вечни живот. Његов одговор је гласио: »Трудио сам се свим својим снагама да служим Богу!« Када пријатељ, који је поставио питање, није био потпуно задовољан одговором, Весли је помислио: »Шта? Зар ни моји највећи напори нису довољни да се могу надати спасењу? Зар ће Бог одбацити моје заслуге? Ја немам ништа друго на што бих се могао ослонити!« (John Whitehead, *Life of the Rev. Charles Wesley*, p. 102) Таква је била дубока тама која је обузела Цркву, тама која је сакрила помирење, ускратила Христу Његову славу, одвратила мисли људи од једине наде у спасење – крви распетог Откупитеља.

Бог је помогао Веслију да заједно са својим сарадницима схвати да је седиште праве религије у срцу, и да се Божји закон односи и на мисли, а не само на речи и дела. Осведочени у неопходност посвећења срца, али и у беспрекорност понашања, искрено су желели да живе новим животом. Улажући највеће напоре, усрдно се молећи, трудили су се да сузбију зле склоности свога препорођеног срца. Живели су животом самоодрицања, добротинства, понизности, примењујући строго и тачно сваку меру која им је, по њиховом мишљењу, могла помоћи да достигну циљ за којим су најискреније тежили – светост којом би себи осигурали Божју наклоност. Међутим, никако нису успевали да постигну жељени циљ. Узалудни су били сви њихови напори да се ослободе проклетства греха или да раскину његове окове. Била је то иста борба кроз коју је Лутер прошао у својој ћелији у Ерфурту. Било је то исто питање које мучило и његову душу: »Како би могао човек бити прав пред Богом?« (О Јову 9,2)

Огањ божанске истине, који је једва тињао на олтару протестантизма, морао је да се поново разгори уз помоћ прастаре буктиње коју су чешки хришћани током векова предавали једни другима. После реформације, протестантизам је у Чешкој био погажен ногама римских хорди. Сви који су одбили да се одрекну истине морали су да беже. Неки од њих, који су нашли уточиште у Саксонији, одржали су стару веру. Управо су потомци тих хришћана пренели видело Веслију и његовим сарадницима.

Џон и Чарлс Весли, пошто су рукоположени за службу, били су с посебним задатком послани у Америку. На палуби брода

којим су путовали налазила се и група моравске браће. За време путовања брод је био изложен жестоким олујама, и Џон Весли, суочен са смрћу, схватио је да нема никаквог доказа да је стекао мир с Богом. Супротно њему, моравска браћа показала су смиреност и поуздање у Бога, особине које су њему толико недостајале.

Причао је о томе овако: »Дуго пре тога посматрао сам њихово озбиљно понашање. Непрекидно су доказивали своју дубоку понизност, чинећи другим путницима услуге којих се ниједан Енглеz не би прихватио, не желећи и не примајући за то никакву накнаду, говорећи да је то добро за њихова поносна срца и да је њихов Спаситељ много више учинио за њих. Свакога дана имали су прилику да покажу кроткост, коју ништа није могло поколебати. Ако би их неко ударио, гурнуо или оборио, они би устајали и одлазили; али никаква жалба није се чула из њихових уста. Ускоро им се пружила прилика да покажу да ли су слободни и од духа страха, као и духа охолости, гнева и освете. Усред псалма којим су започињали своје богослужење, море се узбуркало, талас је на комаде раздерао главно једро, прекрио брод, и излио се на палубу у толикој мери да је изгледало да су нас већ прогутале дубине великог бездана. Ужасан врисак отео се из групе Енглеза. Моравска браћа смирено су наставила да певају. Упитао сам касније једнога од њих: 'Па, зар се нисте уплашили?' Он је одговорио: 'Нисмо, хвала Богу!' Поново сам упитао: 'Али, зар се ваше жене и ваша деца нису уплашили?' Скромно је одговорио: 'Не! Наше жене и наша деца се не плаше да умру!' « (*Whitehead, Life of the Rev. John Wesley*, p. 10)

Када су стигли у Савану, Весли је кратко боравио с моравском браћом, дубоко дирнут њиховим хришћанским понашањем. О једном њиховом богослужењу, које се изразито разликовало од беживотног формализма у енглеској Цркви, овако је писао: »Велика једноставност, али и велика свечаност свега допринели су да сам скоро заборавио на протеклих седамнаест столећа и замислио да се налазим на једноме од оних скупова на којима још није било формализма и церемонија; али којима су председавали Павле, градитељ шатора, или Петар, рибар; и на којима су се показивали Дух и сила.« (Исто, p. 11.12.)

На повратку у Енглеску, уз помоћ једног моравског проповедника, Весли је јасније схватио библијску веру. Уверио се да мора да одбаци сваку мисао да његово спасење зависи од његових добрих дела и да се потпуно мора ослонити »на Јагње Божје које узео на се грехе света«. На састанку Моравског друштва у Лондону прочитана је једна Лутерова изјава, која је описивала промену коју Божји Дух чини у срцу верника. Док је слушао, вера се родила у Веслијевом срцу. Сам је о томе овако писао: »Осетио сам како се моје срце на чудан начин запалило. Осетио сам да се за своје спасење уздам у Христа, и само у Христа, и осведочио сам се да је Он узео моје грехе, чак и мене самога, и да ме је ослободио од закона греховнога и од смрти.« (Исто, р. 52)

Током дугих година напорног и невеселог настојања – година строга самоодрицања, понижења и прекора, Весли се упорно држао свог јединог циља да тражи Бога. Сада Га је пронашао и установио да се благодат коју је жарко желео да добије молитвама и постом, давањем милостиње и одрицањем од самога себе, добија као дар, »без новца и без цене«.

Када се утврдио у вери у Христа, цела његова душа горела је жељом да на све стране прошири знање о славном Јеванђељу Христове бесплатне благодати. »Посматрам цели свет као своју парохију«, рекао једном. »У било коме њеном делу да се налазим, моја је храна, моје право и моја света дужност да свима, који желе да ме слушају, објавим Радосну вест о спасењу!« (Исто, р. 74)

Наставио је да живи строгим начином живота, пуним самоодрицања, али сада не као темељем, већ као последицом своје вере; не као кореном, већ као плодом светости. Благодат Божја у Исусу Христу представља темељ хришћанске наде, и та ће се благодат изразити послушношћу. Веслијев живот био је посвећен проповедању великих истина које је открио у Библији – оправдању вером у Христову помириатељску крв, и препорођењу силом Светога Духа која делује на срце и доноси род у животу који је усклађен са Христовим примером.

Вајтфилд и браћа Весли оспособили су се за своје дело дугим и чврстим осведочењем да су као грешници изгубљени, а да су као добри Христови војници подвргнути огњеној проби омаловажа-

вањем, ругањем и прогонством, како на Универзитету тако и приликом уласка у службу, само зато да би се припремили да издрже тешкоће које их чекају. Њих и неколико оних који су се слагали с њима, њихови безбожни другови са студија презриво су назвали методистима – надимком који је данас једна од највећих верских заједница у Енглеској и Америци прогласила својим часним именом.

Као верници енглеске државне Цркве строго су се држали њених облика богослужења, али Господ им је у својој Речи представио један виши идеал. Свети Дух их је слао да проповедају Христа, и то распетога. Сила Највишега пратила је њихов рад. Хиљаде су биле осведочене и стварно обраћене. Било је неопходно заштитити те овце од гладних вукова. Весли није ни помишљао да створи неку нову верску заједницу, већ их је организовао као Савез методиста.

Тежак и неугодан био је отпор који је државна Црква пружала тим проповедницима, али Бог у својој мудрости тако је преуредио догађаје да је реформа ипак почела у самој Цркви. Да је дошла споља не би могла да продре до места на којима је била тако потребна. Али, пошто су проповедници овог пробуђења у Цркви били црквени људи, који су деловали у оквиру Цркве, кад год би им се пружила прилика, истина је налазила приступ и тамо где би иначе наилазила на затворена врата. Чак и неки свештеници су се пробудили из своје духовне обамрлости и почели ревно да проповедају у својим парохијама. Цркве окамењене формализмом пробудиле су се у нови живот.

У Веслијево време, као и током свих векова црквене историје, људи различитих способности обављали су дело које им је Бог поверио. Нису се слагали у свим доктринарним тачкама, али их је све покретао Божји дух и сједињавао једном свеобухватном жељом да душе задобију за Христа. Разлике између Вајтфилда и браће Весли у једном тренутку запретиле су расцепом, али пошто су се научили кроткости у Христовој школи, међусобно подношење и добра воља довели су до помирења. Нису имали времена за свађе, док се заблуде и безакоња умножавају на све стране, а грешници одлазе у пропаст.

Божје слуге корачале су неравним питем. Утицајни и учени људи усмерили су своје снаге против њих. После извесног времена

многи свештеници показали су отворено непријатељство према њима, па су се и врата црква затворила за чисту веру и оне који су је проповедали. Одлука свештенства да им ускрати приступ проповедаоницама као да је пробудила мрачне, ненаучене и незаконичке силе. Много пута Џон Весли је избегао смрт само чудом Божје милости. Када се гнев мноштва усмеравао против њега, и када је изгледало да нигде нема излаза, појавио би се анђео у облику човека и слуга Христов је са опасног прелазио на сигурно место.

О свом избављењу од разјарене масе људи у једној од таквих прилика, Весли је причао: »Многи су покушавали да ме оборе док смо се клизавим путем спуштали према граду, процењујући да ћу када се једном нађем на земљи, тамо и остати. Међутим, никада се нисам спотакао, нити оклизнуо, све док се нисам нашао потпуно изван њихових руку... Иако су многи покушавали да ме ухвате за оковратник или за одећу, да би ме оборили, то им никако није успевало; само се један дочепао поклопца на џепу капута, али му је тај ускоро остао у рукама; други поклопац, на џепу у коме сам држао новац, био је упола откинут... Снажан човек иза мене, ударио ме је неколико пута великим храстовим штапом, и да ме је тим штапом само једном ударио у потиљак уштедео би ми све невоље у животу. Међутим, сваки пут ударац је падао постранце, не знам како, јер нисам могао да се склањам ни лево ни десно... Један други прогурао се кроз гомилу, подигао руку да ме удари, па ју је изненада спустио и само ме помиловао по глави, говорећи: 'Како мекану косу има!'... Први људи чија срца су се обратила били су управо познате личности у граду, предводници гомиле у свим приликама, један од њих је чак био професионални борац...«

»Како нас нежно и постепено Бог припрема да извршавамо Његову вољу! Пре две године, комад опеке окрзнуо је моја плећа. Годину дана после тога, камен ме је погодио међу очи. Пошлог месеца добио сам један ударац, а ове вечери два, један пре него што смо ушли у град, а други пошто смо изашли из њега, али оба су била као ништа, јер иако ме је један човек свом снагом ударио у груди, а други у уста таквом силином да ми је одмах крв потекла, нисам осетио ништа више него као да ме је неко додирнуо сламком.« (John Wesley, *Works*, vol. 3, pp. 297.298)

Методисти из тих раних дана – народ као и проповедници – подносили су ругање и прогонство, и од верника Цркве, али и од отворених неверника који су били разгнењени лажним описом њиховог понашања. Били су позивани пред судове – судове само по имену, јер је правда била ретка на судовима онога времена. Често су трпели насиље својих прогонитеља. Гомила је ишла од куће до куће, уништавала намештај и остала добра, пљачкајући све што би им се свидело, грубо злостављајући људе, жене и децу. У неким случајевима, јавним оглашавањем позивани су они који би желели да учествују у разбијању прозора и пљачкању кућа методиста, да се састану на заказаном месту у одређено време. Та отворена кршења и људских и божанских закона пролазила су некажњено. Спровођено је систематско прогонство људи чија је једина грешка била што су се трудили да стопе грешника одврате од пута пропасти и да их доведу на пут светости.

Џон Весли је говорећи о оптужбама против себе и својих сарадника, рекао: »Неки су доказивали да су доктрине ових људи лажне, пуне заблуда и занесењаштва; да су нове и да се о њима све до скоро ништа није чуло; да су квекерске, фанатичне и папске. Цела ова прича већ је била побијена до корена, јер је јасно показано да је свака грана ове науке у ствари јасна наука Писма коју тумачи наша Црква. Према томе, не може бити ни лажна, ни погрешна, ако је Библија истинита.« »Други тврде: Њихова доктрина је сувише строга; они пут према Небу сувише сужавају. И то је заиста изворни приговор (био је скоро једини за неко време), јер представља прикривену суштину хиљада других приговора, који се појављују у разним облицима. Међутим, да ли они сужавају пут према Небу више него наш Господ и Његови апостоли? Размотрите само неколико јасних текстова: 'Љуби Господа Бога својега свим срцем својим, и свом душом својом, и свом мишљу својом.' 'Јер ће за сваку празну реч коју реку људи, дати одговор у дан суда.' 'Ако ли једете, ако ли пијете, ако ли друго што чините, све на славу Божју чините!'«

»Ако је њихово учење строже од овога, треба их укорити; али ви у својој савести знате да није. А ко би могао да и за јоту буде мање строг и да при томе не поквари Божју Реч? Може ли се ико-

ји пристав Божјих тајни наћи веран уколико промени један део светог наслеђа? Не! Он ништа не може да ублажи; ништа не може да омекша; он је обавезан да свим људима објави: 'Не могу ја снижавати Писмо да бих га прилагодио вашем укусу. Ви се морате попети до њега, или ћете заувек пропасти!' Ово је стварни разлог другог омиљеног узвика који покушава да открије немилосрдност ових људи. Немилосрдни, зар заиста? У коме смислу? Зар они не хране гладне и не одевају голе? 'Не, није у томе ствар! У том погледу ништа им не недостаје, али они су тако немилосрдни у свом оцењивању: мисле да се нико не може спасти осим оних који иду њиховим путем!' (Исто, vol. 3, pp. 152.153)

Духовно расуло које је наступило у Енглеској непосредно пре Веслијевог времена, у великој мери може се приписати учењу антиномиста. Многи од њих су тврдили да је Христос укинуо Божји морални закон и да хришћани зато нису обавезни да га држе; да је верник ослобођен од »робовања добрим делима«. Други, иако су признавали да је Закон вечан, изјављивали су да је непотребно да проповедници позивају вернике да поштују његове прописе, јер ће они које је Бог изабрао за спасење »под неодољивим утицајем божанске благодати бити наведени да покажу побожност и врлину«, док они који су осуђени на вечно проклетство »неће имати снаге да слушају Божји закон«.

Други, такође тврдећи да »изабрани не могу отпасти од благодати нити прокоцкати божанску наклоност«, дошли су до још ужаснијег закључка да »безаконна дела која изабрани чине нису стварно грешна, нити се могу сматрати стварним кршењем божанског закона, и да према томе, они немају ни могућности да признају своје грехе или да их се ослободе покајањем«. (McClintock and Strong, *Cyclopedia*, art. »Antinomians«) У складу с тим, изјављивали су да чак и један од најстрашнијих грехова, »свеопште проглашаван ужасним преступом божанског закона, не представља грех у Божјим очима«, уколико га учини неко од изабраних, »јер је једно од битних и карактеристичних обележја изабраних да не могу учинити било шта што није угодно Богу или забрањено Његовим законом.«

Ове неприхватљиве доктрине суштински се не разликују од каснијих учења популарних васпитача и теолога – да не постоји неки непроменљиви божански закон као мерило праведности, већ да друштво одређује мерила морала, и да су она подложна сталним променама. Све ове идеје надахнуте су истим духом – оним истим који је, и међу безгрешним становницима Неба започео своје дело покушавајући да обори праведна ограничења Божјег закона.

Доктрина о божанским одлукама којима је непроменљиво унапред одређен карактер човека (наука о предестинацији – прим. прев), многе је навела да стварно одбаце Божји закон. Весли се одлучно успротивио заблудама антиномиста и показао да је ово учење које је довело до антиномијанизма супротно Библији. »Јер се показа благодат Божја која спасава све људе.« (Титу 2, 11) »Јер је ово добро и пријатно пред Спаситељем нашим Богом, који хоће да се сви људи спасу и да дођу у познање истине. Јер је један Бог и један Посредник између Бога и људи, човек Исус Христос, који себе даде у откуп за све.« (1. Тимотију 2,3-6) Божји Дух је неограничено дарован да оспособи сваког човека да прихвати средство спасења и тако Христос »Видело истинито... обасјава свакога човека који долази на свет«. (Јован 1,9) Људи губе спасење својим хотимичним одбијањем дара живота.

Да би одговорио на тврђење да су приликом Христове смрти прописи Декалога укинута заједно с прописима цермонијалног закона, Весли је рекао: »Он није укинуо Морални закон, објављен у Десет заповести и потврђен речима пророка. Није био разлог Његовог доласка да опозове ниједан део тог Закона. То је Закон који никада не може бити разбијен, који 'стоји чврсто као верни сведок на небесима'... Он је постојао од постања света, и није био написан на 'каменим плочама' већ на 'срцима свих синова човечјих', када су изашли из руке свога Створитеља. Али, иако су слова некада написана прстом Божјим, сада у великој мери оштећена грехом, ипак неће бити потпуно избрисана све док будемо имали савест која говори о добру и злу. Сваки део тога Закона мора да остане на снази за све људе и за сва времена, јер не зависи ни од места ни од времена, нити од било које околности која би га могла

променити, већ од Божје природе, и од човекове природе, и од њихове непроменљиве међусобне повезаности.

»Нисам дошао да укинем, него да испуним!... Нема никакве сумње, значење Његових речи (у складу са свиме што је речено пре и што је речено после) овде гласи: Дошао сам да га потврдим у његовој потпуности, упркос свим људским објашњењима: Ја сам дошао да покажем у потпуном и јасном виду све што је било тамно или сакривено у њему; ја сам дошао да објавим истинито и потпуно значење сваког његовог дела, да покажем дужину и ширину, потпуни садржај сваке заповести која се налази у њему, и висину и дубину, незамисливу непорочност и његову духовност у свим његовим огранцима.« (Wesley, sermon 25)

Весли је потврдио да постоји савршени склад између Закона и Јеванђеља. »Постоји, дакле, најужа повезаност која се може замислити између Закона и Јеванђеља. С једне стране, закон непрестано припрема пут према Јеванђељу указује на њега, са друге, Јеванђеље непрестано указује на потпуније испуњавање Закона. Закон, на пример, тражи од нас да љубимо Бога, да љубимо своје ближње, да будемо кротки, понизни или свети. Осећамо да нисмо довољно способни за све то; да, знамо да је то 'човеку немогуће'; али видимо и Божје обећање да ће нам дати ту љубав, да ће нас учинити понизнима, кроткима, светима: и ми се хватимо за то Јеванђеље, за ту Радосну вест; и биће нам према нашој вери; 'испуниће се у нама праведност закона' вером која је у Христу Исусу...«

»Највиши положај међу непријатељима Христовог Јеванђеља«, каже Весли. »заузимају они који отворено и изричито осуђују сам Закон и говоре зло о Закону, који уче људе да крше (да поништавају, да олакшавају, да развезују обавезе према њему) не само једну, било да се ради о најмањој или о највећој, већ и све заповести једним ударцем... од свих околности које прате ову велику обману највише изненађује да они који су потпуно пристали уз њу стварно верују да славе Христа кршећи Његов закон, и да уздижу Његову службу тиме што уништавају Његову науку! Они Му одају част на исти начин као и Јуда када је рекао: 'Здраво, учитељу! и пољубио га.' Он заиста може да оправдано каже свакоме од њих: 'Зар пољупцем издајеш Сина човечјег?' Када говориш о Њего-

вој крви, а скидаш Му круну, када се олако односиш према иједном делу Његовог закона, под изговором да унапређујеш Његово Јеванђеље, не чиниш ништа друго него право издајство Исуса пољупцем. Нико не може избећи ову оптужбу ако проповеда веру на било који од тих начина који посредно или непосредно покушавају да одбаце било који огранак послушности: који проповеда Христа као Онога који на било који начин, укида или ослабљује, и најмању од Божјих заповести.« (Исто)

Онима који су тврдили да »проповедање Јеванђеља испуњава сврху Закона«, Весли је одговорио: »То најодлучније одбацујемо! Оно не испуњава прву сврху закона, наиме, да осведочи човека у грех, да пробуди оне који и даље спавају на самој ивици пакла.« Апостол Павле изјављује да »кроз закон долази познање греха«, и да човек »све док није осведочен у свој грех никада неће стварно осетити потребу за помиритељском Христовом крвљу... и као што сам наш Спаситељ примећује: 'Не требају здрави лекара, већ болесни!' Зато је бесмислено нудити лекара онима који су здрави, или онима који у најмању руку мисле да су здрави. Најпре их треба уверити да су болесни; иначе вам неће ни захвалити на вашем труду. Исто је тако бесмислено нудити Христа онима чије је срце цело, које никада није било раздерано!« (Исто, sermon 35)

Тако је, проповедајући Јеванђеље о Божјој благодати, Весли, као и његов Господ, покушавао да »уздигне Закон и учини га славним«. Верно је обављао посао који му је Бог поверио, а славни су били резултати које је доживео да види. На крају свог дугог живота од преко осамдесет година – преко пола века провео је као путујући проповедник, окупио је више од пола милиона оданих следбеника. Међутим, мноштво које се његовим радом уздигло из пропасти и понижења греха до узвишенијег и непорочнијег живота, као и број оних који су уз помоћ његовог учења стекли дубље и богатије искуство, неће бити познат све док се цела породица откупљених не окупи у Божјем царству. Његов живот представља поуку од непроцењиве вредности за сваког хришћанина. О, када би се вера и понизност, неуморна ревност, пожртвовање и оданост овог Христовог слуге одразили у животу данашњих цркава!

БИБЛИЈА И ФРАНЦУСКА РЕВОЛУЦИЈА

Реформација која је у 16. веку отворила Библију народу, настојала да уђе у све европске земље. Неки народи радосно су је поздрављали као глас са Неба. У другима је папство у великој мери успело да спречи њено ширење, тако да је видело познавања Библије са својим оплемењујућим утицајем у највећој мери остало недоступно људима. У једној земљи, иако је видело успело да продре, тама га није прихватила. Столећима су се видело и тама борили за превласт. Зло је на крају победило, а небеска истина била је протерана. »А суд је овај што видело дође на свет, и људима омиле већма тама него ли видело, јер њихова дела бејаху зла.« (Јован 3,19) Овај народ морао је да пожње последице свога избора. Сила Божје заштите напустила је народ који је презрео дар Његове благодати. Бог је допустио да зло сазре, тако да је цео свет могао да види последице намерног одбацивања истине.

Рат против Библије, који се у Француској водио толико столећа, достигао је врхунац у време револуције. Ова страшна провала народног гнева била је само природна последица римског настојања да сузбије Библију. То је био најизразитији пример деловања папске политике, који је свет икада видео – упечатљиви приказ последица до којих је довела скоро хиљадугодишња примена учења Римске цркве.

Пророци су прорекли да ће у раздобљу папске супремације Библија бити сузбијана, док писац Откривења указује на трагич-

не последице које ће посебно задесити Француску због владавине »човека безакоња«.

Господњи анђео је изјавио: »И град свети газиће четрдесет и два месеца. И даћу двојици својих сведока и прорицаће хиљаду и две стотине и шездесет дана обучени у вреће... и када заврше сведочанство своје, онда ће звер што излази из бездана учинити с њима рат, и победиће их и убиће их. И тела њихова оставиће на улици града великога, који се духовно зове Содом и Египат, где и Господ наш разапет би... и који живе на земљи обрадоваће се и развеселиће се за њих, и слаће даре једни другима, јер ова два пророка мучише оне што живе на земљи. И после три дана и по дух живота од Бога уђе у њих и сташе оба на ногама својим, и страх велики нападе на оне који их гледаху.« (Откривење 11,2-11)

Раздобље које је овде споменуто »четрдесет и два месеца« и »хиљаду и две стотине и шездесет дана«, представља исто раздобље, које означава време у коме ће Христова црква морати да трпи римско тлачење. Хиљаду две стотине и шездесет година папске превласти започело је 538. године после Христа, па се према томе завршава 1798. године. У то време је француска армија ушла у Рим и заробила папу, који је и умро у изгнанству. Иако је нови папа ускоро био изабран, папска хијерархија од тада више није могла да стекне моћ коју је раније имала.

Прогонство Цркве није беснело у целом раздобљу од 1260 година. Бог је у милости према свом народу скратио време његовог огњеног кушања. Спаситељ је, проричући време »велике невоље« које ће задесити Цркву, рекао: »И да се ови дани не скрате, нико не би остао; али изабраних ради скратиће се дани ови!« (Матеј 24,22) Под утицајем реформације прогонство је престало пре 1798. године.

О два сведока, пророк је још додао: »Ово су две маслине, и два жишка, што стоје пред господаром земаљским.« (Откривење 11,4) »Реч је Твоја жижак нози мојој и видело стази мојој« (Псалм 119,105), рекао је псалмиста. Два сведока представљају списе Старог и Новог завета. Оба су важно сведочанство о пореклу и трајности Божјег закона. Оба сведоче и о плану спасења. Символи, жртве и пророчанства Старог завета унапред говоре о Спаси-

тељу који ће доћи. Јеванђеља и посланице Новог завета говоре о Спаситељу, који је дошао управо онако као што је било најављено симболима и пророчанствима.

»И прорицаће хиљаду и двеста и шездесет дана обучени у вреће.« Божји сведоци остали су непознати током највећег дела овог раздобља. Папска сила чинила је све да од народа сакрије Реч истине, и да пред њим уздигне лажне сведоке који ће устати против њеног сведочанства. У време када су верске и световне власти забрањивале Библију, када је њено сведочење искривљавано, када је улаган сваки напор који су људи и демони могли учинити да одврате мисли народа од ње; када су они који су се усуђивали да објављују њене свете истине били прогоњени, издавани, мучени, бацани у мрачне тамничке ћелије, убијани због своје вере или приморавани да беже у планинска уточишта, у јазбине и пећине земаљске – тада су верни сведоци прорицали обучени у вреће. Ипак, наставили су да сведоче током целог раздобља од 1260 година. У најмрачнијим тренуцима било је верних људи који су волели Божју Реч и љубоморно чували Његову част. Ове одане слуге примале су мудрост, силу и власт да објављују Његову истину током целог овог раздобља.

»И ако им ко неправду учини, огањ излази из уста њихових, и појешће непријатеље њихове; и ко хтедбуде да им учини нажао, онај ваља да буде убијен.« (Откривење 11,5) Људи не могу некажњено газити Божју Реч. Значење ове страшне претње објашњено је у завршном поглављу Откривења: »Јер сведочим свакоме који чује речи пророштва књиге ове: ако ко дометне овоме, Бог ће наметнути на њега зла написана у књизи овој; а ако ко одузме од речи књиге пророштва овога, Бог ће одузети његов део од књиге живота, и од града светог, и од онога што је написано у књизи овој.« (Откривење 22,18.19)

Тако су гласиле опомене које је Бог упућивао с циљем да упозори људе да ни на који начин не мењају оно што је Он открио или заповедио. Ове свечане опомене односе се на све који би својим утицајем могли да наведу људе да се олако односе према Божјем закону. Оне треба да допринесу да страх и дрхтање обузму оне који брзоплето тврде да није посебно важно да ли слушамо или

не слушамо Божји закон. Сви они који своје мишљење уздижу изнад божанског откривења, сви они који су спремни да мењају јасно значење Писма да би остварили своју удобност, или да би се прилагодити свету, товари на своја плећа застрашујућу одговорност. Писана Реч, Божји закон, одмериће карактер сваког човека и осудиће свакога кога ово непогрешиво мерило буде прогласило лаким.

»И кад сврше сведочанство своје.« Раздобље када су два сведока морала да проричу одевени у вреће, завршило се 1798. године. Међутим, када се буду приближили крају свог прикривеног деловања, против њих ће заратити силе представљене као »звер која излази из бездана«. Сотона је у многим европским земљама, служећи се папством, столећима управљао силама које су владале у Цркви и држави. Међутим, овде је најављен нови начин испољавања сотонске моћи.

Рим је увек покушавао, наводно из поштовања према Библији, да је сакрије од народа, држећи је у оковима непознатог језика. Под његовом владавином, два сведока су прорицала »одевена у вреће«. Међутим, једна друга сила – звер која излази из бездана, требало је да се појави и поведе отворени рат против Божје Речи.

»Град велики«, на чијим улицама су ова два сведока била убијена и њихова тела остављена да леже, назван је »духовним« Египтом. Египат је од свих народа споменутих у библијској историји, најсмелије одрицао постојање живог Бога и противио се Његовим заповестима. Ниједан монарх, осим египатског фараона никада се није усудио да се отвореније и дрскије побуне против небеског ауторитета. Када му је Мојсије, у име Господње, објавио поруку, охоло је одговорио: »Ко је Господ да послушам глас Његов и пустим Израиља? Не знам Господа нити ћу пустити Израиља!« (2. Мојсијева 5,2) То је био израз очигледног безбоштва, и народ овде представљен као Египат, изразиће гласно своје одбацивање захтева живог Бога и показаће исти дух неверовања и пркоса. »Град велики« упоређен је »духовно« и са Содомом. Поквареност Содоме у кршењу Божјег закона посебно је означена развратом. Тај грех постаће најизразитија одлика народа на који се односе наводи из овога текста.

Према речима пророка, кратко време пре 1798. године, појавиће се сила сотонског порекла и карактера која ће заратити против Библије. А у земљи у којој ће сведочанство два Божја сведока на тај начин бити ућуткано, доћи ће до изражаја фараоново безбоштво и содомска развратност.

Ово пророчанство добило је своје најтачније и најизразитије испуњење у историји Француске. За време револуције, 1793. године, »свет је први пут чуо да скупштина људи, рођених и образованих у цивилизацији, скупштина која је присвојила право да влада једном од најугледнијих нација Европе, сложено подигне глас и одбаци најсвечанију истину коју је примила људска душа, и да се једногласно одрекне веровања у Бога и обожавања Божанства.« (Sir Walter Scott, *Life of Napoleon*, vol. 1, ch. 17) »Француска је једина земља на свету, бар према сачуваним веродостојним извештајима, која је као нација подигла своју руку да се отворено побуни против Творца свемира. Било је много богохулника, много неверника, и сада их има, у Енглеској, Немачкој, Шпанији и у другим областима, али Француска стоји посебно издвојена у светској историји као једина земља која је, декретом своје Законодавне скупштине, објавила да Бог не постоји, и у којој су сви становници престонице, као и већина осталог становништва, радосно играли и певали прихватајући тај декрет.« (*Blackwood's Magazine*, новембар 1870)

Француска је показала све карактеристике којима се Содом посебно одликовао. Током револуције завладало је стање моралног пропадања и покварености слично ономе које је проузроковало уништење градова у равници. Један историчар представља атеизам и разват у Француској у то време речима које као да потичу из пророчанства: »Уско повезан с тим законима који су се односили на религију био је закон који је ограничио заједници брака – најсветију везу којом се могу повезати људска бића, и чија трајност највише доприноси учвршћењу друштва – на стање обичног грађанског уговора пролазног карактера, који било које две особе могу склопити и раскинути по својој вољи... Да су се демони прихватили посла да пронађу начин да најуспешније униште све што је часно, складно и трајно у породичном животу,

и да истовремено стекну сигурност да ће се зло које су желели да учине настављати из нараштаја у нараштај, не би могли замислити делотворнији план од ове деградације брака... Софи Арнолд, глумица позната по својој духовитости, описала је републикански брак као 'свету тајну прељубе'.« (Scott, vol. 1, ch. 17)

»Где и Господ наш разапет би.« Ова појединост из пророчанства испунила се у Француској. Ни у једној другој земљи није тако изразито показан дух непријатељства према Христу. Ни у једној другој земљи истина се није суочила с тако огорченим и суровим противљењем. Током прогонства које је Француска покренула против поклоника Јеванђеља, она је разапињала Христа у лику Његових ученика.

Из столећа у столеће проливана је крв светих. Док су валденжани полагали свој живот на планинама Пијемонта »за Реч Божју и за сведочанство Исуса Христа«, слично сведочанство за истину давала су и њихова браћа, албигензи у Француској. У дане реформације, њени следбеници били су у најстрашнијим мукама убијани. Краљеви и племићи, жене из високог рода и нежне девојке, понос и витештво нације, наслађивали су своје очи самртним мукама које су трпели мученици за Исуса. Храбри хугеноти, борећи се за права која су најсветија људском срцу, проливали су своју крв на многим бојним пољима. Протестанте су изједначавали с људима изван закона, расписивали награду за њихове главе, прогонили их као дивље звери.

»Црква у пустињи«, је име за оно мало потомака старих хришћана који су се све до осамнаестог века одржали у Француској, сакривајући се у планинама на југу земље, и даље негујући веру својих отаца. Када су се усудили да се ноћу састану на планинским обронцима или на усамљеним местима, прогонили су их војници и одводили да доживотно робују на галијама. Најнепорочнији, најплеменитији и најинтелигентнији људи Француске били су окивани, и страховито мучени, заједно с разбојницима и убицама (види: Wylie, b. 22, ch. 6). Други, према којима је нешто милостивије поступљено, били су хладнокрвно убијани ватреним оружјем док су, ненаоружани и беспомоћни, падали на своја колена у молитви. Стотине старијих људи, незаштићених жена и невине

деце остављани су да леже мртви на земљи на местима на којима су се окупљали. Када би неко пролазио преко планинских обронака или кроз шуме, у којима су се обично окупљали, није било ништа необично да наиђе »на свака четири корака, на мртва тела која су се црнела на земљи или висила са дрвећа«. Њихова земља, опустошена мачем, секиром и ломачама »била је претворена у огромну, мрачну пустош«. »Ова дивљаштва била су учињена... не у неко мрачно доба, већ у сјајној ери Луја XIV. Наука је тада негована, литература цветала, духовници на двору и у престоници били су учени и речити људи, који су се радо приказивали у својој кроткости и великодушности.« (Исто, б. 22, ch. 7)

Али, најцрње у црном низу злочина, најужасније међу пакленим делима у свим тим столећа, било је крвопролиће извршено на дан Светог Вартоломеја. Свет се и данас са ужасом сећа тог најподлијег и најокрутнијег покоља. Француски краљ, по наговору римских свештеника и прелата, одобрио је то злочиначко дело. Звоно, које је зазвонило у мртво ноћно доба, дало је знак за покољ. На хиљаде протестаната, док су мирно спавали у својим домовима, ослањајући се на свечано задату реч свога краља, без упозорења били су извлачени из постеља и хладнокрвно убијани.

Као што је Христос био невидљиви вођа свога народа у време ослобађања из египатског ропства, тако је сотона био невидљиви вођа својих поданика у овом страшном делу умножавања мученика. Покољ је седам дана трајао у Паризу, прва три с неописивим бесом. Покољ није био ограничен само на град, већ је по посебној краљевој наредби проширен на све провинције и градове у којима су живели протестанти. Ни старост, ни пол нису били поштотвани. Ни невина беба, ни човек седе косе нису били поштеђени. Племић и сељак, стар и млад, мајка и дете, сви су били убијани. По целој Француској покољ је трајао пуна два месеца. Седамдесет хиљада људи, понос и цвет нације – било је убијено.

»Када је вест о масакру стигла у Рим, одушевљење међу свештеницима било је безгранично. Кардинал од Лорене наградио је гласника с хиљаду круна; топови с Анђеоске тврђаве загрмели су радосним поздравним плотунима; звона су звонила са сваког звоника, ватре су ноћ претвориле у дан, а Гргур XIII, праћен карди-

налима и другим црквеним достојанственицима, кренуо је у дугој процесији према цркви Светог Луја, у којој је овај кардинал служио свечани Те Деум... Искована је медаља у спомен масакра, а у Ватикану се и данас могу видети три Васаријеве фреске, на којима се види напад на адмирала, краљ у дворском савету за време планирања масакра, и сам масакр. Гргур је послао Шарлу орден Златне руже, а четири месеца после масакра... задовољно је слушао проповед француског свештеника... који је говорио о 'том дану тако пуном среће и радости и весеља, када је свети отац добио вест и пошао у свечаном расположењу да изрази захвалност Богу и светом Лују.'» (Henry White, *The Massacre of St. Bartholomew*, ch. 14, par. 34)

Исти дух који је изазвао масакр на дан Светог Вартоломеја стајао је и иза призора револуције. За Христа је говорено да је варалица, а ратни поклич француских неверника гласио је: »Смрвимо лопова«, то јест Христа. Богохуљење које је стизало до неба и одвратна безбожност ишли су руку под руку, а најподлији људи, чудовишта окрутности и порока, били су и највише слављени. На тај начин, највише поштовање указивано је сотони, док је Христос, утеловљење истинитости, непорочности и несебичне љубави био разапињан.

»Онда ће звер, што излази из бездана учинити с њима рат, и победиће их и убиће их.« Безбожничка сила која је преовладавала Француском у време револуције и владавине терора, заиста се усудила да објави рат Богу и Његовој светој Речи, рат какав свет до тада није видео. Народна скупштина укинула је обожавање Бога. Библије су биле покупљене и јавно спаљене са свим могућим изразима презира. Божји закон био је бачен под ноге. Библијске установе су укинуте. Седмични дан одмора је уклоњен, а уместо њега сваки десети дан посвећен раскаланим забавама и богохуљењу. Одржавање крштења и Вечере Господње било је забрањено. Натписи, упадљиво стављени изнад гробних места, објављивали су да је смрт вечни сан.

Страх Божји више није сматран почетком мудрости, већ сасвим супротно томе, почетком лудости. Свака верска служба била је забрањена, осим оне која је обављана у славу слободе и

домовине. Законити париски бискуп био је изведен да одигра главну улогу у најбестиднијој и најскандалознијој комедији која је икада изведена пред лицем народне скупштине... Изведен је у пуном орнату да пред Конвентом изјави да је религија коју је толико година проповедао, у сваком погледу само свештеничка измишљотина и да нема никакав темељ ни у историји ни светој истини. Он је порекао, свечаним и одлучним речима, постојање Бога за чију је службу био рукоположен и обећао да ће се у будућности посветити служењу слободи, једнакости, врлини и моралу. После тога положио је на сто своје бискупске ознаке и примио у братски загрљај председника Конвента. Неколико отпалих свештеника је следило пример свога прелата.« (Scott, vol.I, ch. 17)

»И који живе на земљи обрадоваће се и развеселиће се за њих, и слаће даре један другоме, јер ова два пророка мучише оне који живе на земљи.« Неверничка Француска је ућуткала гласове укора ова два Божја сведока. Реч истине лежала је мртва на њеним улицама, а они који су мрзели ограничења и захтеве Божјег закона бучно су славили. Људи су јавно устајали потив Цара Неба. Као грешници из старих времена и они су викали: »Како ће разабрати Бог, и зар Вишњи зна?« (Псалам 73,11)

С богохулном дрскошћу која је премашивала сваку меру, један од свештеника нове вере је узвикнуо: »Боже, уколико постојиш, освети се због свог увређеног имена! Ја те изазивам! Ти ћутиш, не усуђујеш се да пошаљеш своје громове! Ко ће после свега веровати у Твоје постојање?« (Lacretelle, *History*, vol. II, p. 309) Каквог ли одјека фараонових речи: »Ко је Господ да послушам глас Његов?« »Не знам Господа!«

»Рече безумник у срцу својему: нема Бога!« (Псалам 14,1) Господ је о онима који изврћу истину рекао: »Јер ће њихово безумље постати јавно пред свима!« (2. Тимотију 3,9) Пошто је одбацила обожавање живог Бога, »који је висок и узвишен« и »који живи у вечности«, требало је да прође само мало времена да Француска падне у понижавајуће идолопоклонство, да почне обожавање богиње Разума у личности једне развратне жене. Све то догодило се у скупштини земље, пред представницима њене највише грађанске и законодавне власти! Један историчар пише: »Једна церемо-

нија из тог безумног времена ненадмашна је по својој бесмислености спојеној с безбожношћу. Врата Конвента отворила су се да пропусте групу музичара, за којима су у свечаној поворци ушли чланови градског савета певајући химне у славу слободе и пратећи предмет свога будућег обожавања, жену обавијену копреном, коју су називали богињом разума. Када је доведена до ограђеног простора, свечано су јој скинули копрену и поставили је с десне стране председника, а онда су у њој сви препознали једну од играчица у опери... Тој особи, као најприкладнијем представнику разума који су обожавали, припадници народне скупштине Француске одали су јавну почаст.«

»Ова безбожна и смешна маскарада изродила се на извештан начин у моду; уздизање богиње Разума обнављано је и подражавано по целој земљи, у оним местима у којима су становници желели да се покажу достојни свих висина до којих је доспела револуција.« (Scott, vol. I, ch. 17)

Говорник који је најавио обожавање разума, овако се изразио: »Законодавци! Фанатизам је устукнуо пред разумом! Његове заслепљене очи нису могле издржати сјај светлости! Данас се непрегледна маса окупила испод ових готских лукова, који, први пут одзвањају истином. Овде је Француска обавила једино право богослужење – слављење слободе, обожавање разума. Овде смо изразили жеље за напредовањем оружја Републике. Овде смо одбацили беживотне идоле и прихватили разум, прихватили овај живи лик, ремек-дело природе!« (M.A. Thiers, *History of the French Revolution*, vol. 2, pp. 370.371)

Када је богиња била доведена у Конвент, говорник ју је узео за руку, и окренувши се према скупу, рекао: »Смртници, престаните да дрхтите пред немоћним громовима Бога кога је створио ваш страх! Од сада немојте признавати ниједно божанство осим разума. Ја вам представљам његов најплеменитији и најчистији лик; ако већ морате имати идоле, онда жртве приносите само пред оваквима какав је овај... Падајте пред сјајним Сенатом слободе! Поклоните се разуму!«

»Богиња, пошто ју је председник загрлио, ушла је у прекрасна кола, и одвезена, праћена клицањем непрегледног мноштва, у катедралу Нотр Дам, да тамо заузме место Божанства. Ту је била

подигнута на високи олтар и примала изразе обожавања свих присутних.« (Alison, vol. 1, ch. 10)

Ускоро после тога уследило је јавно спаљивање Библија. Једном приликом су чланови »Друштва народног музеја« ушли у градску кућу, узвикујући: »Живео разум!« и носећи на врху штапа остатке полуспаљених књига, бревијара, мисала, Старог и Новог завета, који су, према речима председника, »испаштале у великој ватри за све лудости на које су навеле људски род«. (*Journal of Paris*, 1793. No. 318. Текст цитиран у Buchez-Roux, *Collection of Parliamentary History*, vol. 30, pp. 200.201)

Управо је папство започело дело које је атеизам довршио. Политика Рима створила је ове околности, друштвене, политичке и верске, које су Француску довеле до пропасти. Писци, описујући ужасе револуције, кажу да се сви ови догађаји морају ставити на терет престола и Цркви. Строжа правда приписаће их само Цркви. Папство је покренуло краљеве против реформације, проглашавајући је непријатељем круне, чиниоцем несклада, који може постати кобан за мир и склад у држави. Управо је зао дух Рима на овај начин најнепосредније надахнуо суровост и најљуће насиље које је круна наредила.

Дух слободе долази с Библијом. Где год је Јеванђеље било прихваћено, будио се дух народа. Људи су почели да одбацују окове који су их држали у ропству незнања, порока и сујеверја. Почели су да размишљају и делују као људи. Монарси су то видели и почињали да стрепе за свој деспотизам.

Рим није пропустио да подстиче њихова себична страховања. Сам папа је рекао француском регенту 1525. године: »Протестантизам неће само упропастити и уништити религију, већ и сва поглаварства, племство, законе, редове и сталеже.« (G. de Felice, *History of the Protestants of France*, b. 1, ch. 2, par. 8) Неколико година касније папски нунцио упозорио је краља: »Господине, немојте се варати! Протестанти ће угрозити сав грађански, али и верски поредак... Престола прети исто толика опасност као и олтару... Увођење нове религије мора бити праћено увођењем новог поретка.« (D'Aubigne, *History of the Reformation in Europe in the Time of Calvin*, b. 2. ch. 36) Теолози су будили предрасуде у народу изјављујући да протестантска доктрина »под-

стиче људе да уводе новотарије и глупости; она лишава краља одане љубави његових поданика, и пустоши и Цркву и државу«. На овај начин Рим је успео да Француску окрене против реформације. »У Француској је мач прогонства био исукан из корица првенствено зато да би се уздигао престо, сачувало племство и одржала законитост.« (Wylie, b. 13, ch. 4)

Земаљски владари нису били у стању да предвиде последице такве кобне политике. Библијска учења усадила би у мисли и срца људи она начела праведности, умерености, истине, једнакости и добротинства, која представљају угаони камен сваког напретка државе. »Правда подиже народ.« (Приче 14,34) »Јер се правдом утврђује престо.« (Приче 16,12) »И мир ће бити дело правде, што ће правда учинити биће покој и безбрижност до века.« (Исаија 32,17) Онај који поштује Божји закон, најискреније ће поштовати и испуњавати и законе своје земље. Онај који се боји Бога, поштоваће и краља, када се праведно и законито служи својим ауторитетом. Међутим, несрећна Француска забранила је Библију и протерала њене следбенике. Из столећа у столеће, људи начела и поштења, људи од просвећеног интелекта и моралне снаге, који су имали храбрости да изразе своја уверења и веру да трпе истине ради – управо ти људи робовали су на галијама, умирали на ломачама, или трунули у тамничким ћелијама. Хиљаде и хиљаде сигурност су потражиле у бежању, а то је трајало преко две стотине и педесет година после почетка реформације.

»Скоро да ниједна генерација у Француској током тог дугог временског раздобља није пропустила да види како сведоци Јеванђеља беже пред бесомучним гневом прогонилаца, односећи са собом знање, вештину, марљивост, ред, којима су се одликовали, да би њима послужили, најпре на благослов земљама у којима су нашли уточиште. У истој мери у којој су тим даровима благосиљали друге земље, осиромашивали су своју земљу. Да су сви који су били изагнани остали у Француској, да је у раздобљу од те три стотине година занатска вештина изгнанника обогаћивала њено тло, да је током те три стотине година умешност у раду уздизала њену производњу, да је током те три стотине година њихов стваралачки ум и истраживачка способност обо-

гаћивала њену литературу и развијала њену науку, да је њихова мудрост усмеравала њене скупштине, да је њихова храброст водила њене битке, да је њихова непристрасност обликовала њене законе, да је библијска религија јачала разум и управља-ла савешћу народа, каква би слава до данашњег дана пратила Француску! Каква би то велика, напредна и срећна земља – узор осталим народима, могла бити!«

»Међутим, слепа и лицемерна верска затуцаност изгонила је са њеног тла сваког учитеља врлине, сваког заговорника реда, сваког искреног бранитеља престола, говорила је људима који би своју земљу могли учинити 'великом и славном': бирајте шта хоћете: ломачу или изгнанство! Коначно, пропаст земље била је довршена, није више било савести која би могла бити осуђена, религије коју би требало спалити на ломачи, патриотизма који би могао бити протеран из земље.« (Wylie, b. 13, ch. 20) Револуција, са свим својим ужасима, била је зла последица!

»После одласка хугенота у Француској је дошло до општер назадовања. Напредни мануфактурни центри су пропадали, плодна подручја била су враћена у своје некадашње дивље стање, интелектуална отупелост и морално опадање заменили су раздобље необичног напретка. Париз се претворио у огромно сиротиште, тако да постоји процена да је, приликом избијања револуције, две стотине хиљада просјака тражило милостињу из краљевих руку. Само је језуитски ред цветао усред пропадања државе, и владао страшном тиранијом над црквама и школама, затворима и галијама.«

Јеванђеље је Француској могло да донесе решење ових политичких и друштвених проблема, али су га успешно осујетили њено свештенство, њен владар и њени законодавци, који су земљу коначно гурнули у анархију и пропаст. На несрећу, под превлашћу Рима народ је заборавио благословене Спаситељеве поуке о пожртвовању и несебичној љубави. Био је наведен да заборави поуке о самоодрицању за добро других. Богате нико није укоравао због тлачења сиромашних, сиромашнима нико није помагао да се извуку из ропства и понижења. Себичност богатих и моћних постајала је све очигледнија и насилнија. Вековима су похле-

па и распуштеност племства излагали сељаке оштром израбљивању. Богати су чинили зло сиромашнима, а сиромашни су мрзели богате.

У многим провинцијама имања су била власништво племића, а припадници радничке класе били су само закупци, изложени милости и немилости својих господара и приморавани да се повињују њиховим претераним захтевима. Терет издржавања Цркве и државе падао је на средње и ниже класе, које су грађанске и црквене власти тешко опорезовале. »Уживање племства представљало је врховни закон, сељаци су могли да гладују, а за то њихови тлачитељи нису ни најмање марили... Народ је био приморан да у сваком случају задовољава искључиве интересе земљопоседника. Живот пољопривредних радника сводио се на непрестани рад и неопisivу беду; њихове жалбе, уколико би се икада усудили да их поднесу, биле су разматране с дрским презиром. Судови су увек веровали племићима, и пресуђивали против сељака; било је свима познато да у таквом систему опште покварености судије примају мито, па је самовоља племства сматрана законом. Од пореза које су утеривали од обичних грађана, с једне стране световни моћници, а са друге свештенство, ни половина није стизала у краљевску или бискупску ризницу; све остало било је расипано у разуданим забавама. Људи који су на овај начин пљачкали своје сународнике били су ослобођени пореза, а по закону или обичајима имали су право на све државне положаје. Привилеговане класе бројале су око стотину и педесет хиљада припадника, за чије су задовољавање милиони грађана били осуђени на безнадежан и понижавајући начин живота.«

Двор се одао раскоши и расипности. Неповерење је постојало између народа и управљача. Сваку меру власти пратиле су сумње и проглашавале је подмуклом и себичном. У раздобљу дужем од пола столећа пре избијања револуције на престолу је седео Луј XV, који је, чак и у времену те покварености, био сматран немарним, лакоумним и блудним владарем. Поред тако окрутног и изопаченог племства, осиромашене и неуке ниже класе, презадужености државне касе и огорчености народа, није било потребно имати пророчке очи и запазити наговештај ужасне катастрофе која се

приближавала. На све опомене својих саветника, краљ је обично одговарао: »Покушајте да све некако иде док ја будем жив, а после моје смрти нека буде како мора бити!« Били су потпуно узалудни сви захтеви за реформама. Краљ је био свестан свих зала, али није имао ни храбрости ни снаге да се суочи са њима. Судбина која је очекивала Француску била је најбоље описана његовим равнодушним и себичним одговором: »После мене потоп!«

Користећи сумњичавошћу краља и владајуће класе, Рим је утицао на њих да народ држе у оковима, добро знајући да ће држава на тај начин ослабити, и да ће тако и управљаче и народ задржати у својим рукама. Рим је, водећи далековидну политику, схватио да се народ може успешно држати у ропству оковима духовне природе, да његове напоре да збаци окове најсигурније може осујетити тиме што ће га учинити неспособним да живи у слободи. Морално пропадањае било је хиљаду пута страшније од последица физичких патњи које је изазвала владавина Рима. Остављен без Библије, препуштен верској затуцаности и себичности, народ је тонуо у незнање, сујеверје и пороке, тако да је постао потпуно неспособан да управља собом.

Међутим, последице свих ових збивања биле су веома различите од оних које је Рим очекивао. Уместо да задржи масе у слепој покорности својим догмама, он је својим деловањем допринео да људи постану неверници и револуционари. Католичанство су презирали као свештеничку измишљотину. Гледали су на свештенике као на саучеснике у насиљу које су трпели. Једини бог кога су познавали био је бог Рима; римско учење је било њихова једина религија. Лакомост и суровост Рима прогласили су законитим производом Библије и нису хтели да имају никаквог посла с тим.

Рим је погрешно представио Божји карактер и изопачио Његове захтеве, а људи су одбацили и Библију и њеног Аутора. Црква је захтевала слепо веровање у своје догме, проглашавајући да за то има потврду Библије. Волтер је одговарајући на то, заједно са својим сарадницима потпуно одбацио Божју Реч и на све стране ширио отров неверништва. Рим је бацио народ под ноге и газио га гвозденим петом; сада су понижене и подивљале масе, одговарајући на његову тиранију, одбациле сва ограничења. Гневне

на блиставу превару којој су се тако дуго клањале, најшире масе одбациле су заједно и лаж и истину; сматрајући безакоње слободом, ови робови порока уживали су у својој замишљеној слободи.

Приликом избијања револуције, краљевим уступком народ је у скупштини добио представништво које је бројем надмашивало заједничко представништво племића и свештенства. Тако је сада равнотежа власти прешла у руке народа; али народ није био у стању да се њоме мудро и одмерено послужи. Жељни да уклоне зла која су трпели, представници трећег staleжа одлучили су да преуреде друштво. Гневни грађани, чије мисли су биле пуне горких и дуго-трајних успомена на претрпљене неправде, одлучили су да промене бедно стање које је постало неиздрживо и да се освете онима које су сматрали одговорним за своје патње. Потлачени су применили поуку коју су научили под тиранијом и постали тлачитељи оних који су њих тлачили.

Несрећна Француска пожњела је у крви жетву од семена које је посејала. Страшне су биле последице њене потчињености владајућој сили Рима. На месту на коме је Француска подигла своју прву ломачу у почетку реформације, револуција је поставила своју прву гиљотину. На оном истом месту на коме је у шеснаестом столећу био спаљен први мученик за протестанску веру, биле су у осамнаестом гиљотиниране прве жртве. Одбацујући Јеванђеље, које би јој донело оздрављење, Француска је отворила врата неверништву и пропасти. Пошто су била одбачена ограничења која је захтевао Божји закон, показало се да су људски закони немоћни да задрже и зауставе снажну плимину људских страсти, и држава је тако упала у анархију и буну. Ратом против Библије започела је ера, позната у људској историји као »владавина терора«. Мира и среће нестало је из домова и срца људи. Нико више није био сигуран. Онај који је данас победио, сутра је био осумњичен, осуђен. Насиље и поквареност стекли су превласт.

Краљ, свештенство и племићи били су присиљени да се покоре свирепостима разјареног и гневног народа. Његова глад за осветом била је покренута погубљењем краља, па су ускоро и они који су изгласали његову смрт пошли истим путем. Донесена је одлука о погубљењу свих осумњичених за непријатељство према рево-

луцији. Затвори су били препуни, и у једном раздобљу у њима је било преко две стотине хиљада затвореника. Ужасни призори могли су се видети на улицама градова у целој краљевини. Једна револуционарна партија устала је против друге револуционарне партије и Француска је постала огромно бојно поље на коме су се сучељавале противничке масе, покретане бесом својих страсти. »У Паризу је једна буна сустизала другу, а грађани су били подељени у безброј фракција, које нису мислиле ни о чему другоме него о међусобном истребљењу.« Општа беда је била повећана и тиме што је држава била увучена у дуг и уништавајући рат с великим европским силама. »Земља је била скоро уништена, војска се бунила због неисплаћених припадности, Парижани су гладовали, провинције су биле опустошене после похода разбојника, а цивилизација је скоро нестала под ударима анархије и разврата.«

Народ је врло добро схватио лекције о округности и мучењу, којима га је Рим тако вредно поучавао. Коначно је дошао и дан освете. Исусови ученици сада више нису бацани у тамнице и вучени на губилишта. Они су одавно били поубијани или протерани у изгнанство. Округни Рим сада је осетио смртоносну снагу оних које је обучио да уживају у крвавим делима. »Пример прогонства који је француско свештенство давало током многих векова, сада му се враћао страшном силином. Губилишта су се црвенела од крви свештеника. Галије и затвори, некада претрпани хугенотима, сада су били препуни њихових гонитеља. Ланцима приковани за клупе, знојећи се над веслима, римски свештеници преживљавали су све оне муке које је Црква тако обилато задавала кротким јеретицима.«

»А онда је освануо дан примене најварварскијег од свих законика у најварварскијем од свих судова; када нико није могао да поздрави свога суседа или да упути своју молитву, а да не доводе себе у опасност да учини смртни преступ, јер су доушници вребали из сваког угла; тако да је гиљотина радила од раног јутра; када су затвори били пуни као потпалубља бродова за превоз робова, када се градским улицама крв сливала према Сени... Док су свакога дана улицама Париза према губилишту пролазила кола натоварена жртвама, дотле су проконзули, које је Конвент слао у департамане, уживали у

неописивим суровостима, која су превазилазила чак и она учињена у престоници. Нож смртоносне машине подизао се и падао сувише споро да обави своје дело погубљења. Дуге колоне затвореника биле су убијане картечом. Лађе препуне несрећних жртава су потапане. Лион је претворен у пустињу. У Арасу је чак и окрутна милост брзе смрти била ускраћена затвореницима. Дуж Лоаре, од Самура до мора, велика јата врана и јастребова гостила су се нагим телесима, испреплетенима у одвратном загрљају. Није било милости ни према полу ни према годинама. Број младића и девојака старих тек седамнаест година које је побила та опака власт достигао је стотине. Бебе, отргнуте из мајчиног загрљаја биле су бацане с копља на копље дуж јакобинских редова.« У кратком раздобљу од десет година, побијено је мноштво људских бића.

Све се догађало управо онако како је то сотона хтео. Он је све то столећима унапред припремао. Његови поступци су поступци преваре од почетка до краја, а његова трајна намера да људима донесе невољу и беду, да унакази и оскрнави Божје дело, да осујети Божје намере доброте и љубави, да изазове жалост и на Небу. Својом преварљивом вештином тако заслепљује човекове мисли да га наведе да кривицу за своја зла дела пребаци на Бога, као да су све несреће последица Створитељевог планирања. На сличан начин, када они које је својом окрутном моћи понижавао и злостављао, изборе своју слободу, тада их подстиче да чине испаде и зверства. Тирани и угњетачи ту слику необуздане распуштености, после тога приказују као пример последица које доноси слобода.

Када једна заблуда буде разоткривена, сотона је одмах преобласти у другу одећу, а мноштво је прихвата исто тако жељно као и прву. Када је народ схватио да је римско учење, превара, и када га сотона уз помоћ тог средства више није могао наводити да крши Божји закон, тада је објавио да је целокупна религија превара и да је Библија само бајка, Народ је после тога одбацио све божанске прописе, и одао се необузданом безакоњу.

Занемаривање једне велике истине - да се права слобода налази у оквиру прописа Божјег закона, било је кобна грешка која је донела тако велике невоље становницима Француске. »О, да си пазио на заповести Моје, мир би твој био као река, и правда тво-

ја као валови морски... Нема мира безбожницима, вели Господ!« (Исаија 48,18.22) »Ако ме ко слуша, боравиће безбрижно, и биће на миру не бојећи се зла.« (Приче 1,33)

Безбожници, неверници и отпадници противе се Божјем закону и оптужују га, али последице њиховог утицаја показују да је човеково благостање уско повезано с његовом послушношћу божанским правилима. Они који не желе да читају поуке из Божје књиге мораће да их читају из историје народа.

Када се сотона послужио папистима да одврати људе од пута послушности, његово деловање било је прикривено, а његов рад тако заклоњен да понижење и беда, који су долазили као његова последица, нису могли бити схваћени као плод преступа. Осим тога, његова моћ је у толикој мери била поништавана супротним деловањем Светога Духа да његове намере нису могле бити у потпуности остварене. Људи нису пратили догађаје од узрока до последице с циљем да открију извор својих невоља. Међутим, у револуцији Господњи закон био је отворено одбачен одлуком Народне скупштине, тако да су за време »владавине терора«, која је уследила, сви могли да прате збивања од узрока до последице.

Пошто се Француска јавно одрекла Бога и одбацила Библију, зли људи и духови таме радовали су се што су достигли тако дуго жељени циљ – да своје краљевство ослободе ограничења Божјег закона. »Што нема одмах осуде за зло дело, зато срце синова људских кипи у њима да чине зло.« (Проповедник 8,11) Међутим, преступање праведног и светог Закона неизбежно води у беду и пропаст. Иако није била одмах похођена Божјим судовима, људска opakост сама изазива своју сигурну пропаст. Векови отпада и злочина гомилали су гнев за дан освете Господње, и када се напунила чаша безакоња, они који су презирали Бога прекасно су схватили како је страшно када је исцрпљено божанско стрпљење. Божји Дух, који обуздава окрутну сотонску силу, у великој мери је повучен, а онај чије је једино уживање да уништава људе могао је да оствари своју вољу. Они који су изабрали да служе побуни остављени су да жању њене плодове, док земља није била пуна злочина, сувише страшних да би их перо могло описати. Из опустошених провинција и порушених градова чула се страшна вика – крик најцрњег очајања. Француска је била уздрмана као после земљотреса. Рели-

гија, закон, социјални ред, породица, држава и Црква – све је било оборено безбожном руком, која се подигла против Божјег закона. Мудри човек је заиста рекао истину: »А безбожник пада од своје безбожности!« (Приче 11,5) »Нека грешник сто пута чини зло и одгађа му се, ја ипак знам да ће бити добро онима који се боје Бога, који се боје лица његова, а безбожнику неће бити добро!« (Проповедник 8,12.13) »Јер мрзише на знање и страха Господњег не избраше... зато ће јести плод од путова својих и наситиће се савета својих!« (Приче 1,29.31)

Божји верни сведоци, које је убила богохулна сила »која излази из бездана«, нису дуго остали неми. »А после три дана и по дух живота од Бога уђе у њих, и сташе оба на ноге своје, и страх велики нападе на оне који их гледаху.« (Откривење 11,11) Године 1793. у француској Народној скупштини изгласани су декрети којима је укинута хришћанска религија и одбачена Библија. Три и по године после тога иста Скупштина прихватила је резолуцију којом су декрети против религије повучени и тако гарантована слобода Библији. Свет је био згранут пред величином зала која су била учињена после одбацивања Светог писма, па су сада људи схватили неопходност вере у Бога и у Његову Реч као темељ врлине и морала. Господ је рекао: »Кога си ружио и хулио? И на кога си подигао глас? И подигао увис очи своје? На свеца Израљева!« (Исаија 37,23) »Зато, ево, Ја ћу их научити сада, показашу им руку своју и силу своју, да познају да Ми је име Господ.« (Јеремија 16,21)

Пророк је још говорио о два сведока: »И чуше глас велики с неба који им говори: изиђите амо! И изиђоше на небо на облацима, и видеше их непријатељи њихови!« (Откривење 11,12) Откако је Француска објавила рат двојици Божјих сведока, они су били поштовани као никада до тада. Године 1804. организовано је Британско и инострано библијско друштво. После тога основано је неколико сличних организација са многобројним огранцима на европском континенту. Америчко библијско друштво основано је 1816. године. У време оснивања Британског и иностраног библијског друштва, Библија је штампана и ширена на педесет језика. Од тада је преведена на много стотина језика и дијалеката.

У раздобљу од педесет година које су претходиле 1792. години, мало пажње посвећивано је деловању мисија у другим земљама. Није било основано ниједно ново друштво и само неколико Цркава улагало је неки напор да се хришћанство прошири по незнабожачким земљама. Међутим, при крају осамнаестог столећа наступила је велика промена. Људи су постали незадовољни резултатима рационалистичког начина размишљања и осетили потребу за божанским откривењем и практичном религијом. Од тога времена дело мисије у другим земљама доживело је нечувени пораст.

Усавршавање штампарске вештине дало је велики допринос ширењу Библије. Повећане могућности у саобраћају између разних земаља, рушење прастарих препрека створених од предрасуда и националне искључивости, слом световне власти римског понтифика – све то отворило је врата ширењу Божје Речи. Библија је већ за неколико година слободно продавана и на римским улицама, а сада је однесена и у све настајене делове земаљске кугле.

Неверник Волтер једном приликом хвалисаво је изјавио: »Већ сам се уморио слушајући да је дванаест људи основало хришћанску религију. Ја ћу доказати да је један човек довољан да је обори!« Од његове смрти прошли су многи нараштаји. Милиони су се придружили рату против Библије. Међутим, претња уништењем далеко је од свог остварења, јер на местима на којима је у Волтерово време било стотину Библија, сада је десет хиљада, па и стотину хиљада примерака Божје књиге. Један од раних реформатора, говорећи о хришћанској Цркви рекао је: »Библија је наковањ на коме се истрошило много чекића!« А Господ каже: »Никакво оружје начињено против тебе неће бити срећно; и сваки језик који се подигне против тебе на суду сапретеш!« (Исаија 54,17)

»Али Реч Бога нашега остаје до века!« (Исаија 40,8) »Дела су руку Његових истина и правда, верне су све заповести његове, тврде су за ва век века, основане на истини и правди.« (Псалам 111, 7.8) Све што је изграђено на човековом ауторитету биће оборено, али оно што је утемељено на стени Божје непроменљиве Речи остаће до века.

ПОБОЖНИ ПУТНИЦИ

Енглески реформатори, иако су одбацили науку Римске цркве, задржали су многе њене спољашње одлике. Тако је Англиканска црква, одбацивши ауторитет и кредо Рима, у свом богослужењу сачувала многе католичке обичаје и церемоније. Сматрали су да то нису питања савести, и пошто нису изричито прописани у Библији, нису ни битни, нису ни забрањени, нити садрже неко изразито зло. Њихово поштовање смањивало је провалију између реформисане Цркве и Рима, и зато су многи сматрали да ће тиме олакшати католицима да прихвате протестантску веру.

За конзервативце и људе склоне нагодбама, ови разлози били су довољни. Међутим, постојала је и друга група верника која није тако просуђивала. Чињеница да су ти обичаји »премошћавали провалију између Рима и реформације« (Martyn, vol. 5, p. 22), била је по њиховом мишљењу довољан разлог да их не прихвате. Гледали су их као знак ропства из кога су се већ избавили и у које нису имали намеру да се врате. Сматрали су да је Бог у својој Речи дао довољно правила која регулишу богослужење и да људи немају права да ту нешто додају или одузимају. Сам почетак великог отпада био је обележен настојањем да се Божји ауторитет замени ауторитетом Цркве. Рим је започео своје дело намећући оно што Бог није забрањивао, а завршио је забрањујући оно што је Бог изричито наређивао.

Многи су искрено желели да се врате непорочности и једноставности, врлинама које су обележавале првобитну Цркву. Многе традиционалне обичаје Англиканске цркве сматрали су остацима идолопоклонства, и приликом богослужења нису могли да се чисте

савести сједине с њом. Међутим, Црква, подржана грађанским властима, није дозвољавала никакво удаљавање од усвојених форми. Присуствовање богослужењима било је прописано законом, тако да су неодобрени богослужбени састанци били забрањени под претњом тамнице, изгнанства или смрти.

Монарх који је почетком седамнаестог столећа управо ступио на енглески престо, Енглеске, објавио је своју одлуку да натера пуританце »да се усагласе или... ће их протерати из земље, или ће им учинити и нешто теже«. (George Bancroft, *History of the United States of America*, pt. 1, ch. 12, par. 6) Хватани, прогоњени и затварани, нису у будућности могли очекивати неке боље дане, па су многи дошли до уверења да за оне који желе да живе по диктату своје савести, »Енглеска заувек престаје да буде погодна за становање« (J.G. Palfrey, *History of New England*, ch. 3, par. 43) Неки су коначно одлучили да потраже уточиште у Холандији. Суочили су се с тешкоћама, губицима, и тамницом. Њихове намере биле су осујећене, а они су издајом пали у руке својим непријатељима. Међутим, њихова одлучна истрајност на крају је победила и они су нашли уточиште на пријатељским обалама холандске републике.

Приликом бежања оставили су своје куће, своја имања и своја средства за живот. Постали су странци у страниој земљи, нашли се међу људима различитог језика и другачијих обичаја. Били су присиљени да прибегну другим и до тада неокушаним занимањима у напору да зараде свој свакодневни хлеб. Средовечни људи, који су цео свој живот провели обрађујући земљу, морали су сада да науче неке занате. Међутим, радосно су прихватили свој нови положај и нису губили време у ленчарењу и незадовољству. Иако их је често прогонило сиромаштво, захваљивали су Богу на благословима, које су и даље добијали и налазили своју радост у мирном духовном заједништву. »Знали су да су само путници, и нису се много обазирали на оно што их окружава, већ су подизали своје очи према небу, својој најдражој домовини, и тиме се тешили.« (Bancroft, pt. 1, ch. 12, par. 15)

Упркос прогонству и тешкоћама јачала је њихова вера и њихова љубав. Ослањали су се на Божја обећања, а Он их у време потребе није остављао. Његови анђели су били уз њих, да их храбре и подржавају. Када су схватили да им Божја рука указује да крену преко мора, у земљу у којој су могли да оснују своју држа-

ву, да својој деци оставе верску слободу као драгоцену наслеђе, пошли су напред, без оклевања, стазом Провиђења.

Бог је дозволио да невоље дођу на Његов народ да би га припремио за испуњење својих милостивих намера. Црква која је била понижена, сада би опет могла да буде уздигнута. Бог је намеравао да своју моћ употреби за њено добро, да свету пружи још један доказ да не заборавља оне који се ослањају на Њега. Он је тако водио догађаје да су сотонин гнев и завере злих људи само допринели да Његова слава буде уздигнута, а да Његов народ стигне на сигурно место. Прогонство и изгнанство припремили су пут који ће их одвести у слободу.

Када су први пут били приморани да се одвоје од Англиканске цркве, пуританци су се заједнички заветовали као Господњи слободан народ да ће »ходити сложено свим путевима које им је Он објавио и које ће им објавити« (J. Brown, *The Pilgrim Fathers*, p. 74). То је био прави дух реформе, животно начело протестантизма.

Пуританци су управо са том намером кренули из Холандије да оснују нови дом у Новом свету. Џон Робинсон, њихов пастор, који је вољом Провиђења био спречен да пође с њима, у свом опроштајном говору овако се обратио изгнаницима:

»Браћо, ми ћемо се наскоро растати и само Господ зна да ли ћу доживети да поново видим ваша лица. Али, без обзира да ли је то Господ одредио или није, заклињем вас пред Богом и Његовим светим анђелима да мене не следите даље него што сам ја следио Христа. Ако вам Господ буде открио било шта преко неког свог оруђа, будите исто тако спремни да примите откривење као што сте били спремни да примите сваку истину за време моје службе, јер сам потпуно сигуран да Господ има још истина и још видеела да вам покаже из своје свете Речи!« (Martyn, vol. 5, p. 70)

»Што се мене тиче, не могу довољно да ожалим стање у коме се налазе реформисане Цркве, које су застале на путу вере, и које сада не желе да иду даље од оних који су их повели путем реформе. Лутеране нико не може натерати да пођу даље од онога што је Лутер сагледао... а калвинисти, како видите, чврсто стоје на месту на коме их је оставио велики Божји човек, који ипак није све видео. То је беда која се мора оплакати; јер иако су у своје време представљали сјајне запаљене светиљке, ипак нису продрли у све

Божје савете, али, када би данас живели, били би исто тако спремни да прихвате нову светлост као што су били када су је први пут примили.« (D. Neal, *History of the Puritans*, vol. 1, p. 269)

»Сетите се свог црквеног завета када сте се сложили да ћете ходити свим путевима које вам је Господ показао или ће вам показати. Сетите се свог обећања и завета са Богом и завета који сте дали једни другима да ћете прихватити сваку истину и свако видело које ће вам бити објављено из Његове свете Речи; али истовремено, пазите, ја вас преклићем, да оно што сматрате истином, одмерите и упоредите са осталим текстовима истине пре него што прихватите, јер никако није могуће да хришћански свет који је тек недавно изашао из дубоке антихришћанске таме одједном прими пуно савршенство знања.« (Martyn, vol. 5, pp. 70.71)

Управо је жеља за слободом савести надахнула ове побожне путнике да се храбро суоче с опасностима дугог путовања преко мора, да издрже тешкоће и опасности које доноси живот у дивљини, и да уз Божју помоћ на обалама Америке положи темеље једној моћној држави. Ипак, иако поштени и богобојазни, побожни путници тада још нису потпуно разумели велико начело верске слободе. Слободу, за коју су толико жртвовали да би је осигурали, нису били спремни да гарантују другима. »Врло су ретки они, чак и међу најистакнутијим мислиоцима и моралистима седамнаестог столећа, који су имали јасно схватање овог великог начела, изданка Новог завета, које признаје Бога као јединог судију човекове вере.« (Исто, vol. 5, p. 297) Доктрина да је Бог поверио Цркви право да управља савешћу, да дефинише и кажњава јерес, само је једна од дубоко укорењених папских заблуда. Иако су реформатори одбацили науку Рима, нису се потпуно ослободили његовог духа нетрпељивости. Дубока тама, којом је, током дугих столећа своје владавине, Рим заоденуо цело хришћанство, није чак ни тада била потпуно растерана. Један од водећих пастора у колонији у заливу Масачусетс је рекао: »Управо је толерантност учинила да овај свет постане антихришћански; Цркви никада није нашкодило кажњавање јеретика!« (Исто, vol. 5, p. 335) Колонисти су прихватили правило да само верници Цркве имају право гласа у грађанској управи. Била је основана својеврсна државна Црква, од свих становника захтевано је да

допринесу издржавању свештенства, а власти су биле овлашћене да сузбијају јерес. И тако је световна власт била стављена у руке Цркве. Није требало дуго чекати да ове мере проузрокују неизбежне последице – прогонство.

Једанаест година после оснивања прве колоније, Роџер Вилијамс стигао је у Нови свет. Као и први побожни путници и он је дошао да ужива у благодатима верске слободе, али, разликујући се од њих, он је схватио оно што су само ретки у његово време успели да разумеју – да је слобода неотуђиво право свих, без обзира на њихово веровање. Он је искрено тежио за истином, и заједно с Робинсоном веровао је да је немогуће да је свет већ примио целокупно видело од Бога. Вилијамс је био »прва особа у савременом хришћанству која је грађанску власт утемељила на учењу о слободи савести, на једнакости мишљења пред законом.« (Bancroft, pt. 1, ch. 15, par. 16) Он је објавио да је дужност власти да обуздава злочин, али да никада не сме да управља савешћу. Говорио је: »Јавност или власт може да одлучује шта је човек дужан човеку, али када покуша да пропише човекове дужности према Богу, прелази границе своје надлежности, и онда неће бити никакве сигурности; потпуно је јасно да ако власт добије то право онда би могла једнога дана издати наредбу да се поштује један низ мишљења, а други сутра, као што је било учињено у Енглеској за владавине разних краљева и краљица, и у Римској цркви за време разних папа и концила; тако би веровање постало гомила нереди.« (Martyn, vol. 5, p. 340)

Присуствовање богослужењима државне Цркве било је прописано под претњом новчане казне или затвора. »Вилијамс је одбацио тај закон; најгоре правило у енглеском закону било је оно које је прописивало посећивање парохијске цркве. Натерати човека да се уједињује с људима који другачије верују, значило је по његовом мишљењу отворено кршити његова природна права; довлачити на јавна богослужења нерелигиозне и противне, значило би само захтевати лицемерје... 'Нико не сме да буде обавезан да присуствује богослужењу или да покрива трошкове богослужења против своје воље', додао је затим. 'Шта', узвикнули су његови противници, запрепашћени његовим учењем, 'зар посленик није достојан своје плате?' Он је одговорио: 'Да! Од оних који су га унајмили!'« (Bancroft, pt. 1, ch. 15, par. 2)

Роџер Вилијамс био је поштован и вољен као веран проповедник, човек ретких способности, чврстог поштења и истинске доброте, али његово истрајно одбијање права грађанских власти да имају власт и над Црквом, и његово тражење верске слободе, није могло бити толерисано. Примена ове нове науке, говорили су: »Поткопала би темеље власти у земљи«. (Исто, pt. 1, ch. 15, par. 10). Био је осуђен на прогонство из колонија и коначно, да би избегао хапшење, био је принуђен да усред хладне и олујне зиме побегне у неистражену прашуму.

Сам је о томе овако писао: »Четрнаест седмица био сам болно бацан тамо амо по најгорем времену, не знајући шта значе хлеб или постеља, гаврани су ме хранили у дивљини, а шупље дрво често ми је служило као склониште.« (Martyn, vol. 5, pp. 349.350) Тако је настављао своје напорно бежање кроз снег и беспутну прашуму, док није пронашао уточиште у једном индијанском племену чије је поверење и наклоност стекао, док је покушавао да им открије истине Јеванђеља.

Напредујући својим путем коначно је, после много месеци промена и лутања, стигао на обале залива Нарангансет и тамо поставио темеље прве државе савременог доба која је у најпотпунијем смислу признавала право на верску слободу. Основно правило колоније Роџера Вилијамса је гласило: »Сваки човек има право да служи Богу по светлости своје савести.« (Исто, vol. 5, p. 354). Његова мала држава, Род Ајленд, постала је уточиште за све потлачене, и повећавала се и напредовала све док њена основна начела – грађанска и верска слобода – нису постале угаони камен америчке републике.

У том великом старом документу који су наши преци саставили као своју повељу о правима, у Декларацији о независности, казали су: »Ми сматрамо да су ове истине саме по себи очигледне, да су сви људи створени једнаки, да им је њихов Створитељ дао извесна неотуђива права, и да су међу њима право на живот, на слободу и на тражење среће.« Овај Устав гарантује, најизричитим речима, неповредивост савести: »Никакав верски услов никада не сме да буде постављен као квалификација за обављање било које службе од јавног поверења у Сједињеним Државама.« »Конгрес не сме да изда никакав закон који се односи на успостављање религије или забрањује њено слободно исповедање.«

»Творци Устава признали су вечно начело да се човеков однос према Богу налази далеко изнад области људског законодавства и да су човекова права на слободу савести неотуђива. Разум нам није неопходан да бисмо потврдили ову истину; јер смо је свесни дубоко у своме срцу. То је та иста свест која је упркос људским законима одржавала толике мученике у мукама и на ломачама. Осећали су да је њихова дужност према Богу изнад људских одредаба и да човек нема никакве власти над њиховом савешћу. То је урођено начело које ништа не може избрисати.« (Congressional documents, USA, serial No. 200, document No. 271)

Када се по европским земљама проширила вест о земљи у којој сваки човек може да ужива плодове свога рада и живи у складу са осведочењима своје савести, хиљаде су пожуриле да стигну на обале Новог света. Колоније су се убрзано умножавале. »Посебним законом Масачусетс је понудио добродошлицу и помоћ, на јавни трошак, хришћанима свих националности који су морали да беже преко Атлантика 'да избегну од ратова и глади, или од глачења својих прогонаца.' И тако су бегунци и потлачени, државним прописом, проглашени гостима државе.« (Martyn, vol. 5, p. 417) За двадесет година од првог искрцавања у Плимуту, исто толико хиљада побожних путника настанило се у Новој Енглеској.

Да би постигли циљ за којим су тежили, »били су задовољни да зараде за свој опстанак животом пуним одрицања и напорног рада. Ни од земље нису ништа више очекивали осим да им разумно узврати за уложени труд. Никаква златна визија није бацала свој преварљиви сјај на њихов пут... Били су задовољни лаганим, али сталним напредовањем своје друштвене заједнице. Стрпљиво су подносили одрицања у дивљини, заливајући дрво слободе својим сузама и знојем свога лица, све док се није дубоко укоренило у земљи.«

Библију су сматрали темељом вере, извором мудрости и повељом слободе. Њена начела марљиво су проповедана у дому, у школи, и у цркви, а њени плодови исказивали су се у економичности, образованости, непорочности и умерености. Неко је годинама могао да живи у пуританској насеобини, а »да никада не види пијаницу, да не чује ружну реч, да не сретне просјака«. (Bancroft, pt. 1, ch. 19. par. 25) Показало се да су библијска начела најсигурнији чувар националне величине. Слабашне и усамљене колоније

узрасле су у конфедерацију снажних држава и свет је с чуђењем запазио мир и напредак »Цркве без папе, и државе без краља«.

Међутим, све већи број људи био је привучен обалама Америке, покренут побудама које су се веома разликовале од побуда првих побожних путника. Иако су првобитна вера и непорочност и даље шириле свеобухватан и преображавајући утицај, он је постајао све слабији како се умножавао број оних који су тражили само световне предности.

Правило које су прихватили први колонисти да само верници Цркве имају право гласа и обављања јавних грађанских служби имало је врло штетне последице. Ова мера била је прихваћена у тежњи да буде осигурана непорочност државе, али њена примена увела је поквареност у Цркву. Пошто је исповедање вере постало услов за право гласа и обављање јавних служби, многи, покренути искључиво политичким разлозима, прилазили су Цркви не доживљавајући промену срца. Тако су се Цркве састојале, у приличној мери, од необраћених људи па је чак и међу проповедницима било таквих који су не само ширили лажну науку, већ уопште нису ништа знали о обновитељској сили Светога Духа. Тако су се још једном показале последице, које су тако често могле бити запажене у Цркви још од Константинових дана, па све до данас, покушаја да се Црква изграђује уз помоћ државе, да се од световних сила тражи да подржавају Јеванђеље Онога који је рекао: »Моје царство није од овога света!« (Јован 18,36) Сједињавање Цркве и државе, без обзира колико незнатно било, може наизглед приближити свет Цркви, али у стварности ће Цркву приближити свету.

Велико начело, које су тако племенито заступали Робинсон и Роџер Вилијамс, да је истина прогресивна, да хришћани треба да буду спремни да прихвате сваку истину која произлази из свете Божје Речи, њихови потомци изгубили су из вида. Протестантске цркве у Америци, али и оне у Европи, које су имале тако велику предност да добију благослове реформације, пропустиле су да крену напред путем реформи. Иако се, с времена на време, подизало неколико верних људи да објаве понеку нову истину, већина протестаната, слично Јеврејима Христовог времена или папистима Лутеровог доба, била је задовољна да верује оно што су њихови

очеви веровали и да живи као што су они живели. Зато се религија поново дегенерисала и претворила у формализам, док су заблуде и сујеверје који би давно били одбачени да је Црква наставила да живи у складу с Божјом Речју, задржане у Цркви и брижљиво неговане. Тако је дух надахнут реформацијом постепено изумро, и зато се у протестантским Црквама јавила исто тако велика потреба за реформом као у римској Цркви у време Лутера. Оне су запале у исто тао велику световност и духовно мртвило, показале исто тако велико поштовање према људском мишљењу, и спремност да учење Божје Речи замене људским теоријама.

Широка распрострањеност Библије у првом делу деветнаестог столећа, и велика светлост која је на тај начин обасјала свет, није била пропраћена одговарајућим напредовањем у познавању откривених истина, или практичном примењивању религије у свакодневном животу. Сотона више није могао, као у претходним временима, да Божју Реч ускрати народу; она је сада била свима приближена, али да би, ипак, остварио своју намеру, навео је многе да је олако примају. Људи су занемарили проучавање Библије, па су и даље прихватили њена лажна тумачења и издизали учења која немају ослонац у Библији.

Видећи пропаст својих напора да истине скрши прогонством, сотона се опет вратио старом начину преговарања и усаглашавања са светом, што је довело до великог отпада и организовања Римске цркве. Он је навео хришћане да се уједине, сада више не са незнабошцима, већ са онима који су се својом оданошћу свему што долази од света, показали исто толико идолопоклоници као и они који себи граде резане ликове. Последице овог сједињења нису биле ништа мање злоћудне од оних у првим вековима, охолост и разметљивост шириле су се под плаштом религије и цркве су се изопачиле. Сотона је наставио да квари билбијску науку, док су се традиције, које ће током векова покварити милионе, све више утврђивале и укоренењивале. Црква је одржавала и бранила традиције, уместо да тежи за »вером која је једном била дана светима«. Тако су била изопачена начела која су реформатори уздизали и за која су се толико жртвовали.

ПРЕТЕЧЕ ЈУТРА

Једна од најсвечанијих, а ипак најславнијих истина откривених у Библији је истина о другом доласку Исуса Христа, који ће доћи да доврши велико дело откупљења. Божјем ходочасничком народу, који је тако дуго боравио »у овој долини сена смртнога«, драгоцен, радосна нада дата је обећањем о доласку Онога који је »васкрсење и живот« и који ће »прогнати своје вратити кући«. Наука о другом доласку је кључна наука светих Списа. Од онога дана када је први пар у жалости изашао из Едема, деца вере очекивала су долазак Обећаног да сруши силу непријатеља и да их врати у изгубљени Рај. Свети људи од старине гледали су унапред на Месијин долазак у слави као на испуњење своје наде. Енох, седми потомак оних који су боравили у Едему, човек који је три стотине година живота на Земљи ходио с Богом, имао је предност да издалека посматра Избавитељев долазак. Он је изјавио: »Где, иде Господ с хиљадама светих анђела својих да учини суд свима!« (Јуда 14.15) Патријарх Јов у ноћи своје патње узвикнуо је истичући с непоколебљивим поверењем: »Али знам да је жив мој испкупитељ и на последак да ће стати над прахом... Опет ћу у телу свом видети Бога, ја исти видећу Га и очи моје гледаће Га, а не друге!« (О Јову 19,25-27)

Христов долазак којим ће бити успостављена владавина правде надахњивао је свете писце најузвишенијим и најодушевљенијим речима. Библијски песници и пророци описивали су тај догађај речима које су одсјајивале небеским жаром. Псалмиста је

певао о сили и величанству цара Израиља: »Са Сиона, који је врх красоте, јавља се Бог; иде Бог наш и не мучи... Дозива небо озго и земљу, да суди народу својему.« (Псалам 50,2-4) »Нека се веселе небеса, и земља нека се радује... пред лицем Господњим, јер иде да суди земљи. Судиће васиљени по правди и народима по истини својој.« (Псалам 96,11-13)

Пророк Исаија је рекао: »Пробудите се и певајте који станујете у праху, јер је твоја роса роса на трави; и земља ће изметнути мртваце.« »Оживеће мртви твоји, и моје ће мртво тело устати.« (Исаија 26,19) »Уништиће смрт заувек, и утрће Господ Господ сузе са свакога лица, и срамоту народа својега укинуће са све земље, јер Господ рече. И рећи ће се у оно време: гле, ово је Бог наш, њега чекасмо, и спашће нас; ово је Господ, њега чекасмо, радоваћемо се и веселићемо се за спасење његово.« (Исаија 25,8.9)

Пророк Авакум, одушевљен светим виђењем, овако је видео Његово појављивање: »Бог дође до Темана и светац с горе Фарана, слава његова покри небеса и земља се напуни хвале његове. Светлост му беше као сунце.« »Стаде и измери земљу, погледа и разметну народе, распадоше се вечне горе, слеглоше се хумови вечни, путеви су Му вечни.« »Када си појездио на коњима својим и на колима својим за спасење.« »Видеше Те горе и уздрхташе... бездана пусти глас свој, увис подиже руке своје. Сунце и Месец стадоше у стану своме, идоше према светлости Твоје стреле, према севању сјајнога копља Твојега.« »Ишао си на спасење народу својему, на спасење с помазаником својим.« (Авакум 3,3.4.6.8.10.11.13)

Уочи растанка са својим ученицима, Спаситељ их је у њиховој жалости тешио обећањем да ће поново доћи: »Да се не плаши срце ваше... Многи су станови у кући Оца Мојега... Идем да вам приправим место. И када отидем и приправим вам место, опет ћу доћи и узећу вас к себи, да и ви будете где сам Ја.« (Јован 14,1-3) »А када дође син човечји у слави својој и сви свети анђели с њиме, онда ће сести на престо славе своје и сабраће се пред њим сви народи.« (Матеј 25,31.32) Анђели који су се после Христовог узнесења, задржали над Маслинском гором поновили су Његовим ученицима обећање о Његовом повратку: »Овај Исус који се

од вас узе на небо тако ће доћи као што видесте да иде на небо!» (Дела 1,11)

Апостол Павле, надахнут Светим Духом, овако је посведочио: »Јер ће сам Господ са заповешћу, с гласом арханђеловим, и с трубом Божјом, сићи с неба.« (1. Солуњанима 4,16) Пророк са Патмоса је рекао: »Ено, иде с облацима и угледаће га свако око!» (Откривење 1,7)

Од Његовог доласка зависи сва лепота свеопштег обнављања о коме »Бог говори устима свих светих пророка својих од постања света«. (Дела 3,21) Тада ће бити укинута дуготрајна владавина зла; »царства овога света« постаће царство »Господа нашега и Христа његова и цароваће век векова«. (Откривење 11,15) »И јавиће се слава Господња и свако ће тело видети.« »Тако ће Господ Бог учинити да никне правда и похвала пред свим народима.« »У оно ће време Господ над војскама бити славна круна и дичан венац остатку народа својега.« (Исаија 40,5; 61,1; 28,5)

И управо тада ће мирољубиво и дуго чекано Месијино царство бити успостављено под целим небом. »Јер ће Господ утешити Сион, утешиће све развалине његове, и пустињу његову учиниће да буде као Едем и пустош његова као врт Господњи.« »Слава ливанска даће јој се и красота кармилска и саронска.« »Неће се више звати остављена, нити ће се земља твоја звати пустош, него ће се звати милина моја и земља твоја удата.« »И како се радује женик невести, тако ће се теби радовати Бог твој!» (Исаија 51,3; 35,2; 62,4.5)

Господњи долазак је током свих векова представљао наду Његових истинских следбеника. Спаситељево опроштајно обећање на Маслинској гори да ће поново доћи, обасјавало је будућност Његовим ученицима, испуњавало је њихова срца радошћу и надом, коју туга није могла потиснути ни невоље потамнети. Усред патњи и прогонстава, »јављање славе великога Бога и Спаса нашега Исуса Христа« било је њихова »блажена нада«. Када су солунски хришћани са тугом покопавали своје драге, који су се надали да ће доживети да виде Господњи долазак, Павле, њихов учитељ, указао им је на васкрсење које ће се догодити приликом Спаситељевог доласка. Тада ће устати мртви у Христу, и

заједно са живима биће узети на облаке да дочекају Господа. »И тако ћемо свагда с Господом бити. Тако утешавајте један другога овим речима!« (1. Солуњанима 4,16-18)

На стеновитом Патмосу, вољени ученик је чуо обећање: »Ево ћу доћи скоро«, а његов чежњиви одговор као да изражава молитве Цркве изговорене у свим вековима њеног постојања: »Да, дођи, Господе Исусе!« (Откривење 22,20)

Из тамница, са ломача, са губилишта, на којима су мученици сведочили за истину, током свих столећа одјекивали су узвици њихове вере и наде. »Дубоко осведочени у Његово васкрсење, у складу с тиме и у своје приликом Његовог доласка, презирали су смрт, уздизали се изнад ње«, каже један од тих хришћана. (Daniel T. Taylor, *The Reign of Christ on Earth*: или, *The Voice of the Church in All Ages*, р. 33) Били су премни да иду у гроб да би могли »устати слободни«. (Исто, р. 54) Очекивали су »Господа да дође с Неба на облацима у слави свога Оца«, »доносећи праведнима време царства«. И валденжани су гајили исту такву веру. (Исто, рр. 129-132) Виклиф је очекивао Откупитељево појављивање као наду Цркве. (Исто, рр. 132-134)

Лутер је изјавио: »Ја сам се заиста уверио да дан суда неће чека-ти ни пуне три стотине година. Бог неће, не може, трпети много дуже овај покварени свет.« »Приближава се велики дан када ће царство грозоте бити срушено.« (Исто, рр. 158.134)

»Овај остарели свет није далеко од свога краја«, говорио је Меланхтон. Калвин је позивао хришћане да се не »колебају, ватрено очекујући дан Христовог доласка који је најсветији од свих догађаја«, и затим изјавио да »ће цела породица верних имати на уму тај дан«. »Ми морамо бити гладни Христа, морамо да Га тражимо, да размишљамо о Њему све до зоре тога великога дана када ће наш Господ потпуно показати славу свога царства.« (Исто, рр. 158.134)

»Зар Господ Исус није однео наше тело на Небо«, пита Нокс, шкотски реформатор, »и зар се Он неће вратити? Ми знамо да ће се вратити, и то врло брзо!« Ридли и Латимер, који су положили своје животе за истину, вером су очекивали Господњи долазак. Ридли је написао: »Овај свет се без сумње – ја то заиста верујем

и зато кажем, приближава крају. Зато заједно с Јованом, слугом Божјим, позовимо у својим срцима свога Спаситеља, Исуса Христа: 'Дођи, да, дођи, Господе Исусе!'« (Исто, pp. 151. 145)

»Размишљање о Господњем доласку мени је најслађе и најрадосније«, каже Бакстер. (Richard Baxter, *Works*, vol. 17, p. 555) »То је дело вере и карактера Његових светих да воле Његов долазак и очекују испуњење те блажене наде.« »Ако смрт треба да буде последњи непријатељ који ће бити уништен приликом васкрсења, онда треба да схватимо колико искрено верници треба да чезну за другим Христовим доласком и да се моле за њега, као за пуну и коначну победу која ће бити постигнута.« (Исто, vol. 17, p. 500) »То је дан за којим сви верници треба да чезну, да му се надају, да га чекају, као испуњење свих жеља и тежњи своје душе.« »О, Господе, убрзај долазак тог блаженог дана!« (Исто, vol. 17, pp. 182. 183) Таква је била нада апостолске Цркве, »Цркве у пустињи« и свих реформатора.

Пророчанство није само прорекло начин и циљ Христовог доласка, већ је објавило и знаке помоћу којих ће људи препознати да је близу. Исус је рекао: »И биће знаци у сунцу и месецу и звездама; и људима на земљи тута од сметње и од хуке морске и валова.« (Лука 21,25) »Сунце ће помрачати и месец своју светлост изгубити. И звезде ће спасти с неба и силе небеске покренути се. И тада ће угледати сина човечјега где иде на облацима са силом и славом великом.« (Марко 13,24-26) Писац Откривења овако описује први знак који ће претходити другом доласку: »И гле, затресе се земља врло, и сунце поста црно као врећа од кострети, и месец поста као крв.« (Откривење 6,12)

Ови знаци запажени су пре почетка деветнаестог столећа. Као испуњење овог пророчанства догодио се, године 1755, најстрашњији земљотрес који је икада био забележен. Иако опште познат као Лисабонски земљотрес, потресао је велики део Европе, Африке и Америке. Осетио се на Гренланду, на карипским острвима, на острву Мадери, у Норвешкој и Шведској, Великој Британији и Ирској. Потресао је површину не мању од шест милиона квадратних километара. У Африци је потрес био скоро исто толико јак као и у Европи. Велики део Алжира био је разорен, а недалеко од Марока

цело село са осам до десет хиљада становника је нестало. Високи талас преплавио је обале Шпаније и Африке, прогутавши градове и изазивајући велика разарања.

Ипак, у Шпанији и Португалији земљотрес је достигао највећи удар. У Кадизу, према изјавама сведока, надлазећи талас био је висок скоро 19 метара. Планине, »неке од њих највише у Португалији, биле су жестоко уздрмане, такорећи до самих темеља, а неке од њих су се отвориле на врховима, распукле и распале на необичан начин, а онда су се велике масе стена сурвале у околне долине. Прича се да је пламен избијао из тих планина«. (Sir Charles Lyell, *Principles of Geology*, p. 495)

У Лисабону, »чула се најпре подземна тутњава, а непосредно после тога снажан ударац је срушио већи део града. У року од шест минута погинуло је шездесет хиљада људи. Море се прво повукло, и оставило за собом суву пешчану обалу, а онда се вратило назад, подигавши се више од петнаест метара изнад своје уобичајене висине.« »Међу друга необична збивања о којима се говорило да су се за време ове катастрофе догодила у Лисабону, може се убројити потапање новог кеја, саграђеног уз велике трошкове, искључиво од мермера. Мноштво људи нагомилало се на овом крају, као сигурном месту, јер су рачунали да се овде налазе далеко од рушевина које су падале, али изненада, кеј је потонуо у дубину са свим људима који су били на њему; ниједно мртво тело никада није испливало на површину.« (Исто, p. 495)

»Удар земљотреса изазвао је падање свих цркава и манастира, скоро свих великих јавних зграда и више од једне четвртине свих кућа. Око два сата после удара, ватра је избила у различитим градским четвртима, и беснела таквом силином током следећа три дана, да је град био потпуно опустошен. Земљотрес се догодио на празник, а тада су цркве и манастири били пуни посетилаца од којих су само ретки успели да се спасу.« (*Encyclopedia Americana*, art. »Lisbon«, note; ed. 1831) »Ужас народа био је неописив. Нико није плакао; несрећа је надмашивала сузе. Трчали су тамо и онамо, избезумљени од ужаса и запрепашћења; ударајући се по лицу и прсима и вичући: »Милост! Дошао је крај света!« Мајке су заборављале своју децу, и трчале унаоколо натоварене распелима.

На несрећу, многи су потражили спасење управо у црквама, али узалуд су сакраменти били изложени, узалуд су јадна створења грлила олтаре, иконе, свештеници и народ били су у рушевинама заједно покопани.« Процењује се да је око деведесет хиљада људи изгубило живот тог судбоносног дана.

Двадесет и пет година после тога догодио се следећи знак споменут у пророчанству – помрачење Сунца и Месеца. Оно што га је учинило још упадљивијим била је управо чињеница да је време његовог испуњења било јасно објављено. У току разговора са ученицима на Маслинској гори, пошто је описао дуго раздобље искушења за Цркву – 1260 година прогонства за време папске превласти, за које је обећао да ће се скратити, Спаситељ је споменуо неке догађаје који ће претходити Његовом доласку и утврдио време када ће се први од њих догодити: »А у те дане, после те невоље, сунце ће помрачати и месец своју светлост изгубити!« (Марко 13,24) Тих 1260 дана или година истекло је 1798. године. Четврт столећа пре тога прогонство је скоро потпуно престало. После тога прогонства, према Христовим речима, требало је да се догоди помрачење Сунца. Дана 19. маја 1780. године, ово пророчанство се испунило.

»Скоро, уколико није и потпуно усамљен, као најтајанственостији и до сада необјашњени феномен своје врсте... стоји мрачни дан 19. маја 1780. године – најнеобјашњивије помрачење целог видљивог неба и атмосфере и Новој Енглеској.« (R.M. Devens, *Our First Century*, p. 89)

Очевидац који је живео у Масачусетсу овако је описао тај догађај: »У зору је Сунце јасно сијало, али ускоро је било застрвено. Облаци су се спустили, а из њих су, црних и претећих, као што су се ускоро показали, севале муње, одјекивали громови, а пало је и нешто кише. Негде око девет сати, облаци су се истањили, добили су бакренаст или бронзани одсјај, а земља, стене, дрвеће, зграде, вода и људи као да су се променили под том необичном светлошћу. Неколико минута после тога, тешки црни облак покрио је цело небо осим уске црте на хоризонту и постало је тако мрачно као што то обично бива за време летње вечери у девет сати...«

»Страх, забринутост, бојазан завладали су у људским мислима. Жене су стајале на вратима, посматрајући мрачне пределе, људи су се вратили са свога посла у пољима, дрводеља је одбацио свој алат, ковач је оставио ватру, трговац тезгу. Школе су биле распуштене, а престрашена деца потрчала су кући. Путници су свраћали у прве куће. 'Шта се то догађа', питало се свако срце, а исто питање било је и на свим уснама. Изгледало је као да ће олуја прохујати земљом, или да је дошао дан пропасти свих ствари.«

»Светиљке су биле запаљене, а ватра на огњиштима пламтела је исто тако јасно као и у јесење вечери без месечине... Кокоши су се повукле на гране и заспале, стока се окупљала око вратница на пашњацима и мукала, жабе су крекетале, птице певале своје вечерње песме, а слепи мишеви летели су унаоколо. Међутим, људи су знали да ноћ још није пала...«

»Др Натанаел Витакер, проповедник цркве Табернакл у Салему, одржавао је верску службу у богомољи, а у проповеди коју је држао тврдио је да је ова тама натприродна. Народ се окупљао и на многим другим местима. Текстови импровизованих проповеди неизбежно су указивали да се тама подудара с библијским пророчанствима... Тама је била најгушћа мало пре једанаест сати.« (*The Essex Antiquarian*, april 1899, vol. 3, No 4, pp. 53.54) »У највећем броју места у земљи тама је била тако густа у току дана, да људи нису могли одредити време гледањем на сат, нити су могли ручати, ни обављати своје домаће послове, без светлости свећа...«

»Проширеност ове таме била је необична. Допирала је до Фалмута на истоку. Према западу простирала се до најудаљених делова Конектикета и до Албенија. Према југу допирала је до морске обале; а на северу све докле су досезале америчке насеобине.« (*William Gordon, History of the Rise, Progress, and Establishment of the Independence of the USA*, vol 3, p. 57)

После врло густе таме која је владала у току дана, појавило се, сат или два пре вечери, делимично ведро небо, и Сунце се показало, иако и даље прекривено црном, тешком маглом. »После заласка Сунца, облаци су опет покрили небо, и врло брзо се смрачило.« »Тама у току ноћи није била ништа мање необична и застрашујућа од оне преко дана; иако је било време пуног месеца, ништа

се није могло разазнати осим уз помоћ неког вештачког светла, које би, када би било посматрано из неке оближње куће или неког места у даљини, изгледало као да продира кроз неку врсту египатске таме која је била скоро непробојна за његове зраке.« (Isaiah Thomas, *Massachusetts Spy*, или *American Oracle of Liberty*, vol. 10, No 472, 25. мај 1780) Један очевидац овог призора је рекао: »Нисам се у то време могао уздржати да не закључим да, када би свако светло тело у свемиру било обавијено непробојном сенком, или избрисано из постојања, тама не би могла бити гушћа.« (Писмо др. Samuela Tenneyја из Exetera, New Hampshire, децембар 1785, објављено у *Massachusetts Historical Society Collections*, 1792, 1st series, vol. 1, p. 97) Иако се око девет сати те ноћи појавио пун месец, »ни најмање није успевао да растера ове смртоносне сенке«. После пола ноћи тама се распршила, а Месец, када се први пут појавио, изгледао је крвав.

Дан 19. маја 1780. године у историји је остао забележен као Мрачни дан. Још од Мојсијевог времена није забележено ниједно раздобље таме такве густине, проширености и трајања. Описи тог догађаја, које су оставили очевици, представљају само одјек Господњих речи, које је забележио пророк Јоило, двадесет и пет векова пре њиховог испуњења: »Сунце ће се претворити у таму и месец у крв пре него што дође велики и страшни дан Господњи.« (Јоило 2,31)

Христос је позвао своје следбенике да пазе на знаке Његовог доласка и да се радују када виде доказе да се њихов Цар приближава. Рекао им је: »А кад се почне ово збивати, гледајте, подигните главе своје, јер се приближује избављење ваше!« Својим следбеницима указао је на дрвеће које у пролеће почне да тера пупољке и рекао: »Када видите да већ губе сами знате да је близу лето. Тако и ви, када видите ово да се збива знајте да је близу царство Божје.« (Лука 21,28.30.31)

Међутим, када је дух понизности и оданости у Цркви уступио место охолости и формализму, охладила се љубав према Христу и изгубила вера у Његов долазак. Обузет световношћу и трком за уживањима, такозвани Божји народ заборавио је Спаситељево речи о знацима Његовог доласка. Наука о другом доласку била је

занемарена, библијски текстови који су говорили о њему погрешно тумачени, све док, у великој мери, није био одбачен и занемарен. Посебно је то био случај са Црквама у Америци. Слобода и удобност, у којима су уживали сви друштвени слојеви, похлепна тежња за богатством и обиљем, из које се рађала обузетост страшћу за новцем, незасита тежња за популарношћу и влашћу, која је изгледала доступна свакоме, наводила је људе да своје интересе и наде усредсреде на овај живот, а да у далеку будућност потисну онај свечани дан када ће проћи све што је повезано са садашњим поретком ствари.

Када је својим следбеницима указивао на знаке свога доласка, Спаситељ је најавио и стање свеопштег отпада, које ће завладати непосредно пре Његовог другог доласка. Људи ће, као и у време Нојево, бити обузети световним пословима и активностима, трком за уживањима – куповањем, продавањем, сејањем, зидањем, женидбама и удајама – заборављајући на Бога и будући живот. Онима који ће живети у то време Христос је дао савет: »Али се чувајте да како ваша срца не отежају ждерањем и пијанством и бригама овога света, и да вам овај дан не дође изненада!« »Стражите, дакле, једнако и молите се Богу да бисте се удостојили утећи од свега овога што ће се збити и стати пред сином човечијим.« (Лука 21,34.36)

Стање у Цркви тога времена описано је Спаситељевим речима у Откривењу: »Имаш име да си жив, а мртав си!« Онима који буду одбијали да се пробуде из свог стања безбрижне сигурности, упућена је свечана опомена: »Ако ли не узастражиш, доћи ћу на тебе као лупеж, и нећеш чути у који ћу час доћи по тебе!« (Откривење 3,1.3)

Било је неопходно да људи постану свесни опасности која им прети; да буду покренути да се приправе за свечане догађаје повезане с крајем времена милости. Божји пророк изјављује: »Јер ће дан Господњи бити велик и врло страشان и ко ће га поднети!« (Јоило 2,11) Ко ће опстати, када се буде појавио Онај чије су очи чисте »да не може гледати зла«, да не може поднети »безакоња«? (Авакум 1,13) Онима који вичу: »Боже мој, познајем Те«, а ипак крше Његов завет, који трче за другим боговима, кријући безакоње у свом срцу, волећи неправедне путеве – њима ће дан Господ-

њи бити »мрак, а не видело; и тама без светлости«. (Осија 8,2.1; Псалам 16,4; Амос 5,20) Господ каже: »И то ћу време разгледати Јерусалим са жишцима, и походићу људе који седе на својој дрождини, који говоре у срцу свом: Господ не чини ни добро ни зло!« (Софонија 1,12) »И походићу васиљену за злоћу и безбожнике за безакоње; и укинућу разметање охолних, и понос силних оборићу.« (Исаија 13,11) »Ни сребро њихово ни злато њихово неће их моћи избавити у дан гнева Господњега«, »и благо ће се њихово разграбити и куће њихове опустошити.« (Софонија 1,18.13)

Пророк Јеремија, гледајући унапред то страшно време, узвикује: »Боли ме у срцу... не могу мучати, јер глас трубни чујеш, душо моја, вику убојну, погибао на погибао оглашује се!« (Јеремија 4,19.20)

»Тај дан је дан када ће бити гнев, дан, када ће бити туга и мука, дан, када ће бити пустошење и затирање, дан, када ће бити облак и магла, дан, када ће бити трубљење и поклич.« (Софонија 1,15.16) »Ево, иде дан Господњи... да обрати земљу у пустош и грешнике да истреби из ње.« (Исаија ,13,9)

Божја Реч, говорећи свечаним и најутицајним речима о том великом дану, позива Божји народ да се пробуди из свог духовног мртвила и да у покајању и понизности потражи Његово лице: »Трубите у трубу на Сиону, и вичите на светој гори мојој, нека дрхте сви становници земаљски, јер иде дан Господњи, јер је близу.« »Наредите пост, прогласите светковину, саберите народ, осветите сабор, скупите старце, саберите децу... Женик нека изађе из своје клети и невеста из ложнице своје. Између трема и олтара нека плачу свештеници, слуге Господње.« »Обратите се к мени свим срцем својим постећи, плачући и тужећи. И раздерите срца своја, а не хаљине своје, и обратите се ка Господу Богу својему, јер је милостив и жалостив, спор на гнев и обилан милосрђем.« (Јоило 2,1. 15-17. 12. 13)

Да би се народ припремио да опстане у велики дан Господњи, требало је да се обави велико дело реформе. Бог је видео да многи припадници Његовог такозваног народа не граде за вечност, и зато се у својој милости спремио да им упуту вест опомене да би их тргнуо из обамрлости и навео да се приреме за Господњи долазак.

Ова порука објављена је у 14. поглављу Књиге Откривења. То је трострука вест, коју објављују небеска бића. Непосредно после ње долази Син човечји да пожање »жетву земаљску«. Прва од ових опомена најављује суд који се приближава. Пророк посматра анђела како лети »посред неба, који имаше вечно Јеванђеље да објави онима који живе на земљи, и свакоме племену и језику, и колону и народу. И говораше великим гласом: бојте се Бога и подајте му славу, јер дође час суда његова, и поклоните се Ономе који је створио небо и земљу, море и изворе водене.« (Откривење 14,6,7)

Ова порука објављена је као дело »вечног Јеванђеља«. Дело проповедања Јеванђеља није поверено анђелима, већ људима. Свети анђели су запослени усмеравањем овог дела, њима је поверена одговорност за велико дело спасавања људи, али стварно проповедање јеванђеља обављају Христове слуге које живе на Земљи.

Верни људи, који су послушали упутства Светога Духа и учења Божје Речи, ову опомену треба да објаве свету. То су они који су обратили пажњу на »најпоузданију пророчку реч« као на »видело које светли у тамном месту докле дан не осване и Даница се не роди у срцима.« (2. Петрова 1,19) Они су чезнули за познањем Бога више него за свим сакривеним благом, сматрајући да је »боље њоме трговати него трговати сребром, и добитак на њој бољи је од злата«. (Приче 3,14) Господ им је открио велике тајне о свом царству. »Тајна је Господња у оних који Га се боје, и завет свој јавља им.« (Псалам 25,14)

Учени теолози нису дошли до познања ове истине нити су се укључили у њено проповедање. Да су ти људи били будни стражари, да су марљиво и уз молитву претраживали Писма, сазнали би које је доба ноћи; из пророчанстава би установили који догађаји треба да се одиграју. Међутим, они нису обавили ту службу и порука је била поверена понизнијим људима. Исус је рекао: »Ходите док видели имате, да вас тама не обузме!« (Јован 12,35) Они који се одвраћају од видела које им је Бог дао, или занемаре да га траже када им се нађе надихват, остају у тамни. Међутим, Спаситељ је изјавио: »Ко иде за Мног, неће ходити по тамни!« (Јован 8,12) Ко је себи као једини циљ поставио жељу да испуни Божју вољу, ко је спреман да одано следи видело које је добио, тај

ће добити веће видело; тој души биће послана звезда небеског сјаја да је поведе у сваку истину.

У време Христовог првог доласка свештеници и књижевници из светог Града, људи којима су биле поверене Божје Речи, могли су препознати знаке времена и објавити долазак Обећанога. Михејево пророчанство објавило је место Његовог рођења; Данило је навео време Његовог доласка (Михеј 5,2; Данило 9,25). Бог је та пророчанства поверио јеврејским старешинама, који се нису могли оправдати што нису установили и објавили народу да је Месијин долазак пред вратима. Њихово незнање било је последица грешне немарности. Јевреји су подизали споменике убијеним Божјим пророцима, док су својим утађањем великим људима на Земљи у ствари одавали почаст сотониним слугама. Заузети својом честољубивом битком за стицањем места и положаја међу људима, изгубили су из вида божанске почести које им је понудио Цар неба.

Јудејске старешине са дубоким и побожним интересовањем, требало је да проучавају место, време и околности највећег догађаја у светској историји – доласка Божјега Сина да обави дело откупљења човека. Цео народ требало је да стражи и чека да би се нашао међу првима који ће добродошлицом дочекати Откупитеља света. Али, гле, у Витлејему су двоје уморних путника, који су долазили с назаретским брежуљака, морали да прокрстаре целу дужину уских улица све до источног дела града, узалудно тражећи место за одмор и склониште преко ноћи. Ниједна врата нису се отворила да их приме. У бедном заклону припремљеном за стоку, коначно су нашли уточиште, и ту се родио Спаситељ света.

Небески анђели видели су славу коју је Божји Син делио с Оцем пре стварања света, и са дубоким интересовањем очекивали су Његово појављивање на Земљи као догађај који ће донети велику радост свим људима. Анђели су се спремали да радосну вест објаве онима који су били спремни да је приме и који ће је радосно пренети осталим становницима Земље. Христос се понизио да узме човекову природу; требало је да понесе бескрајну тежину бола, када буде понудио своју душу као жртву за грех; међутим, анђели су желели да се чак и у својој понизности Син Највишега

појави с достојанством и славом која одговара Његовом карактеру. Хоће ли се великани Земље окупити у израилској престоници да поздраве Његов долазак? Хоће ли Га легије анђела представити онима који га чекају?

Један анђеоло је посетио Земљу да види ко се припрема да добродошлицом поздрави Исуса. Међутим, није могао да примети никакав доказ да Га неко очекује. Није се чуо никакав глас хвале и радости што је време Месијиног доласка пред вратима. Анђеоло је неко време лебдео над светим градом и Храмом у коме се божанска присутност столећима показивала, али и ту је владала иста равнодушност. Свештеници, помпезно и охоло приносили су своје оскврњене жртве у Храму. Фарисеји су се гласно обраћали народу или упућивали хвалисаве молитве на угловима улица. У царским палатама, на скуповима филозофа, у рабинским школама, сви су били подједнако равнодушни према узвишеној чињеници која је радосћу и хвалом испунила небеса – Откупитељ света спрема се да посети Земљу.

Нема доказа да Христа очекују, не обављају се никакве припреме за дочек Кнеза живота! Изненађени небески весник управо се спремао да однесе на Небо ту срамну вест када је открио групу пастира, који су преко ноћи чували своја стада и који су, посматрајући звездама осуто небо, размишљали о пророчанству да ће Месија доћи на свет и чезнули да дочекају Откупитеља света. Ево групе која је спремна да прими небеску поруку! Изненада појавио се анђеоло Господњи, објављујући добру вест о великој радости. Небеска слава обасјала је целу равницу, појавило се мноштво анђела, и као да је радост била сувише велика да би је само један весник могао објавити с Неба, мноштво гласова запевало је песму коју ће једнога дана певати сви спасени из свих народа: »Слава на висини Богу, на земљи мир, међу људима добра воља!« (Лука 2,14)

Велику поуку садржи ова прекрасна прича из Витлејема! Колико укорава наше неверовање, нашу охолост и нашу самодовољност! Колико нас опомиње да пазимо да својом равнодушносћу не бисмо пропустили да препознамо знаке времена и не познамо дан свога похођења!

Анђели нису само на јудејским брежуљцима нити само међу понизним пастирима пронашли чекаоце Месијиног доласка. И у земљи незнабожаца било је оних који су Га чекали; били су то мудраци, богати и племенити, филозофи са Истока. Проучавајући природу, мудраци су видели Бога у делима Његових руку. Из јеврејских Писама сазнали су да ће изаћи Звезда из Јакова и нестрпљиво чекали долазак Онога, који неће бити само »Утеха Израилјева«, већ и »Видело које ће обасјати незнабошце« за »спасење све до крајева земаљских«. (Лука 2,25.32; Дела 13,47) Они су тражили светлост, и светлост са Божјег престола обасјала је стазу под њиховим ногама. Док су свештеници и рабини у Јерусалиму, постављени чувари и тумачи истине, били обавијени тамом, Звезда, послана с Неба, водила је ове незнабошце и странце до родног места новорођеног Цара.

Исто тако ће се и »онима који га чекају« Христос »другом јавити без греха на спасење«. (Јеврејима 9,28) Слично вести о Спаситељевом рођењу, порука о другом доласку неће бити поверена верским вођама народа. Они су пропустили да одрже своју везу са Богом, одбацили су видело са Неба и зато неће бити у броју оних које је описао апостол Павле: »А ви, браћо, нисте у таму да вас дан као лупеж застане, јер сте ви сви синови видела и синови дана; нисмо ноћи ни таме!« (1. Солуњанима 5,4.5)

Стражари на зидовима Сиона требало је да буду први који ће сазнати за вест о Спаситељевом доласку, први који ће подигнути свој глас да објаве Његово приближавање, први који ће опоменути људе да се припреме за Његов долазак. Међутим, они су били опуштени, сневали су о миру и сигурности, док су људи спавали у својим гресима. Исус је видео своју Цркву, као неплодно смоково стабло, прекривено лишћем охолости, али лишено драгоценог рода. Бавили су се хвалисавим испуњавањем верских формалности, али не у духу истинске понизности, покајања и вере – што једино може учинити да служба постане угодна Богу. Уместо духовних врлина, показивала се охолост, формализам, празна слава, себичност, насиље. Отпала Црква затворила је своје очи пред знацима времена. Бог је није одбацио; нити је одступио од своје верности; али, она је одступила од Њега и одвојила се од Његове љубави. Када је

Црква одбила да се усагласи с условима, Његова обећања нису се могла испунити на њој.

Такве сигурне последице очекују свакога који занемари да поштује видело и искористи предности које му Бог даје. Уколико Црква не буде ходила путевима које јој Провиђење показује, уколико не буде прихватила сваки зрак светлости, обављала сваку дужност која јој буде показана, њена религија неизоставно ће се изродити у формализам, а нестаће и дух животодавне побожности. Ова истина неколико пута била је откривена у историји Цркве. Бог од свога народа очекује дела вере и послушности која одговарају благословима и предностима које му је дао. Послушност захтева жртвовање и обухвата и крст; управо зато многи од такозваних Христових следбеника одбијају да прихвате видело с Неба, и као некада Јевреји, не препознају време свога похођења (Лука 19,44). Због њихове охолости и неверовања, Господ их је напустио, а своју истину открио онима који су, слично пастирима у Витлејему и мудрацима са Истока, пазили на сваки зрак светлости који им је био упућен.

ЈЕДАН АМЕРИЧКИ РЕФОРМАТОР

Један честит и поштен земљорадник, наведен да посумња у божански ауторитет Писма, али ипак дубоко заинтересован да упозна истину, био је човек кога је Бог изабрао да предводи дело објављивања вести о другом Христовом доласку. Као и многи други реформатори, и Вилијам Милер у младости се борио са сиромаштвом и на тај начин научио велику лекцију о делотворности и самоодрицању. Чланови породице којој је припадао одликовали су се независним, слободољубивим духом, истрајношћу и патриотизмом – особинама које су заузимале истакнуто место и у његовом карактеру. Његов отац био је капетан у револуционарној војсци, и у жртвама које је подносио у борбама и патњама тог олујног времена, могу се тражити узроци тешких околности у којима је Милер провео ране године свог живота.

Био је снажне телесне грађе, али још у детињству показивао је да поседује и натпросечне интелектуалне способности. Како је растао, ова особина постајала је све изразитија. Његов ум био је активан и добро развијен, увек жељан знања. Иако није уживао предности вишег школског образовања, његова љубав према учењу, навика дубоког размишљања и оштрог запажања, начиниле су од њега човека здравог расуђивања и широких погледа. Имао је беспрекоран моралан карактер и уживао завидан углед и свеопште поштовање због свог поштења, марљивости и добронамерности. Марљивошћу и одлучношћу врло рано се осамосталио, али је навику да учи и даље задржао. Обављао је успешно многе

грађанске и војне дужности, па је изгледало да му је широко отворен пут стицању богатства и почasti.

Његова мајка била је жена искрене побожности, па је још у детињству био изложен верским утицајима. Међутим, као младић нашао се у друштву деиста, чији је утицај био већи, јер су то углавном били добри грађани, људи хумане и добродушне природе. Пошто су били окружени хришћанском средином, и њихов карактер се у извесној мери прилагодио том окружењу. Врлине којима су стицали углед и поверење догавали су Библији, али су те добре дарове злоупотребљавали, јер су својим утицајем одвраћали људе од Библије. Милер је дружећи се с тим људима, прихватио њихова схватања. Тадашње уобичајено тумачење Писма наилазило је на тешкоће које су се њему чиниле непремостивим, али ни његово ново уверење, у коме није било места за Библију, није уместо ње нудило ништа боље и он је због тога остајао незадовољан. Ипак, држао се тих уверења скоро дванаест година. Међутим, када је напунио тридесет и четири године, под утицајем Светога Духа схватио је своје грешно стање. Његова дотадашња уверења нису му пружала никакве основе да верује у срећу после гроба. Будућност му је изгледала мрачна и неизвесна. Говорећи касније о својим осећањима у то време, рекао је:

»Помисао на уништење била је хладна и грозна, а могућност позивања на одговорност је значила сигурну пропаст за све. Небеса су била као олово над мојом главом, а земља као гвожђе под мојим ногама. Вечност – шта је то? А смрт – због чега? Што сам више размишљао, то сам био даље од могућности да нађем објашњење. Што сам више мислио, то сам постајао све збуњенији. Покушао сам да престанем да о томе мислим, али нисам успевао да усмеравам своје мисли. Био сам дубоко ожалостен, али нисам знао узрок. Гунђао сам и бунио се, али нисам знао против кога. Знао сам да постоји зло, али нисам знао како и где да тражим добро. Јадао сам се, али без наде.«

У том стању остао је неколико месеци. О томе овако каже: »Изненада Спаситељев карактер живо се појавио у мојим мислима. Учинио ми се да можда ипак постоји биће тако добро и пуно сажалења да је дало себе да окаје наше преступе, и тако нас спасло

од казне за грех. Одмах сам схватио колико је добро такво биће и замислио себе како се бацам у његово наручје и како се ослањам на његову милост. Али онда се наметнуло питање: Како би се могло доказати да такво биће заиста и постоји? Осим у Библији, установио сам, нигде не могу наћи доказе о постојању Спаситеља, али ни о будућем животу...«

»Видео сам да ми Библија открива управо онаквог Спаситеља какав је мени неопходан; и био сам збуњен како једна ненадахнута књига може да објављује начела тако савршено прилагођена потребама грешног света. Био сам присиљен да признам да је Библија божанско откривење. Она је постала моја радост, а у Исусу сам нашао Пријатеља. Спаситељ ми је постао 'први међу десет тисућа', а Библија, некада тако мрачна и пуна противречности, постала је жижак ножи мојој и видело стази мојој. Моје мисли су се смириле и постао сам задовољан. Установио сам да је Господ Бог за мене као Стена усред океана живота. Библија је сада постала основни предмет мог проучавања, и морам искрено да кажем, проучавао сам је с великим уживањем. Увидео сам да ми ни половина њенога садржаја није била познат. Питао сам се зашто раније нисам запажао њену лепоту и њен сјај и чудило се како сам могао да је одбацујем. Било ми је откривено све за чиме је моје срце чезнуло, добио сам лек за све болести своје душе. Изгубио сам жељу да читам друге књиге, и потрудио се свим срцем да добијем мудрост од Бога.« (S. Bliss, *Memoirs of William Miller*, pp. 65-67)

Милер је јавно изразио своју веру у религију коју је некада презирао. Међутим, његови неверни пријатељи пожурили су да изнесу све оне доказе које је и он сам тако често износио против божанског ауторитета Библије. Тада још није био спреман да им одговори, али закључио је да Библија, уколико је заиста Божје откривење, мора бити доследна себи; уколико је заиста дата човеку за поучавање, мора бити прилагођена његовој моћи схватања. Одлучио је да сам проучава Писмо и увери се да ли се све привидне противречности у њему могу довести у склад.

Настојао је да одбаци све унапред створене предрасуде, не узимајући у помоћ коментаре, упоређивао је текст са текстом помоћу библијског речника и примедба на маргини текста. Проучавање је настављао систематски и редовно, почевши од 1. Мојсијеве читао

је текст по текст, и није ишао даље све док му укупно значење није постало тако јасно да га више ништа није збуњивало. Када би наишао на нејасан текст, имао је обичај да то место упоређује са свим осталим местима за која је сматрао да имају неке везе са предметом који је разматрао. Свакој речи давао је прилику да допринесе разумевању укупног текста, и ако би његово схватање било у складу са значењем свих споредних места, тада више није било проблема. И тако је увек, када би наишао на текст тежак за разумевање, налазио објашњење у неком другом делу Писма. Пошто је у искреној молитви тражио просветљење, било му је објашњавано све што је до тада изгледало нејасно. Доживео је истинитост речи псалмисте: »Речи твоје кад се јаве, просветљују и уразумљују просте.« (Псалам 119,130)

С највећим занимањем читао је Књигу пророка Данила и Откривење, служећи се истом методом тумачења као и приликом проучавања осталих библијских књига и установио, на своју велику радост, да се и пророчки симболи могу разумети. Увидео је да се пророчанства, у оној мери у којој су се испунила, испуњавају дословно, да све слике, метафоре, кратке приче, поређења и слично, налазе своје објашњење или у свом непосредном текстуалном окружењу или је симболика у којој су биле изречене објашњена неким другим текстом, па се тако објашњени опет могу дословно схватити. Он сам о томе овако пише: »На тај начин показало се да Библија представља систем откривених истина, тако јасно и једноставно изречених, да ни залутали човек, чак и када би био заведен, не би могао да застрани.« (Bliss, p. 70) Карика за кариком у ланцу истине награђивала је његове напоре, док је корак по корак корачао стазом пророчанстава. Небески анђели усмеравали су његове мисли и помагали му да разуме Писмо.

Узимајући начин на који су се пророчанства испуњавала у прошлости као мерило по коме мора да оцени како ће се неиспуњена испуњавати у будућности, закључио је да врло широко прихваћено гледиште о Христовој духовној владавини – о земаљском миленијуму пре краја света, нема библијску потврду. Та наука која указује на хиљаду година владавине праведности и мира пре Господњег доласка, одлаже далеко у будућност невоље Господњег дана. Међутим, колико год то звучи пријатно, супроти се учењу

Исуса Христа и Његових апостола, који су говорили да пшеница и кукољ, све до краја света; треба да расту заједно до жетве, да ће »зли људи и варалице напредовати на горе«; да ће »у последње дане настати времена тешка«; и да ће царство таме постојати све до доласка нашега Господа и да ће бити уништено Духом уста Његових и уклоњено сјајем Његовог доласка (Матеј 3,30. 38-41; 2. Томотију 3,13.1; 2. Солуњанима 2,8).

Апостолска црква није веровала у учење о обраћењу света и о Христовој духовној владавини. Она није била прихваћена ни у хришћанском свету све до почетка осамнаестог столећа. Као и свака друга заблуда, и ова је имала рђаве последице. Она је упућивала људе да гледају у далеку будућност и очекују Господњи долазак, и спречавала их да обрате пажњу на знаке који су најављивали близину Његовог доласка. Она је уносила неутемељено осећање поуздања и сигурности и наводила многе да занемаре неопходну припрему за сусрет са Господом.

Милер је установио да Библија јасно говори о дословном, личном доласку Исуса Христа. Павле каже: »Јер ће сам Господ са заповешћу, с гласом арханђеловим, и с трубом Божјом, сићи с неба.« (1. Солуњанима 4,16) Спаситељ је изјавио: »И угледаће сина човечијега где иде на облацима небеским са силом и славом великом.« »Јер као што муња излази од истока и показује се до запада, такав ће бити и долазак сина човечијега.« (Матеј 24,30.27) Пратиће га све небеске чете. »А када дође син човечији у слави својој, и сви свети анђели с њиме.« (Матеј 25,31) »И послаће анђеле своје с великим гласом трубним, и сабраће изабране Његове од четири ветра, од краја до краја небеса.« (Матеј 24,31)

Приликом Његовог доласка васкрснуће умрли праведници, а живи праведници ће се преобразити. Павле каже: »Јер сви неће мо помрети, а сви ћемо се претворити, у једанпут, у тренућу ока, у последњој труби, јер ће затрубити и мртви ће устати нераспадљиви, и ми ћемо се претворити, јер ово распадљиво треба да се обуче у нераспадљивост, и ово смртно да се обуче у бесмртност.« (1. Коринћанима 15,51-53) У својој посланици Солуњанима, пошто је описао долазак Господњи, Павле каже: »И мртви у Христу васкрснуће најпре, а потом ми живи, који смо остали, заједно с њима

бићемо узети на облаке на сусрет Господу на небо, и тако ћемо свагда с Господом бити.» (1. Солуњанима 4,16.17)

Све до Христовог личног другог доласка, Његов народ неће примити царство. Спаситељ је рекао: »А када дође син човечији у слави својој и сви свети анђели с њим, онда ће сести на престо славе своје, и сабраће се пред Њим сви народи, и разлучиће их између себе као пастир што разлучује овце од јараца. И поставиће овце с десне стране себи, а јарце с леве. Тада ће рећи Цар онима што му стоје с десне стране: ходите благословени Оца Мојега, примите царство које вам је приправљено од постања света.« (Матеј 25,3-34) Из наведених текстова већ смо видели да ће, када Син човечји буде дошао, мртви устати непропадљиви, а живи се преобразити. Том великом променом они ће се припремити да приме царство; јер Павле каже: »Тело и крв не могу наследити царства Божјега, нити распадљивост нераспадљивост наслеђује.« (1. Коринћанима 5,50) У свом садашњем стању, човек је смртан, пропадљив, али Божје царство биће непропадљиво, трајаће вечно. Човек у свом садашњем стању не може ући у Божје царство. Међутим, Исус ће приликом свог доласка доделити бесмртност припадницима свога народа, и онда ће их позвати да наследе оно чему су до тада били само наследници.

Милеру су ови и други текстови јасно посведочили да ће се догађаји, које су сви очекивали пре Христовог доласка, као што су свеопшта владавина мира и успостављање Божјег царства на Земљи, ипак догодити тек после тога, тек после другог доласка. Осим тога, сви знаци времена и стање у свету одговарају пророчком описивању последњег времена. Проучавајући Библију морао је да закључи, да се раздобље одређено постојању Земље у њеном садашњем стању, приближава крају.

»Друга врста доказа који су одлучујуће утицали на моје мисли«, каже он. »биле су библијске хронологије... Установио сам да су проречени догађаји, који су се испуњавали у прошлости, често збивали у оквиру наговештеног времена. Сто и двадесет година до Потопа (1. Мојсијева 6,3); седам дана који су му претходили, са четрдесет дана проречене кише (1. Мојсијева 7,4); четири стотине година лутања Аврамових потомака (1. Мојсијева 15,13); три дана из пекаровог и пехарниковог сна (1. Мојсијева 40,12-20); седам година из

фараоновог сна (1. Мојсијева 41, 28-54); четрдесет година у пустињи (4. Мојсијева 14,34); три и по године глади (1. О царевима 17,1; види: Лука 4,25)... седамдесет година изгнанства (Јеремија 25,11); седам Навуходоносорових времена (Данило 4,13-16); седам седмица, шездесет и две седмице, и једна седмица, укупно седамдесет седмица, одређених Јеврејима (Данило 9,24-27) – догађаји ограничени овим временима, сви једном проречени речима пророка, испунили су се у складу са пророчанством.« (Bliss, pp. 74.75)

И зато, када би приликом проучавања Библије, пронашао неке хронолошке низове, који су се, према његовом схватању, продужавали све до другог Христовог доласка, није могао другачије него да их прихвати као »унапред одређена времена«, која је Бог открио својим слугама. Мојсије је рекао: »Што је тајно оно је Господа Бога нашега, а јавно је наше и синова наших довека«; Господ је преко пророка Амоса изјавио да »Господ, Господ, не чини ништа не откривши тајне своје слугама својим пророцима.« (5. Мојсијева 29,29; Амос 3,7) Према томе, они који проучавају Божју Реч, могу очекивати да ће у њој, јасно најављене у Писмима истине, пронаћи и највеличанственије догађаје у људској историји.

Милер каже: »Пошто сам био потпуно уверен да је све 'Писмо од Бога дано и корисно' (2. Тимотију 3,16), да ни у једном тренутку није настајало човековом вољом, већ да су га писали свети људи покренути Светим Духом (2. Петрова 1,21) и да је написано 'за нашу науку, да трпљењем и утехом Писма над имамо' (Римљанима 15,4), морао сам да прихватим да су и хронолошки делови Библије исто толико део Божје Речи и исто толико достојни нашег озбиљног разматрања, као и сваки други део Писма. Осећао сам зато да у настојању да схватим шта је Бог у својој милости нашао за добро да нам открије, немам право да занемарим пророчке временске низове.« (Bliss, p. 75)

Пророчанство које наизглед најјасније открива *време* другог доласка налазило се у Књизи пророка Данила 8,14: »До две хиљаде и три стотине дана и ноћи; онда ће се светиња очистити.« Држећи се свог правила да Писмо само себе најбоље тумачи, Милер је схватио да један дан у симболичким пророчанствима представља једну календарску годину (4. Мојсијева 14,34; Језекиљ 4,6); и да се раздобље од 2300 пророчких дана или дословних година,

продужује далеко иза времена одређеног Јеврејима, па се, према томе, не може односити ни на светилиште тога народа. Милер је прихватио свеопште гледиште да се у раздобљу хришћанске ере, Земља мора сматрати светилиштем, па је на тој основи закључио да чишћење светилишта, проречено у Књизи пророка Данила 8,14, треба схватити као чишћење Земље огњем другог Христовог доласка. Уколико би, онда, могла бити установљена почетна година раздобља од 2300 дана и ноћи, било би могуће установити и време другог доласка. Тако би било откривено и време великог краја, време када ће ово садашње стање »са свом својом охолошћу и силом, раскоши и таштином, поквареношћу и тлачењем, доћи своје крају«, када ће проклетство бити »уклоњено са Земље, смрт бити уништена, награда бити дата Божјим слугама, пророцима и свецима, и онима који се боје Његовог имена, и бити уништени они који Земљу уништише«. (Bliss, p. 76)

Милер је наставио да истражује пророчанства с новом и још већом озбиљношћу, посвећујући ноћи и дане проучавању онога што му је сада изгледало тако значајно и будило тако велики интерес. У осмом поглављу Књиге пророка Данила није успео да нађе решење за почетну тачку раздобља од 2300 дана и ноћи, јер ни анђеоло Гаврило, иако му је било наређено да објасни виђење Данилу, није пророку дао ништа више од делимичног објашњења. Када је страшно прогонство, с којим ће се Црква суочити, било откривено пророку у виђењу, напустила га је телесна снага. Више није могао да издржи и анђеоло га је оставио за неко време. »Тада ја Данило занемогох, и боловах неко време... и чудих се утвари, али нико не дозна«, објашњава сам пророк.

Међутим, Бог је заповедио свом веснику: »Гаврило, кажи овоме утвари!« Ова наредба се морала испунити. Послушан Богу, анђеоло се после извесног времена, вратио Данилу и рекао: »Данило, сада дођох да те уразумим... Зато слушај реч и разумеј утвару!« (Данило 8,27.16; 9,22.23.25-27) Једна важна појединост постојала је у виђењу записаном у осмом поглављу, која је остала неразјашњена, и која се односи на време – на раздобље од 2300 дана и ноћи; зато се анђеоло у свом објашњењу, углавном бави питањем времена:

»Седамдесет је недеља одређено твоме народу и твоме граду светоме... Зато знај и разумиј: откад изиђе реч да се Јерусалим

опет сазида до помазаника војводе биће седам недеља, шездесет и две недеље да се опет пограде улице и зидови, и то у тешко време. А после те шездесет и две недеље погубљен ће бити помазаник и ништа му неће остати... И утврдиће завет с многима за недељу дана, а у половини недеље укинуће жртву и принос.» (Данило 9,24-27)

Анђео је пошао Данилу с нарочитим циљем да му објасни оно што није разумео из виђења у осмој глави, а то је извештај о времену: »До две хиљаде и три стотине дана и ноћи, тад ће се светиња очистити.« Пошто је позвао Данила: »Зато слушај реч и разумеј утвару«, анђео је наставио: »Седамдесет је недеља одређено твоме народу и твоме граду светоме.« Реч »одређено« значи дословно »одсечено«. Анђео објашњава да је седамдесет недеља, то значи 490 година, одсечено и да се односи само на Јевреје. Међутим, од чега су оне одсечене? Пошто је раздобље од 2300 дана једино време које је споменуто у осмој глави то је седамдесет седмица одсечено од тог раздобља. То значи да је седамдесет седмица део раздобља од 2300 дана, а та два дела почињу у исто време. Седамдесет седмица, према објашњену које је дао анђео, могле су да почну једино у време издавања заповести да се Јерусалим опет сазида. Када би могао бити утврђен датум ове заповести, онда би била одређена и полазна тачка великог временског одсека од 2300 дана.

Ова заповест записана је у седмој глави Књиге Јездрине (Јездра 7,12-26). Персијски цар Артаксеркс издао је овај декрет у његовом коначном облику 457. године пре Христа. У Књизи Јездриној 6,14. пише да је дом Господњи у Јерусалиму саграђен »по заповести Кира, Дарија и Артаксеркса, царева персијских«. Ова три цара издала су, потврдила и употпунила декрет, тако да тај декрет, према пророчанству, означава почетну тачку 2300 дана. Ако узмемо годину 457. пре Христа, у којој је декрет био употпуњен, као време његовог издавања, можемо закључити да је испуњена свака појединост из пророчанства о седамдесет седмица.

»Откад изиђе реч да се Јерусалим опет сазида до помазаника војводе биће седам недеља и шездесет и две недеље«, односно шездесет и девет недеља или 483 године. Артаксерксова заповест ступила је на снагу у јесен 457. године пре Христа. Ако 483 године почињу од ове одређене тачке, онда оне захватају раздобље до

27. године после Христа. У то време пророчанство се испунило. Реч »Месија« значи »Помазаник« или »Христос«. У јесен двадесет и седме године, Јован је крстио Христа, и Христос је примио помазање Светим Духом. Апостол Петар сведочи да је Исуса из Назарета »Бог помазао Светим Духом и силом«. (Дела 10,38) Сам Спаситељ говори: »Дух је Господњи на Мени, зато ме помаза да јавим Јеванђеље сиромасима.« (Лука 4,18) Исус је после свог крштења пошао у Галилеју »проповедајући Јеванђеље о царству Божјем, и говорећи; испунило се време«. (Марко 1,14.15)

»И утврдиће завет с многима за недељу дана.« Ова седмица је последња у низу од седамдесет седмица, то су последњих седам година у раздобљу које је посебно одређено Јеврејима. Током тога времена, које се протеже од 27. до 34. године наше ере, Христос је, најпре сам, а после преко својих ученика, упућивао еванђеоски позив посебно Јеврејима. Када су апостоли кренули с добрим вестима о царству, Спаситељ им је наредио: »На пут незнабожачки не идите, и у град самарјански не улазите, него идите к изгубљеним овцама дома Израилјева!« (Матеј 10,5.6)

»А у половини недеље укинуће жртву и принос.« Године 31. наше ере, три и по године после свог крштења, наш Господ је био разапет. Великом жртвом која је принесена на Голготи, завршен је велики систем приношења жртава, који је преко четири хиљаде година унапред указао на Божје Јагње. Тако се тип срео са својим прототипом, симбол са својим остварењем, па су све жртве и приноси из церемонијалног система морали да престану.

Седамдесет седмица, или 490 година, посебно одређених Јеврејима, дошло је своје крају, као што смо видели, 34. године после Христа. У то време, одлуком јеврејског Синедриона, народ је, каменовањем Стефана и прогонством Христових следбеника, запечатио своје одбацивање Јеванђеља. После тога вест спасења, која више није била искључиво усмерена изабраном народу, објављена је свету. Ученици, приморани прогонством да беже из Јерусалима, »пролажаху проповедајући реч«. »А Филип, сишавши у град самаријски, проповедаше им Христа.« Петар, вођен Божјим духом, објавио је Јеванђеље центуриону из Цезареје, богобојазном Корнилију; а ватрени Павле, пошто је прихватио хришћан-

ску веру, добио је задатак да Радосну вест однесе »далеко... међу незнабошце«. (Дела 8,4.5; 22,21)

Све до тог тренутка, сваки навод из пророчанстава дословно се испунио, и почетак седамдесет седмица је изван сваке сумње смештен у годину 457. пре Христа, а њихов завршетак у 34. годину после Христа. На основу ових података није било тешко пронаћи и време завршетка раздобља од 2300 дана и ноћи. Пошто је седамдесет седмица – 490 година – одсечено од 2300 година, преостало је још 1810 година. После завршетка 490 дана или година, још је требало да прође 1810 дана или година. Када 34. години после Христа, додамо још 1810 година, доспећемо до 1844. године. У складу с овим рачунањем, 2300 дана и ноћи из Књиге пророка Данила 8,14. истичу 1844. године после Христа. После завршетка овог великог пророчког раздобља, према сведочанству Божјег анђела, »онда ће се светиња очистити«. Тако је време чишћења Светилишта – за које се скоро једнодушно веровало да ће се испунити приликом другог Христовог доласка – било коначно утврђено.

Милер и његови сарадници у почетку су веровали да ће се раздобље од 2300 дана и ноћи завршити у *пролеће* 1844. године, иако је пророчанство указивало на *јесен* те исте године. Погрешно тумачење ове појединости донело је разочарање и збунило оне који су прихватили ранији датум као време Господњег доласка. Међутим, оно ни најмање није утицало на снагу доказа, који су показивали да се раздобље од 2300 дана и ноћи завршава 1844. године, и да се велики догађај, описан као чишћење Светилишта, мора тада догодити.

Започињући проучавање Писма с циљем да докаже да оно представља откривење од Бога, Милер није очекивао да ће доћи до закључака до којих је дошао. Он сам једва је могао да поверује у резултате својих истраживања. Међутим, докази из Писма били су толико јасни и снажни да није могао да их одбаци.

Пошто је истраживању Писма посветио две године, Милер је 1818. године свечано закључио да ће се кроз око 25 година Христос појавити да откупи свој народ. Он о томе овако пише: »Не треба ни да говорим о радости која је испунила моје срце када сам схватио ту прекрасну будућност, нити о ватреним жељама

моје душе да учествујем у радости откупљених. Библија ми је сада постала нова књига. Заиста је представљала богату трпезу за моје мисли; све што ми је било мрачно, тајанствено, или сакривено у њеном учењу сада је нестало пред јасном светлошћу која је блистала са њених светих страница; о, како ми је блиставо и славно изгледала истина! Нестало је свих противречности и недоследности које сам раније налазио у њеним речима; иако је још било многих њених делова које нисам на задовољавајући начин и потпуно разумевао, са њених страница ширило се толико светлости која је обасјавала мој до тада помрачени ум да сам с одушевљењем, за које нисам ни мислио да може настати из проучавања њеног учења, листао њене странице.» (Bliss, pp. 76.77)

»Када сам стекао свечано уверење да ће тако значајни догађаји, проречени у Библији, бити испуњени у тако кратком времену, снажно ме је погодило питање каква је сада моја дужност према свету, ако узмем у обзир доказе који су толико утицали на моје мисли!« (Исто, р. 81) Није могао да се одупре уверењу да је дужан да другима пренесе светлост коју је примио. Очекивао је да ће се суочити с противљењем безбожника, али био је сигуран да ће се сви хришћани обрадовати нади да сретну вољеног Спаситеља. Ипак, плашио се да ће људи у великој радости што ће бити славно избављени и тако скоро доживети остварење своје наде, прихватити науку не истражујући довољно Писмо које би потврдило ту истину. Зато је оклевао да је објави, да не би, уколико је у заблуди, и друге повео за собом. То га је навело да преиспита доказе у прилог закључцима до којих је дошао и да пажљиво размотри сваку примедбу која би се појавила у његовим мислима. Установио је да тешкоће нестају као магла пред зрацима Сунца. После пет година проведених у овом истраживању, постао је потпуно уверен у правилност створених закључака.

Дужност да и другима објави оно што мисли да је јасно учење Писма, наметала се новом силином. Рекао је: »Док сам се бавио својим пословима, стално ми је одзвањало у ушима: 'Иди, и кажи свету у каквој се опасности налази!' Следећи текст стално ми се враћао у сећање: 'Када речем безбожнику: безбожнице, погинућеш, а ти не проговориш и не опоменеш безбожника да се прође пута својега;

тај ће безбожник погинути за своје безакоње, али ћу крв његову искати из твоје руке. Ако ли ти опоменеш безбожника да се врати са свога пута, а он се не врати са свога пута, он ће погинути за своје безакоње, а ти ћеш сачувати душу своју? (Језекиљ 33,8.9) Осећао сам да би се мноштво безаконика покајало када бисмо их делотворно опоменули, али и да би њихова крв могла бити тражена из моје руке, уколико их не опоменемо. » (Bliss, p. 92)

Своје мишљење почео је да износи у ужем кругу када би му се за то указала прилика, молећи се да и неки проповедник осети њихову снагу и да се посвети њиховом ширењу. Међутим, није се могао ослободити уверења да му је поверена лична одговорност да објављује вест опомене. Стално су га прогониле речи: »Иди и кажи то свету; њихову крв ћу искати из твоје руке!« Чекао је још девет година, али је терет одговорности тешко притискао његову душу, све док 1831. године није први пут објавио разлоге свога уверења.

Као што је Јелисије био позван, док је у пољу ишао за воловима, да преузме плашт посвећења пророчкој служби, тако је и Вилијам Милер био позван да остави свој плут и да људима објави тајне Божјега царства. Са стрепњом је отпочео свој рад, водећи своје слушаоце, корак по корак, кроз пророчка раздобља све до другог Христовог доласка. Сваки напор доносио му је и нову снагу и храброст док је запажао неподељено интересовање којим су биле дочекиване његове речи.

Милер је тек на наговарање своје браће, у чијим је речима препознавао Божји глас, пристао да јавно објави своје погледе. Било му је већ педесетак година, и није био навикнут да јавно говори, био је оптерећен свешћу да није припремљен за дело које му предстоји. Међутим, од самог почетка његов рад на спасавању душа био је благословљен на посебан начин. Његово прво предавање изазвало је верско пробуђење које је, осим две особе, довело до обраћења тринаест породица. Одмах је добио позиве да говори у другим местима, а у скоро сваком месту његов рад доводио је до оживљавања Божјег дела. Грешници су се обраћали, хришћани покретани на веће посвећење, а деисти и неверници позивани да признају веродостојност истине и библијске религије. О његовом раду сведочили су они с којима је радио: »Он је имао успеха код

оних на које други нису успевали да утичу!» (Исто, р. 138) Његово проповедање имало је циљ да заинтересује јавност за велике верске истине и заустави продор све веће световности и сензуалности у тадашње друштво.

Скоро у сваком месту било је по неколико десетина, у неким и по неколико стотина обраћења, што је било резултат његовог проповедања. Протестантске цркве свих деноминација у многим местима отварале су му своја врата, а позиви на рад стизали су обично од проповедника разних цркава. Његово правило је гласило да не ради ни у једном месту у које није позван, али ускоро се нашао у положају да не може да одговори ни на половину позива који су му били упућивани са свих страна. Многи, који се нису слагали с његовим мишљењем о тачном предвиђању времена Христовог доласка, били су осведочени у близину Његовог доласка и у неопходност припреме за њега. У неким великим градовима његове проповеди остављале су снажан утисак. Продавци алкохолних пића напуштали су свој посао и своје трговине претварали у места за окупљање, затваране су коцкарнице, неверници, деисти, универзалисти, па чак и најгори развратници су се мењали, иако неки међу њима годинама нису ушли у цркву. Различите Цркве у разним градским четвртима, у скоро свако доба, организовале су молитвене састанке, а пословни људи окупљали су се око поднева да се моле и славе Бога. То није било никакво настрано узбуђење, већ су мисли људи биле прожете неким свеобухватним свечаним расположењем. Угледајући се на ране реформаторе, трудио се да осведочи ум људи и пробуди њихову савест уместо да само покрене њихова осећања.

Милер је од Баптистичке цркве, чији је био верник, године 1833. добио овлашћење да проповеда. Велики број проповедника његове Цркве одобравао је његов рад, и управо је охрабрен тим њиховим формалним одобравањем наставио своје деловање. Стално је путовао и проповедао, иако је његово деловање било углавном ограничено на државе Нове Енглеске и Средњег запада. Годинама је све своје издатке покривао из свога џепа, а ни касније никада није добијао довољно да покрије путне трошкове до места у која је бивао позван. Његов јавни рад, није му доносио материјалну корист, али је зато веома оптерећивао његов иметак, који се током

његовог живота постепено смањивао. Био је отац бројне породице, али, пошто су сви били штедљиви и марљиви, породично имањаје било је довољно и за њихово и његово издржавање.

Године 1833, две године пошто је Милер започео јавно објављивање сведочанства о Христовом скором доласку, појавио се последњи знак који је Спаситељ обећао као доказ близине свог Другог доласка. Исус је сам рекао: »И звезде ће с неба спасти.« (Матеј 24,29) Апостол Јован изјављује у Откривењу, гледајући у виђењу призоре који најављују дан Господњи: »И звезде небеске падоше на земљу, као што смоква одбацује пупке своје када је велики ветар заљуља.« (Откривење 6,13) Ово пророчанство је добило своје изразито и необично испуњење 13. новембра 1833. године у великом метеоритском пљуску. То је био величанствен пример падања звезда какав историја до тада није забележила. »Цео небески свод изнад Сједињених Држава налазио се сатима у стању огњене ускомешаности. Ниједну небеску појаву, која је икада примећена у овој земљи, откако је први пут била насељена, нису посматрали с таквим дивљењем припадници једног дела друштва, и са тако много ужаса и страха припадници другог.« »Њена величанственост и страшна лепота и сада многим лебди пред очима... Никада кишне капи нису падале гушће од тих метеора који су се ројили према земљи; на истоку, западу, северу и југу, свуда је исто било. Једном речју, изгледало је као да је цело небо у покрету... Призор, описан у новинама професора Силимана (*Professor Siliman's Journal*), био је виђен по целој Северној Америци... Од два сата па све до белог дана, док је небо било савршено мирно и ведро, непрекидна игра сјајних светлећих тела настављала се по целом небу.« (R.M.Devens, *American Progress*; или, *The Great Event of the Greatest Century*, ch. 28, pars. 1-5)

»Ниједан језик, заиста, не може да опише сјај тог величанственог призора... нико, осим оних који су га видели, не може да створи одговарајућу слику његове надземаљске лепоте. Изгледало је као да се цело звездано небо прикупило на једном месту у близини зенита, а онда је истовремено брзином муње кренуло према свим деловима хоризонта; не ицрпљујући се – хиљаде су муњевито летеле трагом хиљада, као да су створене за ову прилику.« (F. Reed, у *The Christian Advocate and Journal*, 13. децембар 1833) »Није могла

бити замишљена тачнија слика стабла смокве које одбацује своје плодове под ударима снажног ветра.« (»The Old Countryman« у портландском *Evening Advertiser*, 26. новембра 1833)

У њујоршком часопису *Journal of Commerce* од 14. новембра 1833. године појавио се дугачак чланак о овом необичном феномену: »Претпостављам да ниједан филозоф или научник није описао или забележио догађај сличан ономе који се догодио јуче пред јутро. Пророк га је тачно предсказао пре осам стотина година, уколико бисмо били у неприлици да помислимо да падање звезда значи само падање звезда... и то на један једини начин на који можемо бити дословно веродостојни.«

Тако се испунио последњи од оних знакова Његовог доласка, на које је Исус желео да обрати пажњу својих ученика: »Тако и ви, кад видите све ово, знајте да је близу код врата.« (Матеј 24,33) Јован после тих знакова, посматра, као следећи догађај, како се небеса савијају као књига, док се земља тресе, планине и острва померају са својих места, а безаконици ужаснуто покушавају да побегну из близине Сина човечјег (Откривење 6, 12-17).

Многи који су посматрали падање звезда гледали су тај догађај као најаву суда који долази, »као страшни симбол, сигурног претечу, милостиви предзнак великог и страшног дана.« (The Old Countryman у портландском *Evening Advertiser* од 26. новембра 1833. године). Тако је пажња људи била усмерена на испуњење пророчанстава, док су многи су били покренути да послушају опомену повезану с другим доласком.

Године 1840. друго значајно испуњење пророчанства побудило је широко занимање. Две године пре тога, Џосаја Лич, један од истакнутих проповедника који су најављивали други Христов долазак, објавио је тумачење текста из 9. поглавља Књиге Откривења, наговештавајући пропаст Отоманског царства. Према његовим прорачунима, та велесила требало је да пропадне »године 1840. после Христа, негде у месецу августу«. Свега неколико дана пре испуњења пророчанства он је написао: »Узимајући да се прво раздобље од 150 година тачно навршило пре него што је Деакозес (Константин XI- прим. прев) по одобрењу Турака ступио на престо, а да је раздобље од 391 године и петнаест дана започело завр-

шетком првог раздобља, онда ће се оно завршити 11. августа 1840. године, када се може очекивати да ће отоманска сила у Константинопољу пропасти. То ће се, верујем, заиста и догодити.» (Josiah Litch, у *Signs of the Times*, и *Expositor of Prophecy*, 1. август 1840)

Турска је, и управо у наведено време, преко свога посланика, прихватила заштиту уједињених европских сила, и на тај начин ставила себе под контролу хришћанских народа. Овај догађај представљао је тачно испуњење пророчанства. Када је све ово постало познато, многи људи схватили су правилност начела тумачења пророчанстава које су прихватили Милер и његови сарадници, а покрет чекалаца Христовог доласка добио је нови, снажан замах. Образовани и утицајни људи придружили су се Милеру, и у проповедању и у објављивању вести преко штампе, тако да се од 1840. до 1844. његово дело нагло проширило.

Вилијам Милер имао је изванредне менталне способности, изграђене размишљањем и проучавањем, а сам је томе додао и небеску мудрост када се повезао с Извором мудрости. Био је то човек високих вредности, који је будио поштовање и стицао углед у свакој средини која је ценила људе поштеног карактера и моралне непорочности. Сједињујући истинску доброту срца са хришћанском понизношћу и самосавлађивањем, био је пажљив и љубазан према свима, спреман да саслуша мишљење других и оцени вредност њихових доказа. Без страсти и узбуђења оцењивао је сваку науку и теорију у складу са мерилима Божје Речи, а његово здраво расуђивање и темељно познавање Писма оспособљавали су га да одбаци заблуде и разобличи лажи.

Ипак, његов рад није се одвијао без огорченог противљења. Као и у деловању ранијих реформатора, представници великих религија нису благонаклоно дочекивали истине које је објављивао. Пошто своје мишљење нису могли доказати Библијом, били су присиљени да прибегавају изрекама и људској науци и отачкој традицији. Међутим, проповедници близине Христовог доласка прихватили су сведочење Божје Речи. »Библија и само Библија«, била је њихова лозинка. Њихови противници су недостатак библијских доказа надокнађивали исмејавањем и ругањем. Време, средства и способности стављани су у службу клеветања оних

чија је једина кривица била у томе што су радосно очекивали долазак свога Господа, што су желели да живе светим животом и да позивају и друге да се припреме за Његов долазак.

Противници су улагали озбиљне напоре да мисли људи скрену с Христовог доласка. Свако проучавање пророчанстава о Христовом доласку и крају света проглашавали су грехом, нечим чега се треба стидети. Тако су припадници великих религија поткопавали веру народа у Божју Реч. Њихова наука претварала је људе у невернике, и многи међу верницима узимали су слободу да живе у складу са својим безбожним жељама, а онда су зачетници зла све последице приписивали проповедницима близине Христовог доласка.

Иако је привлачио мноштво интелегентних и пажљивих слушалаца који су пунили дворане у којима је говорио, Милерово име ретко се појављивало у верској штампи, осим када би било изложено исмејавању или оптуживању. Равнодушни и безбожни, ослањајући се на свој положај верских учитеља, прибегавали су погрдним изразима, ниским и богохулним досеткама, у свом напору да оклеветају њега и његов рад. Седокоси човек који је напустио удобност свога дома да би о свом трошку путовао од града до града, од села до села, неуморно настојећи да свету објави свечану опомену о приближавању суда, био је подсмешљиво оптуживан као фанатик, лажов и промишљени варалица.

Исмејавање, лажи и поруге којима су га обасипали, изазивале су негодовање и жаљење чак и световне штампе. »Да се теми тако узвишене величине и тако судбоносних последица приступа с таквом лакомисленостију и просташтвом«, говорили су световни људи, »не значи само играти се осећањима њених представника и бранилаца, већ изругивати се и дану суда, исмејавати и само Божанство, презирати ужасе Његове суднице.« (Bliss, p. 183)

Зачетник свега зла покушавао је не само да поништи утицај вести о Христовом другом доласку, већ да уништи и самог весника. Милер је библијским истинама практично утицао на срца својих слушалаца, укоравајући их због греха, рушећи њихово самозадовољство, а његове једноставне и продорне речи будиле су њихово непријатељство. Противљење које су припадници Црквава показивали према његовој вести охрабривало је ниже друштвене

класе и на отвореније потезе; неки непријатељи су се заверили да му одузму живот док буде напуштао дворану. Међутим, свети анђели налазили су се у мноштву, и један од њих, у облику човека, узео је за руку овог Божјег слугу и извео га у сигурност изван домаћаја разјареног мноштва. Његово дело још није било довршено, и зато су сотона и његови посланици остали разочарани.

Упркос великом противљењу, заинтересованост људи за вест о Христовом доласку све више је расла. Од десетина и стотина, скупови чекалаца Христовог доласка умножили су се на хиљаде и стотине хиљада. Различите Цркве доживљавале су неочекивани прилив многих нових верника, али после извесног времена дух противљења окренуо се и против њих, јер су Цркве почеле да предузимају дисциплинске мере против оних који су прихватили Милерове погледе. Овај потез од стране Цркава навео је Милера да се прихвати пера и упути поруку хришћанима свих заједница, тражећи да му, у случају да је његова наука лажна, текстовима из Библије докажу његове заблуде.

Овако је писао: »Шта смо ми то узели да верујемо што нам Божја Реч није наложила да верујемо, иста Божја Реч за коју кажете да је правило, једино правило, наше вере и понашања? Шта смо ми то учинили чиме бисмо изазвали тако отровне оптужбе против себе са проповедаоница и у штампи, шта је то што је вама пружио оправдан разлог да нас искључите из својих цркава и из свога заједништва?« »Ако нисмо у праву, молимо вас, покажите нам од чега се састоји наша кривица. Покажите нам из Божје Речи у чему смо у заблуди, доста нам је ругања, њиме нас никада нећете уверити да смо погрешили, јер само Божја Реч може да промени наше погледе. Своје закључке донели смо промишљено и са молитвом, онако како смо за њих нашли потврду у Писму.« (Исто, pp. 250.252)

Из века у век опомене које је Бог преко својих слугу слао свету биле су примане с истом таквом сумњичавошћу и истим неверовањем. Када га је безакоње претпотопних становника покренуло да допусти да воде потопа Земљу, Бог је прво објавио своју намеру да би им пружио прилику да се врате са својих злих путева. Стотину и двадесет година у њиховим ушима одјекивао

је позив да се покају да се Божји гнев не би показао у њиховом уништењу. Међутим, њима је порука изгледала као бајка, и нису јој поверовали. Огресли у безакоњу, ругали су се Божјем веснику, олако одбацивали његове опомене, чак су га оптуживали за дрскост. Како се један човек усуђује да устане против свих великана на Земљи? Ако је Нојева порука тачна, зашто је није веровао и прихватио цео свет? Тврђење једног човека против мудрости целога света! Нису желели да поверују опомени, нити су хтели да потраже уточиште у ковчегу!

Ругачи су се позивали на природне појаве – на непроменљиво смењивање годишњих доба, на плаво небо из кога никада није падала киша, на зелена поља освежавана нежном ноћном росом, и викали: »Он заиста прича само приче!« Презриво су изјављивали да је проповедник правде само неразумни занесењак, и наставили су да живе, још ревноји у својој трци за уживањима, још упорнији, него раније на својим злим путевима. Међутим, њихово неверовање није спречило проречени догађај. Бог је дуго и стрпљиво подносио њихову поквареност, пружао им обилне прилике за покајање; али у одређено време Његови судови походили су оне који су одбацили Његову милост.

Христос је најавио да ће се слично неверовање појавити и пред Његов други долазак. Као што људи Нојевог времена »не осетише док не дође потоп и однесе све«, тако ће, према речима нашега Спаситеља, »бити и долазак Сина човечијега«. (Матеј 24,39) Када се такозвани Божји народ буде сјединио са светом, живео као што свет живи, удруживао се са светом у његовим забрањеним задовољствима, када световна раскош, постане раскош Цркве, када свадбена звона буду одјекивала, а сви буду очекивали многе године световног благостања – тада ће, изненада као што муња засија на небу, доћи крај њиховим блиставим визијама и преварним надама.

Као што је Бог послао свога слугу да опомене свет да ће доћи потоп, тако је послао и своје изабране веснике да објаве близину коначног суда. И као што су се Нојеви савременици смејали и показивали презир према пророчанствима проповедника правде, тако су се у Милерове дане, чак и припадници такозваног Божјег народа, ругали речима опомене.

Зашто су наука о Христовом другом доласку и њено проповедање наилазили на такво неприхватање Црква? Зато што долазак нашег Господа доноси тугу и пропаст безаконцима, док међу праведницима буди радост и наду! Ова велика истина била је утеха Божјим верним следбеницима током свих векова; зашто је постала, као и њен Аутор, »камен спотицања« и »стена саблазни« Његовом такозваном народу? Управо је наш Господ сам обећао својим ученицима: »И када отидем и приправим вам место опет ћу доћи и узећу вас к себи!« (Јован 14,3) Управо је Спаситељ, испуњен саучешћем, предосећајући усамљеност и тугу својих следбеника, дао налог анђелима да их утеше обећањем да ће Он сам поново доћи, исто онако као што је отишао на Небо. Док су ученици стајали и напето гледали према небу да још последњим погледом испрате Онога кога су толико волели, њихову пажњу привукле су речи: »Људи Галилејци! Што стојите и гледате на небо? Овај Исус који се од вас узе на небо, тако ће доћи као што видесте да иде на небо!« (Дела 1,11) Ове анђеоске речи поновно су оживеле њихову наду. Ученици »вратише се у Јерусалим с великом радошћу, и бејаху једнако у цркви, хвалећи и благосиљајући Бога.« (Лука 24,52.53) Они се нису радовали зато што се Исус одвојио од њих и што их је оставио да се сами боре с невољама и искушењима у свету, већ због анђеоског обећања да ће поново доћи.

Објављивање Христовог доласка требало би данас да постане, као што је било оном приликом када су га анђели најавили пастирима у Витлејему, добра вест која најављује велику радост. Они који стварно воле Спаситеља не могу другачије него да радосно поздраве вест утемељену на Божјој Речи да ће Онај који је средиште њихове наде у вечни живот поново доћи, али не зато да буде вређан, презрен, и одбачен, као приликом свог првог доласка, већ да у сили и слави откупи свој народ. Само они који не воле свога Спаситеља желе да Он остане далеко, и заиста нема јаснијег доказа да су се Цркве удаљиле од Бога од огорчења и непријатељства којим дочекују ову вест са Неба!

Они који су прихватили вест о поновном Спаситељевом доласку, схватили су потребу да се покају и понизе пред Богом. Многи који су се већ дуго колебали између Христа и света, сада су схва-

тили да је дошло време да се одреде. »Све што се односило на вечност за њих је сада постало необична стварност; Небо им се приближило, осетили су да су криви пред Богом.« (Bliss, p. 146) Хришћани су се пробудили у нови духовни живот. Осетили су да је време кратко и да оно што морају да учине за своје ближње морају брзо учинити. Земља се повлачила, вечност је изгледала као да се отвара пред њима, а њихова душа, са свим што је могло да буде урачунато у њено бесмртно добро или зло, као да је почела да напушта све што је пролазно. Божји Дух почивао је на њима и давао снагу њиховим озбиљним позивима упућеним њиховој браћи, али и грешницима, да се припреме за Господњи дан. Тихо сведочење њиховог свакодневног живота, представљало је сталан укор наизглед побожним и непосвећеним верницима Цркве. Такви нису желели да их неко омета у трци за уживањима, у жељи за стицањем новца, у чежњи за световним частима. И управо због тога појавило се непријатељство и противљење вери у други долазак и онима који су је објављивали.

Противници су, пошто су увидели необоривост доказа о пророчким раздобљима, покушали да обесхрабре људе и да их наведу да прекину проучавање ове тематике тврдећи да су пророчанства запечаћена. У томе су протестанти у стопу пратили католике. Док је папска Црква верницима ускраћивала Библију, протестантске Цркве тврдиле су да је један важан део Библије – управо онај део који објављује истине за наше време – потпуно неразумљив.

Проповедници и верници изјављивали су да су пророчанства из Књиге пророка Данила и Откривења несхватљиве тајне. Међутим, Христос је своје ученике лично подсетио на речи пророка Данила које описују догађаје њиховог времена, и рекао: »Који чита да разуме!« (Матеј 24,15) Примедба да је Откривење тајанствено и неразумљиво, супроти се самом наслову књиге: »Откривење Исуса Христа које даде њему Бог да покаже слугама својим шта ће скоро бити... Благо ономе који чита и онима који слушају речи пророштва и држе што је написано у њему, јер је време близу.« (Откривење 1,1-3)

Пророк каже: »Благо ономе који чита«, али има и оних који не желе да читају и зато се благослов не односи на њих. »И онима

који слушају«, биће и оних који ће одбити да слушају све што је повезано са пророчанствима, благослов није намењен ни тој групи. »И држе што је написано у њему«, многи одбијају да послушају опомене и савете који постоје у Откривењу, према томе ниједан од таквих не може да тражи обећани благослов. Сви они који се ругају пророчким темама и смеју симболима који су овде тако свечано објављени, сви који одбијају да промене свој живот и да се припреме за долазак Сина човечјег, остаће без благослова.

Суочен са сведочанствима Надахнућа, како човек сме да се усуди да тврди да је Откривење тајна коју људски ум не може да схвати? То је откривена тајна, отворена књига! Проучавање Откривења усмерава мисли према Даниловим пророчанствима, а обе књиге износе најважније поуке, које Бог упућује људима, и које се односе на догађаје који ће настати на крају историје овога света.

Јовану су били откривени призори који имају дубок и узбудљив значај за искуство Цркве. Он је видео положај, опасности, сукобе и коначно избављење Божјег народа. Записао је завршне поруке које ће убрзати сазревање жетве земаљске, било као снопова које ће свести у небеске житнице, или плевне које ће бити уништена вечним огњем. Откривене су му теме од неизмерне важности, посебно за последњу Цркву, да би они који ће одбацити заблуду и прихватити истину могли да знају какве им опасности и сукоби предстоје. Нико не треба да остане у тами незнања када је у питању све оно што долази на Земљу.

Зашто се, онда, појављује тако широко распрострањено незнање о тако важном делу Светога писма? Зашто постоји свеопшта одбојност према истраживању његовог учења? То је последица добро планираних напора кнеза таме да од људи сакрије све што открива његове преваре. Христос, аутор Откривења, предвиђајући рат који ће се водити против проучавања Откривења, из тог разлога, изриче свој благослов свима онима који ће читати, слушати и држати речи тога пророчанства.

СВЕТЛОСТ У ТАМИ

Божје дело на Земљи вековима показује да постоји изразита сличност између сваке велике реформе и верског покрета. Начела Божјег поступања према људима увек су била иста. Значајни савремени покрети имају сличности у онима из прошлости, а искуства Цркве у прошлим временима пружају драгоцене поуке Цркви нашег времена.

Ниједна друга истина није у Библији тако јасно изражена као она да Бог Светим Духом посебно усмерава своје слуге у великим покретима за унапређење дела спасења. Људи су оруђа у Божјој руци којима се Он служи да оствари своје намере благодати и милости. Свако има свој део посла; свакоме је дата мера светлости, прилагођена потребама његовог времена, и довољна да га оспособи за обављање посла који му је Бог доделио. Међутим, ниједан човек, ма колико био цењен на Небу, никада се није уздигао до потпуног схватања великог плана откупљења, или само до савреног познавања божанске намере за дело његовог времена. Људи не разумеју шта Бог жели да постигне делом које им је дао да раде, они не схватају ни поруку коју у њеним потпуним оквирима, објављују у Његово име.

»Можеш ли ти тајне Божје докучити? Или докучити савршенство Свемогућега?« »Јер мисли моје нису ваше мисли, нити су ваши путеви моји путеви, вели Господ. Него, колико су небеса виша од Земље, толико су моји путеви виши од ваших путова, и мисли моје од ваших мисли.« »Јер сам ја Бог и нема другога Бога, и

нико није као Ја, који од почетка јављам крај и из далека што још није било.« (О Јову 11,7; Исаија 55,8,9; 46,9,10)

Пророци, који су имали предност да буду посебно просветљени Духом, нису потпуно схватили смисао откривења која су им била поверена. Њихово значење је откривано из столећа у столеће, када су Божјем народу била потребна упутства која постоје у њима.

Пишући о спасењу које било објављено Јеванђељем, Петар изјављује: »Које спасење тражише и испитиваше за њ пророци, који за вашу благодат прорекоше, испитујући у какво или у које време јављаше Дух Христов у њима, напред сведочећи за Христове муке и за славе по томе; којима се откри да не самима себи него нама служажу овим што вам се сада јави.« (1. Петрова 1,10-12)

Међутим, иако пророцима није било дано да потпуно разумеју откривења која су добили, они су се искрено трудили да стекну целокупну светлост коју им је Бог по својој милости показао. Они су марљиво »тражили и испитивали«, »испитујући у какво или у које време јављаше Дух Христов у њима«. Ово је узвишена поука за Божји народ хришћанске ере, за чије добро су ова пророчанства и била дата Божјим слугама! »Којима се откри да не самима себи, него нама служажу!« Посматрајте те свете Божје људе, док су марљиво испитивали и тражили да разумеју откривења која су добили за још нерођене нараштаје! Упоредите њихову свету ревност с безбрижном равнодушношћу с којом су повлашћени појединци током каснијих векова приступали том дару Неба! Каквог ли укура равнодушним љубитељима удобности и световности, који се задовољавају тиме што изјављују да пророчанства није могуће разумети!

Иако је ограничени људски ум неспособан да продре у мисли Свемогућега или потпуно разуме остваривање Његових намера, често се догађа да управо због неке своје грешке или немарности само магловито схвати небеске поруке. Често је људски ум, па чак и ум Божјих слугу, тако заслепљен људским мишљењем, традицијом и лажним учењима да само делимично схвата велике чињенице које је Бог открио у својој Речи. Тако је било и са Исусовим ученицима, чак и у време када је Спаситељ сам био с њима. Њихове мисли толико су биле прожете широко прихваћеним схватањима о Месији као земаљском владару, који треба да уздигне Израил на престо светске империје, да нису успевали да

схвате значење Његових речи којима је прорицао своје страдање и своју смрт.

Христос их је послао у народ с поруком: »Изиђе време и приближи се царство Божје; покајте се и верујте Јеванђеље!« (Марко 1,15) Ова вест била је утемељена на пророчанству из 9. поглавља Књиге пророка Данила. Шездесет и девет седмица су се, према речима анђе-ла, протезале све до времена »Помазаника војводе«, и ученици су с великим надама и радосним стрпљењем очекивали оснивање Меси-јиног царства у Јерусалиму, царства које ће владати целом Земљом.

Проповедали су вест коју им је Христос поверио, иако ни сами нису добро разумели њено значење. Иако је њихово проповедање било утемељено на тексту из Књиге пророка Данила 9,25. нису уочили да ће Месија, према следећем тексту из истог поглавља, бити погубљен. Од самог рођења њихова срца очекивала су славу земаљске империје, и то је помутило њихово разумевање пророч-ких изјава, али и речи самога Христа.

Обављали су своју дужност да јеврејском народу објаве позив милости и онда, управо у време када су очекивали да виде свога Господа како седа на Давидов престо, гледали су како Га хватају као злочинца, бичују, исмејавају, осуђују и подижу на крст на Голготи. Какво је само очајање, каква забринутост раздирала срца тих учени-ка у току времена које је њихов Господ провео почивајући у гробу!

Христос је дошао управо у оно време и на онај начин који су прорекли пророци. Сведочанство Писма испунило се у свакој појединости током Његове службе. Он је проповедао вест спасе-ња, »и његова беседа беше силна«. Срца Његових слушалаца све-дочила су да она потиче с Неба. Божја Реч и Божји Дух потврдили су божанско посланство Божјега Сина.

Ученици су се у неуништивој љубави и даље држали свога вољеног Учитеља. Ипак, њихове мисли биле су растрзане неси-гурношћу и сумњом. У својој забринутости тада се нису ни сетили речи којима је Христос најављивао своје патње и своју смрт. Ако је Исус из Назарета заиста прави Месија, зар би сада требало да их обузима такво очајање и разочарање? То је било питање које је тиштало њихову душу, док је Спаситељ лежао у гробу током безнадежних сати те Суботе која се уметнула између Његове смр-ти и Његовог васкрсења.

Иако је тужна ноћ тамо обавијала ове Исусове следбенике, они нису били заборављени. Пророк каже: »Ако седим у мраку, Господ ће ми бити видело... Извешће ме на видело, видећу правду његову.« »Ни мрак неће замрачити од тебе, и ноћ је светла као дан, мрак је као видело.« »У тами сјаји видело праведницима.« »И водићу слепце путем који нису знали, водићу их стазама којих нису знали, обратићу пред њима мрак у светлост, и што је неравно у равно. То ћу им учинити и нећу их оставити.« (Михеј 7,8,9; Псалам 139,12; 112,4; Исаија 42,16)

Вест коју су ученици објављивали у Господње име била је у свакој појединости тачна, а догађаји на које је указивала већ тада су се збивали. »Изиће време и приближи се царство Божје«, гласила је порука. Када је »изишло време« - шездесет и девет седмица из Књиге пророка Данила 9. поглавље које су трајале све до Месије, »Помазаника« - Христос је био помазан Светим Духом пошто га је Јован крстио у Јордану. »Божје царство«, чију су близину најављивали, било је успостављено Христовом смрћу. Ово царство није било, како су научили да верују, нека земаљска империја. То није било ни оно будуће, непролазно царство које ће бити успостављено када буде »царство и власт и величанство царско над свим небом дато народу светаца Вишњег«; то ће бити вечно царство у коме ће све »власти њему служити и слушати га«. (Данило 7,27) Онако како је у Библији употребљена група речи »Божје царство«, ако означава и царство благодати и царство славе. Павле је објавио царство благодати у својој Посланици Јеврејима. Пошто је указао на Христа, милостивог Посредника, који саосећа с нама у нашим слабостима, апостол каже: »Приступимо, дакле, слободно к престолу благодати, да примимо милост и нађемо благодат.« (Јеврејима 4,15.16) Престо благодати представља царство благодати, јер постојање престола указује на постојање царства. Христос се у многим кратким причама служи појмом »царство небеско« да би означио деловање божанске благодати у људским срцима.

Исто тако, престо славе представља царство славе, а Спаситељ о томе царству говори када каже: »А када дође Син човечји у слави својој и сви свети анђели с њиме, онда ће сести на престо славе своје и сабраће се пред њим сви народи.« (Матеј 25,31.32) То цар-

ство је још у будућности. Оно ће бити успостављено приликом другог Христовог доласка.

Царство благодати основано је одмах после човековог пада у грех, када је активиран и план за откупљење грешног рода. Оно је до тада постојало у Божјим намерама и обећањима, и људи су вером могли да постану његови поданици. Оно није било стварно успостављено све до Христове смрти. Спаситељ би чак и после преузимања своје земаљске мисије, заморен тврдокорношћу и незахвалношћу људи, могао да одустане од своје жртве на Голготи. У Гетсиманији чаша бола дрхтала је у Његовим рукама. Чак и тада могао је да отре кржаве капи зноја са свога чела и да препусти грешни род да пропадне у свом безакоњу. Да је то учинио, не би било откупљења за грешног човека. Али, када је Спаситељ жртвовао свој живот, и својим последњим дахом узвикнуо: »Сврши се«, тек тада је осигурано остварење плана откупљења. Обећање о спасењу дато грешном пару у Едему било је потврђено. Царство благодати, које је до тада постојало само у Божјем обећању, сада је било успостављено.

Тако је Христова смрт – управо догађај на који су ученици гледали као на коначно уништење своје наде – постао њена коначна и вечна потврда. Иако им је донела сурово разочарање, представљала је врхунски доказ да је њихова вера била оправдана. Догађај који их је испунио жаљењем и очајањем отворио је врата наде свим Адамовим потомцима, био је то догађај у коме су се сјединили будући живот и вечна срећа оданих Божјих следбеника из свих векова.

Намере бескрајне милости приближавале су се своме испуњењу, чак и преко разочарања ученика. Иако су њихова срца била задобијена божанском благодаћу и снагом учења Онога, који је »говорио као што човек никада није говорио«, ипак је чисто злато њихове љубави према Исусу било покварено неугодним додатком световне охолости и себичног честољубља. Чак и у пасхалној дворани, у том свечаном тренутку када се њихов Учитељ већ налазио у сенци Гетсиманије, »поста препирање међу њима који би се држао међу њима да је највећи« (Лука 22,24). Пред њиховим очима увек је лебдела слика престола, круне и славе, иако их је управо очекивала срамота и агонија у Гетсиманији, судници и на

голготском крсту. Охолост њиховог срца, жеђ за световном славом, навела их је да тако упорно приађају уз лажна учења свога времена, да не обратe пажњу на Спаситељеве речи које су откривале праву природу Његовог царства и унапред указивале на Његову агонију и смрт. Те заблуде донеле су им невоље – мучне, али неопходне – које су послужиле за њихово поправљање. Иако нису схватили значење своје вести, иако нису успели да остваре своја очекивања, ученици су ипак проповедали вест опомене коју су добили од Бога, а Господ је наградио њихову веру и ценио њихову послушност. Њима је поверено дело да славно Јеванђеље о васкрслем Спаситељу објаве свим народима. Само зато да би се припремили за то дело било је дозвољено да прођу кроз искуство које им је тако горко изгледало.

Исус се после свога васкрсења показао ученицима на путу за Емаус, и »почевши од Мојсија и од свих пророка казиваше им шта је за њега у свему писму«. (Лука 24,27) Срца ученика била су покренута. Њихова вера распламсана. Они су били »препорођењени за живу наду« чак и пре него што им се Исус открио. Желео је да просветли њихов разум, а њихову веру утемељи на »најпозданијој пророчкој речи«. Желео је да се истина чврсто укорени у њиховом уму, не само због тога што је потврђена Његовим сведочанством, већ и зато што је посведочена необоривим доказима које су пружали симболи и сенке обредног закона и пророчанстава Старога завета. Христовим следбеницима била је неопходна разборита вера, не само њих ради, већ и зато да би знање о Христу могли да однесу свету. Исус је као први корак у преношењу тога знања, упутио своје ученике на »Мојсија и на све пророке«. Васкрсли Спаситељ дао је такво сведочанство о вредности и важности списа Старога завета.

Каква је промена морала да се догоди у срцима ученика, када су још једном могли да погледају вољено лице свога Учитеља (Лука 24,32). У много потпунијем и савршенијем смислу него икада пре тога, они су »нашли Онога, о коме је писано у закону Мојсијеву и у пророцима«. Несигурност, страховање и очајање – све то било је замењено савршеном сигурношћу у непомућеној вери. Није никакво чудо што су после Његовог узнесења апостоли били »једнако у цркви хвалећи и благосиљајући Бога«. Народ, знајући једино за

Спаситељеву срамотну смрт, покушавао је да на њиховим лицима пронађе израз жалости, збуњености и пораза али пронашао је само радост и свест о победи. Какву су припрему добили ови ученици за дело које је стајало пред њима! Прошли су кроз најтежа искушења кроз која су могли да прођу, и видели како се, када је према људском схватању све било изгубљено, Божја Реч победоносно испунила. Шта би још могло да уздрма њихову веру или охладити врелину њихове љубави? У највећој тузи имали су »јаку утеху«, наду која им је служила као »тврди и поуздан ленгер душе«. (Јеврејима 6,18.19) Били су сведоци Божје мудрости и силе, и били уверени да ни »смрт, ни живот, ни анђели, ни поглаварства, ни силе, ни садашње ни будуће« неће бити у стању да их одвоје »од љубави Божје која је у Христу Исусу, Господу нашему«. Говорили су: »Али у свему овоме побеђујемо Онога ради који нас је љубио!« (Римљанима 8,38.39.37) »Али, реч Господња остаје до века!« (1. Петрова 1,25) »Ко ће осудити? Христос Исус, који умре, па још и васкрсе, који је с десне стране Богу и моли се за нас?« (Римљанима 8,34)

Господ је рекао: »Народ мој неће се посрамити довека!« (Јоило 2,26) »Вечером долази плач, а јутром радост!« (Псалам 30,5) Када су се на дан васкрсења ови ученици срели са својим Спаситељем, када су њихова срца горела у њима док су слушали Његове речи, док су гледали главу, руке и ноге рањене због њих, када их је, пре свога узнесења, извео из града све до Витаније и, подигнувши своје руке на благослов, наредио: »Идите по свему свету и проповедајте Јеванђеље«, а затим додао: »Гле, Ја сам с вама у све дане« (Марко 16,15; Матеј 28,20); када се на дан Педесетнице обећани Утешитељ спустио и дао им силу са висине, када су њихове душе биле прожете свешћу о стварној присутности њиховог Господа који се узнео на небо – тада, чак и тада, када је њихов пут, слично Његовом, водио стазом жртве и мучеништва, да ли би заменили службу Јеванђељу Његове благодати, заједно с »венцем праведности« који ће примити приликом Његовог доласка, за славу било ког земаљског престола, коме су се надали током првих дана свога учеништва? Онај који »може још изобилније све чинити него што иштемо или мислимо«, обећао им је, осим заједнице Његових мука, и заједништво у Његовим радостима – у радости што могу још »многе синове довести у славу«, у неизрецивој радости,

»вечној и од свега претежнијој слави«, са којом се, каже Павле, »ова наша садашња мала мука« не може упоредити!

Искуство ученика који су приликом првог Христовог доласка проповедали »Јеванђеље о царству«, може се упоредити са искуством оних који објављују вест о Његовом другом доласку. Као што су ученици пошли у свет да проповедају поруку: »Изиђе време и приближи се царство Божје«, тако су и Милер и његови сарадници пошли да објављују да ће се најдужи и последњи пророчки ланац, проречен у Библији, ускоро завршити, да је дан суда пред вратима, и да треба да настане вечно Божје царство. Проповедање ученика било је утемељено на пророчанству о седамдесет седмица из Књиге пророка Данила 9. поглавље. Вест коју су објављивали Милер и његови сарадници наглашавала је завршетак пророчког ланца од 2300 дана и ноћи из Књиге пророка Данила 8,14, ланца коме припада и низ од 70 седмица. Обе групе најављивале су испуњење различитих делова истог великог пророчког раздобља.

Слично првим ученицима, ни Вилијам Милер ни његови сарадници нису у пуној мери схватили значење вести коју су носили. Заблуде које су већ дуго биле укорењене у Цркви, спречиле су их да пронађу правилно тумачење једног важног дела овог пророчанства. Према томе, они су заиста ширили вест, коју им је Бог поверио да је објаве свету, али захваљујући погрешном тумачењу њеног значења доживели су разочарење.

Објашњавајући текст из Књиге пророка Данила 8,14: »До две хиљаде и три стотине дана и ноћи, онда ће се светиња очистити«, Милер је, као што је већ било споменуто, прихватио широко прихваћено мишљење да Земља представља светињу, а чишћење светиње је протумачио као чишћење Земље огњем другог Господњег доласка. Пошто је пронашао да је крај раздобља од 2300 дана и ноћи био јасно проречен, поверовао је да то открива и време Христовог другог доласка. Његова грешка је била у томе што је прихватио опште гледиште о томе шта представља светињу.

У обредном систему, који је представљао сенку Христовог свештенства и Његове жртве, чишћење Светилишта представљало је последњу службу коју је првосвештеник обављао у годишњем распореду служби. Било је то и завршно дело службе помирења – уклањање или чишћење греха из Израиља. Оно је симболич-

ки представљало завршно дело службе нашег Првосвештеника на Небу, уклањање или брисање греха Његовог народа, греха који су записани у небеским књигама. Ова служба је обухватала и дело истраге, дело суда, и непосредно претходи Христовом доласку са силом и славом великом на небеским облацима, јер када Он дође, сваки случај биће већ одлучен. Исус каже: »И плата Моја са Мног да дан свакоме по делима његовим!« (Откривење 22,12) То дело суда, непосредно претходи другом доласку и најављено је у вести првог анђела из Откривења 14,7: »Бојте се Бога и подајте Му славу, јер дође час суда Његова!«

Они који су објављивали ову поруку давали су праву вест у право време. Међутим, као што су први ученици говорили: »Изиђе време и приближи се царство Божје«, на основу пророчанства из Књиге пророка Данила 9. поглавља, али су заборављали да је у истом тексту најављена и Месијина смрт, тако је и Милер са својим сарадницима проповедао вест утемељену на текстовима из Књиге пророка Данила 8,14. и Откривења 14,7, а нису запазили да у истом поглављу има и других порука, које морају бити објављена пре другог Христовог доласка. Као што су се ученици преварили у свом размишљању о царству, које треба да буде успостављено на крају раздобља од седамдесет седмица, тако су се и милерити, чекаоци Христа преварали у свом схватању догађаја који ће се збити после истека 2300 дана и ноћи. У оба случаја било је изражено прихватање или бар ослањање на врло широко прихваћене заблуде оног времена, које су заслепиле вернике да не виде истину. Обе групе весника испуниле су Божју вољу објављујући вест коју је слао људима, и обе су, погрешним схватањем садржине своје вести, доживеле горко разочарање.

Међутим, Бог је ипак остварио своју добру намеру, дозвољавајући да вест о суду буде објављена управо онако како је била објављивана. Велики дан је био пред вратима, а Божје провиђење учинило је да људи буду изложени проби утврђеног времена да би им било откривено шта је у њиховим срцима. Вест је била објављена да окуша и прочисти Цркву. Верници су морали да одлуче да ли је њихова љубав посвећена овом свету или Христу и Небу. Они су говорили да воле Спаситеља; сада је требало да се окуша њихова љубав. Да ли су спремни да одбаце своје световне наде и честољу-

биве планове, и да добродошлицом дочекају долазак свога Господа? Вест је срочена тако да их оспособи да препознају своје право духовно стање. Била је послана из милости да их покрене да траже Господа у покајању и понизности.

Разочарење, према томе, иако је било последица њиховог погрешног тумачења вести коју су објављивали, требало је да им послужи на добро. Оно ће окушати срца оних који су тврдили да су примили опомену. Суочени с разочарењем, да ли ће се брзо одрећи свога поверења у Божју Реч или ће, понизно и са молитвом, покушати да открију где су пропустили да разумеју значење пророчанства? Колики су веровали само из страха, неког несвесног нагона или само зато што су волели узбуђења? Колико је било неодлучних и неверних? Многи људи говорили су да очекују долазак Господа Исуса. Међутим, када су били позвани да поднесу ругање и подсмех света, пробу разочарења због неиспуњених нада, да ли ће се тада одрећи вере? Пошто нису одмах схватили Божје поступке, да ли ће одбацити и истине посведочене јасним доказима Писма?

Ово искушење требало је да открије чврстину оних који су искреном вером били послушни свему што су веровали да је наука Божје Речи и Божјег Духа. Ово искуство, више него свако друго, требало је да им покаже колико је опасно прихватити људске теорије и тумачења, уместо да Библија буде сопствени тумач. Тешкоће и жалости, које су се појавиле као последица њихове забалуде, требало је да помогну деци вере да се промене. Ово искуство могло је да их подстакне да савесније проучавају пророчке поруке, да их поучи да пажљиво испитују темеље своје вере и одбаце све што не потиче из Библије, без обзира колико је раширено у хришћанском свету.

Овим верницима, као и првим ученицима, оно што је изгледало нејасно и неразумљиво у часу искушања, касније ће бити откривено. Када буду видели крај, они ће схватити да су се, без обзира на искушења која су доживљавали због својих заблуда, Божје намере потекле из љубави према њима стално испуњавале. Они ће у складу са благословеним искуствима научити, да је Господ »милостив и жалостив« и да су Његови путеви »милост и истина према онима који држе завет Његов и сведочанства Његова«.

ВЕЛИКО ВЕРСКО ПРОБУЂЕЊЕ

У пророчкој висти првог анђела из 14. поглавља Откривења наговештено је да ће захваљујући објављивању поруке о скором Христовом доласку наступити велико верско пробуђење. Описан је анђеоло који лети »посред неба, који имаше вечно Јеванђеље да објави онима који живе на земљи, и свакоме племену, и језику, и колону, и народу«. Тај анђеоло је говорио »великим гласом«: »Бојте се Бога и подајте Му славу, јер дође час суда његова; и поклоните се Ономе који је створио небо и земљу, и море и изворе водене.« (Откривење 14,6.7)

Веома је значајан податак да је једном анђелу поверен задатак да објави ову опомену. Божанска мудрост је хтела да непорочношћу, славом и силом небеског весника прикаже узвишени карактер дела које према овој поруци треба да се обави, али и силу и славу које ће га пратити. Анђелов лет »посред неба«, »велики глас« којим је порука објављена и њено упућивање »онима који живе на земљи«, свим племенима и језицима, коленима и народима, показује брзину и глобални карактер покрета.

Вест осветљава време настајања тог покрета. Објављено је да он треба да буде део »вечног Јеванђеља«, и да ће најавити почетак суда. Порука о спасењу проповедала се током свих времена, али ова вест је део Јеванђеља које треба да се објављује једино у последње време, јер ће само тада бити истина да је час суда заиста дошао! Пророчанства описују низ догађаја који се смењују све до почетка суда. То се посебно односи на Књигу про-

рока Данила. Међутим, Данило је управо онај део своје књиге који се односи на последње време, морао да запечати »до последњег времена«. Све док не будемо стигли до времена послетка, вест о суду ће се објављивати, јер је утемељена на испуњењу ових пророчанстава. Али, у времену послетка, каже пророк, »многи ће претраживати и знање ће се умножити«. (Данило 12,4)

Апостол Павле упозорио је Цркву да у његово време не очекује Христов долазак. Он овако поручује: »Да вас нико не превари никаквим начином, јер неће доћи док не дође најпре отпад, и не покаже се човек безакоња, син погибли!« (2. Солуњанима 2,3) Долазак нашег Господа можемо очекивати, тек после великог отпада и дугог раздобља владавине »човека безакоња«. »Човек безакоња« који је назван и »тајна безакоња« и »син погибли« и »безаконик« представља папство, које је требало, као што је у пророчанству најављено, да задржи превласт 1260 година. То раздобље завршено је 1798. године. Тек после истека овог времена могао се очекивати Христов долазак, јер и Павле својом опоменом покрива сво време постојања хришћанства све до 1798. године. Тек после истека овога времена треба да се проповеда вест о Христовом другом доласку.

Никада у току прошлих времена није била објављивана таква вест. Павле је, као што смо видели, није проповедао; он је својој браћи указивао на тада далеку будућност као на време Христовог доласка. Реформатори је нису објављивали. Мартин Лутер је време суда стављао у будућност, око три стотине година после свога времена. Међутим, после 1798. године, Књига пророка Данила била је отпечаћена, познавање пророчанстава се повећало, а многи су почели да објављују свечану поруку о близини суда.

Као и велика реформација у шеснаестом столећу, покрет који је најављивао близину Христовог доласка настао је истовремено у многим хришћанским земљама. У Европи и Америци, људи вере и молитве почели су да проучавају пророчанства и да, пратећи надахнуте извештаје, проналазе уверљиве доказе да је крај свему пред врагима. У разним земљама настале су усамљене групе хришћана, који су, једино захваљујући проучавању Писма, стекли уверење да се Спаситељев долазак приближио.

Године 1821, три године пошто је Милер уобличио тумачење пророчанстава која су указивала на време суда, др Јозеф Волф, »мисионар упућен целоме свету«, почео је да објављује скори Господњи долазак. Волф је рођен у Немачкој, у јеврејској породици, а његов отац био је јеврејски рабин. Још као врло млад, осведочио се у веродостојност хришћанске религије. Обдарен активним, истраживачким духом жељно је слушао разговоре које су у кући његовог оца водили побожни Јевреји, који су се свакодневно окупљали да разматрају наде и очекивања свога народа, славу Месије који ће доћи и обнављање Израиља. Једнога дана, када је чуо да је споменуто име Исус из Назарета, дечак је упитао ко је тај човек. »Јеврејин великих способности«, гласио је одговор, »али, пошто се издавао за Месију, јеврејски суд осудио га је на смрт!« Дечак је наставио да поставља питања: »А зашто је Јерусалим разорен и зашто смо у изгнанству?« »Нажалост, нажалост«, одговорио је његов отац, »зато што су Јевреји поубијали пророке!« У дечаковим мислима одмах се појавила сумња: »Можда је и Исус био пророк, а Јевреји су Га убили, иако је био невин!« (*Travels and Adventures of the Rev. Joseph Wolff*, vol. 1, p. 6) Ово осећање било је тако снажно да је често, иако му је било забрањено да улази у хришћанску богомољу, стајао на њеном улазу и слушао проповедање.

Када му је било тек седам година хвалио се пред неким старијим хришћанином, својим суседом, будућом победом Израиља приликом Месијиног доласка, али му је старац љубазно одвратио: »Драги дечаче, казаћу ти ко је заиста био Месија: Исус из Назарета... кога су твоји преци разапели, као што су чинили и са старим пророцима. Иди кући и прочитај педесет и треће поглавље из Књиге пророка Исаије, па ћеш се осведочити да је Исус Христос заиста Божји Син.« (Исто, vol. 1, p. 7) И заиста се одмах осведочио. У кући је прочитао текстове, дивећи се њиховом савршеном испуњењу у Исусу из Назарета. Зар су онда речи хришћана истините? Затражио је од оца да му објасни пророчанства, али га је овај дочекао тако строгим ћутањем да се више није усудио да покрене ову тему. Међутим, све то је само повећало његову жељу да сазна нешто више о хришћанској религији.

Знање за којим је чезнуо било му је намерно ускраћивано у његовом јеврејском дому, али када је напунио једанаест година, напу-

стио је родитељску кућу и кренуо у свет да стекне образовање, да изабере своју религију и свој животни позив. Нашао је привремено уточиште код неких рођака, али је ускоро био изагнан као отпадник, па је сам и без средстава морао да се, окружен странцима, пробија кроз живот. Ишао је од места до места, марљиво учећи и издржавајући се давањем часова из јеврејског језика. Под утицајем свог католичког наставника прихватио је католичку веру и донео одлуку да постане мисионар међу припадницима свога народа. С тим циљем пред очима, после неколико година отишао је у Рим да настави школовање у високој школи за ширење католичанства. Овде га је навика независног размишљања и отвореног начина изражавања убрзо изложила оптужби да је јеретик. Отворено је нападао злоупотребе Цркве и истицао потребу за њеном реформом. Иако су му папски достојанственици у почетку приступали с посебном наклоношћу, после извесног времена удаљен је из Рима. Под надзором Цркве ишао је из места у место, све док није постало јасно да се никада неће покорити оковима Рима. Проглашен је непоправљивим и дата му је слобода да иде куда год жели. Пошао је у Енглеску и изразивши своју верност начелима протестантизма, приступио је Англиканској цркви. После двогодишњег школовања, кренуо је 1821. године да испуни своју мисију.

Прихватајући велику истину о Христу који је први пут дошао као »болник и вичан болестима«, Волф је ускоро схватио да пророчанства истом јасноћом говоре и о Његовом другом доласку у сили и слави. Док се трудио да припадницима свога народа говори о Исусу из Назарета као о обећаном Месији, и да им укаже на Његов први долазак скромни као на Жртву за грехе људи, учио их је да ће Он доћи поново као Цар и као Ослободилац.

Говорио је: »Исус из Назарета, истински Месија, коме су ноге и руке биле прободене, који је био вођен као јагње на заклање, који је био Болник и вичан болестима, који је први пут дошао, пошто је палица владалачка узета од Јуде и законодавна власт из његових руку, доћи ће поново на облацима небеским и са трубом арханђеловом« (Joseph Wolff, *Researches and Missionary Labors*, p. 62), »и стаће на Маслинску гору, и сва власт, некада додељена Адаму над свим створењима, власт коју је Адам изгубио (1. Мојсијева 1,26; 3,17), биће дата Исусу. Он ће постати владар целе Земље. Престаће јади-

ковање и уздисање створених бића, и одјекнуће песме слављења и захваљивања... Када Исус буде дошао у слави свога Оца, са свим светим анђелима... умрли верници први ће устати (1. Солуњанима 4,16; 1. Коринћанима 15,32). То је оно што хришћани називају првим васкрсењем. Тада ће и животињско царство променити своју природу (Исаија 11,6-9) и покорити се Исусу (Псалам 8). Завладаће свеопшти мир.« (*Journal of the Rev. Joseph Wolff*, pp. 378.379) »И Господ ће поново погледати на Земљу и казати: 'Гле, све је веома добро!'« (Исто, р. 294)

Волф је веровао да је Христов долазак пред вратима, а својим тумачењем пророчких раздобља стављао је њихово велико испуњење у временске оквире оних неколико година на које је Милер указивао. Онима који су ослањајући се на Писмо приговарали да о »дану томе и часу нико не зна«, да људи ништа не могу знати ни о близини Његовог доласка, Волф је одговарао: »Да ли је наш Господ говорио да се о дану томе и часу томе *никада* неће сазнати? Зар нам Он није објавио знаке свога доласка да бисмо макар могли сазнати да се Његов долазак *приближава*, као што неко може сазнати да се лето *приближава* по томе што смоквине гране олиставају (Матеј 24,32)? Зар *никада* нећемо сазнати за то раздобље, за које нам је Он сам рекао не само да истражујемо о њему књизи пророка Данила, већ и да разумемо оно што читамо, управо у истој Књизи пророка Данила, у којој нам је речено да ће речи бити запечаћене све до времена послетка (као што је било у његово време), и да ће многи претраживати (што је јеврејски израз за посматрање времена и размишљање о њему), и да ће се 'знање (о том времену) умножити'? (Данило 8,14) Осим тога, наш Господ тиме није желео да каже да ће *приближавање* тога времена остати непознато, већ да тачан дан и час доласка неће бити никоме познат! Довољно ће се, рекао је Он, сазнати преко знакова времена, да бисмо се могли припремити на Његов долазак, као што је Ноје припремао свој ковчег!« (*J. Wolff, Researches and Missionary Labors*, pp. 404.405)

О омиљеном систему тумачења или извртања Писма у то време, Волф каже: »Највећи део хришћанске Цркве се удаљио од јасног значења Писма и окренуо сабласном систему будиста, који верују да ће се будућа срећа човечанства састојати у лебдењу и

кретању тамо-амо по ваздуху. Тај део хришћана претпоставља да треба да прочита *незнабошци* када у Библији стоји *Јевреји*, и *Црква* када стоји *Јерусалим*; да када пише *земља* да треба да разумеју *небо*. Када је говор о Господњем доласку они мисле да се ради о *мисионарским друштвима*, а када треба да се попну на гору Господњег дома да се ради о *великом општем састанку методиста*. (« *Journal of the Rev. Joseph Wolff*, p. 96)

У раздобљу од 24 године, од 1821. до 1845. године, Волф је интензивно путовао: по Африци, посећујући Египат и Етиопију; по Азији, путујући Палестином, Сиријом, Ираном, Бухаром, Индијом. Посетио је и Сједињене Државе, а у току путовања задржао се и проповедао и на острву Света Јелена. Стигао је у Њујорк у августу месецу 1837. године; а пошто је говорио у том граду, проповедао је још у Филадельфији и Балтимору, и коначно стигао и у Вашингтон. Овде му је, како сам каже, »на предлог некадашњег председника Џона Квинси Адамса, у једном од домова Конгреса, Конгрес једногласно одобрио да се послужи великом двораном Конгреса, да одржи предавање, које је и одржао у суботу, почастован присутношћу свих чланова Конгреса, бискупа Вирџиније, многих свештеника и грађана Вашингтона. Исту предност одобрили су му и чланови Владе Њу Џерсија и Пенсилваније, у чијој присутности је одржао предавања о својим истраживањима у Азији, али и о владавини Исуса Христа.» (Исто, pp. 398.399)

Др Волф је путовао и најварварскијим земљама без икакве заштите било које европске силе, издржао је многе тешкоће и био окружен безбројним опасностима. Био је батинан по табанима и изгладњиван, продаван као роб, и три пута осуђиван на смрт. Био је окружен разбојницима и неколико пута скоро умро од жеђи. Једном су му узели све што је имао и оставили га да путује стотинама миља пешице кроз планине, док му је снег ударао у лице, а босе ноге, одрвенеле од ходања по смрзнутом тлу.

Када су га упозоравали да не иде ненаоружан међу дивља и непријатељски расположена племена, изјавио је да је снабдевен оружјем: »Молитвом, ревношћу за Христа, и поверењем у Његову помоћ«. »Снабдевен сам и Божјом љубављу и љубављу према ближњима које горе у мом срцу, а Библија ми је у рукама.« (W.H.D. Adams, *In Perils Oft*, p. 192) Библију на јеврејском и енглеском

језику носио је са собом свуда куда је ишао. О једном од каснијих путовања је рекао: »Стално сам имао отворену Библију у рукама. Осећао сам да се снага крије у тој књизи, и да ме она може одржати.« (Исто, р. 201)

Истрајао је у свом раду, све док вест о суду није била објављена у великом делу настањеног света. Међу Јеврејима, Турцима, Персијанцима, Хиндусима и многим другим народима и расама он је ширио Божју Реч на разним језицима и свуда објављивао скору Месијину владавину.

Током свог путовања по Бухари установио је да науку о Господњем скором доласку познају удаљени и усамљени становници. Арапи у Јемену, каже он, »имају у поседу књигу која се зове Сеера, и која спомиње други Христов долазак и Његову владавину у слави; они очекују да ће се велики догађаји збити 1840. године.« (*Journal of the Rev. Joseph Wolf*, р. 377) »У Јемену... провео сам шест дана с Рихавовим синовима. Они не пију вина, не саде винограде, не сеју семе, живе под шаторима и сећају се старог доброг Јонадава, сина Рихавовог; у њиховом друштву пронашао сам синове Израилеве из Дановог племена... који очекују, заједно са Рихавовим синовима, скори долазак Месије на небеским облацима.« (Исто, р. 389)

Слично веровање, према једном другом мисионару, постоји у земљи Татара. Татарски свештеник упитао је мисионара када ће Христос доћи по други пут. Када је мисионар одговорио да о томе ништа не зна, свештеник је изгледао веома изненађен таквим незнањем некога који тврди да људе упознаје с Библијом, и изрекао своје веровање, утемељено на пророчанствима, да ће Христос доћи око 1844. године.

Проповедање вести о Христовом другом доласку у Енглеској почело је већ 1826. године. Покрет овде није добио тако одређене облике као у Америци, тачно време Христовог доласка није тако једногласно проповедано, али велика истина о Христовом скором доласку у сили и слави била је интензивно проповедана и то не само међу дисидентима и нонкомформистима. Моран Брок, један енглески писац, тврди да је око седам стотина проповедника Англиканске цркве било укључено у проповедање »овог Јеванђеља о царству«. И порука, која је указивала на 1844. годину као време Господњег доласка, била је објављивана и у Енглеској.

Милеритске публикације, штампане у Сједињеним Државама, ширене су на све стране. Књиге и часописи прештампавани су у Енглеској. Године 1842, Роберт Винтер, Енглец по рођењу, који је вест о скором Христовом доласку прихватио у Америци, вратио се у своју родну земљу да огласи Господњи долазак. Многи су се у овом раду ујединили с њим, и вест о суду била је објављена у разним деловима Енглеске.

У Јужној Америци, усред дивљаштва и верске затуцаности, Мануел де Лакунца, шпански језуита, нашао је начина да се приближи Библији и открије истину о Христовом скором доласку. Покренут да објави опомену, а желећи да избегне римску цензуру, објавио је своје погледе под псеудонимом »Раби Бен-Езра«, представљајући себе као обраћеног Јеврејина. Лакунца је живео у осамнаестом столећу, али је тек 1825. године његова књига, која је некако допрла до Лондона, била преведена на енглески језик. Њено издавање послужило је да ојача интересовање за други Христов долазак, које је већ постојало у Енглеској.

Ову доктрину још у осамнаестом веку проповедао је Бенгел, проповедник Евангеличке цркве и угледни библијски теолог и критичар. Заокружујући своје образовање, Бенгел се посветио »проучавању теологије, којој је његов озбиљни и дубоко религиозни дух, ојачан и раним васпитањем и дисциплином, природно нагињао. Као и остали млади људи озбиљног карактера пре и после њега, морао је да се бори са сумњама и тешкоћама верске природе, и сам се са дубоким, осећањима присећа »многих стрела које су пробадале његово јадно срце, и доприносиле да тешко подноси своју младост«. Када је постао члан конзисторије у Виртембергу, заступао је идеју верске слободе. »Док је истицао права и предности Цркве, био је и бранилац сваке разумне слободе која би била гарантована онима који су се осећали везани захтевима своје савести да иступе из њеног заједништва.« (*Encyclopaedia Britannica*, 9th ed. art »Bengel«) Позитивне последице ове политике и сада се осећају у његовој родној провинцији.

Док је припремао проповед према тексту из Откривења 21. поглавље за адвентну недељу, видело о другом Христовом доласку обасјало је његов ум. Пророчанства из Откривења постала су му јасна као никада до тада. Обузет свешћу о величанственом значењу и неограниченој слави призора које пророк описује, био је

принуђен да неко време престане да размишља о њима. Међутим, када је изашао на проповедаоницу, они су му се поново појавили пред очима, у свој својој живописности и снази. Од тога времена потпуно се посветио проучавању пророчанстава, посебно оних из Откривења, и ускоро је стекао уверење да она сведоче о близини Христовог доласка. Временски оквир у који је ставио други долазак разликовао се само за неколико година од онога који је касније прихватио Милер.

Бенгелови списи проширили су се по свим хришћанским земљама. Његова гледишта била су скоро опште прихваћена у његовој држави, у Виртембергу, а делимично и у другим деловима Немачке. Покрет је наставио да се шири и после његове смрти, па се вест о другом доласку истовремено проповедала у Немачкој и у другим земљама у којима је закупљала пажњу људи. У ранијим временима неки верници преселили су се у Русију у којој су образовали своје насеобине, па се веровање у скори Христов долазак све до сада одржало у немачким евангеличким црквама у тој земљи.

Светлост је засијала и у Француској и Швајцарској. У Женеви, у којој су Фарел и Калвин ширили истине које је заступала реформација, Луј Госен почео је да проповеда вест о другом Христовом доласку. Док је још био у школи, Госен се суочио с духом рационализма који је прожимао Европу током последњег дела осамнаестог столећа и првих година деветнаестог; и зато када је започео проповедничку службу не само да није знао за праву веру, већ је био склон скептицизму. Међутим, још од младости, Госена је посебно привлачило проучавање пророчанстава. Пошто је прочитао Ролинсову »Историју старог века«, његову пажњу привукло је друго поглавље Књиге пророка Данила. Био је задивљен изузетном тачношћу којом се испунило ово пророчанство, што се могло видети из записа овог историчара. Био је то доказ надахнутости Библије који му је послужио као сидро усред опасности каснијих година. Рационалистичка учења нису га више привлачила, па је проучавајући Писмо и тражећи јаснија сазнања, после неког времена стекао праву веру.

Настављајући да проучава пророчанства, дошао је до уверења да је Господњи долазак пред вратима. Задивљен свечаношћу и важношћу те велике истине, пожелио је да је објави другим људима, међутим, свеопште веровање да су Данилова пророчанства

тајанствена и неразумљива, представљало је снажну препреку на том путу. Коначно је одлучио, као Фарел пре њега док је проповедао Јеванђеље у Женеви, да почне да ради са децом, надајући се да ће преко њих заинтересовати и родитеље.

Говорећи о намери коју је желео да оствари тим подухватом, рекао је: »Да се разумемо, не зато што сам сматрао да је та истина мање важна, већ управо зато што сам је високо ценио, желео сам да је објавим у том лако разумљивом облику, да се прво обратим деци. Желео сам да ме људи чују, а плашио сам се да ме неће чути уколико се будем прво обратио одраслима!« »Одлучио сам да прво изађем пред најмлађе. Окупио сам децу око себе. Уколико се група буде повећавала, уколико се буде видело да деца слушају, да су задовољна, заинтересована, да разумеју тему и да су у стању да је објасне, био сам сигуран да ћу ускоро образовати и другу групу, и да ће и одрасли, са своје стране, увидети да се исплати седети и проучавати. Када то будем постигао, битка ће бити добијена.« (L. Gaussen, *Daniel the Prophet*, vol. 2, Preface)

Напор је био успешан. Када се обраћао деци, одрасли су долазили да слушају. Галерије у његовој цркви биле су препуне пажљивих слушалаца. Међу њима је било и врло угледних и познатих људи, али и странаца који су долазили да посете Женеву, и тако је порука стигла и у друге крајеве.

Охрабрен овим успехом, Госен је објавио своја предавања, надајући се да ће у црквама на француском говорном подручју охрабрити вернике да проучавају пророчке књиге. Говорио је: »Објавити поуке упућене деци значи казати одраслима, који често занемарују такве књиге под лажним изговором да су неразумљиве: 'Како би могле бити неразумљиве када их ваша деца разумеју?'« Затим је додао: »Имам велику жељу, уколико ми то буде омогућено, да припадницима нашега стада омилим упознавање с пророчанствима.« »Заиста, ниједно друго проучавање не може боље задовољити потребе нашега времена.« »Управо се на тај начин морамо припремити за невоље које нас очекују, да стражимо и очекујемо Исуса Христа!«

Иако је спадао међу најистакнутије и најомиљеније говорнике на француском језику, Госен је после неког времена био удаљен из проповедничке службе, а његова највећа грешка била је у

томе што се, док је поучавао младе, уместо црквеним катехизисом, досадним и рационалистичким приручником, скоро потпуно лишеним познања стварне вере, служио Библијом. Касније је постао наставник у теолошкој школи, али недељом је настављао да делује као катихета, обраћајући се деци и упознавајући их с Библијом. Његова дела о пророчанствима будила су велико интересовање. Са професорске говорнице, путем штампе и преко свог омиљеног занимања да буде учитељ деци, много година ширио је изузетан утицај и био средство преко кога је пажња многих усмерена на пророчанства која су сведочила да је Господњи долазак пред вратима.

Вест о Христовом другом доласку пробудила је у Скандинавији широко интересовање. Многи су били позвани да се отресу своје безбрижне равнодушности, да признају и одбаце своје грехе, да затраже опроштење у име Господа Исуса. Међутим, свештенство државне Цркве успротивило се овом покрету и под њиховим утицајем неки од оних који су проповедали вест били су бачени у тамницу. На многим местима на којима су проповедници Господњег скорог доласка били на тај начин ућуткани, Бог је одлучио да своју вест објави на необичан начин - преко мале деце. Пошто су била малолетна, државни закон није могао да их ограничава, па су несметано могла да говоре гласно.

Покрет се углавном ширио међу припадницима нижих слојева, па су се у скромним радничким становима људи окупљали да чују глас опомене. И деца - проповедници највећим делом припадала су породицама које су живеле у скромним колибама. Нека од њих нису била старија од шест до осам година, и док су својим животом сведочила да воле Спаситеља и да се труде да живе у складу са Божјим светим захтевима, обично се интелигенцијом и способностима нису издизала изнад остале деце својих година. Међутим, када би се нашла пред људима, било је очигледно да се налазе под утицајем силе која надмашује њихове природне способности. Мењао се звук и начин њиховог говора и понашања, и са неком свечаном силом објављивала су вест о суду, служећи се управо речима из Писма: »Бојте се Бога и подајте Му славу, јер дође час суда Његова!« Укоравала су грех људи, нису осуђивала само неморал и злочин, већ

и световност и отпад, позивајући своје слушаоце да пожуре и да избегну гнев који долази.

Људи су их слушали уздрхталих срца. Божји Дух им се обраћао и осведочавао њихов ум. Многи су били покренути да проучавају Писмо с новим и дубљим интересом; неумерени и неморални су се поправљали, други су одбацивали своје непоштене навике, а промене су биле тако очигледне да су чак и проповедници државне Цркве били присиљени да признају да Божја рука води овај покрет.

Божја воља је била да вест о Спаситељевом доласку буде објављена у скандинавским земљама, а када је глас Његових слугу био ућуткан, излио је свога Духа на децу да би дело било завршено. Када се Исус приближавао Јерусалиму праћен радосним мноштвом, које Га је победоносним поклицима и подигнутим палмовим гранчицама проглашавало за Давидовог сина, завидљиви фарисеји су Га позивали да их ућутка, али Исус је одговорио да се оним што се догађа испуњава пророчанство и да би камење проговорило ако би утишао људе. Народ, заплашен претњама свештеника и главара, чим је прошао кроз јерусалимска врата престао је да радосно уздиже Исуса, али су деца у предворју Храма прихватила песму и, машући палмовима гранчицама, узкивала: »Осана Сину Давидову!« (Матеј 21,8-16) Када су фарисеји, дубоко разочарани тиме, казали Исусу: »Чујеш ли шта говоре за Тебе?« Он им је одговорио: »Да! зар нисте никада читали: из уста мале деце и оних која сисају начинио си себи хвалу!« Као што је преко деце деловао у време Христовог првог доласка, тако је деловао и сада објављујући преко њих вест о Његовом другом доласку. Божја Реч била је испуњена - вест о Спаситељевом доласку објављена је свим народима, језицима и племенима.

Вилијаму Милеру и његовим сарадницима била је поверена дужност да вест опомене објаве у Америци. Та земља постала је средиште великог покрета чекалаца другог Христовог доласка. Управо се ту најочигледније испунило проповестанство из прве анђеоске поруке. Списи Вилијама Милера и његових сарадника одношени су у далеке земље. Где год су мисионари у свету обављали своје дело, објављивана је и радосна вест о Христовом скором доласку. Близу и

далеко ширила се порука вечног Јеванђеља: »Бојте се Бога и подајте Му славу, јер дође час суда Његова!«

Сведочење пророчанства које је наизглед указивало да ће Христос доћи у јесен 1844. године дубоко се урезало у мисли људи. Порука је прелазила из државе у државу, и на све стране будила широко распрострањено интересовање. Многи су били дубоко уверени да су докази у прилог пророчким раздобљима правилни, и запостављајући своје право на независно мишљење, радосно су примали истину. Неки проповедници су мењали своја ускогруда схватања и осећања, напуштали своја плаћена радна места и своје цркве, и уједињавали се у објављивању Христовог доласка. Али, било је, ипак, сразмерно мало проповедника који су прихватили ову вест; па је највећим делом била препуштена скромним верницима. Фармери су остављали своја поља, занатлије своје алате, трговци своје тезге, службеници своје положаје, а број радника ипак је и даље био мали у поређењу са делом које је требало обавити. Стање у које је запала безбожна Црква и свет огрезао у незаконоу тиштало је душе правих стражара, и они су добровољно трпели напоре, одрицања, и патње само да би могли да позивају људе на покајање и спасење. Иако му се сотона противио, дело је упорно ишло напред, а многе хиљаде прихватиле су истину о скором Христовом другом доласку.

На све стране могло се чути озбиљно сведочанство, које је опомињало грешнике, световне људе и вернике цркава, да избегне гнев који долази. Проповедници су као некада Јован Крститељ, Христов претеча, стављали секиру код корена дрвету и позивали све људе да донесу родове покајања. Њихови потресни позиви су били у изразитој супротности са уверавањима у мир и сигурност која су се чула са службених проповедаоница, и гдегод је била објављивана, вест је покретала људе. Једноставно, непосредно сведочанство Писма, праћено силом Светога Духа, било је толико уверљиво да су му се само ретки могли потпуно одупрети. Хришћани само по имену били су покретани из своје лажне сигурности. Увиђали су свој отпад од истине, своју световност и неверство, своју охолост и себичност. Љубав која је тако дуго била усмерена према земаљским добрима, сада се окретала према Небу. Божји Дух се спуштао на њих, и омекшала и понизна срца

придруживали су се узвику: »Бојте се Бога и подајте Му славу, јер дође час суда Његова!«

Грешници су са сузама питали: »Шта да чиним да се спасем?« Људи чији је живот био обележен непоштењем, желели су да надокнаде све што су отели. Сви који су нашли мир у Христу, чезнули су да са другима поделе благослове. Родитељска срца окренула су се деци, а дечја родитељима. Препреке изграђене од охолости и отуђености биле су порушене. Чула су се многа искрена признања, а чланови домаћинства трудили су се око спасења својих најближих и најдражих. Често су се упућивале речи озбиљног посредовања у молитвама. На све стране виделе су се душе како се у дубокој забринутости боре са Богом. Многи су се рвали целе ноћи у молитви да им греси буду опроштени или да се обрати неко од њихових суседа или рођака.

Људи из свих друштвених слојева хрлили су на предавања чекалаца Христовог доласка. Богати и сиромашни, признати и непознати, сви су, из различитих разлога, били жељни да сами чују учење о другом доласку. Господ је сузбијао дух противљења, док су Његове слуге објашњавале разлоге своје вере. Понекад је оруђе било слабо, али је Божји Дух давао снагу својој истини. На скуповима је могла да се осети присутност светих анђела и многи су свакога дана приступали верницима. Када су били понављани докази о Христовом скором доласку, непрегледно мноштво слушало је без даха и без речи те свечане изјаве. Изгледало је као да се Небо и Земља приближавају. Млади, стари и људи средњег доба осећали су Божју силу. Људи су одлазили својим кућама са хвалом на уснама, а радосне песме одјекивале су мирним ноћним ваздухом. Нико од оних који су посећивали те састанке никада неће заборавити ове толико значајне призоре.

Објављивање одређеног времена Христовог доласка покренуло је велико противљење свих друштвених слојева, од проповедника на проповедаоници до најокорелијег грешника који је изазивао Небо. Као да су се испуњавале речи пророчанства: »Али ово знајте најпре да ће у последње дане доћи ругачи који ће живети по својим жељама и говорити: где је обећање доласка његова? Јер, откако оци помреше, све стоји тако од почетка стварања!« (2. Петрова 3,3.4) Многи који су говорили да воле Спаситеља, изја-

вљивали су да немају ништа против науке о другом доласку, већ да се само противе одређивању тачног времена доласка. Међутим, Божје свевидеће око пратило је шта се збива у њиховим срцима. Они нису желели да слушају да ће Христос поново доћи да праведно суди свету. Они су били неверне слуге, њихово дело није могло да поднесе Бога који испитује срца, па су се плашили да се сретну са својим Господаром. Као Јевреји у време Христовог првог доласка, нису били спремни да дочекају Исуса. Нису само одбијали да саслушају јасне доказе из Библије, већ су се ругали свима који су чекали Господа. Сотона је ликовео заједно са својим демонима и Христу и Његовим анђелима у лице добацивао тврдње да народ који се сматра Његовим има тако мало љубави према Њему и да не жели Његов долазак.

»А о дану томе и часу нико не зна«, био је доказ којим се служила већина оних који су одбацивали веру у други долазак. Библијски текст заиста гласи: »А о дану томе и о часу нико не зна, ни анђели небески, до Отац Мој сам!« (Матеј 24,36) Они који су очекивали Господа давали су јасно и складно објашњење овог текста и доказивали да га њихови противници злоупотребљавају. Сам Христос изговорио је ове речи у незаборавном разговору са својим ученицима на Маслинској гори, пошто је последњи пут изашао из Храма. Ученици су му поставили питање: »Какав је знак твога доласка и послетка века?« Исус им је објавио знаке, и онда додао: »Тако и ви, када видите све ово, знајте да је близу код врата!« (Матеј 24,33) Једна Исусова изјава не може бити тако употребљена да се њоме побија друга. Иако нико не зна дан ни час Његовог доласка, ипак научени смо и од нас се тражи да препознамо његову близину! После свега, речено нам је да ће свесно одбацивање опомене, одбијање да сазнамо када ће Његов долазак бити пред вратима, имати исто судбоносно значење за нас као што је за оне који су живели у Нојево доба било одбијање да сазнају време Потопа. Исусова прича у истом поглављу, која упоређује верног и неверног слугу, и која осуђује онога који је рекао у свом срцу: »Неће мој господар још задуго доћи«, показује у каквој светлости ће Исус гледати и наградити оне које затекне да страже и говоре о Његовом доласку и оне који га одбацују. Јасно каже: »Стражите дакле...

благо томе служи којега дошавши господар његов нађе да извршује тако!« (Матеј 24,42.46) »Ако ли не узастражиш, доћи ћу на тебе као лупеж, и нећеш чути у који ћу час доћи на тебе!« (Откривење 3,3)

Павле говори о групи коју ће Господњи долазак изненадити. »Јер и сами знате јамачно да ће дан Господњи доћи као лупеж по ноћи. Јер када рекну: мир је и немамо се чега бојати, онда ће изненада напасти на њих погибао... и неће утећи.« Међутим, ради оних који су послушали Спаситељево упозорење додаје: »Али, ви браћо нисте у тами да вас дан као лупеж застане. Јер ви сте сви синови видела и синови дана: нисмо ноћи ни таме.« (1. Солуњанима 5,2-5)

На тај начин је показано да Библија не даје никакву дозволу људима да остану у незнању о близини Христовог доласка. Међутим, они који су тражили само изговор да би одбацили истину, затворили су своје уши да не чују њено објашњење, па су речи: »А о дану томе и часу нико не зна«, наставили да понављају или као дрски ругачи или чак и као такозвани Христови проповедници. Када су људи били покренути, када су почели да се распитују за пут спасења, верски учитељи су стали имеђу њих и истине, покушавајући да смире њихов страх лажним тумачењима Божје Речи. Неверни стражари прикључили су се делу великог варалице и викали: Мир, мир, иако Господ није говорио о миру. Као и фарисеји из Христовог времена, многи који сами одбијају да уђу у царство небеско, ометају оне који би хтели да уђу. Крв тих душа биће затражена из њихове руке.

Најскромнији и најоданији у црквама обично су први прихватили поруку. Они који су сами проучавали Библију нису могли да не виде небиблијски карактер широко прихваћених гледишта о пророчанствима; и где год људи нису били изложени снажном утицају свештенства, где год су желели да сами истражују Божју Реч, било је довољно упоредити науку о другом Христовом доласку с Писмом и тако доказати њено божанско порекло.

Многе су прогонила њихова неверна браћа. Да би задржали свој положај у цркви неки су пристали да не говоре о својој нади, док су други сматрали да им њихова оданост Богу налаже да не сакривају истине које су им поверене на чување. Нису били ретки ни они који су искључени из својих цркава само зато што су јавно изрази-

ли своје веровање у Христов скори долазак. Онима који су трпели невоље због своје вере биле су врло драгоцене пророчке речи: »Браћа ваша, која мрзе на вас и изгоне вас имена Мојега ради, говоре: 'Нека се покаже слава Господња!' И показаће се на вашу радост, а они ће се посрамити.« (Исаија 66,5)

Божји анђели с најдубљим занимањем пратили су резултате објављивања опомене. Тамо где су цркве једногласно одбијале вест, анђели су се тужно одвраћали од њих. Међутим, било је много и оних чији однос према вести о скором Христовом доласку још није био стављен на пробу. Многе су преварили мужеви, жене, родитељи или деца и навели их да поверују да је грех чак и само слушати "јеретичке" науке које шире они који чекају Христов долазак. Анђелима је наређено да верно страже над таквим душама, јер је нова светлост с Божјег престола требало да обасја њихову стазу.

Они који су прихватили вест, с неизрецивом чежњом очекивали су долазак свога Спаситеља. Време када су мислили да ће се срести с Њим било је пред вратима. Приближавали су се том тренутку мирно и свечано. Одржавали су радосну заједницу са Богом, заједницу која је представљала залог мира који ће у светлој будућности успоставити с Њим. Ниједан од оних који су осетили ту наду и поверење никада неће заборавити те драгоцене сате чекања. Већ је неколико седмица пре тога времена највећи део световних послова био остављен. Искрени верници су пажљиво испитивали сваку своју мисао и осећање свога срца као да се налазе на самртничкој постељи и да ће кроз неколико сати затворити своје очи за све што је земаљско. Нико није ни покушао да начини неке посебне хаљине за узнесење, али су сви осећали потребу за унутрашњим осведочењем да су спремни да дочекају свога Спаситеља; њихове беле хаљине представљале су непорочност њихове душе, карактера који је Христовом посредничком крвљу очишћен од греха. О, када би и сада међу онима који се називају Божјим народом владао исти дух самоиспитивања срца, иста искрена, одлучна вера! Да је Божји народ наставио да тако понизно долази пред Бога и износи своје молитве пред престо милости, стекао би много богатија искуства од оних која сада има. Премало је молитви, премало осведочености у своје грешно стање, а недостатак

живе вере многе оставља без благодати коју нам је наш Откупитељ тако богато ставио на располагање.

Бог је желео да испита свој народ. Његова рука покрила је грешку у израчунавању пророчких раздобља. Чекаоци Христовог доласка нису открили грешку, а нису је открили ни најученији међу њиховим противницима. Један од њих је рекао: »Ваше израчунавање пророчких раздобља је правилно. Неки велики догађај стварно ће се догодити, али не онај који најављује господин Милер; наступиће обраћење целог света, а не и други Христов долазак.«

Очекивано време је прошло, а Христос се није појавио да избави свој народ. Они који су у искреној вери и дубокој љубави очекивали свога Спаситеља, доживели су горко разочарање. Ипак, Божја намера је била испуњена, Он је сам испитао срце оних који су тврдили да чекају Његов долазак. Међу таквима било је много оних који нису имали никакве узвишене побуде, већ су били покренути једино страхом. Њихово пристајање уз веру није променило ни њихово срце, ни њихов живот. Када се очекивани догађај није збио, ови људи изјавили су да уопште нису разочарани, јер никада нису ни веровали да ће Христос стварно доћи. Они су се међу првима прикључили онима који су се ругали разочарању искрених верника.

Међутим, Исус и сва небеска војска с љубављу и саосећањем пратили су окушане и верне, али разочаране Христове следбенике. Да је тада завеса која одваја невидљиви од видљивог света, била повучена у страну могли би се видети анђели како стоје поред тих истрајних душа и штите их од сотониних стрела.

ОДБАЧЕНА ОПОМЕНА

Вилијам Милер и његови сарадници, проповедајући науку о Христовом другом доласку, имали су само један циљ - да покрену људе да се припреме за суд. Трудили су се да у срцима формалних хришћана разбуди истинску наду Цркве, да им укажу на потребу да стекну дубље хришћанско искуство, да и необраћене покрену да схвате своју дужност да се сместа покају и обрате Богу. »Нису ни покушавали да људе привуку каквој секти или верској групи. Зато су деловали међу припадницима свих групација и секти, не мешајући се у њихову организацију или ред.«

»У целокупном свом раду« - каже сам Милер, »никада нисам пожелео, нити само помислио, да оснујем неку посебну групу мимо постојећих цркава, или да некој укажем предност на штету друге. Желео сам да будем на корист свима. Сматрајући да ће се сви хришћани радовати нади у Христов долазак, и да они који нису делили моје мишљење неће зато мање волети оне који су прихватили ову науку, нисам ни помишљао да ће се икада појавити потреба за одвојеним окупљањем. Једини мој циљ био је да се душе обрате Богу, да свет буде обавештен о суду који долази, и да моји суграђани учине све да своја срца припреме да би се у миру могли срести са својим Господом. Већина оних који су се обратили мојим радом приступила је већ постојећим црквама.« (Bliss, p. 328)

Пошто је изгледало да својим радом утврђује Цркве, оне су га неко време благонаклоно посматрале. Међутим, када су проповедници и верске старешине одлучили да устану против науке о другом Христовом доласку и пожелели да сузбију свако даље бављење том тематиком, не само да су говорили против њега с проповедаоница, већ су својим верницима ускратили и право да присуствују проповедима о другом доласку или да чак само говоре о тој нади на састанцима у својој цркви. Тако су се верници нашли у тешком положају, остали су збуњени. Волели су своје цркве и нису желели да се од њих одвајају; али када су установили да у њима потискују сведочанство Божје Речи, да им се ускраћује право да истражују пророчанства, осетили су да им верност Богу забрањује да се покоре. Оне који су покушавали да ућуткају сведочанство Божје Речи више нису могли да сматрају делом Христове цркве, »стубом и тврђом истине«. Уверили су се да имају оправдан разлог да се одвоје од својих дотадашњих Цркава. У лето 1844. године око педесет хиљада верника напустило је своје Цркве.

У то време, у већини Цркава у Сједињеним Америчким Државама могла је да се запази изразита промена. Већ годинама, полако али упорно, оне су се све више прилагођавале световним навикама и обичајима, и у складу са тим наступило је и опадање стварног духовног живота. Међутим, те године, у скоро свим Црквама у земљи показали су се знаци изненадног, али изразитог духовног опадања. Иако нико није могао да пронађе разлог томе, сама чињеница била је широко запажена и о томе се расправљало и у штампи и са проповедаоница.

На састанку проповедника у Филаделфији, господин Барнс, писац познатог библијског коментара и пастор једне од водећих цркава у граду, »изјавио је да ради као проповедник већ двадесет година и да никада, све до последње Господње вечере, није обавио тај обред не примајући у Цркву већи или мањи број нових верника. Међутим, сада више нема буђења, нема обраћења, нема никаквог видљивог растења верника у благодати, и нико не долази у његову канцеларију да разговара о спасењу своје душе. Повећање послова и блистави изгледи у трговини и производњи као да су изазвали и

све веће посветовљење верника. Тако је то у свим Црквама«. (*Congregational Journal*, 23. мај, 1844. године)

Месеца фебруара исте године, професор Фини из колеџа у Оберлину дао је следећу изјаву: »Већ дуго нам је позната чињеница да су, уопштено говорећи, протестантске Цркве у нашој земљи равнодушне или непријатељски расположене према скоро свим моралним реформама у нашем времену. Има и делимичних изузетака, али они нису довољни да би се променило опште чињенично стање. Може се навести и друга потврђена чињеница: скоро свеопшта неспремност да се наше Цркве обнове и пробуде из сна. Духовна равнодушност прожима скоро све, и застрашујуће је дубока, што потврђује и верска штампа по целој земљи... У великој мери, верници Цркве постали су поклоници моде – придружују се неверницима на забавним пријемима, на плесовима, на прославама, и тако даље... Међутим, не треба да превише говоримо о овој болној теми. Довољни су докази који се гомилају и који нас преплавују, да покажемо да Цркве углавном постају жалосно изопачене. Отишле су врло далеко од Господа, а и Он се повукао из њих.«

Писац чланка у часопису Верски телескоп (*Religious Telescope*) сведочи: »Никада до сада нисмо били сведоци тако општег опадања религиозности као што је сада случај. Заиста, Цркве би се морале пробудити и потражити узроке ове невоље; јер сваки који воли Сион треба да такво стање сматра невољом. Када се подсетимо како су ретки и временски удаљени случајеви истинског обраћења, како су неупоредиво безобзирни и тврдоврати грешници, скоро да нехотице узвикујемо: 'Зар је Господ заборавио да буде милостив? Или, зар су се већ затворила врата милости?'«

Овакво стање свој прави узрок увек је имало у самој Цркви. Духовна тама која је обузела народе, Цркве и појединце, не може се приписати самовољном божанском ускраћивању благодати, већ људском занемаривању или одбацивању божанског видела. Изразити пример истинитости овог тврђења представљају збивања у крилу јеврејског народа у Исусово време. Својом оданашћу свету, својим заборављањем Бога и Његове Речи, допринели су да им ум потамни, а срца постану телесна и сензуална. Зато нису могли да схвате да је Месија дошао, па су у својој охолости

и свом неверовању одбацили Откупитеља. Међутим, Бог ни тада јеврејском народу није ускратио ни познавање благослова спасења ни учествовање у њима. Међутим, они који су одбацили истину изгубили су сваку жељу за тим даром Неба. Они су стварали »од мрака светлост, а од светлости мрак« све док светлост која је била у њима није постала тама, а колико је само велика била та тама!

Потпуно је у складу са сотониним намерама да људи задрже спољашњи облик религије, а да одбаце прави дух животодавне побожности. Јевреји су, пошто су одбацили Јеванђеље, наставили да ревностно обављају своје прастаре обреде, да строго чувају своју националну искључивост, иако су морали да признају да се Божја присутност више не осећа у њиховој средини. Данилово пророчанство је тако изричито објављивало време Месијиног доласка и тако тачно прорицало Његову смрт да су рабини почели да одвраћају људе од његовог проучавања, док коначно нису изrekli и проклетство над свима који би покушали да израчунају најављено време. У својој заслепљености и непокајању, израилски народ проживљавао је столећа која су се од тада низала, равнодушан према милостивој понуди спасења, не обраћајући пажњу на благослове Јеванђеља, на свечану и застрашујућу опомену која га је упозоравала на опасност коју доноси одбацивање светлости с Неба.

Свуда где постоји исти узрок појавиће се и исте последице. Онај који намерно гуши своју свест о дужности зато што се супроти његовим склоностима, коначно ће изгубити способност да разликује истину од заблуде. Способност схватања ће потамнети, савест отупети, срце отврднути и душа ће се одвојити од Бога. Када се порука божанске истине одбацује или омаловажава, Цркву почиње да обавија тама, вера и љубав се хладе, а отуђење и раздор појављују. Верници усредсређују своје интересе и енергију на световне подухвате, а грешници постају тврдоврати у свом непокајању.

Порука првог анђела из 14. поглавља Откривења најављујући час Божјег суда и позивајући људе да се боје Бога и да Му служе, има циљ да оне који су се изјаснили као припадници Божјег народа одвоји од поквареног утицаја света и да их покрене да увиде да

се налазе у стању световности и отпадништва. Бог је у тој поруци упутио опомену Цркви, и она би, да је била прихваћена, уклонила зла која су је одвајала од Њега. Да су верници прихватили поруку са Неба, да су понизили своје срце пред Господом, да су искрено пожелели да се припреме да опстану у Његовој присутности, Божји Дух и Божја сила би се показали међу њима. Црква би поново достигла благословено стање јединства, вере и љубави које је владало у апостолско доба, када су верници били »једнога срца и једне душе«, када су »говорили Реч Божју са слободом«, када је Господ »свакога дана умножавао друштво оних који се спасаваху«. (Дела 4,32.31; 2,47)

Да су они који су се изјаснили као припадници Божјег народа прихватили светлост која их је обасјала из Његове Речи, достигли би јединство за које се Христос молио, јединство које је апостол описао као »јединство духа у свези мира«. »Једно тело, један дух, као што сте и позвани у једном наду звања својега; један Господ, једна вера, једно крштење«, закључио је он (Ефесцима 4,3-5).

Такве благословене резултате доживели су они који су прихватили поруку о другом доласку. Они су долазили из различитих Цркава, али су оборили ограде којима су верске заједнице покушале да их раздвоје, разбили су у атоме њихова противречна веровања, одбацили небиблијску наду у земаљско хиљадугодишње царство, исправили своја погрешна гледишта о другом Христовом доласку, уклонили охолост и прилагођавање свету, поправили учињена зла, сјединили своја срца везама братског заједништва, тако да је међу њима завладала љубав и радост. Ако је ова наука то могла да учини за оно мало стадо које ју је прихватило, учинила би то и за све који би је пригрлили.

Међутим, у већини случајева Цркве нису прихватиле опомену. Њихови проповедници, који би, као стражари »у дому Израилеву«, међу првима морали да открију знаке Исусовог доласка, пропустили су да сазнају истину или из изјава пророка или на темељу знака времена. Када световне наде и тежње испуњавају срце, хлади се љубав према Богу и вера у Његову Реч, и тако, када је наука о другом доласку била објављена, пробудила је само њихове предрасуде и ојачала њихово неверовање. Чињеница да су

вест, у великој мери, проповедали обични верници била је истицана као доказ против ње. Као и у стара времена, једноставно сведочанство Божје Речи било је дочекивано питањем: »Веровали Га ко од кнезова или фарисеја?« Увиђајући да ће врло тешко успевати да побију доказе до којих се дошло израчунавањем пророчких раздобља, многи су говорили да не треба проучавати пророчанства, јер су пророчке књиге запечаћене и да се зато не могу разумети. Неограничено верујући својим пастирима, многи су одбијали да чују опомену, а други, иако осведочени у истину, нису се усуђивали да је признају из страха да ће бити »искључени из синагоге«. Порука коју је Бог послао да би окушао и очистио Цркву јасно је указала колико је оних који су своју љубав поклонили свету уместо Христу. Везе које су их повезивале са Земљом биле су јаче од оних које су их спајале с Небом. Одлучили су да послушају глас световне мудрости и да окрену леђа вести истине која је испитивала срце.

Одбијајући поруку првог анђела, одбацили су и средство које им је Небо понудило да би се препородили. Презрели су милостивог весника који би могао уклонити зла која су их одвајала од Бога, и зато су са још већом усрдношћу окренули да развију пријатељство са светом. У томе су се крили разлози застрашујућег стања световности, отпадништва и духовне смрти које је завладало у америчким Црквама 1844. године.

У Откривењу у 14. поглављу, првог анђела следи други који објављује: »Паде, паде Вавилон град велики, јер отровним вином блуда својега напоји све народе.« (Откривење 14,8) Појам »Вавилон« изведен је из имена »Бабел« и означава збрку. Употребљен је у Писму да значи различите облике лажне или отпале религије. У Откривењу, у 17. поглављу, Вавилон је представљен као жена – слика која се употребљава у Библији као симбол Цркве, тако да морална жена представља чисту Цркву, а неморална отпалу Цркву.

Посвећен и трајан карактер односа који постоји између Христа и Његове Цркве, у Библији је представљен брачном заједницом. Господ је свој народ сјединио са собом свечаним заветом, којим је обећао да ће му бити Бог, док се народ заветовао да ће припадати Њему и само Њему. Бог је изјавио: »И заручићу те себи

до века, заручићу те себи правдом и судом и милошћу и мило-срђем.» (Осија 2,19) И поновио: »Јер сам Ја муж ваш.« (Јеремија 3,14) Павле се служи истом сликом у Новом завету и каже: »Јер вас обрекох мужу једноме да девојку чисту изведем пред Христа.« (2. Коринћанима 11,2)

Неверство Цркве Христу, када је своје поверење и своју љубав одвратила од Њега и дозволила да љубав према ономе што је на свету освоји њену душу, упоређено је с кршењем брачног завета. Грех Израилља изражен у његовом удаљавању од Господа представљен је истом сликом, док је Божја узвишена љубав коју је народ на тај начин презрео, овако дирљиво описана: »Заклех ти се и учиних веру с тобом, говори Господ Господ, и ти поста Моја.« »И беше врло лепа и приспе до царства. И разиђе се глас о теби по народима ради лепоте твоје, јер беше савршена красотом својом, коју метнух на те, говори Господ Господ... Али се ти ослони на лепоту своју и поквари се с гласа својега.« »Доиста, као што жена изневери друга својега, тако изневеристе Мене, доме Израилев, вели Господ.« »Него као жена прељубочиница, која место мужа својега прима друге.« (Језекиљ 16,8.13-15; Јеремија 3,20; Језекиљ 16,32)

У Новом завету, сличне речи упућене су такозваним хришћанима којима је више стало до пријатељства са светом него до Божје наклоности. Апостол Јаков каже: »Прељубочинци и прељубочинице, не знате ли да је пријатељство овога света непријатељство Богу? Јер који хоће свету пријатељ да буде непријатељ Божји постаје.« (Јаков 4,4)

Жена (Вавилон) из 17. главе Откривења описана је као »обучена у порфиру и скерлет и накићена златом и камењем драгим и бисером и имаше чашу златну у руци својој пуну мрзости и поганштине блуда својега; и на челу њезину написано име: тајна, Вавилон велики, мати блудницама«. Пророк каже: »И видех жену пијану од крви светих и од крви сведока Исусових.« Касније је дато објашњење да је Вавилон »град велики, који имаше царство над царевима земаљским«. (Откривење 17,4-6.18) Рим је сила која је током многих столећа имала деспотску власт над хришћанским монарсима. Пурпурна и скерлетна боја, злато, драгоцене камење и бисери, живо сликају величанственост и више него царску раскош охоло римске столице. И ниједна друга сила не може да буде

тако веродостојно описана сликом »пијана од крви светаца« као Црква која је сурово прогонила Христове следбенике. Вавилон је оптужен и за грех нелегалне везе »с царевима земаљским«. Јеврејска црква је удаљавањем од Господа и уједињавањем са незнабошцима, постала блудница; Рим је, изопачујући се на сличан начин, тражећи подршку световних сила, навукао на себе сличну осуду.

За Вавилон је речено да је »мати блудницама«. Њеним »кћерима« свакако су симболички назване Цркве које су прихватиле њену науку и традицију, које су следиле њен пример и биле спремне да жртвују истину и Божју наклоност да би склопиле незаконити савез са светом. Порука из 14. поглавља Откривења, која најављује пад Вавилона мора да буде примењена на верске заједнице које су у почетку биле непорочне, а после су се поквариле. Пошто се ова порука објављује после упозорења о суду, свакако ће се проповедати у последње дане, и зато се не може односити искључиво на Римску цркву, јер се та Црква већ столећима налази у стању отпада. Осим тога, у осамнаестом поглављу Откривења упућен је Божјем народу позив да изађе из Вавилона. Према том тексту, многи припадници Божјег народа још и сада се налазе у Вавилону. У којим се верским заједницама сада налази претежна већина Христових следбеника? Несумњиво, у различитим Црквама које исповедају протестантску веру! У време свога настанка, ове Цркве су достојанствено стале на страну Бога и истине, а Његов благослов почивао је на њима. Чак је и неверни свет био присиљен да призна благословене последице прихватања еванђеоских начела, као што истичу речи пророка упућене Израиљу: »И разиде се глас о теби по народима ради лепоте твоје; јер беше савршена красотом Мојом, коју метнух на те, говори Господ Господ.« Међутим, оне су пале на истој жељи која се показала у проклетству и пропасти Израиља – на жељи да имитирају обичаје безбожника и негују пријатељство с њима. »Али се ти ослони на лепоту своју, и поквари се с гласа својега, те си просипала блуд свој свакоме који пролажаше!« (Језекиљ 16,14.15)

Многе протестантске Цркве, склапањем незаконичких веза »с царевима земаљским«, следе пример Рима, јер неке државне Цркве то чине својом повезаношћу са световним властима, а друге тражењем наклоности света. Појам »Вавилон« - збрка, може

се сасвим прикладно применити на те верске заједнице, од којих свака тврди да своју науку црпи из Библије, иако су безнадежно подељене на скоро безбројне секте, са оштро супротстављеним веровањима и теоријама.

Осим грешног сједињавања са светом, Цркве које су се одвојиле од Рима показују и његове друге карактеристике.

Једно римокатоличко дело каже да »уколико је Римска црква икада била крива за идолопоклонство у свом односу према свецима, њена кћерка, Англиканска црква, крива је за исто дело, јер има десет цркава посвећених Марији на једну која је посвећена Исусу«. (Richard Challoner, *The Catholic Christian Instructed*, Preface, pp. 21.22)

Доктор Хопкинс, у свом делу »Студија о миленијуму« изјављује: »Немамо никакав разлог да сматрамо да су антихришћански дух и обичаји ограничени на Цркву која се сада назива Римском. Протестантске цркве имају у себи много онога што би се могло назвати антихришћанским и далеко су од тога да су потпуно реформисане од... ослобођене покварености и безбожности.« (Samuel Hopkins, *Works*, vol. 2, p. 328)

Говорећи о одвајању Презвитеријанске цркве од Рима, др Гатри пише: »Пре три стотине година, наша Црква, са отвореном Библијом на својој застави и лозинком 'Претражујте Писма' на уснама изашла је кроз врата Рима.« А после тога поставља значајно питање: »Да ли је чиста изашла из Вавилона?« (Thomas Guthrie, *The Gospel in Ezekiel*, p. 237)

Спурџон каже: »Англиканска црква изгледа као да је потпуно изједена сакраментализмом; док је нонконформизам у исто толикој мери изрешетан филозофским безверјем. Они о којима смо имали боље мишљење, једни за другима, напуштају темеље вере. Верујем да је и само срце Енглеске потпуно заражено проклетим неверништвом које се усуђује да и даље излази на проповедаоницу и да се назива хришћанством.«

Где се крије почетак овог великог отпада? Где се Црква први пут удаљила од једноставности Јеванђеља? Прилагођавајући се незнабожачким обичајима да би незнабошцима олакшала да прихвате хришћанство! Апостол Павле је изјавио да се већ у његовим данима »ради тајна безакоња«. (2. Солуњанима 2,7) За живота

апостола Црква је остала углавном чиста. Међутим, »при крају другог столећа већина цркава попримила је нови облик; нестало је првобитне једноставности, и неосетно, док су се стари ученици полако повлачили у своје гробове, њихова деца, заједно с новообраћенима... преузела су власт и преобликовала дело«. (Robert Robinson, *Ecclesiastical Researches*, ch. 6, par. 17, p. 51) У напорима да се придобије што више присталица, узвишена мерила хришћанске вере су била снижена, и као последица »плима незнабоштва преплавила је Цркву, доносећи са собом своје обичаје, навике и идоле«. (Gavazzi, *Lectures*, p. 278) Када је хришћанство осигурало наклоност световних владара, мноштво га је привидно прихватило; али, иако су наизглед постали хришћани, многи међу њима су »стварно остали незнабошци, јер су и даље потајно обожавали своје идоле« (Исто, p. 278).

Зар се исти овај процес није поновио у скоро свакој Цркви која себе назива протестантском? Када су оснивачи, људи прожети истинским духом реформе, отишли на починак, појавили су се њихови потомци и »преобликовали дело«. Док су се држали веровања својих отаца и одбијали да прихвате било коју истину која је прелазила њихов видокрут, следбеници реформатора веома су се удаљили од њиховог примера скромности, пожртвовања и одрицања од света. Тако је нестало "првобитне једноставности". Плима световности преплавила је Цркву, доносећи »са собом своје обичаје, навике и идоле«.

На жалост, до које се мере међу такозваним Христовим следбеницима сада гаји то пријатељство са светом, које се изродило у »непријатељство према Богу«? Колико су се велике Цркве у целом хришћанству удаљиле од библијских мерила понизности, самоодрицања, једноставности и побожности? Џон Весли је, говорећи о правилној употреби новца, рекао: »Не расипајте узалуд ниједан део овог тако драгоценог дара само зато да бисте задовољили жељу очију за сувишном или скупом одећом, или за непотребним украсима. Не расипајте узалуд ниједан његов део на посебно украшавање својих домова; на непотребни или скупи намештај; на скупе слике, платна, улепшавање... Не трошите ништа на задовољавање поноса живота, да бисте задобили дивљење или хвалу

људи... 'Све док будеш угађао себи, људи ће те славити!' (Псалам 49,18) Све док се будеш 'одевао у скерлет и свилу', све док будеш живео 'господски сваки дан' (Лука 16,19), нема никакве сумње да ће многи уздизати елеганцију твога укуса, твоју великодушност и гостољубље. Међутим, немој тако скупо плаћати њихово одобравање! Радије се задовољи чашћу која долази од Бога.« (Wesley, Works, Sermon 50, »The Use of Money«) Ипак, у многим Црквама нашега времена овај савет је занемарен.

Исповедање неке религије постало је популарно у свету. Владари, политичари, правници, лекари, трговци, приступају Цркви да би осигурали углед и поверење у друштву, и да би унапредили своје световне интересе. Труде се, у ствари, да под плаштем религије прикрију све своје незаконите пословне потезе. Различите верске заједнице, ојачане богатством и утицајем тих покрштених световних људи, добијају тако још бољу прилику да стекну популарност и придобију покровитеље. Сјајне цркве, украшене на најраскошнији начин, подижу се у најпрометнијим авенијама. Окупљени верници појављују се у скупој и модерној одећи. Талентовани проповедници добијају високе плате да забављају и привлаче народ. Њихове проповеди не смеју да жигошу омиљене грехе, већ морају бити углађене и угодне ушима савремених слушаца. Ови савремени грешници уписани су у црквене књиге, а модерни греси су прикривени под плаштем побожности.

Расправљајући о садашњем односу такозваних хришћана према свету, један водећи световни часопис каже: »Црква се неосетно покорила духу времена и прилагодила своје облике богослужења савременим захтевима.« И заиста, све што би могло помоћи у напору да религија постане привлачнија, Црква сада употребљава као своје оруђе.« Неки писац у њујоршком часопису Индепендент овако описује стање у методизму: »Граница одвајања између побожних и нерелигиозних људи избледела је и постала нејасна, а ревносни људи са обе стране труде се да избришу сваку разлику између свог начина понашања и забављања.« »Популарност религије неизмерно је допринела да се повећа број оних који би желели да искористе њене предности не испуњавајући часно њене обавезе.«

Хауард Крозби каже: »Веома нас забрињава када видимо да Христова црква тако слабо остварује планове свога Господа. Исто онако као што су стари Јевреји дозволили да блиски додири са идолопоклоничким народима удаље њихова срца од Бога... и Исусова црква сада, склапајући недозвољене везе с неверничким светом, одустајући од божанских правила стварног живота, одајући се опасним, иако често угодним, обичајима нехришћанског друштва, износећи разлоге и доносећи закључке стране Божјим откривењима, непосредно се противи сваком растењу у благодати.« (*The Healthy Christian: An Appeal to the Church*, pp. 141.142)

У овој поплави световности и трке за уживањима, самоодрицање ради Христа скоро потпуно се изгубило. »Неки људи и жене који су сада активни у животоу наших цркава били су као деца васпитани да подносе жртве да би се оспособили да учине или дају нешто за Христа.« Међутим, »ако се сада прикупљају средства... никога не смете позвати да приложи. О, не! Приредите сајам, приредбу, весело вече, распродају старих ствари или припремите неку закуску – било шта само да забавите људе.«

Гувернер Вашберн из Висконсина у својој годишњој беседи, одржаној 9. јануара 1873. године, дао је следећу изјаву: »Изгледа да су нам потребни неки закони да распустимо школе у којима се школују коцкари. Оне се срећу на све стране. Чак се и Црква (ненамерно, свакако) понекад налази у положају да обавља сотонино дело. Добротворни концерти, добротворни подухвати и ждребања, понекад с намером да се помогну верски и добротворни циљеви, али често и с мање вредним намерама, лутрије, наградни пакети и тако даље, све су то средства за добијање новца без давања противвредности. Ништа тако не изопачује нити опија, посебно младе, као што је стицање новца или имања без улагања труда. Ако часни људи, укључени у те игре на срећу, умирују своју савест мишљу да ће та средства бити утрошена у добре сврхе, онда није чудо да се и млади људи у нашој држави тако често одају навикама, које се скоро сигурно стварају играњем узбудљивих хазардних игара.«

Духусаглашавања са светом продире у цркве широм хришћанства. Роберт Еткинс, у проповеди коју је одржао у Лондону, даје мрачну слику ниског духовног стања које преовладава у Енглеској: »Истинских

праведника је све мање на Земљи и нико то не узима к срцу. Такозвани религиозни људи данашњег времена, припадници свих Цркава, воле свет, усаглашавају се са светом, уживају у личној удобности, чезну за поштовањем. Иако су позвани да страдају са Христом, нису у стању да поднесу чак ни укор... Отпад, отпад, отпад, као да стоји уклесано изнад улаза у сваку цркву; али, када би верници то знали, када би то осећали, било би неке наде; међутим, нажалост, они узвикују: богати смо, и обогатили смо се и ништа не потребујемо!» (Second Advent Library, tract No 39)

Вавилон је оптужен за велики грех да је »отровним вином блуда својега напојио све народе«. Ту чашу опојног пића коју он нуди свету представљају лажне науке које је сам прихватио као последицу своје незаконите везе с великанима овога света. Пријатељство са светом је покварило његову веру, а и он са своје стране шири штетан утицај на свет проповедајући науке које се противе најјаснијим изјавама Светог писма.

Рим је Библију ускратио народу и од свих људи захтева да прихвате његову науку уместо њене. Реформација је имала задатак да људима врати Божју Реч, али зар није и више него истинито да се у Црквама нашег времена људима говори да своју веру темеље на веровањима и учењима своје Цркве уместо на Библији? Чарлс Бичер је овако описао стање у протестантским Црквама: »Они се устручавају од било које оштре речи против креды, односно догми, са истом оном осетљивошћу којом би се свети оци устручавали од оштре речи против све већег обожавања светаца и мученика које су подупирали... Протестанске евангеличке заједнице тако су везале руке једна другој, а и саме себи, да међу свима њима нико не може да постане проповедник, било где, уколико не прихвати још неку књигу осим Библије... Нема ништа измишљенога у изјави да моћ догми сада почиње да забрањује Библију исто онако стварно као што је то Рим чинио, али на много лукавији начин.« (Проповед »The Bible a Sufficient Creed«, одржана у Fort Wayne, Indiana, 22. фебруара 1846)

Када верни учитељи објашњавају Божју Реч, одмах се подижу учени људи, проповедници који тврде да разумеју Писма,

и проглашавају здраву науку јеретичком да би на тај начин одвратили од истине оне који је траже. Да свет није тако безнадежно отрован вавилонским вином, зар се мноштво људи не би осведочило и обратило јасним, недвосмисленим истинама Божје Речи? Међутим, у области религије владају таква збрка и несклад да људи више не знају шта да прихвате као истину. Одговорност за грех непокајања света заиста лежи на Црквама!

Друга анђеоска порука из 14. поглавља Откривења први пут је била објављена у лето 1844. године и она је тада могла да буде непосредно примењена на Цркве у Сједињеним Државама у којима је опомена о суду била најшире објављена и истовремено најшире одбачена, и у којима је духовно стање најбрже опадало. Међутим, порука другог анђела није се потпуно испунила 1844. године. Цркве су тада доживеле свој морални пад као последицу одбацивања истине о другом доласку, али тај пад није био потпун. Када су наставиле да одбацују посебне истине за своје време почеле су да падају све дубље и дубље. Ипак, још није могло да се каже »Паде, паде Вавилон, град велики, јер отровним вином блуда својега напоји све народе!« Вавилон још није успевао да напоји све народе. Дух усклађивања са светом и равнодушности према истинама које представљају пробни камен нашег времена постоји и све више се шири у Црквама протестантског усмерења по свим хришћанским земљама, иако су и те Цркве обухваћене свечаном и страшном оптужбом другог анђела. Међутим, дело отпада још није достигло свој врхунац.

Библија тврди да ће пре доласка нашег Господа, сотона деловати »са сваком силом и знацима и лажним чудесима и са сваком преваром неправде«, и да ће они »који љубави истине не примише, да би се спаси« бити остављени да осете »силу преваре и да верују лажи«. (2. Солуњанима 2,9-11) Тек када настане такво стање, тек када у целом хришћанству буде успостављено потпуно јединство Цркава са светом, тек тада ће пад Вавилона бити потпун. Промена је прогресивна, а савршено испуњење пророчанства из Откривења 14,8. предстоји тек у будућности.

Упркос духовној тами и отуђењу од Бога које постоји у Црквама које сачињавају Вавилон, мноштво Христових правих следбе-

ника се и даље налази у тим заједницама. У њима има много људи који никада нису чули за свечане истине за наше време. Многи су незадовољни својим садашњим духовним стањем и чезну за јаснијом светлошћу. Они узалудно траже Христов лик у Црквама у којима се налазе. Како се те заједнице све више буду удаљавале од истине, како се све више буду повезивале са светом, разлика између ове две групе повећаваће се и коначно довести до раздвајања. Доћи ће време када они који воле Бога изнад свега, више неће моћи да остану повезани са онима који »више маре за сласти него за Бога, који имају обличје побожности, а силе су се њезине одрекли«. (2. Тимотију 3,4.5)

Откривење у 18. поглављу указује на време када ће, због одбацивања троструке анђеоске вести из Откривења 14,6-12, Црква у потпуности dospети у положај проречен поруком другог анђела и када ће припадници Божјег народа који се још налазе у Вавилону бити позвани да се одвоје из заједништва с њим. Та порука биће последња вест која ће икада бити објављена свету, и она ће обавити своје дело. Када они »који не вероваше истини, него волеше неправду« (2. Солуњанима 2,12), буду препуштени чарима велике обмане да верују лажи, онда ће светлост истине обасјати оне који ће отворити своје срце да је приме и тада ће сва Господња деца, која су остала у Вавилону, послушати позив: »Изиђите из ње, народе Мој!« (Откривење 18,4)

ИСПУЊЕНА ПРОРОЧАНСТВА

Када је први пут истекло очекивано време Господњег доласка – у пролеће 1844. године – они који су у вери чекали Његово појављивање неко време били су обузети сумњама и несигурношћу. Док је свет сматрао да су потпуно поражени и да су пали као жртве заблуде, извор њихове утехе и даље је била Божја Реч. Многи су наставили да истражују Писма, изнова проверавајући темеље своје вере и пажљиво проучавајући пророчанства у жељи да стекну јаснија сазнања. Библијско сведочанство које је потврђивало њихова гледишта изгледало им је јасно и уверљиво. Знаци који нису могли бити погрешно схваћени указивали су да је Господњи долазак близу. Посебни Господњи благослови, како у обраћењу грешника, тако и у оживљавању духовног живота међу хришћанима, потврђивали су да је вест долазила с Неба. Иако нису успевали да објасне зашто је дошло до разочарења, верници су осећали сигурност да их је Бог водио у стицању претходних искустава.

Савети уткани у пророчанства за која су сматрали да се односе на време другог Христовог доласка, били су посебно прилагођени њиховом стању несигурности и неизвесности, савети који су их храбрили да стрпљиво чекају, верујући да ће оно што им је изгледало неразумљиво постати јасно у одређено време.

Међу тим пророчанствима налазило се и оно записано у Књизи пророка Авакума 2,1-4: »На стражи својој стадох, и стајох на кули, и мотрих да видим шта ће ми рећи и шта бих одговорио Ономе

који ме кораше. И одговори ми Господ и рече: пиши утвару, и да буде разговетно на плочама да се лако чита. Јер ће још бити утвара до одређеног времена, и говориће шта ће бити до пошљетка и неће слагати; ако оклева, чекај је, јер ће зацело доћи, и неће одоцнити. Гле ко се поноси, његова душа није права у њему; а праведник ће од вере своје жив бити.« (Даничић)

Упутство дато у том пророчанству: »Пиши утвару и да буде разговетно на плочама да се лако чита«, навело је проповедника Чарлса Фича да још 1842. године припреми пророчку карту на којој је илустровао виђења пророка Данила и Авакума. Објављивање ове карте сматрало се испуњавањем заповести дате преко Авакума. Нико, међутим, није запазио да је у истом пророчанству било објављено и привидно одлагање испуњења виђења – време чекања. После разочарења, овај текст је постао врло значајан: »Јер ће још бити утваре до одређеног времена, и говориће шта ће бити до послетка и неће слагати; ако оклева, чекај је, јер ће зацело доћи и неће одоцнити... а праведник ће од вере своје жив бити!«

Један део Језекијевог пророчанства послужио је верницима као извор снаге и утехе: »Опет ми дође реч Господња говорећи: сине човечји, каква је то прича у вас о земљи Израилевој што говорите: протежу се дани, и од утваре неће бити ништа? Зато им реци: овако вели Господ Господ... близу су дани, и реч сваке утваре... јер ћу ја Господ говорити, и што речем збиће се, неће се више одгађати!« »Гле, дом Израилев говори: утвара коју тај види, до ње има много времена, и за далеко време тај пророкује. Зато им реци: овако вели Господ Господ, неће се више одгађати ниједна Моја реч; реч коју речем, збиће се, говори Господ Господ.« (Језекиљ 12,21-25.27.28)

Чекаоци су се обрадовали, верујући да их је Онај који од почетка зна крај унапред кроз векове гледао и да им је, предвиђајући њихово разочарење, упутио речи охрабрења и наде. Да у Библији није било оваквих текстова, који су им препоручивали да стрпљиво и с дубоким поверењем у Божју Реч чекају, њихова би се вера у овом тешком часу угасила.

Парабола о десет девојака из Јеванђеља по Матеју, 25. поглављу приказује искуство чекалаца Христовог доласка. У Јеванђељу по Матеју, у 24. поглављу, одговарајући на питање својих ученика о

знацима свога доласка и краја света, Христос је указао на неке веома важне догађаје у историји света и Цркве од Његовог првог до Његовог другог доласка; указао је на име на разарање Јерусалима, на велику невољу коју ће Црква доживети за време незнабожачких и папских прогонстава, на помрачење Сунца и Месеца и падање звезда. После тога је говорио и о свом доласку у царској слави, а испричао им је и кратку причу о две врсте слугу који очекују Његов долазак. Двадесет и пето поглавље почиње речима: »Тада ће бити царство небеско као десет девојака.« У тој слици описана је Црква последњег времена, она иста на коју указује крај 24. поглавља. У овој причи искуство Цркве описано је помоћу догађаја на некој источњачкој свадби.

»Тада ће бити царство небеско као десет девојака које узеше жишке своје и изиђоше на сусрет женику. Пет од њих бејаху мудре, а пет луде. И луде узевши жишке своје не узеше са собом уља. А мудре узеше уља у судовима својим са жишцима својим. А будући да женик одоцни, задремаше све и поспаше. А у поноћи стаде вика: ето женика где иде, излазите му у сусрет.« (Матеј 25,1-6)

Христов долазак, најављен вешћу првог анђела, био је по схватању верника представљен доласком женика. Свеобухватна реформа, изазвана објављивањем вести о Христовом другом доласку, одговарала је излагању девојака. У овој краткој причи, као и у оној из Јеванђеља по Матеју, у 24. глави, представљене су две групе. Све девојке узеле су жишке, Библију, и уз њену светлост изашле да дочекају женика. Међутим, »луде, узевши жишке своје, не узеше са собом уља«, док »мудре узеше уља у судовима својим са жишцима својим«. Друга група је примила Божју благодат, обнављајућу, просветљујућу силу Светога Духа, коју Божја Реч назива жишком нози и виделом стази. У страху Божјем ова група проучавала је Писма да пронађе истину, и искрено се трудила да достигне непорочност срца и живота. Стекла је лична искуства, веру у Бога и Његову Реч, коју нису могла да савладају никаква разочарења нити одлагања. Остале девојке, »узевши жишке своје, не узеше са собом уља«. Деловале су ослањајући се на своја осећања. Свечана вест покренула је њихова страховања, али ослониле су се на веру својих другарица, задовољне титравим светлом позитивних осећања, без темељног разумевања истине или стварног деловања благодати на срце. Оне су, такође, изашле да дочекају

Господа, испуњене надом да ће одмах добити награду, али нису биле спремне на одлагање и разочарење. Када су наишле невоље, њихова вера је ослабила, а њихова светлост потамнела.

»А будући да женик одоцни, задремаше све и поспаше.« Кашњењем женика представљено је време које је протекло од часа када је Господ био очекиван, од разочарења и привидног одлагања Његовог доласка. Током тога времена пуног несигурности, заинтересованост површних и млаких ускоро је почела да слаби и они су тако почели да улажу све мање напора, док су они чија је вера била утемељена на добром познавању Библије имали чврсто тло под ногама, које таласи разочарања нису могли однети. »Задремаше и поспаше све«, једна група из немарности и недостатка вере, а друга стрпљиво чекајући да добије јаснију светлост. Ипак, и друга група је током ове ноћи невоље наизглед изгубила, макар у некој мери, своју ревност и оданост. Млаки и површни више се нису могли ослонити на веру своје браће. Свако је морао да стоји или пада сам за себе.

Некако у то време почео је да се појављује фанатизам. Неки који су говорили да чврсто верују у поруку, одбацили су Божју Реч као јединог непогрешивог водича и, тврдећи да се покорављују вођству Светога Духа, дозволили да их понесе плима осећања, утисака и маште. Било је и оних који су показивали слепу, фарисејску ревност, осуђујући све који нису пристајали да прихвате њихово мишљење. Њихове фанатичке идеје, заједно с њиховим поступцима, нису наилазиле на одобравање већине чекалаца Христовог доласка, али послужиле су сотони да дело истине изложи презиру.

Сотона је у ствари покушавао да се на тај начин супротстави Божјем делу и да га поткопа. Људи су се веома ускомешали због проповедања о другом Христовом доласку, на хиљаде грешника се обратило, а верни људи предано су се посвећивали делу објављивања истине, чак и после првог разочарења. Кнез таме губио је своје поданике, и да би навучао презир на Божје дело, потрудио се да превари неке који су тврдили да верују и да их увуче у фанатизам. После тога његови представници би спремно искористили сваку погрешку, сваки пропуст, свако неодговарајуће дело, и онда

их представили народу на најгори могући начин да би понизили чекаоце и њихову веру. И тако, што је већи био број оних који су на речима пристајали уз веру у други долазак, иако је у ствари сотона владао њиховим срцима, он је стицао све већу предност привлачењем пажње на њих као на представнике целе заједнице верника.

Сотона је »опадач браће« и његов дух покреће људе да траже грешке и недостатке припадника Господњег народа и да их обелодањују, док њихова добра дела и не спомињу. Он се увек ревностно супроти Господу који се труди око спасења душа. Када се синови Божји окупе да изађу пред Господа, и сотона долази да буде међу њима. Приликом сваког духовног пробужења, он је увек на послу и чини све да доведе људе непосвећеног срца и неуравнотеженог ума. Када такви прихвате неки део истине, када стекну место међу верницима, он преко њих ради да развије теорије којима ће преварити неопрезне. Ни за кога се не може казати да је прави хришћанин само зато што се налази у друштву Божје деце, што седи у Божјем дому и за Господњом трпезом. Сотона је често на истом месту и приликом најсвечанијих прилика у онима које може да употреби као своје слуге.

Кнез зла се бори за сваку стопу земље којом Божји народ пролази на свом путовању према небеском Граду. У целокупној историји Цркве ниједна реформа није била остварена, а да није наилазила на озбиљне препреке. Тако је било у Павлове дане. Тамо где је апостол подизао цркве, стизали су људи који су тврдили да су прихватили веру, иако су уносили јереси, које би, да су биле прихваћене, на крају потиснуле љубав према истини. Лутер је, такође, имао великих тешкоћа и невоља због деловања фанатика који су тврдили да се Бог јавља непосредно преко њих, и који су зато уздизали своје идеје и мишљења изнад сведочанстава Писма. Многи верници који нису имали довољно вере и искуства, који су имали високо мишљење о себи и волели да чују и преносе нешто ново, били су обманути недоказаним тврдњама ових нових учитеља, па су се придруживали сотониним слугама у рушењу онога што је Бог саградио преко Лутера. Браћа Весли, и други који су својим утицајем и својом вером послужили на благослов свету, на сваком кораку суочавали су се са сотониним настојањима да претерано ревностне, несталне и непосвећене покрене на фанатична дела свих врста.

Вилијам Милер није подржавао утицаје који су водили у фанатизам. И он је, као и Лутер, изјављивао да се сваки дух мора испитати у светлости Божје Речи. Рекао је: »У данашње време сотона има велику власт над умом неких верника. Како бисмо могли сазнати од кога су духа?... Јер су многи духови изашли у свет; а нама је заповеђено да испитујемо духове. Дух који нас не наводи да живимо трезвено, праведно и побожно у садашњем свету, није Христов дух! Све више се уверавам да је сотона веома умешан у ове необуздане покрете... Многи међу нама који сматрају да су потпуно посвећени у ствари следе људске традиције и очигледно не познају истину ништа боље од оних који се тиме не хвале.« (Bliss, pp. 236.237) »Дух заблуде одвраћаће нас од истине, док ће нас Божји дух водити у сваку истину. Међутим, ви кажете, човек може бити у заблуди, иако верује да је у истини. Па шта онда? Ми одговарамо: Дух и Писмо се слажу. Ако човек себе процењује у светлости Божје Речи, и ако установи да је у савршеном складу с целином Речи, тада мора да закључи да је у истини, али ако установи да дух који га води није у складу с целокупним духом Божјег закона или Писма, нека ходи веома пажљиво да се не ухвати у сотонину замку.« (*The Advent Herald and Signs of the Times Reporter*, vol. 8, No. 23 од 15. јануара 1845. године) »Ја сам често добијао више доказа о унутрашњој побожности од сузних очију, влажних образа и јецајима прекиданих изјава, него од све буке у хришћанству.« (Bliss, p. 282)

У време реформације њени противници су за сва зла фанатизма оптуживали управо оне који су се најодлучније борили против њих. Слично понашање уочавано је и код оних који су устајали против чекалаца Христовог доласка. Незадовољни тиме да само погрешно тумаче и увеличавају заблуде екстремиста и фанатика, ширили су неповољне гласине које нису имале никакве сличности са истином. Те особе биле су покретане предракудама и мржњом. Проповедање о близини Христовог доласка нарушавало је њихов мир. Плашили су се да би се то могло обистинити, а надали су се да неће, и у томе се крио разлог њихове борбе против чекалаца Христовог доласка и њихове вере.

Чињеница да је неколико фанатика успело да се увуче у редове чекалаца Христовог доласка не може да буде разлог за тврђе-

ње да тај покрет није од Бога, као што ни присутност фанатика или варалица у Цркви Павловог или Лутеровог времена није била довољан разлог да се осуди њихово деловање. Чим се припадници Божјег народа буду пробудили из сна и буду озбиљно кренули у дело покајања и реформе; чим буду почели да претражују Писма у жељи да пронађу истину каква је у Исусу; чим се буду потпуно посветили Богу, имаће довољно доказа да је сотона активан и будан! Служећи се свим могућим преварама, он ће показивати своју снагу, позивајући у помоћ све пале анђеле којима влада.

Објављивање другог доласка није изазвало фанатизам и поделу. Те појаве запажене су у лето 1844. године, дакле, у време када су чекаоци били збуњени и несигурни у своје стварно становиште. Проповедање вести првог анђела и »поноћног поклича« непосредно је било уперено против фанатизма и подела. Они који су учествовали у тим свечаним подухватима били су сложни; њихова срца била су испуњена међусобном љубављу и љубављу према Исусу, јер су очекивали да ће Га ускоро видети. Једна вера, једна блажена нада, уздизали су их изнад власти било каквог људског утицаја и служили им као штит против свих сотониних насртаја.

»А будући да женик одоцни, задремаше све и поспаше. А у поноћи стаде вика: ето женика где иде, излазите му у сусрет! Тада усташе све девојке оне и украсише жишке своје.« (Матеј 25,5-7) У лето 1844. године, негде половином раздобља између пролећа 1844. године када се први пут очекивао крај раздобља од 2300 дана и ноћи, и јесени исте године када је ово раздобље, према каснијим истраживањима, заиста прошло, вест је објављивана дословним речима Писма: »Ето женика где иде!«

Појаву овог новог покрета условило је откриће да је Артаксерков декрет о обнављању Јерусалима, који је служио као почетна тачка за израчунавање трајања раздобља од 2300 дана и ноћи, ступио на снагу тек у јесен 457. године пре Христа, а не почетком исте године, као што се у првим покушајима тумачења веровало. Рачунајући од јесени 457. године, 2300 година се завршава у јесен 1844. године.

Докази које је пружала старозаветна служба симбола, такође су указивали на јесен као време када треба да се развије догађај описан као »чишћење светилишта«. То је постало потпуно јасно,

када је пажња усмерена на начин испуњења симбола повезаних с Христовим првим доласком.

Приношење пасхалног јагњета представљало је Христову смрт. Павле каже: »Јер и пасха наша закла се за нас, Христос.« (1. Коринћанима 5,7) Сноп првина, који је у време Пасхе подизан и обртан пред Господом, представљао је Христово васкрсење. Павле каже, говорећи о Господњем васкрсењу и о васкрсењу целог Његовог народа: »Но сваки по своме реду: првенац Христос, потом о Његову доласку, они који су Христови.« (1. Коринћанима 15,23; по преводу Синода СПЦ) Као сноп који је подизао и обртао пред Господом и представљао прву зрелу пшеницу прикупљену пре жетве, Христос је првина оне бесмртне жетве откупљених, која ће приликом будућег васкрсења бити свезена у Божју житницу.

Ови симболи су се испунили, не само као догађаји, већ и у право време. Четрнаестог дана првог јеврејског месеца, управо на дан и месец када је у раздобљу дугом петнаест столећа приношено пасхално јагње, Христос је, пошто је заједно са својим ученицима прославио Пасху, установио свечаност која ће подсећати на Његову смрт када је као »Јагње Божје које узе на се грехе света«. Те исте ноћи злочиначке руке су га ухватиле и одвеле да буде разапет и убијен. Наш Господ је, као остварење подизаног и обртаног снопа, био подигнут из смрти трећег дана, као »првенац оних који су умрли«, као слика свих васкрслих праведника, чије ће »понижено тело« бити преображено »да буде једнако телу славе његове«. (1. Коринћанима 5,20; по енглеском оригиналу; Филиплјанима 3,21)

Симболи који се односе на други Христов долазак морали су да се испуне на сличан начин, у време на које је указивала служба симбола у Светилишту. У време мојсијевског система, чишћење Светилишта или велики Дан помирења, обављано је десетог дана седмог јеврејског месеца (3. Мојсијева 16,29-34), када је првосвештеник, после обављене службе помирења за цели Израил, уклонивши тако и грехе народа из Светилишта, излазио и благосиљао народ. Исто се тако веровало да ће се Христос, наш Првосвештеник, појавити да очисти Земљу од разорног деловања греха и грешника, и да бесмртношћу благослови свој народ који Га је чекао. Десети дан седмога месеца, велики Дан помирења,

време чишћења Светилишта, који је 1844. године требало да буде 22. октобра, проглашен је даном Господњег доласка. То је било у складу са већ изнесеним доказима да се раздобље од 2300 дана и ноћи завршава у јесен, и тај је закључак чекаоцима Христовог доласка изгледао необорив.

У краткој причи, записаној у Јеванђељу по Матеју, у 25. поглављу, после времена проведеног у чекању и спавању, оглашен је долазак женика. То је било у складу с управо изнесеним доказима, и из пророчанстава и из симбола. Верници су били дубоко уверени у њихову веродостојност, и »поноћни поклич« одјекнуо је из хиљада грла.

Овај покрет је прекрио земљу. Поклич је одјекивао од града до града, од села до села, чак и у усамљеним насељима, све док Божји народ који је чекао Христов долазак није био потпуно пробуђен. Фанатизам је устукнуо пред овим објављивањем као што се јутарња слана топи пред зрацима излазећег Сунца. Верници су гледали како нестају њихове сумње и њихова збуњеност, и како нада и храброст оживљавају њихово срце. Дело је ослобођено свих крајности које се увек показују када се развије људско узбуђење неспутано утицајем Божје Речи и Божјега Духа. Ово дело по свом карактеру је било слично оним тренуцима понизности и враћања Господу кроз које је пролазио некадашњи Израил после укура које му је Бог слао преко својих слугу. Оно је имало иста обележја која су у свим временима обележавала Божје дело. Било је мало усхићења, али зато дубоког испитивања срца, признавања греха и одрицања од света. Припремање за сусрет са Господом било је основни циљ ових душа које су се бориле да га достигну, истрајним молитвама и неограниченим предањем Богу.

Описујући ово дело, Милер је рекао: »Није било неког великог изражавања радости, у ствари, као да је била сузбијана и чувана за будућу прилику када ће цело Небо и цела Земља одјекивати неизрецивом радошћу и бити испуњени славом. Није било узвикивања; јер је то било чувано за узвике с Неба. Певачи су ћутали, чекали су да се придруже анђеоским четама, небеском хору... Није било сукоба осећања, сви су били једнога срца и једне мисли.« (Bliss, pp. 270.271)

Један други учесник покрета је посведочио: »На све стране покрет је доводио до најдубљег испитивања срца и понизности душе пред Богом небеским. Доприносио је одбацавању љубави према ономе што је световно и овоземаљско, до превазилажења сукоба и непријатељстава, до признавања грешака, до падања пред Господом, до покајничких, жалосних вапаја Богу да опрости кривице и прихвати покајнике. Никада као до тада није било такве понизности пред Богом нити такве покорности душе пред Њим. Као што је Бог заповедио преко пророка Јоила, верници су заиста раздирали своја срца, а не хаљине своје, и обраћали се Богу постом, плакањем и туговањем. Бог је преко пророка Захарије, рекао да ће се дух благодати и молитава излити на Божју децу, да ће гледати Онога кога су проболи и биће велика жалост по свој Земљи... Они који су тражили Господа мучиће душе своје пред Њиме.« (*Bliss, Advent Shield and Review*, vol. 1, p. 271, јануар 1845)

Међу свим великим верским покретима још од апостолских дана, ниједан није био толико ослобођен људског несавршенства и сотонског лукавства као онај из јесени 1844. године. Чак и сада, после много година, сви који су учествовали у том покрету и који су чврсто стајали на платформи истине, и даље осећају свети утицај тог благословеног дела и сведоче да је потицао од Бога.

На позив: »Ето женика где иде, излазите му у сусрет!« чекаоци су »устали и припремили жишке своје«; проучавали су Божју Реч с до тада невиђеном преданошћу. Анђели су долазили с Неба да охрабре оне који су се уморили и да их припреме да прихвате вест. Дело није почивало на људској мудрости и људском знању, већ на Божјој сили. Божји позив нису први чули и прихватили они најталентованији, већ најскромнији и најоданији. Фармери су остављали своју жетву на пољима, занатлије су спуштале свој алат, и са сузама и великом радошћу излазиле да објаве опомену. Они који су некада водили покрет, међу последњима су се придружили делу. Цркве су углавном затварале своја врата пред поруком, а велике групе оних који су је примили изашле су из њих. Према Божјем провиђењу, ово објављивање се сјединило с поруком другог анђела и тако улило снагу том делу.

Порука »Ето женика где иде!« није била предмет доказивања, иако су библијски докази били јасни и убедљиви. Она се одликовала уверљивошћу која је покретала душе. Није било сумње, није било несигурности. Приликом Христовог победоносног уласка у Јерусалим, људи окупљени из свих крајева земље да прославе празник, похрлили су на Маслинску гору и када су се придружили мноштву које је пратило Исуса и њих је захватило свеопште одушевљење, па су заједно са осталима радосно клицали: »Благословен који иде у име Господње!« (Матеј 21,9) Слично томе и неверници који су у великом броју долазили на скупове чекалаца, неки из радозналости, неки само да се ругају, осећали су силу осведочења која је пратила вест: »Ето женика где иде!«

У то време било је вере која је добијала одговоре на молитву – вере која је гледала на обећану награду. Дух благодати сишао је на све оне који су озбиљно истраживали Божју Реч као пљускови кише која пада на жедрну земљу. Они који су очекивали да се уско-ро лицем у лице сретну са својим Откупитељем, осећали су свету и неизрециву радост. Сила Светога Духа, која омекшава и задобија људе, својим благословом који се у обилној мери изливао на одане и верне, топила је њихова срца.

Веома одговорно и свечано су они који су прихватили вест приступали времену када су се надали да ће срести свога Господа. Свакога јутра осећали су да им је прва дужност да се увере да ли су достојни да стану пред Бога. Њихова срца била су уско сједињена, молили су се много једни с другима и једни за друге. Често су се састајали на усамљеним местима да разговарају са Богом, а гласови посредничких молитава уздизали су се к Небу са поља и из шумарака. Сигурност у Спаситељево одобравање била им је важнија од свакодневне хране; ако би неки облак замрачио њихове видике нису починули док га нису уклонили. Када су осетили сигурност у благодат опроштења, чезнули су да угледају Онога кога љуби њихова душа.

Међутим, поново су морали да доживе разочарење. Очекивано време је прошло, а њихов Спаситељ није се појавио. С непоколебљивим поверењем чекали су Његов долазак, а сада су се осећали као некада Марија која је дошла на Спаситељев гроб, нашла

га празног и онда са сузама узвикнула: »Узеше Господа мојега и не знам где Га метнуше!« (Јован 20,13)

Осећање страха, бојазни да би порука могла бити истинита, неко време је невернички свет држало на одстојању. Страху није nestало ни после истека времена. У почетку нису се усуђивали да ликују над разочаранима, али пошто се никакви докази Божјега гнева нису показивали, опоравили су се од страха и поново вратили укорима и подсмесима. Велика група верника која је тврдила да верује у скори Господњи долазак одрекла се своје вере. Неки, који су били веома самоуверени, осећали су се тако дубоко повређени у свом поносу да су пожелели да нестану са овог света. Слично Јони, приговарали су Богу и више су желели да умру него да живе. Они који су своју веру темељили на мишљењу других, а не на Божјој Речи, били су опет спремни да промене мишљење. Ругачи су слабе и плашљиве привукли у своје редове и сви су се сјединили у изјавама да више не може бити никаквог разлога за страховања, али ни очекивања. Време је прошло, Господ није дошао, а свет ће и даље, хиљадама година, моћи да остане непромењен.

Озбиљни, искрени верници Христа ради су се одрекли свега и, као никада раније, заједнички уживали у Његовој присутности. Они су, у складу са својим дубоким уверењем, објавили свету своју последњу опомену, и очекујући да ће ускоро бити примљени у заједницу са својим божанским Учитељем и небеским анђелима, готово сасвим повукли из друштва оних који нису прихватили поруку. Молили су се с дубоком чежњом: »Дођи, Господе Исусе, дођи скоро!« Али, Он није дошао! А затим, поново прихватити тешки терет животних брига и невоља, издржати исмејавање и ругање света, стављало је њихову веру и стрпљење на тешку пробу.

Ипак, њихово разочарање није било тако велико као разочарање ученика у време Христовог првог доласка. Када је Исус у слави ујахао у Јерусалим, Његови ученици су веровали да ће Он убрзо сести на Давидов престо и избавити Израилља из руке његових тлачитеља. С великим надама и радосним ишчекивањем такмичили су се у исказивању почести своје Цару. Многи су својим огтачима прекрили Његов пут или га попљочавали лиснатим палмовим гранама. Испуњени одушевљењем и радошћу, сједињава-

ли су своје гласове у веселим покличима: »Осана сину Давидову!« Када су фарисеји, узнемирени и наљућени овим изливима оданости, затражили од Исуса да укори своје ученике, Он је одговорио: »Ако они ућуте, камење ће повикати!« (Лука 19,40) Пророчанство је морало да се испуни. Ученици су извршавали Божју намеру, али ипак су морали да доживе разочарење. Само неколико дана после тога морали су да гледају Његову агонију и смрт и да Га положе у гроб. Њихова очекивања ни у најмањој појединости нису се испунила, а њихове наде су биле покопане заједно са Исусом. Тек када је њихов Господ победоносно устао из гроба, схватили су да је све то било најављено речима старих пророка и да је »требало да Христос пострада и васкрсне из мртвих«. (Дела 17,3)

Господ је пет стотина година пре тога објавио преко пророка Захарије: »Радуј се много, кћери Сионска, подвикуј кћери Јерусалимска; ево, цар твој иде к теби, праведан је и спасава, кротак и јаше на магрцу и на магарету, младету магаричину!« (Захарија 9,9) Да су ученици знали да ће Исус бити одведен на суд и да ће умрети, сигурно не би испунили ово пророчанство.

Милер и његови сарадници на сличан начин, испунили су пророчанство и проповедали вест за коју је надахнута Реч унапред казала да ће бити објављена свету, али коју сигурно не би износили да су добро схватили пророчанства која су указивала на њихово разочарање и преносила другу поруку која је морала бити објављена свим народима пре Господњег доласка. Поруке првог и другог анђела биле су објављене у право време и завршиле су дело које им је Господ одредио да обаве.

Свет се надао и претпостављао, пошто је време прошло и Христос се није појавио, да ће цео систем науке о Христовом доласку бити одбачен. Међутим, иако су многи чекаоци, изложени тешким искушењима, одбацили своју веру, било је и оних који су остали чврсти. Плодови овог покрета чекалаца Христовог доласка - дух понизности и испитивања срца, промене живота и одбацивања световности, који су пратили ово дело, сведочили су да је оно било од Бога. Непријатељи се нису усуђивали да кажу да сила Светога Духа није подупирала проповедање поруке о другом доласку, али нису ни успевали да понађу неку грешку у њиховом израчунавању пророчких раздобља. Ни најспособнији противници нису били

у стању да оборе њихов систем тумачења пророчанстава. Зато се чекаоци нису могли одлучити да без одговарајућих библијских доказа одбаце сазнања до којих су дошли озбиљним, преданим проучавањем Писма праћеног молитвом, просветљени Божјим Духом и срцем које је пламтало Његовом живом снагом; сазнања која су одолела најоштријој критици и најогорченијем противљењу познатих верских учитеља и световно мудрих људи, која су опстала у борби против сједињених напора учености и речитости, али и поруга и клевета угледних али и припростих.

Истина, били су у заблуди, јер очекивани догађај није дошао, али чак ни то није могло да поколеба њихову веру у Божју реч. Када је Јона на улицама Ниниве објављивао да ће град кроз четрдесет дана бити уништен, Господ је прихватио покајање Нинивљана и продужио им време милости; Јонина вест, ипак, је била од Бога и Нинива је окушана по Његовој вољи. Чекаоци Христовог доласка веровали су да их је Бог на сличан начин водио приликом објављивања поруке о суду. Говорили су: »Он је окушао срца свих који су је чули, будући у једнима жељу за Господњим доласком; док се код других јављала мржња, мање или више приметна али позната Богу, према Његовом доласку. Он је повукао границу... тако да они који ће испитивати своје срце могу видети на којој ће се њеној страни наћи ако Господ буде дошао и да ли ће ускликнути: 'Гле, ово је Бог наш кога чекасмо и избавиће нас', или ће позивати стене и планине да падну на њих и да их сакрију од лица Онога који седи на престолу и од гнева Јагњетова. Бог је тако, ми верујемо, испитао свој народ, окушао његову веру, проверио своју децу, и видео хоће ли се у време невоље повући са положаја на који је нашао за добро да их постави, хоће ли се одрећи света и с пуним поверењем ослонити на Његову Реч.« (*The Advent Herald and Signs of the Times Reporter*, vol. 8, No 14, од 13. новембра 1844. године)

Осећања оних који су и даље веровали да их је Бог водио у стицању искустава из прошлости изразио је сам Вилијам Милер овим речима: »Када би требало да поново проживим свој живот, са истим доказима које сам тада имао, и тада бих остао поштен пред Богом и људима и учинио исто што сам онда учинио.« »Надам се да сам опрао своје хаљине од крви душа. Осећам да сам се, колико је било у мојој моћи, ослободио сваке кривице за њихову осу-

ду.« Овај Божји човек написао је и следеће речи: »Иако сам се два пута разочарао, нисам још оборен или обесхрабрен... Моја нада у Христов долазак је сада исто тако снажна као и увек. Учинио сам само оно што сам после много година озбиљног размишљања сматрао својом свечаном дужношћу. Ако сам погрешно, онда је то било на страни добра, на страни љубави према ближњем, на страни уверења у своју дужност пред Богом.« »Једно знам, проповедао сам само оно што сам веровао и Бог је био са мном; Његова сила показивала се у том делу, и много добра је учињено.« »Многе хиљаде, тако изгледа мени као човеку, овим проповедањем времена суда биле су покренуте да проучавају Писма, и да се на тај начин, вером и кропљењем крвљу Христовом, помире са Богом.« (Bliss, pp. 256. 255. 277. 280. 281) »Никада се нисам трудио да изазовем осмех охолих, нити сам клонуо када се свет мрштио. Ни сада нећу да купујем њихову наклоност, нити ћу занемарити своју дужност да не бих изазивао њихову мржњу. Никада нећу тражити свој живот из њихове руке, нити ћу устукнути, надам се, ако треба да га изгубим, ако Бог у свом Провиђењу буде тако одредио.« (J. White, *Life of William Miller*, p. 315)

Бог није одбацио свој народ; Његов Дух је пратио оне који се нису одрекли светлости коју су добили, који нису устали против наде у Христов долазак. У Посланици Јеврејима налазимо речи охрабрења и опомене оним чекаоцима који су у овој кризи издржали пробу: »Не одбацујте, дакле, слободе своје која има велику плату. Јер вам је трпљење од потребе да вољу Божју савршивши примите обећање, јер још мало, врло мало, па ће доћи онај који треба да дође и неће одоцнити. А праведник живеће од вере, ако ли одступи неће бити по вољи душе моје. А ми, браћо, нисмо од оних који одступају на погибао, него од оних који верују да спасу душу.« (Јеврејима 10,35-39)

Ова опомена упућена је Цркви последњег времена и то се очигледно види из речи које указују на близину Господњег доласка: »Јер још мало, врло мало, па ће доћи Онај који треба да дође и неће одоцнити!« Јасно је наговештено да ће наступити привидно одлагање и да ће изгледати као да Господ оклева да дође. Овде објављена поука посебно прилагођена искуству чекалаца овог времена. Они којима су упућене ове речи били су у опасности

да доживе бродолом своје вере. Они су испунили Божју вољу, тако што су следили упутства Његовог Духа и Његове Речи, али са искуствима која су стекли у прошлости нису могли да схвате Његову намеру, нити су могли да препознају пут пред собом, па су били у искушењу да посумњају да ли их Бог заиста води. На то време посебно су се односиле речи: »А праведник ће од вере своје жив бити.« Када је блистава светлост »поноћног поклича« обасјала њихову стазу, када су видели како им отпечаћена пророчанства и знаци који се брзо испуњавају говоре да је Христов долазак близу, ходали су, слободно можемо рећи, служећи се само очима. Међутим, сада оборени неоствареним надама, могли су да опстану само вером у Бога и Његову реч. Ругачи у свету су им говорили: »Преварени сте. Одреците се своје вере, признајте да је сотона покренуо покрет чекалаца Христовог другог доласка!« Међутим, Божја Реч их је опомињала: »Ако ли одступи, неће бити по вољи Моје душе!« Одбацити сада своју веру, одрећи да је сила Светога Духа пратила проповедање поруке, значило би вратити се у пропаст. Речи апостола Павла охрабриле су их да остану чврсти: »Не одбацујте, дакле, слободе своје која има велику плату, јер вам је трпљење од потребе... јер још мало, врло мало, па ће доћи Онај који треба да дође и неће одоцнити!« (Јеврејима 10,35-37) Пред њима је био једини сигуран пут - да се чврсто ухвате за Божја обећања, да наставе да истражују Писма, и да стрпљиво чекају и страже, док не добију више светлости.

ШТА ЈЕ СВЕТИЛИШТЕ?

Библијски текст који је више од свих осталих постао темељ и средишњи стуб вере у други Христов долазак гласи: »До две хиљаде и три стотине дана и ноћи; онда ће се светиња очистити.« (Данило 8,14) Ове речи биле су познате свима који су веровали у скори Господњи долазак. Усне хиљада верника понављале су ово пророчанство као лозинку своје вере. Сви су веровали да од догађаја споменутих у том пророчанству зависи остварење њихових најсјајнијих очекивања и најдражих нада. Било им је показано да се ти пророчки дани завршавају у јесен 1844. године. Заједно са свим осталим припадницима хришћанског света, чекаоци Христовог доласка тада су веровали да Земља, или неки њен део, представља Светилиште. Мислили су да чишћење Светилишта значи чишћење Земље огњем последњег великог дана и да ће се то догодити приликом Христовог другог доласка. Одатле је потекао закључак да ће се Христос 1844. године вратити на Земљу.

Међутим, одређено време је прошло, а Господ се није појавио. Верници су били сигурни да Господња Реч не може да изневери, и да је њихово тумачење пророчанства вероватно било погрешно, али, где се крије грешка? Многи су одмах пресекли чвор изјављујући да се раздобље од 2300 дана и ноћи не завршава 1844. године. Никакав доказ за то нису имали, осим чињенице да Христос заиста није дошао у време када су Га очекивали. Тврдили су да би се Христос сигурно вратио да чистећи Земљу огњем, очисти Све-

тилиште, да се пророчко раздобље заиста завршило 1844. године, а пошто није дошао, значи да се ти дани тада нису ни завршили.

Ако би се прихватио овај закључак морало би се одбацити првобитно израчунавање пророчких раздобља. Било је сигурно да раздобље од 2300 дана и ноћи започиње ступањем на снагу Артаксерксовог едикта о обнављању и изградњи Јерусалима, у јесен 457. године пре Христа. Ако се тај датум узме као почетна тачка, тада се сви проречени догађаји савршено уклапају у објашњење тога раздобља обележеног у Књизи пророка Данила 9,25-27. Шездесет и девет седмица, први део раздобља од 2300 година у трајању од 483 године, требало је да допре до Месије, Помазаника, па се Христово крштење и помазање Светим Духом 27. године наше ере савршено уклапа у систем. Три и по године после крштења, Христос је био разапет, у јесен 31. године наше ере. Седамдесет седмица или 490 година, било је посебно одређено јеврејском народу. Истеком тог раздобља, јеврејски народ запечатио је своје одбацивање Христа прогонством Његових ученика, па су се апостоли 34. године наше ере, окренули незнабошцима. Тада је завршено првих 490 година из ланца од 2300 година, а остало је још 1810 година. Од 34. године наше ере, 1810 година допире до 1844. године. Анђео је рекао: »И тада ће се светиња очистити!« Све наведене појединости из пророчанства до тада су се несумњиво испуниле у одређено време.

Ако ово тумачење буде прихваћено све постаје јасно и складно, осим што се 1844. године није збио ниједан догађај, који би могао да буде проглашен чишћењем Светилишта. Одбацити чињеницу да се раздобље завршава у то време, значило би изазвати општу збрку, значило би одбацити и гледишта која су се темељила на несумњиво испуњеним пророчанствима.

Међутим, Бог је ипак водио свој народ током великог покрета чекалаца Христовог другог доласка; Његова сила и слава пратиле су ово дело, и Он свакако није могао да одобри да се оно заврши у тами и разочарењу, да буде злонамерно проглашено за неко лажно и фанатичко узбуђење. Он свакако није могао да остави своју Реч да буде проглашена сумњивом и несигурном. Иако су многи одбацили своје пређашње рачунање пророчких раздобља, а

покрет, настао на основу њега, прогласили неприхватљивим, било је и других који су били неспремни да се одрекну оних тачака вере и искуства, које су биле потврђене Писмом и сведочењем Божјега Духа. Веровали су да су у току својих истраживања пророчанстава прихватили здрава начела тумачења и да им је дужност да уздижу истине које су већ открили, али и да наставе истраживање Писма. У искреним молитвама испитивали су своја гледишта и проучавали Билбију да открију своје грешке. Пошто нису успели да пронађу ниједну грешку у свом рачунању пророчких раздобља, почели су пажљивије да истражују питање Светилишта.

Током истраживања установили су да нема никаквог библијског доказа за опште прихваћено мишљење да Земља представља Светилиште, међутим, у Библији су пронашли потпуно објашњење појма светилишта, његове природе, места, и служби; сведочанство посвећених писаца је било тако јасно и потпуно да су сва питања била објашњена. Апостол Павле, у својој Посланици Јеврејима, каже: »Тако и први завет имаше правду богомољства и светињу земаљску. Јер скинија беше начињена прва, у којој беше свећњак и трпеза и постављени хлебови, што се зове светиња. А за другим завесом беше скинија, која се зове светиња над светињама, која имаше златну кадионицу, и ковчег завета окован свуда златом, у којему беше златан суд с маном и палица Аронова, која се беше омладила, и плоче завета. А више њега беху херувими славе, који осењаваху олтар.« (Јеврејима 9,1-5)

Светилиште о коме Павле говори било је у ствари шатор који је Мојсије подигао по божанском наређењу као земаљско боравиште Највишега. »И нека ми начине светињу да међу њима наставам« (2. Мојсијева 25,8), гласило је упутство које је Мојсије добио, док је са Богом боравио на Гори. Израилци су путовали пустињом, и шатор је био начињен тако да су могли да га преносе с места на место, али ипак представљао величанствено здање. Његови зидови састојали су се од усправних дасака дебело пресвучених златом, које су биле постављене у лежишта од сребра, док је кров био начињен од низа завеса или прекривача, спољашњи од коже, а унутрашњи од финог лана на коме су били извезени ликови херувима. Осим трема, у коме се налазио олтар за жртве паљенице, сам шатор се састојао од две просторије, назване светиња и светиња над светињама, одво-

јене богатом прекрасном завесом, док је слична завеса затварала улаз у прво одељење Светилишта, светињу.

У светињи се, на јужној страни, налазио свећњак, са седам жижака који су осветљавали одељење непрекидно и дању и ноћу; на северној страни стајао је сто с постављеним хлебовима; испред завесе која је раздвајала светињу од светиње над светињама био је златни кадиони олтар, са којег се мирисни облак тамјана с молитвама Израиља свакодневно уздизао према Богу.

У светињи над светињама стајао је ковчег, сандук од скупоценога дрвета пресвучен златом, ризница са две камене плоче на којима је Бог написао закон Десет заповести. Изнад ковчега, обликујући неку врсту поклопца свете ризнице, налазио се престо милости, величанствено уметничко дело са два херувима, по један са сваке стране, све израђено од чистог злата. У овом одељењу у Светилишту божанска присутност показивала се у облаку славе између херувима.

Пошто су се Јевреји населили у Ханану, ово Светилиште било је замењено Соломуновим храмом, који је, иако трајне природе и већи по димензијама, задржао исте пропорције и био на сличан начин намештен. У овом облику Светилиште је постојало, изузев времена када је лежало у рушевинама, током Даниловог времена – све док га нису разорили Римљани 70. године после Христа.

Ово је једино Светилиште које је икада постојало на Земљи, о коме Библија даје било какве податке. Павле га описује као Светилиште првог завета. Али, зар онда нови завет нема никакво светилиште?

Обраћајући се поново Посланици Јеврејима, истраживачи истине установили су да постоји и друго, новозаветно Светилиште, чије постојање Павле наговештава речима које смо управо навели: »Тако и први завет имаше правду богомољства и светињу земаљску.« Употреба речи »и« показује да је Павле већ раније споменуо ово Светилиште. Вративши се на почетак претходног поглавља, могли су да прочитају: »А ово је глава од тога што говоримо: имамо таквога поглавара свештеничкога који седе с десне стране престола величине на небесима; који је слуга светињама и истинитој скинији, коју начини Господ, а не човек.« (Јеврејима 8,1.2)

Овде је откривено Светилиште новог завета. Светилиште старог завета подигао је човек, изградио га је Мојсије, ово друго подигао је Господ, а не човек. У оном Светилишту службе су обављали земаљски свештеници; док у овоме, Христос, обавља службу с десне стране Оца. Једно Светилиште је било на Земљи, а друго је на Небу.

Осим тога, Шатор који је подигао Мојсије био је начињен по узору. Господ га је упутио: »Као што ћу ти показати слику од шатора и слику од свих светих ствари његових, тако да начините.« Поново му је поверен исти задатак: »И гледај, те начини све ово по слици која ти је показана на гори.« (2. Мојсијева 25,9.40) Павле истиче да је прво Светилиште било »прилика за садашње време, у којој се приносе дарови и жртве«; да су његова света места била »обличје и сен небеских ствари«, да су свештеници који су приносили дарове у складу са законом служили »сени небеских ствари«, и да »Христос не уђе у рукотворену светињу, која је прилика праве, него у само Небо, да се покаже сада пред лицем Божјим за нас.« (Јеврејима 9,9.23; 8,5; 9,24)

Небеско Светилиште, у коме Исус служи на нас, представља велики оригинал, док је Светилиште, које је начинио Мојсије, само копија. Бог је својим Духом надахнуо градитеље тог земаљског Светилишта. Уметничка вештина, показана приликом његове изградње, у ствари је била израз божанске мудрости. Зидови су изгледали као да су начињени од злата, и одсјајивали су на све стране светлост седам жижака златног свећњака. Сто са постављеним хлебовима и кадиони олтар блистали су као углачано злато. Раскошна завеса која је представљала таваницу, извезена ликовима анђела у плавој, пурпурној и скерлетној боји, повећавала је лепоту призора. Иза друге завесе налазила се Шекина, видљиво откривење Божје славе, пред којом је могао да стоји и остане жив једино поглавар свештенички.

Неупоредива раскошност земаљског Светилишта откривала је људском погледу славу небеског Храма у коме Христос, наш Заступник, служи за нас пред Божјим престолом. Боравиште Цара над царевима, у коме Њему служе хиљаде хиљада и десет хиљада пута по десет хиљада стоје пред Њим (Данило 7,10), тај Храм, испуњен славом вечног престола, у коме серафими, ње-

гови блистави чувари, заклањају своје лице у знак обожавања, могао је у највеличанственијој грађевини коју су икада подигле људске руке наћи само бледи одраз своје неизмерности и славе. Ипак, земаљско Светилиште откривало је заједно са својим службама, важне истине о небеском Светилишту и о великом делу које се у њему обавља за спасење човека.

Света места у небеском Светилишту била су представљена светињом и светињом над светињама земаљског Светилишта. Када је апостолу Јовану у виђењу било омогућено да погледа Божји храм на Небу, угледао је »седам жижака огњених који су горели пред престолом«. (Откривење 4,5) Видео је и анђела који је имао »кадионицу златну, а беше му дано много тамјана да да молитвама свих светих на олтар златни пред престолом«. (Откривење 8,3) Пророку је овде било дозвољено да види прво одељење у небеском Светилишту; и угледао је »седам жижака огњених« и »златни олтар«, који су били представљени златним свећњаком и кадионим олтаром у земаљском Светилишту. И затим, »отвори се црква Божја на Небу« (Откривење 11,19) и он је добио прилику да погледа иза унутрашње завесе, у светињу над светињама. Ту је видео »ковчег завета Његова«, представљен светим ковчегом који је Мојсије начинио да се у њему чува Божји закон.

Тако су они који су проучавали ову тему пронашли поуздан доказ да постоји небеско Светилиште. Мојсије је начинио земаљско Светилиште по угледу на слику која му је била показана. Павле каже да му је узор било право Светилиште на Небу. А Јован сведочи да је заиста видео то небеско Светилиште.

У Храму на Небу, у Божјем боравишту, Његов престо утемељен је на правди и суду. У светињи над светињама налази се Његов закон, велико мерило праведности према коме се оцењује целокупно човечанство. Ковчег у коме се чувају плоче Закона покривен је седиштем милости, пред којим Христос приноси своју крв за грешнике. На тај начин представљено је сједињење правде и милости у плану за откупљење човека. Ово сједињење могла је да замисли једино бескрајна мудрост и оствари једино бескрајна сила, то сједињење цело Небо испуњава дивљењем и обожавањем. Херувими у земаљском Светилишту, који са страхопоштовањем гледају према престолу милости, показују каквом заинтересованошћу небеска војска прати дело

откупљења. То је тајна милости у који би и анђели желели да завире – да Бог може бити праведан, иако оправдава грешника који се каје и обнавља свој однос са грешним родом, да је Христос могао да се понизи да из амбиса пропасти подигне небројено мноштво и да га одене у чисту одећу своје праведности, да га сједини с анђелима који никада нису пали и да заувек борави у Божјој присутности.

Христово дело у улози човековог Посредника описано је у прекрасном пророчанству које је записао пророк Захарија у коме Божји слуга говори о Њему као о Бићу »којему је име Клица«. Пророк каже: »Јер ће Он саградити цркву Господњу, и носиће славу, и седеће и владати на свом престолу, и биће свештеник на престолу своме, и савет мирни биће међу обема.« (Захарија 6,12.13)

»Јер ће он саградити цркву Господњу.« Христос је својом жртвом и посредовањем постао истовремено и темељ Божје цркве и њен Градитељ. Апостол Павле указује на Њега као на »камен од угла... на којему сва грађевина састављена расте за цркву свету у Господу, на којему ћете се и ви сазидати за стан Божји у Духу«. (Ефесцима 2,20-22)

»И носиће славу.« Христу припада слава за откупљење грешног рода. Током свих вечних векова откупљени ће певати: »Ономе који нас љуби и уми нас од греха наших крвљу својом... Томе слава и држава у век века!« (Откривење 1,5.6)

»И седеће и владати на свом престолу, и биће свештеник на престолу своме.« Сада још није успостављено Његово царство славе, сада Он још није »на престолу славе своје«. Тек када се Његово посредничко дело буде завршило, Бог ће му дати »престо Давида, оца његова«, царство коме »неће бити краја«. (Лука 1,32.33) Христос као Свештеник, већ сада седи са Оцем на Његовом престолу (Откривење 3,21). На престолу, са вечним, самопостојећим Богом је Онај који »болести наше носи и немоћи наше узе на се«, »који је у свачему искушан као и ми, осим греха«, да би могао »помоћи и онима који се искушавају«. »Ако ко сагреши, имамо заступника код оца, Исуса Христа, праведника.« (Исаија 53,4; Јеврејима 4,15; 2,18; 1. Јованова 2,1) Његово посредовање је улагање Његовог прободеног и сломљеног тела, беспрекорног живота. Његове рањене руке, прободена прса и израњене ноге

траже милост за грешног човека, чије је откупљење плаћено тако неизмерном ценом.

»И савет мирни биће међу обема.« Очева љубав, ништа мање од Синовљеве, представља извор спасења за изгубљени род. Исус је пре него што је отишао рекао својим ученицима: »И не велим вам да ћу Ја умолити Оца за вас, јер сам отац има љубав к вама.« (Јован 16,26.27) »Јер Бог беше у Христу и свет помири са собом.« (2. Коринћанима 5,19) Приликом обављања службе у небеском Светилишту »савет мирни биће међу« обојицом. »Јер Богу тако омиле свет да је и сина својега јединороднога дао да ниједан који Га верује не погине, него да има живот вечни.« (Јован 3,16)

Подпитање: »Шта је Светилиште?«, добило је у Писму јасан одговор. Појам »светилиште«, онако као што је употребљен у Библији, односи се, прво, на Шатор који је подигао Мојсије, као на слику небеске стварности, а друго, на »праву скинију« на Небу, на коју је указивало земаљско Светилиште. Христовом смрћу укинуте су симболичке службе. »Права скинија« на Небу је Светилиште новог завета. Пошто се пророчанство из Данила 8,14. испунило у овом раздобљу, Светилиште о коме говори мора да буде Светилиште новог завета. У време истека 2300 дана и ноћи на Земљи није постојало Светилиште већ много дугих столећа. Према томе пророчанство: »До две хиљаде и три стотине дана и ноћи, онда ће се светиња очистити«, несумњиво се односи на небеско Светилиште.

Ипак треба пронаћи одговор и на најважније питање: Шта представља чишћење Светилишта? Да је таква служба постојала у земаљском Светилишту, потврђују старозаветни списи. Међутим, зар и на Небу постоји нешто што се мора очистити? У Посланици Јеврејима, у 9. поглављу, јасно се говори о чишћењу и земаљског и небеског Светилишта: »И готово све се крвљу чисти по закону, и без проливања крви не бива опроштење. Тако је требало да се обличја небеских овима чисте, а сама небеска бољим жртвама од ових« (Јеврејима 9,22.23) – драгоценом крвљу Исуса Христа.

И у симболичкој и у стварној служби, чишћење се једино могло обавити крвљу, у првој животињском крвљу, у другој крвљу Исуса Христа. Павле као разлог што се чишћење мора обавити крвљу наводи чињеницу да без проливања крви нема опроштења. Опроштење, или уклањање греха је дело које се мора обавити. Али, на

који је начин грех био повезан са Светилиштем, било небеским, било земаљским? То је могуће открити проучавањем симболичке службе, јер су свештеници, који су служили на Земљи, служили »обличју и сену небеских ствари«. (Јеврејима 8,5)

Службе у земаљском Светилишту делиле су се у две категорије: свештеници су свакога дана обављали службу у светињи, док је једном годишње поглавар свештенички обављао посебно дело помирења у светињи над светињама за очишћење Светилишта. Покајани грешници из дана у дан доносили су своје жртве до улаза у Светилиште, и стављајући руке на главу животиње признавали своје грехе и тако их симболички преносили са себе на невину жртву. Животиња је затим била приношена на жртву. »Јер без проливања крви«, каже апостол, нема опроштења греха. »Јер је живот (душа) тела у крви!« (3. Мојсијева 17,11; Бакотић) Прекршени Божји закон захтевао је живот преступника. Крв, која је представљала грешников изгубљени живот, чију кривицу сада носи жртва, свештеник је преносио у светињу и њоме шкропио пред завесом, иза које се налазио ковчег са Законом који је грешник прекршио. У неким случајевима крв није била уношена у светињу, али су свештеници онда морали да једу месо жртве, као што је Мојсије заповедио синовима Ароновим, говорећи: »Даде вам је Господ да носите грех свега збора!« (3. Мојсијева 10,17) И једна и друга церемонија на исти начин симболички су представљале преношење греха од покајника на Светилиште.

То је било дело које је обављано из дана у дан, током целе године. Греси Израиља су на тај начин били преношени на Светилиште, па је била потребна посебна служба за њихово уклањање. Бог је зато заповедио да се обави дело помирења за свако свето одељење у Светилишту. »И тако ће очистити светињу од нечистота синова Израилевих и од преступа њихових у свим гресима њиховим; тако ће учинити и у шатору од састанка који је међу њима усред нечистота њихових.« Дело помирења морало је да буде обављено и за олтар за жртве паљенице, »и тако... га очистити и посветити од нечистота синова Израилевих«. (3. Мојсијева 16,16.19)

Једном годишње, на велики Дан помирења, свештеник је улазио у светињу над светињама да би обавио дело чишћења Светилишта. Служба која се тада обављала довршавала је годишњи низ

служби. На Дан помирења два јарца била су довођена до улаза у Светилиште и за њих је бацана коцка: »Један ждреб Господу, а други ждреб Азазелу.« (3. Мојсијева 16,8) Јарац на кога би пао ждреб за Господа морао је да буде заклан као жртва за грех целог народа. Свештеник је његову крв требало да унесе иза завесе и да њоме пошкропи престо милости и испред њега. Истом крвљу требало је да пошкропи и кадиони олтар који се налазио испред завесе.

»И метнувши Арон обе руке своје на главу јарцу живоме, нека исповеди над њим сва безакоња синова Израилевих и све преступе њихове у свим гресима њиховим, и метнувши их на главу јарцу нека га да човеку спремном да га истера у пустињу. И јарац ће однети на себи сва безакоња њихова у пустињу; и пустиће онога јарца у пустињу.« (3. Мојсијева 16,21.22) Овај јарац више се није враћао у израилски логор, а човек који га је извео у пустињу морао је да опере себе и своју одећу пре него што се врати у логор.

Целокупни обред је био замишљен тако да у свест Израјљаца усади мисао о Божјој светости и Његовој одвратности према греху; осим тога, и да им покаже да сваки додир с грехом загађује човека. Од свакога се тражило да мучи душу своју за време обављања целокупне службе помирења. Морали су се одложити сви послови и сав збор Израилев морао је да проведе цео дан у свечаној скрушености пред Господом, у молитви, у посту и дубоком испитивању срца.

Симболичка служба истицала је врло значајне истине о помирењу. Грешникова замена могла је бити прихваћена; али сам грех није могао бити уклоњен крвљу жртве. Жртва је представљала само средство да се грех пренесе на Светилиште. Приношењем крви грешник је признавао ауторитет Закона, признавао је своју кривицу због преступа и изражавао жељу да добије опроштење вером у заслуге Откупитеља који ће доћи, али тиме још није био потпуно ослобођен законске осуде. Поглавар свештенички би, на Дан помирења, пошто је од народа узео жртву, улазио у светињу над светињама с крвљу те жртве и њоме шкропио престо милости, непосредно изнад Закона, да би задовољио његове захтеве. Тада, у својој посредничкој улози, узимао је грехе на себе и износио их из Светилишта. Стављајући своје руке на главу јарца за Азазела, исповедао би над њим све ове грехе, симболички их

преносећи са себе на јарца. Јарац их је онда са собом односио у пустињу, па се сматрало да су тиме заувек уклоњени из народа.

Оваква служба се обављала као »обличје и сен небеских ствари«. Све оно што се у земаљском Светилишту приликом служби симболички обављало, обавља се стварно приликом службе у небеском Светилишту. После свога узнесења, наш Спаситељ је започео своје дело као наш Поглавар свештенички. Павле каже: »Јер Христос не уђе у рукотворену светињу, која је прилика праве, него у само небо, да се покаже сада пред лицем Божјим за нас.« (Јеврејима 9,24)

Свештеникова служба током године у првом одељењу Светилишта, »иза завесе« која се налазила на улазу у прво одељење Светилишта и раздвајала светињу од трема, представљала је дело службе које је Христос започео приликом свог узнесења. Било је то дело које су свештеници обављали за време свакодневне службе, износећи пред Бога крв жртава за грех, али и тамјан који се уздизао с молитвама Израиља. Тако је и Христос износио своју крв пред Оца у корист грешника, али и драгоцени мирис своје праведности, молитава покајаних верника. Такво дело службе обављало се у првом одељењу Светилишта на Небу.

Тамо су Христови ученици вером пратили свога Господа, када се уздизао и нестајао с њиховог видика. Тамо су биле упућене све њихове наде, као што Павле каже: »Да се ухватимо за наду која нам је дата, коју имамо као тврд и поуздан ленгер душе, која улази и иза најдаље завесе, где Исус уђе напред за нас, поставши поглавар свештенички до века.« »Ни с крвљу јарчијом нити телећом, него кроз своју крв уђе једном у светињу, и нађе вечни откуп.« (Јеврејима 6,19.20; 9,12)

Осамнаест столећа обављало се ово дело службе у првом одељењу Светилишта. Христова крв, принесена у корист покајаних грешника, осигуравала им је опроштење и могућност да буду прихваћени пред Богом, али су њихови греси и даље остајали записани у књизи извештаја. Међутим, као што се у симболичкој служби дело помирења обављало на крају сваке године, тако ће се, пре него што Христово дело откупљења људи буде завршено, обавити и дело помирења за уклањање греха из небеског Светилишта. То дело је започело када је истекло пророчко раздобље од 2300 дана и ноћи. У то време, као што је прорекао про-

рок Данило, наш Поглавар свештенички ушао је у светињу над светињама да обави последњи део свога свечаног задатка – да очисти Светилиште.

Као што су се у старо доба греси народа вером преносили на жртву за грех и преко крви симболички, на земаљско Светилиште, тако су се у новом завету греси покајника вером стављали на Христа и стварно преносили у небеско Светилиште. И као што се симболичко чишћење земаљског Светилишта постизало уклањањем греха којима је било укаљано, тако се и стварно чишћење небеског Светилишта мора постићи уклањањем, или брисањем греха који су у њему били записани. Међутим, пре него што се то постигне, морају бити испитане књиге извештаја да би могло бити одлучено ко је, покајањем и вером у Христа, стекао право на благослове помирења. Чишћење Светилишта, према томе, обухвата и дело истраге – дело суђења. Ово дело биће обављено пре него што Христос буде дошао да избави свој народ; јер када буде дошао, и награда ће бити с Њиме да би свакоме могао дати према његовим делима (Откривење 22,12).

Тако су они, који су следили светлост пророчке речи схватили да је Христос, уместо да 1844. године, после завршетка раздобља од 2300 дана и ноћи, дође на Земљу у ствари ушао у светињу над светињама небеског Светилишта да обави завршно дело службе помирења које претходи Његовом доласку.

У ствари, схватили су да док је жртва за грех указивала на Христа као на жртву, и док је поглавар свештенички представљао Христа као Посредника, да је јарац за Азазела представљао сотону, зачетника греха, на кога ће греси свих искрених покајника коначно бити стављени. Када је поглавар свештенички, заслугом крви жртве за грех, уклањао грехе из Светилишта, стављао их је на јарца за Азазела. Када Христос, заслугом своје крви, буде уклањао грехе свога народа из небеског Светилишта, ставиће их на сотону, који ће, када судска одлука буде извршена, морати да поднесе коначну казну. Јарац за Азазела био је одвођен у ненастањену земљу, да се више никада не врати у заједништво Израиљаца. Тако ће и сотона заувек бити прогнан из близине Бога и Његовог народа, избрисан из друштва живих приликом коначног уништења греха и грешника.

У СВЕТИЊИ НАД СВЕТИЊАМА

Наука о Светилишту представљала је кључ којим је разјашње-на тајна разочарања из 1844. године. Она је изнела на видело заокружени систем истина, повезан и складан, показујући да је Божја рука усмеравала велики покрет чекалаца Христовог другог доласка; она је открила и њихову садашњу дужност, објашњавајући њихов положај и дело које им је поверено. Као што су Исусови ученици после страшне ноћи мука и разочарења били радосни угледавши свога Господа, тако су сада радосно клицали они који су се у вери надали Његовом другом доласку. Очекивали су да ће се Он појавити у слави да награди своје слуге. Када су њихове наде изневерене, изгубили су Исуса из вида и узвикнули као некада Марија покрај Његовог празног гроба: »Узеше мога Господа и не знам где Га метнуше!« А сада су Га поново угледали у светињи над светињама, свог милостивог Поглавара свештеничког, који ће се ускоро појавити као њихов Цар и Избавитељ. Светлост која је заблистала из Светилишта расветлила је прошлост, садашњост и будућност. Знали су да их је Бог водио руком свога непогрешивог провиђења. Иако су, слично првим ученицима, пропустили да правилно схвате вест коју су објављивали, она је ипак била правилна у свему. Њеним обављивањем испунили су Божју намеру, а њихов рад није био узалудан пред Господом. »По великој милости Господњој прерође-ни за живу наду« радовали су се »радошћу неисказаном и просла-вљеном«. (1. Петрова 1,3.8)

Оба пророчанства, и оно у Књизи пророка Данила 8,14: »До две тисуће и три стотине дана и ноћи, онда ће се светиња очистити¹«, и вест првог анђела из Књиге Откривења: »Бојте се Бога и подајте Му славу, јер дође час суда његова«, указивала су на Христову службу у светињи над светињама, на предадвентни суд, а не на Његов долазак да избави свој народ и уништи безаконике. Грешка није била у израчунавању пророчког раздобља, већ у догађају који ће се збити на крају 2300 дана и ноћи. Због ове грешке верници су доживели разочарење, али све што је било најављено у пророчанству, и све што су по Писму могли очекивати да ће се догодити, заиста се и догодило. У исто време, док су оплакивали пропаст својих нада, збивао се догађај наговештен њиховом вешћу, догађај који је морао да се одигра пре него што се Господ појави да донесе награду својим слугама.

Христос је дошао, али не на Земљу, као што су очекивали, већ, као што је симболима наговештено, у светињу над светињама Божјег храма на Небу. Пророк Данило га је представио како долази да се покаже пред Богом: »И видех у утварама ноћним, и гле, као Син човечји иђаше с облацима небеским, и дође« - не на Земљу, већ – »до Старца и стаде пред њиме.« (Данило 7,13)

И пророк Малахија је прорекао овај долазак: »И изненада ће доћи у цркву своју Господ, којег ви тражите, и анђео заветни, којег ви желите, ево, доћи ће, вели Господ над војскама.« (Малахија 3,1) Господњи долазак у Његов храм био је изненадан и неочекиван за припаднике Његовог народа. Они Га нису очекивали на том месту. Сматрали су да ће доћи на Земљу, »у огњу пламене, који ће дати освету онима који не познају Бога и не слушају Јеванђеља Господа нашега Исуса Христа«. (2. Солуњанима 1,8)

¹ Од јеврејске речи »SADAG« које значи »бити праведан«. Реч се у овом облику појављује само једном у Старом завету, што значи да има посебно значење. Преводиоци је узимају у различитом значењу, као што су: »оправдан«, »стављен у прави положај«, »бити проглашен праведним«, »бити оправдан«, »бити одбрањен«. Превод »очишћен« долази из Септуагинте, а прихвата га и Вулгата. Од наших преводиоца Шарић каже: »Тада ће светиште доћи до свога права«. - прим. прев.

Ипак, припадници Божјег народа још нису били спремни да се сретну са својим Господом. Још се за њих морало обавити посебно дело припреме. Требало је да приме светлост која ће управити њихове мисли према Божјем храму на Небу; и док у вери буду пратили свога Поглавара свештеничког приликом обављања Његове службе у Светилишту, биће им откривене нове дужности које треба да обаве. Црква је морала да добије још једну опомену и поуку.

Пророк је рекао: »Али, ко ће поднети дан доласка Његова? И ко ће се одржати када се покаже? Јер је Он као огањ ливчев и као мило бељарско и сешће као онај који лије и чисти сребро, и очистиће синове Левијеве, и претопиће их као злато и сребро, и они ће приносити Господу приносе у правди.« (Малахија 3,2.3) Они који ће живети на Земљи у време када Христос у небеском Светилишту буде престао да обавља своју посредничку службу, мораће да стоје пред светим Богом без посредника. Њихова одећа ће тада морати да буде неокаљана, њихов карактер кропљењем крвљу очишћен од греха. Божјом благодаћу и својим марљивим напорима они ће морати да буду победници у борби против зла. И док на Небу буде трајао предадвентни суд, док се греси покајаних верника буду уклањали из Светилишта, у крилу Божјег народа на Земљи биће обављено посебно дело очишћења, дело одбацивања греха. Ово дело је јасније представљено у порукама из 14. поглавља Откривења.

Када се ово дело буде обавило, Христови следбеници биће спремни за Његов долазак. »И угодан ће бити Господу принос Јудин и јерусалимски као у старо време и као пређашњих година.« (Малахија 3,4) Тада ће Црква, коју ће Господ приликом свога доласка узети себи, бити »славна Црква, која нема мане ни мрштине или таквога чега«. (Ефесцима 5,27) Она ће тада бити као »зора, лепа као месец, чиста као сунце, страшна као војска са заставама«. (Песма над песмама, 6,9)

Осим Господњег доласка у Храм, Малахија је овим речима прорекао и Његов други долазак, Његово појављивање да обави дело суда: »И доћи ћу к вама на суд, и бићу брз сведок против врачара и против прељубочинаца и против оних који се куну криво и против оних који закидају најам најамнику и удовици и сироти и дошљаку

криво чине и не боје се Мене, вели Господ над војскама.» (Малахија 3,5) Апостол Јуда описује исти призор и каже: »Гле, иде Господ с хиљадама светих анђела својих да учини суд свима и да покара безбожнике за сва њихова безбожна дела којима безбожност чинише.« (Јуда 14.15) Овај долазак, и Господњи долазак у свој Храм, су два одвојена и различита догађаја.

Христов долазак као нашег Поглавара свештеничког у светињу над светињама да очисти Светилиште, описан у Данилу 8,14; долазак Сина човечјег к Старцу, приказан у Књизи пророка Данила 7,13; Господњи долазак у свој Храм, проречен речима пророка Малахије, све су то описи истог догађаја; који је представљен и доласком женика на свадбу, у Христовој краткој причи о десет девојака из 25. поглавља Јеванђеља по Матеју.

У лето и јесен 1844. године била је објављана вест: »Ето женика где иде!« Тада су се издвојиле две групе људи које су представљене мудрим и лудим девојкама – једна група која је радосно очекивала долазак свога Господа, и која се марљиво припремала да Га дочека; и друга, која је деловала нагонски, под утицајем страха, и била задовољна теоријом истине, али је остала без Божје благодати. У тој краткој причи, када је женик дошао, »готове уђоше с њим на свадбу«. Долазак женика, истакнут овде, догађа се пре свадбе. Свадба представља тренутак у коме Христос преузима своје царство. Свети град, Нови Јерусалим, који је престоница и представник царства, назван је »невестом, Јагњетовом женом«. Анђео је позвао Јована и рекао му: »Ходи да ти покажем невесту, Јагњетову жену!« Јован наставља опис и каже: »И одведе ме у духу на гору велику и високу, и показа ми град велики, свети Јерусалим, где силази с неба од Бога.« (Откривење 21,9.10) Према томе, јасно је да невеста представља Свети град, и да су девојке које излазе да дочекају женика симбол Цркве. У Откривењу је истакнуто да су припадници Божјег народа гости на свадбеној свечаности. Ако су *гости*, онда не могу бити представљени и као *невеста*. Христос ће, као што је рекао пророк Данило, примити од Старца на Небу »власт, славу и царство«. Он ће примити Нови Јерусалим, престоницу свога царства, »невесту, украшену мужу својему«. (Данило 7,14; Откривење 21,2) Када буде примио царство, Он ће доћи у свој слави својој, као Цар над царевима и Господар над господарима,

да избави свој народ, све оне који ће »сести за трпезу с Аврамом и Исаком и Јаковом у царству небескоме« (Матеј 8,11; Лука 22,30), да учествују у Јагњетовој свадбеној вечери.

Објављивање вести: »Ето женика где иде«, у лето 1844. године навело је хиљаде верника да очекују непосредни долазак свога Господа. У означено време Женик је заиста дошао, али не на Земљу, као што су људи очекивали, већ на Небо, к Старцу, на свадбу, да прими своје царство. »И готове уђоше с њим на свадбу, и затворише се врата.« Није требало да и сами буду присутни на свадби, јер се она догађа на Небу, док су они и даље на Земљи. Христови следбеници требало је да »чекају господара својега када се врати са свадбе« (Лука 12,36). Међутим, треба да разумеју Његово дело и да Га у вери следе када буде излазио пред Бога. Управо у том смислу је речено да треба да уђу на свадбу.

У причи су управо они који су имали уља у својим судовима са жишцима својим ушли на свадбу. Они који су, осим познавања истине која се заснива на Писму, имали и Духа Божјега и Његове благодати, и који су, у ноћи свога кушања, стрпљиво чекали, претражујући Библију да добију јасније видело - управо су они схватили истину о небеском Светилишту и о промени Спаситељеве службе, и они су у вери пратили Његов рад у небеском Светилишту. И сви који у складу са сведочанствима из Писма прихватиле исте истине, вером следећи Христа док улази пред Бога да обави последње дело посредовања, да би после његовог завршетка примио своје царство – сви они представљени су као мудре девојке које су ушле на свадбу.

У краткој причи записаној у Јеванђељу по Матеју у 22. поглављу, употребљена је иста слика свадбе, а предадвентни суд јасно је стављен у време пре свадбе. Пре свадбе цар долази да види госте, да установи да ли су сви одевени у свадбено рухо, у неокаљану одећу карактера опраног и убељеног у крви Јагњетовој (Матеј 22,11; Откривење 7,14). Онај који се нашао без свадбеног руха био је избачен, док су сви за које је приликом прегледа установљено да имају прикладну одећу, били прихваћени пред Богом и проглашени достојним да добију део у Његовом царству и да седну на Његов престо. Ово дело испитивања карактера, одређивања ко је

спреман за Божје царство, представља дело предадвентног суда, завршно дело службе у небеском Светилишту.

Када дело истраживања буде завршено, када буду испитани и одлучени случајеви свих оних који су у сва времена тврдили да следе Христа, тада, а не пре тога, време милости биће завршено и врата милости биће затворена. Тако смо једном кратком реченицом: »И готове уђоше с њим на свадбу и затворише се врата«, поведени кроз цело раздобље Спаситељеве завршне службе све до времена када ће бити довршено велико дело човековог спасења.

За време служби које су се обављале у земаљском Светилишту и које су, као што смо видели, биле слика служби у небеском Светилишту, када би поглавар свештенички на Дан помирења ушао у Светињу над светињама, престајала је служба у светињи, у првом одељењу Светилишта. Бог је заповедио: »А нико да не буде у шатору од састанка када он уђе да чини очишћење у светињи, докле не изађе и заврши очишћење за себе и за дом свој и за сав збор Израилев.« (3. Мојсијева 16,17) Исто тако, када је Христос ушао у светињу над светињама да обави завршно дело помирења, престао је да служи у првом одељењу. Међутим, када је служба у првом одељењу била завршена, почела је служба у другом. Када је у време обредне службе, поглавар свештенички на Дан помирења излазио из светиње, одлазио је пред Бога да принесе крв жртве за грех за цели Израил, односно за оне Израилјце који су се истински покајали за своје грехе. Тако је и Христос завршио само један део своје службе као наш Посредник, да би започео други део свога рада, али Он и даље приноси своју крв пред Оцем за све грешнике.

Чекаоци другог Христовог доласка 1844. године нису разумели ову истину. Иако је прошло време када су очекивали Спаситеља, они су и даље веровали да је Његов долазак близу; сматрали су да је наступила одлучујућа криза и да је Христос престао да пред Богом обавља своје дело посредовања за грешнике. Чинило им се да Библија учи да ће се време милости за човека завршити кратко време пре стварног Господњег доласка на небеским облацима. Изгледало им је да то произилази из текстова који указују на време када ће људи тражити, куцати на врата милости, али им се она неће отварати. Сада су се питали није ли датум очекиваног Христовог доласка у ствари време почетка раздобља које ће непосред-

но претходити Његовом доласку. Објавивши поруку да је настало време суда, помислили су да су извршили своју дужност према свету и да су се ослободили терета одговорности за спасавање грешника. Богохулно и дрско ругање безаконика изгледало им је као још један доказ да се Божји Дух заиста повукао од оних који су одбацили Његову милост. Све то утврђивало их је у уверењу да је време милости завршено или, као што су говорили, да су се »затворила врата милости«.

Међутим, јаснија светост се појавила после истраживања појма Светилишта. Сада су увидели да су били у праву када су веровали да се завршетком раздобља од 2300 дана и ноћи у јесен 1844. године догодило нешто врло значајно. Међутим, иако је истина да су се врата наде и милости која су хиљаду и осам стотина година омогућавала људима приступ Богу сада затворила, отворила су се једна друга врата, па је људима опроштење греха било понуђено Христовим посредовањем у светињи над светињама. Један део Његове службе био је завршен, само зато да своје место уступи другоме. И даље су постојала »отворена врата« у небеско Светилиште, у коме Христос обавља своју посредничку службу за грешнике.

И сада су схватили значење Христових речи у Откривењу, упућених Цркви управо тога времена: »Тако говори свети и истинити, који има кључ Давидов, који отвори и нико не затвори, који затвори и нико не отвори. Знам твоја дела, гле, дадох пред тобом врата отворена, и нико их не може затворити.« (Откривење 3,7.8)

Управо ће они који вером следе Исуса у великом делу помирења примити благослове Његовог посредовања у њихову корист, док они који одбаце видело о овом делу Његове службе неће од њега имати никакве користи. Јевреји који су одбацили видело објављено Христовим првим доласком, који су одбили да поверују у Њега као Спаситеља света, неће моћи да добију опроштење преко Њега. Када је Исус после свога узнесења ушао са својом крвљу у небеско Светилиште да би на своје ученике излио благослове свога посредовања, Јевреји су остали да у потпуној тами наставе своје бескорисне жртве и приносе. Служба симбола и сенки је укинута. Та врата, кроз која су људи раније налазили приступ Богу, нису више била отворена. Јевреји су одбили да траже Бога на једини начин на који су могли да Га нађу, преко службе у небеском Све-

тилишту. Управо зато нису ни успоставили везу са Богом. За њих су врата била затворена. Нису имали никаквог знања о Христу као истинској жртви и једином Посреднику пред Богом, и зато нису ни могли да уживају у благословима Његовог посредовања.

Стање Јевреја који нису веровали представља слику стања безбрижних и невернички расположених људи који се издају за хришћане и који свесно одбијају да се упознају са службом нашег милостивог Поглавара свештеничког. Када је поглавар свештенички у доба церемонијалне службе улазио у Светињу над светињама, од припадника целог Израилља се захтевало да се окупе око Светилишта и да на најсвечанији начин скрушено изађу пред Бога, да би могли да приме опроштење својих греха и да не би били искључени из заједнице верних. Колико је важније да на стварни Дан очишћења схватимо дело нашег Поглавара свештеничког и знамо које дужности стоје под нама.

Људи не могу некажњено да одбацују опомене које им Бог у својој милости шаље. Небо је у Нојево доба људима у свету послало поруку, и њихово спасење зависило је од тога како ће је примити. Пошто су је одбацили, Божји Дух се повукао, напустио грешни род и он је нестао у водама Потопа. У време, Аврамово, милост је престала да позива грешне становнике Содома, и сви, осим Лота, његове жене и две кћери, изгубили су живот у огњу који је пао с неба. Тако је било и у Христове дане. Божји Син објавио је неверним Јеврејима свога нараштаја: »Ето ће вам се оставити ваша кућа пуста!« (Матеј 23,38) Гледајући унапред последње дане, та иста Неизмерна сила изјавила је, говорећи о онима који »љубави истине не примише да би се спасли«: »И зато ће им Бог послати силу преваре да верују лажи, да приме суд сви који не вероваше истини, него волеше неправду.« (2. Солуњанима 2,10-12) Када такви људи одбаце учење Његове Речи, Бог повлачи свога Духа и препушта их преварама које воле.

Међутим, Христос и сада посредује за човека, и видело ће бити даровано онима који га траже. Иако чекаоци другог Христовог доласка у почетку нису схватили ову истину, она им је касније постала јасна када су почели да проучавају библијске текстове у којима је описан њихов прави положај.

Када је 1844. године истекло одређено време, настало је доба велике кризе за оне који су и даље веровали у Христов долазак. Њихова једина потпора, која их је учврстила у одређивању њиховог правог положаја, било је видело које је њихове мисли усмеравало према небеском Светилишту. Неки међу њима престали су да верују у своје раније израчунавање пророчких раздобља, па су људским или чак сотонским силама почели да приписују снажан утицај Светога Духа који је пратио покрет чекалаца другог доласка. Други су били чврсто уверени да их је Господ водио у прошлости, и док су чекали и стражили, док су се молили да упознају Божју вољу, схватили су да је њихов велики Поглавар свештенички започео други део своје службе и, пратећи Га у вери, могли су да сагледају завршно дело које Црква треба да обави. Јасније су схватили и вест првог и другог анђела, постали су спремни да прихвате и да свету објаве свечану опомену трећег анђела из Откривења, 14. поглавље.

БОЖЈИ НЕПРОМЕНЉИВИ ЗАКОН

»И отвори се црква Божја на Небу и показа се ковчег завета Његова.« (Откривење 11,19) Ковчег Божјег завета налази се у светињи над светињама, у другом одељењу Светилишта. За време службе у земаљском Светилишту, које је служило »слици и сени небеских ствари« (Јеврејима 8,5), ово одељење отварано је једино на велики Дан помирења да би се Светилиште очистило. Према томе, изјава да је отворен Божји Храм на Небу и да се може видети Његов ковчег завета указује на отварање светиње над светињама у небеском Светилишту 1844. године, када је Исус ушао у њега да обави завршно дело помирења. Они који су у вери следили свога Поглавара свештеничког, када је започео своју службу у светињи над светињама, могли су да виде Његов ковчег завета. Док су проучавали истину о Светилишту успели су да схвате да је дошло по промене у Спаситељевој служби, видели су да Он сада служи пред Божјим ковчегом завета, приносећи своју крв за грешнике.

У ковчегу завета у Светилишту на Земљи налазиле су се две камене плоче, на којима су били написани прописи Божјег закона. Ковчег је био само ризница у којој су чуване таблице Закона, и присутност ових божанских прописа давала му је вредност и светост. Када је отворен Божји храм на Небу, могао се видети ковчег Његовог завета. У светињи над светињама, у Светилишту на Небу, Божји закон се чува као светиња – Закон који је сам Бог изговорио усред грома на Синају и написао својим прстом на каменим плочама.

Божји закон у небеском Светилишту је велики оригинал, а прописи написани на каменим плочама и забележени у Мојсијевом петокњижју били су само његов верни препис. Они који су успели да схвате ову важну чињеницу, могли су да разумеју свети и непроменљиви карактер Божјег закона. Сагледали су, као никада пре тога, снагу Спаситељевих речи: »Докле небо и земља стоји, неће нестати ни најмањег слова или једне титле из закона док се све не изврши.« (Матеј 5,18) Божји закон, као откривење Његове воље, као израз Његовог карактера, мора вечно да остане »као веран сведок на небесима«. Ниједна његова заповест није укинута; ниједно слово и ниједна титла измењена. Псалмиста је рекао: »Довека је, Господе, Реч твоја утврђена на небесима.« »Верне су све заповести његове, тврде су за век века.« (Псалам 119,89; 111,7.8)

У самом срцу Декалога налази се четврта заповест, као што је била у почетку објављена: »Сећај се дана од одмора да га светкујеш. Шест дана ради и свршуј све послове своје, а седми је дан одмор Господу Богу твојему; тада немој радити ниједнога посла, ни ти, ни син твој, ни кћи твоја, ни слуга твој, ни слушкиња твоја, ни живинче твоје, ни странац који је међу вратима твојим. Јер је за шест дана створио Господ небо и земљу, море и што је год у њима, а у седми дан почину, зато је благословио Господ дан од одмора и посветио га.« (2. Мојсијева 20,8-11)

Божји Дух утицао је на срце ових истраживача Његове Речи. Довео их је до уверења да су у незнању кршили овај пропис не поштујући Створитељев дан одмора. Почели су да истражују разлоге за светковање првог дана у седмици уместо дана који је Бог посветио. У Библији нису успевали да пронађу ниједан доказ да је четврта заповест укинута, или да је дан одмора промењен; благослови који су од почетка пратили седми дан никада нису били уклоњени. Они су се заиста искрено трудили да упознају и извршавају Божју вољу; и сада, када су себе видели као преступнике Божјег закона, жалост је испунила њихова срца, па су своју оданост Богу показали светковањем Његовог светог дана одмора.

Многобројни и озбиљни напори били су уложени да се поколеба њихова вера. Уколико је земаљско Светилиште било

симбол или слика небеског, свакоме је морало бити јасно да је и Закон који је чуван у земаљском ковчегу завета морао бити веродостојан препис Закона у ковчегу на Небу, и да прихватање истине о небеском Светилишту обухвата и признавање захтева Божјег закона и обавезу светковања Суботе из четврте заповести. Ту се крила тајна огорченог и одлучног противљења складном тумачењу Писма које је откривало Христову службу у небеском Светилишту. Људи су покушавали да затворе врата која је Бог отворио, и да отворе она која је Бог затворио. Међутим, Бог, »који отвори и нико не затвори, који затвори и нико не отвори«, изјављује: »Дадох пред тобом врата отворена, и нико их не може затворити!« (Откривење 3,7.8) Христос је отворио врата или започео службу у светињи над светињама, светлост је заблистала из отворених врата небеског Светилишта, и показало се да је четврта заповест обухваћена Законом који се тамо чува; оно што је Бог утврдио, ниједан човек не може да обори.

Они који су прихватили истину о Христовом посредовању и трајности Божјег закона, установили су да су ове истине представљене и у Откривењу, у 14. поглављу. Поруке тог поглавља садрже троструко упозорење које треба да припреми становнике Земље за Господњи други долазак. Објава: »Јер дође час суда Његова«, указује на завршни део Христове службе за спасење човека. Она оглашава истину која мора да буде објављена све док Спаситељево посредовање не престане и док се Он не врати на Земљу да узме себи свој народ. Дело суда, које је започело 1844. године, мора да се настави све док случајеви свих људи, и живих и мртвих, не буду одлучени; према томе, оно ће трагати све до краја времена милости. Да би људи могли да се припреме да опстану на суду, порука их позива: »Бојте се Бога и подајте Му славу«, затим додаје: »Поклоните се Ономе који је створио небо и земљу, и море и изворе водене!« Последица прихватања ових порука објашњене су речима: »Овде је трпљење светих који држе заповести Божје и веру Исусову!« (Откривење 14,12) Да би се припремили за суд, људима је неопходно да држе Божји закон. Тај исти Закон биће и мерило према коме ће на суду бити оцењиван човеков карактер. Апостол Павле изјављује: »Који у закону сагрешисе, по закону ће се осудити... на

дан када Бог узасуди тајне људске по јеванђељу мојему преко Исуса Христа.« Затим овако наставља: »Него ће се оправдати они који га творе!« (Римљанима 2,2-16) Вера је у држању Божјег закона, јер »без вере није могуће угодити Богу«. »И шта год није по вери, грех је!« (Јеврејима 11,6; Римљанима 14,23)

Први анђеоло позвао је људе да се »боје Бога и да му дају славу«, да се поклоне Ономе који је створио небо и Земљу. Да би то могли да постигну, морали су да поштују Његов закон. Стари мудрац је рекао: »Бога се бој и заповести његове држи, јер то је све човеку!« (Проповедник 12,13) Без послушности Његовом закону никакво обожавање не може бити угодно Богу. »Јер је ово љубав Божја да заповести његове држимо!« »Ко одвраћа ухо своје да не чује закона, и молитва је његова мрска!« (1. Јованова 5,3; Приче 28,9)

Дужност да обожавамо Бога утемељена је на чињеници да је Он човеков Створитељ и да Њему сва остала бића дугују своје постојање. И где год је у Библији објављен Његов захтев да ужива веће право на поштовање и обожавање од свих богова незнабожаца, навођени су и докази Његове стваралачке моћи: »Јер су сви богови у народа ништа, а Господ је небеса створио!« (Псалам 96,5) »С киме ћете Ме, дакле, изједначити, да бих био као он, вели Свети. Подигните горе очи своје и видите: ко је то створио?« »Јер овако вели Господ који је створио небо, Бог, који је саздао земљу и начинио је и утврдио... Ја сам Господ и нема другога!« (Исаија 40,25.26; 45,18) И псалмиста каже: »Познајте Господа да је Бог. Он нас је створио, и ми смо достојање Његово!« (Псалам 100,3) »Ходите, поклонимо се, припаднимо, клекнимо пред Господом Творцем својим!« (Псалам 95,6) Небеска бића, која на небесима обожавају Бога, овако објављују разлог због кога су дужна да му се клањају: »Достојан си, Господе, да примиш славу и част и силу, јер си Ти саздао све!« (Откривење 4,11)

У Књизи Откривења, у 14. поглављу, људи су позвани да се поклоне Створитељу; а пророчанство истиче групу верника, који надахнути троструком анђеоском поруком, почињу да држе Божје заповести. Једна од тих заповести упућује непосредно на Бога као Створитеља. Четврта заповест овако гласи: »А седми је дан одмор Господу Богу твојему... Јер је за шест дана створио Господ

небо и земљу, и море и што је год у њима, а у седми дан почину; зато је благословио Бог седми дан и посветио га.« (2. Мојсијева 20,10,11) О дану за одмор, Суботи, Господ је објаснио да је она »знак... да знате да сам Ја Господ Бог ваш.« (Језекиљ 20,20) Дао је и разлог за то: »Јер је за шест дана створио Господ небо и земљу, а у седми дан почину и одмори се.« (2. Мојсијева 31,17)

»Субота као успомена на стварање је важна зато што нас стално подсећа на прави разлог обожавања Бога«, јер је Он наш Створитељ, а ми Његова створења. »Субота је према томе уграђена у сам темељ богослужења, јер на најутицајнији начин уздиже ту велику истину, што ниједна друга установа не чини. Истински темељ богослужења, не само у току седмог дана, већ сваког богослужења, налази се у разлици између Створитеља и Његових створења. Та велика чињеница никада не сме застарити нити се сме заборавити.« (J.N. Andrews, *History of the Sabbath*, ch. 27) Бог је у Едему установио Суботу да би ту велику истину заувек утиснуо у мисли људи, и све док чињеница да је Он наш Створитељ буде била разлог да Га слаavimo и обожавамо, и Субота ће остати да буде знак и успомена. Да су сви људи наставили да светкују Суботу, мисли човека и његова љубав били би усмерени према Своритељу као објекту поштовања и обожавања, и никада не би било идолопоклоника, ни атеиста, ни неверника. Светковање Суботе је знак оданости правом Богу, »Ономе који је створио небо и земљу, и мора и изворе водене«. Из тога произлази да ће порука која позива људе да обожавају Бога и држе Његове заповести, посебно тражити од њих да држе четврту заповест.

Као супротност онима који држе Божје заповести и имају веру Исусову, трећи анђео истиче другу групу, а против њених заблуда објављује свечану и страшну опомену: »Ко се год поклони Звери и икони њезиној и прими жиг на чело своје или на руку своју, и он ће пити од вина гнева Божјега!« (Откривење 14,9,10) Правилно тумачење употребљених симбола неопходно је за разумевање ове поруке. Шта је представљено симболом звери, иконе и жига?

Низ пророчанстава у којима налазимо ове симболе почиње текстовима у Откривењу, у 12. поглављу, са аждахом која је покушавала да уништи Христа још приликом Његовог рођења. За аждаху

се каже да представља сотону (Откривење 12,9), који је покренуо Ирода да покуша да убије Исуса. Међутим, најважнији сотонин представник у вођењу рата против Христа и Његовог народа током првих столећа хришћанске ере била је Римска империја, у којој је многобоштво било религија претежног дела становништва. Зато аждаха, иако је првенствено представљала сотону, у ширем смислу представља и симбол паганског Рима.

У 13. поглављу, у стиховима од 1-10, описана је друга звер, »као рис«, којој је аждаха предала »силу своју, и престо свој, и област велику«. Овај симбол, као што већина протестаната верује, представља папство, које је наследило силу, престо и власт некадашње Римске империје. О овој звери сличној рису је речено: »И дана јој бише уста која говоре велике ствари и хуљења... и отвори уста своја за хуљење на Бога, да хули на име Његово, и на кућу Његову, и на оне који живе на небу. И дано јој би да се бије са светима, и да их победи; и дана јој би област над сваким коленом и народом, и језиком и племеном.« Ово пророчанство, које је скоро истоветно с описом Малог рога у Данилу, 7. поглавље, несумњиво се односи на папство.

»И дана јој би област да чини четрдесет и два месеца.« А онда, каже пророк, »видех једну од глава њезиних као рањену на смрт«. И поново: »Ко у ропство води, биће у ропство одведен; ко ножем убије, ваља да он ножем буде убијен.« Четрдесет и два месеца су иста као и »време, времена и пола времена«, три и по године или 1260 дана из Књиге пророка Данила, 7. поглавље – време када ће папска сила тлачити Божји народ. Ово раздобље, као што је речено у претходним поглављима, почиње успостављањем папске супремације 538. године после Христа и завршава се 1798. године. У то време француска армија одвела је папу у заробљеништво, папска сила задобила је смртоносну рану, и испунило се пророчанство: »Ко у ропство води, биће у ропство одведен!«

У овом тренутку појављује се нови симбол. Пророк каже: »И видех другу звер где излази из земље, и имаше два рога као у јагњета.« (Откривење 13,11) Појављивање ове звери као и начин њеног појављивања указују да је држава коју представља друга-чија од оних које су биле представљене претходним симболима.

Велика царства која су управљала светом била су представљена пророку Данилу као грабљиве звери, које се појављују када се »четири ветра небеска ударише на великом мору«. (Данило 7,2) У Откривењу, у 17. поглављу, један анђеолова пророку да воде представљају »људе и народе и племена и језике«. (Откривење 17,15) Ветрови су симбол сукоба. Четири ветра небеска која се сударају на широком мору представљају страшне призоре освајања и револуција уз чију помоћ царства долазе на власт.

Међутим, звер с роговима као у јагњета била је виђена »где излази из земље«. Уместо да обори друге силе да би учврстила себе, држава, представљена на овај начин, мора да настане на до тада незаузетој територији, да расте постепено и мирољубиво. Она, дакле, није могла да се појави међу бројним и међусобно сукобљеним државама Старог света – тог олујног мора »колена и народа и језика и племена«. Њу треба потражити на западном континенту.

Која је држава у Новом свету 1798. године почела да стиче моћ, да пружа доказе о својој будућој величини и снази и привлачи пажњу целог света? Примена овог симбола је несумњива. Једна држава, и само једна једина, испуњава најаве овог пророчанства; око несумњиво указује на Сједињене Америчке Државе. Често су се писци и историчари несвесно служили мислима, чак и тачним речима светог писца приликом описивања настанка и развоја ове државе. Пророк је видео звер како »излази из земље«, према преводиоцима, реч која је овде преведена као »излази« могла би се дословно превести и као »проклијати као биљка, израсти«. И, као што смо видели, држава је морала да настане на до тада незапоседнутој територији. Један истакнути писац, описујући настајање Сједињених Држава, говори о »мистерији њеног настајања из празнине« и каже: »Као безгласна семенка израсли смо у империју.« (G. A. Townsend, *The New World Compared With the Old*, p. 462) Један европски часопис из 1850. године говори о Сједињеним Државама као о необичној империји, која се »појавила« и »окожуена тишином земље свакога дана увећавала своју моћ и понос«. (*The Dublin Nation*) Едвард Еверет, у једном говору о Оцима ходочасницима, оснивачима ове државе, каже: »Да ли су тражили неко забачено

место, нешкодљиво по својој повучености, сигурно по својој усамљености, на коме би мала црква из Лајдена могла да ужива слободу савести? Погледајте само те огромне области којима су они, у мирољубивом освајачком походу... пронели заставу крста!» (Говор одржан у Плимуту, Масачусетс, 22. децембра 1824. године, р. 11)

»Имаше два рога као у јагњета.« Рогови које има јагње указују на младост, невиност и нежност, прикладно представљајући карактер Сједињених Држава у време када су показане пророку као земља која »излази« 1798. године. Међу хришћанским изгнаницима који су побегли у Америку и у њој потражили уточиште од краљевског тлачења и свештеничке нетрпељивости многи су чезнули за влашћу организованом на широким темељима грађанске и верске слободе. Њихови погледи нашли су своје место у Декларацији о независности, која је нагласила велику истину да су »сви људи створени једнаки« и да располажу неотуђивим правом на »живот, слободу и тражење среће«. Устав је грађанима гарантовао право на самоуправљање, што значи да ће представници које је народ изабрао изгласавати и спроводити законе. Била је гарантована и верска слобода; сваком човеку било је дозвољено да служи Богу према захтевима своје савести. Републиканство и протестантизам постали су темељна начела државног уређења. Ова начела уједно су и тајна снаге и напредовања ове земље. Сви потлачени и погажени широм целог хришћанства окренули су се према овој земљи пуни очекивања и много наде. Милиони су потражили њене обале, и Сједињене Државе уздигле су се у ред најмоћнијих земаља у свету.

Међутим, звер с роговима као у јагњета, »говорила је као аждаха. И сву власт прве звери чињаше пред њом, и учини да се земља и који живе на њој поклони првој звери, којој се исцели рана смртна... говорећи онима што живе на земљи да начине икону звери која имаше рану смртну и оста жива.« (Откривење 13,11-14)

Рогови као у јагњета и глас као у аждахе указују на изразиту разлику између онога што говори и онога што чини држава представљена на овај начин. »Речи« државе су одлуке њене законодавне и судске власти. Овим делима поништиће та либерална и мирољубива начела која је прихватила као темељ своје поли-

тике. Пророчанство да ће говорити као аждаха и »чинити сву власт прве звери« јасно наговештава развој духа нетрпељивости и прогонства који су показивали народи представљени аждахом и звери сличној рису. Изјава да ће звер са два рога »учинити да се земља и који живе у њој поклоне првој звери« указује да ће власти те земље усвојити неке прописе који ће представљати указивање почасту папству.

Таква дела биће у изразитој супротности с начелима ове владавине, с природом њених слободних установа, с непосредним и свечаним заветима Декларације о независности и Устава. Оснивачи државе мудро су покушали да спрече Цркву да се послужи ауторитетом световне власти, и тако изазове неизбежне последице – нетрпељивост и прогонство. Устав тражи да »Конгрес не доноси никакав закон којим би се успоставила нека религија или забранило слободно исповедање неке религије«, и да се »никакав верски услов не сме постављати као квалификација за било коју службу од јавног поверења у Сједињеним Државама«. Само уз очигледно кршење ових чувара народне слободе, грађанске власти могле би да наметну поштовање неког верског прописа. Међутим, недоследност оваквог поступања не би била ништа већа од оне која је приказана симболом. Ради се о звери с роговима као у јагњета – која изгледа непорочна, нежна и безопасна, иако говори као аждаха.

»Говорећи онима што живе на земљи да начине икону звери која имаше рану смртну и оста жива.« Овде је јасно описан облик државне власти у којој законодавна власт стоји у рукама народа, што је најизразитији доказ да су Сједињене Државе стварно држава наведена у пророчанству.

Међутим, шта је »икона зверина«? Како се она може начинити? Икону треба да начини дворога звер, и она представља звер. Она се зато и назива икона зверина. Да бисмо открили како изгледа икона и како треба да се начини, морамо проучити карактеристике саме звери – папства.

Када се прва Црква покварила одступајући од једноставности Јеванђеља и прихватајући незнабожачке обреде и обичаје, изгубила је Божју силу и Божји Дух; да би задобила контролу над саве-

шћу људи потражила је подршку световне власти. Последица је било папство, Црква која је усмеравала моћ државе и служила се њоме да би унапредила своје интересе, посебно приликом кажњавања »јеретика«. Да би Сједињене Државе начиниле икону звери, верске власти морале би да стекну такву контролу над грађанским властима да Црква буде у стању да се послужи ауторитетом државе да би постигла своје циљеве.

Где год је Црква стекла световну власт, служила се њоме да би казнила оне који су одступили од њених догми. Протестантске Цркве које су пошле стопама Рима образујући савез са световним силама показале су сличну жељу да ограниче слободу савести. Пример таквог понашања је дугогодишње прогонство које је спроводила Англиканска црква против оних који се нису слагали с њеним учењем. У току шеснаестог и седамнаестог столећа, хиљаде неконформистичких (енглески протестанти – дисентери, презвитеријанци, индепенденти) проповедника било је присиљено да бежи из својих цркава, и многи, пастори и обични верници, били су изложени новчаним казнама, тамницама, мучењима и мученичкој смрти.

Управо је отпад прве Цркве навео њене старешине да потраже помоћ грађанских власти и тај потез припремио је пут развоју папства – звери. Павле каже: »Јер неће доћи док не дође најпре отпад и не покаже се човек безакоња, син погибљи.« (2. Солуџанима 2,3) Према томе, отпад у Цркви припремиће и пут стварању иконе зверине.

Библија тврди да ће пре Господњег доласка у Цркви завладати стање духовног опадања, слично ономе које је владало током првих столећа хришћанства. »Али знај да ће у последње дане настати времена тешка. Јер ће људи постати саможиви, среброљупци, хвалише, поносити, хулници, непокорни родитељима, неблагодарни, неправедни, нељубавни, непримирљиви, опадачи, неуздржници, бесни, недоброљубиви, издајници, нагли, надувени, који више маре за сласти него ли за Бога. Који имају обличје побожности, а силе су се њезине одрекли.« (2. Тимотију 3,1-5) »А Дух разговетно говори да ће у последња времена одступити неки од вере слушајући лажне духове и науке ђаволске.« (1. Тимотију 4,1) сотона ће деловати »са

сваком силом и знацима и лажним чудесима и са сваком преваром неправде«. И сви који »љубави истине не примише да би се спасли« биће препуштени себи да прихвате »силу преваре, да верују лажи« (2. Солуњанима 2,9-11). Када буде достигнуто ово стање безбожности, наступиће исте последице као и током првих векова.

Велике разлике у веровањима међу протестантским Црквама многи наводе као необориви доказ да никаквим напорима неће бити наведене на макар само привидно верско јединство. Међутим, већ годинама у Црквама протестантског усмерења постоји јака и све снажнија жеља да се оствари јединство утемељено на заједничким доктринарним начелима. Да би се такво јединство остварило, свака расправа о темама о којима не постоји општа сагласност – ма колико оне биле важне с библијског становишта – мора се одложити.

Чарлс Бичер, у проповеди коју је одржао 1846. године, изјавио је да су проповедници »евангеличких протестантских Цркава стално изложени не само страшном притиску чисто људских страховања, већ живе, крећу се и дишу у потпуно исквареној атмосфери, тако да се свакога часа позивају на све ниже елементе своје природе да би ућуткали истину и савили колена пред силом отпада. Зар се нешто слично није догађало и са Римом? Зар и ми не проживљавамо поново његов живот? Шта непосредно видимо пред собом? Још један општи сабор? Светски скуп? Евангеличку алијансу? Свеопшти симбол вере?« (Проповед на тему »The Bible a Sufficient Creed«, одржана у Форт Вауне, Индијана, 22. фебруара 1846) И када све то буде постигнуто, у напору да буде осигурана потпуна сагласност, биће то само корак према употреби силе!

Када водеће Цркве у Сједињеним Државама, уједињене око догми које су им заједничке, почну да утичу на државу да наметне њихове декрете и подржи њихове установе, онда ће протестантска Америка створити икону или копију римске хијерархије, а изрицање грађанских казни онима који другачије верују биће неизбежна последица.

Дворога звер натераће све, »мале и велике, богате и сиромашне, слободњаке и робове« да носе »жиг на десној руци њиховој или на челима њиховим, да нико не може ни купити ни продати, осим

ко има жиг, или име звери или број имена њезина.« (Откривење 13,16,17) Опомена трећег анђела гласи: »Ко се год поклони звери или икони њезиној и прими жиг на чело своје или на руку своју, и он ће пити од вина гнева Божјега!« Звер, споменута у овој поруци, чије обожавање је наметнуто одлуком двороге звери, је прва звер, односно звер слична рису из Откривења, 13. поглавље -папство. »Икона зверина« представља онај облик отпалог протестантизма који ће се развити када протестантске Цркве буду затражиле помоћ грађанских власти да наметну своје догме. Још нам преостаје да дефинишемо »жиг звери«!

Пошто је објавило опомену против обожавања звери и њене иконе, пророчанство каже: »Овде је трпљење светих, који држе заповести Божје и веру Исусову.« (Откривење 14,12) Када су они који држе Божје заповести на овај начин стављени као супротност онима који обожавају звер и њену икону и примају њен жиг, произлази да држање Божјег закона са једне стране, и његово кршење са друге, представљају линију раздвајања између Божјих следбеника и оних који обожавају звер.

Посебно обележје звери, па према томе и њене иконе, је кршење Божјих заповести. Пророк Данило овако говори о малом рогу, о папству: »И помишљаће да промени времена и законе.« (Данило 7,25) Апостол Павле ту исту силу описује као »човека безакоња«, који се уздиже изнад Бога. Једно пророчанство допуњује друго. Само мењањем Божјег закона папство је могло да се уздигне изнад Бога, јер сваки који свесно држи тако промењени закон одаје врхунску почаст оној сили која је променила Закон. Оваква послушност папским законима ознака је оданости папи, уместо Богу.

Папство је покушало да промени Божји закон. Друга заповест, која забрањује обожавање идола, изостављена је из закона, а четврта је тако промењена да наређује светковање првог, уместо седмог дана као дана одмора. Међутим, паписти као разлог изостављања друге заповести наводе да је непотребна, јер је обухваћена првом, и да они преносе закон тачно онако како је Бог замислио да буде схваћен; и да се зато не ради о промени коју је пророк најавио. Овде се говори о намерној, промишљеној

промени: »Помишљаће да промени времена и законе!« Промена у четвртој заповести представља тачно испуњење пророчанства. Једини ауторитет који стоји иза ове промене је ауторитет Цркве. Овде се папска власт отворено уздигла изнад Бога.

Док ће Божји следбеници бити посебно обележени својим поштовањем четврте заповести - јер је Субота знак Његове стваралачке моћи и подршка Његовом захтеву да ужива човеково поштовање и верност - обожаваоци звери препознаваће се по својим напорима да униште успомену на Створитеља да би уздигли римску установу. Управо је у корист недеље хијерархија први пут поставила своје дрске захтеве; њено прво позивање на ауторитет државне силе требало је да јој послужи да присили људе на поштовање недеље као »Господњег дана«. Међутим, Библија указује на седми дан, а не на први, као Господњи дан. Сам Христос је рекао: »Дакле је господар Син човечји и од суботе!« Четврта заповест гласи: »А седми је дан одмор Господу Богу твојему!« (2. Мојсијева 20,10) Бог га преко пророка Исаије овако назива: »Мој свети дан!« (Марко 2,28; Исаија 58,13)

Тако често понављано тврђење да је Христос променио дан одмора оборено је Његовим властитим речима. У Беседи на Гори благослова Он је рекао: »Не мислите да сам Ја дошао да покварим закон или пророке; нисам дошао да покварим, него да испуним. Јер вам заиста кажем: докле небо и земља стоји, неће нестати ни најмањег словца или једне титле из закона док се све не изврши. Ако ко поквари једну од ових најмањих заповести, и научи тако људе, најмањи назваће се у царству небескоме; а ко изврши и научи, тај ће се велики назвати у царству небескоме.« (Матеј 5,17-19)

Протестанти углавном признају да Библија не подржава промену дана одмора. То је отворено речено у списима које издају Америчко трактатско друштво (American Tract Society) и Америчка заједница недељних школа (American Sunday School Union). Једно од тих дела признаје »да Нови завет потпуно ћути што се тиче изричите наредбе о светковању дана одмора (реч је о недељи, првом дану у седмици) или о одређеним правилима његовог светковања.« (George Elliott, *The Abiding Sabbath*, p. 184)

Други писац каже: »Све до часа Христове смрти никаква промена дана светковања није била учињена« и »колико извештаји показују, они (апостоли) нису... дали никакву изричиту наредбу којом би наметали одбацивање седмог дана као дана одмора, и премештање дана одмора на први дан у седмици.« (А. Е. Waffle, *The Lord's Day*, pp. 186-188)

Поклоници римске хијерархије признају да је промену дана одмора учинила њихова Црква и изјављују да протестанти светковањем недеље признају њен ауторитет. У делу »Католички катехизам хришћанске религије«, одговарајући на питање који дан треба светковати из послушности четвртој заповести, дата је следећа изјава: »У току важења старог закона, субота је била посвећени дан; али је Црква, по савету Исуса Христа, вођена Светим Духом, суботу заменила недељом; и тако ми данас светкујемо први, а не седми дан. Значи да је сада недеља Господњи дан.«

Као знак ауторитета Католичке цркве, католички писци наводе »само дело промене дана одмора од суботе на недељу, што и протестанти одобравају... јер светкујући недељу, они признају право Цркве да одређује празнике и да њима располаже у доба владавине греха«. (Henry Tuberville, *An Abridgement of the Christian Doctrine*, p. 58) Шта је онда промена дана одмора него знак, или жиг ауторитета Римске цркве – »жиг зверин«?

Римска црква није се одрекла свога захтева за превлашћу, и докле год свет и протестантске Цркве прихватају дан одмора који је она створила, истовремено одбацујући библијски дан одмора, стварно одобравају тај захтев. Протестантске Цркве могу се позивати на ауторитет традиције и црквених отаца да подупру ту промену; али чинећи то, занемарују управо оно начело које их је одвојило од Рима – »Библија и само Библија је вера протестаната!« Сваки католик у стању је да види да протестанти варају сами себе, да својевољно затварају очи пред чињеницама. И док покрет за озакоњење светковања недеље стиче присталице, он се може радовати, сигуран да ће се цео протестантски свет једнога дана вратити под заставу Рима.

Присталице Рима изјављују да »светковањем недеље протестанти указују поштовање, и против своје воље, ауторитету (Католичке) Цркве.« (Mgr. Segur, *Plain Talk About the Protestantism of Today*,

р. 213) Озакоњење светковања недеље у протестантским Црквама је озакоњење обожавања папства – звери. Они који одлучују да светкују лажни уместо правог дана одмора, иако су разумели захтеве четврте заповести, заклињу се тиме на верност оној сили која га је увела. Међутим, самим актом наметања верске обавезе ауторитетом световне власти, Цркве ће начинити икону зверину, па ће озакоњење светковања недеље у Сједињеним Државама бити озакоњење обожавања звери и иконе њезине.

Ипак, хришћани из прошлих нараштаја светковали су недељу, сматрајући да тиме поштују библијски дан одмора, а и данас има правих хришћана у свим Црквама, не изузимајући ни католичку, који искрено верују да је недеља дан одмора по божанском одређењу. Бог прихвата њихове искрене намере и њихову честитост. Међутим, када светковање недеље буде наметнуто законом, али када свет буде упућени у обавезност светковања правог дана одмора, сваки који буде кршио Божју заповест да би послушао пропис који иза себе нема никакав виши ауторитет осим ауторитета Рима, издигнуће тиме папство изнад Бога. Он ће се тиме заклинасти на верност Риму и сили која је озаконила установу коју је увео Рим. Он ће тиме обожавати звер и њену икону. Када људи на тај начин одбаце установу за коју је Бог изјавио да представља знак Његовог ауторитета, и почну уместо ње да светкују дан који је Рим изабрао с циљем да пружи доказ своје премоћи, прихватиће тиме знак оданости Риму, »жиг зверин«. Све док ово питање не буде отворено изнесено пред људе и све док од њих не буде затражено да бирају између Божјих и људских заповести, они који буду наставили да иду путем кршења заповести неће примити »жиг звери«.

Најстрашнија претња, икада упућена смртницима, садржана је у поруци трећег анђела. Заиста је страшан грех који призива изливање Божјег гнева непомешаног с милошћу! Зато људи не смеју остати у тами када се ради о овом веома важном питању; упозорење које указује на овај грех мора бити објављено свету пре изливања божанских судова, да би сви сазнали зашто ће бити изливени и да би добили прилику да их избегну. Пророчанство каже да ће први анђео објавити своју поруку »сваком племену и језику и

колону и народу«. Опомена трећег анђела, која представља део те исте троструке поруке, мора добити исту ширину објављивања. Она се по пророчанству објављује »великим гласом« анђела који лети посред неба; и она ће заиста привући пажњу света.

На крају великог сукоба цело хришћанство биће подељено у две велике групе – на оне који држе Божје заповести и имају веру Исусову, и на оне који обожавају звер и њену икону и примају њен жиг. Иако ће Црква и држава ујединити своје снаге да натерају »све, мале и велике, богате и сиромашне, слободњаке и робове« (Откривење 13,16) да приме »жиг зверин«, припадници Божјег народа неће га прихватити. Пророк са Патмоса гледа »оне који победише звер и икону њезину и жиг њезин и број имена њезина, где стоје на мору стакленоме и имају гусле Божје«; и певаху песму Мојсијеву и Јагњетову«. (Откривење 15,2.3)

ДЕЛО РЕФОРМЕ

Пророк Исаија је прорекао да ће у време послетка бити извршена реформа у области светковања правог седмичног дана одмора: »Овако вели Господ: пазите на суд и творите правду, јер ће скоро доћи спасење Моје, и правда ће се Моја објавити. Благо човеку који тако чини, и сину човечјему који се држи тога, чувајући суботу да је не оскврни и чувајући руку своју да не учини зла.« »А туђине који пристану уз Господа, да му буду слуге, који год држе суботу да је не оскврне и држе завет Мој, њих ћу довести на свету гору своју и развеселићу их у дому својем молитвеном.« (Исаија 56,1.2.6.7)

Ове се речи, као што се види из целог текста, односе на хришћанско доба: »Господ Господ говори који сабира прогнанике Израилеве: још ћу му сабрати осим оних који су сабрани.« (Исаија 56,8) Овде је проречено прикупљање незнабожаца уз помоћ Јеванђеља. Над онима који тада буду светковали Суботу изречен је благослов. И тако се обавеза држања четврте заповести продужује после распећа, васкрсења и узнесења Исуса Христа на време када ће Његове слуге, објављивати радосну поруку свим народима.

Господ је преко истог пророка заповедио: »Свежи сведочанство, запечати закон Мојим ученицима.« (Исаија 8,16) Печат Божјег закона налази се у четвртој заповести. Само она, међу свих десет, објављује име и титулу свог Законодавца. Она га објављује као Створитеља неба и Земље и на тај начин истиче да Он пре свих

осталих има право на поштовање и обожавање. Осим тог прописа, у Декалогу ништа друго не показује чији ауторитет стоји иза издавања тог Закона. Када је настојањем папске силе дан одмора, Субота, био промењен, уклоњен је печат са Закона. Исусови ученици позвани су да га обнове уздицањем Суботе из четврте заповести до њеног правога положаја као дана успомене на Створитеља и као знака Његовог ауторитета.

»Закон и сведочанство тражите!« Док се умножавају међусобно сукобљене науке и теорије, Божји закон остаје једино непогрешиво мерило према коме се морају оцењивати сва мишљења, све науке и теорије. Пророк каже: »Ако ли ко не говори тако, њему нема зоре.« (Исаија 8,20)

Поново, је издата заповест: »Вичи из грла, не устежи се, подигни глас свој као труба, и објави народу Мојему безакоња његова и дому Јаковљеву грехе њихове.« Не припадници поквареног света, већ они које Господ назива својим народом, треба да буду укорењени због својих преступа. Он сам даље изјављује: »Премда Ме сваки дан траже, и ради су знати путеве Моје, као народ који твори правду и не оставља суда Господа Бога својега.« (Исаија 58,1.2) Овим речима описана је група верника која мисли да је праведна и наизглед показује велику заинтересованост да служи Богу, иако строги и свечани укор Онога који испитује срца, показује да су њени припадници прекршили божанске прописе.

Пророк и сада истиче одредбу која је била занемарена: »Подигнућеш темеље који ће стајати од колена до колена, и прозваћеш се који сазида развалине и оправи путеве за насеља. Ако одвратиш ногу своју од суботе да не чиниш што је теби драго на Мој свети дан, ако прозовеш суботу милином, свети дан Господњи славним, и будеш га славио не идући својим путевима и не чинећи што је теби драго, и не говорећи речи, тада ћеш се веселити у Господу.« (Исаија 58,12-14) Ово пророчанство односи се и на наше време. Када је под утицајем зимске силе, Субота била промењена, начињена је пукотина у Божјем закону. Међутим, дошло је време да се она поправи и да се поставе темељи који ће послужити многим нараштајима.

Суботу посвећену Створитељевим одмарањем и благословом, светковао је Адам у својој невиности у светом Едему, исти Адам ју је светковао и када се покајао после пада у грех, иако је био протеран из свог срећног дома. Светковали су је и сви патријарси, од Авеља до праведног Ноја, до Аврама, до Јакова. Када се изабрани народ налазио у оковима у Египту, многи су, окружени потпуним идолопоклонством, изгубили знање о Божјем закону, али када је Господ избавио Израиља, објавио је окупљеном мноштву свој закон на величанствен и страشان начин, да би знали Његову вољу, да би Га се бојали и били Му заувек послушни.

Од тога дана па све до данас очувано је сазнање о Божјем закону на Земљи, а Субота из четврте заповести била је светкована. Иако је »човек безакоња« успео да погази Божји свети дан, ипак, и у дане његове надмоћности било је, на тајним местима скривених, верних душа које су је светковале. Од времена реформације, у сваком нараштају било је оних који су подржавали њено светковање. Сведочанство о трајности Божјег закона и светој обавези према Суботи као успомени на стварање, стално је објављивано без обзира на честе презире прогонства.

Ове истине, као што је наглашено у Откривењу, у 14. поглављу, у вези са »вечним Јеванђељем«, представљаће обележје Христове Цркве у време Његовог доласка, пошто се као резултат објављивања троструке анђеоске вести наводи: »Овде је трпљење светих који држе заповести Божје и веру Исусову.« (Откривење 14,12) Ово је последња порука која ће бити објављена пре Господњег доласка. Непосредно после њеног објављивања пророк види Сина човечјега како долази у слави да пожње жетву земаљску.

Они који су прихватили светлост о Светилишту и непроменљивости Божјег закона били су испуњени радошћу и дивљењем, када су сагледали сву лепоту и сагласност истина које су им приказане. Пожелели су да се светлост која им је изгледала тако драгоцену објави и осталим хришћанима; нису могли друкчије него да верују да ће је и они радосно прихватити. Међутим, истине по којима су се они разликовали од света, многи, који су себе проглашавали Христовим следбеницима, нису дочекали добродо-

шлицом. Послушност четвртој заповести захтевала је жртву пред којом је већина устукнула.

Када је била објављена истина о суботи као о дану одмора, многи су размишљали као световни људи и говорили: »Ми смо увек светковали недељу, наши очеви су је светковали, а и многи добри и побожни људи умрли су срећни светкујући је. Ако су они били у праву, онда смо и ми. Светковање овог новог дана одмора довело би нас у несклад са светом и ми више не бисмо имали утицаја на њега. Шта би мала група светковатеља седмог дана могла да постигне против целога света који светкује недељу?« Јевреји су, служећи се сличним доказима, покушавали да оправдају своју одлуку да одбаце Христа. Бог је прихватио њихове очеве када су приносили животињске жртве, па због чега онда њихови синови не би могли стећи спасење идући истим путем? У време Лутера папски пријатељи тврдили су да су искрени хришћани умирали у католичкој вери и да је, према томе, таква религија довољна за спасење. Такво размишљање је велика препрека сваком напредовању у вери и животу.

Многи су тврдили да је светковање недеље одавно прихваћена доктрина и током многих векова широко распрострањени обичај у крилу Цркве. Насупрот овом тврђењу било је показано да су Субота и њено светковање много старији и распрострањенији обичај, стар као и сам свет, и да ужива потврду и Бога и анђела. Када су полагани темељи Земљи, када су заједнички певале јутарње звезде, и када су сви синови Божји радосно узвикивали, тада су положени и темељи Суботи (О Јову 38,6,7; 1. Мојсијева 2,1-3). Зато ова установа заиста има право на наше поштовање, јер није била успостављена никаквим људским ауторитетом, нити почива на људским традицијама; основао ју је Вечни Бог и наредио својом вечном Речју.

И када је пажња људи била усмерена на проблем седмичног дана одмора, проповедници великих Цркава почели су да изврћу Божју Реч, трудећи се да је протумаче на такав начин да њеним сведочењем умире узнемирену савест својих верника. И заиста, они који се нису потрудили да сами истражују Писма, задовољили су се закључцима који су одговарали њиховим жељама. Њихови пастири покушавали су да оборе истину разним тврдњама, лукавством,

отачком традицијом и ауторитетом Цркве. Њени заступници били су принуђени да уз помоћ Библије устану у одбрану веродостојности четврте заповести. Скромни људи, наоружани једино Речју истине, одупрли су се нападима учених људи, који су, изненађени и гневни, морали да установе да су њихова лукавства немоћна у борби против једноставног, поштеног размишљања људи који су боље познавали Библију него људску филозофију.

У недостатку библијских текстова који би им ишли у прилог, многи су упорно, заборављајући да су се људи истом методом служили против Христа и Његових апостола, постављали питање: »Зашто велики људи из наше средине нису схватили потребу да се нешто мења у погледу световања седмичног дана одмора? Само ретки међу њима верују у оно у што ви верујете! Не можемо прихватити да сте само ви у праву, и да су сви учени људи у свету у заблуди?«

За побијање ових приговора било је неопходно навести учење Библије и податке о Господњем поступању према свом народу током свих протеклих времена. Бог делује преко оних који чују и слушају Његов глас, преко оних који ће, уколико буде неопходно, изговарати и непријатне истине, преко оних који се неће устручавати да укоре омиљене грехе. Разлог зашто Он учене људе и људе на високим положајима не поставља за вође реформаторских покрета је у томе што се они ослањају на своје догме, теорије и теолошке системе и не осећају никакву потребу да их Бог нечему научи. Једино они који успоставе лични додир са Извором мудрости биће способни да схвате и објасне Писма. Људи који имају мало школског знања понекад су позвани да објаве истину, не зато што су ненаучени, већ зато што се не осећају толико самодовољни да не дозволе да их Бог поучи. Они уче у Христовој школи, а њихова скромност и послушност чини их великима. Поверавајући им познавање своје истине, Бог им указује част, према којој све земаљске почести и људске величине ништавно изгледају.

Већина чекалаца Христовог доласка одбацила је истине о Светилишту и Божјем закону, а многи су изгубили и поверење у покрет и прихватили нездрава и међусобно супротстављена гледишта о пророчанствима која су се односила да то дело. Многи су упали у замку да поново постављају одређене датуме Христовог

доласка. Светлост која је сада обасјавала истину о Светилишту, могла је да им помогне да схвате да ниједно пророчко раздобље не допире до Христовог доласка; да тачно време Господњег доласка није проречено. Међутим, напуштајући истину, наставили су да одређују датум за датумом и да се исто толико пута разочарају, јер Господ није дошао.

Када је црква у Солуну прихватила погрешна гледишта о Христовом доласку, апостол Павле саветовао је верницима да у светлости Божје Речи пажљиво испитују своје наде и очекивања. Наводио им је пророчанства која су говорила о догађајима који се морају збити пре Његовог доласка и доказивао да немају никаквог разлога да Исуса очекују у своје време. »Да вас нико не превари никаквим начином!« (2. Солуњанима 2,3), гласе његове речи опомене. Ако се буду упустили у очекивања непотврђена Писмом, биће наведени на погрешан пут; разочарања ће их изложити поругама неверника, па ће доћи у опасност да подлегну обесхрабрењу и буду у искушењу да посумњају у истине неопходне за своје спасење. Апостоле препоруке Солуњанима садрже важну поуку и за оне који живе у последње дане. Многи чекаоци Христовог доласка сматрали су да уколико своју веру не повежу са неким одређеним датумом не могу бити тако ревни и марљиви у својој припреми. Међутим, када су се њихове наде изнова будиле, да би опет биле изневерене, њихова вера трпела је такве ударце да им је постало скоро немогуће да прихвате велике истине пророчке Речи.

Објављивање одређеног времена суда, приликом проповедања прве анђеоске вести, било је у складу с Божјом наредбом. Израчунавање пророчких раздобља на којима се темељила та вест, стављање истека 2300 дана и ноћи у јесен 1844. године, свакако је било беспрекорно. Понављани напори усмерени на проналажење нових датума почетка и завршетка овог пророчког раздобља, као и непотпун начин размишљања неопходан да подржи та гледишта, не само да су одводили душе од истине, већ су излагали презиру све напоре уложене у тумачење пророчанства. Што је чешће постављање одређених датума другог доласка, и њихово што шире објављивање, то се боље задовољавају сотонини циљеви. Пошто одређено време прође, он његове заступнике изла-

же подсмесима и поругама и тако излаже срамоћењу и велики покрет чекалаца Христовог другог доласка из 1843. и 1844. године. Они који истрају у овој заблуди коначно ће као време Христовог доласка поставити неки датум у далекој будућности. У складу са тим биће наведени да прихвате лажну сигурност, па ће многи остати у заблуди све док не постане прекасно.

Историја старог Израиља представља изразиту слику искустава, која су у прошлости стицали припадници покрета чекалаца Христовог доласка. Бог је водио своје следбенике у том покрету, исто онако као што је водио синове Израиљеве приликом изласка из Египта. Приликом великог разочарења њихова вера била је окушана као и вера синова Израиљевих код Црвеног мора. Да су се и даље ослањали на руку водиљу која је била с њима приликом стицања искустава у прошлости, видели би »спасење Божје«. Да су сви који су заједнички радили у делу из 1844. године прихватили и поруку трећег анђела и да су је почели објављивати у сили Светога Духа, Бог би се моћно придружио њиховим напорима. Права плима светлости излила би се на свет. Становници Земље били би пре много година опоменути, завршно дело би било обављено, и Христос би дошао да избави свој народ.

Божја воља није била да Израиљци 40 година лутају пустињом, јер је желео да их поведе право у Хананску земљу и да их тамо утврди као свет и срећан народ. Али, »не могоше ући за неверство« (Јеврејима 3,19). Због неверства и отпада изгинули су у пустињи, а други су заузели њихово место и ушли у Обећану земљу. На сличан начин, није било у складу с Божјом вољом да се Христов долазак тако дуго одлаже и да припадници Његовог народа толико година остану у овом грешном и тужном свету. Међутим, неверовање их је одвојило од Бога! Када су одбили да обаве дело које им је одредио, други су били позвани да објаве вест. Исус је из милости према свету, одложио свој долазак, тако да грешници могу добити још једну прилику да чују опомену и да у Њему нађу заклон пред Божјим гневом који ће се излити.

Данас, као и у прошла времена, објављивање истине која укорава грех и заблуде свога времена, наићи ће на противљење. »Јер сваки који зло чини мрзи на видело и не иде к виделу да не пока-

рају дела његових, јер су зла.» (Јован 3,20) Када увиде да уз помоћ Библије не могу да докажу своја гледишта, многи одлучују да их задрже по сваку цену и, испуњени рђавим духом, нападају карактер и побуде оних који устану да бране непопуларне истине. То је начин поступања који је сотона следио у свим временима. Илију су прогласили за човека који уноси немир у Израил; Јеремију да је издајник; Павла да је опоганио Храм. Од тих времена па све до данашњег дана, они који су желели да остану верни истини били су жигосани као бунтовници, јеретици или расколници. Многи људи који имају превише слабу веру да би могли прихватити сигурну пророчку Реч, прихватиће с безусловним поверењем оптужбе против оних који се усуђују да осуде њихове садашње грехе. Овакав дух све више и више ће јачати. Библија јасно говори да се приближава време када ће се државни закони у толикој мери сукобљавати с Божјим законом да ће сваки који буде желео да држи све Божје заповести, морати као неки злочинац да поднесе срамоту и казну.

Узимајући у обзир све ово, каква је дужност весника истине? Да ли треба да закључи да не треба да објављује истину, јер се често, као једини исход, догађа да људи почну да избегавају или одбацују њене захтеве? Не! Он нема ништа више разлога да им ускрати сведочанство Божје Речи само зато што оно изазива противљење, него што су га имали ранији реформатори. Признања вере која су објавили свети Божји људи и мученици била су забележена за добро будућих нараштаја. Ти живи примери светости и непоколебљивог поштења допрли су до нас да би надахнули храброшћу оне који су сада позвани да устану као сведоци за Бога. Они су примили благодат и истину, не само за себе, већ да би познавање Бога преко њих могло да обасја Земљу. Да ли је Бог дао светлост својим слугама и у овом нараштају? Ако је тако, онда морају допринети да оно обасја свет!

Бог је у давна времена рекао једноме човеку који је говорио у Његово име: »Али, дом Израилев неће те послушати, јер неће мене да послушају!« Међутим, ипак је додао: »Него им кажи речи Моје, послушали или не послушали!« (Језекиљ 3,7; 2,7) Божјем слуги тога времена упућена је заповест: »Подигни глас свој као

труба и објави народу Мојему безакоња његова и дому Јаковљеву грехе његове!» (Исаија 58,1)

Сваки човек који је, колико год му прилике то дозвољавају, примио светлост истине, добио је и део исте свечане и страшне одговорности, као и пророк Исаија, коме је била упућена следећа Господња Реч: »И тебе, сине човечји, тебе поставих стражарем дому Израилеву; слушај, дакле, реч из Мојих уста и опомињи их од Мене. Када речем безбожнику: безбожниче, погинућеш, а ти не проговориш и не опоменеш безбожника да се прође пута својега; тај ће безбожник погинути за своје безакоње, али ћу крв његову искати из твоје руке. Ако ли ти опоменеш безбожника да се врати са свога пута, а он се не врати са свога пута, он ће погинути за своје безакоње, а ти ћеш сачувати душу своју.« (Језекиљ, 33,7-9)

Велика препрека и прихватању и објављивању истине је чињеница да оно обухвата и неугодности и понижења. То је једини доказ против истине који њени заступници никада нису успели да одбаце. Међутим, то није успело да заустави праве Христове следбенике. Они нису чекали да истина постане омиљена. Осведочени у своју дужност, они су добровољно прихватили крст, и мисле заједно с апостолом Павлом да нам »наша лака садашња брига доноси вечну и од свега претежнију славу« и са још једним старијим Божјим слугом »да је срамота Христова веће богатство од свега блага мисирскога« (2. Коринћанима 4,17; Јеврејима 11,26).

Они који у верским питањима поступају по световној мудрости, а не по правим начелима, без обзира на своје веровање, слуге су овога света. Треба да изаберемо оно што је право, зато што је право, а последице препустимо Богу. За велике реформе свет треба да захвали људима од начела, вере и храбрости. Дело реформе и у наше време, водиће овакви људи.

Овако је рекао Господ: »Послушајте Ме који знате правду, народе, којему је у срцу закон Мој! Не бојте се ружења људскога, и од хуљења њихова не плашите се! Јер ће их мољац изјести као хаљину, и као вуну изјешће их црв; а правда Моја остаје довека, и спасење Моје од колена на колена.« (Исаија 51,7.8)

САВРЕМЕНИ ПОКРЕТИ ЗА ОЖИВЉАВАЊЕ ВЕРЕ

Свуда где се Божја Реч верно објављивала, резултати су сведочили о њеном божанском пореклу. Божји Дух пратио је поруке Божјих слугу, и Реч је имала силу. Грешници су осећали како се буди њихова савест. Светлост »која обасјава свакога човека који долази на свет« расветлила је тајне одаје њихове душе и сакривена дела таме била су разоткривана. Дубоко осведочење обузимало је њихово срце њихов ум. Били су осведочени у »грех и у правду и у суд« који ће доћи. Схватили су да је Господ праведан и ужаснули се могућности да се оптерећени својом кривицом и упрљани грехом, појаве пред Оним који испитује срца. Испуњени дубоком стрепњом, узвикивали су: »Ко ће ме избавити од тела смрти ове?« Био им је показан крст на Голготи, са својом неизмерном Жртвом за грехе свих људи; увидели су да ништа друго осим заслуга Христове жртве не може бити довољно да окаје њихове преступе, и да само то може да помири човека и Бога. У вери и понизности прихватили су Јагње Божје које је узело на себе грехе света. Заслугом Христове крви добили су »опроштење пређашњих греха«.

Ове душе донеле су родове достојне покајања. Поверовале су и биле крштене и устале да »ходе у новини живота«, као нова створења у Христу Исусу; не да се обликују према својим некадашњим жељама, него да вером у Сина Божјега ходе Његовим стопама, да одражавају Његов карактер и да се чисте као Он што је чист. Оно што су некада мрзеле сада су заволеле; оно што су некада волеле, сада су замрзиле. Охоли и наметљиви постали су кротки и пони-

зна срца. Разметљиви и надувени постали су озбиљни и скромни. Хулници су постали пуни страхопоштовања, пијанице трезвени, разуздани непорочни. Одбацили су модну таштину света. Хришћани нису уживали »у плетењу косе, и у ударању злата, и облачењу хаљина, него у тајноме човеку срца, у једнакости кроткога и тихога духа, што је пред Богом многоцено.« (1. Петрова 3,3.4)

Покрети за оживљавање вере довели су до дубоког истраживања срца и понизности. Обележавали су их свечани, озбиљни позиви упућени грешницима, дубоко саучешће према онима које је Христос откупио својом крвљу. Људи и жене молили су се и борили с Богом за спасење душа. Родови оваквих покрета могли су се видети у душама које се нису устезале од самоодрицања и жртве, већ су се радовале што су проглашене достојнима да претрпе срамоту и невољу Христа ради. Људи су запажали промену у животу оних који су признали Исусово име. Друштвена заједница уживала је благослове под њиховим утицајем. Они су сабирали са Христом и сејали у Духу, да би пожњели вечни живот.

О њима би се могло казати: »Него се ожалостисте за покајање!« »Али се сада радујем, не што бисте жалосни, него што се ожалостисте на покајање: јер се ожалостисте по Богу, да од нас ни у чему не штетујете, јер жалост која је по Богу доноси за спасење покајање, за које се нигда не каје, а жалост овога света смрт доноси. Јер, гле, ово само што се по Богу ожалостисте, колико учини старање међу вама? Какво правдање, какву неповољност, какав страх, какву жељу, какву ревност, какву освету? У свему показасте се да сте чисти у делу.« (2. Коринћанима 7,9-11)

Ово је исход деловања Божјега Духа. Нема никаквог доказа истинског покајања уколико оно не омогући реформу. Уколико покајник обнови завет, врати оно што је отео, призна своје грехе, ако љуби Бога и своје ближње, може бити сигуран да је стекао мир са Богом. То су били резултати који су ранијих година пратили окупљања на којима је било покренуто оживљавање вере, духовно буђење. Ако би било оцењивано по родовима, видело би се да их је Бог благосиљао спасавањем људи и уздизањем људског рода.

Међутим, многи савремени покрети за оживљавање вере изразито се разликују од испољавања божанске благодати која су ранијих дана пратила дело Божјих слуга. Истина је да и сада

долази до свеопштег буђења интересовања, многи тврде да су се обратили, а и многобројни појединци приступају црквама; међутим, резултати нису такви да оправдавају веровање да је покренуто одговарајуће јачање стварног духовног живота. Пламен који се привремено разгори ускоро се гаси, остављајући за собом још гушћу таму од оне која је раније владала.

То оживљавање вере међу људима се често покреће позивањем на машту, буђењем осећања, задовољавањем жеље за оним што је ново и узбудљиво. Нови верници задобијени на овај начин имају мало жеље да слушају библијске истине, мало интересовања за сведочанства пророка и апостола. Уколико богослужење не садржи нешто узбудљиво, за њих није привлачно. Порука која се обраћа здравом разуму не добија одговор. Јасна упозорења Божје Речи, која се непосредно баве њиховим вечним добром, остају незапажена.

За сваку заиста обраћену душу однос према Богу и вечним истинама представља велику животну тему. Међутим, да ли се у великим савременим Црквама може наћи дух посвећења Богу? Нови верници не одбацују своју охолост и љубав према свету. Нису ништа спремнији да се одрекну себе, да узму свој крст, и пођу за кротким и понизним Исусом него што су то били пре обраћења. Религија је постала разонода за невернике и скептике зато што многи који носе њено име не познају њена начела. Сила побожности скоро је нестала из многих цркава. Излети, црквене позоришне представе, црквени сајмови, лепе куће, лично разметање – све то је потиснуло мисли о Богу. Земља, имања и световна занимања заокупљају мисли, а оно што је од вечне вредности једва може да привуче пролазну пажњу.

Упркос свеопштем опадању вере и побожности, у тим Црквама, ипак, има стварних Христових следбеника. Пре него што божански судови буду коначно походили Земљу, међу припадницима Господњег народа доћи ће до таквог оживљавања првобитне побожности до каквог није долазило још од апостолских времена. Божји Дух и Божја сила излиће се на Божју децу. У то време многи ће се одвојити од Цркава у којима је љубав према овоме свету истиснула љубав према Богу и према Његовој Речи. Многи међу проповедницима

и међу верницима, радосно ће прихватити велике истине које је Бог дао да буду објављене у то време да би се људи припремили за Господњи други долазак. Непријатељ душа пожелеле да осујети ово дело, и пре него што буде дошло време за тај покрет, потрудиће се да га спречи подизањем лажног. И чиниће да се на црквама, које ће успети да стави под своју преварљиву управу, привидно изливају Божји посебни благослови и долазиће до привидног виђења свеопштег интересовања према религији. Мноштво ће клицати да Бог на чудесан начин ради за њих, иако ће то дело потицати од другог духа. Заклањајући се иза маске побожности, сотона ће се трудити да у хришћанском свету ојача свој утицај.

У многим покретима за оживљавање вере који су се појавили у раздобљу од педесетак последњих година², био је на делу исти утицај, у већој или мањој мери, који ће се показивати и у будућим много снажнијим покретима. Долазило је до емоционалног узбуђења, мешања истинитог с лажним, што је све било добро смишљено да заведе с правог пута. Ипак, нико не треба да буде преварен. У светлости Божје Речи није тешко одредити природу тих покрета. Где год су људи занемарили сведочанство Светога писма, где год су одбацили његове јасне истине, које испитују душу и позивају на самоодрицање и одвраћање од света, можемо бити сигурни да им Бог неће дати свој благослов. Према правилу које је дао сам Исус: »По родовима њиховим познаћете их« (Матеј 7,16), потпуно је јасно да ти покрети нису дело Божјега Духа.

Бог је људима открио самога себе у истинама своје Речи, и свима који их прихвате оне постају штит против сотониних превара. Управо је занемаривање ових истина отворило врата злима која се све више шире по религијском свету. Људи су у великој мери изгубили из вида природу и важност Божјег закона. Погрешно схватање карактера, трајности и обавезности божанског закона довело је до заблуда повезаних с обраћењем и посвећењем и до снижавања мерила побожности у Цркви. Управо овде се крије

² Прво издање ове књиге изашло је 1888. године, а последњу редукцију текста сам писац је обавио 1911. године. Овај превод је начињен према издању из 1911. године - прим. прев.

одговор на питање зашто савременим покретима за оживљавање вере недостаје Божјега Духа и Божје силе.

У разним верским заједницама има људи, познатих по својој побожности, који признају ову чињеницу и жале због ње. Професор Едвард А. Парк, објашњавајући опасности којима је изложена савремена религија, отворено каже: »Један од извора опасности је немарност свештеника да са проповедаонице подрже Божји закон. Проповедаоница је у ранијим временима увек била одјек гласа савести... Наши најистакнутији проповедници своја излагања износили су на достојанствен и величанствен, начин јер су следили пример свога Учитеља и давали предност Закону, његовим прописима и његовим претњама. Они су понављали два велика начела, да је Закон одраз божанског савршенства, и да човек који не воли Закон не воли ни Јеванђеље, јер Закон, као и Јеванђеље, представља огледало које одсликава истински Божји карактер. Ова опасност води у другу, ону која потиче од потцењивања злоћудности греха, његове распрострањености, његове неприхватљивости. У сразмери са оправданошћу заповести је и неоправданост њиховог кршења...

Повезана са опасностима које смо већ споменули је и опасност коју доноси потцењивање Божје правде. Савремени проповедници су склони одвајању божанске правде од божанске доброте и благонаклоности, и свођењу божанске благонаклоности и доброте на ниво осећања уместо да их подигну на ниво начела. Нова теолошка призма раставља оно што је Бог спојио. Да ли је Божји закон добар или рђав? Свакако да је добар! Онда је и правда добра; јер је то спремност да Закон буде примењен. Од навике да потцењује Божји закон и Његову правду, величину и осуду људске непослушности, човек врло лако упадне и у навiku да потцењује благодат која је омогућила помирење за грех.« Тако Јеванђеље губи своју вредност и важност у људском уму и људи су ускоро заиста спремни да одбаце и саму Библију.

Многи верски учитељи упорно доказују да је Христос својом смрћу укинуо Закон, и да су људи од тада слободни од његових захтева. Има и оних који Закон представљају као тежак јарам, па

као супротност законским оковима објављују слободу коју ћемо уживати под Јеванђељем.

Међутим, пророци и апостоли нису тако оцењивали Божји свети закон. Давид каже: »Ходићу слободно, јер тражим заповести Твоје!« (Псалам 119,45) Апостол Јаков, који је писао после Христове смрти, говори о Декалогу као о »царском закону« и као о »савршеном закону слободе«. (Јаков 2,8; 1,25) Писац Откривења, педесетак година после Христовог распећа, изриче благослов онима који »творе заповести Његове да им буде власт на дрво живота и да уђу на врата у град«. (Откривење 22,14)

Тврђење да је Христос својом смрћу укинуо Закон свога Оца нема Библијског темеља. Да је била могућа промена или укидање Закона онда не би било потребно да Христос умре и да тако спасе човека од казне за грех. Христова смрт, уместо да укине Закон, само доказује његову непроменљивост. Божји Син дошао је да »учини закон великим и славним«. (Исаија 42,21) Он сам је рекао: »Не мислите да сам Ја дошао да покварим закон или пророке«, јер »докле небо и земља стоји неће нестати ни најмањег слова или једне титле из закона!« (Матеј 5,17.18) О самоме себи Спаситељ је рекао: »Хоћу чинити вољу Твоју, Боже мој, и закон је Твој мени у срцу!« (Псалам 40,8)

Божји закон је непроменљив по самој својој природи. Он је откривење воље и карактера свога Аутора. Бог је Љубав и Његов закон је љубав. Два његова велика начела су љубав према Богу и љубав према човеку. »Дакле је љубав испуњење закона.« (Римљанима 13,10) Божји карактер је праведност и истина; а таква је и природа Његовог закона. Псалмиста каже: »Закон је Твој истина«, »јер су све заповести Твоје праведне!« (Псалам 119,142.172) Апостол Павле изјављује: »Тако је, дакле, закон свет и заповест света, праведна и добра.« (Римљанима 7,12) Такав закон, као израз божанске мисли и воље, мора да буде исто толико трајан као и његов Аутор.

Обраћење и посвећење треба да помире човека са Богом, јер га доводе у склад са начелима Његовог закона. У почетку, човек је био створен по Божјем обличју. Био је у савршеном складу са природом и са Божјим законом; начела праведности била су уписана у његово срце. Међутим, грех га је отуђио од његовог Ство-

ритеља. Више није одсјајивао божанским обличјем. Његово срце објавило је рат начелима Божјег закона. »Јер телесно мудровање непријатељство је Богу, јер се не покорава закону Божјему нити може.« (Римљанима 8,7) Међутим: »Богу тако омиле свет да је и Сина својега јединороднога дао« (Јован 3,16), да би човек могао да се помири са Богом. Заслугама Исуса Христа човек може да обнови склад са својим Створитељем. Његово срце мора да буде обновљено божанском благодаћу, он одозго мора да добије нови живот. Та промена је новорођење, без кога, истиче Исус, нико »не може видети царства Божјега«.

Осведочење у властиту грешност је први корак у помирењу с Богом. »Грех је безакоње.« »Јер кроз закон долази познање греха.« (1. Јованова 3,4; Римљанима 3,20) Да би увидео своју кривицу, грешник треба да упореди свој карактер са Божјим великим мерилом праведности. То је огледало које показује савршенство праведног карактера и омогућава му да сагледа мане свог карактера.

Закон открива човеку његове грехе, али му не нуди никакав лек. Иако обећава живот послушноме, објављује да је смрт пала у део преступнику. Само Христово Јеванђеље може га ослободити од осуде или загађења грехом. Грешник мора да се покаје пред Богом чији је Закон прекршио, и мора да покаже веру у Христа, у Његову жртву помирења. На тај начин стиче »опроштење пређашњих греха« и удео у божанској природи. Добијајући »духа поси-наштва«, којим виче: »Ава, Оче!«, постаје Божје дете.

Да ли је сада слободан да крши Божји закон? Павле каже: »Кваримо ли, дакле, закон вером? Боже сачувај! Него га још утврђујемо.« »Јер који умресмо греху, како ћемо још живети у њему?« Јован изјављује: »Јер је ово љубав Божја да заповести Његове држимо, а заповести Његове нису тешке!« (Римљанима 3,31; 6,2; 1. Јованова 5,3) Приликом новорођења срце долази у склад са Божјим законом. Када се та велика промена догоди у грешнику, он је прешао из смрти у живот, из греха у светост, из преступа и бунтовништва у послушност и оданост. Стари живот отуђености од Бога се завршио, а започео је нови живот помирења, вере и љубави. И онда ће се »праведност закона« испунити у нама »који не живимо по телу него по духу«. (Римљанима 8,4) Тада ће језик

наше душе оглашавати: »Како љубим закон Твој, вас дан мислим о њему!« (Псалам 119,97)

»Закон је Господњи савршен, крепи душу!« (Псалам 19,7) Људи без помоћи Закона не би могли имати правилан појам о Божјој непорочности и светости или о својој кривици и укаљаности грехом. Они се не би осведочили у свој грех и не би осетили потребу за покајањем. Пошто не виде да се као прекршиоци Божјег закона налазе у стању изгубљености, не осећају ни своју потребу за помириатељском Христовом крвљу. Они се надају спасењу иако нису доживели потпуну промену срца ни реформу живота. Тако се умножавају површна обраћења и многи људи приступају Цркви, иако се никада нису сјединили с Христом.

Погрешне теорије о посвећењу, које полазе од занемаривања или одбацивања Божјег закона, заузимају истакнуто место у савременим верским покретима. Ове теорије су лажне по науци и опасне по својим стварним последицама, а чињеница да наилазе на тако свеопште одобравање, само удвостручује потребу да сви јасно схвате шта Библија учи о том предмету.

Истинско посвећење је библијска наука. У свом писму Солуњанима, апостол Павле изјављује: »Јер је ово воља Божја, светост ваша!« После тога се моли: »А сам Бог мира да посвети вас целе у свачему.« (1. Солуњанима 4,3; 5,22) Библија јасно учи шта је посвећење и како се оно може постићи. Спаситељ се молио за своје ученике: »Посвети их истином својом. Реч је Твоја истина.« (Јован 17,17) Павле говори да верници треба да буду »посвећени Духом Светим«. (Римљанима 15,16) Какву улогу у томе има Свети Дух? Исус је то казао својим ученицима: »А када дође Он, дух истине, упутиће вас на сваку истину.« (Јован 16,13) Псалмиста додаје: »Закон је Твој истина!« (Псалам 119,142) Божјом Речју и Његовим Духом људима су откривена велика начела праведности која су садржана у Његовом закону. И пошто је Божји закон »свет, праведан и добар«, одраз божанског савршенства, произлази да и карактер, обликован послушношћу том Закону, треба да буде свет. Христос је савршени пример таквог карактера. Он каже: »Ја одржах заповести Оца својега.« »Ја свагда чиним што је Њему угодно.« (Јован 15,10; 8,29) Христови следбеници треба да поста-

ну слични Њему – да Божјом благодаћу обликују карактер у складу с начелима Његовог светог закона. То је библијско посвећење.

Ово дело се може обавити само вером у Христа, силом Божјега Духа који борави у нама. Павле препоручује верницима: »Градите спасење своје са страхом и дрхтањем. Јер је Бог што чини у вама да хоћете и да учините као што Му је угодно.« (Филипљанима 2,12.13) Хришћанин ће осећати привлачну силу греха, али водиће стални рат против њега. Управо ту нам је потребна Христова помоћ. Када се људска слабост сједини с божанском силом, вера узвикује: »А Богу хвала који нам даде победу кроз Господа нашега Исуса Христа.« (1. Коринћанима 15,57)

Свето писмо јасно показује да дело посвећења постепено напредује. Када грешник после обраћења посредовањем крви помирења успостави мир с Богом, његов хришћански живот тек почиње. Сада треба да се усавршава, да узрасте »до мере раста висине Христове«. Апостол Павле каже: »Ја још не мислим да сам достигао, једно пак велим: што је остраг заборављам, а за оним што је напред сежем се. И трчим к биљези, к дару горњега звања Божјега у Христу Исусу.« (Филипљанима 3,13.14) Петар набраја кораке које треба предузети у напору за остварење библијског посвећења: »И на само ово окрените све старање своје да покажете у вери својој добродетел, а у добродетељи разум, а у разуму уздржање, а у уздржању трпљење, а у трпљењу побожност, а у побожности братољубље, а у братољубљу љубав... јер чинећи ово нећете погрешити никада.« (2. Петрова 1,5-10)

Они који стекну искуство библијског посвећења показаће дух понизности. Они су, као и Мојсије, угледали несхватљиву величанственост светости, увидели своју недостојност у поређењу са непорочношћу и узвишеним савршенством Бескрајнога.

Пророк Данило оставио нам је пример истинског посвећења. Његов дуги живот био је испуњен племенитом службом своме Учитељу. Он је заиста био »мили човек« (Данило 10,11) Неба. Ипак, уместо да тврди да је непорочан и свет, овај угледни пророк изједначио се са стварно грешним Израиљцима док се молио Богу за свој народ: »Јер не правде своје ради него ради велике милости Твоје падамо пред тобом молећи Те!« »Згрешисмо и безбожни бисмо!«

Затим изјављује: »И док ја још говорех, и мољех се и исповедах грех свој и грех народа својега!« Када се Божји Син касније појавио и поучио га, Данило признаје: »И не оста снаге у мени, лепота ми се нагрди!« (Данило 9,18.15.20; 10,8)

Када је Јов зачуо Господњи глас из вихора, узвикнуо је: »Зато поричем и кајем се у праху и пепелу!« (О Јову 42,6) Када је Исаија видео Господњу славу и чуо херувима како узвикује: »Свет, свет, свет је Господ над војскама«, и он је повикао: »Јаох, мени, погибох!« (Исаија 6,3.5) Пошто је био однесен у треће небо и чуо оно што човеку није дозволио да објави, апостол Павле описује себе као »најмањег од свих светих« (2. Коринћанима 12,2-4; Ефесцима 3,8) Чак је и љубљени Јован, који је лежао на Исусовим прсима и гледао Његову славу, пао као мртав пред ноге анђелу (Откривење 1,17).

Они који ходе у сенци крста на Голготи не могу ни помишљати на самоузвишење, на хвалисаву тврдњу да су слободни од греха. Они су свесни да је њихов грех проузроковао агонију која је сломила срце Божјег Сина, и та мисао навешће их на понизност. Они који су се у животу највише приближили Исусу, најјасније распознају слабост и грех људског рода, и њихова једина нада су заслуге распетог и васкрслог Спаситеља.

Једна врста посвећења која данас стиче све више присталица у религијском свету подиже дух самоузвишења и непоштовања Божјег закона, који га обележава као страно тело у библијској религији. Његови бранитељи тврде да је посвећење тренутни акт, којим се, једино уз помоћ вере, одједном постиже савршена светост. Они говоре: »Само веруј и сви благослови биће твоји!« Никакве даље напоре прималац не треба да улаже, бар се тако претпоставља. У исто време, они одбацују ауторитет Божјег закона, јер тврде да су ослобођени обавезе да држе заповести. Међутим, да ли је могуће да човек буде свет, да буде у складу са Божјом вољом и Његовим карактером, а да се не усагласи с начелима која представљају израз Његове природе и воље, и која показују шта Му је угодно?

Жеља за неком лаком религијом, религијом која не захтева напор, не тражи самоодрицање, одвраћање од лудости света, допринела је да наука о вери и само вери постане врло омиљена, али шта о томе каже Божја Реч? Апостол Јаков пита: »Каква је корист,

браћо моја, ако ко рече да има веру, а дела нема? Зар га може вера спасти?... Али, хоћеш ли разумети, о човече сујетни, да је вера без дела мртва? Аврам, отац наш, не оправда ли се делима када принесе Исака, сина својега, на олтар? Видиш ли да вера поможе делима његовим, и кроз дела саврши се вера?... Видите ли, дакле, да се делима правда човек, а не самом вером?» (Јаков 2,14-24)

Сведочанство Божје Речи супроти се тој заводљивој науци о вери без дела! То није вера, то је дрскост захтевати наклоност Неба, а не испуњавати услове под којима се нуди милост, јер истинска вера утемељена је на обећањима и одредбама Писма!

Нека се нико не заварава верујући да може постати свет, иако намерно крши неки Божји захтев! Сваки свесно учињени грех ућуткава глас сведочења Светога Духа и одваја душу од Бога. »Грех је преступ закона.« »Који год греши (крши закон) не виде га, нити га позна!« (1. Јованова 3,6) Иако се Јован у својим посланицама толико бави љубављу, ипак не оклева да открије прави карактер групе која тврди да је посвећена, иако живи у преступу Божјег закона. »Који говори познајем Га, а заповести Његових не држи, лажа је, и у њему истине нема. А који држи реч Његову, у њему је заиста љубав Божја савршена, по томе познајемо да смо у Њему.« (1. Јованова 2,4,5) Ово је пробни камен исповедања вере сваког човека! Ниједном човеку не можемо признати светост уколико га не упоредимо с јединим Божјим мерилом светости и на Небу и на Земљи. Уколико људи не придају важност моралном закону, уколико омаловажавају или олако одбацују Божје прописе, уколико крше једну од најмањих Његових заповести и тако уче друге, неће имати никаквог угледа у очима Неба, и моћи ћемо да знамо да су њихова тврђења неоснована.

Већ само тврђење да је неко без греха, представља доказ да је онај који то тврди далеко од светости. Управо зато што нема целовит појам о Божјој неизмерној непорочности и светости, или о ономе шта треба да постигну они који желе да буду у складу с Његовим карактером; само зато што нема правог појма о непорочности и узвишеној нежности Исуса Христа, о злоћудности и опакости греха, човек може себе прогласити светим. Што је већа удаљеност између човека и Христа, што су изопаченији њего-

ви појмови о божанском карактеру и захтевима, то праведнији изгледа у својим очима.

Посвећење описано у Библији обухвата цело биће – дух, душу и тело. Павле се молио за Солуњане: »И цели ваш дух и душа и тело да се сачува без кривице за долазак Господа нашега Исуса Христа!« (1. Солуњанима 5,23) Затим опет пише верницима: »Молим вас, дакле, браћо, милости Божје ради, да дате телеса своја у жртву живу, свету, угодну Богу!« (Римљанима 12,1) У време старога Израиља, свака животиња која је приношена на жртву Богу била је пажљиво прегледана. Ако би била откривена било каква мана на донесеној животињи, била би одбијена, јер је Бог заповедио да жртва треба да буде »без мане«. Тако су и хришћани позвани да принесу своје тело »у жртву живу, свету, угодну Богу«. Да би то заиста могли учинити, све своје способности морали су да сачувају у најбољем могућем стању. Свака навика која ослабљује физичку или менталну снагу, онеспособљава човека да служи свом Створитељу. Хоће ли Бог бити задовољан нечим што је мање од најбољег што бисмо Му могли понудити? Христос је рекао: »Љуби Господа Бога својега свим срцем својим!« Они који љубе Господа свим својим срцем пожелеле да Му посвете најбољу службу у свом животу, стално ће се трудити да сваку способност свога бића ускладе са законима који ће унапредити њихову могућност да испуњавају Његову вољу. Они неће, попуштајући прохтевима или страстима, слабити или поганити жртву коју приносе свом небеском Оцу.

Петар каже: »Љубазни, молим вас... да се чувате од телесних жеља које војују на душу!« (1. Петрова 2,11) Свако грешно задовољавање отупљује способности и умртвљује умне и духовне способности опажања, тако да Божја Реч или Божји Дух могу утицати на срце. Павле пише Коринћанима: »Да очистимо себе од сваке поганштине тела и духа и да творимо светињу у страху Божјему.« (2. Коринћанима 7,1) Тако међу плодове Духа – љубав, радост, мир, трпљење, доброта, милост, вера, кроткост«, он убраја и уздржање, односно умереност (Галатима 5,22.23).

Упркос свим овим надахнутим позивима, колико такозваних хришћана ослабљује своје способности трчећи за добитком или обожавајући моду, колики унижавају своје људско досто-

јанство ждерањем, пијењем вина, забрањеним уживањима? Црква, уместо да их укорава, често подупире зло позивајући се на апетит, на жељу за добитком, или на љубав према уживањима да би попунила своју ризницу, када љубав према Христу постане преслаба да би је попунила! Када би се Исус појавио у данашњим црквама и видео светковање и несвето трговање које се у њима обавља у име религије, зар не би изагнао те скврнителе, као што је поступио према мењачима новца у Храму?

Апостол Јаков изјављује да је мудрост која долази одозго »најпре чиста«. Да се сусрео с онима који драгоцено име Исуса Христа изговарају уснама запрљаним дуваном, онима чији су дах и личност загађени његовим поквареним задахом, који загађују небески ваздух и приморавају све око себе да удишу тај отров, да је дошао у додир с обичајем, који се толико супроти непорочности Јеванђеља, зар га не би осудио као »земаљски, људски, ђаволски«? Робови дувана, тврдећи да уживају благослове потпуног посвећења, причају о својој нади у Небо, али Божја Реч отворено је објавила да »неће ући у њега ништа погано«. (Откривење 21,27)

»Или не знате да су телеса ваша црква Светога Духа који живи у вама, којег имате од Бога, и нисте своји? Јер сте купљени скупо. Прославите, дакле, Бога у телесима својим и у душама својим, што је Божје.« (1. Коринћанима 6,19.20) Онај чије је тело храм Светога Духа неће бити роб никакве штетне навике. Његове снаге припадају Христу, који га је откупио својом крвљу. Његово имање припада Господу. Како би могао бити без кривице ако расипа добро који му је поверено? Многи такозвани хришћани годишње приносе огромне своте на бескорисна и штетна уживања, док душе гину лишене речи живота. Богу закидају десетке и приносе, док на олтару разорних страсти троше много више од онога што дају да помогну сиромашнима или да подрже проповедање Јеванђеља. Када би сви који тврде да следе Христа били заиста посвећени, њихова средства, уместо да буду потрошена на непотребне или чак штетне навике, била би стављена у Господњу ризницу, а хришћани би били пример умерености, самоодрицања и самопожртвовања. Тада би били видели свету.

Свет се одао задовољавању својих прохтева. »Телесна жеља, и жеља очију, и понос живота« (1. Јованова 2,16) владају мноштвом људи. Међутим, Христови следбеници имају светије звање. »Зато изађите између њих и одвојте се, говори Господ, и не дохватите се до нечистоте!« У светлости Божје Речи у праву смо ако кажемо да посвећење не може бити истинско уколико није покренуло потпуно одбацавање грешних тежњи и световних уживања.

Онима који су испунили услове: »Зато изађите између њих и одвојте се... и не дохватите се до нечистоте«, упућено је Божје обећање: »И Ја ћу вас примити, и бићу вам Отац, и ви ћете бити Моји синови и кћери, говори Господ сведржитељ!« (2. Коринћанима 6,17.18) Предност и дужност сваког хришћанина је да стекне богатта и обилна искуства у ономе што је Божје. »Ја сам видело свету«, рекао је Исус. »Ко иде за Мног неће ходити по тами, него ће имати видело живота.« (Јован 8,12) »А пут је праведнички као светло видело које све већма светли док не буде прави дан!« (Приче 4,18) Сваки корак учињен у вери и послушности доводи душу у чвршћу везу са Виделом света, у коме »таме нема никакве«. Светли зраци Сунца праведности обасјавају Божје слуге, и они су дужни да одсјајују њиховом светлошћу. Као што нам звезде говоре да негде на небу постоји велика светлост чијом славом и оне блистају, тако и хришћани треба да покажу да постоји Бог на престолу свемира, Бог чији је карактер достојан слављења и подражавања. Врлине Његовог Духа, чистота и светост Његовог катактера, показаће се у Његовим сведоцима.

У својој Посланици Колошанима Павле наводи богате благословне обећане Божјој деци. Он каже: »Не престајемо за вас молити се Богу и искати да се испуните познањем воље његове у свакој премудрости и разуму духовноме. Да живите пристојно, Богу на свако угађање, и у свакоме доброме делу да будете плодни и да растете у познању Божјему, јачајући сваком снагом по сили славе његове и у сваком трпљењу и дугом подношењу с радошћу.« (Колошанима 1,9-11)

Он поново пише о својој жељи да браћа у Ефесу схвате величину предности које уживају као хришћани. Најразумљивијим речима, открива пред њима чудесну силу и знање које би могли има-

ти као синови и кћери Највишега. Њима је могуће »да се утврде Духом његовим за унутрашњег човека«, да буду »у љубави укорењени и утемељени«, да разумеју »са свима светима шта је ширина и дужина и дубина и висина«, да упознају »претежнију од разума љубав Христову«. Међутим, апостола молитва достиже врхунац када се, говорећи о предностима, овако моли: »Да се испуните сваком пунином Божјом!« (Ефесцима 3,16-19)

Овде су нам откривена достигнућа до којих можемо стићи вером у обећања нашег небеског Оца, и уколико будемо испунили Његове захтеве. Христовим заслугама имамо приступ престолу Неизмерне силе. »Који, дакле, свога Сина не поштеде, него Га предаде за све нас, како, дакле, да нам с Њиме све не дарује?« (Римљанима 8,32) Отац је дао своме Сину свога Духа без мере, али и ми можемо учествовати у Његовој пунини. Исус каже: »Када, дакле, ви, зли будући, умете добре даре давати деци својој, колико ће више Отац небески дати Духа Светога онима који ишту у Њега?« (Лука 11,13) »И ако што заштете у име Моје, Ја ћу учинити!« (Јован 14,14) »Иштите у примићете, да радост ваша буде испуњена!« (Јован 14,14; 16,24)

Иако живот хришћанина треба да буде обележен понизношћу, не треба да буде прожет тугом и самопотцењивањем. Сваки од нас може да живи по Божјој вољи и ужива у Његовим благослови-ма. Наш небески Отац не жели де се осећамо као да смо под осудом или у тами. Ако ходамо оборене главе, док нам је срце пуно себичних мисли, тако не доказујемо истинску понизност. Треба да пођемо Исусу да нас Он очисти, тако да без стида и жаљења можемо стати пред огледало Закона. »Никаква, дакле, сада нема осуђења онима који су у Христу Исусу и не ходе по телу него по Духу.« (Римљанима 8,1)

Исусовом заслугом пали Адамови синови су постали »синови Божји«. »Јер и онај који посвећује, и они који се посвећују, сви су од једнога; заради тога узрока не стиди се назвати их браћом.« (Јеврејима 2,11) Живот хришћанина треба да буде живот вере, победе и радости у Богу. »Јер сваки који је рођен од Бога, побеђује свет; и вера је наша ова победа која победи свет.« (1. Јованова 5,4) Добро је казао Немија, Божји слуга: »Јер је радост Господња ваша

сила!» (Немија 8,10) Павле додаје: »Радујте се свагда у Господу, и опет велим: радујте се!» (Филибљанима 4,4) »Радујте се свагда. Молите се Богу без престанка. На свачему захваљујте, јер је ово воља Божја у Христу Исусу од вас.« (1. Солуњанима 5,17.18)

То су, дакле, плодови библијског обраћења и посвећења; али, пошто се хришћански свет тако немарно односи према великим начелима праведности, објављеним у Божјем закону, ми заиста ретко имамо прилику да видимо те плодове. Управо зато мало запажамо дубоко, трајно деловање Божјега Духа којим су у некадашња времена, били обележени покрети за оживљавање вере.

Ми се преображавамо гледањем. Али пошто су занемарени они свети прописи у којима је Бог приказао људима савршенство и светост свога карактера, пошто су мисли људи усмерене на људска учења и теорије, није чудо што је дошло до опадања истинске побожности по црквама. Господ каже: »Оставише Мене, извор живе воде, и ископаше себи студенце, студенце испроваљиване, који не могу да држе воде.« (Јеремија 2,13)

»Благо човеку који не иде на веће безбожничко... него му је омилио закон Господњи, и о закону Његову мисли дан и ноћ. Он је као дрво усађено крај потока, које род свој доноси у своје време и којему лист не вене, што год ради, у свему напредује.« (Псалам 1,1-3) Тек када се Божјем закону врати његово право место, може доћи до обнављања првобитне вере и побожности међу припадницима народа који себе сматра Божјим народом. »Господ рече овако: станите на путевима и погледајте, и питајте за старе стазе, који је пут добар, па идите по њему, и наћи ћете мир души својој.« (Јеремија 6,16)

СУОЧАВАЊЕ СА ИЗВЕШТАЈЕМ О СВОМ ЖИВОТУ

Пророк Данило пише: »Гледах докле се поставише престоли, и Старац седе на којему беше одело бело као снег, и коса на глави као чиста вуна, престо Му беше као пламен огњени, и точкови му као огањ разгорео, река огњена излажаше и тецијаше испред њега, тисућа тисућа служаше Му, и десет тисућа по десет тисућа стајаху пред Њим; суд седе и књиге се отворише.« (Данило 7,9.10)

На овај начин, у пророчком виђењу, био је представљен велики и свечани дан када ће карактер и живот свих људи проћи испред Судије целе Земље, и када ће сваком човеку бити одређена плата »по делима његовим«. Старац је Бог Отац. Псалмиста каже: »Пре него се горе родише и сазда се земља и васиљена, и од века до века ти си Бог.« (Псалам 90,2) Управо ће Он, Зачетник постојања свих бића, и Извор свих закона, председавати том суду. Свети анђели, као слуге и сведоци, у броју од »десет тисућа пута десет тисућа и тисућу тисућа«, присуствоваће овом великом суђењу.

»Видех у утварама ноћним и гле, као Син човечји иђаше с облацима небеским, и дође до Старца и стаде пред Њим. И даде Му се власт, и слава, и царство, да Му служе сви народи и племена и језици; власт је Његова власт вечна, која неће проћи, и царство се Његово неће расути.« (Данило 7,13.14) Христов долазак, који је овде описан, није Његов други долазак на Земљу. Он долази к Старцу на Небо да прими власт и славу и царство, што све треба да Му буде предато при крају Његовог посредничког деловања. Управо је овај долазак, а не Његов други долазак на Земљу

био проречен у пророчанству као догађај који треба да се одигра на крају 2300 дана и ноћи, 1844. године. Праћен небеским анђелима, наш велики Поглавар свештенички ушао је у светињу над светињама, појавио се у Божјој присутности да обави последњи део своје службе у корист човеку – да обави дело истражног односно предадвентног суда и дело помирења за све који су показали да имају права на Његове благослове.

У церемонијалној служби само они који су дошли пред Бога с признањем греха и покајањем, чији су греси, крвљу жртве за грех, били пренесени у Светилиште, могли су да учествују у служби на Дан помирења. Исто тако на велики дан коначног помирења и истражног или предадвентног суда биће размотрени случајеви само оних који су тврдили да припадају Божјем народу. Суђење злима је посебно и одвојено дело које ће бити касније обављено. »Јер је време да почне суд од куће Божје: ако ли се најпре од вас почне, какав ће бити последак онима што се противе Божјему Јеванђељу?« (1. Петрова 4,17)

Књиге какве ће бити, у којима су забележена имена и дела људи, треба да одреде извештаје на небу, одлуке суда. Пророк Данило каже: »И суд седе и књиге се отворише.« Писац Откривења, описујући исти приказ, додаје: »И друга се књига отвори, која је књига живота; и суд примише мртваца, као што је написано у књигама, по делима својим.« (Откривење 20,12)

Књига живота садржи имена свих оних који су икада служили Богу. Исус је рекао својим ученицима: »Него се радујте што су ваша имена написана на небесима.« (Лука 10,20) Павле говори о својим верним сарадницима, »чија су имена у књизи живота«. (Филибљанима 4,3) Данило, гледајући у виђењу »жалосно време каквога није било откако је народа«, изјављује да ће Божји народ бити избављен, »сваки који се нађе записан у књизи«. Писац Откривења каже да ће у Божји град ући само они чија су имена »записана у животној књизи Јагњета« (Данило 12,1; Откривење 21,27)

»Књига за спомен« написана је пред Господом и у њој су забележена добра дела »оних који се боје Господа и мисле о имену његову«. (Малахија 3,16) Њихове речи вере, њихова дела љубави, записана су на Небу. Немија говори о томе када каже: »Помени ме,

Боже мој... немој избрисати добара мојих која учиних дому Бога својега и служби његовој!» (Немија 13,14) У Божјој Књизи за спомен свако праведно дело је овековечено. У њој је верно записано свако савладано искушење, свако побеђено зло, свака изговорена реч нежног саучешћа. У њој је забележено свако дело жртве, свака патња и свака жалост Христа ради. Псалмиста каже: »У тебе је избројено моје потуцање, сузе се моје чувају у суду код тебе, оне су у књизи Твојој!» (Псалам 56,8)

Ту је и запис о људским гресима. »Јер ће свако дело Бог изнети на суд и сваку тајну била добра или зла.« (Проповедник 12,14) »А ја вам кажем да ће за сваку празну реч коју реку људи дати одговор на дан страшнога суда.« Спаситељ је казао: »Јер ћеш се својим речима оправдати, и својим ћеш се речима осудити.« (Матеј 12,36.37) Тајне намере и побуде налазе се у овом непогрешивом попису, јер ће Бог »изнети на видело што је сакривено у тами, и објавиће савете срдачне.« (1. Коринћанима 4,5) »Ето, написано је преда Мног... за безакоња ваша и за безакоња отаца ваших, вели Господ.« (Исаија 65,6.7)

Дело сваког човека биће прегледано пред Богом и биће убележено као верност или неверност. Поред сваког имена у небеским књигама, биће запањујућом тачношћу унесена свака рђава реч, свако себично дело, свака неизвршена дужност, сваки потајни грех са сваким лицемерством. Занемарене опомене и укори послани с Неба, неискоришћени тренуци, пропуштене прилике, утицај на добро или на зло, са својим далекосежним последицама – све то записано је пером анђела записничара.

Божји закон је мерило према коме ће се на суду оцењивати карактер и живот људи. Мудри човек каже: »Главно је свему што си чуо: Бога се бој и заповести Његове држи, јер је то све човеку. Јер ће свако дело Бог извести на суд и сваку тајну, била добра или зла.« (Проповедник 12,13.14) Апостол Јаков овако саветује своју браћу: »Тако говорите и тако творите као они који ће законом слободе бити суђени.« (Јаков 2,12)

Они који ће на суду бити проглашени »достојнима«, устаће приликом васкрсења праведника. Исус је рекао: »А који се удостоје добити онај свет и васкрсење из мртвих... више не могу умрети, јер су као анђели, и синови су Божји кад су синови вас-

крсења.« (Лука 20,35.36) Исус поново изјављује да ће »они који су чинили добро« устати »у васкрсење живота«. (Јован 5,29) Умрли праведници устаће тек после суда на коме су проглашени достојни »васкрсења живота«. Према томе, неће бити присутни на суду када извештаји о њима буду разматрани и решавани њихови случајеви.

Исус ће се појавити као њихов Заступник, да се пред Богом заузме за њих. »Ако ко сагреша, имамо заступника код оца, Исуса Христа праведника.« (1. Јованова 2,1) »Јер Христос не уђе у рукотворену светињу, која је прилика праве, него у само Небо, да се покаже сад пред лицем Божјим за нас.« »Зато и може увек спасти оне који кроза Њ долазе к Богу, кад свагда живи да се може молити за њих.« (Јеврејима 9,24; 7,25)

Када књиге извештаја буду отворене на суду, живот свих који су веровали у Исуса биће испитан пред Богом. Почевши од оних који су први живели на Земљи, наш Заступник представиће случајеве сваке нове генерације и завршити са живима. Свако име биће споменуто, сваки случај темељито испитан. Имена ће бити прихватана, али и одбацивана. Ако се уз неко име буду нашли греси, који су књигама извештаја остали записани, као неокајани неопроштени, оно ће бити избрисано из Књиге живота, али ће и извештај о његовим добрим делима бити избрисан и Божје Књиге за спомен. Господ је рекао Мојсију: »Ко ми је сагрешао, онога ћу избрисати из књиге своје.« (2. Мојсијева 32,33) Пророк Језекиљ овако пише о томе: »Када би се праведник одвратио од правде своје и чинио неправду... праведна дела његова, што је год чинио, неће се споменути.« (Језекиљ 18,24)

Свима који су се заиста покајали за своје грехе и вером прихватили Исусову крв као своју жртву помирења, биће уписано помиловање поред њиховог имена у небеским књигама; Када су постали учесници у Христовој праведности и пошто је установљено да је њихов карактер у складу с Божјим законом, њихови греси биће избрисани, а они проглашени достојним вечног живота. Преко пророка Исаије, Господ изјављује: »Ја, Ја сам бришем твоје преступе себе ради, и греха твојих не помињем.« (Исаија 43,25) Исус је рекао: »Који победи, он ће се обући у хаљине беле, и нећу избрисати имена његова из књиге живота, и признаћу име

његово пред Оцем својим и пред анђелима Његовим.« »И који год призна Мене пред људима, признаћу и Ја њега пред Оцем својим који је на небесима. А ко се одрече Мене пред људима, одрећи ћу се и Ја њега пред Оцем својим који је на небесима.« (Откривење 3,5; Матеј 10,32.33)

И најживље занимање које људи показују према одлукама земаљских трибунала само бледо приказује занимање за рад небеског суда, када се имена из Књиге живота буду појављивала пред Судијом целе Земље. Божански Посредник ће тада затражити да буду опрштени преступи свима који су победили вером у Његову крв, и да после тога буду враћени у свој едемски дом и крунисани као сунаследници заједно с Њим над својом »првом влашћу«. (Михеј 4,8). Сотона је у својим напорима да превари и искуша људски род, замислио да осујети Божји план приликом стварања човека, али Христос сада захтева да се тај план оствари и примени као да човек никада није ни сагрешио. Он за свој народ тражи не само помиловање и посвећење, потпуно и савршено, већ и његово суделовање у својој слави и место на свом престолу.

Док Исус заступа примаоце своје благодати, сотона их оптужује пред Богом као преступнике. Велики варалица покушао је да их наведе да постану сумњичави, да изгубе своје поверење у Бога, да се одвоје од Његове љубави, да прекрше Његов закон. Сада указује на извештај о њиховом животу, на мане њиховог карактера, на њихову несличност са Христом, којом су нанели срамоту свом Откупитељу, на све грехе на које је покушао да их наведе, и узима себи право да их прогласи својим поданицима.

Исус не покушава да оправда њихове грехе, али указује на њихово покајање и њихову веру и, захтевајући за њих опрштење, пред Оцем и светим анђелима, подиже своје рањене руке и каже: »Ја их познајем по имену. Записани су на длановима мојих руку! 'Жртва је Богу дух скрушен, срца скрушена и поништена не одбацујеш, Боже!'« (Псалам 51,17) Опадачу свога народа упућује следеће речи: »Господ да те укори, сотоно, Господ да те укори, који изабра Јерусалим. Није ли он главља истргнута из огња?« (Захарија 3,2) Христос ће своје верне огрнути плаштем своје праведности, да би могао да их представи своме Оцу као »славну цркву, која нема мане ни мрштине или такога чега.« (Ефесцима 5,27) Њихо-

ва имена записана су у Књизи живота, и о њима је написано: »И ходиће са Мном у белима, јер су достојни!« (Откривење 3,4)

Тако ће бити остварено потпуно испуњење новозаветног обећања: »Јер ћу им опростити безакоња њихова, и греха њихових нећу више помињати!« (Јеремија 31,34) »У оне дане и у оно време, говори Господ, тражиће се безакоње Израилјево, али га неће бити; и греси Јудини, али се неће наћи, јер ћу опростити онима које оставим!« (Јеремија 50,20) »И у оно време биће клица Господња на славу и част, и плод земаљски на красоту и дику остатку Израилјеву. И ко остане у Сиону и ко још буде у Јерусалиму, зваће се свет, сваки који буде записан за живот у Јерусалиму.« (Исаија 4,2.3)

Дело истражног или предадвентног суда и брисања греха треба да буде обављено пре другог Господњег доласка. Пошто мртви-ма треба да се суди у складу са подацима записаним у књигама, немогуће је да се греси људи могу избрисати пре суда на коме ће бити испитан њихов случај. Апостол Петар јасно изјављује да ће греси верника бити избрисани када »дођу времена одмарања од лица Господњег«, када Бог буде послао »напред нареченога вам Исуса Христа«. (Дела 3,19.20) Када буде завршен истражни суд, Христос ће доћи и награда ће Његова доћи с Њим да свакоме човеку да према његовим делима.

За време церемонијалне службе, поглавар свештенички, пошто обави службу помирења за Израил, излазио је из Светилишта и благосиљао народ. Тако ће се и Христос, на крају свога посредничког дела, појавити »без греха на спасење« (Јеврејима 9,28), да вечним животом благослови свој народ који Га чека. Као што је свештеник, уклањајући грехе из Светилишта, морао да их исповеди над главом јарца за Азазела, тако ће и Христос пренети све те грехе на сотону, који је зачетник греха и подстрекач на грех. Јарац за Азазела, носећи грехе Израилја, био је одведен у »пустињу« (3. Мојсијева 16,22); тако ће и сотона, носећи кривицу за све грехе на које је навео припаднике Божјег народа, бити заробљен хиљаду година на Земљи, која ће тада бити пуста, без становника, и коначно ће претрпети пуну казну за грех у огњу који ће уништити све безаконике. Тако ће велики план откупљења добити своје испуњење у

коначном брисању греха и избављењу свих који су били спремни да одбаце зло.

У време одређено за суд – после истека 2300 дана и ноћи 1844. године - почело је дело истраживања и брисања греха. Сви који су се икада називали Христовим именом мораће да прођу кроз процес истраживања. И живи и мртви примиће суд по ономе »што је написано у књигама, по делима својима«. (Откривење 20, 12)

Греси, за које се грешник није покајао и које није одбацио неће му бити опроштени ни избисани из књига извештаја, већ ће остати да у дан Господњи сведоче против њега. Он је можда учинио своја зла дела на светлости дана или у тами ноћи, али она ће бити јасно откривена пред Оним пред којим ћемо се сви показати. Божји анђели су видели сваки грех и записали га као непогрешиве извештаје. Грех се може сакрити, порећи прикрити пред оцем, мајком, женом, децом и сарадницима; нико осим кривца не мора гајити ни најмању сумњу у почињено зло, ипак биће откривен пред небеским истражитељима. Тама најцрње ноћи, тајанствена привлачност најзаводљивије преваре, није довољна да прикрије иједну једину мисао од знања Свевишњег. Бог има тачан извештај о сваком неправедном рачуну и сваком непоштену поступку. Њега не можемо преварити спољним изгледом или побожношћу. Он не чини грешке у свом оцењивању карактера. Људе могу преварити они који су покварени у срцу, али Бог продире кроз сваку образину и чита оно што се збива у срцу.

Ово је свечана мисао! Дан за даном, прелазећи у вечност, уноси свој терет извештаја у небеске књиге. Реч једном изговорена, дело једном учињено, никада не може бити опозвано! Анђели су забележили и добро и зло. Ни најмоћнији освајач на Земљи не може опозвати извештај ни о једном једином дану. Наша дела, наше речи, чак и наше најтајније побуде, све има свој утицај у одређивању наше судбине за добро или зло. Иако их можемо заборавити, они ће изнети своје сведочанство да оправдају или осуде.

Као што се обриси лица непогрешивом тачношћу одражавају на углачаној уметничковој плочи, тако је и карактер верно описан у небеским књигама. Ипак, како се мало забрињавамо због извештаја који ће се приказати очима небеских бића! Када би вео који одваја видљиви од невидљивог света могао бити повучен у страну,

и када би синови људски могли да виде анђела који бележи сваку реч и свако дело, с којима ће се срести на суду, колико би речи које изговарамо свакога дана остало неизговорено, колико дела неучињено?

На суду ће се испитати употреба сваког талента. Како смо се служили капиталом који нам је Небо поверило? Хоће ли Господ приликом свог доласка примити своје с добитком? Да ли смо искористили снаге које су нам дароване, своје руке, своје срце, и свој ум, на славу Богу и на благослов свету? Како смо употребили своје време, своје перо, свој глас, свој новац, свој утицај? Шта смо учинили за Христа у личности сиромаха, прогоњенога, сирочета, удовице? Бог нас је учинио чуварима своје свете Речи; шта смо учинили са светлошћу и истином које смо добили да бисмо људе умудрили за спасење? Само исповедање вере у Христа нема никакве вредности, једино љубав која се показује делима биће прихваћена као права љубав. У очима Неба љубав даје вредност неком делу. Све што је учињено из љубави, без обзира колико незнатно по оцени људи, Бог ће прихватити и наградити.

Скривена људска себичност, записана је у небеским књигама. У њима се чува извештај о неиспуњеним дужностима према ближњима, или о заборављеним Спаситељевим захтевима. Из њих ће се видети колико пута смо сотони посветили време, мисао и снагу који су припадали Христу. Жалосни су извештаји које анђели носе према Небу. Разумна бића, такозвани Христови следбеници, обузета су стицањем земаљских добара или уживањем у земаљским задовољствима. Новац, време и снага жртвују се разметању и попуштању личним склоностима; али зато ретки су тренуци посвећени молитви, истраживању Писма, скрушености душе или признавању греха.

Сотона ствара безброј програма да закупи мисли, да се не баве оним послом који би требало најбоље да познајемо. Велики варалица мрзи велике истине које уздижу жртву помирницу или свемогућег Посредника. Он добро зна да његов успех потпуно зависи од тога колико ће успети да наше мисли одврати од Исуса и Његове истине.

Они који би желели да учествују у благодати Спаситељевог посредовања не смеју дозволити да их било шта омете у настојању

да постигну савршену светост у страху Божјем. Драгоцени сати, уместо да буду потрошени на уживања, на разметање, на стицање добитка, требало би да буду посвећени озбиљном проучавању Речи истине и молитви. Божји народ треба јасно да разуме истину о Светилишту и о истражном или предадвентном суду. Свакоме је неопходно да лично зна за место и рад нашег великог Поглавара свештеничког. У супротном, неће им бити могуће да покажу веру која је неопходна за ово време или да заузму место које им је Бог одредио. Сваки појединац може да спасе или изгуби своју душу. Сваки човек треба да се појави пред Божјом судијском столицом. Свако мора да се суочи са својим великим Судијом. Како је онда важно да свако често размишља о свечаном призору када суд буде заседао и књиге се буду отвориле, када према Данилу (12,13), свако треба да остане »на делу своме«, на крају својих дана.

Сви они који су примили светлост о овим питањима треба да сведоче о великим истинама које им је Бог поверио. Светилиште на Небу је велико средиште Христовог дела у корист људи. Оно је значајно за сваку душу која живи на Земљи. Оно нам отвара поглед на план откупљења, доводи нас до самог свршетка времена и открива победоносни исход сукоба између праведности и греха. Зато је веома важно да сви темељито истраже ове истине и постану способни да одговоре свакоме ко их запита за разлоге њихове наде.

Христово посредовање за човека у небеском Светилишту је исто тако битно за план спасења као што је била Његова смрт на крсту. Он је својом смрћу започео ово дело, док се после васкрснућа узнео да га доврши на Небу. Ми вером морамо ући иза завесе иза које »Исус уђе напред за нас«. (Јеврејима 6,20) Тамо одсјајује светлост са крста на Голготи. Ту можемо стећи јаснији увид у тајну откупљења. Спасење човека постигнуто је у бескрајном жртвовању Неба; принесена Жртва је довољна да задовољи и најшире захтеве прекршеног Божјег закона. Исус је отворио пут до Очевог престола и Његовим посредовањем искрене тежње свих који вером долазе пред Њега, могу бити представљене Богу.

»Ко крије преступе своје неће бити срећан, а ко признаје и оставља добиће милост.« (Приче 28,13) Када би сви који сакривају и оправдавају своје грешке, могли да виде сотонино одуше-

вљење због тога, затим како се руга Христу и светим анђелима због њиховог понашања, они би пожурили да признају своје грехе и да их одбаце. Користећи се манама карактера, сотона покушава да задобије контролу над целим његовим умом, и добро зна да ће у томе успети уколико те исте мане и даље буду неговане. Зато се стално труди да Христове следбенике превари својим кобним лукавствима и убеди их да немају никакве могућности да победе. Међутим, Исус својим рањеним рукама, својим измученим телом посредује за њих, и објављује свима који желе да га следе: »Доста ти је Моја благодат!« (2. Коринћанима 12,9) »Узмите јарам Мој на себе и научите се од Мене; јер сам Ја кротак и смиран у срцу, и наћи ћете покој душама својим. Јер је јарам Мој благ и бреме је Моје лако.« (Матеј 11,29.30) Према томе, нека нико не сматра да су његове мане непоправљиве! Бог ће нам дати вере и благодати да их савладамо.

Живимо у доба великог Дана помирења. У време церемонијалне службе, док је поглавар свештенички обављао обред помирења за Израил, свима је наложено да »муче душе своје« кајући се за грех и покајнички долазећи пред Господа, да не би били истребљени из свога народа. На сличан начин, сви који желе да им нестане записано у Књизи живота треба сада, током ових неколико преосталих дана времена милости, које им је дато, да муче душе своје жалећи због греха и истински се кајући. Они морају дубоко и савесно да испитују своје срце. Лакомислени и ташти дух, коме су се предали многи хришћани, мора да буде одбачен. Свима који желе да савладају зле склоности, које теже да завладају њима предстоји тешка борба. Дело припремања је појединачно. Ми се групно не спасавамо. Непорочност и оданост једнога неће надокнадити недостатак тих врлина код другог. Иако ће сви народи морати да изађу на суд пред Господа, Он ће случај сваког појединца испитивати таквом брижљивошћу и тачношћу као да ниједно друго биће не постоји на Земљи. Свако мора бити окушан и мора бити пронађен без мане и мрштине или такога чега.

Призори повезани са завршним делом службе помирења веома су свечани. Њоме су обухваћени значајни интереси. Управо сада у небеском Светилишту одржава се суђење. Већ много година траје ово дело. Ускоро – нико не зна колико скоро – почеће

разматрање случајева живих. У светој присутности самога Бога биће размотрен и наш живот. У ово време, више него икада раније, свака душа треба да послуша Спаситељев савет: »Стражите и молите се Богу; јер не знате када ће време настати!« (Марко 13,33) »Ако ли не узастражиш, доћи ћу на тебе као лупеж, и нећеш чути у који ћу час доћи на тебе.« (Откривење 3,3)

Када дело истражног или предадвентног суда буде завршено, судбина свих, на живот или на смрт, биће одлучена. Време милости ће се завршити кратко време пре Спаситељевог доласка на небеским облацима. Гледајући унапред у то време, Христос изјављује у Откривењу: »Ко чини неправду, нека још чини неправду, и ко је поган, нека се још погани, и ко је праведан, нека још чини правду; и ко је свет, нека се још свети. Ево ћу доћи скоро, и плата Моја са мном, да дам свакоме по делима његовим.« (Откривење 2,11.12)

И праведници и безаконици и даље ће живети на Земљи као смртници – људи ће сејати и градити, јести и пити, несвесни да је у небеском Светилишту над њима изречена коначна, неопозива одлука. Пре Потопа, када је Ноје ушао у барку, Бог је за њим затворио њена врата, остављајући безаконике напољу. Међутим, у раздобљу од седам дана, људи су, не знајући да им је судбина већ одлучена, наставили да живе безбрижним, развратним животом, ругајући се опоменама о суду који им прети. Спаситељ је рекао: »Тако ће бити и долазак Сина човечјега!« (Матеј 24,39) Тихо, незапажено као поноћни провалник, доћи ће одлучујући тренутак који ће запечатити судбину свих људи, и обележити коначно повлачење понуде милости грешним људима.

»Стражите, дакле... да не дође изненада и да вас не нађе а ви спавате!« (Марко 13,35.36) У опасном положају наћи ће се сви они који су се, уморни од стражарења, окренули привлачностима овога света. Док пословни људи буду заузети трком за добитком, док љубитељи уживања буду тражили прилику да се забаве, док поклонице моде буду стављале своје украсе – можда ће управо у том тренутку Судија целе Земље изрећи пресуду: »Измерен си на мерилима и нашао си се лак!« (Данило 5,27)

ПОРЕКЛО ЗЛА

Многи, размишљајући о пореклу греха и разлогу његовог постојања, остају веома збуњени. Они виде деловање зла, и његове страшне последице које се појављују у облику јада и очаја и питају се како се све то може догађати под сувереном владавином Онога који је бескрајан по својој мудрости, сили и љубави. Пред њима је тајна коју не могу одгонетнути. Обузети сумњама и несигурношћу, постају слепи за истине које су јасно откривене у Божјој Речи, за истине које су неопходне за спасење. Има и оних који би се, у својим истраживањима о постојању греха, усудили да продру и у области које им Бог никада није открио, и зато и не налазе никакво решење за своје тешкоће; тако се и они међу њима, склони сумњама и ситничарењу хватају за то као изговор да одбаце текстове Светога писма. Међутим, ни други не успевају да пронађу задовољавајуће објашњење за проблем зла, јер су традиција и погрешна тумачења засенили библијска учења о Божјем карактеру, о природи Његове владавине, и начелима Његовог поступања према греху.

Ниједно објашњење о пореклу греха не може да послужи и као разлог његовог постојања. Међутим, проблем порекла греха и његовог коначног уклањања, ипак, можемо толико разумети да потпуно схватимо величину Божје праведности и добронамерности у целокупном Његовом поступању према злу. У Писму ништа није тако јасно објашњено као чињеница да Бог ни на који начин није одговоран за појаву греха; да није било никаквог самовољног ускраћивања

божанске благодати, никаквог недостатка у божанској владавини, који би оправдали појаву побуне. Грех је уљез, његову присутност није могуће оправдати никаквим разлогом. Он је тајанствен, необјашњив; оправдавати га значило би бранити га. Када би неки изговор за његово постојање могао да буде пронађен, грех би престао да буде грех. Наше једино тумачење греха је оно које постоји у Божјој Речи, грех је »преступ закона«, то је изданак начела које ратује против великог закона љубави, против темеља божанске владавине.

Пре појаве зла у целом свемиру су владали мир и радост. Све је било у савршеном складу са Створитељевом вољом. Љубав према Богу била је изнад свега, а љубав према ближњима непристрасна. Христос, Реч, Јединородни од Бога, био је једно с вечним Оцем – једно по природи, карактеру и намерама – једино Биће у целом свемиру које је могло ући у све Божје савете и намере.³ Бог је преко Христа деловао приликом стварања свих небеских бића. »Јер кроз Њега би саздано све што је на Небу... били престоли или господства или поглаварства или власти.« (Колошанима 1,16) Христу, као и Оцу, цело Небо било је одано.

Закон љубави био је темељ Божје владавине, а срећа свих створених бића зависила је од њиховог савршеног усклађивања с великим начелима праведности. Бог је од свих својих створења очекивао службу из љубави – поштовање које се темељи на разумном признању Његовог савршеног карактера. Он не ужива у изнуђеној оданости, и зато свима потврђује слободну вољу, да би могли да Му добровољно служе.

Међутим, једно биће је одлучило да злоупотреби ту слободу. Грех се зачео у њему, у бићу које је, после Христа, уживало највеће почести ког Бога, које је било највише по моћи и слави међу свим становницима Неба. Пре свога пада, Луцифер је био први међу херувимима заклањачима, свет и чист. »Овако вели Господ, Господ: ти си печат савршенства, пун си мудрости и сасвим си леп. Био си у Едему, врту Божјему, покривало те је свако драго камење... ти си био херувим помазан да заклањаш; и Ја те поставих; ти беше на

³ Улога и присутност Светога духа овде се подразумевају; писац само посебно истиче улогу Сина, које је од вечности једно с Оцем, као и Свети Дух. Адвентисти, заједно са осталим хришћанима, верују у Троједног Бога – и Бога Оца, Бога Сина и Бога Светога Духа. – прим. прев.

светој гори Божјој, хођаше посред камења огњенога. Савршен беше на путовима својим, од дана када се роди докле се не нађе безакоње на теби.« (Језекиљ 28, 12-15)

Луцифер је могао да сачува Божју наклоност, могао је да буде вољен и поштован од свих анђеоских чета, могао је да користи своје племените способности, да их употреби на благослов другима и да прослави свога Створитеља. Међутим, пророк каже: »Срце се твоје понесе лепотом твојом, ти поквари мудрост своју светлошћу својом.« (Језекиљ 28, 17) Луцифер је мало помало, почео да гаји жељу за самоузвишењем. »Изједначујеш срце своје са срцем Божјим.« »А говорио си у срцу свом... више звезда Божјих подигнућу престо свој, и сешћу на гори зборној... изаћи ћу у висине над облаке, изједначићу се с Вишњим.« (Језекиљ 28,6; Исаија 14,13.14) Уместо да се труди да Бога уздигне изнад свега и да Му осигура љубав и оданост Његових створења, Луцифер је настојао да их придобије да њему самом служе и одају почаст. Завидећи на почастима које је вечни Отац указивао своје Сину, овај анђеоски кнез пожелело је да стекне власт на коју је само Христос имао право.

Цело Небо радовало се што одсјајује Створитељевом славом и што Му изриче хвалу. Док је Бог на тај начин био слављен, сви су уживали у миру и радости. Међутим, нота несклада покварила је небеску хармонију. Служење себи и уздизање себе, супротно Створитељевом плану, пробудило је злослутна предосећања у мислима оних којима је изнад свега била Божја слава. Небески савети преклињали су Луцифера. Божји Син му је представио Створитељеву величину, доброту, и праведност, и свету, непроменљиву природу Његовог закона. Бог је лично успоставио небески ред, и одступајући од њега, Луцифер ће осрамотити свога Створитеља, а себи донети пропаст. Међутим, опомене изречене у бескрајној љубави и милости, само су још више побудиле дух противљења у њему. Луцифер је дозволио да завист према Христу преовлада у њему, и зато је постао још упорнији.

Поносан на своју славу, потхрањивао је тежњу за превлашћу. Високе почести које су му указиване, Луцифер није ценио као дар од Бога, и оне у њему нису будиле никакву захвалност према Створитељу. Уживао је у свом сјају и узвишеном положају и желео да постане једнак Богу. Небеске чете волеле су га и поштовале. Анђели

су уживали да извршавају његове заповести, а он је био заогрнут мудрошћу и славом више од свих осталих небеских бића. Ипак, Божји Син био је признати суверен Неба, једнак Оцу по моћи и ауторитету. Христос је учествовао у свим Божјим саветима, док Луциферу није било дозвољено да продре у божанске намере. Овај моћни анђеоло питао се: »Зашто Христос има највишу власт? Зашто има већу част од њега, од Луцифера?«

Напуштајући своје место у непосредној Божјој присутности, Луцифер је почео да шири дух незадовољства међу анђелима. Понашајући се тајанствено и без много речи, привремено скривајући своје праве намере под плаштем поштовања Бога, трудио се да изазове незадовољство према законима по којима су се управљала небеска бића, наговештавајући да им они намећу непотребна ограничења. Пошто је њихова природа света, тврдио је да анђели треба да слушају само наредбе своје воље. Трудио се да изазове њихово саучешће према себи, говорећи да Бог према њему неправедно поступа, јер указује највише почести Христу. Тврдио је да жели већу моћ и част не зато да би уздигао себе, већ да би осигурао слободу свим становницима Неба, тако да би се на тај начин и они уздигли у више сфере постојања.

Бог је у својој великој милости дуго подносио Луцифера. Није га уклонио с његовог узвишеног положаја чим је исказао дух незадовољства, па чак ни онда када је почео да износи лажне оптужбе пред оданим анђелима. Дуго му је било допуштено да остане на Небу. Стално му је било нуђено опроштење под условом да се покаје и покори. Напори, које само бескрајна љубав и мудрост могу надихнути, били су учињени да би га уверили да је у заблуди. Дух незадовољства никада до тада није био познат на Небу. Ни сам Луцифер у почетку није знао куда ће га оно одвести; није схватао праву природу својих осећања. Међутим, када се показало да је његово незадовољство неоправдано, Луцифер је схватио да није у праву, да су божански захтеви праведни, и да их као такве мора признати пред целим Небом. Да је тако поступио, спасао би самога себе и мноштво анђела. У то време још није потпуно одбацио своју оданост Богу. Иако је напустио свој положај херувима заклањача, ипак, да је био спреман да се врати Богу, да је признао Створитељеву мудрост, да је био задовољан местом које му је било одређено у Божјем великом плану, био

би враћен на своје пређашње место. Међутим, охолост га је спречила да се покори. Тврдоглаво је бранио своје понашање, тврдио да нема потребе за покајањем, и потпуно се посветио великој борби против свога Створитеља.

Све способности његовог блиставог ума биле су сада посвећене делу преваре, напору да задобије саучешће анђела који су били под његовим заповедништвом. Чак је и чињеницу да га је Христос упозорио и посаветовао, изопачио да би послужила његовим издајничким циљевима. Онима с којима га је повезивало дубоко поверење, говорио је да је погрешно оцењен, да његово мишљење није поштовано, и да ће његова слобода скоро бити ограничена. Од погрешног приказивања Христових речи прешао је на изостављање истине и на чисте лажи, оптужујући Божјег Сина за намеру да га понизи пред становницима Неба. Потрудио се, такође, да покрене лажне спорове између себе и Богу оданих анђела. Све оне које није успео да заведе и потпуно привуче на своју страну оптуживао је да су равнодушни према интересима небеских бића. Оне који су остали верни Богу оптуживао је да чине управо она дела која је он сам чинио. Да би доказао оптужбу да је Бог неправедан према њему, прибегавао је искривљавању Створитељевих речи и дела. Држао се правила да збуњује анђеле вештим вођењем расправа о Божјим намерама. Све што је било једноставно заогртао је велом тајанствености, и својим препременим изопачавањем сумње и у најјасније Господње изјаве. Његов високи положај, блиска веза са божанском владавином давао је већу тежину његовим излагањима и многе је навео да му се прикључе у побуну против ауторитета Неба.

Бог је у својој мудрости допустио сотони да настави своје дело, све док се дух незадовољства није преобразио у отворену побуну. Било је неопходно да се његови планови потпуно развију, тако да сви могу видети њихову праву природу и намере. Луцифер, као помазани херувим, био је високо уздигнут, небеска бића веома су га волела, а његов утицај на њих био је изузетно снажан. Божја власт је обухватала не само становнике Неба, већ и свих светова које је Он створио, и зато је сотона помишљао да ће, уколико небеске анђеле привуче на своју страну, моћи да превари и друге светове. Вешто је приказивао своју страну проблема, служећи се извртањем чињеница и преваром да би осигу-

рао остварење својих циљева. Његова способност варања била је врло велика, и тако сакривајући се иза плашта лажи, стицао је предност. Чак ни одани анђели нису успевали да потпуно проникну у његов карактер или да виде куда води његово дело.

Сотона је живио веома високе почести, сва његова дела су била тако обавијена тајанственошћу да је анђелима било врло тешко да објасне праву природу његовог деловања. Уколико се потпуно не развије, грех неће изгледати тако злоћудан какав јесте. Све до тада грех се није појављивао у Божјем свемиру и света бића нису имала никаквог сазнања о његовој правој природи и злоћудности. Она нису могла да замисле страшне последице одбацивања Божјег закона. Сотона је у почетку прикривао своје деловање лажно изражавајући своју оданост Богу. Тврдио је да жели да унапреди Божју част, чврстину Његове владавине и добро свих становника Неба. Док је у мислима анђела који су му били подређени, распиривао незадовољство, вешто се претварао да покушава да стиша њихову узнемиреност. Када је захтевао да се спроведу неке промене у реду и законима Божје владавине, чинио је то под изговором да су неопходне за очување склада на Небу.

Бог је у свом поступању према греху могао да се послужи једино праведношћу и истином. Сотона је могао да употреби и средства којим Бог није могао да располаже – ласкањем и прева-рама. Он је покушао да измени Божју Реч, да погрешно представи Његов план владавине пред анђелима, тврдећи да Бог није праведан када становницима Неба намеће законе и прописе, и да тражећи покорност и послушност од својих створења само покушава да се још више уздигне. Зато се морало показати становницима Неба, али и свих других светова, да је Божја владавина праведна, а Његов закон савршен. Сотона се трудио да себе представи као биће које покушава да унапреди благостање свемира. Управо зато су сви морали да препознају прави карактер узурпатора и његове стварне циљеве. Морао је зато да добије довољно времена да се разоткрије својим безбожним делима.

Раздор који је својим деловањем изазвао на Небу, сотона је приписао Божјем закону и Његовој владавини. Све зло је према његовим речима било последица божанске управе. Тврдио је да само жели да усаврши Господња правила и да је зато неопходно

да само добије прилику да покаже природу својих захтева, да прикаже како ће се на делу показати примене божанских закона које је предлагао. Само његово дело морало је да га осуди. Од самог почетка тврдио је да није бунтовник. Цео свемир морао је да види да је варалица разобличен.

Бескрајна мудрост није уништила сотону, чак и онда када је било одлучено да више не може остати на Небу. Пошто је служба из љубави једино прихватљива пред Богом, оданост Његових створења мора да почива на осведочењу у Његову праведност и добронамерност. Становници Неба и осталих светова, пошто нису били оспособљени да схвате природу или последице греха, не би у уништењу сотоне препознали деловање Божје праведности и милости. Да је он био одмах уклоњен, они би Богу служили из страха уместо из љубави. Утицај варалице не би био потпуно избрисан, нити би дух побуне био потпуно уклоњен. Зло је морало да добије прилику да сазри. Ради добра целог свемира у току свих безбројних векова сотони је отворена прилика да потпуније развије своје идеје, да сва створена бића у правој светлости сагледају све његове оптужбе против божанске владавине, да Божја праведност и Његова милост, али и непроменљивост Његовог закона, никада више не буду доведени у сумњу.

Сотонина побуна требало је да, током свих будућих векова, послужи као поука свемиру, да буде трајно сведочанство о природи и страшним последицама греха. Последице сотонине владавине, њен утицај и на људе и на анђеле, требало је да открију плодове одбацивања божанског ауторитета; да потврде да је уз постојање Божје владавине и Његовог закона нераскидиво повезано благостање свих бића која је Он створио. Тако је требало да историја овог страшног покушаја побуне послужи као трајна заштита свим светим бићима, да их сачува од погрешног схватања природе престопа, да их спречи да учине грех и претрпе његове последице.

Све до самог краја сукоба на Небу, велики узурпатор настао је да оправдава себе. Када је било објављено да заједно са свим својим присталицама мора да буде протеран из боравишта блажених, вођа побуњеника дрско је изразио свој презир према Створитељевом закону. Поновио је своје тврђење да анђелима није потребно никакво надгледање, да им мора бити дозвољено

да следе прохтеве своје воље, јер ће им она увек служити као сигуран водич. Оптужио је божанска правила као ограничавање слободе и изјавио да ће се трудити да Закон буде укинут, и да тако, слободне од свих ограничења, небеске чете могу достићи узвишене, славније постојање.

Сотона и његове чете кривицу за своју побуну једнодушно су приписали Христу, изјављујући да се никада не би побунили да нису били укорени. И тако, пркосни и упорни у свом вероломству, узалудно се трудећи да оборе Божју владавину, а ипак богохулно тврдећи да су невине жртве насилничке власти, велики бунтовник и његове присталице коначно су били прогнани с Неба.

Исти дух који је покренуо побуну на Небу и даље подстиче побуну на Земљи. Сотона је према људима наставио да води исту политику коју је водио према анђелима. Његов дух сада влада у синовима непослушности. Слично њему, и они покушавају да оборе ограничења Божјег закона и да људима обећају слободу преступањем његових одредаби. Укоравање греха и даље изазива дух мржње и отпора. Када Божје поруке и опомене стигну до савести људи, сотона их наводи да се оправдавају и траже одобравање за своје грешно понашање. Уместо да исправе своје заблуде, они незадовољство усмеравају према онима који их укоравају, као да су они једини узрок свих тешкоћа. Од времена праведног Авеља, па све до нашег времена, оваквим духом дочекивани су сви који су се усудили да укоре и осуде грех.

Истим погрешним представљањем Божјег карактера, којим се служио на Небу, говорећи да је Бог окрутан и насилан, сотона и људе наводи на грех. Када у томе успе, изјављује да су божанска неправедна ограничења навела људе да погреше, исто онако као што су њега навела на побуну.

Међутим, вечни Бог овако описује свој карактер: »Бог милостив, жалостив, спор на гнев, и обилан милосрђем и истином, који чува милост тисућама, прашта безакоња и неправде и грехе, који не правда кривога.« (2. Мојсијева 34,6.7)

Изагнавши сотону са Неба, Бог је прогласио своју праведност и сачувао част свога престола. Међутим, када је човек згрешио попустивши преварама отпалог духа, Бог је доказао своју љубав дајући свога јединороднога Сина да умре за грешни род. У служби помире-

ња показан је Божји карактер. Моћни доказ пружен на крсту показао је целом свемиру да се грешно понашање за које се Луцифер одлучио ни на који начин не може приписати Божјој владавини.

У сукобу између Христа и сотоне, у раздобљу Спаситељеве земаљске службе, био је разобличен карактер великог варалице. Ништа тако успешно није искоренило симпатије које су небески анђели и становници целог оданог свемира још гајили према сотони, као његово окрутно понашање према Откупитељу света. Дрска богохула којом је захтевао да му се Христос поклони, уображена смелост којом је Христа одвео на врх горе и на највишу кулу Храма, подмукла намера када Га је наговарао да скочи са те велике висине, неуморна злоба којом Га је прогонио из места у место и подстицао срца свештеника и народа да одбаце Његову љубав и коначно, да повичу: »Распни га! Распни га« – све то изазвало је чуђење и гнушање свемира.

Сотона је покренуо свет да одбаци Христа. Кнез зла послужио се свом својом снагом и лукавством да уништи Исуса, схватио је да Спаситељ својом милошћу и љубављу, својим саучешћем и нежношћу пуном сажаљења, у ствари представља свету Божји карактер. Сотона је оспоравао сваки захтев који је постављао Божји Син, служио се људима као својим оруђима да Спаситељев живот испуни страдањима и жалосћу. Лукавства и лажи којима је покушавао да спречи Исусово дело, мржња коју су ширили синови непослушности, сурове оптужбе против Онога чији је живот био испуњен беспримерном добротом, све то проистицало је из дубоко укорењене осветољубивости. Пригушене ватре зависти и злобе, мржње и освете, распалиле су се против Божјег Сина на Голготи, док је цело Небо испуњено немим ужасом посматрало приказ.

Када је велика Жртва била принесена, Христос се узнео у висине, одбијајући обожавање анђела, све док није упутио захтев: »Хоћу да и они које си Ми дао буду са Мног где сам Ја; да виде славу Моју коју си Ми дао, јер си имао љубав к Мени пре постања света.« (Јован 17,24) А онда, пун неизрециве љубави и силе, одјекнуо је одговор с Очевог престола: »Да Му се поклоне сви анђели Божји!« (Јеврејима 1,6) Никаква мрља није остала на Исусу. Његово понижење је престало, Његова жртва је довршена, и Њему је било даровано име које је изнад сваког другог имена.

Сотонина кривица сада је остала без изговора. Он је показао свој прави карактер варалице и убице. Исти дух којим је владао синовима људским, који су били под његовом влашћу, показао би се и на Небу да му је било дозвољено да управља његовим становницима. Он је тврдио да би преступ Божјег закона донео слободу и одушевљење, али сви су схватили да су последице таквог понашања само окови и понижење.

Сотонине лажне оптужбе против божанског карактера и владавине показале су се у правој светлости. Оптуживао је Бога да тежи да се узвиси и да због тога захтева покорност и послушност од својих створења, изјављивао је да је Створитељ захтевао самоодрицање од свих, иако сам није показивао спремност на самоодрицање нити је поднео икакву жртву. Сада је свима постало јасно да је Владар свемира за спасење грешног и палог рода принео највећу жртву коју љубав може принети: »Јер Бог беше у Христу и свет помири са собом, не примивши им греха њихових, метнувши у нас реч помирења.« (2. Коринћанима 5,19) Луцифер је, својом тежњом за чашћу и превлашћу, то се могло брзо увидети, отворио врата греху, док је Христос, да би уништио грех, понизио самога себе и постао послушан до саме смрти.

Бог је показао своју одвратност према побуни. Цело Небо је видело како се открила Његова праведност, и приликом осуде упућене сотони и приликом откупљења човека. Уколико је Божји закон непроменљив, изјављивао је Луцифер, онда се казна по том Закону не може опростити, и зато сваки преступник заувек мора да изгуби Створитељеву наклоност. Тврдио је да је грешни род остављен изван домашаја откупљења и да је тако постао његов законити плен. Међутим, Христова смрт представља небориви доказ у прилог човеку. Казна коју је Закон прописивао пала је на Онога који је био једнак Богу, а човек је могао слободно да прихвати Христову праведност и покајањем и понизношћу да победи, исто онако као што је Божји Син победио сотонску силу. Тако је Бог остао праведан, и оправдао све оне који верују у Исуса.

Међутим, Христос није дошао на ову Земљу да страда и умре само зато да би откупио човека. Он је дошао да »учини закон великим и славним«. (Исаија 42,21) Не само зато да би становници овога света могли да поштују Закон онако како треба да буде пошто-

ван, већ и да свим световима у свемиру покаже непроменљивост Божјег закона. Да су његови захтеви могли да буду занемарени, Божји Син не би морао да приноси свој живот као жртву помирилицу за преступ. Христова смрт то неопориво доказује. Жртва на коју је бескрајна љубав навела Оца и Сина, да би грешници могли да буду откупљени, показује целом свемиру – ничим осим овим планом помирења то не би могло бити постигнуто – да праведност и милост представљају темељ Закона и Божје владавине.

Завршно раздобље суда откриће чињеницу да грех заиста није имао никакво оправдање. Када Судија целе Земље буде упитао сотону: »Зашто си се побунио против Мене, зашто си отимао поданике Мога царства«, зачетник зла неће моћи да пронађе никакав изговор. Сва уста биће затворена, све бунтовничке чете остаће без речи.

Крст на Голготи, који представља доказ да је Закон непроменљив, објављује целом свемиру да је плата за грех смрт. Спаситељев последњи узвик: »Свршено је«, одјекнуо је као посмртно звоно сотони. Велики сукоб, који је тако дуго вођен, тада је био одлучен и постало је сигурно и коначно уклањање греха. Божји Син је прошао кроз врата гроба, да »смрћу сатре онога који има државу смрти, то јест ђавола«. (Јеврејима 2,14) Жеља за узвишењем навела је Луцифера да каже: »Више звезда Божјих подигнућу престо свој... изједначићу се с Вишњим.« Бог изјављује: »Обратићу те у пепео на земљи... и неће те бити довека!« (Исаија 14,13.14; Језекиљ 28,18.19) Када буде дошао »дан који гори као пећ, сви ће поносити, сви који раде безбожно, бити стрњика, и упалиће их дан који иде, вели Господ над војскама, и неће им оставити ни корена ни гране«. (Малахија 4,1)

Цео свемир биће сведок природе и последица греха. Његово потпуно уништење, које је, да се догодило у самом почетку, могло да заплаши анђеле и осрамоти Бога, сада ће одбранили Његову љубав и потврдити Његову част пред свемиром пуним бића која радосно испуњавају Његову вољу и у чијим срцима влада Божји закон. Зло се никада више неће појавити. Божја реч каже: »Неће се два пута подигнути погибао!« (Наум 1,9) Божји закон, коме је сотона приговарао и тврдио да представља јарам ропства, биће поштован као »закон слободе«. Опробана и окушана створења никада више неће изневерити завет оданости Ономе чији се карактер потпуно показао пред њима као несхватљива љубав и бескрајна мудрост.

НЕПРИЈАТЕЉСТВО ИЗМЕЂУ ЧОВЕКА И СОТОНЕ

»И још мећем непријатељство између тебе и жене, и између семена твојега и семена њезина, оно ће ти на главу стајати, а ти ћеш га у пету уједати.« (1. Мојсијева 3,15) Божанска пресуда изречена над сотоном после човековог пада представљала је и пророчанство, које је обухватило све векове до краја времена и указало на велики сукоб у коме ће учествовати сви људски нараштаји који ће живети на Земљи.

Бог је изјавио: »Још мећем непријатељство!« Ово непријатељство није настало на природан начин. Када је човек прекршио Божји закон, његова природа је постала зла, и он је успоставио склад, а не непријатељство са сотоном. Између грешног човека и зачетника греха не постоји природно непријатељство. И један и други својим отпадом постали су зли. Отпадник никада нема мира, осим када добије саучешће и подршку оних које је навео да се поведу за његовим примером. Управо зато пали анђели и грешни људи уједињују се и стварају заједницу очајника. Да се Бог није посебно умешао, сотона и човек склопили би савез против Неба, и тако уместо да гаји непријатељство према сотони, цела људска породица ујединила би се у противљењу Богу.

Сотона је навео човека на грех, као што је анђеле навео на побуну, и на тај начин осигурао њихову подршку у рату против Неба. Између њега и палих анђела није било никакве неслоге, у њиховој мржњи према Христу; иако је у свему осталоме владала неслога, били су чврсто сједињени у свом супротстављању ауто-

ритету Владара свемира. Међутим, када је сотона чуо изјаву да треба да постоји непријатељство између њега и жене, између његовог потомства и њеног потомства, знао је да ће његови напори да потпуно понизи људску природу бити осујећени; да ће на неки начин људи бити оспособљени да се одупру његовој моћи.

Сотонино непријатељство према људском роду настало је због тога што су људи, Христовим посредовањем, остали предмет Божје љубави и милости. Он зато жели да осујети божански план откупљења човека, да нанесе срамоту Богу тиме што ће изобличити и искварити дело Његових руку; жели да нанесе бол Небу и да Земљу испуни жалости и очајањем да би после свега, указивао на све зло као на последицу Божје одлуке да створи човека.

Управо благодат коју Христос усађује у човекову душу ствара у човеку непријатељство према сотони. Без благодати која га препорађа и силе која га обнавља, човек би наставио да буде сотонин роб, слуга увек спреман да испуњава његове заповести. Међутим, ово ново начело у његовој души изазива сукоб тамо где је до тада владао мир. Сила коју Христос даје оспособљава човека да се одупре тиранину и узурпатору. Ко показује да презире грех уместо да га воли, ко се одупире страстима које су њиме владале и савлађује их, показује да у њему делује начело небеског порекла.

Непријатељство које влада између Христовог Духа и сотониног духа најизразитије се исказало онда када је свет одбацио Исуса. Јевреји нису одбацили Исуса само зато што се појавио без световног богатства, раскоши и величине. Они су увидели да Он располаже силом која може више него само да надокнади недостатак тих спољних предности. Међутим, Христова непорочност и светост распалили су према Њему мржњу безбожника. Његов живот самоодрицања и безгрешне оданости Богу представљао је стални прекор овим охолим, похотљивим људима. Управо то је изазвало непријатељство према Божјем Сину. Сотона и зли анђели придружили су се злим људима. Све отпадничке силе завериле су се против Бранитеља истине.

Против Христових следбеника људи показују исто непријатељство, које су показивали и против њиховог Учитеља. Ко препозна одвратни карактер греха, ко се снагом коју је добио с Неба одупре искушењу, сигурно ће навући на себе гнев сотоне и њего-

вих поданика. Мржња према чистим начелима истине, понижавање и гоњење њихових заговорника, постојаће све док буде било греха и грешника. Христови следбеници и сотонине слуге не могу се усагласити. »Саблазан крста« још није престала. »А и сви који побожно хоће да живе у Христу Исусу биће гоњени.« (2. Тимотију 3,12)

Сотонини представници непрестано се труде да у складу са његовим упутствима учврсте његов ауторитет и изграде његово царство насупрот Божјој владавини. Да би то постигли, покушавају да преваре Христове следбенике и да их одврате од њихове оданости Богу. Као и њихов вођа, и они погрешно тумаче и изврћу Писма у покушају да остваре своју намеру. Као што је сотона покушавао да кривицу пребаци на Бога, тако се и његови представници труде да озлогласе Божји народ. Исти дух који је подигао Исуса на крст нагони и незаконике да уништавају Његове следбенике. Све је то наговештено у првом пророчанству: »И још међем непријатељство између тебе и жене, између семена твојега и семена њезина!« И тако ће бити све до краја времена.

Сотона окупља све своје снаге и користи све своје силе у овом сукобу. Зашто не наилази на неки већи отпор? Зашто су Христови војници тако поспани и равнодушни? Зато што су тако недовољно, тако мало повезани са Христом, зато што имају тако мало Његовог Духа! Грех им не изгледа тако одбојан и одвратан, као што је изгледао њиховом Учитељу! Они га не дочекују, као што је Христос чинио, одлучним и јасно видљивим отпором. Не схватају изузетну злокобност и поквареност греха, не препознају прави карактер и снагу кнеза таме. Показују само нејакно непријатељство према сотони и његовим делима, јер међу њима влада велико непознавање његове моћи и злобе, огромног замаха његове борбе против Христа и Његове цркве. Многи хришћани пали су као жртва ове заблуде. Они не знају да је њихов непријатељ моћни војсковођа који управља мислима злих анђела, који добро замишљеним плановима и вешто вођеним покретима ратује против Христа с циљем да онемогући спасење душа. Међу такозваним хришћанима, па чак и међу проповедницима Јеванђеља, сотона се врло ретко спомиње, осим оних случајних опаски са проповедаонице. Они превиђају доказе о његовој непрестаној активности и успешности; занемарују многе опо-

мене о његовој лукавости; изгледа као да занемарују и само његово постојање.

Иако су људи несвесни његових лукавстава, овај будни непријатељ сваког тренутка прати их у стопу. Он намеће своју присутност у сваком кутку њиховог дома, на свакој улици наших градова, у црквама, на националним саветима, у судовима, збуњујући, varaјући, заводећи, уништавајући на сваком кораку душе и тела људи, жена и деце, разарајући породице, сејући мржњу, супарништво, сукобе, побуне, убиства. Међутим, хришћански свет наизглед мирно прихвата сва та збивања као да их је Бог одредио и као да морају да се догађају.

Сотона непрестано настоји да савлада припаднике Божјег народа тако што руши ограде које их одвајају од света. Стари Израиљци били су навођени на грех када су ступали у забрањене савезе са незнабошцима. Припадници савременог Израиља падају на сличан начин. »Којима бог света овога ослепи разум неверника да им не засветли видело Јеванђеља славе Христове, који је обличје Бога, који се не види.« (2. Коринћанима 4,4) Сви који нису одлучно пошли за Христом, постају сотонине слуге! У непрепорођеном срцу влада љубав према греху и склоност да се грех гаји и оправдава. У обновљеном срцу влада мржња према греху и одлучно противљење злу. Када хришћани траже друштво безаконика и неверника сами себе излажу искушењима. Сотона се прикрива и тајно навлачи вео својих превара преко њихових очију. Они нису у стању да схвате да им такво друштво доноси штету, и тако, пошто упијају карактер, речи и дела овога света, постају све заслепљенији.

Прилагођавање световним обичајима претвара Цркву у свет, и никада свет неће обратити Христу. Блискост са грехом неизбежно доприноси да нам он изгледа све мање одбојан. Онај који одлучи да се дружи са сотониним слугама ускоро ће престати да се плаши њиховог господара. Када извршавајући своју дужност будемо изведени пред судове, као што се Данило нашао пред царским судом, можемо бити сигурни да ће нас Бог заштитити, али ако се сами излажемо искушењу, пашћемо пре или касније.

Кушач често најуспешније делује преко оних на које најмање сумњамо да се налазе у његовој власти. Дивимо се људима који

располажу способностима и образовањем и ценимо их као да те одлике могу да надокнаде мањак страха Божјега или да човеку осигурају право на Божју наклоност. Таленти и култура, сами по себи, представљају дар од Бога, али када почну да замењују побожност, када душу, уместо да је приближавају Богу, одводе од Њега, постају проклетство и замка. Многи заступају мишљење да све што изгледа као услужност или отменост, на неки начин, мора да потиче од Христа. Међутим, никада није учињена већа грешка! Ове врлине заиста треба да красе карактер сваког хришћанина, јер могу да шире снажан утицај у прилог правој религији, али оне морају да буду посвећене Богу, јер иначе остају у служби зла. Многи људи однегованог интелекта и пријатних манира, који се никада не би понизили да учине нешто што би у јавности било оцењено као неморално дело, представљају само углађена оруђа у сотониним рукама. Подмукао, варљиви карактер њиховог утицаја и примера претварају их у много опасније непријатеље Христовог дела, него што су то људи без знања и образовања.

Соломун је искреном молитвом и ослањањем на Бога стекао мудрост која је изазивала чуђење и дивљење света. Међутим, када се одвојио од Извора своје снаге, и када је, ослањајући се на себе, пошао даље, пао је као жртва искушења. У тим тренуцима чудесне способности дароване најмудријем од свих владара само су допринеле да постане још успешније оруђе у рукама непријатеља душа.

Иако се сотона непрестано труди да из њихових мисли избрише ту чињеницу, хришћани никада не смеју заборавити да њихов »рат није с крвљу и с телом, него с поглаварствима и властима и с управитељима таме овога света, с духовима пакости испод неба«. (Ефесцима 6,12) Ово надахнуто упозорење одјекује кроз векове све до нашег времена: »Будите трезни и пазите, јер супарник ваш, ђаво, као лав ричући ходи и тражи кога да прождере!« (1. Петрова 5,8) »Обуците се у све оружје Божје да бисте се могли одржати против лукавства ђаволскога!« (Ефесцима 6,11)

Од Адамовог времена па све до наших дана, наш велики непријатељ служио се својом снагом да тлачи и уништава. Сада спрема свој последњи поход против Цркве. Сви који желе да следе Исуса сукобиће се с тим немилосрдним противником. Уколико хри-

шћани више следе свој божански Узор, то ће сигурније постајати циљ сотониних напада. Сви који се активно укључе у Божје дело, који се труде да разобличе преваре Злога и људима објаве Христа, моћи ће да се придруже Павловом сведочењу у коме говори о служењу Господу у понизности ума својега, у многим сузама и искушењима.

Сотона је нападао Христа својим најжешћим и најподмуклијим искушењима, али је био побеђен у сваком сукобу. Те битке вођене су за наше добро, те победе и нама омогућују да победимо. Христос ће дати снагу свакоме који је буде тражио. Сотона никога не може да победи без његовог пристанка. Кушач нема моћи да управља човековом вољом или да душу примора на грех. Он може да нас мучи, али није у стању да нас упрља. Он може да изазове дубоко очајање, али не и посрнуће у грех. Чињеница да је Христос победио треба и Његове следбенике да надахне храброшћу да се мушки боре у рату против греха и сотоне.

ДЕЛОВАЊЕ ЗЛИХ ДУХОВА

Повезаност видљивог и невидљивог света, служба Божјих анђела и деловање злих анђела, све то је јасно откривено у Библији и неодвојиво уткано у људску историју. Међутим, појављује се све већа склоност неверовању у постојање злих духова, док се свети анђели, »послани на службу онима ће наследити спасење« (Јеврејима 1,14), често проглашавају за духове умрлих. Међутим, Писмо не само да говори о постојању анђела, и добрих и злих, већ даје и необориве доказе да то нису бестелесни духови умрлих људи.

Анђели су постојали и пре стварања човека, јер у време када су полагани темељи Земљи »певаху заједно звезде јутарње и сви синови Божји кликоваху«. (О Јову 38,7) После човековог пада у грех, анђели су били задужени да чувају дрво живота, а до тада још ниједно људско биће није умрло. Анђели су по својој природи изнад човека, јер је и псалмиста био свестан да је човек створен »мало мањи од анђела«. (Псалам 8,5)

Библија нам пружа податке о броју, о сили и слави небеских бића, о њиховој повезаности с Божјом владавином, али и о њиховом односу према делу откупљења. »Господ на небесима постави престо свој, и царство Његово свим влада.« Пророк додаје: »И видех и чух глас анђела многих око престола.« У свечаној дворани Цара над царевима чекају – анђели Његови који су силни крепостни, извршујући »реч Његову, слушајући глас речи Његове« (Псалам 103,19-21; Откривење 5,11). Пророк Данило видео је - десет хиљада пута десет хиљада и хиљаде хиљада небеских

весника. Апостол Павле говори о »многим хиљадама анђела« (Данило 7,10; Јеврејима 12,22). Ови Божји весници излазе »трчећи и враћајући се као муња« (Језекиљ 1,14), тако је блистав њихов сјај и брз њихов лет. Лице анђела који се појавио код Спаситељевог гроба »беше као муња, а одело његово као снег«, а његова појава учинила је да уздрхте »стражари и да постану као мртви«. (Матеј 28,3.4) Када је Сенахирим, охоли Асирац, почео да се руга Богу и да хули на Њега, да Израиљцима прети уништењем, »исту ноћ анђео Господњи изиђе и поби у околу асирском сто и осамдесет и пет тисућа«. »И поби све јунаке и војводе и кнезове у војсци цара асирскога, те се врати са срамотом у своју земљу.« (2. О царевима 9,35; 2. Дневника 32,21)

Бог шаље анђеле својој деци да донесу поруку о милости: Авраму, с обећањем о благослову; на врата Содома да избаве праведног Лота од уништења ватром; Илији, када је у пустињи скоро умро од умора и глади; Јелисију, када је ватреним колима и коњима окружио мали град у коме су га опколили његови непријатељи; Данилу, када је на двору незнабожачког владара затражио божанску мудрост или када је био бачен да постане плен лавовима; Петру, осуђеном на смрт у Иродовој тамници; затвореницима у Филиби; Павлу и његовим сапутницима у олујној ноћи на мору; да оспособи Корнилијев ум да прихвати Јеванђеље; да пошаље Петра с поруком спасења незнабошцу и странцу – тако су свети анђели, у свим временима, служили Божјем народу.

Анђео чувар одређен је сваком Христовом следбенику. Ови небески стражари штите праведне од силе Злога. То је признао и сотона када је рекао: »Еда ли се узалуд Јов боји Бога? Ниси ли га ти оградио и кућу његову и све што има свуда унаоколо?« (О Јову 1,9.10) Начин на који Бог штити свој народ описан је речима псалмиста: »Анђели Господњи станом стоје око оних који се њега боје и избављају их.« (Псалам 34,7) Спаситељ је рекао, говорећи о онима који верују у Њега: »Гледајте да не презрете једнога од малих ових, јер вам кажем да анђели њихови на небесима једнако гледају лице Оца Мојега небескога!« (Матеј 18,10) Анђели који су одређени да служе Божјој деци, у свако време могу изаћи пред Бога.

Припадници Божјег народа, изложени сили преваре и вечно будној злоби кнеза таме, у непрекидном сукобу са свим силама зла, добили су обећање о сталној заштитној стражи небеских анђела. Ово обећање није дато без потребе. Ако је Бог својој деци дао обећање о својој благодати и заштити, онда је то због тога што се морају сусрести са моћним силама зла – многобројним, одлучним и неуморним, чију злоћудност и моћ нико, уколико не жели да се изложи великој опасности, не би смео да пропусти да упозна и запази.

Зли духови, који су у почетку створени као безгрешна бића, били су једнаки по својој природи, моћи и слави светим бићима која су и сада Божји весници. Међутим, пошто су пали у грех, удружили су се у настојању да срамоте Бога и уништавају људе. Придружили су се сотони приликом његове побуне, па су заједно с њим збачени с Неба; и од тада су, током свих наредних векова, сарађивали с њим у његовој борби против божанског ауторитета. Библија нас обавештава о њиховом савезништву и власти, о њиховим различитим редовима, о њиховој умности и подмуклости, али и о њиховим злонамерним плановима против људског спокојства и среће.

Старозаветни извештаји повремено спомињу њихово постојање и деловање, али су тек у време Христовог боравка на Земљи, зли духови на најизразитији начин показали своју снагу. Христос је дошао да оствари свој план откупљења човека, сотона је одлучио да потврди своје право да управља светом. Он је, осим у Палестини, успео да у свим деловима света успостави идолопоклонство. У ту једину земљу, која се још није потпуно покорила власти кушача, дошао је Христос да обасја људе светлошћу са Неба. Управо ту су се судариле две супарничке силе у борби за превласт. Исус је испружио своју руку љубави, позивајући све који желе да нађу опроштење и мир у Њему. Војске таме схватиле су да немају неограничену власт, увиделе су да ће њихова владавина ускоро бити завршена уколико Христова мисија буде успешна. Сотона је почео да се гневно понаша, као лав у ланцима, и пркосно показује своју моћ над телима, али и над душама људи.

Чињеница да су неки људи били опседнути демонима, јасно је споменута у Новом завету. Особе, измучене на овај начин, нису

патиле од болести изазваних природним узроцима. Христос је савршено знао с киме се суочава, препознавао је непосредну присутност и деловање злих духова.

Изразит пример њиховог броја, моћи и злоћудности, али и силе и милости Исуса Христа, описан је у библијском извештају о лечењу опседнутих људи у Гадари. Ови несрећни људи, који нису знали ни за каква ограничења, који су се грчили, бацали пену, беснели, испуњавали ваздух својом виком, рањавали сами себе и угрожавали све око себе. Њихова окрвављена и унакажена тела и помућен ум представљали су приказ који је увесељавао кнеза таме. Један од демона који су владали овим паћеницима, бесно је узвикнуо: »Легион ми је име; јер нас је много!« (Марко 5,9) У римској армији легија се састојала од три до пет хиљада војника. Сотонине снаге биле су подељене у чете, а чета којој су припадали ови демони није била малобројнија од легије.

На Исусову заповест зли духови напустили су своје жртве, остављајући их да смирено седе крај Његових ногу, покорни, разумни и питоми. Међутим, пошто је демонима ипак било дозвољено да крдо свиња потерају у море; за становнике Гадаре губитак животиња био је важнији од благослова које им је Христос дао, па је божански Исцелитељ био замољен да оде. То је био резултат који је сотона желео да постигне. Бацајући кривицу због губитка на Исуса, побудио је себична људска страховања и тако спречио околне становнике да слушају Његове речи. Сотона стално оптужује хришћане да изазивају губитке, несреће и патње, уместо да дозволи да укор падне на оне који су га заслужили – на њега самога и његове слуге.

Међутим, Христове намере нису биле осујећене. Он је дозволио злим духовима да униште крдо свиња да би укорио Јевреје који су ради добитка узгајали те нечисте животиње. Да Христос није обуздао демоне, они би у море одвукли не само свиње, већ и њихове чуваре и власнике. За своје избављење власници и чувари могли су да захвале само Христовој моћи, којом се Спаситељ у својој милости послужио да би их сачувао у животу. Осим тога, све ово се догодило да би ученици могли да схвате сурову силу којом сотона угрожава и људе и животиње. Спаситељ је желео да Њего-

ви следбеници упознају непријатеља с којим ће се суочити да их не би преварио и савладао својим лукавствима. Желео је, такође, да становници тога краја доживе Његову моћ која може да скрши сотонске окове и ослободи његове заробљенике. И тако, иако је Исус отишао, остали су људи чудесно избављени, да објављују милост свога Добročинитеља.

И други случајеви сличне природе записани су у Писму. Кћер жене Сирофеничанке сурово је мучио ђаво, кога је Исус изагнао својом речју (Марко 7,26-30). Човека, кога »доведоше к Њему, бесна... слепа и нема« (Матеј 12,22); младића у коме је био неми демон, који »када га ухвати, ломи и пену баца, и шкргуће зубима и суши га« (Марко 9,17-27); болесника кога је мучио »нечисти дух ђаволски« (Лука 4,33-36), и који је нарушавао суботну тишину у синагоги у Капернауму – све њих исцелио је њихов милостиви Спаситељ. Христос се у скоро сваком од ових случајева, обраћао демонима као разумним бићима, заповедајући им да изађу из својих жртава и да их више не муче. Верници из Капернаума, видећи Исусову неупоредиву силу, »говораху један другоме, говорећи: каква је то реч, да влашћу и силом заповеда нечистим духовима и да излазе?« (Лука 4,36)

Они који су били опседнути демонима обично су представљани као бића изложена великим патњама; али, било је и изузетака од тог правила. У жељи да стекну натприродну снагу, неки су се својевољно излагали сотонском утицају. Такви наравно нису ни били у сукобу са демонима. Тој групи припадали су људи који су били испуњени врачарским духом – Симон маг, Елима врачар и девојка која је пратила Павла и Силу у Филиби.

Нико није изложен већој опасности од утицаја злих духова од оних који, у супротности с непосредним и јасним сведочењем Писма, одбацују да верују у постојање и деловање сотоне и његових анђела. Све дотле док не упознамо њихова лукавства, они имају скоро незамисливу предност; многи прихватају њихова дошаптавања, јер сматрају да слушају налоге своје мудрости. И управо због тога, у часу када се приближавамо крају времена, добу у коме ће се најодлучније трудити да превари и уништи, сотона на све стране шири

уверење о свом непостојању. То је израз његовог настојања да прикрије себе и начин свог деловања.

Ничега се овај велики варалица толико не плаши као могућности да откријемо све његове замисли. Да би боље прикрио свој прави карактер и своје намере, он се потрудио да га људи замишљају као створење које изазива једино подсмех и презир. Он је веома задовољан када га описују као смешно или одвратно биће, као наказу – напола човека и напола животињу. Драго му је када чује да његово име употребљавају у шали или ругању, управо они исти разумни људи који себе сматрају добро обавештеним особама.

Управо зато што се тако савршено маскирао, свуда се често поставља питање: »Да ли заиста постоји једно такво биће?« Прави доказ његовог успеха је чињеница да су у верском свету широко прихваћене управо теорије које одбацују најјасније сведочење Светога писма. Захваљујући чињеници да сотона најлакше успева да управља умом оних који су несвесни његовог утицаја, Божја Реч је у стању да нам пружи много примера његовог злоћудног деловања, разоткривајући пред нашим очима његове тајне силе, помажући нам да се сачувамо од његових напада.

Када не бисмо могли да нађемо заштиту и избављење у надмоћној сили нашега Откупитеља, моћ и злоба сотоне и његових чета заиста би требало да нас заплаше. Ми пажљиво осигуравамо своје домове резама и бравама у жељи да од злих људи заштитимо своју имовину и живот, али ретко мислимо на зле анђеле који се стално труде да нам приступе и против чијих напада, уколико бисмо се ослонили само на своју снагу, немамо никаквог начина одбране. Уколико им дозволимо, они могу да скрену наше мисли, да поремете здравље нашег тела и да нас намуче, да униште нашу имовину и наш живот. Њихово једино уживање је стварање беде и разарања. У страшном стању налазе се они који се тако дуго одуширу божанским захтевима и попуштају сотонским кушањима, док их Бог не препусти власти злих духова. Међутим, они који следе Христа увек се налазе под Његовом сигурном заштитом. Анђели, »који су силни крепосту«, долазе с Неба да их заштите. Сотона не може да продре кроз стражу коју је Бог поставио око свога народа.

СОТОНИНЕ ЗАМКЕ

Велики сукоб између Христа и сотоне, који траје већ скоро шест хиљада година, ускоро ће бити завршен; сотона удвостручује своје напоре да осујети Христово деловање у корист човека и да ухвати душе у своје замке. Његов је основни циљ да задржи људе у тами и непокајању све док Спаситељ не заврши своје посредничко дело и док више не буде жртве за грех.

Сотона није забринут када људи престану да улажу посебне напоре да се одупру његовој сили, када равнодушност преовлада у Цркви и у свету, јер му тада не прети никаква опасност да изгуби оне које је заробио и које води како жели. Међутим, када се пажљиво приступи ономе што има вечну вредност, и када се душе запитају: »Шта ми ваља чинити да се спасем«, одмах се појави на бојном пољу, трудећи се да своју снагу супротстави Христовој сили и поништи утицај Светога Духа.

Библија је сачувала извештај о једној прилици, у којој су анђели Господњи изашли пред Господа, а међу њима се појавио и сотона (О Јову 1,6), али не зато да се поклони пред вечним Владарем, већ да унапреди своје злонамерне планове против праведника. Са истим циљем он се појављује на састанцима верника, када се окупљају да славе Бога. Иако невидљив за људске очи, он се свесрдно труди да завлада мислима верника. Као вешти војсковођа, он већ има спремне планове. Док посматра како Божји весник претражује Писмо, он хвата белешке о теми коју ће објавити народу. Тада се служи свим својим лукавством и подмуклошћу да тако подеси околности да порука не допре до оних које жели да

задржи у заблуди управо у том питању. Онај коме би опомена била најпотребнија биће хитно позван због неког пословног подухвата на коме је његова присутност неопходна или ће на неки други начин бити спречен да чује речи које би за њега могле бити као мирис живота на живот.

Сотона види да су Господње слуге ожалашћене због духовне таме која обавија народ. Он чује њихове усрдне молитве да помоћу божанске благодати и силе победе равнодушност, безбрижност и немарност. Управо тада се са удвострученом ревношћу служи својим вештинама. Наводи људе да попуштају својим прохтевима или неком другом облику задовољавања својих жеља и на тај начин отупљује њихову моћ схватања тако да не могу да чују оно што им је најпотребније.

Сотона добро зна да ће својим нападима лако савладати све оне које може навести да занемаре молитву и истраживање Писма. Зато примењује сва могућа средства да заокupi њихове мисли. Увек је било људи наоко побожних који су, уместо да се труде да упознају истину, своју религију претварали настојање да пронађу неку карактерну грешку или теолошку заблуду у вери оних с којима се не слажу. Такви су сотонина десна рука, његови најбољи помагачи. Опасна браће своје има много и они су увек врло ревностни када је Бог на делу и када Му Његове слуге изражавају истинско поштовање. Они ће у лажној светлости приказивати речи и дела оних који воле и слушају истину. Они ће најискреније, најревностније и најпожртвованије Христове слуге приказивати као заведене или варалице. Њихов је посао да погрешно представљају побуде сваког истински племенитог дела, да шире своје лажи и буде подозрење у мислима неискусних. Они ће се на сваки могући начин трудити да оно што је непорочно и праведно учине да изгледа као искварено и лажно.

Ипак, нико не треба да буде у недоумици о њима. Лако се може видети чија су они деца, чији пример следе и чији посао обављају. »По родовима њиховим познаћете их!« (Матеј 7,16) Њихово понашање подсећа на понашање сотоне, тог отровног клеветника, »опасна браћа своје«. (Откривење 12,10)

Велики варалица има много помагача спремних да објаве сваку могућу врсту заблуде да би душе ухватили у замку – јере-

си припремљене да задовоље свакојакe укусе и склоности оних које жели да уништи. Његов је план да у Цркву доведе неискрене и необраћене људе који ће ширити сумњу и неверовање и тако спречити све оне који би желели да унапреде Божје дело и да с њиме сами напредују. Многи који немају истинске вере у Бога или у Његову Реч пристају уз поједина начела истине и пролазе као хришћани само да би били у стању да шире своје заблуде као библијске доктрине.

Мишљење да уопште није важно шта људи верују једна је од сотониних најуспешнијих превара. Он зна да истина, примљена с љубављу, посвећује душу примаоца, зато се непрестано труди да унесе лажне теорије, приче, неко друго јеванђеље. Од самог почетка Божје слуге бориле су се против лажних учитеља, не само као порочних људи, већ као оних који шире лажи судбоносне по душе. Илија, Јеремија, Павле, чврсто и неустрашиво устајали су против оних који су одвраћали људе од Божје Речи. То слободоумље које истинску библијску веру сматра неважном, није уживало никакву наклоност ових светих бранитеља истине.

Двосмислена и празна тумачења Библије и многе међусобно сукобљене теорије о вери, с којима се сада суочавамо у хришћанском свету, представљају покушај нашег великог непријатеља да тако збуну људски ум да не буде у стању да препозна истину. Неслога и раздор међу хришћанским Црквама у великој мери могу се приписати свеопштој склоности да се изврнутим библијским текстовима подупру омиљене теорије. Уместо да, у понизности срца пажљиво проучавају Божју Реч и тако се упознају с Божјом вољом, многи је истражују једино зато да открију нешто необично или оригинално.

Да би подупрли своје лажне науке или нехришћанске обичаје неки извлаче библијске текстове из контекста наводећи само један текст или чак само његову половину, иако преостали део текста има сасвим супротни смисао. Они се змијском лукавошћу укопавају иза неповезаних израза, тако постављених да одговарају њиховим телесним жељама. На тај начин многи намерно изврћу Божју Реч. Други, који располажу бујнијом маштом, хватају се за слике и симболе из Божје Речи и тумаче их тако да задовољавају своје жеље, не показујући нимало поштовања пре-

ма сведочанству Писма које само себе тумачи, да би после свега своје недоречене закључке објављивали као учење Библије.

Увек када се истраживању Библије прилази без молитве, без скромног духа спремног да прими поуку, чак и најјаснији и најједноставнији, али и они најтежи текстови биће сасвим погрешно схваћени. Папски достојанственици бирају оне делове Библије који најбоље служе њиховим циљевима, тумаче их у складу са својим жељама, и онда објављују народу, ускраћујући му предност да сам проучава Библију и схвати њене свете истине. Цела Библија мора да буде дата народу онако како је написана. Било би боље да верници уопште не добију никакву библијску поуку, него да учења Библије буду тако грубо изврнута.

Библија је одређена да буде водич свима који желе да упознају вољу свога Створитеља. Бог је људима дао сигурну пророчку Реч, анђели, па чак и сам Христос, долазили су да објаве Данилу и Јовану оно што ће се убрзо догодити. Та важна питања, значајна за наше спасење, нису обавијена велом тајанствености. Међутим, нису била ни откривена на такав начин да збуне или заведу искреног истраживача истине. Господ је преко пророка Авакума рекао: »Пиши утвару и да буде разговетно на плочама да се лако чита!« (Авакум 2,2) Божја Реч јасна је свима који је уз молитву истражују. Свака поштена душа добиће светлост познавања истине. »Светлост се просипа на праведника!« (Псалам 97,11) Ниједна Црква неће напредовати у светости уколико њени верници не буду искрено тражили истину као сакривено благо.

Људи су, залажући се за слободоумље постали слепи за замишли свога противника, који стално и истрајно ради да оствари своје циљеве. Уколико успе да Библију замени људским мишљењем, Божји закон биће потиснут, а Цркве стављене у окове греха иако ће у исто време сматрати да су слободне.

За многе су научна истраживања постала право проклетство. Бог је дозволио да се велика светлости излије на свет уз помоћ открића у области науке и уметности, али чак и највећи умови, уколико не дозволе да их приликом истраживања води Божја Реч, остају збуњени у својим покушајима да испитају однос између науке и откривења.

Људско знање, како у материјалним, тако и у духовним питањима, само је делимично и несавршено, и зато многи нису у стању да усагласе своја научна сазнања са објашњењима Писма. Многи прихватају обичне теорије и спекулације као научне чињенице, и мисле да се Божја Реч може оцењивати по учењима »лажно названог разума«. (1. Тимотију 6,20) Створитељ и Његова дела надмашују њихову моћ схватања; и пошто нису у стању да их објасне природним законима, библијске закључке проглашавају непоузданим. Они који сумњају у поузданост старозаветних и новозаветних извештаја често чине још један корак даље, јер почињу да сумњају и у постојање самога Бога, а Његову бескрајну силу приписују природи. Пошто су тако изгубили ослонац, препуштени су да се сударају са стенама неверства.

На тај начин многи одлутају од вере и падају као жртве сотонске преваре. Људи су покушавали да буду мудрији од свога Створитеља, људска филозофија покушавала је да истражи и објасни тајне које неће бити откривене ни у току векова вечности. Међутим, када би људи хтели да истражују и разумеју оно што им је Бог открио о себи и својим намерама, стекли би такав увид у Његову славу, величанство и моћ да би схватили своју незнатност и били задовољни оним што је откривено њима и њиховој деци.

Сотона је достигао врхунац у својим преварама када је успео да људски ум запосли нагађањем и истраживањем онога што нам Бог није објавио и што није ни намеравао да нам објасни. Луцифер је управо због тога изгубио своје место на Небу. Постао је незадовољан што му нису повераване све тајне о Божјим намерама, па је потпуно занемарио оно што му је било откривено о задужењима која је обављао на високом положају који му је додељен. Распирујући исто незадовољство и међу анђела који су му били подређени, изазвао је и њихов пад. Сада покушава да и људски ум надахне истим духом и наведе људе да не поштују јасне Божје заповести.

Они који нису спремни да прихвате јасне и одређене библијске истине, стално траже неке угодне приче којима би умирили своју савест. Што су недуховније науке које им се проповедају, што траже мање самоодрицања и понизности, то их с већим одушевљењем прихватају. Овакви људи снижавају своје умне способности и стављају их у службу својих телесних прохтева. Они нису заштити-

ни од заблуда, јер себе сматрају сувише мудрима да би скрушеног духа истраживали Писма, искрено се молећи за божанско вођство. Сотона је зато спреман да задовољи тежње њиховог срца, да им уместо истине подметне своје заблуде. Управо је на овај начин Рим и задобио власт над људским умом; док су и протестанти одбијајући истину, јер она садржи и крст, кренули истим путем. Сви који занемарују Божју реч и теже за световном удобношћу да се не би разликовали од света, биће остављени да уместо истине прихвате проклетство лажне науке. Они који намерно одбацују истину прихватиће сваки облик заблуде, који се може замислити. Онај који са ужасом посматра један облик преваре, спремно ће прихватити други. Апостол Павле говори о људима који »љубави истине не примише да би се спасли«, и каже: »И зато ће им Бог послати силу преваре да верују лажи, да приме суд сви који не вероваше истини, него волеше неправду!« (2. Солуњанима 2,10-12) Пошто нам је упућена оваква опомена, треба да будемо веома опрезни коју и какву науку ћемо прихватити!

Међу најуспешнијим средствима великог варалице налазе се заводљива спиритистичка учења и лажна чуда. Преобучен у анђела светлости, он своје мреже баца тамо где се то најмање очекује. Када би људи проучавали Божју Књигу, искрено се молећи да је разумеју, не би били остављени у тами и не би примали лажне науке. Међутим, пошто одбацују истину, постају плен преваре.

Друга опасна заблуда је наука која одбацује Христово божанство, која говори да није постојао пре него што се појавио на овој Земљи. Велики број људи који тврде да верују у Библију благонаклоно прихвата ову теорију, иако се она непосредно противи најјаснијим изјавама нашег Спаситеља о Његовом односу са Оцем, о Његовом божанском карактеру, и о Његовом прапостојању. Ову теорију није могуће подржати без неодговорног извртања Писма. Она не само да обара човекова схватања о делу откупљења, већ поткопава и веру у Библију као у Божје откривење. Оно што је чини још опаснијом је чињеница да ју је у том случају врло тешко побити. Уколико људи одбаце сведочанство надахнутих списа о Христовом божанству, онда је узалудно даље разговарати с њима о томе; јер ниједан доказ, колико год био убедљив, не може их осведочити. »А телесни човек не разуме што је од Духа Божјега,

јер му се чини лудост и не може да разуме, јер треба духовно да се разгледа.« (1. Коринћанима 2,14) Ниједан поклоник ове теорије не може имати правилно схватање Христовог карактера или мисије, па чак ни великог Божјег плана за човеково откупљење.

Постоји још лукавија и штетнија заблуда изражена у веровању, које се брзо шири, да сотона у ствари не постоји као личност и да је то име употребљено у Библији само са једним циљем – да прикаже човекове зле мисли и жеље.

Учење које се тако често може чути са проповедаоница наглашава да је други Христов долазак у ствари Његов сусрет са сваким појединцем приликом његове смрти, само је средство да се мисли људи одврате од Његовог стварног доласка на небеским облацима. Сотона годинама говори на тај начин: »Ево га у собама« (Матеј 24,23-26), и многе душе су изгубљене прихватањем те заблуде.

Световна мудрост даље учи да молитва није важна. Људи науке тврде да не може бити стварног одговора на молитву; да би то био прекршај Закона, чудо, а да чуда не постоје. Свемиром, према њиховим речима, управљају утврђени закони, а Бог сам не чини ништа што би се супротило тим законима. На тај начин представљају Бога као биће везано својим законима – као да деловање божанских закона може да искључи божанску слободу деловања. Такво учење супроти се сведочењу Писма. Зар Исус и Његови ученици нису чинили чуда? Тај исти милостиви Спаситељ жив је и данас, и исто тако спреман да саслуша молитву вере као када је видљиво ходао међу људима. Природно сарађује са натприродним. Део Божјег плана је да нам осигура, одговарајући на нашу молитву вере, оно што нам не би дао да Га за то нисмо молили.

Безбројне погрешне науке и фантастична схватања данас се могу срести и у хришћанским Црквама. Скоро је немогуће оценити зле последице које настају после уклањања само једног јединог путоказа који је поставила Божја Реч. Само ретки међу онима који се усуђују да то учине, застају код прве истине. Већина наставља да уклања једно за другим основна начела истине, све док коначно не постану стварни неверници.

Заблуде широко прихваћене теологије одвеле су у неверство многе људе који би иначе чврсто веровали у веродостојност

Библије. Такве душе не могу да прихвате науке које вређају њихово схватање праведности, милости и доброте, а пошто су представљене као библијско учење, оне одбијају да прихвате и Библију као истиниту Божју Реч.

То је управо циљ који сотона жели да постигне. Он ништа друго не жели толико као да уништи поверење у Бога и у Његову Реч. Сотона стоји на челу велике армије оних који сумњају, и свим својим снагама труди се да у те своје редове привуче душе. Сумњати је постало савремено. Постоји велика група људи која врло неповерљиво приступа Божјој Речи, из истог разлога из кога се клони и њеног Аутора који укорава и осуђује грех. Они који нису спремни да испуњавају њене захтеве, покушавају да поткопају њен ауторитет. Они читају Библију или слушају њена учења која се објављују са свете говорнице, само зато да би налазили грешке у Писму или проповеди. Нису ретки они који постају неверници само зато да би се оправдали или изговорили због занемаривања својих дужности. Други опет сумњају из охолости или лењости. Они су веома склони удобном животу и не истичу се постизањем ичега достојног похвале, ичега што захтева улагање напора или позива на самоодрицање, не, они теже да стекну углед и докажу своју посебну мудрост критиковањем Библије. Пошто у њој има много тога што ограничени људски ум, ако није просветљен божанском мудрошћу, није у стању да схвати; и ту они налазе изговор да је критикују. Изгледа да има много оних који сматрају да стичу неке заслуге ако подржавају неверовање, сумњу и неповерење. Међутим, није тешко установити да се испод те привидне отворености и искрености у ствари крије самоувереност и охолост. Многи уживају да у Библији пронађу нешто чиме ће збунити ближње. Неки критикују и стављају себе на погрешну страну само зато што уживају да се препиру. Не схватају да се тиме заплићу у »мрежу птичареву«. Међутим, пошто су отворено изразили своје неверовање, сматрају да морају одбранити то своје становиште. Тако се уједињују с безбожницима и сами себи затварају врата Раја.

Бог нам је у својој Речи дао довољно доказа о њеном божанском карактеру. Велике истине које се тичу нашег откупљења врло јасно су представљене. Уз помоћ Светога Духа, који је обећан свима који Га искрено траже, свако сам може да схвати ове истине. Бог нам је дао чврст темељ на коме можемо да градимемо своју веру.

Ипак, ограничени човеков ум није у стању да потпуно схвати планове и намере Бескочнога. Истраживањем никада нећемо упознати Бога. Својом дрском руком не смемо да уклањамо завесу којом је Он заклонио своје величанство. Апостол узвикује: »Како су неиспитљиви његови судови и неистражљиви његови путеви?« (Римљанима 11,33) Ми можемо схватити Његово поступање према нама и побуде које Га у томе покрећу, само толико да препознамо безграничну љубав и милост сједињене с бескрајном моћи. Наш небески Отац поступа у свему мудро и праведно, и зато не треба да будемо неверљиви и незадовољни, већ да Му се клањамо у побожној покорности. Он ће нам открити толико од својих намера колико је неопходно да знамо, за наше добро док за остало треба да се ослонимо на свемоћну Руку и Срце пуно љубави.

Иако нам је Бог дао довољно доказа да верујемо, Он никада неће уклонити све изговоре за неверовање. Сви који траже подршку за своје сумње, биће у стању да је нађу. Они који одбијају да прихвате и послушају Божју Реч све док се не уклоне сви приговори, све док не буде постојао ниједан разлог за сумњу, никада неће примити светлост.

Неповерење у Бога је природни изданак непрепорођеног срца, које је у непријатељству са Богом. Међутим, вера се надахњује Светим Духом и јачаће све док је будемо неговали. Нико без улагања одлучних напора не може бити јак у вери. Неповерење јача када га подупиремо, и ако људи, уместо да се баве доказима које им је Бог дао да ојача њихову веру, дозволе себи да сумњају и критикују, уставновиће да имају све више доказа за своју сумњу.

Међутим, они који сумњају у Божја обећања и немају поверења у Његову благодат, срамоте Бога, и њихов утицај, уместо да друге привлачи Христу, одбијаће их од Њега. Они су слични неплодном дрвету, које надалеко и нашироко пружа своје гране, које заклањају сунчеву светлост другим биљкама и оне се због тога суше и умиру у хладној сенци. Животно дело таквих особа појавиће се на суду као трајно сведочанство против њих. Они сеју семе сумње и неверовања које ће донети своју неизбежну жетву.

Постоји само један излаз за оне који искрено желе да се ослободе сумње. Уместо да сумњају у оно што не разумеју и критикују оно што им није јасно, нека прихвате и послушају светлост која

већ обасјава њихов пут, па ће добити и већу светлост. Нека испуне сваку дужност која им је показана, и постаће оспособљени да схвате и испуне и оне дужности у које сада сумњају.

Сотона је у стању да подметне нешто што је тако слично истини да тиме може преварити све који допуштају да буду преварени, који желе да избегну самоодрицање и жртвовање повезано са истином, али не може да држи у својој власти ниједну душу која искрено жели, без обзира на жртве, да упозна истину. Христос је истина, »видело које обасјава свакога човека који долази на свет«. (Јован 1,9) Дух истине је послан да поведе људе у сваку истину. Ауторитет Божјега Сина стоји иза изјаве: »Тражите и наћи ћете!« »Ко хоће Његову вољу творити, разумеће је ли ова наука од Бога или ја сам од себе говорим!« (Матеј 7,7; Јован 7,17)

Христови следбеници мало знају о заверама које сотона и његове чете стварају против њих. Међутим, Онај који сиди на небесима осујетиће све те планове уперене против остварења својих дубоких намера. Господ дозвољава да припадници Његовог народа буду изложени ватреној проби искушењима, не зато што ужива у њиховим патњама и мукама, већ зато што је тај процес неопходан за остварење њихове коначне победе. Он не може, у складу са својом славом, да их ослободи искушења, јер је сврха невоља да их припреме да се одупру свим сотонским заводничким покушајима.

Ни безбожни људи ни ђаво не могу да спрече Божје дело, нити да укину Његову присутност међу припадницима Његовог народа, уколико они, понизна и скрушена срца, буду одбацили своје грехе и у вери се ухватили за Његова обећања. Свако искушење, сваки противнички утицај, отворен или прикривен, може бити успешно савладан »не силом ни крепощћу, него Духом мојим, вели Господ над војскама«. (Захарија 4,6)

»Јер очи Господње гледају на праведнике и уши Његове на молитву њихову... и ко може вама наудити, ако узидете за оним што је добро?« (1. Петрова 3,12.13) Када је Валам, привучен обећањем о богатој награди, прво покушао да врачањем науди Израиљу, а онда, приносећи жртве Господу улагао напоре да навуче проклетство на Божји народ, Божји Дух му је забранио зло које је желео да изрекне и приморао га да узвикне: »Како бих клео онога кога не куне Бог? И како бих ружио онога кога не ружи Бог?« »Да

бих ја умро смрћу праведничком, и крај мој да би био као њихов?» Када су жртве биле поново принесене, безбожни пророк је узвикнуо: »Гле, примих да благословим, јер је он благословио, и ја нећу порећи! Не гледа на безакоње у Јакову, ни на неваљалство у Израиљу; Господ је његов с њим, и граја у њему као цар када надвлада.« »Јер нема чини на Јакова, ни врачања на Израиља; и када се буде спомињало ово доба говориће се о Јакову и о Израиљу: шта је учинио Бог!« Ипак, и трећи пут олтар је био подигнут, а Валам је поново покушао да изрекне проклетство. Али, против воље пророка, са његових усана Божји Дух је најавио благостање својих изабраника, и укорио лудост и злобу његових противника: »Ко тебе благосиља, биће благословен; а ко тебе куне, биће проклет!« (4. Мојсијева 23,8.10.20.21.23; 24,9)

Синови Израиљеви у то време били су одани Господу; и све док су били послушни Његовом закону, никаква земаљска ни паклена сила није их могла надвладати. Међутим, проклетство које Валаму није било дозвољено да изрекне против Израиља, коначно је, ипак, стигло народ, јер је Валам успео да га навуче на грех. Када су Израиљци прекршили Божје заповести, сами су се одвојили од Њега, и били су препуштени разорној кушачевој власти.

Сотона је потпуно свестан да је и најслабија душа која настава у Христу и више него способна да се одупре силама таме, и да ће он, уколико отворено наступи, бити дочекан и одбачен. Он зато покушава да војнике крста измами из њихових снажних утврђења и да их са својим снагама сачека у заседи, спреман да уништи свакога ко се усуди да ступи на његово тло. Можемо бити сигурни једино ако се понизно ослонимо на Бога и будемо послушни свим Његовим заповестима.

Нико ко се не моли није ни дана ни часа сигуран. Нарочито морамо да се молимо Господу за мудрост којом можемо да схватимо Његову Реч. У њој су нам откривена кушачева лукавства и средства којима их можемо успешно избећи. Сотона је вешт у навођењу библијских текстова, којима даје своје посебно тумачење, надајући се да ће нас навести да се спотакнемо. У понизности свога срца морамо проучавати Библију, не губећи из вида да зависимо од Бога. Док се опрезно чувамо сотониних замки, не смеемо престати да упућујемо молитву вере: »И не уведи нас у напаст!«

ПРВА ВЕЛИКА ПРЕВАРА

Сотона је још од најранијих дана људске историје, почео да Сулаже напоре да превари наш род. Онај исти који је изазвао побуну на Небу пожелео је да наговори становнике Земље да му се придруже у борби против Божје владавине. Адам и Ева били су потпуно срећни у послушности Божјем закону и та чињеница остала је као стално сведочанство против сотониног тврђења, које је изрекао док је био на Небу, да је Божји закон насилан и да не доприноси добру Његових створења. Сотонина завист се пробудила, док је посматрао прекрасан дом приправљен безгрешном пару. Одлучио је да их наведе на грех, да би, када их одвоји од Бога и стави под своју власт, могао добити Земљу у посед и успоставити своје царство насупрот Свевишњему.

Да се сотона показао у својој правој природи, био би одмах одбачен, јер су Адам и Ева били упозорени на овог опасног непријатеља, међутим, он је радио у тами, скривајући своје праве намере, да би успешније остварио свој циљ. Послуживши се змијом као својим оруђем, створењем које је тада прекрасно изгледало, обратио се Еви: »Је ли истина да је Бог казао да не једете са сваког дрвета у врту?« (1. Мојсијева 3,1) Да се Ева уздржала да не започне расправу са кушачем, била би сигурна; али, усудила се да разговара с њим и пала је као жртва његовог лукавства. Многи и данас бивају побеђени на исти начин. Они сумњају, почињу да приговарају Божјим захтевима, и уместо да послушају Божје заповести, прихватају људске теорије, које само прикривају сотонине планове.

»А жена рече змији: ми једемо рода са свакога дрвета у врту; само рода с онога дрвета усред врта, казао је Бог: не једите и не дирајте у њ, да не умрете. А змија рече жени, нећете ви умрети, него зна Бог да ће вам се у онај дан када окусите с њега отворити очи, па ћете постати као богови и знати што је добро што ли зло.« (1. Мојсијева 3,2-5) Тврдио је да ће постати слични Богу, да ће имати већу мудрост него пре и да ће се оспособити за много узвишеније сфере постојања. Ева је подлегла искушењу, и својим утицајем навела и Адама на грех. Прихватили су речи које је изговорила змија да Бог није озбиљно мислио оно што је рекао, показали су неповерење према свом Створитељу и уобразици да им ограничава слободу и да ће, кршећи Његов закон, стећи већу мудрост и узвишенији положај.

Међутим, шта је Адам после свога греха сазнао о правом значењу поруке: »Јер у који дан окусиш с њега, умрећеш«? (1. Мојсијева 2,17) Да ли је из ње схватио, како га је сотона навео да поверује да треба да пређе у неке узвишеније сфере постојања? У том случају преступ Закона донео би човечанству велико добро, а сотона би постао добротинитељ људског рода, зар не? Нажалост, Адам је установио да се божанска пресуда не може протумачити на тај начин. Бог је уствари изјавио да ће човек, као казну за свој грех, морати да се врати у земљу из које је узет: »Јер си прах, и у прах ћеш се вратити!« (1. Мојсијева 3,19) сотонине речи: »Отвориће вам се очи«, показале су се истините само у једном смислу: Пошто су Адам и Ева постали непослушни Богу, њихове очи отвориле су се да схвате своју неразумност, јер су заиста упознали зло и окусили горчину преступа.

Усред Едема расло је и дрво живота, чији род је имао моћ да обнавља живот. Да је Адам остао послушан Богу, и даље би имао слободан приступ овом дрвету и тако наставио да вечно живи. Међутим, када је згрешио, ускраћен му је приступ дрвету живота и постао је подложен смрти. Божанска пресуда: »Прах си и у прах ћеш се вратити«, указивала је на потпуно гашење живота.

Бесмртност, обећана човеку под условом да остане послушан, изгубљена је преступом. Адам није могао да пренесе свом потомству оно што ни сам није имао. За грешни људски род више не би било никакве наде да му Бог, жртвујући свога Сина, није поново

ставио бесмртност надохват руке. Иако је »смрт ушла у све људе, јер сви сагреше«, Христос је »обасјао живот и нераспадљивост Јеванђељем« (Римљанима 5,12; 2. Тимотију 1,10). Само преко Христа може се задобити бесмртност! Исус је рекао: »Ко верује сина има живот вечни, а ко не верује Сина, неће видети живота!« (Јован 3,36) Сваки човек може стећи овај непроценљиви благослов, уколико прихвати услове: »Онима, дакле, који су трпљењем дела доброга тражили славу и част и нераспадљивост, живот вечни!« (Римљанима 2,7)

Једини који је Адаму у условима непослушности обећао живот био је велики варалица. Изјава коју је змија упутила Еви у Едему, »нећете ви умрети«, представља прву проповед о бесмртности душе која је икада одржана! Међутим, ова изјава, која почива искључиво на сотонином ауторитету, одјекује с хришћанских проповедаоница и код већине хришћана, као и код наших прародитеља, наилази на исто тако добар пријем. Божанска пресуда: »Која душа згреши, она ће умрети« (Језекиљ 18,20), сада је наизглед добила ново значење: Душа која згреши неће умрети, него ће живети вечно! Можемо се само чудити тој необичној омамљености која наводи људе да тако олако прихватају сотонине речи, док истовремено одбацују речи које је Бог изговорио!

Да је човеку после пада у грех био дозвољен слободан приступ дрвету живота, он би вечно живео, па би у складу са тим и грех добио сва обележја бесмртности. Међутим, херувим и његов пламени мач чували су »пут ка дрвету од живота« (1. Мојсијева 3,4), тако ниједан припадник Адамове породице није могао да заобиђе ту препреку и узме рода са животодавног дрвета. Управо зато нема бесмртних грешника.

Међутим, после пада у грех, сотона је заповедио својим анђелима да уложи посебан напор да људима улију мисао о човековој урођеној бесмртности; пошто је навео људе да прихвате ову заблуду, покренуо их је да пођу и корак даље и створе закључак да ће грешници морати да трпе вечне муке. Тако је кнез таме, делујући преко својих оруђа, представио Бога као осветољубивог тиранина, који баца у пакао све оне који Му нису угађали да би их током целе вечности излагао врелини свога гнева, да би их,

као њихов Створитељ, док трпе неизрециве муке и док се превијају у вечном пламену могао са задовољством посматрати.

Тако је велики варалица Створитељу и Добročинитељу човечанства приписао своје карактеристике. Суровост је сотонска особина. Бог је љубав, и зато је све што је Он створио било непорочно, свето и пријатно, све док први велики бунтовник није унео грех. Сотона је непријатељ који куша човека наводећи га на грех, а онда га уништава ако може; када постане сигуран у своју жртву, тада ликује над пропашћу коју је проузроковао. Када би му било дозвољено, ухватио би цео људски род у своју мрежу. Да се божанска сила није умешала, ниједан Адамов син и ниједна Адамова кћер не би му утекли.

Сотона се и данас труди да победи људе, исто онако како је победио наше прародитеље, поколебавши њихово поверење у Створитеља, наводећи их да посумњају у мудрост Његове владавине и у праведност Његових закона. Сотона и његови изасланици приказују Бога горим него што су сами, да би тако оправдали своју поквареност и бунтовништво. Велики варалица покушава да ужасну суровост свога карактера припише нашем небеском Оцу, да би себе могао да прикаже као биће коме је збацивањем с Неба учињена велика неправда, само зато што није могао да се покори тако неправедном господару. Пред светом истиче слободу коју би земаљски становници могли уживати под његовом благом владавином, супротно оковима које би им наметали строги Господњи налози. Тако успева да душе одврати од њихове оданости Богу.

Колико је одбојна сваком осећању љубави и милости, па чак и самом смислу за праведност, наука да су мртви безаконици изложени мучењу огњем и сумпором у неком вечном паклу, да због грехова учињених током кратког земаљског живота треба да трпе патње све док Бог буде постојао! Ипак ова наука тако се проширила да је укључена у многа веровања у крилу хришћанства. Један угледни доктор теологије је рекао: »Поглед на паклене патње заувек ће појачавати срећу светих. Док буду гледали оне који имају исту природу, који су рођени под истим околностима, како се муче у таквој беди, док су они тако високо уздигнути, постаће свесни колико су

срећни.« Други се послужио овим речима: »Док се одлука о проклетству буде вечно спроводила над судовима гнева, дим њиховог мучења вечно ће се подизати пред очима суда милости, који ће, уместо да деле судбину ових бедних бића, говорити: Амин, алилуја! Хвалите Господа!«

Где се на страницама Божје Речи може наћи такво учење? Зар ће откупљени на Небу изгубити свако осећање сажаљења и саучешћа, чак и према припадницима свога људског рода? Зар ће их заменити равнодушношћу стојика или дивљачком суровошћу? Не, не! Божја књига тако нешто не учи! Они који износе гледишта изражена горњим наводима могу бити учени, чак и поштени људи, али су сигурно заведени сотониним лукавствима. Он их наводи да изврћу снажне изразе Писма, да језику Писма придодају огорченост и злоћудност које су својствен њему, али не и нашем Створитељу. »Тако Ја био жив, говори Господ Господ, није ми мило да умре безбожник, него да се врати безбожник са свога пута и буде жив; вратите се, вратите се са злих путева својих, јер зашто да мрете, доме Израиљев?« (Језекиљ 33,11)

Какве би користи Бог имао од тога да прихватимо да ужива у посматрању непрекидних патњи; да се наслађује уздасима и узвицима и клетвама напаћених бића која држи у пакленом огњу? Могу ли тако страшни звуци бити музика у ушима Бескрајне љубави? Неки тврдње да наметање бескрајних мука законитица треба да покаже Божју мржњу према греху као злу које уништава мир и ред у свемиру. О, каквог ли ужасног богохуљења! Како Божја мржња према греху може да буде разлог за његово овековечење! Према учењу ових теолога, трајно мучење без икакве наде у милост, распаљује гнев измучених жртава и док оне свој гнев изражавају клетвама и богохуљењем, током целе вечности повећавају терет своје кривице. Божја слава се свакако не би могла увећавати овим трајним и све већим теретом греха кроз све бескрајне векове вечности.

Снага људског ума није у стању да процени зла изазвана лажном науком о вечним мукама! Религија Библије, пуна љубави и добротe, обилна саосећањем, потамњена је сујеверјем и заогрнута ужасом. Када размислимо о тамним бојама којима је сотона обојио Божји карактер, зар би требало да се чудимо што се људи

плаше и ужасавају, па чак и мрзе нашег милостивог Створитеља? Застрашујућа схватања о Богу, која светом шире учења са проповедаоница створила су хиљаде, да, чак и милионе скептика и неверника.

Теорија о вечним мукама је само једна од лажних наука које сачињавају отровно вино Вавилона, којим је он напојио све народе (Откривење 14,8; 17,2). Заиста је тајна како су Христови проповедници могли да прихвате такву јерес и да је објављују са светог места! Они су је примили од Рима, на исти начин као и лажни дан одмора. Истина, ту науку ширили су и велики и добри људи, јер светлост о том питању није дошла до њих као што је дошла до нас. Они су били одговорни само за светлост коју су имали у своје време; док смо ми одговорни за ону која блиста у наше дане. Ако напустимо сведочења Божје Речи, ако прихватимо лажне доктрине само зато што су их прихватили и наши очеви, онда се и на нас односи проклетство изречено над Вавилоном; јер пијемо отровно вино његовог безакоња!

Мноштво оних којима је доктрина о вечним мукама неприхvatљива упада у другу грешку. Они увиђају да Библија представља Бога као Биће пуно љубави и саучешћа, и зато не могу да верују да ће Он своја створења осудити на вечни паклени огањ. Међутим, сматрајући да је душа по својој природи бесмртна, стварају погрешан закључак да ће на крају целокупно човечанство ипак бити спасено. Многи сматрају да се претње које постоје у Библији, никада неће дословно испунити, и да су изречене само зато да уплаше људе и натерају их на послушност. У складу са оваквим мишљењем, грешник може одбацити Божје захтеве, може се препуштати својим себичним уживањима, а ипак очекивати да ће на крају уживати Божју наклоност. Таква доктрина, која уздиже Божју милост, а занемарује Његову праведност, угодна је телесном срцу и охрабрује грешнике да остану у свом безакоњу.

Да бисмо показали како људи, који су уверени у свеопште спасење, изврћу Библију да би подупрли своје разорне догме, треба само да наведемо њихове изјаве. На погребу једног младог неверника, који је свој живот изненада изгубио у некој несрећи, универзалистички проповедник прочитао је текст који се иначе

односи на Давида: »Јер се утеши за Амном што погибе!« (2. Самуилова 13,39)

Затим је наставио да говори: »Често ме питају каква ће бити судбина оних који напуштају овај свет греха и умиру, можда, у стању пијанства, умиру са црвеним мрљама злочина на својој одећи, или као што је овај младић умро, никада не прихвативши религију нити стекавши искуство са религијом. Ми смо задовољни оним што нам каже Библија, њен одговор разрешиће овај страшни проблем. Амнон је био веома грешан, није се покајао, опио се и у стању пијанства био убијен. Давид је био Божји пророк, који морао знати да ли ће Амнону, у свету који долази, бити добро или лоше. Шта је осећало његово срце? 'Потом зажеле цар Давид отићи Авесалому, јер се утеши за Амном што погибе.' (2. Самуилова 13,39)

Какав бисмо се закључак могли извести на темељу ових речи? Да бескрајне патње нису сачињавале део његовог веровања, зар не? То и ми верујемо, а овде смо открили победоносни доказ у прилог једном много угоднијем, просветљенијем, много племенитијем схватању о коначној свеопштој непорочности и миру. Утешио се када је видео да му је син мртав. Како то? Зато што је својим пророчанским оком могао да погледа у славну будућност и види свога сина далеко од свих искушења, ослобођеног и очишћеног од покварености греха, који је, пошто је постао довољно свет и просветљен, примљен у друштво узнесених и радосних духова. Његова једина утеха била је у томе што је његов љубљени син, уклоњен из свог садашњег стања греха и патњи, отишао на место на коме ће се племенитије деловање Светога Духа осетити у његовој потамненој души, на коме ће се његове мисли отворити за примање небеске мудрости и светог утицаја бесмртне љубави, и тако припремити да у посвећеној природу ужива спокојство и друштво небеског наследства.

Износећи ове мисли желели бисмо да схватите да верујемо да небеско спасење не зависи ни од чега што бисмо могли учинити у овом животу, ни од чега у садашњем стању срца, ни од чега у садашњем веровању, ни од чега у садашњем исповедању религије.«

Тако је овај самозвани Христов проповедник поновио лаж коју је изрекла змија у Едему: »Нећете ви умрети!« »Него зна Бог да

ће вам се у онај дан када окусите од њега отворити очи па ћете постати као богови!» Он је изјавио да ће и најгори грешник – убица, лопов, и прељубочинац – после смрти бити спреман да уђе у бесмртну славу.

Одакле је овај изопачитељ Светога писма извукао своје закључке? Из једне једине реченице којом је изражено Давидово помирење с одлукама Провиђења. Његова душа пожелела је да оде »Авесалому, јер се утеши за Амном што погибе«. Жестина његовог бола временом је постала нешто ублаженија, његове мисли окренуле су се од мртвог живом сину, који је добровољно отишао у изгнанство из страха од праведне казне за свој злочин. Зар је то могао да буде доказ да је родоскврниатељ и пијаница Аммон после смрти био одмах пренесен у станове славе, да се тамо очисти и припреми за дружење са безгрешним анђелима? Ово је заиста угодна прича, добро смишљена да задовољи телесно срце! То је сотонина наука, која врло успешно делује. Можемо ли се онда чудити што безакоње преовладава уз овакву науку?

Учење овог лажног учитеља може да послужи као приказ учења многих других. Неколико речи из Писма извукао је из контекста који би у много случајева показао да је њихово значење потпуно супротно тумачењу које им је дато, па је такве издвојене текстове искривио и употребио као доказ у прилог наукама које немају никакво утемељење у Божјој Речи. Сведочанство наведено као доказ да се пијани Аммон налази на Небу је само произвољни закључак у потпуној супротности са јасним и одређеним речима Писма које кажу да ниједан пијаница неће наследити Божје царство (1. Коринћанима 6,10). Тако сумњичави људи, неверници и неповерљиви претварају истину у лаж и својим лажним учењима доприносе уљуљкивању мноштва људи у сан лажне, телесне сигурности.

Када би заиста било истина да душе свих људи прелазе право у Небо у часу смрти, тада бисмо свакако радије желели смрт него ли да останемо у животу. Многи су овим веровањем били наведени да учине крај свом постојању. Када би их закупили невоље, тешкоће и разочарања изгледало им је лако да прекину танку нит живота и вину се право у славу вечнога света!

Бог је у својој Речи дао јасне доказе да ће казнити преступнике свога Закона. Они који се теше мишљу да је Бог сувише милостив да би своју правду извршио над грешником, треба само да погледају на крст на Голготи. Смрт безгрешног Божјег Сина сведочи да је »плата за грех смрт«, да свако кршење Божјег закона мора да добије своју праведну казну. Безгрешни Христос узео је човекове грехе на себе. Узео је на себе кривицу за преступ, претрпео да Отац сакрије своје лице од Њега, све док Му срце није препуцло, и Његов живот прекинуо. Ова Жртва била је принесена да би грешник могао да добије откупљење. Ни на који други начин човек није могао да буде ослобођен казне за грех. И свака душа која одбије да учествује у тако скупо плаћеном помирењу, мораће сама да сноси и кривицу и казну за преступ.

Да размотримо шта Библија још учи о безбожнима и непокајанима, које универзалисти стављају на Небо као свете, срећне анђеле!

»Ја ћу жедноме дати из извора живе воде забадава!« (Откривење 21,6) Ово обећање упућено је само онима који су жедни. Нико осим оних који осећају своју потребу за водом живота, који је траже без обзира да ли ће све друго изгубити, неће бити напојен. »Који победи добиће све и бићу му Бог и он ће бити Мој син.« (Откривење 21,7) У овом тексту наведени су услови! Да бисмо све наследили, морамо се одупрети греху и победити га!

Господ је преко пророка Исаије изјавио: »Реците праведнику да ће му добро бити.« »Тешко безбожнику, зло ће му бити, јер ће му се наплатити руке његове!« (Исаија 3,10.11) Мудри човек је рекао: »Нека грешник сто пута чини зло и одгађа му се, ја ипак знам да ће бити добро онима који се боје Бога, који се боје лица његова, а безбожнику неће бити добро!« (Проповедник, 8,12.13) Павле сведочи да грешник »сабира себи гнев за дан гнева у који ће се показати праведни суд Бога, који ће дати свакоме по делима његовим... невоља и туга на сваку душу која чини зло«. (Римљанима 2,5.6.9)

»Јер ово да знате да ниједан блудник или нечист или тврдица (који је идолопоклоник) неће имати дела у царству Христа и Бога.« (Ефесцима 5,5) »Мир имајте и светињу са свима; без овога нико неће видети Господа!« (Јеврејима 12,14) »Благо онима који

творе заповести Његове да им буде власт на дрво живота и да уђу на врата у град. А напољу су пси и врачари и блудници и крвници и идолопоклоници и сваки који љуби и чини лаж.» (Откривење 22,14.15)

Бог је људима објавио истину о свом карактеру и свом начину поступања према греху. »Господ, Господ, Бог милостив, жалостив, спор на гнев, и обилан милосрђем и истином, који чува милост тисућама, прашта безакоња и неправде и грехе, који не правда кривога.« (2. Мојсијева 34,6.7) »А безбожнике све ће истребити!« »А безаконика ће нестати са света; натражје ће се незаконичко затрти.« (Псалам 145,20; 37,38) Моћ и ауторитет божанске владавине биће употребљени у гушењу побуне; али ће свака примена казнене правде бити потпуно усклађена с карактером Бога као милостивог, савршено стрпљивог и добронамерног.

Бог не присиљава ничију вољу ни расуђивање. Њему није мила ропска послушност. Он жели да Га створења која је начинио својом руком воле зато што је достојан љубави. Он жели да Му буду послушна зато што су разумно закључила да су Његова мудрост, праведност и добронамерност достојни поштовања. Сви који правилно схвате ове Његове врлине волеће Га, јер ће их дивљење Његовим особинама привлачити Њему.

Начела љубазности, милости и љубави, која је наш Спаситељ проповедао и примењивао у свом животу, представљају одраз Божје воље и Божјег карактера. Христос је изјавио да је проповедао само оно што је примио од свога Оца. Начела божанске владавине у савршеном су складу са Спаситељевим налогом: »Љубите своје непријатеље!« Бог примењује своју правду над злима ради добра свемира, па чак и ради добра оних истих које походи својим судовима. Он би их радо учинио срећнима, уколико би то могао да учини у складу са законима своје владавине и праведношћу свога карактера. Он их окружава доказима своје љубави, осигурава им познавање свога Закона, и прати их понудама своје милости; али они презиру Његову љубав, укидају Његов закон, одбацују Његову милост. Иако непрестано примају Његове дарове, срамоте Дародавца; али они мрзе Бога јер знају да се Он гади њихових греха. Господ дуго трпи њихову изопаченост, али ће коначно откуцати и судбоносни час, када ће бити одређена њихо-

ва будућност. Хоће ли Он тада ове бунтовнике ланцима привезати уз себе? Хоће ли их приморати да испуне Његову вољу?

Они који су сотону изабрали за свога вођу и дозволили му да их потчини својој вољи, нису спремни да ступе у Божју близину. Охолост, превара, разврат, суровост, укорениле су се у њиховом карактеру. Хоће ли они ући у Небо да би вечно боравили с онима које су презирали и мрзели на Земљи? Истина никада неће бити прихватљива за онога који лаже, кроткост никада неће задовољити самопоузданог и охолог, непорочност неће одговарати поквареноме; несебична љубав никада неће привлачити себичнога. Какве би изворе уживања Небо могло да понуди онима који су потпуно обузети земаљским и себичним интересима?

Да ли би они који су живот провели у побуну против Бога, када би изненада били пренесени на Небо да виде узвишено, свето стање савршенства које тамо одувек влада – свака душа испуњена љубављу, свако лице блиставо од радости, прекрасна музика која се мелодичним звуцима уздиже у славу Богу и Јагњету, непрекидни зраци светлости који откупљене обасјавају с лица Онога који седи на престолу – да ли би се они чија су срца испуњена мржњом према Богу, према истини и светости, могли придружити небеском мноштву и учествовати у радосним песмама хвале? Да ли би могли поднети славу Божју и Јагњетову? Године времена милости биле су им поклоњене да би према захтевима Неба могли обликовати свој карактер, али никада нису приволели свој ум да заволи непорочност, никада нису научили језик Неба, а сада је за то постало прекасно. Живот побуне против Бога онеспособио их је за Небо. Његова непорочност, светост и мир представљали би мучење за њих, Божја слава за њих би била као огањ који спаљује. Они би чезнули да побегну са тог светог места. Обрадовали би се уништењу само да би се могли сакрити од лица Онога који је умро да би их откупио. Судбина безаконика одређена је њиховом одлуком. Њихово искључење с Неба је њихова свесно изражена одлука, али и праведно и милостиво поступање с Божје стране.

Као воде у време Потопа, и огањ на велики дан суда објавиће божанску пресуду да су безаконици непоправљиви. Они нису показали никакве склоности да се покоре божанском ауторитету. Своје опредељење изразили су својом побуном, а када им се

живот буде приближио крају биће прекасно да ток својих мисли преокрену у супротном смеру, прекасно да уместо преступања прихвате послушност, уместо мржње љубав.

Бог је тиме што је поштедео живот Каину, убици, пружио пример свету свега што ће се догађати ако грешнику дозволи да настави својим путем необузданог безакоња. Под утицајем Каиновог учења и примера, мноштво његових потомака било је наведено на грех, све док »неваљалство људско« није постало »велико на Земљи«, све док »све мисли срца њихова« нису постале »свагда само зло«. »И земља се поквари пред Богом, и напуни се земља безакоња.« (1. Мојсијева 6,5.11)

Из милости према свету, Бог је у Нојево време истребио његове покварене становнике. Из милости је уништио и покварене становнике Содома. Захваљујући заводничкој сотониној моћи они који шире безакоње стичу наклоност и дивљење људи, и управо зато непрестано наводе друге на побуну. Тако је било у Каинове и Нојеве дане, тако је то и у наше време. Бог ће из милости према свемиру коначно уништити све оне који су одбацили понуду Његове благодати.

»Јер је плата за грех смрт, а дар Божји је живот вечни у Христу Исусу Господу нашем.« (Римљанима 6,23) Док живот представља наследство праведних, смрт је део који припада безаконцима. Мојсије је објавио Израилу: »Где, изнесох данас преда те живот и добро, смрт и зло!« (5. Мојсијева 30,15) Смрт о којој говори овај текст није смрт која је била досуђена Адаму, јер цело човечанство трпи казну због његовог преступа. То је »друга смрт« која је објављена као супротност вечном животу.

Као последица Адамовог греха, смрт је завладала целим људским родом. Сви без разлике одлазе у гроб. Захваљујући плану спасења, сви треба да устану из својих гробова. »Имајући надање у Бога да ће бити васкрсење мртвих, и праведника и грешника«, »јер како по Адаму сви умиру, тако ће и по Христу сви оживети.« (Дела 24,15; 1. Коринћанима 15,22) Међутим, види се велика разлика између две групе васкрслих. »Не дивите се овоме јер иде час у који ће сви који су у гробовима чути глас Сина човечјега, и изићи ће, који су чинили добро у васкрсење живота, а који су

чинили зло у васкрсење суда.« (Јован 5,28.29) Они који су проглашени »достојнима« васкрсења живота биће »благословени и свети«, »над њима друга смрт нема области«. (Откривење 20,6) Али, они који, покајањем и вером, нису осигурали опроштење, мораће да приме казну за преступ, »плату за грех«. Они ће трпети казну различиту по трајању и јачини, »по делима својим«, која ће се коначно завршити другом смрћу. Пошто је Богу немогуће да у складу са својом праведношћу и милошћу, спасе грешника са његовим гресима, Он ће му ускратити постојање које је већ изгубио својим преступом, и кога је постао недостојан. Један надахнути писац овако пише: »Још мало, па неће бити безбожника, погледаћеш на место његово, а њега нема!« А један други изјављује: »И биће као да их није било!« (Псалам 37,10; Авдија 16) Огресли у срамоти, они ће безнадежно потонути у вечни заборав.

Тако ће бити учињен крај греху, заједно са свим патњама и разарањима које је проузроковао. Псалмиста каже: »Убио си безбожнике, име си им затро довека, за свагда... погибе спомен њихов.« (Псалам 9,5.6) Апостол Јован у Откривењу, гледајући унапред у блажену вечност, чује свеопшту песму хвале непомућену ниједним нескладним тоном. Он чује сва створења на Небу и на Земљи како одају хвалу Богу (Откривење 5,13). Тамо неће бити ниједне изгубљене душе која би хулила на Бога патећи у бескрајним мукама, неће бити јадних створења у паклу који би своје јауке придруживали песмама спасених.

На основној заблуди о урођеној бесмртности почива наука о свесном стању мртвих после смрти – наука, која се као и она о вечним мукама, противи учењима Писма, здравом разуму и нашим човекољубивим осећањима. У складу са широко прихваћеним веровањем, откупљени на Небу упознати су са свим догађајима на Земљи, а посебно са животом својих пријатеља које су оставили на свету. Међутим, како би мртви могли да се радују што знају невоље живих, што морају да буду сведоци греха које чине управо њихови мили и драги, што их гледају како трпе све жалости, разочарања и страховања у животу? Колико би у небеском сјају могли да уживају они који лебде над својим пријатељима на Земљи? Колико је ужасно веровање да душа непокајаних,

чим напусти тело, мора да буде бачена у паклени огањ! У какве дубине очајања морају западати они који гледају своје пријатеље како неспремни улазе у гроб, како улазе у вечност испуњену мукама и грехом! Многе несрећнике ове ужасне мисли отерале су у гроб и у лудило.

Шта Библија каже о свему томе? Давид тврди да човек није свестан после смрти. »Изиде из њега дух и врати се у земљу своју; тај дан пропадну све помисли његове.« (Псалам 146,4) »Јер живи знају да ће умрети, а мртви не знају ништа.« »И љубави њихове, и мржње њихове, и зависти њихове нестало је и више немају дела нигда ни у чему што бива под сунцем.« »Све што ти дође на руку да чиниш, чини по могућности својој, јер нема рада ни мишљења ни знања ни мудрости у гробу у који идеш.« (Проповедник 9,5.6.10)

Када је, као одговор на његову молитву, цару Језекији живот био продужен петнаест година, захвални цар принео је Богу хвалу за Његову велику милост. У својој песми открива разлог зашто се толико радује: »Јер неће гроб Тебе славити, неће Те смрт хвалити; и који сиђу у гроб не надају се Твојој истини. Живи, живи, они ће Те славити као ја данас, отац ће синовима јављати истину Твоју.« (Исаија 38,18.19) Популарна теологија учи да се умрли праведници налазе на Небу, да су ушли у славу и да славе Бога својим бесмртним језиком, али, цар Језекија не приписује смрти тако блиставе последице. С његовим речима се слаже и сведочење псалмисте: »Јер мртви не спомињу Тебе; у гробу ко ће Те славити?« »Неће Те мртви хвалити, Господе, нити они који сиђу онамо где се ћути.« (Псалам 6,5; 115,17)

Апостол Петар је на Дан педесетнице изјавио: »Нека ми је слободно казати вам управо за старешину Давида да и умре и упопан би и гроб је његов међу нама до овога часа.« »Јер Давид не изађе на небеса!« (Дела 2, 29. 34) Чињеница да је Давид остао у гробу и да чека васкрсење, показује да ни праведници после смрти не иду на Небо. Једино захваљујући васкрсењу, захваљујући чињеници да је Христос васкрсао, Давид ће на крају, ипак сести с десне стране Богу.

Павле је рекао: »Јер ако мртви не устају, ни Христос не уста. А ако Христос не уста, узалуд вера ваша, још сте у гресима својим.

Дакле, и они који помреше у Христу, изгибоше.« (1. Коринћанима 15,16-18) Ако су у раздобљу од четири хиљаде година праведници после смрти одлазили право у Небо, како би онда Павле могао да каже да уколико нема васкрсења »они који помреше у Христу, изгибоше«? Тада им васкрсење уопште не би ни било потребно!

Мученик Тиндал говорећи о стању мртвих, изјављује: »Отворено признајем да нисам уверен да су они већ у пуној слави у којој је Христос, или у којој су изабрани анђели Божји. Нити је то нека догма моје вере; јер, уколико би било тако, онда видим да би свако проповедање васкрсења тела било узалудно!« (William Tyndale, Preface to New Testament, ed. 1534; репринт у *British Reformers – Tindal, Frith, Barnes*, p. 349)

Свакако је неоспорива чињеница да је нада у бесмртно блаженство после смрти довела до широко распрострањеног занемаривања библијске доктрине о васкрсењу. Ова чињеница навела је др Адама Кларка да каже: »Изгледа да је доктрини о васкрсењу придавано далеко више пажње у примитивном хришћанству него што је то сада случај. Зашто је то тако? Апостоли су непрестано наглашавали васкрсење, и позивали Божје следбенике на марљивост, послушност и радост управо због васкрсења. Тако су апостоли проповедали, а примитивни хришћани веровали, тако и ми проповедамо и тако наши слушаоци верују. Нема неке друге доктрине у Јеванђељу која је толико наглашавана; и нема неке друге доктрине у садашњем систему проповедања која је више занемарена.« (*Commentary*, примедбе на 1. Коринћанима 15, параграф 3)

То се настављало све док славна истина о васкрсењу није постала скоро потпуно заборављена, изгубљена из вида у хришћанском свету. Зато водећи верски писац, разматрајући Павлове речи у 1. Солуњанима 4,13-18. каже: »Из свих практичних и утешних разлога доктрина о блаженој бесмртности праведника заузела је међу нама место које би требало да припадне некој сумњивој науци о Господњем другом доласку. Приликом наше смрти, Господ долази по нас. То је оно што треба да чекамо и за чиме треба да тежимо. Мртви су већ прешли у славу. Они не чекају на трубу да приме суд и блаженство.«

Међутим, док се спремао за расанак са својим ученицима, Исус им није рекао да ће они ускоро доћи к Њему. Уместо тога објаснио им је: »Идем да вам приправим место, и када отидем и приправим вам место, опет ћу доћи и узеху вас к себи да и ви будете где сам Ја.« (Јован 14,2.3) Павле каже: »Јер ће сам Господ, са заповешћу и гласом арханђеловим и трубом Божјом сићи с неба и мртви у Христу васкрснуће најпре. А потом ми живи, који смо остали, заједно с њима бићемо узети у облаке на сусрет Господу на небо, и тако ћемо свагда с Господом бити.« А онда наставља: »Тако утешавајте један другога овим речима!« (1. Солуњанима 4,16-18) Колике разлике ли постоје између ових речи утехе и оних речи универзалистичког проповедника које смо раније навели! Он је тешио своје ожалосћене пријатеље обећањем да ће покојник, без обзира колико је био грешан, када издахне и престане да живи овде, бити примљен међу анђеле. Павле указује својој браћи на будући Господњи долазак, када ће окови гроба бити раскинута, и »мртви у Христу« бити подигнути у вечни живот.

Пре него што ико може ући у станове блажених, његов случај мора да буде испитан, а његов карактер и његова дела морају се појавити на суду пред Богом. Свима ће бити суђено у складу с оним што је записано у књигама и сви ће бити награђени према својим делима. Овај суд не заседа приликом смрти. Обратите пажњу на Павлове речи: »Јер је поставио дан у који ће се судити васиономе свету по правди преко човека којег одреди и даде свима веру васкрснвши Га из мртвих.« (Дела 17,31) Апостол у овом тексту јасно тврди да је посебно време, тада у будућности, било одређено за суд над светом.

Апостол Јуда говори о истом том времену: »И анђеле који не одржаше својега старешинства него оставише свој стан чува у вечним оковима под мраком за суд великога дана.« И поново, наводи речи патријарха Еноха: »Гле, иде Господ с хиљадама светих анђела својих да учини суд свима, и да покара све безбожнике за сва њихова безбожна дела којима безбожност чинише.« (Јуда 6. 14. 15) Јован изјављује: »И видех мртваце мале и велике где стоје пред Богом и књиге се отворише и друга се књига отвори која је књига живота; и суд примише мртваци као што је написано у књигама, по делима својима.« (Откривење 20,12)

Међутим, уколико мртви већ уживају блаженство Неба или се муче у пакленом пламену, зашто би им било потребно неко будуће суђење? Учења Божје Речи о овим важним питањима нису ни сакривена нити међусобно супротна; могу их разумети и просечни умови. Међутим, који би искрени ум могао видети неку мудрост или праведност у овој распрострањеној теорији? Хоће ли праведници, после испитивања њиховог случаја на суду, примити похвалу: »Добро слуго добри и верни... уђи у радост Господара својега«, иако су, можда већ вековима боравили у Његовој присутности? Хоће ли безаконици бити позвани са места мучења да приме пресуду Судије целе Земље: »Идите од Мене, проклетии, у огањ вечни!« (Матеј 25,21. 41) Каквог ли страшно замишљеног ругања! Какве ли срамне оптужбе против божанске мудрости и праведности!

Теорија о бесмртности душе је једна од оних лажних наука које је Рим позајмио од незнабоштва и уклопио у хришћанску религију. Мартин Лутер ју је сврстао међу »монструозне бајке које сачињавају део римског ђубришта декреталија«. (Е. Petavel, *The Problem of Immortality*, р. 255) Расправљајући о Соломуновим речима у Књизи проповедниковој да мртви не знају ништа, реформатор је рекао: »Још једно место које доказује да мртви немају никаквих... осећања. Нема, каже он, тамо никакве дужности, никакве науке, никаквог знања, никакве мудрости. Соломун тврди да мртви спавају, и да уопште ништа не осећају. Јер мртви леже тамо, не бројећи ни дане ни године, али када се буду пробудили изгледаће им као да су спавали једва један минут.« (Martin Luther, *Exposition of Solomon's Booke Called Ecclesiastes*, р. 152)

Нигде у Светом писму не постоји неки текст који говори да праведници одлазе да приме награду или да безаконици, приликом смрти, добијају своју казну. Ни патријарси ни пророци нису оставили никакво такво уверавање. Христос и Његови апостоли то нису наговестили. Библија јасно тврди да мртви, непосредно после смрти, не иду на Небо. Она их представља као бића која спавају до васкрсења (1. Солуњанима 4,14; О Јову 14,10-12). Управо у дан када се прекине сребрна нит и када се разбије златна посуда (Проповедник 12,6), пропадају све човекове мисли. Они који одлазе у гроб остају неми. Они више ништа не знају о било

чему што се збива под Сунцем (О Јову 14,21). Блаженог ли одмора за уморне праведнике! Време, било дуго или кратко, за њих је само тренутак. Они спавају, али пробудиће их Божја труба у славну бесмртност. »Јер ће затрубити и мртви ће устати нераспадљиви... а када се ово распадљиво обуче у нераспадљивост, и ово се смртно обуче у бесмртност, онда ће се збити она реч што је написана: победа прождре смрт!« (1. Коринћанима 15,52-54) Када умрли праведници буду пробуђени из свога дубоког сна, наставиће да размишљају управо тамо где су њихове мисли застале. Последње осећање било је самртна мука, последња мисао да падају под власт гроба. Када буду устали из гроба, њихова прва радосна мисао биће изражена у победоносном узвику: »Где ти је, смрти, жалац, где ти је, гробе, победа?« (1. Коринћанима 15,55)

МОГУ ЛИ МРТВИ РАЗГОВАРАТИ СА ЖИВИМА?

Служба светих анђела, онако како је приказана у Библији, представља веома утешну и драгоцену истину за сваког Христовог следбеника. Међутим, библијско учење о том питању широко прихваћена теологија је прикрила и изопачила. Наука о урођеној бесмртности, некада позајмљена из незнабожачке филозофије, а онда у време великог отпада уведена у хришћанску веру, заменила је истину, тако јасно објављену у Писму, да »мртви не знају ништа«. Мноштво хришћана почело је да верује да су духови умрлих у ствари »службени духови који су послани на службу онима који ће наследити спасење«. (Јеврејима 1,14) Све то појављује се упркос сведочанству Писма о постојању небеских анђела и њиховој повезаности са људском историјом, много пре смрти иједног људског бића!

Наука о свесном стању човека после смрти, а посебно веровање да се духови умрлих враћају да служе живима, припремила је пут савременом спиритизму. Уколико је мртвима дозвољено да приступе Богу и светим анђелима, уколико им је указана предност да стекну знање које превазилази оно које су имали за живота, зашто они не би могли да се враћају на Земљу да просветле и поуче живе? Уколико, макар према учењу угледних теолога, духови умрлих лебде над својим пријатељима на Земљи, зашто им не би било дозвољено да успостављају везу са њима, да их упозоравају на зло, или да их теше када су ожалостњени? Како би они који верују у свесно стање човека после смрти могли да одбију оно што им, преко прославље-

них духова, долази као божанска светлост? То је управо канал, иако га људи сматрају посвећеним, преко кога сотона делује у напору да оствари своје намере. Пали анђели, који му се покоравају, појављују се као гласници из света духова. Док тврди да живе повезује са мртвима, кнез зла их у ствари опчињава својим утицајем.

Он има моћ да пред људима показује ликове њихових умрлих пријатеља. Имитација је савршена; познати изглед, речи, звук гласа, све то приказано је са савршеном тачношћу. Многи се теше уверавањем да њихови вољени уживају блаженство Неба, и не слутећи опасност, слушају »лажне духове и науке ђаволске«. (1. Тимотију 4,1)

Када наведе људе да верују да се мртви стварно враћају и да разговарају с њима, сотона чини да се пред њима појављују и они који су непокајани отишли у гроб. Такви тврде да су срећни на Небу и да чак заузимају истакнуте положаје. Тако се шири заблуда да нема никакве разлике међу онима који су били праведни и онима који су били безбожни. Наводни посетиоци из света духова понекад преносе опомене и упозорења која се показују као тачна. Када стекну поверење, објављују науке које непосредно поткопавају веру у Свето писмо. Привидно дубоко заинтересовани за добро својих пријатеља на Земљи, шире најопасније заблуде. Чињеница да изговоре и понеку истину, да су понекад у стању да предвиде будуће догађаје, даје њиховим изјавама привид веродостојности, и њихова лажна учења многи прихватају исто тако спремно, и верују им исто тако неограничено, као да су најсветије библијске истине. Божји закон је потиснут, Дух благодати презрен, крв завета представљена као нешто несвето. Духови одбацују Христово божанство, па чак и Створитеља изједначавају са собом. Тако под новом маском велики бунтовник наставља свој рат против Бога, рат који је започео на Небу и скоро шест хиљада година води на Земљи.

Многи покушавају да појављивање духова у потпуности припишу вештим преварама и опсенама медијума. Међутим, иако је истина да су своје преваре често представљали као стварне сусрете с духовима умрлих, било је и значајних манифестација правих натприродних сила. Тајанствено куцање, којим је започео савремени спиритизам, није било резултат обмане или преваре, већ непосредног деловања злих анђела, који су на тај начин покренули једну

од најуспешнијих обмана последњег времена и тако упропастили многе душе. Многи ће пасти као жртва веровања да је спиритизам само још једна у низу људских превара, али када се буду суочили с појавама које ће морати да прихвате као натприродне, тада ће бити преварени да их схвате као деловање велике Божје моћи.

Такве особе занемарују сведочанство Божје Речи о чудима која чине сотона и његови представници. Управо је сотонска сила помогла фараоновим врачарима да имитирају Божје дело. Павле говори да ће се пре другог Христовог доласка појављивати сличне манифестације сотонске силе. Христовом другом доласку претходиће изразита сотонска делатност »са сваком силом, и знацима и лажним чудесима и са сваком преваром неправде« (2. Солуњанима 2,9.10) Апостол Јован, описујући чудотворну силу чије ће се деловање испољавати у последње дане, изјављује: »И учини чудеса велика, и учини да и огањ силази с неба на земљу пред људима и вара оне који живе на земљи знацима, који јој бише дани да чини.« (Откривење 13,13.14) Овим речима нису наговештене обичне преваре. Људи ће бити преварени чудима која ће сотонини представници стварно чинити, а не онима која ће изгледати као да их чине.

Кнез таме, који је све снаге свога интелегентног ума одувек посвећивао делу преваре, врло вешто прилагођава своја искушења људима свих класа и положаја. Образованим особама представља спиритизам у његовим суптилнијим и интелектуалнијим видовима и тако успева да многе од њих ухвати у своје замке. Мудрост коју спиритизам нуди људима апостол Јаков овако је описао: »Ово није она премудрост што силази одозго, него земаљска, људска, ђаволска.« (Јаков 3,15) Велики варалица ту чињеницу, наравно, прикрива када прикривање одговара његовим намерама. Онај који је успео да се пред Христом у пустињи кушања покаже одевен сјајем небеског серафима, прилази и људима на најпривлачнији начин, као анђеосветлости. Он се позива на разум износећи узвишене теме, одушевљава машту приказујући величанствене призоре и покреће осећања својим речитим описима љубави и добротинства. Он уобразиљу шаље на племените узлете, наводећи људе да се толико понесу својом мудрошћу да у свом срцу почну да потцењују Вечитога. То моћно биће које је било у стању да Откупитеља света изведе на изу-

зетно високу планину и да Му покаже сва царства на Земљи и њихову славу, прилагодиће и своја искушења људима тако да изопачи осећања свих оних који нису заштићени божанском силом.

Сотона и данас придобија људе на исти начин на који је придобио Еву у Едему: ласкањем, буђењем жеље за забрањеним знањем, покретањем честољубиве тежње за самоузвишењем. Попуштање овим истим тежњама проузроковало је и његов пад, а сада преко њих настоји да постигне уништење човека. Еви је рекао: »Поставите као богови и знати што је добро што ли зло!« (1. Мојсијева 3,5) Спиритизам учи да је »човек биће које напредује, да је од самог рођења његова судбина да напредује, све до вечности, све до божанства«. И поново: »Сваки ум ће судити самоме себи, а не други!« »Суђење ће бити праведно, јер ће то бити суђење самоме себи... Престо је у нама самима.« Један спиритистички учитељ је рекао, када се у њему пробудила његова »духовна свест«: »Сви моји ближњи су безгрешни полубогови!« Један други је изјавио: »Свако праведно и савршено биће је Христос.«

Сотона је тако уместо праведности и савршенства једног бескрајног Бога, који је прави објект обожавања, уместо савршене праведности Његовог закона, који је истинско мерило људских достигнућа, поставио грешну, залуталу природу самога човека као једини предмет обожавања, једино правило на суду, једино мерило карактера. То је кретање, али није уздицање, него падање!

Закон наше интелектуалне и духовне природе је да се мењамо посматрањем. Ум се постепено усклађује с темама којима се бави. Ми се изједначујемо с оним што смо навикли да волимо и поштујемо. Човек се никада неће уздићи изнад свога мерила непорочности, добротe или истине. Ако је сам себи најузвишенији идеал, никада неће постићи ништа узвишеније од самога себе. Уместо тога, стално ће падати све дубље и дубље. Једино Божја благодат има у себи снагу да уздигне човека. Препуштен самоме себи, неизбежно ће падати све дубље.

Онима који попуштају себи, који трче за уживањима, који су телесни, спиритизам се представља у мање прихватљивом облику, него онима који су племенитији или интелектуалнији; у његовом грубљем облику они налазе управо оно што је у складу с њиховим

склоностима. Сотона проучава сваки знак слабости људске природе, памти грехе које је сваки појединац склон да чини; и онда се труди да свакоме омогући прилику да задовољи своје склоности према злу. Он наводи људе да претерују у ономе што је само по себи дозвољено, и да због неумерености ослабе своје физичке, менталне и моралне снаге. Он је већ уништио и још уништава хиљаде оних који попуштају својим страстима, огрубљујући на тај начин целокупну људску природу. Да би довршио своје дело преко духовна изјављује да »истинско знање уздиже човека изнад свих закона«, да је »све што постоји добро«, да »Бог никога не осуђује« и да су »сви почињени греси невини«. Када су људи на тај начин наведени да поверују да је човекова жеља највиши закон, да је слобода у ствари разуданост, да је човек одговоран једино себи, ко би још могао да се чуди што се поквареност и порочност среће на сваком кораку? Многи људи жељно прихватају учења која им дају слободу да слушају само побуде свога телесног срца. Узде самосавлађивања стављене су у руке страстима, способности ума и душе потчињене су животињским нагонима, а сотона победоносно увлачи у своју мрежу хиљаде оних који тврде да су Христови следбеници.

Међутим, нико не треба да буде преварен лажним спиритистичким тврдњама. Бог је довољно светлости дао људима да могу открити замке. Као што је већ показано, теорија која представља темељ спиритизма у сукобу је с најјаснијим библијским изјавама. Свето писмо каже да мртви не знају ништа, да су пропале све њихове мисли, да немају никаквог дела ни у чему што се збива под Сунцем, да не знају ништа ни о радостима ни о жалостима оних који су им били најдражи на Земљи.

Бог је изричито забрањивао сваку наводну везу с духовима умрлих. У време старих Јевреја постојала је група људи који су тврдили, као и спиритисти данас, да одржавају везе с мртвима. Али, »духови врачарски и гатарски«, као што су се називали ти посетиоци из другог света, у Библији су названи »духови ђаволски« (4. Мојсијева 25,1-3; Псалам 106,28; 1. Коринћанима 10,20; Откривење 16,14). Призивање »врачарских« духова било је проглашено увредом за Господа, и зато строго забрањено под претњом смртне казне (3. Мојсијева 19,31; 20,27). И на само спомињање »врачања«

данас се гледа с презрењем. Тврђење да људи могу да одржавају везу са злим духовима сматра се причом која потиче из мрачног средњег века. Међутим, спиритизам, који броји стотине хиљада, па, чак и милионе поклоника, који је успео да продре и у научне кругове, који је ушао у Цркве, наишао на наклоност законодавних тела и краљевских дворова – ова мамутска превара је само ожи-вљавање, у новој одећи, оног у стара времена осуђеног и забрањеног врачарства.

Када не би било никаквог другог доказа о правом карактеру спиритизма, хришћанима би требало да буде довољна чињеница да духови не праве никакве разлике између праведности и греха, између најплеменитијег и најнепорочнијег Христовог апостола и најпоқваренијег сотониног слуге. Уздижући најподлије људе на Небо и представљајући их као носиоце узвишених положаја, сотона као да говори свету: »Није важно колико си зао; није важно да ли верујеш или не верујеш у Бога и у Библију. Живи како год хоћеш, Небо је твој дом!« Спиритистички учитељи у ствари као да изјављују: »Ко год чини зло, по вољи је Господу и такви су му мили; или: где је Бог који суди?« (Малахија 2,17) Божја Реч каже: »Тешко онима који зло зову добро, а добро зло, који праве од мрака светлост а од светлости мрак, који праве од горкога слатко, а од слаткога горко.« (Исаија 5,20)

Ови лажни духови, када се јављају као апостоли, дају изјаве које се супроте ономе што су прави апостоли, док су били на Земљи, написали по налогу Светога Духа. Они одбацују божанско порекло Библије, и на тај начин руше темеље хришћанске наде и гасе светлост која открива пут према Небу. Сотона је учинио све да свет поверује да је Библија само збирка легенди, или књига прилагођена детињству људског рода, коју сада треба другачије гледати или је одбацити као застарелу. Уместо Божје Речи он сада уздиже спиритистичке појаве. Тај канал је потпуно у његовој власти; и уз његову помоћ може учинити да свет верује само оно што он жели. Књигу која треба да суди њему и његовим следбеницима он потискује у позадину, у којој и жели да остане, а Спаситеља света представља као биће које није ништа више од обичног човека. Као што су римски стражари који су чували Исусов гроб ширили лажне извештаје

у складу са упутствима која су им дали свештеници и старешине да би побили Његово васкрсење, тако и поборници спиритистичких појава покушавају да докажу да не постоји ништа чудесно у околностима које су пратиле Спаситељев живот. Пошто су тако покушали да Исуса ставе у позадину, скрећу пажњу на своја чуда, говорећи да она потпуно надмашују све што је Исус икада учинио.

Истина је да спиритизам сада мења свој облик и да, прикривајући неке своје неприхватљиве особине, покушава да се одене у хришћанско рухо. Међутим, његове изјаве са проповедаоница и преко штампе познате су јавности већ много година и оне откривају његов истински карактер. Он своја учења не може ни да прикрије ни да порекне.

Чак и у свом садашњем облику, није ништа мање опасан, већ стварно много опаснији него раније, јер су његове преваре постале још подмуклије. Док је раније одбацивао Христа и Библију, сада тврди да прихвата и једно и друго. Међутим, Библију тумачи онако како то одговара препорођеном срцу, док њене свечане и животне важне истине потпуно одбацује. Љубав проглашава најважнијом Божјом особином, али је спушта на ниво болећиве сентименталности, не правећи велику разлику између добра и зла. Божју праведност, Његово осуђивање греха, захтеве Његовог светог закона – све то сматра неважним. Људима говори да Десет заповести треба сматрати мртвим словом. Угодним, заводљивим бајкама заокупља чула и наводи људе да одбаце Библију као темељ своје вере. Христа се и сада стварно одриче као и некада, али сотона је тако заслепио очи људима да не примећују ову превару.

Мало је људи који јасно могу да препознају преварну снагу спиритизма и опасности у којој се налазе они који се изложе његовом утицају. Многи се баве њиме најпре у жељи да задовоље своју радозналост. Немају неко стварно поверење у тај покрет и ужаснули би се и на саму помисао да се тако могу покорити власти демона. Међутим, усуђују се да ступе на забрањено тло, а моћни непријатељ и против њихове воље стиче моћ над њима. Он их трајно заробљава, ако само једном буду наведени да свој ум потчине његовој власти. Својом снагом нису у стању да раскину ту заводљиву, примамљиву чаролију. Ништа осим Бож-

је силе, дароване као одговор на искрену молитву вере, не може избавити те заведене душе.

Сви који попуштају грешним склоностима свога карактера, или својевољно гаје неки познати грех, сами призивају сотонска искушења. Они се одвајају од Бога и од заштитничког круга Његових анђела, и када им нечастиви понуди своје обмане немају никакву одбрану и као лак плен падају му у руке. Они који му се тако подвлашћују не схватају куда ће их одвести таква одлука. Пошто је успео да их савлада, кушач ће их запослити као своје слуге да и друге наведу у пропаст.

Пророк Исаија каже: »И ако вам рекну: питајте врачаре и гата-ре, који шапћу и мрмљају, реците: не треба ли народ да пита Бога својега? Или ће питати мртве уместо живих? Закон и сведочанство тражите, ако ли ко не говори тако, њему нема зоре.« (Исаија 8,19.20) Када би људи били спремни да прихвате истину, која је тако јасно објављена у Писму, истину о човековој природи и стању мртвих, они би у спиритистичким захтевима и појавама запазили сотонино деловање и његову силу, знаке и лажна чуда. Међутим, уместо да се одрекну драге слободе тако нежне телесном срцу, уместо да одбаце омиљени грех, многи људи затварају своје очи пред светлошћу и иду даље, не базирајући се на опомене, док сотона наставља да плете своје мреже око њих, све док не постану његов плен. »Јер љубави истине не примише да би се спасли. И зато ће им Бог послати силу преваре да верују лажи.« (2. Солуњанима 2,10.11)

Они који устају против учења спиритизма, нападају не само људе, већ сотону и његове анђеле. Они су се укључили у рат против поглаварстава, власти и управитеља таме овога света, против духова пакости испод неба. Сотона никада неће одступити ни са једне стопе тла, осим ако буде потиснут силом небеских весника. Божји народ треба да буде способан да му се одупре истим речима које је изговорио наш Спаситељ: »Писано је!« сотона и данас, као што је чинио у Христово време, може да наводи текстове из Писма, може да изврће њихово значење и тако подупире своје преваре. Они који желе да опстану у ово време опасности морају само да схвате сведочанство Божје Речи.

Многи ће се суочавати с духовима пакости који ће им се приказивати у лику вољених рођака или пријатеља, и објављивати им најопасније заблуде. Ови посетиоци деловаће на наша најтананија осећања и чинити чуда у намери да подупру своја тврђења. Морамо бити спремни да им се одупремо библијском истином да мртви не знају ништа, и да се на овакав начин појављују само духови ђаволски.

Управо пред нама је време кушања, које »ће доћи на сав васиони свет да искуша оне који живе на земљи«. (Откривење 3,10) Сви они чија вера није чврсто утемељена на Божјој Речи биће преварени и побеђени. Сотона делује »са сваком преваром неправде« да стекне власт над синовима људским и зато ће се његове преваре стално умножавати. Међутим, он свој циљ може да постигне само ако људи добровољно подлегну његовим искушењима. Они који искрено теже познавању истине и труде се да послушношћу очисте своје душе, чинећи тако све што је у њиховој моћи да се припреме за сукоб, наћи ће у Богу истине сигурну заштиту. Спаситељево обећање гласи: »Јер си одржао реч трпљења Мојега, Ја ћу тебе сачувати!« (Откривење 3,10) Он ће послати све анђеле са Неба да заштите Његов народ, и неће дозволити да сотона савлада ниједну душу која се узда у Њега.

Пророк Исаија објављује ужасну заблуду свих безаконика који мисле да су сигурни од осуде на Божјем суду: »Ухватисмо веру са смрћу и уговорисмо са гробом; када зађе бич као поводањ неће нас дохватити, јер од лажи начинисмо себи уточиште и за превару заклонисмо се!« (Исаија 28,15) Групи која је овде описана, нападају и они који се у свом упорном непокајању теше уверењем да неће бити никакве казне за грешнике; да ће цело човечанство, без обзира на своју грешност, бити примљено на Небо и изједначено са Божјим анђелима. Међутим, још су много самоуверенији они који склапају завет са смрћу и споразум са гробом, који одбацују истину коју је Небо припремило као одбрану за праведнике у дан невоље, и прихватају уточиште у лажи коју им уместо истине нуди сотона у облику примамљиве обмане спиритизма.

Заслепљеност људи овог нараштаја је неизрецива и чудесна. Хиљаде одбацују Божју Реч као недостојну поверења и жељно и с

поверењем прихватају сотонине обмане. Неповерљиви и ругачи жигошу фанатизам оних који се боре за веру пророка и апостола и увесељавају се излажући подсмеху свечане изјаве Писма о Христу и плану спасења, о одмазди која ће стићи оне који одбацују истину. Показују дубоко сажаљење према људима који су толико ускогруди, слаби и празноверни да признају обавезност Божјих захтева и поштују правила Његовог закона. Они исказују толико самоуверености као да су заиста склопили завет са смрћу и споразум са гробом као да су подигли непрелазну, непробојну препреку између себе и Божјег гнева. Ништа не може да разбуди њихов страх. Они су се толико предали кушачу, тако су се чврсто сјединили с њим и дубоко надахнули његовим духом, да немају ни снаге ни жеље да се истргну из његове замке.

Сотона се дуго припрема да уложи коначни напор да превари свет. Темеље свога дела поставио је обећањем које је дао Еви у Едему: »Нећете ви умрети!« »Него зна Бог да ће вам се у онај дан кад окусите с њега отворити очи, па ћете постати као богови и знати што је добро што ли зло!« (1. Мојсијева 3,4.5) Мало - помало припремао је пут за своје највеће дело преваре, за развој спиритизма. За сада, још није успео да потпуно оствари своје планове; али то ће постићи у последњем делу свога времена. Пророк каже: »И видех... три нечиста духа као жабе... јер су ово духови ђаволски, који чине чудеса, и излазе к царевима свега васионога света да их скупе на бој за онај велики дан Бога сведржитеља.« (Откривење 16,3.14) Осим оних које ће одржати Божја сила вером у Његову Реч, цео свет биће увучен у оквире ове преваре. Људи ће се брзо уљуљкати у кобну сигурност, а пробудиће се тек онда када почне изливање Божјег гнева.

Господ Бог каже: »Извршићу суд по правилу и правду по мерилима; и град ће потрти лажно уточиште и вода ће потопити заклон. И вера ваша са смрћу уништиће се, и уговор ваш с гробом неће остати, и кад зађе бич као поводањ, потлачиће вас.« (Исаија 28,17.18)

УГРОЖЕНА СЛОБОДА САВЕСТИ

Протестанти су данас много наклоњенији католицизму него ранијих година. У земљама у којима католицизам нема превласт и у којима његов клер заузима помирљив став с циљем да повећа свој утицај, запажа се све већа равнодушност према доктринама које протестантизам деле од римске хијерархије; као да све више јача уверење да се та два крила хришћанства толико и не разликују према основним веровањима колико се претпостављало и да би мало попуштања од стране протестаната могло довести до бољег разумевања с Римом. Било је времена када су протестанти високо ценили слободу савести коју су стекли уз тако високу цену. Они су своју децу учили да се гнушају Рима и сматрали да је изграђивање склада с Римом равно неверству Христу. Међутим, колико су другачија осећања која се данас изражавају!

Браниоци папске хијерархије изјављују да је Црква била оклеветана, а протестантски свет склон је да прихвати ту изјаву. Многи сматрају да је неправедно осуђивати данашњу Цркву због срамних и неразумних дела која су обележила њену владавину у раздобљу незнања и духовне таме. Они оправдавају њену страшну суровост, приказујући је као последицу варварства тога времена и тврде да је утицај савремене цивилизације променио њена осећања.

Да ли су ти људи заборавили тврђење Рима да је непогрешив, тврђење које је ова охола сила понављала више од осам стотина година? Уместо са буде заборављено, ово тврђење је у деветнае-

стом столећу било још одлучније наглашено него икада пре тога. Све док Рим тврди да »Црква никада није погрешила, нити ће, према Светоме писму, икада погрешити« (John L. von Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, book 3, century 11, part 2, ch. 2, section 9, note 17) – како би се онда могла одрећи начела која су усмеравала њено понашање у прошлим вековима?

Римска Црква никада се неће одрећи свога тврђења да је непогрешива. Све што је учинила приликом прогонства верника, који се нису слагали с њеним догмама, она проглашава оправданим, и зар не би поновила иста дела када би за то поново имала прилику? Када би ограничења, која јој сада поставља световна власт, била уклоњена, када би Рим повратио своју некадашњу власт, веома брзо наступило би оживљавање његове некадашње тираније и прогонства.

Добро познати писац овако описује понашање римске хијерархије, када је реч о слободи савести и посебно о опасностима које прете Сједињеним Државама од успеха њене политике:

»Има много оних који су расположени да сваки страх од римокатоличанства у Сједињеним Државама припишу ограничености или недораслости. Они у карактеру или понашању Рима не запажају ништа што би се косило с нашим слободним установама, нити налазе ишта злослутно у његовом растењу. Упоредимо најпре нека основна начела наше власти с онима Римокатоличке цркве!

Устав Сједињених Држава гарантује слободу савести. То је оно што је најосновније и најдраже свима нама. Папа Пије IX у својој посланици од 15. августа 1854. године каже: 'Апсурдне и погрешне доктрине или празни разговори о одбрани слободе савести представљају крајње погубну заблуду – кугу, од које бисмо се највише морали плашити у држави.' Исти папа, у својој енциклици од 8. децембра 1864. године анатемише 'оне који захтевају слободу савести и верског богослужења', као и све оне 'који тврде да се Црква не би смела служити силом.'

Мирољубиви тон Рима у Сједињеним Државама не значи промену његовог срца. Рим је толерантан тамо где је немоћан. Бискуп О'Конор каже: 'Верска слобода се само толерише све док се друкчије не може поступати без опасности по католички свет?..

Надбискуп из Сент Луиса једном је изјавио: 'Јерес и неверовање су грех па у хришћанским земљама као што су Италија и Шпанија, на пример, у којима су сви становници католици и у којима је католичка религија битан део земаљских закона, бивају кажњавани као и сваки други злочин?..

Сваки кардинал, надбискуп и бискуп у Католичкој цркви полаже заклетву верности папи, у којој се појављују и следеће речи: 'Јеретике, шизматике и бунтовнике против нашег наведеног господара – папе – или његових горе наведених наследника, ја ћу прогонити и најенергичније им се противити.'« (Josiah Strong, *Our Country*, ch. 5, pars. 2-4)

Истина је да има искрених хришћана у римокатоличкој верској заједници. Хиљаде верника те Цркве служе Богу у складу са целокупном светлошћу коју имају. Њима није дозвољен приступ Божјој Речи и зато не могу да препознају истину. Они никада нису видели разлику између живе службе из целог срца и празних форми и церемонија. Бог с нежним саучешћем посматра те душе, које су васпитане у вери која је прожета обманама и не задовољава потребе срца. Он ће учинити да зраци светлости пробију дубоку таму која их окружује. Он ће им открити истину каква је у Исусу, и многи ће прећи на страну Његовог народа.

Међутим, католицизам као систем није се данас ништа више ускладио с Христовим Јеванђељем, него у било којем протеклом раздобљу у својој историји. Протестантске Цркве налазе се у великој тами, јер би иначе препознале знаке времена. Римска црква је далекосежна у својим плановима и начину деловања. Она се служи свим средствима да прошири свој утицај и повећа своју моћ да би се припремила за сурову и одлучну борбу да поново задобије превласт у свету, да обнови прогонства и укине све што је протестантизам постигао. Католицизам напредује у свим областима. Све већи број његових цркава и капела подиже се у протестантским земљама! Погледајте какву популарност уживају његове високе школе и семинари у Америци, које протестанти тако обилно помажу! Размотрите јачање ритуализма у Енглеској (Ритуалисти су верска странка, основана 1833. године у Охфорду, која тражи сједињење католика и англиканаца – прим. прев) и све

чешће прелажење протестаната у католицизам! Све ове појаве треба да забрину оне људе који цене чиста начела Јеванђеља!

Протестанти су се потајно договарали с присталицама Рима и пружали им своју помоћ, били су спремни на компромисе и уступке којима су изненађивали и саме паписте, јер су им били неразумљиви. Људи једноставно не желе да виде прави карактер клерикализма и опасности које прете од његове превласти. Зато народ мора да устане и успротивити се напредовању тог најопаснијег непријатеља грађанске и верске слободе.

Многи протестанти мисле да је католичка религија непривлачна и да њена богослужења представљају само досадно и бесмислено обављање церемонија. И ту нису у праву! Иако је католицизам утемељен на обманама, то није никаква груба или невешта превара. Верске службе Римске цркве представљају најимпресивнији церемонијал који се може замислити. Својим сјајем, раскошношћу и свечаним обредима могу да очарају човекова чула и ућуткају глас разума и савести. Око је очарано. Раскошне цркве, величанствене процесије, златни олтари, драгим камењем украшени реликвијари, одабране слике и уметничке скулптуре, све то делује на смисао за лепо. И ухо је заробљено. Музика је ненадмашна. Богати и свечани звуци оргуља, сједињени с мелодијом многих гласова, који се уздижу према високим куполама и одјекују међу колонадама велелепних катедрала, неминовно испуњавају срца страхопоштовањем и дивљењем.

Овај спољашњи сјај, раскош и церемоније, којима се само наизглед задовољавају чежње душа оптерећених грехом, могу да послуже као доказ унутрашње искварености. Христовој религији није потребна таква привлачност да би је препоручила. У светлости која допире с крста, истинско хришћанство изгледа тако чисто и привлачно да никакво спољашње украшавање не би могло да му повећа истинску вредност. Пред Богом је на цени лепота светости, кроткога и тихога духа.

Сјајан стил није увек доказ непорочних, узвишених мисли. Смисао за уметност, истанчаност и оплемењеност укуса, често се срећу и међу људима чије су мисли земаљске и телесне. Сотона их често запошљава да наведу људе да забораве потребе своје душе,

да изгубе из вида будући, бесмртни живот, да се одврате од свог бесконачног Помагача и живе само за овај свет.

Религија која се исцрпљује у спољашњем сјају, привлачи непрепорођена срца. Раскош и церемоније католичког богослужења имају заводљиву, очаравајућу привлачност, која је многе преварила; и у складу са тим почињу да гледају на Рим као на права небеска врата. Нико осим оних који су своје ноге утврдили на темељима истине и чија су срца обновљена Божјим Духом, није сигуран од његовог утицаја. Хиљаде оних који немају животну искуство са Христом биће наведени да прихвате обличје побожности и да се одрекну њене силе. Таква религија биће управо оно што многи желе.

Црква која тврди да има право да опрашта грехе наводи своје вернике на помисао да могу слободно да греше, а света тајна, сакрамент исповести, без које се црквено опроштење не може добити, као да отвара врата злу. Онај који клечи пред грешним човеком и приликом исповести отвара му тајне мисли и побуде свога срца, понижава своје људско достојанство и квари сваку племениту побуду своје душе. Откривајући грехе из свога живота свештенику – грешном смртнику, који се често одаје вину и распуштености – човек снижава своја мерила карактера и тако се квари. Његове мисли о Богу сведене су на лик палог човека, јер свештеник стоји пред њим као Божји представник. То понижавајуће исповедање греха човеку представља тајни извор из кога је потекао велики део зала која кваре свет и припремају га за коначно уништење. Ипак, ономе који ужива да попусти самоме себи, много је угодније да признаје своје грехе смртном човеку него да своје срце отвори Богу. Људској природи много је лакше да се исповеди него да одбаци грех, много је лакше да мучи своје тело облачењем кострети, копривама и ланцима него да разапне своје телесне страсти. Заиста је тежак јарам који телесно срце спремно да носи да би избегло да узме Христов јарам.

Постоји изразита сличност између Римске и Јеврејске Цркве из времена Христовог првог доласка. Тако су Јевреји потајно газили свако начело Божјег закона, споља су били врло строги у поштовању његових прописа, отежавајући их претераним захтевима и традицијама, које су чиниле да послушност постане бол-

на и тешка. И као што су Јевреји тврдили да поштују закон, тако следбеници Рима тврде да поштују крст. Они уздижу симбол Христових страдања, док својим животом одбацују Онога кога тај крст представља.

Католици стављају крст на своје цркве, на своје олтаре и своју одећу. На све стране могу се видети знаци крста. На све стране крст се формално поштује и уздиже. Међутим, Христова учења покопана су под дебелом наслагом бесмислених традиција, лажних тумачења и строгих захтева. Спаситељеве речи упућене лицемерним Јеврејима, с још већим правом могу се односити на старешине Римске цркве: »Него вежу бремена тешка и незгодна за ношење, и товари на плећа људска; а прстом својим неће да их прихвате.« (Матеј 23,4) Савесне душе заробљене су сталним страху од гнева увређеног Бога, док многи од црквених достојанственика живе у обиљу и чулним задовољствима.

Обожавање слика и реликвија, призивање светаца и уздицање папе, представљају сотонине методе којима пажњу људи одвраћа од Бога и Његовог Сина. Да би упропастио душе, сотона их наводи да не мисле о Ономе који им једини може осигурати спасење. Њихову пажњу покушава да преусмери на све што би им могло помоћи да забораве Онога који је рекао: »Ходите к Мени сви који сте уморни и натоварени и ја ћу вас одморити!« (Матеј 11,28)

Сотона улаже трајне напоре да погрешно представи Божји карактер, природу греха и основна питања око којих се води велика борба. Својим лукавствима покушава да умањи обавезност Божјег закона и да људима омогући да слободно греше. Истовремено их наводи да прихвате погрешна схватања о Богу тако да Му приступају са страхом и мржњом уместо с љубављу. Суровост која је својствена његовом карактеру покушава да припише Створитељу; све ове појединачне напоре ујединио је и представио као облик верског система и изразио облицима богослужења. Тако је успео да заслепи ум многих људи и да их наведе да као његове слуге крену у рат против Бога. Прихватањем изопачених схватања о божанским особинама, незнабожачки народи били су наведени да поверују да су им људске жртве неопходне да задобију накло-

ност божанства; страшне суровости починили су ови људи једни другима, следећи разноврсне облике идолопоклонтва.

Римска црква, која је сјединила незнабоштво с хришћанством и, слично незнабоштву, погрешно представљала Божји карактер, прихватила је обичаје који нису били ништа мање сурови и неприхватљиви. У време римске превласти постојала су разна средства за мучење којима су људи приморавани да прихвате њихова учења. Подизане су и ломаче за оне који се нису хтели покорити њеним захтевима. Извршена су многа крвопролића чија се величина неће сазнати све до Божјег суда. Црквени великодостојници настојали су, под сотониним надзором, да измисле оруђа за мучење која ће наносити највећу бол, а да битно не угрозе живот мученика. У много случајева паклени процеси настављани су све до граница људске издржљивости, све док сама природа није одустала од борбе и док мученик не би поздравео смрт као добродошло избављење.

Таква је била судбина противника Рима. За своје присталице Рим је прописивао дисциплину бича, изглађивање постовима и свако мучење тела. Да би стекли наклоност Неба, покајници су кршили Божје законе кршећи природне законе. Од њих се захтевало да кидају везе које је Бог дао човеку да би улепшао његово земаљско постојање. На црквеним гробљима постоје гробови милиона жртава које су проводиле живот у узалудном настојању да сузбију своје природне склоности, да угуше као увредљиве Богу све мисли и осећања љубави према својим ближњима.

Када бисмо пожелели да схватимо страшну сотонину суровост, која се вековима показивала, не само међу онима који никада нису ни чули за Бога, већ и у самом и у целој ширини хришћанства, треба само да проучимо историју Римске цркве. Преко овог огромног система обмане кнез зла остварује своју намеру да осрамоти Бога и да уништи човека. Када видимо како успева да се преруши и обави своје дело преко старешина ове Цркве, можемо боље разумети зашто гаји тако велику одбојност према Библији. Када би људи читали ту Књигу, открили би Божју милост и љубав, видели би да Он не намеће човеку ниједан од тих тешких терета. Једино што тражи то је смерно и скрушено срце, понизан и послушан дух.

Христос у свом животу никада није људима показао примером да треба да се затворе у манастире и у њима се припремају за Небо. Он никада није говорио о сузбијању љубави и саосећања. Спаситељево срце преливало се љубављу. Што се човек више приближава моралном савршенству, то су његова осећања јача, то је оштрије његово схватање греха и дубље његово саосећање према невољницима. Папа тврди да је Христов заменик; али на који начин се његов карактер може упоредити с карактером нашег Спаситеља? Да ли је Христос икада био познат по томе што је људе затварао у тамнице или слао на справе за мучење само зато што му нису одали част као Владару свемира? Да ли је Његов глас икада изрекао смртну пресуду онима који Га нису прихватили? Када су Га одбацили становници самарјанског села, када Га је апостол Јован пун гнева упитао: »Госпде, хоћеш ли да речемо да огањ сиђе с неба и да их истреби као Илија што учини«, Исус је сажаливо погледао свога ученика и укорио га због немилостивог духа, говорећи: »Јер Син човечји није дошао да погуби душе човечије, него да сачува!« (Лука 9,54.56) Колико се од овога духа, који је Христос показао, разликује дух Његовог наводног заменика!

Римска Црква сада окреће према свету своје лепше лице, покривајући извињењима извештаје о својим ужасним суровостима. Оденула се у христолико рухо, али није се променила! Свако начело папства које је постојало у протеклим столећима постоји и данас! Доктрине прихваћене у раздобљу најмрачнијих дана и данас су на снази. Нека се нико не вара! Папство које протестанти данас тако спремно уздижу, оно је исто које је владало светом у време реформације, када су Божји људи устајали, излажући опасности свој живот, да разоткрију његово безаконје! Оно и данас гаји исту охолост и разметљиву дрскост и захтева власт над царевима и владарима, и присваја божанска права. Његов дух није данас ништа мање суров и самовољан него у време када је кршило људске слободе и убијало свеце Највишега!

Папство је управо оно што је пророчанство прорекло да ће бити: отпад последњег времена (2. Солуњанима 2,3.4)! Део његовог плана је да изгради карактер који ће најбоље послужити његовим намерама, али испод променљиве спољашњости камелеона

крије се непроменљив отров старе змије. Оно каже: »Веру задану јеретику не треба држати, а ни особама осумњиченим за јерес!« (Lenfant, vol. 1, p. 516). Да ли ова сила, чији су извештаји хиљадама година били писани крвљу светих, треба данас да буде призната као део Христове Цркве?

У неким протестантским земљама није без разлога изражено мишљење да се данашњи католицизам много мање разликује од протестантизма него у ранија времена. Наступиле су промене, али промена се није догодила у папству! Католицизам заиста по много чему подсећа на данашњи протестантизам, али само зато што се протестантизам, у великој мери изменио од времена реформатора!

Откако су протестантске Цркве почеле да траже наклоност света, лажно човекољубље заслепило је њихове очи. Оне су већ прихватиле мисао да треба веровати да у сваком злу мора бити и понешто добра, али ће на крају као неизоставна последица наступити и веровање да у сваком добру има и понешто зла. Уместо да устану у одбрану вере која је једном била дата светима, оне се сада, скоро извињавају Риму због свог неповољног мишљења о њему, и као да траже опроштај због своје некадашње ревности.

Велики број протестаната, чак и оних који нису превише наклоњени католицизму, не наслућују никакву велику опасност која прети од његове снаге и утицаја. Многи тврде да је интелектуална и морална тама која је преовлађивала у раздобљу средњег века ишла на руку ширењу његових догми, сујеверја и тлачења, али да већа обавештеност савременог човека, опште ширење знања и све већа слободоумност на подручју религије, онемогућавају поновно појављивање нетрпељивости и тираније. Такви исмејавају чак и саму помисао да би нешто такво могло да постоји у овом нашем просвећеном добу. Истина је да велика светлост обасјава овај нараштај на интелектуалном, моралном и верском подручју. Са отворених страница Божје свете Речи, небеска светлост обасјава овај свет. Међутим, морамо имати на уму да што више светлости обасјава људе, то је већа тама оних који је изопачавају и одбацују.

Проучавање Библије поткрепљено молитвом помогло би протестантима да схвате стварни карактер папства и навело би

их да га прозру и избегавају, али многи међу њима толико себе сматрају мудрима, да не осећају никакве потребе да тражећи Бога пронађу истину. Иако се поносе својом просветљеношћу, они не знају Писма нити имају силе Божје. Они траже оно што је најмање духовно и што од њих захтева најмање самоодрицања, јер им је неопходан неки начин да умире своју савест. Оно што траже је метод да забораве Бога, иако би желели да изгледа као да Га се сећају. Папство је добро припремљено да задовољи потребе свих ових људи. Оно је добро припремљено да се суочи са две групе људи, од којих се састоји скоро цео свет – са онима који би желели да се спасу својим заслугама, и онима који би желели да буду спасени у својим гресима. У томе се крије тајна његове снаге.

Историја показује да је време велике интелектуалне таме било врло повољно за успех папства. Међутим, тек ће се видети да је и време велике интелектуалне просвећености исто толико повољно за његов успех. У прошлим временима, у којима су људи били лишени Божје Речи и познавања истине, очи су им биле заслепљене и многи су били ухваћени у замку, јер нису видели мрежу која им је била бачена пред ноге. И у овом нараштају многима су очи заслепљене сјајем људског начина размишљања, »лажно названог разума«; јер ни они не препознају мрежу и упадају у њу као да су им очи повезане. Бог жели да људи своје интелектуалне способности схвате као дар свога Створитеља и да их ставе у службу истине и правде; али када људи гаје охолост и честољубље и када уздижу своје теорије изнад Божје Речи, тада људски разум може да проузрокује већу штету него незнање. И управо зато ће лажна наука у нашем времену имати исто толико успеха у припремању пута за прихватање папства у свим његовим привлачним формама, као што је ускраћивање знања послужило његовом уздизању у мрачном средњем веку.

Подржавајући покрете који се сада развијају у Сједињеним Државама, који црквеним установама и обичајима настоје да осигурају државну потпору, протестанти иду стопама католика. Штавише, они отварају врата папству да у протестантској Америци стекне превласт коју је изгубило у Старом свету. Оно што овим покретима даје још већи значај је чињеница да њихов

основни замишљени циљ представља озакоњење светковања недеље – обичаја који је настао у Риму и који Рим сматра знаком свога ауторитета. Управо дух папства – дух усаглашавања са световним обичајима, уздизања људских традиција изнад Божјих заповести – прожима сада протестантске Цркве и наводи их да уздижу недељу да чини оно што је папство чинило пре њих.

Да би читалац могао да схвати која ће средства бити употребљена у предстојећем сукобу, треба само да проучи извештај о средствима из прошлих времена којима се Рим служио да би постигао исти циљ. Уколико би желео да сазна како ће сједињени протестанти и пријатељи папства поступати према онима који не прихвате њихове догме, треба само да упозна дух који је Рим у прошлости показивао према светковању Суботе и њеним бранитељима.

Царски едикти, општи сабори и црквене уредбе, подржане световним силама, то су били кораци уз чију помоћ се незнабожачки празник уздигао до части у хришћанском свету. Прва јавна мера која је прописивала светковање недеље био је закон који је издао цар Константин. Тај едикт је захтевао од градских становника да се одмарају у »часни дан Сунца«, али је дозвољавао земљорадницима да обављају пољопривредне радове. Иако је ово у ствари био само многобожачки пропис, император га је издао тек пошто је формално прихватио хришћанство.

Пошто се царски налог није показао као довољна замена за божански ауторитет, Еузебије, бискуп који је чезнуо за наклоношћу кнезова и који је био посебан Константинов пријатељ и ласкавац, тврдио је да је сам Исус пренео обавезу светковања са суботе на недељу. Ниједно једино сведочанство Библије није било понуђено као доказ у прилог овој новој теорији. Сам Еузебије нехотице је признао њену неоснованост када је указао на стварног аутора промене. Ево његових речи: »Све оно што смо по дужности морали да чинимо у суботу, ми смо пребацили на Господњи дан.« (Robert Cox, *Sabbath Laws and Sabbath Duties*, p. 538) Међутим, овај доказ у прилог недеље, ма колико био неутемељен, осмелио је људе да погазе Господњи дан одмора, Суботу. Сви који су пожелели да уживају наклоност света, прихватили су овај већ распрострањени празник.

Када се папство чвршће укоренило, дело уздицања недеље је настављено. Неко време народ се бавио пољопривредним радовима када није долазио у цркву, а седми дан је и даље сматран даном одмора. Међутим, промена је постепено увођена. Онима који су обављали црквене службе било је забрањено да недељом изричу икакве пресуде у грађанским споровима. Убрзо после тога, свим људима, без обзира на положај, било је забрањено да се баве обичним пословима тога дана, под претњом новчане казне за слободњаке, а бичевања за робове. Касније је било одређено да богати људи буду кажњавани одузимањем половине имања, и коначно, у случају да остану упорни, да буду продати као робље. Нижим класама претила је казна трајног изгона из земље.

И чуда су била позивана у помоћ. Између осталих чуда, причало се о неком земљораднику који се спремао да у недељу оре своју њиву и који је том приликом покушао да неким комадом гвожђа очисти раоник. Гвожђе му се залепило за руку и две године је морао да га носи »уз необично велике патње и срамоту«. (Francis West, *Historical and Practical Discourse on the Lord's Day*, p. 174)

Папе су касније наредиле парохијским свештеницима да опомињу оне који крше недељу и да од њих траже да иду у цркву и изговарају своје молитве, уколико не желе да на себе и своје суседе навуку неку велику несрећу. Један црквени сабор објавио је тврђење, које се од тада често употребљавало, чак и међу протестантима, да су неки људи који су радили недељом били погођени громом и да је зато недеља прави дан одмора. Прелати су говорили: »Било је очигледно колико је Бог био незадовољан занемаривањем тога дана!« Затим је упућен позив свештеницима и проповедницима, царевима и кнезовима и свем побожном народу да »уложе крајње напоре и старање да се томе дану врати његова част, и да он, на добро хришћанства, буде још ревностије поштован у данима који долазе«. (Thomas Morer, *Discourse in Six Dialogues on the Name, Notion, and Obsetvation of the Lord's Day*, p. 271)

Када су се и одлуке концила показале недовољно успешне, од световних власти било је затражено да издају едикт који ће заплашити народ и присилити га да се уздржи од рада недељом. На

синоду који је одржан у Риму, потврђене су оштрије и одлучније све раније одлуке. Укључене су и у црквене законе и преко грађанских власти наметане у целом хришћанству. (Види Heulyn, *History of the Sabbath*, pt. 2, ch. 5, sec. 7)

Међутим, недостајање библијских доказа за светковање недеље и даље је изазивало велике проблеме. Народ је својим учитељима оспоравао право да одбаце јасну Господњу изјаву: »А седми је дан одмор Господу Богу твојему«, и пређу на светковање дана посвећеног Сунцу. За попуњавање празнине настале услед недостатка библијских доказа, биле су потребне друге мере. Ревносни заступник недеље, који је крајем дванаестог столећа посетио цркве у Енглеској, наишао је на отпор верних сведока истине. Његови напори били су тако неуспешни да је морао привремено да напусти земљу и потражи неки доказ којим би потврдио своје учење. Када се вратио, постигао је у свом каснијем раду много више успеха. Наиме, донео је један спис за који је тврдио да долази од самога Бога, и да садржи потребну заповест о светковању недеље, заједно са страшним претњама које су биле упућене непокорним верницима. Тај драгоцени документ – обични фалсификат као и установа коју је подржавао – наводно пао је с Неба и био је пронађен у Јерусалиму на олтару светог Симеона на Голготи. У ствари, папска палата у Риму била је место на коме је настао. Преваре и фалсификати којима је Црква током свих векова унапређивала своју моћ и благостање, сматрани су потпуно законитим средствима која је стоје на располагању римској хијерархији.

Документ је забрањивао рад од деветога сата, три сата после подне, у суботу, па све до изласка Сунца у понедељак, и тврдило да је његов ауторитет потврђен многим чудима. Кружила је и прича да су особе које су радиле у забрањено време биле погођене одузетошћу. Млинар који је покушао да меље жито, видео је да уместо брашна тече крв, док је воденично коло стајало непокретно, иако је водена струја била снажна. Други човек који је припремио тесто за печење хлеба у девети сат, али је одлучио да га остави све до понедељка, установио је следећег дана да је тесто било подељено на хлебове и испечено божанском силом. Човек који је пекао хлеб после деветога сата у суботу, установио је следећег јутра, када је

разломио тај хлеб, да је крв потекла из њега. Заступници недеље таквим бесмисленим и празноверним измишљотинама покушавали су да успоставе њену светост (види: Roger de Hoveden, *Annals*, vol. 2, pp. 528-530).

У Шкотској, као и у Енглеској, веће поштовање недеље било је осигурано њеним делимичним сједињавањем са старом суботом. Међутим, време светковања се веома се разликовало. Један едикт шкотског краља тражио је да »субота од дванаест сати у подне треба да се рачуна као свето време« и да нико, све до понедељка ујутро не сме да се бави никаквим световним послом (Moret, pp. 290.291).

Међутим, упркос свим напорима у прилог успостављања светости недеље, и сами клерици јавно су признавали божански ауторитет Суботе и људско порекло установе којом је она била замењена. У шеснаестом столећу, један папски концил отворено је закључио: »Нека сви хришћани имају на уму да је Бог посветио седми дан, који је био прихваћен и светкован не само међу Јеврејима, него и међу свима онима који су тврдили да служе Богу; ипак, ми хришћани преместили смо дан одмора на Господњи дан (недеља – прим. прев).« (Исто, pp. 281.282) Они који су уносили неовлашћене промене у божански закон били су потпуно свесни карактера свога дела. Они су себе свесно уздизали изнад Бога.

Изразит пример римске политике према онима који се нису слагали с њим представља дуготрајно и крваво гоњење валденжана, од којих су неки светковали Суботу. И други су трпели на сличан начин због своје верности четвртој заповести. Историја Цркве у Етиопији има посебан значај. Усред таме средњег века, свет је потпуно изгубио из вида и заборавио хришћане у централној Африци, који су током многих столећа уживали потпуну слободу исповедања своје вере. Међутим, Рим је коначно сазнао за њихово постојање и владар Етиопије ускоро је обманом био наведен да призна папу као Христовог заменика. Следили су и други уступци. Била је издата наредба која је претећи најстрожим казнама забрањивала светковање суботе (види: Michael Geddes, *Church History of Ethiopia*, pp. 311.312). Међутим, папска тиранија ускоро је постала толико тежак јарам да су Етиопљани одлу-

чили да га скину са свога врата. После тешке борбе поклоници Рима били су протерани са својихседа, а стара религија била је поново успостављена. Цркве су се радовале својој слободи и никада нису заборавиле поуку коју су стекле о преварама, фанатизму и деспотској моћи Рима. Биле су задовољне да остану у својој усамљености, скоро непознате остатку хришћанства.

Цркве у Африци светковале су Суботу онако како је светкована у римској Цркви пре њеног потпуног отпада. Наиме, светковале су Суботу у знак послушности четвртој заповести, и уздржавале се од рада недељом у складу с обичајем Цркве. Када је стекао врховну власт, Рим је погазио Господњу суботу и уздигао свој дан одмора, али цркве у Африци, одвојене више од хиљаду година од остатка хришћанства, нису се придружиле том отпаду. Када су потпале под власт Рима, биле су присиљене да одбаце прави и прихвате лажни седмични дан одмора, али чим су поново стекле независност, вратиле су се послушности четвртој заповести.

Ови извештаји из прошлости јасно указују на непријатељство Рима према Суботи, истинском дану одмора, и његовим заступницима, и средства којима се служио да уздигне установу који је сам створио. Божја Реч каже да ће се ови призори поновити када се католици и протестанти буду ујединили да заједнички уздигну недељу.

Пророчанство из 13. поглавља Откривења говори да ће сила, представљена као звер с роговима као у јагњета, учинити да се »земља и сви који живе на њој« поклоне Риму – на том месту симболички представљеном као звер »слична рису«. Звер с роговима као у јагњета треба да каже »онима који живе на земљи да начине икону звери«; осим тога, она треба да заповеди свима, »малима и великима, богатима и сиромашнима, слободњацима и робовима« да приме жиг звери (Откривење 13,11-16). Већ је било споменуто да су Сједињене Државе сила представљена као звер са роговима као у јагњета, и да ће ово пророчанство бити испуњено када Сједињене Државе законом пропишу светковање недеље, што Рим иначе истиче као посебно признање своје превласти. Међутим, Сједињене Државе неће бити усамљене у овом одавању почести Риму. Утицај Рима у земљама које су некада признавале његову превласт ни издале-

ка није отклоњен. Пророчанство наговештава обнављање његове власти. »И видех једну од глава њезиних као рањену на смрт, и рана смрти њене излечи се. И чуди се сва земља иза звери.« (Откривење 13, 3) Наношење смртне ране упућује на пад папства 1798. године. После тога, пророк каже: »и рана смрти њезине исцели се и чуди се сва земља иза звери.« Павле јасно објављује да ће »човек безаконља« наставити своју делатност све до другог Христовог доласка (2. Солуњанима 2,3-8). Све до самог краја времена наставиће да обавља своје дело преваре. Писац Откривења изјављује, такође говорећи о Риму: »И поклониле јој се сви који живе на земљи, којима имена нису записана у животној књизи Јагњета.« (Откривење 13,8) Како у старом тако и у новом свету, рим ће добијати почаст у облику поштовања недеље, установе која почива искључиво на ауторитету Римске цркве.

Од средине деветнаестог столећа, истраживачи пророчанстава објављивали су ово сведочанство свим становницима Сједињених Држава. По догађајима који се сада збивају по свету можемо видети да се брзо приближавамо испуњењу овог пророчанства. Протестантски теолози снажно наглашавају божански ауторитет светковања недеље, али са истим недостатком библијских доказа, што веома подсећа на изјаву папских изасланика који су изналазили чуда да би њима заменили Божју заповест. Тврђење да су Божји судови походили људе који су кршили лажни седмични дан одмора, недељу, биће поново навођено, и као да већ почиње да се наводи. Покрет да се светковање недеље наметне законом постаје све утицајнији.

Римска црква заиста је позната по својој препредености и лукавности. Она има прилику да види шта ће се догодити. Само чека своје време, видећи да јој протестантске Цркве указују почаст својим прихватањем лажног дана одмора и спремношћу да га наметну истим средствима којима се она служила у прошлости. Они који одбаце светлост истине, потражиће помоћ ове самопроглашене »непогрешиве« силе да уздигну установу коју је она успоставила. Рим ће спремно прискочити у помоћ протестантима да обаве ово дело и то није тешко претпоставити! Ко боље од при-

падника папске хијерархије зна како да поступа према онима који су непослушни Цркви?

Римокатоличка црква, са својим огранцима раширеним по целом свету, има у својој власти огромну организацију, установљену да служи интересима папске столице. Милиони њених припадника у свим земљама на свету уче да су везани обавезом оданости папи. Без обзира на националност и облик владавине у својој земљи, треба да сматрају да је ауторитет Цркве изнад свих осталих ауторитета. Иако могу да положи завет верности својој земљи, изнад свих осталих заклетви стоји завет послушности Риму, који их ослобађа сваке заклетве супротне интересима Цркве.

Историја сведочи о вештим и истрајним напорима Рима да се умеша у послове држава, а када негде стекне ослонац, да онда следи своје циљеве чак и по цену угрожавања опстанка кнезова и народа. Године 1204, папа Иноћентије III изнудио је од Петра II, арагонског владара, необичну заклетву: »Ја, Петар, краљ Арагоније, изјављујем и обећавам да ћу увек бити веран и послушан своме господару, папи Иноћентију, свим његовим католичким наследницима и Римској цркви, да ћу верно чувати своје краљевство у верности њему, бранећи католичку веру и гонећи јеретичку поквареност.« (John Dowling, *The History of Romanism*, b. 5, ch. 6, sec. 55) Ово је у потпуном складу са захтевима римског понтифекса за влашћу: »Потпуно је законито да он уклања цареве« и да »може ослободити поданике њихове заклетве на верност неправедном владару.« (Mosheim, b. 3, cent. 11, pt. 2, ch. 2, sec. 9, note 17)

Нека се не заборави да се Рим хвали тиме што се никада не мења! Начела Гргура VII и Иноћентија III и даље су начела Римокатоличке цркве. Када би стекла власт, она би почела да их примењује са исто толико ревности као и у протеклим столећима. Протестанти заиста не знају шта чине када предлажу да прихвате сарадњу Рима у делу уздизања недеље. Док се они боре да остваре своју намеру, Рим тежи да обнови своју моћ, и поново стекне изгубљену превласт. Ако Сједињене Државе прихвате начело да Црква може да се послужи ауторитетом државе или да га чак и надгледа, да се верски празници и обичаји могу наметнути грађанским законима,

укратко, да ауторитет Цркве и државе има право да влада савешћу, победа Рима у овој земљи биће осигурана.

Божја Реч је упозорила на непосредну опасност која нам прети, ако опомена не буде прихваћена, протестантски свет сазнаће стварне намере Рима, али прекасно да би избегао његове замке. Рим полако и неосетно стиче снагу. Његова учења шире свој утицај у законодавним скупштинама, у црквама, у срцима људи. Он подиже своје величанствене и масивне грађевине у чијим ће се тајним одајама поновити некадашња прогонства. Рим неприметно и неосетно ојачава своје снаге припремајући се да постигне своје циљеве када буде дошло време за напад. Све што сада жели је упориште, а оно му је већ пружено. Ускоро ћемо видети и осетити истинске намере Рима. Ко год буде веровао Божјој Речи и буде јој био послушан, навући ће на себе ругање и прогонство.

СУКОБ КОЈИ СЕ ПРИБЛИЖАВА

Од самог почетка великог сукоба на Небу, сотона је желео да сруши Божји закон. У намери да постигне овај циљ, упустио се у побуну против Створитеља. Иако је био прогнан са Неба, наставио је исту битку и на Земљи. Циљ за којим је истрајно тежио, огледао се у његовој тежњи да превари људе и да их наведе да прекрше Божји закон. Последице ће бити потпуно исте, без обзира да ли ће га постићи тако што ће их навести да одбаце цео Закон, или да уклоне само једну од његових одредаба. Онај који погреша »у једноме« показује презир према целом закону; својим утицајем и примером стаје на страну преступа, и зато постаје »крив за све«. (Јаков 2,10)

Трудећи се да изложи презиру божанске уредбе, сотона је изопачио библијску науку, па су се заблуде на тај начин увукле и у веру хиљада људи који су сматрали да верују у Библију. Последњи велики сукоб између истине и заблуде представља коначну битку у дуготрајном рату око Божјег закона. Управо сада улазимо у ту битку – у битку између људских закона и Господњих одредаба, између религије Библије и религије бајки и традиција.

Силе које ће се ујединити против истине и правде у овом сукобу већ су активно на послу. Божја света Реч, која нам је сачувана по високој цени патњи и проливане крви, данас се мало цени. Библија је у нашем времену свима на располагању, али је мало оних који је стварно прихватају као водича у животу. Неверство преовладава у застрашујућој мери, преовладава не само у

свету, већ и у самој Цркви. Многи одбацују науке које представљају главне стубове хришћанске вере. Велике истине о стварању, као што су их објавили надахнути писци, пад човека у грех, помирење, трајност Божјег закона, све то у ствари је одбацио, у целини, или делимично, велики део хришћанског света. Хиљаде које се поносе својом мудрошћу и независношћу, потпуно поверење у Библију проглашавају знаком слабости, мисле да ће показати надмоћну обдареност и ученост уколико приговарају Светом писму и уколико симболички тумаче и објашњавају његове најважније истине. Многи проповедници уче своје вернике, многи наставници и професори говоре својим ђацима и студентима да је Божји закон промењен или чак укинут; и да они који његове захтеве и даље сматрају обавезнима, који сматрају да морају бити дословно примењивани, заслужују једино презир и поругу.

Одбацујући истину, људи одбацују и њеног Аутора. Газећи Божји закон, одбацују ауторитет Законодавца. Од лажних наука и теорија исто је тако лако начинити идола као и од дрвета и камена. Погрешно представљајући Божје особине, сотона наводи људе да погрешно замишљају и Његов карактер. Многи су на престо уместо Господа ставили неког филозофског идола, док живого Бога, Онога који је откривен преко своје Речи, преко Христа, преко својих дела стварања, славе само ретки појединци. Хиљаде обожавају природу као бога, истовремено одбацујући Бога природе. Идолопоклонство, иако у промењеном облику, постоји и данас у хришћанском свету исто тако стварно као што је постојало у старом Израилу у Илијино време. Бог многих који се сматрају мудрим људима, бог филозофа, песника, државника, новинара, бог углађених помодних кругова, многих високих школа и универзитета, па чак и неких теолошких установа – скоро да није ништа бољи од Вала, феничанског бога Сунца.

Ниједна заблуда, прихваћена у хришћанском свету, не удара смелије на ауторитет Неба, ниједна није непосредније супротстављена здравом разуму, ниједна није отровнија по својим последицама, као наука новог доба, која брзо стиче присталице, јер истиче да Божји закон није више обавезан за људе. Сваки народ има своје законе, који захтевају поштовање и послушност; ниједна влада

не би могла да опстане без њих, па зар бисмо онда могли претпоставити да Створитељ неба и земље није прописао никакав закон којим би регулисао понашање својих створења? Претпоставимо да истакнути проповедници почну јавно да говоре да закони по којима се управљају грађани њихове земље, закони који штите права њених становника, нису више обавезни – да само ограничавају народне слободе и да зато не морају бити поштовани; колико дуго би ти проповедници остали на својим местима? Зар је већи преступ потцењивати законе земље и народа него газити божанске уредбе које представљају темељ сваке власти?

Било би много прихватљивије да народи укину своје законодавство и дозволе људима да се понашају по својој вољи, него да Владар свемира укине свој Закон и остави свет без мерила којим би били осуђивани кривци, а оправдавани послушни. Да ли можете замислити какве би последице имало укидање Божјег закона? Такав експеримент је већ био учињен. Ужасни призори догађали су се у Француској када је атеизам постао владајућа сила. Тада је целом свету било показано да укидање ограничења која је Бог поставио значи прихватање владавине најсуровијег од свих тирана. Одбацавање мерила правде отвара пут кнезу таме да успостави своју власт на Земљи.

Када год се одбаце божанске уредбе, грех престаје да изгледа грешан или праведност привлачна. Они који одбијају да се покоре Божјој владавини постају неспособни да владају собом. Преко својих отровних учења, дух непокорности усељава се у срца деце и младих, којима је у природи да не подносе ограничења, и друштво тако запада у стање безакоња и разуданости. Док осуђује лаковерност оних који се покоравају Божјим захтевима, већина људи радо прихвата сотонине обмане. Људи попуштају узде страстима и чине исте грехе који су изазвали изливање божанских судова на незнабошце.

Они који уче народ да олако схвата Божје заповести сеју непослушност и пожњеће непослушност. Када би ограде постављене божанским законом биле уклоњене, и људски закони убрзо би били занемарени. Пошто Бог забрањује непоштено поступање, похлепу, лагање и варање, људи су спремни да погазе Његове уред-

бе као сметњу свом световном напредовању, али последице одбацивања тих уредаба биће потпуно неочекиване. Ако закон није на снази, зашто би се ико плашио да га прекрши? Имовина више не би била сигурна. Људи би силом узимали имовину свога ближњег и најснажнији би постао и најбогатији. Ни живот не би био поштован. Брачно обећање не би више стајало као свети одбрамбени бедем око породице. Онај који има моћ, могао би, уколико жели, да силом узме и жену свога ближњег. Пета заповест била би одбачена заједно са четвртом. Деца се не би устручавала да одузму живот својим родитељима, уколико би на тај начин могла да задовоље жеље свога поквареног срца. Цивилизовани свет би био испуњен хордама убица и разбојника, а мир, спокојство и срећа ишчезли би са Земље.

Наука која истиче да су људи ослобођени послушности Божјим захтевима ослабила је снагу моралних обавеза и отворила уставе неправди у свету. Безакоње, раскалашност и поквареност преплавују нас као незадржива поплава. Сотона је на послу у породици. Његова застава вијори се чак и у такозваним хришћанским домовима. Ту су завист, зла сумњичења, лицемерје, отуђеност, супарништво, сукоби, издавање светог поверења, попуштање страстима. Целокупни систем верских начела и науке, који треба да образује оквир друштвеног живота, изгледа да се љуља и готов је да се распадне. Најгори злочинци, када допадну затвора због својих злодела, често су обасипани даровима и пажњом као да су учинили нека хвале вредна дела. Велики публицитет се даје њиховом карактеру и злочинима. Новине објављују одвратне појединости о пороцима, и тако подстичу и друге на преваре, отимање и убиства, а сотона се радује успеху својих паклених замисли. Слепа занесеност пороцима, самовољно одузимање живота, страховито умножавање неумерености и безакоња сваке врсте и обима, треба да пробуди све који се боје Бога да се упитају шта се може учинити да се заустави поплава зла.

Судови су подмитљиви. Људи у власти надахнути су жељом за добитком и љубављу према чулним уживањима. Неумереност је ослабила способности многих, тако да сотона има готово неограничену власт над њима. Правници су недоследни, подмитљиви,

варалице. Пијанство и уживање, страсти, завист, непоштење сваке врсте, све то заступљено је међу онима који примењују законе. »Зато суд одступа натраг и правда стоји далеко; јер истина пада на улици и правда не може да прође.« (Исаија 59,14)

Неваљалство и духовна тама за време превласти Рима представљали су само неизбежне последице његовог настојања да забрани Библију, али где данас пронаћи разлог широко распрострањеног неверства, одбацивања Божјег закона и из тога настале покварености, при пуној светлости Јеванђеља и у времену верске слободе? Сада, када више није у стању да ускраћивањем Светог писма држи свет под својом влашћу, сотона прибегава другим средствима у напору да оствари исти циљ. Уништење вере у Библију подједнако служи његовим намерама као и уништење саме Библије. Ширећи веровање да Божји закон није више на снази, он успешно наводи људе да га крше у истој мери као да уопште и не знају за његове прописе. И сада, као и у ранија времена, он се служи Црквом да оствари своје планове. Савремене верске организације одбиле су да слушају неомиљене истине јасно објављене у Писму; а у борби против њих прихватиле су тумачења и ставове преко којих су широко посејале семе неверства. Држећи се папске заблуде о урођеној бесмртности и свесном стању човека после смрти, одбациле су једину одбрану од спиритистичке обмане. Наука о вечним мукама навела је многе да одбаце Библију. Када се народу објаве захтеви четврте заповести и када људи схвате да они траже светковање седмог дана Суботе, као седмичног дана одмора, многи популарни учитељи као једини начин да се ослободе дужности, коју нису спремни да изврше, изјављују да Божји закон више никога не обавезује. На тај начин одједном одбацују и Закон и Суботу. Када се дело реформе у области светковања седмичног дана одмора буде проширило, ово одбацивање Божјег закона у жељи да се избегну захтеви четврте заповести постаће скоро општа појава. Учења верских предводника отворила су врата неверству, спиритизму и презирању Божјег светог закона, а управо на овим предводницима почива и страшна одговорност за безакоње које влада у хришћанском свету.

А ипак, ова иста група предводника тврди да се широко распрострањено безакоње највећим делом може приписати непоштовању такозване »хришћанске суботе«, односно недеље, и да би озакоњење светковања недеље унапредило морал друштва. Тај захтев се посебно гласно поставља управо у Америци, у земљи у којој је наука о правом дану одмора највише објављивана. У тој земљи се покрет за умереност и трезвеност, једна од најистакнутијих и најважнијих моралних реформи, често повезује са покретом за светковање недеље, чији се заступници представљају као људи који делују у складу с највећим интересима друштва, па оне који одбијају да се уједине с њима, проглашавају непријатељима трезвености и реформе. Међутим, сама чињеница да се покрет који подупире заблуду повезује са делом које је само по себи добро, није никакав доказ у прилог заблуди. Ми можемо прикрити отров мешајући га са здравом храном, али тиме не можемо променити његову праву природу. Супротно томе, он постаје још опаснији, јер га ненамерно можемо узети. Једна од сотониних метода је да уз лаж дода само онолико истине колико је неопходно да постане прихватљива. Вође покрета за озакоњење недеље могу заступати и реформу која је потребна народу, начела која су у складу са Библијом, али, пошто с тим делом повезују и захтев који је супротан Божјем закону, Божје слуге не могу да им се придруже. Те људе ништа не може оправдати зато што одбацују Божју заповест да би уместо ње уздигли људске прописе.

Сотона ће двома великим заблудама, заблудом о бесмртности душе и заблудом о светости недеље, подвластити људе својим преварама. Док прва поставља темеље спиритизму, друга омогућава пријатељске везе с Римом. Протестанти у Сједињеним Државама први ће пружити руку преко провалије и прихватити руку спиритизма, они ће премостити и амбис да би се руковали с римском силом и под утицајем овог троструког савеза, ова земља кренуће стопама Рима и погазити права савести.

Пошто спиритизам верно подражава номинално хришћанство нашега времена, има и већу снагу да превари и ухвати људе у своје замке. Сотона се и сам прилагодио савременим условима. Он ће се појављивати у облику анђела светлости. Посредством спирити-

зма догађаће се натприродна збивања, болесници ће оздравити, а чиниће се многа непобитна чуда. Пошто ће зли духови изјављивати да верују у Библију и показивати поштовање према црквеним установама, њихово деловање биће прихваћено као изражавање божанске силе.

Граница раздвајања између номиналних хришћана и безбожника данас се једва распознаје. Верници Цркве воле оно исто што и свет воли и спремни су да му се придруже, а сотона је одлучио да их сједини у једно тело и ојача своје дело тиме што ће их све увести у редове спиритиста. Присталице рима, које се хвале чудима као сигурним знаком да је њихова Црква права, биће лако преварени овом чудотворном силом, а протестанти, одбацујући штит истине, биће заведени том истом силом. Католички клерикалци, протестанти и световни људи подједнако ће прихватати ово обличје побожности без силе побожности и у овом заједништву видеће велики покрет за обраћење целог света и успостављање дуго очекиваног хиљадугодишњег царства.

Сотона ће се преко спиритизма појавити као велики добротвор људског рода, лечећи болести међу људима, говорећи да успоставља нови и узвишенији систем религије, али истовремено деловаће и као разарач. Његова искушења одвући ће мноштво људи у пропаст. Неумереношћу ће им отупити разум, док ће их попуштањем чулним уживањима, сукобити и крвопролићима навести на следеће кораке. Сотона ужива у ратовању, јер оно буди најгоре страсти у човековој души, а онда у вечну пропаст баца своје жртве огрезле у пороцима и крви. Његов је циљ да покрене народе да ратују једни против других, јер на тај начин може да одврати мисли људи од неопходне припреме да у дан суда опстану пред Богом.

Сотона делује и преко природних сила с циљем да прикупи своју жетву неприпремљених душа. Он је проучио тајне лабораторије природе и уложио све своје снаге да завлада елементима природе, онолико колико му то Бог дозвољава. Када му је било дозвољено да походи Јова, како брзо су нестала стада, слуге, куће и деца, једна невоља је сустизала другу! Само Бог може да заштити своја створења и да их огради од деловања разарачеве силе. Међутим,

хришћански свет презрео је Господњи закон; и Господ ће учинити оно што је обећао да ће учинити – повући ће своје благослове са Земље и уклонити своју заштитничку руку од оних који устају против Његовог закона, који поучавају и приморавају друге да то исто чине. Сотона у својој власти има све оне које Бог посебно не штити. Он ће подупирати и ићи наруку неким да би унапреддио своје планове, а друге ће излагати невољама, наводећи људе на помисао да их Бог мучи.

Док се пред синовима човечијим појављује као велики лекар који може да излечи све њихове болести, он ће изазивати болести и катастрофе, све док густо насељени градови не буду претворени у развалине и пустош. Чак и сада је на делу. Сотона показује своју моћ несрећама и катастрофама на мору и копну, великим пожарима, разорним ветровима, ужасним градоносним олујама, бурама, поплавама, циклонима, великим плимним таласима, земљотресима, на сваком месту и у хиљадама различитих облика. Он уништава дозрелу жетву, а онда наступају глади и несреће. Он испуњава ваздух смртоносним узрочницима болести и хиљаде умиру за време епидемија. Ове појаве постајаће све чешће и све убитачније. Уништење ће погађати и људе и животиње. »Тужиће земља и опасти... изнемоћи ће главари народа земаљскога. Јер се земља оскврни под становницима својим, јер преступише законе, изменише уредбе, раскидоше завет вечни.« (Исаија 24,4.5)

Велики варалица затим ће уверити људе да су они који служе Богу проузроковали сва та зла. Они који су изазвали незадовољство Неба пребациће кривицу за све своје невоље на оне чија је послушност Божјим заповестима представљала стални укор за њих као преступнике. Биће објављено да ови људи вређају Бога својим кршењем недеље као дана одмора, да је тај грех донео невоље које неће престати, све док им не буде наметнуто строго светковање тог дана одмора, а да они који износе захтеве четврте заповести, и тиме поткопавају светковање недеље, само изазивају побуну у народу, спречавајући га да поново задобије божанску наклоност и земаљско благостање. Тако ће прастаре оптужбе против Божјих слугу опет бити поновљене, исто толико неосноване као и оне пре тога: »А када виде Ахав Илију, рече му Ахав: јеси ли ти онај што несрећу доносиш на Израилу? А он рече: не

доносим ја несрећу на Израиља, него ти и дом оца твојега оставивши заповести Господње и пристајући за Валима.» (1. О царевима 18,17.18) И када лажне оптужбе буду изазвале гнев народа, он ће према Божјим посланицима поступати врло слично начину на који је отпали Израил поступио према Илији.

Чудотворна сила која делује преко спиритизма својим утицајем устаће против оних који су одлучили да слушају Бога више него људе. Духови ће поручивати да их је Бог послао да противнике недеље осведоче да су у заблуди, и да се закони земље морају поштовати као да су Божји закони. Жалиће због велике покварености у свету и подржавати сведочење верских учитеља да је опадање морала наступило због кршења светости недеље. Тако ће се подићи велико негодовање против свих оних који су одбили да прихвате њихово сведочење.

Сотонина метода поступања у овом коначном сукобу с припадницима Божјег народа биће врло слична методу којом се служио у почетку велике борбе на Небу. Тада је говорио да жели да унапреди стабилност божанске владавине, иако је потајно улагао све снаге да је обори. За дело које је желео да обави, кривицу је пребацивао на одане анђеле. Иста политика преваре обележавала је и историју Римске цркве. Иако је тврдио да делује као намесник Неба, понтифекс је покушавао да уздигне себе изнад Бога и да промени Његов закон. Под владавином Рима, они који су због своје верности Јеванђељу били осуђени на смрт, били су жигосани као злочинци, и проглашавани за сотонине савезинке. Сва средства била су употребљена да би били оклеветани, да би у очима народа, па чак и у својим, изгледали као најгори преступници. Тако ће бити и сада. Сотона ће, док се буде трудио да уништи оне који поштују Божји закон, учинити да буду оптужени као преступници закона, као људи који срамоте Бога и навлаче на свет Његове судове.

Бог никада не приморава људе да поступају противно својој вољи или својој савести; али сотона се непрестано служи приморавањем и суровошћу да би задобио власт над онима које на други начин не успева да заведе. Он покушава да страхом или силом завлада савешћу и изнуди покорност. Да би то остварио,

делује преко верских и световних ауторитета, наводећи их да проглашавају људске законе који се супроте Божјим законима.

Они који светкују библијски дан одмора, Суботу, биће оптужени као противници закона и реда, као људи који крше морална правила друштва, који изазивају анархију и поквареност, призивају божанске судове на земљу. Њихово савесно држање Божјег закона биће проглашено упорношћу, тврдоглавошћу и презирањем ауторитета. Биће оптужени да не поштују власти. Проповедници који су одбацили Божји закон говориће с проповедаоцима о дужности грађана да буду послушни грађанским властима које су постављене од Бога. Они који поштују Божје заповести биће у законодавним скупштинама и у судницама погрешно представљани и осуђивани. Њихове речи биће погрешно тумачене, биће им приписиване најгоре побуде.

Када протестантске Цркве буду одбациле јасне библијске доказе у прилог Божјем закону, тежиће да ућуткају оне чију веру ни Библијом нису успеле да пољуљају. Иако нису свесне те чињенице, оне сада крећу путем који ће их довести до прогонства свих оних који одбијају да чине оно што сав остали хришћански свет чини, наиме, да признају обавезност римског дана одмора.

Црквени и световни достојанственици ујединиће се да подмите, да наговоре или натерају све људе да уздигну недељу. Подршка божанског ауторитета биће замењена присилним мерама. Политичка поквареност уништиће љубав према правди и поштовање према истини, па ће се државници и законодавци, чак и у слободној Америци, у жељи да осигурају наклоност јавности, покорити свеопштем захтеву да законом буде наметнуто светковање недеље. Слобода савести, извојевана уз толике жртве, више неће бити поштована. У сукобу, који ће ускоро избити, видећемо испуњавање речи пророка: »И разгневи се змија на жену, и отиде да се побије с осталим семеном њезиним, које држи заповести Божје и има сведочанство Исуса Христа.« (Откривење 12,17)

БИБЛИЈА - НАША ЗАШТИТА

»Закон и сведочанство тражите, ако ли ко не говори тако, њему нема зоре!« (Исаија 8,20) Припадници Божјег народа упућени су на Писмо као на своју заштиту од утицаја лажних учитеља и заводљиве моћи духова таме. Сотона се служи свим средствима да спречи људе да стекну познавање Библије, јер њене јасне изјаве откривају његове преваре. Приликом сваког оживљавања Божјег дела кнез зла појачава своју делатност, а управо сада улаже последње напоре у завршној борби против Христа и Његових следбеника. Последња велика обмана ускоро ће се одиграти пред нашим очима. Антихрист треба да учини своја чудесна дела свима на видуку. Фалсификат ће бити тако сличан оригиналу да нико неће бити у стању, осим уз помоћ Светога писма да уочи разлику међу њима. Зато сваку изјаву и свако чудо треба оценити на темељу његовог сведочења.

Они који се буду трудили да послушају све Божје заповести, суочиће се с противљењем и исмејавањем. Моћи ће да опстану једино у Богу. Да би издржали невоље које су пред њима, морају да упознају Божју вољу онако како је откривена у Његовој речи, јер Бога могу да поштују једино када правилно схвате Његов карактер, Његову владавину, Његове намере и када се понашају у складу са тим сазнањима. Нико осим оних који су ојачали свој ум библијским истинама, неће опстати у последњем великом сукобу. Свака душа биће стављена на пробу – да ли ће више слушати Бога него људе? Одлучујући тренутак је пред вратима. Да ли су наше стопе

утврђене да стени Божје непроменљиве Речи? Да ли смо спремни да храбро устанемо у одбрану Божјих заповести и вере Исусове?

Спаситељ је пре свога распећа објаснио својим ученицима да треба да буде погубљен, али и да устане из гроба, и анђели су том приликом били присутни да Његове речи утисну у мисли и срца ученика. Међутим, они су очекивали земаљско ослобођење од римског јарма, и нису могли да поднесу мисао да ће Онај у кога су полагали све своје наде претрпети срамотну смрт. Речи које је требало да запамте, прогнали су из својих мисли, и када је наступило време пробе, нису били спремни. Исусова смрт потпуно је уништила њихову наду као да им никада није ни говорио о њој. И пред нама је будућност осветљена у пророчанствима исто тако јасно као и пред ученицима после Његових речи. Догађаји повезани с крајем времена милости и делом припреме за време невоље јасно су нам приказани. Међутим, многи људи не разумеју ове важне истине као да им никада нису ни биле откривене. Сотона се труди да им украде сваку мисао која би их могла умудрити за спасење, па ће их време невоље затећи потпуно неспремне.

Када шаље опомене које су толико важне да су представљене анђелима који лете посред неба, Бог од сваке разумне особе очекује да их послуша. Страшне казне изречене против оних који се клањају звери и њеној икони (Откривење 14,9-11), треба да покрену све људе да марљиво проучавају пророчанства да би пронашли шта значи жиг звери и како могу да га избегну. Међутим, мноштво људи затвара своје уши да не чује истину и окреће се нестварним причама. Апостол Павле изјављује, говорећи о последњим данима: »Јер ће доћи време када здраве науке неће слушати, него ће по својим жељама накупити себи учитеље као што их уши сврбе.« (2. Тимотију 4,3) Такво време је наступило. Многи људи не желе да чују библијску истину, због тога што се супротставља жељама њиховог грешног, световношћу заузетог срца, па им сотона шаље преваре за којима чезну.

Међутим, Бог ће на Земљи ипак имати свој народ који ће уздизати Библију и само Библију као мерило сваке науке и основу свих реформи. Мишљење учених људи, научни закључци, разна креда или одлуке црквених сабора, исто тако многобројни и неусаглашени као и Цркве које их заступају, глас већине – ни једно од тога

нити све заједно не може бити доказ за или против било које тачке веровања. Пре него што прихватимо било коју науку или правило, морамо као његову потврду, захтевати оно јасно »Тако рече Господ!«

Сотона настоји да човекову пажњу усмери на људе уместо на Бога. Он наводи људе да гледају на бискупе, свештенике, професоре теологије као на своје вође, уместо да сами истражују Писмо и установе шта је њихова дужност. Сотона, управљајући мислима тих вођа, може да утиче на мноштво и да га усмерава према својој вољи.

Када је Христос дошао да изговори речи живота, народ га је радосно слушао, и многи, чак и међу свештеницима и главарима, поверовали су у Њега. Међутим, свештеничке старешине и водећи људи у народу одлучили су да осуде и одбаце Његова учења. Иако су доживели неуспех у напорима да пронађу неку оптужбу против Њега, иако нису могли да не осете божанску силу и мудрост којима су биле праћене Његове речи, ставили су на себе оклоп својих предрасуда, и одбацили најјасније доказе Његовог месијанства, јер би у противном морали да постану Његови ученици. Ови Исусови противници били су личности које су људи из народа од својих малих ногу били научени да поштују, пред чијим ауторитетом су навикли да сагињу главу. Зато су се и питали: »Како то да наши главари и учени књижевници не верују у Исуса? Зар га ти побожни људи не би прихватили када би заиста био Христос?« Управо је утицај оваквих учитеља навео јеврејски народ да одбаци свога Откупитеља.

Дух који је покретао ове свештенике и главаре и данас утиче на многе који се хвале својом побожношћу. Они одбијају да испитају библијска сведочанства која се односе на посебне истине за наше време. Указују на своју бројност, богатство и углед, и презриво гледају на представнике истине као на малобројне, сиромашне и неугодне, као на људе које њихова вера одваја од света.

Христос је прорекао да незаконито присвајање власти, својствено књижевницима и фарисејима, неће нестати после расејања Јевреја. Он је пророчки гледао на будуће дело уздизања људског ауторитета, на његов покушај да завлада људском савешћу, што се током свих времена показало као страшно проклетство за Цркву.

Његова тешка осуда упућена књижевницима и фарисејима, Његова опомена народу да не следи своје слепе вође, записане су и као опомена будућим нараштајима.

Римска црква једино је свом свештенству признала право да тумачи Библију. Упорним тврђењем да су једино клирици оспособљени да објашњавају Божју Реч, Црква је ускратила Библију обичном народу. Иако је реформација дала Библију свима, ипак је ово необично правило, које је поставио Рим, зауставило многе протестанте у разним протестантским Црквама да само истражују Свето писмо. Од њих се очекује да библијска учења прихвате онако *како их је њихова Црква протумачила*, тако да се хиљаде верника не усуђују да прихвате било шта, иако је јасно откривено у Библији, што се супроти веровању или утврђеном учењу њихове Цркве.

Иако Библија у много текстова указује на лажне учитеље, многи су на овај начин спремни да свештенству повере старање о својој души. Данас има на хиљаде верника само по имену, који не могу да пронађу никакав други разлог за своје веровање осим да су их тако поучиле њихове верске старешине. Они пролазе поред Спаситељевих учења не обраћајући на њих скоро никакву пажњу, док скоро неограничено поверење поклањају речима својих свештеника. Међутим, да ли су њихови свештеници непогрешиви? Како своју душу можемо поверити њиховом вођству уколико из Божје Речи нисмо сазнали да су заиста светлоноше? Недостатак моралне снаге да скрену с угажене стазе световности, наводи многе да следе учене људе, а својим оклевањем да сами започну истраживање постају безнадежно спутани ланцима заблуда. Они виде да је истина за ово време јасно објављена у Библији, осећају силу Светога Духа која прати њено објављивање, а ипак дозвољавају да их противљење свештенства одврати од видела. Иако су им и разум и савест освебочени, ове заведене душе не усуђују се да мисле другачије од свог проповедника, и тако њихово расуђивање, њихови вечни интереси, падају као жртва неверовања, охолости и предрасуда других.

Сотона има много начина којима се служи да уз помоћ људског утицаја зароби своје жртве. Он привлачи многе људе на своју страну везујући их свиленим нитима наклоности према онима који су непријатељи Христовог крста. Без обзира на врсту тих

веза, можда родитељских, синовских, брачних или друштвених, последице су увек исте, јер се противници истине служе својом моћи да завладају савешћу, а душе које се налазе под њиховом влашћу немају довољно храбрости или самосталности да послушају своја уверења о дужности.

Истина и прослављање Бога нераздвојно су повезани, у складу с тиме нама није могуће, ако нам је Библија надохват руке, да славимо Бога својим погрешним уверењима. Многи тврде да није важно шта ко верује, уколико живи праведним животом. Међутим, живот се обликује вером. Уколико су нам видело и истина надохват руке, а ми занемаримо да искористимо прилику да их чујемо и разумемо, онда их заиста одбацујемо; ми бирамо таму уместо видела.

»Неки се пут чини човеку прав, а крај му је пут к смрти.« (Приче 16,25) Незнање није никакав изговор за заблуду или грех, када постоје све могућности за упознавање Божје воље. Замислимо да неки човек путује и стигне у место у коме се укршта неколико путева са путоказима који показују куда сваки од њих води. Уколико занемари путоказе и крене путем који се њему чини прав, ипак ће се, без обзира на своју искреност, вероватно наћи на погрешном путу.

Бог нам је дао своју Реч да бисмо се упознали с њеним учењем и сазнали шта Он тражи од нас. Када је неки законик дошао Исусу и поставио му питање: »Шта да чиним да добијем живот вечни?« Спаситељ му је усмерио пажњу на Писмо, говорећи: »Шта је написано у закону? Како читаш?« Незнање неће оправдати ни старе ни младе, нити их ослободити казне прописане за кршење Божјег закона; јер имају у рукама имају веран препис тога Закона, његових начела и захтева. Није довољно имати добре намере, није довољно чинити само оно што човек сматра да је право или што му је проповедник рекао да је право. Његово спасење је у питању, и зато свако мора да истражује Писмо. Без обзира колико су јака његова уверења, колико год да је уверен да његов проповедник зна шта је истина, то није темељ на коме би требало да зида. Он има карту на којој је означен сваки путоказ на његовом путу према Небу и зато не сме да нагађа или да претпоставља.

Прва и највиша дужност сваког разумног створења је да из Светог писма сазна шта је истина, и да онда ходи у том виделу и охрабри

и друге да пођу за његовим примером. Библију треба, из дана у дан, марљиво проучавати, удубљујући се у сваку мисао и упоређујући текст са текстом. Уз божанску помоћ сами треба да створимо своје мишљење, јер ћемо сами и одговарати пред Богом.

Истине које су најјасније откривене у Библији, учени људи заогрнули су сумњом и тамом, они исти учени људи који су, сматрајући да располажу великом мудрошћу, говорили да Библија има мистично, тајно, духовно значење које није уочљиво из употребљених речи. Ти људи су лажни учитељи. Управо таквима Исус је казао: »Зато ли се ви варате што не знате писма ни силе Божје!« (Марко 12,24) Библијски језик се мора објашњавати једино у складу с његовим очигледним значењем, осим ако нису употребљени симболи или слике. Христос је обећао: »Ко хоће Његову вољу творити разумеће је ли ова наука од Бога!« (Јован 7,17) Када би људи прихватили библијски текст онако како је написан, када не би било лажних учитеља да заводе и збуњују људски ум, могло би се обавити дело које би обрадовало анђеле и довело у Христово стадо хиљаде и хиљаде оних који сада лутају стазом заблуде.

Приликом проучавања Библије треба да напрегнемо све снаге свога ума, треба да упослимо свој разум да схвати дубине Божје, онолико колико је то смртном човеку могуће, али не смемо заборавити да само дечија послушност и покорност представљају дух правог ученика. Тешкоће са библијским текстом никада се не могу решавати истим методама којима се служимо приликом решавања филозофских проблема. У проучавање Библије не смемо се упуштати са истим самопоуздањем с којим прилазимо подручју науке, већ се молитвом и ослањајући се на Бога, са искреном жељом да упознамо Његову вољу. Морамо долазити с понизним и поучљивим духом да бисмо стекли знање од великог ЈА САМ. У противном, зли анђели заслепиће наш ум и отврднути наше срце тако да истина неће утицати на нас.

Многи делови Библије које су учени људи прогласили тајном или их занемарили као неважне, пуни су утехе и поуке ономе који се учио у Христовој школи. Један од разлога зашто многи теолози немају јасније разумевање Божје Речи крије се у њиховом затварању очију пред истинама које не желе да спроведу у живот. Разумевање библијске истине не зависи толико од снаге интелекта

који је укључен у проучавање, већ од искрености намере, од дубоке чежње за праведношћу.

Библију никада не треба проучавати без молитве. Само Свети Дух може нас навести да осетимо важност онога што се лако разуме, или нас спречити да искваримо истине које су тешке за разумевање. Служба небеских анђела огледа се у припреми нашег срца да схвати Божју Реч, тако да будемо одушевљени њеном лепотом, упозорени њеним опоменама, оживљени и ојачани њеним обећањима. Молитва коју је изговорио псалмиста треба да постане и наша: »Отвори очи моје да бих видео чудеса закона Твојега!« (Псалам 119,18) Искушења често изгледају несавладива зато што човек, који је занемарио молитву и проучавање Библије, не може одмах да се сети Божјих обећања и да се тако библијским оружјем одупре сотони. Међутим, анђели се непрестано налазе око оних који су спремни да буду обучени божанским истинама и да их у време велике потребе подсети на неопходне истине. Према томе, када непријатељ навали као река, »дух ће Господњи подигнути заставу насупротив њему«. (Исаија 59,19)

Исус је обећао својим ученицима: »А утешитељ, Дух Свети, којега ће Отац послати у име Моје, Он ће вас научити свему и напоменуће вам све што вам рекох.« (Јован 14,26) Међутим, Христова учења претходно морају да се урежу у сећање да би Божји Дух у време опасности могао да нас подсети на њих. Давид је рекао: »У срце своје затворио сам реч Твоју да Ти не грешим!« (Псалам 119,11)

Сви који високо цене своје вечно добро треба да онемогуће сваки напад сумње. Нападима ће бити изложени и сами стубови истине. Скоро је немогуће остати изван домаћаја ругања и лукавства, подмуклих и заразних учења савремених неверника. Сотона своја искушења прилагођава свим класама. Он необразоване напада ругањем и подсмехом, док образоване дочекује научним примедбама и филозофским схватањима, срачунатим да изазову неповерење или презир према Писму. Чак се и млади са врло оскудним искуством усуђују да изразе сумње у основна хришћанска начела. То младалачко неверство, без обзира колико је плитко, шири свој утицај. Многи су тако били наведени да се ругају вери својих отаца и да презру Дух благодати (Јеврејима 10,29). Многи млади живот, који је обећавао да буде на част Богу

и благослов свету, био је затрован дахом неверства. Сви који се поуздају у охолое одлуке људског разума, који замишљају да могу да објасне божанске тајне и допру до истине без Божје мудрости, свакако да ће се заплести у сотонине замке.

Живимо у најсвечанијем раздобљу историје овога света. Судбина човечанства које живи на овој Земљи ускоро ће бити одлучена. Наше будуће благостање, али и спасење других душа зависе од пута којим сада идемо. Нама је неопходно вођство Духа истине. Сваки Христов следбеник треба озбиљно да се упита: »Господе, шта желиш да чиним?« Ми се у посту и молитви морамо понизити пред Господом, дубоко размишљати о Његовој Речи, а посебно о призорима суда. Сада треба да тежимо за дубоким и живим искуством у ономе што је Божје. Немамо времена за губљење. Догађаји од животне важности збивају се свуда око нас, налазимо се на сотонином зачараном тлу. Божји стражари, немојте спавати, непријатељ је близу и вреба, спреман у сваком тренутку, да уколико задремате или постанете немарни, скочи на вас и да вас учини својим пленом.

Многи су преварени у размишљању о свом стварном положају пред Богом. Задовољни су што нису учинили зла дела, а заборављају да преброје добра и племенита дела која Бог очекује од њих, а која су занемарили да учине. Није довољно што су постали стабла у Господњем врту. Они треба да одговоре на Његова очекивања и донесу род. Он их сматра одговорним за све што су пропустили да постигну, за сва добра дела која су могли да учине уз Његову благодати која им даје снагу. У небеским књигама записани су као стабла која сметају земљи. Али, чак ни случај ових људи није потпуно безнадежан. Љубав која дуго трпи и даље позива све оне који су презрели Његову милост и злоупотребили Његову благодат. »Зато говори: устани ти који спаваш, васкрсни из мртвих и обасјаће те Христос. Гледајте, дакле, да уредно живите... пазите на време, јер су дани зли.« (Ефесцима 5,14-16)

Када буде стигло време пробе, показаће се ко је прихватио Божју Реч као своје животно правило. У лето не постоје велике разлике између листопадног и зимзеленог дрвећа, али када дуну зимски ветрови, зимзелено дрвеће остаје непромењено, а свако друго губи лишће. Тако се и данас недоследни верник можда не може разликовати од стварног хришћанина, али ускоро настаће време када ће

разлика постати видљива. Када се подигне противљење, када се лицемерна верска ревност и нетрпељивост распале, када прогонства почну да се понављају, млаки и лицемерни почеће да се колебају и одбацују своју веру, али прави хришћанин остаће чврст као стена, његова вера постаће још јача, његова нада још блиставија него у данима благостања.

Псалмиста каже: »Разумнији постах од свих учитеља својих, јер размишљам о Твојим откривењима... од заповести Твојих постадох разуман, тога ради мрзим на сваки пут лажни.« (Псалам 119,99.104)

»Благо човеку који нађе мудрост.« »Јер ће бити као дрво усађено крај воде и које низ поток пушта жиле своје, које не осећа када дође припека, него му се лист зелени, и сушне године не брине се и не престаје рађати род.« (Приче 3,13; Јеремија 17,8)

ПОСЛЕДЊА ОПОМЕНА

»И после овога видех другога анђела где силази с неба, који имаше област велику; и земља се засветли од славе његове. И повика јаким гласом, говорећи: паде, паде Вавилон велики и поста стан ђаволима и тамница свакоме духу нечистоме, и тамница свих птица нечистих и мрских.« »И чух глас други с неба који говори: изиђите из ње, народе Мој, да се не помешате у грехе њезине, и да вам не науде зла њезина.« (Откривење 18,1.2.4)

Овај библијски текст унапред указује на време када ће, у складу с вешћу другог анђела (Откривење 14,8), бити поново објављен пад Вавилона, уз додатну напомену о покварености која је, после првог објављивања ове вести у лето 1844. године продрла у разне верске заједнице које сачињавају Вавилон. Овде је описано страшно стање верскога света. После сваког одбацавања истине људски дух постаје све мрачнији, његово срце све упорније, док на крају отворено стане на страну тврдокорних неверника. Пркосећи опоменама које им је Бог упутио, људи ће наставити да газе бар један пропис из Декалога, све док не почну да прогоне оне који их сматрају светима. Презирање Божје Речи и Његовог народа, значи и презирање Христа. Када Цркве буду прихватиле спиритистичка учења, биће уклоњена сва ограничења постављена телесном срцу, а исповедање религије постаће само плашт којим ће бити покривено најгоре безакоње. Веровање у појављивање духова отвара врата лажним духовима и ђаволским наукама, и тако ће се утицај злих анђела осетити и у Црквама.

О Вавилону, у време које је описано у овом пророчанству, речено је следеће: »Јер греси њезини допреше тја до неба, и Бог се опомену неправде њезине!« (Откривење 18,5) Вавилон је напунио меру своје кривице, и ускоро треба да га задеси пропаст. Међутим, Бог има свој народ у Вавилону, и пре него што га буде походио својим судовима, позваће ове верне људе да изађу из њега, да не учествују у његовим гресима и да им не »науде зла« његова. Управо зато настаје покрет, симболички представљен анђелом који силази с неба, који обасјава земљу својом славом и моћним гласом објављује грехе Вавилона. У вези с његовом поруком, чује се и позив: »Изађите из ње, народе Мој!« Ове поруке, заједно с вешћу трећег анђела, сачињавају коначну опомену која треба да се упути становницима Земље.

Тежак ће бити избор с којим ће свет морати да се суочи. Земалске силе, уједињене у борби против Божјих заповести, издаће декрет да се сви »мали и велики, богати и сиромашни, слободњаци и робови« (Откривење 13,16) морају покорити обичајима Цркве и светковати лажни дан одмора. Они који буду одбили да се покоре, биће кажњени грађанским казнама, а после тога биће проглашено да заслужују и смрт. Са друге стране, Божји закон, који захтева светковање Створитељевог дана одмора, тражи послушност и прети гневом свим прекршиоцима својих прописа.

Поред могућности избора која му је тако јасно објављена, свако ко слушајући људске прописе, погази Божји закон, добија жиг звери, односно прихвата знак верности сили коју је изабрао да послуша уместо Бога. Опомена с Неба гласи: »Ко се год поклони звери и икони њезиној и прими жиг на чело своје или на руку своју и он ће пити од вина гнева Божјега које је непомешано уточено у чашу гнева Његова.« (Откривење 14,9.10)

Међутим, нико неће морати да осети жестину Божјег гнева, све док његовом уму и његовој савести истина не буде јасно објављена и док је не буде одбацио. Има много оних који никада нису имали прилику да чују посебне истине за ово време. Обавезност четврте заповести никада им није била објављена у правој светлости. Онај који чита свако срце и познаје сваку побуду неће дозволити да ниједан од оних који тражи познање истине буде преварен у односу на питања око којих постоји сукоб. Декрет неће бити

наметнут људима као слепим извршиоцима. Свако треба да добије довољно светлости да би могао разумно да одлучи.

Питање светковања седмичног дана одмора, послужиће као велика проба верности, јер је та истина посебно нападнута. Када људи буду стављени пред ту коначну пробу, биће повучена и линија раздвајања између оних који служе Богу и оних који Му не служе. Док ће светковање лажног дана одмора у складу са земаљским законима, а супротно четвртој заповести, представљати заклетву верности сили која се противи Богу, светковање библијског дана одмора, у знак послушности Божјем закону, биће доказ верности Створитељу. Тако ће једна група, прихватајући знак покорности земаљским силама, примити жиг звери, док ће друга, бирајући знак верности божанском ауторитету, примити Божји печат.

Они који су објављивали истине из поруке трећег анђела, све до тада били су често проглашавани изазивачима немира. Њихова предвиђања да ће верска нетрпељивост завладати у Сједињеним Државама, да ће се држава и Црква сјединити у гоњењу оних који држе Божје заповести, сматрана су неоснованим и бесмисленим тврђењима. Даване су уверљиве изјаве да ова земља никада не може постати ништа друго осим онога што је увек била – бранитељка верске слободе! Међутим, када се о законској обавези светковања недеље буде врло широко расправљало, сви ће схватити да се догађаји у које су тако дуго сумњали, у чију могућност нису веровали, брзо приближавају, па ће трећа анђеоска вест оставити на људе утисак какав до тада никада није остављала.

Бог је у сваком нараштају имао своје слуге које су жигосале грех, како у свету тако и у Цркви. Међутим, људи воле да слушају миле речи, јер чисту, неулепшану истину не желе да прихвате. Многи реформатори, прихватајући се свога дела, одлучивали су да буду врло опрезни у жигосању греха у Цркви и у народу. Надали су се да ће својим примером стварног хришћанског живота покренути људе да се врате библијској науци. Међутим, Божји Дух се спустио на њих као што се некада спустио на Илију, шаљући га да жигосе грехе поквареног владара и отпалог народа, па нису могли да ћуте, нису могли да се уздрже да не проповедају јасне библијске изјаве – науку коју су првобитно оклевали да објављују. Били су наведени да ревно проповедају истину и да говоре о опасностима

које прете души. Изговарали су речи које им је Господ давао да говоре, не плашећи се последица, и народ је морао да чује опомену.

Тако ће бити објављена и порука трећег анђела. Када буде дошло време да се она још снажније објави, Господ ће деловати преко својих скромних оруђа, усмеравајући мисли оних који се буду посветили Његовој служби. Радници ће бити оспособљени за рад захваљујући много више Светом Духу којим ће бити помазани, него припремању у образовним установама. Људи вере и молитве биће покренути да пуни свете ревности изађу и да објављују речи које им је Господ дао. Греси Вавилона биће обелодањени. Страшне последице законског наметања црквених обичаја ауторитетом грађанских власти, продирање спиритизма, потајно, али убрзано јачање римске власти – све то биће разоткривено. Ове свечане опомене заиста ће покренути људе. Хиљаде и хиљаде оних који никада нису чули речи сличне овима сада ће их чути. Зачућено ће слушати сведочанство да је Вавилон у ствари Црква, која је пала због својих заблуда и греха, због одбацивања истине коју јој је Небо послало. И док људи буду одлазили својим дотадашњим учитељима и жељно се распитивали: »Да ли је то заиста тако«, њихови свештеници, да би утишали страх и умирили њихову пробуђену савест, причаће им бајке и прорицати пријатне догађаје. Међутим, пошто ће многи одбити да се задовоље људским ауторитетима и захтевати оно јасно »Тако рече Господ«, њихови омиљени клерици, као некада фарисеји, напуниће се гнева што неко сумња у њихов ауторитет, одбиће поруку као да је сотонска и покренути мноштво које воли грех да злоставља и прогони оне који је објављују.

Сотона ће се покренути када сукоб буде захватио нове области и када људске мисли буду усмерене Божјем погаженом закону. Сила која буде пратила поруку разгневиће оне који су устали против ње. Свештеници ће уложити скоро надљудске напоре да спрече светлост да не обасја њихова стада. Свим расположивим средствима покушаће да спрече расправе о тим животним питањима. Црква ће се ослонити на снажну руку грађанских власти и у том послу ујединиће се протестанти и католици. Када покрет за озакоњење светковања недеље постане смелији и одлучнији, биће проглашен закон против оних који поштују Божје заповести. Биће им запређено казнама и тамницом, а некима ће бити понуђе-

на утицајна места и друге награде и предности, да би их приволели да одбаце своју веру. Међутим, њихов одлучни одговор гласиће: »Покажите нам из Божје речи где грешимо!« Овакву молбу упутио је и Лутер када се нашао у сличним околностима. Они који ће бити позвани пред судове снажно ће бранити истину и неки од оних који ће их слушати биће покренути да им се придруже и прихвате поштовање свих Божјих заповести. Тако ће истина бити објављена хиљадама људи који иначе не би сазнали за њу.

Савесна послушност Божјој Речи биће сматрана побуном. Заслепљени сотонском силом, родитељи ће поступати оштро и сурово према својој вољеној деци, која држе Божје заповести, господари и господарнице тлачити слуге које желе да поштују Божје заповести. Осећања ће охладнети, родитељи ће своју децу лишавати наследства и изгонити из свога дома. Дословно ће се испунити Павлове речи: »И који побожно хоће да живе у Христу Исусу, биће гоњени.« (2. Тимотију 3,12) Када браниоци истине буду одбили да светкују недељу као дан одмора, неки од њих биће бачени у тамнице, неки послани у изгнанство, а према неким ће се поступати као према робовима. Људском разуму све ово у садашњим приликама изгледа немогуће, али када се Божји Дух, који задржава људе, буде повукао из њихове средине, и када људи буду потпуно препуштени власти сотоне, који обуздава божанске прописе, наступиће неочекивани догађаји. Људско срце може постати врло окрутно када у њему нестане љубави и богобојазности.

Велика група оних који су изразили веру у вест трећег анђела, али нису били посвећени послушношћу истини, када се олуја буде разбеснела одбациће своју веру и придружиће се редовима противника. Сједињујући се са светом, надахњују истим духом, почели су и збивања да посматрају у скоро истој светлости као и свет, и када буду стављени на пробу, спремно ће одабрати лакшу, популарнију страну. Даровити људи пристојног понашања, који су се некада радовали истини, послужиће се својим способностима да варају и заводе ближње. Они ће постати најогорченији непријатељи своје некадашње браће. Када светковатељи Суботе буду извођени пред судове да одговарају због своје вере, ови отпадници биће најуспешнија сотонска оруђа која ће их клеветати и оптуживати и својим

лажним извештајима и сумњичењима окренути управитеље против њих.

Вера Господњих слугу у ово време прогонства, биће стављена на пробу. Они ће верно објављивати опомену, тежећи за Богом и Његовом Речју. Божји Дух, који је деловао на њихово срце, покренуо их је да говоре. Надахнути светом ревношћу, покренути божанским утицајем, обављаће своје дужности не обазирајући се на последице којима ће их изложити објављивање Речи коју им је Господ дао. Они неће питати за своје земаљске интересе, нити ће покушавати да сачувају свој углед или свој живот. Међутим, када се олуја противљења и приговора буде разбеснела над њима, неки од њих, савладани запрепашћењем, биће спремни да узвикну: »Да смо могли да предвидимо последице својих речи, ми бисмо ћутали!« Биће окружени тешкоћама. Сотона ће их нападати жестоким искушењима. Чиниће им се да обављање дела, које су прихватили, надмашује све њихове способности. Биће изложени опасности да буду уништени. Одушевљења које ће их покретати сада ће нестати, али више неће моћи натраг. И онда, свесни своје потпуне беспомоћности, затражиће снагу од Свемогућег. Сетиће се да речи које су изговарали нису биле њихове, већ Онога који их послао да упуте опомену. Бог ће ставити истину у њихово срце, и они неће моћи да је не објаве.

Исте невоље су доживеле и Божје слуге из протеклих векова. Виклиф, Хус, Лутер, Тиндал, Бакстер, Весли тражили су да се свака наука мора проверити Библијом и истицали да су спремни да одбаце све што Библија осуђује. Против ових људи прогонство је беснело суровом жестином, али они нису престали да објављују истину. Различита раздобља у историји Цркве била су обележена појавом посебних истина, прилагођених потребама Божјег народа тога времена. Свака нова истина пробијала се упркос мржњи и противљењу, тако да су они који су били благословени њеном светлошћу, пролазили су кроз искушења и невоље. Господ открива посебне истине људима када се појави посебна потреба. Ко би се усудио да је не објави? Он заповеда својим слугама да објаве свету последњи позив милости. Они не могу остати неми, уколико не желе да угрозе спасење своје душе. Христови посланици никада не

обраћају пажњу на последице. Они морају да обаве своју дужност, а последице препуштају Богу.

Божје слуге поново ће постати збуњене када се противљење распламса и постане жестоко, јер ће им изгледати да су сами изазвали кризу. Међутим, савест и Божја Реч увериће их да је њихово понашање било правилно; па иако се невоље настављају они ће бити довољно јаки да их поднесу. Битка постаје све непосреднија и оштрија, али њихова вера и њихова храброст јачају у складу са потребама. Њихово сведочанство гласи: »Ми се не смемо играти Божјом Речју и делити Божји закон: означавати један његов део животно важан, а други небитан да бисмо тако задобили наклоност света. Господ коме служимо може нас избавити. Христос је победио земаљске силе и зато не треба да се плашимо већ побеђеног света.«

Прогонство у свим његовим облицима само је практична примена једног начела које ће постојати све док сотона буде постојао и док хришћанство буде располагало животном снагом. Нико не може да служи Богу, а да тиме не навуче на себе противљење сила таме. Зли анђели ће га нападати, уплашени да ће им својим утицајем отети плен из руку. Зли људи, укорени његовим примером, сјединиће се с демонима у покушају да га примамљивим искушењима одвоје од Бога. Када у томе не буду успели, тада ће применити силу којом ће савест изложити притиску.

Међутим, све док Исус буде обављао службу човековог посредника у небеском Светилишту, у понашању управитеља и народа осећаће се утицај Светога Духа који обуздава гнев. Он у извесној мери и даље утиче на земаљске законе. Да то није случај, стање у свету било би много теже него што је сада. Иако су многи управљачи у свету активне сотонске слуге, и Бог има своје слуге међу вођама народа. Непријатељ утиче на своје слуге да предлажу мере које би у великој мери ометале Божје дело; али државници који се боје Господа и налазе се под утицајем светих анђела, устају и необоривим доказима супротстављају се таквим предлозима. Тако неколико људи може да заустави снажну струју зла. Противљење непријатеља истине биће обуздано да би порука трећег анђела могла да обави своје дело. Када коначна опомена буде објављена, привући

ће пажњу водећих људи преко којих Господ сада делује, а неки од њих прихватиће је и у време велике невоље бити на страни Божјег народа.

Анђео који подржава објављивање вести трећег анђела својом славом треба да обасја цео свет. Овде је проречено дело најширих размера и необичне силе. Покрет чекалаца другог Христовог доласка из 1840. до 1844. године представљао је славно испољавање Божје силе; вест првог анђела била је однесена у све мисионарске станице по целом свету, па је у неким земљама наступило такво буђење верске свести, каквог није било ни у једној земљи још од времена реформације у шеснаестом столећу; али све то надмашиће моћни покрет у време објављивања последње опомене трећег анђела.

Ово дело постаће слично ономе које се догодило на дан Педесетнице. Као што је »рани дажд« деловао приликом изливања Светога Духа у почетку проповедања Јеванђеља, и покренуо клијање драгоценог семена, тако ће у време »познога дажда«, који ће бити изливен на крају проповедања, наступити сазревање жетве. »Тада ћемо познати Господа и све ћемо га више познавати; јер Му је излазак уређен као зора и доћи ће нам као дажд, као позни дажд који натапа земљу.« (Осија 6,3) »И ви, синови Сионски, радујте се и веселите се у Господу Богу својему, јер ће вам дати дажд на време, и пустиће вам дажд рани и позни на време.« (Јоило 2,23) »И биће у последње дане, говори Господ, излићу од Духа својега на свако тело.« »И биће да ће се сваки спасти који призове име Господње.« (Дела 2,17.21)

Велико дело проповедања Јеванђеља неће се завршити мањим показивањем Божје силе од оне која је обележила његов почетак. Пророчанства која су се испунила изливањем раног дажда у почетку проповедања Јеванђеља треба поново да се испуне приликом његовог завршетка у облику познога дажда. Тако ће настати »времена одмарања од лица Господњег« која је апостол Петар очекивао када је написао: »Покајте се, дакле, и обратите се да се очистите од греха својих да дођу времена одмарања од лица Господњег, и да пошље напред нареченога вам Исуса Христа.« (Дела 3,19.20)

Божје слуге, лица озарених светим посвећењем, журиће од места до места да објаве вест са Неба. Хиљаде гласова, по целој Земљи, објављиваће опомену. Догађаће се чуда, болесници ће оздрављати, а знаци и велика чуда пратиће вернике. Сотона ће, такође, деловати и чинити лажна чуда, учиниће да и огањ с неба падне на земљу пред људима (Откривење 13,13). Становници Земље на овај начин бише присиљени да се определе.

Порука ће бити објављивана не толико снагом доказа, колико снагом дубоког осведочења Божјим Духом. Докази су већ били представљени. Семе је већ било посејано, а сада треба да проклија и да донесе род. Литература коју су еванђеоски радници распространили извршила је свој утицај, али су многи, на које је истина оставила дубок утисак, били спречени да је потпуно схвате или да је послушају. Међутим, зраци светлости сада свуда продиру, и истина је откривена и постала јасна, а искрена Божја деца раскинуће везе које су их спутавале. Породичне везе, односи у цркви, сада ништа више није довољно снажно да их задржи. Истина им је драгоценостија од свега осталог. Упркос силама које су се сврстале против истине, велико мноштво људи и жена прелази на Господњу страну.

ВРЕМЕ ВЕЛИКЕ НЕВОЉЕ

»**А**у то ће се време подигнути Михаило, велики кнез, који брани свој народ; и биће жалосно време, каквога није било откако је народа до тада; и у то ће се време избавити твој народ, сваки који се нађе записан у књизи.« (Данило 12,1)

Када се буде завршило објављивање треће анђеоске вести, милост ће престати да посредује за грешне становнике Земље. Божји народ је завршио своје дело. Примиио је »позни дажд«, »освежење од лица Господњег« и постао спреман за тешке тренутке који му предстоје. Анђели журе тамо-амо по Небу. Један анђео, који се вратио са Земље, објављује да је његово дело довршено; јер је свет стављен на коначну пробу, а сви који су остали верни божанским прописима примили су »печат живог Бога«. Тада Исус завршава своју посредничку службу у небеском Светилишту. Он подиже своје руке и гласно каже: »Сврши се«, а све анђеоске чете скидају своје круне, док Он даје свечану изјаву: »Ко чини неправду, нека још чини неправду; и ко је поган, нека се још погани; и ко је праведан, нека још чини правду; и ко је свет, нека се још свети.« (Откривење 22,11) Сваки случај већ је решен, било за живот или за смрт. Христос је обавио дело помирења за свој народ и избрисао његове грехе. Број Његових поданика је попуњен; »царство и власт и величина царска под целим небом« треба да буде предата наследницима спасења и Исус да завлада као Цар над царевима и Господар над господарима.

Када Исус буде напустио Светилиште, тама ће покрити становнике Земље. У овом застрашујућем тренутку праведници ће морати да живе пред очима светог Бога без Посредника. Ограничења која су до тада везивала безаконике уклоњена су и сотона стиче потпуну власт над коначно непокајанима. Божје велико стрпљење је исцрпљено. Свет је одбацио Његову милост, презрео Његову љубав, погазио Његов закон. Безаконици су прешли границе времена милости, и Божји Дух, коме су се упорно противили, коначно се повукао. Незаштићени божанском благодаћу, немају никакве заштите од Нечастивога. Сотона ће зато бацити становнике Земље у велику, коначну невољу. Када Божји анђели престану да задржавају страшне олује људских страсти, биће ослобођени сви елементи сукоба. Цео свет биће увучен у пропаст много страшнију од оне која је задесила стари Јерусалим.

Само један анђеоло побио је све првенце у Египту и тугом испунио земљу. Када је бројећи народ, Давид увредио Бога један анђеоло је изазвао страшно пустошење, којим је био кажњен његов грех. Исту разорну снагу коју су показали свети анђели када им је Бог заповедио, показаће и зли анђели када им то Бог буде дозволио. Већ сада су спремне те снаге и само чекају божанску дозволу да на све стране посеју пустош.

Они који поштују Божји закон били су оптужени да су призивали божанске судове на Земљу, па ће бити проглашени криви и за страшне поремећаје у природи, сукобе и крвопролића међу људима који су испунили земљу јауцима. Сила која је пратила објављивање последње опомене разгневила је безаконике, њихов гнев је усмерен против свих који су прихватили вест, а сотона ће још жешће распиривати дух мржње и прогонства.

Када се Божја присутност коначно повукла из јеврејског народа, свештеници и народ то нису знали. Иако су се налазили под сотонском влашћу, иако су их раздирале најстрашније и најпугубније страсти, и даље су себе сматрали Божјим изабраним народом. Служба у Храму била је настављена, жртве су приношене на оскрнављеним олтарима, свакодневно су призивани божански благослови на народ који је био крив за смрт Божјег драгог Сина и који је покушавао да побије Његове проповеднике и апостоле. Исто тако, када неопозива одлука у небеском Светилишту буде

изречена и када судбина света буде заувек запечаћена, становници Земље то неће знати. Народ, из чије се средине Божји Дух заувек повукао, наставиће да обавља своје верске форме, а сотонска ревност којом ће их испунити кнез зла да би остварио своје зле планове, биће слична ревности за Бога.

Пошто је светковање седмичног дана одмора, постало предмет сукоба у целом хришћанству, пошто су се и верски и световни ауторитети ујединили да наметну законску обавезу светковања недеље, упорно одбијање незнатне мањине да се покори већинском захтеву, изложиће њене припаднике свеопштем презиру. Сви ће истицати да мањина која се противи установи Цркве и закону државе не заслужује никакав обзир, да ће бити много боље да њени припадници страдају неголи да цели народи буду изложени збрци и безакоњу. Исти разлог пре осамнаест столећа (писано крајем деветнаестог столећа – прим. прев) »старешине народне« изнеле су против Христа. Лукави Кајафа је рекао: »И не мислите да је нама боље да један човек умре за народ, неголи да сав народ пропадне.« (Јован 11,50) Овај разлог изгледаће им уверљив, па ће коначно бити издат декрет против оних који светкују дан одмора у складу са четвртом заповести, оптужујући их као злочинце који заслужују најтежу казну, и дајући људима слободу да их после истека одређеног времена побију. Римско свештенство старог света и отпали протестантизам Новог света поступаће на исти начин према онима који поштују све божанске прописе.

Божји народ биће тада изложен призорима жалости и очајања које пророк описује као време муке Јаковљеве. »Јер овако вели Господ: чусмо вику од препадања, страха, а мира нема... И у свих се променила лица и пребледела. Јаох! Јер је велик овај дан, није било таквога, и време је муке Јаковљеве, ипак ће се избавити од ње.« (Јеремија 30, 5-7)

Јаковљева ноћ страха, када се у молитви рвао за избављење од Исавове руке (1. Мојсијева 32,24-30), представља искуство Божјег народа у ово време невоље. Због преваре коју је учинио да би стекао очев благослов, намењен Исаву, Јаков је побегао да спасе живот, уплашен смртоносним претњама које му је брат упutio. Пошто је у изгнанству провео много година, кренуо је после Божјег наређења, са женама и децом, крдима и стадима, на пут

повратка у родну земљу. Када је стигао до границе земље, ужаснула га је порука да му Исав излази у сусрет на челу чете ратника, свакако обузет осветничким намерама. Јаковљева пратња, ненаоружана и без одбране, била је наизглед осуђена да падне као беспомоћна жртва насиља и покоља. Терет забринутости и страха отежавало му је и претешко бреме властите кривице, свести да је својим грехом навукао ову опасност. Божја милост била је његова једина нада, једина његова одбрана могла је да буде само молитва. Међутим, није пропустио ништа од онога што је сам могао да учини да поправи неправду учињену брату и тако одврати зло које се приближавало. И Христови следбеници, када се буде приближило време невоље, треба да учине све што је у њиховој моћи да се пред људима покажу у правој светлости, да уклоне предра суде, да савладају опасност која угрожава слободу савести.

Пошто је удаљио своју породицу да не гледа његово очајање, Јаков је остао сам да се суочи с Богом. Признао је свој грех и захвално прихватио Божју милост, док се у дубокој понизности позивао на завет учињен с његовим очевима и на обећање које је добио приликом ноћног виђења код Ветилја и у земљи свога изгнанства. Био је то одлучујући тренутак у његовом животу; јер је све стајало на коцки. Окружен ноћном тамом, далеко од свих људи, наставио је да се моли и исказује понизност пред Богом. Изненада, неко му је положио руку на плећа. Помислио је да неки непријатељ хоће да му одузме живот, и зато се очајнички, свом снагом, успротивио нападачу. Када је зора почела да свиће, странац се послужио својом натприродном снагом; јер је на његов додир овај снажни човек остао као паралисан, и као беспомоћни, уплакани, понизни молитељ пао око врата свом тајанственом противнику. Јаков је схватио да се сукобио с Анђелом завета. Иако немоћан, изложен неиздржљивим боловима, није се одрекао свога циља. Дуго је трпео немир, кајање и невоље због свога греха, а сада је хтео да буде сигуран да му је преступ опроштен. Изгледало је као да божански посетилац жели да оде, али Јаков га је чврсто држао и молио за благослов. Анђео је захтевао: »Пусти ме, зора је«, али Јаков је узвикивао: »Нећу те пустити док ме не благословиш!« То је био израз поверења, чврстине и истрајности! Да је то био хвалисав, дрзак захтев, Јаков би одмах био уништен,

али, на његовој страни била је сигурност онога који је признао своју слабост и недостојност, који се узда у милост Бога који држи свој завет!

»Борио се с Анђелом, и надјачао!« (Осија 12,5) Понизношћу, покајањем и личним предањем, овај грешни, залутали смртник чврсто се држао Величанства Неба! Дрхтавим рукама ухватио се за Божја обећања и срце Неизмерне љубави није могло да одбије грешникову молбу. Као доказ његове победе и као охрабрење другима да пођу за његовим примером, било му је промењено име, тако да је уместо имена које је подсећало на његов грех, добио друго које је говорило о његовој победи. Чињеница да се Јаков одржао у борби с Богом била је потврда да ће победити и људе. Више му није било тешко да се суочи с гневом свога брата, јер је Господ постао његова одбрана.

Сотона је оптужио Јакова пред Божјим анђелима, захтевајући право да га уништи због греха који је починио, утицао је и на Исава да крене против њега; током целе ноћи рвања, покушавао је да му наметне свест о кривици да би га обесхрабрио и навео да престане да се ослања на Бога. Јаков је био скоро доведен до очајања, али је знао да ће без помоћи Неба бити уништен. Искрено се покајао због свог великог греха и препустио се Божјој милости. Ништа га није могло одвратити од његовог циља, чврсто је загрлио Анђела и упућивао своју молбу усрдним, болним вапајима, све док није надвладао.

Сотона ће као што је утицао на Исава да крене против Јакова, покренути и незаконике да у време велике невоље нападну припаднике Божјег народа. Као што је оптуживао Јакова, тако ће подизати оптужбе и против припадника Божјег народа. Он целокупно човечанство сматра својим поданицима; само мала група, која држи Божје заповести, одупире се његовој надмоћи. Када би могао да их избрише са лица земље, његова победа била би потпуна. Он види да их штите Божји анђели, схвата да су им греси опроштени, али не зна да је њихов случај већ решен у небеском Светилишту. Он има тачан извештај о гресима на које их је навео, и у пренаглашеној светлости представља их пред Богом, истичући да су ти људи, у истој мери као и он, заслужили да буду лишени Божје наклоности. Он тврди да Господ не може остати праведан уколико

њима опрости грехе, а уништи њега и његове анђеле. Полаже право на њих као на свој плен и тражи да му буду предати у руке да их уништи.

Пошто сотона упорно оптужује припаднике Божјег народа због њихових греха, Господ му дозвољава да их изложи најтежим искушењима. Тако ће њихово поверење у Бога, њихова вера и чврстина бити стављени на сурову пробу. Док разматрају прошлост, њихове наде се гасе, јер у целом свом животу не могу да сагледају много добра. Потпуно су свесни својих слабости и своје недостојности. Сотона зато покушава да их застраши, истичући да је њихов случај безнадежан, да се мрље њихове грешности никада неће опрати. Нада се да ће тако поколебати њихову веру и учинити да попусте пред његовим искушењима, да погазе свој завет верности Богу.

Иако ће Божји народ бити окружен непријатељима, који ће желети да га униште, бојазан коју ће осећати неће бити страх од прогонства истине ради, његови припадници; плашиће се уствари да се нису покајали за сваки свој грех и да ће тако, због неке своје слабости, пропустити да доживе испуњење Спаситељевог обећања: »Ја ћу тебе сачувати од часа искушења, које ће доћи на сав васиони свет!« (Откривење 3,10) Када би сигурно знали да су им греси опроштени, не би се плашили ни мучења ни смрти, али ако се буду показали недостојним и ако буду изгубили живот због неке своје карактерне слабости, онда би Божје свето име било осрамоћено!

Са свих страна слушају о заверама издајника, прате деловање побуне, и тада се у њима јавља снажна жеља, искрена чежња душе, да се тај велики отпад већ једном заврши, и да људском безакоњу коначно дође крај. Међутим, док траже од Бога да заустави дело побуне, окривљују себе што немају довољно снаге да се одупру и потисну моћну поплаву зла. Да су бар улагали све своје способности у службу Христу, да су бар ишли напред из снаге у снагу, сотонске силе не би сада имале довољно моћи да их нападају – то су мисли које прогањају.

Они муче своје душе пред Господом, указујући да су се већ довољно покајали због многих греха које су починили и позивају се на Спаситељево обећање: »Нека се ухвати за силу Моју да учини мир са Мном; и учиниће мир са Мном!« (Исаија 27,5) Њихова вера не слаби зато што њихове молитве нису одмах услышене.

Иако подносе највећа страховања, ужас и очајање, не престају да се моле. Они се ослањају на Божју снагу као што је некада учи-нио Јаков ослањајући на Анђела, јер и молитва њихове душе гласи: »Нећу те пустити докле ме не благословиш!«

Да се Јаков није покајао за грех који је учинио, када је прева-ром стекао право првенаштва, Бог не би услишио његову молитву и не би милостиво сачувао његов живот. Тако би у време велике невоље, и припадници Божјег народа били побеђени да су гајили непризнате грехе којих су постали свесни у време борбе са страхом и бригама; очајање би поткопало њихову веру и више не би имали смелости да од Бога траже избављење. Међутим, иако су дубоко свесни своје недостојности, немају прикривених греха који би тек могли да буду откривени. Њихови греси су се већ пре тога појавили на суду и били избрисани, и зато их се они више не сећају.

Сотона многе наводи на помисао да Бог не обраћа пажњу на човекову неверност у мањим животним питањима, али Он је у свом поступању према Јакову показао да никада ни на који начин неће одобрити или отрпети зло. Сотона ће победити све који покушавају да оправдају или прикрију своје грехе, дозвољавајући им да непризнати и неопроштени остану у небеским књигама. Што је узвишеније њихово звање и виши положај који заузимају, то је страшније њихово понашање у Божјим очима и сигурнија победа њиховог великог непријатеља. Они који одлажу своју при-прему за дан Господњи неће је остварити у време велике невоље нити у било које касније време. Случај свих таквих људи остаје безнадежан.

Хришћани по имену, који ће се неспремни укључити у тај послед-њи страшни сукоб, признаће, у свом очајању своје грехе речима пуним ужасног страха, док ће се безаконици наслађивати њиховим мукама. Ова признања биће веома слична признањима које су дали Исав и Јуда. Они који ће их чинити, јадиковаће због последица пре-ступа, а не због своје кривице. Они неће осетити никакву истинску скрушеност, нити одвратност према злу. Они ће свој грех признати из страха од казне, и као некада фараон, вратиће се свом противље-њу Небу чим казна буде повучена.

Јаковљев случај представља и доказ да Бог неће одбацити оне који су били преварени, искушани и навучени на грех, а који су

Му се вратили у искреном покајању. Сотона се труди да уништи ове људе, али Бог шаље своје анђеле да их теше и штите у време опасности. Сотонини напади биће сурови и одлучни, његове обмане страшне, али Господње око је над својим народом и Његове уши слушају његову вику. Њихове муке су велике, пламен огњене пећи као да ће их већ захватити, али ће их Велики Ливац извести из невоље као злато очишћено у огњу. Божја љубав према својој деци исто је тако снажна и нежна у време њихових најтежих невоља као што је била у сунчаним данима њиховог највећег благостања, међутим било је неопходно да прођу кроз огњену пећ, њихова световност морала је да изгори да би се Христов лик у њима савршено одразио.

Време невоље и страха које нам предстоји захтева веру која ће бити у стању да издржи умор, одлагање и глад – веру која се ни у најтежој проби неће поколебати. Време пробе обећано је свима да би могли да се припреме за то доба. Јаков је победио зато што је био истрајан и одлучан. Његова победа доказ је моћи истрајне молитве. Сви који се ослањају на Божја обећања, као што је то он учинио, који буду озбиљни и истрајни као што је он био, успеће као што је он успео. Они који нису спремни да се одрекну себе, да се боре са Богом, да се моле дуго и озбиљно за Његове благослове, неће их ни добити. Борити се са Богом – колико је мало оних који знају шта то значи! Колико је мало оних који су икада изашли пред Бога с дубоком чежњом која је снажно покренула све снаге њиховог бића! Када таласи очајања, које никакве речи не могу изразити, преплаве душу молитеља, како су ретки они који се с непоколебљивом вером ослањају на Божја обећања!

Они који сада показују тако мало вере налазе се у великој опасности да поклекну под снагом сотонских обмана и декрета који ће извршити насиље над савешћу. Ако успеју да издрже пробу, упашће у још веће очајање и страх у време велике невоље, јер нису стекли навик да се ослањају на Бога. Поуке о вери које нису усвојили на време, биће присиљени да науче под страшним притиском обесхрабења.

Сада морамо упознати Бога стављајући на пробу Његова обећања. Анђели бележе сваку искрену и озбиљну молитву. Било би много боље да се одрекнемо својих себичних задовољстава, него-

ли да занемаримо везу са Богом. Најдубље сиромаштво, највеће самоодрицање, уз Његово одобравање, боље је од богатства, части, удобности и пријатељства без Њега. Морамо наћи времена за молитву. Уколико својим мислима дозволимо да буду обузете световним интересима, Господ нам може дати неопходно време удаљујући од нас наше идоле у облику злата, наших кућа, нашег плодног земљишта.

Млади никада не би били наведени грех када би одбијали да пођу било којим путем осим оним за који могу затражити Божји благослов. Када би се весници који носе последњу свечану опомену свету молили за Божји благослов, не хладно, равнодушно и немарно, већ ватрено и са вером, као што је то чинио Јаков, имали би прилику да кажу: »Бога видех лицем к лицу и душа се моја избави!« (1. Мојсијева 32,30) Небо би их прогласило кнезовима, који имају снаге да победе у борби са Богом и људима.

»Жалосно време каквога никада није било« ускоро ће наступити, и нама ће бити неопходно искуство које сада још немамо и које многи занемарују да стекну. Често се догађа да невоље изгледају много страшније док их очекујемо, али то се не односи на кризу која је пред нама. Најживахнија машта не може да опише праву величину тог искушења. У време велике невоље, свака душа мораће да стоји сама за себе пред Богом. »Ако би Ноје, Данило и Јов били у њој (земљи), тако Ја жив био, говори Господ, неће избавити сина ни кћери, него ће своје душе избавити правдом својом.« (Језекиљ 14,20)

Сада, док наш велики Првосвештеник још обавља службу помирења за нас, треба да настојимо да постигнемо савршенство у Христу. Наш Спаситељ, чак ни у мислима није био наведен да попусти сили кушања. Сотона у људском срцу налази неке слабости које може да искористи као упоришта, уколико гајимо неку грешну жељу, преко које његова кушања добијају снагу. Међутим, Христос је овако рекао о себи: »Јер иде кнез овога света, и у Мени нема ништа!« (Јован 14,30) сотона није успевао да у Божјем Сину пронађе било шта што би му омогућило да Га победи. Христос је држао заповести свога Оца, и у Њему није било греха који би сотона могао искористити као своју предност. То је стање које

морају да постигну сви који желе да опстану у време велике невоље.

У овом животу морамо се одвојити од греха, вером у Христову крв помирења. Наш љубљени Спаситељ позива нас да му се придружимо, да своје слабости сјединимо с Његовом снагом, наше незнање с Његовом мудрошћу, нашу недостојност с Његовим заслугама. Божје провиђење је школа у којој треба да се научимо Исусовој кротоксти и понизности. Господ нам увек показује пут којим можемо поћи, не зато што ће нам бити угоднији или лакши, већ зато што нас води правим циљевима у животу. На нама је да сарађујемо са снагама којима се Небо служи да би се наш карактер ускладио с божанским узором. Нико не може занемарити или одложити овај посао да своју душу не изложи најстрашнијој опасности.

Апостол Јован чуо је у виђењу глас са Неба који је говорио: »Тешко вама који живите на земљи и мору, јер ђаво сиђе к вама, и врло се расрдио, знајући да времена мало има.« (Откривење 12,12) Страшни призори навели су ово небеско биће да гласно изговори ове речи. Сотонин гнев се све више појачава како се његово време скраћује, па ће и његово дело преваре и уништења достићи врхунац у време велике невоље.

Страшне појаве натприродног карактера ускоро ће се показати на небу као доказ моћи демона који чине чуда. Духови ђаволски придружиће се царевима земаљским и целога свету да их учврсте у заблуди, да их наведу да се уједине са сотоном у његовој последњој борби с небеском влашћу. Тако ће сви, владари и поданици, бити подједнако преварени деловањем ових сила. Подићи ће се људи који ће се представљати као Христос, захтевајући част и обожавање које припада Откупитељу света. Чиниће сјајна дела исцељења и тврдиће да имају откривења с Неба која се супротстављају сведочењу Писма.

Сотона ће се сам представити као Христос и то ће бити завршно дело у великој драми обмане. Црква као испуњење својих нада дуго изјављује да очекује Спаситељев долазак. Сада ће велики варалица учинити да све изгледа као да је Христос заиста дошао. Сотона ће се у различитим крајевима на Земљи показивати међу људима као величанствено биће блиставог сјаја, по изгледу слично Божјему Сину кога

Јован описује у Откривењу (Откривење 1,13-15). Слава која га окружује надмашиваће све што су очи смртника до тада виделе. Победоносни поклици одјекиваће ваздухом: »Христос је дошао! Христос је дошао!« Људи ће падати ничице пред њим, исказујући му тако своје обожавање, док ће он подизати своје руке да их благослови, као што је Христос благосиљао своје ученике док је био на Земљи. Његов глас биће мек и пригушен, али врло мелодичан. Нежним речима, пуним саучешћа, објашњаваће људима неке узвишене небеске истине које је и Спаситељ објашњавао; лечиће болести међу људима, а онда ће и даље се представљајући као Христос, тврдити да је преместио дан одмора са Суботе на недељу, и заповедиће свима да светкују дан који је он благословио. Изјавиће да они који упорно светкују седми дан, обешћашћују његово име одбијајући да слушају његове анђеле које им је слао да их обасјају истином. Биће то силна, скоро ненадмашна обмана. Слично Самарјанима које је преварио Симон маг, мноштво, од најмањег до највећег, послушаће његове обмане и говорити: Ово је »велика сила Божја! (Дела 8,10)

Међутим, припадници Божјег народа неће бити заведени. Учења овог лажног Христа неће бити у складу с Библијом. Његови благослови упућени су обожаваоцима звери и иконе њезине, истој оној групи за коју Библија тврди да ће осетити непомешани Божји гнев.

Сотони, осим тога, неће бити дозвољено да подражава начин Христовог доласка. Спаситељ је опоменуо своје следбенике на преваре у том смислу, и јасно прорекао начин свог другог доласка. »Јер ће изићи лажни христоси и лажни пророци, и показаће знаке велике и чудеса, да би преварили, ако буде могуће, и изабране... Ако вам, дакле, реку: ево га у пустињи, не излазите, ево га у собама, не верујте. Јер као што муња излази од истока и показује се до запада, такав ће бити и долазак Сина човечијег.« (Матеј 24,24-27. 31; 25,31; Откривење 1,7; 1. Солуњанима 4,16.17) Овај долазак, према томе, нико неће моћи да подражава. Он ће бити видљив свима – гледаће га цео свет.

Само они који су марљиво проучавали Писма и који су стекли љубав према истини биће заштићени од ове снажне обмане која ће заробити свет. Сведочење Библије помоћи ће им да препознају прерушеног варалицу. За све људе наступиће време про-

бе. Решетање, изазвано овим кушањем, показаће ко су истински хришћани. Да ли су припадници Божјег народа већ сада тако чврсто утемељени на Његовој Речи да се неће повести ни за сведочењем својих чула? Хоће ли се, у таквој кризи, држати Библије и само Библије? сотона ће их, ако буде могуће, спречити да се припреме да опстану у онај дан. Он ће деловати с циљем да им закрчи пут, да их ухвати у мрежу земаљског блага, да их наведе да прихвате тешке, заморне одговорности, да своје срце преоптерете бригама овога света и да их дан проба изненади као лупеж.

Пошто ће декрет који ће различити хришћански владари изда-ти против оних који држе Божје заповести, ускратити овим људима заштиту власти и предати их у руке онима који желе њихово уништење, припадници Божјег народа напустиће градове и села и окупити се као групе на најусамљенијим и најзабаченијим местима. Многи ће наћи уточиште у планинским областима. Као и хришћани из пијемонтских долина, они ће од високих предела на Земљи учинити своја светилишта и захваљивати Богу на »уточишту на стенама«. (Исаија 33,16) Међутим, многи припадници свих народа и свих класа, поштовани и презрени, богати и сиромашни, бели и црни, биће бачени у најнеправедније и најсуровије окове. Божји изабраници ће проводити тешке дане, везани у ланце, иза затворских решетака, осуђени да буду убијени, неки препуштени да умру од глади у мрачним, одвратним тамницама. Ниједно људско ухо неће бити спремно да чује њихове вапаје; ниједна људска рука готова да им пружи помоћ.

Хоће ли Господ заборавити свој народ у овом тешком часу? Да ли је заборавио верног Ноја, када је својим судовима походио прет-потопни свет? Да ли је заборавио Лота, када је огањ падао с неба да затре градове у равници? Да ли је заборавио Јосифа окруженог идолопоклоницима у Египту? Да ли је заборавио Илију, када му је Језавеља запретила заклетвом да ће поделити судбину Валових пророка? Да ли је заборавио Јеремију у мрачној и одвратној јами његове тамнице? Да ли је заборавио тројицу младића у распаљеној пећи? Или Данила у јами лавовској?

»Али Сион рече: остави ме Господ, заборави ме Господ. Може ли жена заборавити пород свој, да се не смиљује на чедо утробе своје? А да би га и заборавила, Ја нећу заборавити тебе! Гле, на

длановима сам те изрезао.« (Исаија 49,14-16) Господ над војскама каже: »Јер ко тиче у вас, тиче у зеницу ока Његова!« (Захарија 2,8)

Иако их непријатељи могу затворити у тамницу, тамнички зидови не могу прекинути везу између њихове душе и Христа. Онај који види све њихове слабости, који је упознат са сваком њиховом невољом, стоји изнад свих земаљских сила; анђели ће долазити к њима у њихове усамљеничке ћелије, доносећи светлост и мир са Неба. Затвор може изгледати као палата, јер у њему бораве богати вером, мрачни зидови могу бити обасјани небеском светлошћу као у време када су се Павле и Сила молили и певали поноћну хвалу у тамници у Филиби.

Божји судови походиће оне који покушавају да тлаче и уништавају Његов народ. Његово бескрајно стрпљење према безаконцима као да је осмелило људе да преступају Његов закон, али њихова казна тиме неће бити ништа мање извесна и страшна, иако је тако дуго одлагана. »Јер ће Господ устати као на гори Ферасиму, разгневиће се као у долу гаваонском, да учини дело своје, необично дело своје, да доврши посао свој, необични посао свој.« (Исаија 28,21) За нашег милостивог Бога дело кажњавања је необично дело. »Тако био ја жив, говори Господ, Господ, није Ми мило да умре безбожник.« (Језекиљ 33,11) Господ је »милостив, жалостив, спор на гнев, и обилан милосрђем и истином... опрашта безакоња и неправде и грехе«. Ипак, »никако не правда кривца«. »Бог милостив, жалостив, спор на гнев и обилан милосрђем и истином... који не правда кривога.« (Наум 1,3; 2. Мојсијева 34,6.7) Он ће страшним праведним казнама одбранили ауторитет свог погаженог Закона. Оштрина казне која чека преступника може се оценити и према Господњем оклевању да је изврши. Народ с којим је имао толико стрпљења, и кога неће ударити све док се на Његовом рачуну не напуни мера његовог безакоња, коначно ће попити чашу божанског гнева непомешаног с милошћу.

Када Христос буде завршио своју посредничку службу у небеском Светилишту, непомешани гнев, којим је забрањено онима који се клањају звери, њеној икони и примају њен жиг (Откривење 14,9) биће изливен. Зла, изливена на Египат, у време Божје припреме да избави Израил, била су слична оним још страшнијим и свеобухватнијим која ће се излити на свет непосредно пре

коначног избављења Божјег народа. Писац Откривења, описујући ова страшна зла, овако говори: »И посташе ране зле и љуте на људима који имају жиг зверин и који се клањају икони њезиној.« И море »поста као крв у мртваца и свака душа жива умре у мору«. »И трећи анђеолоз изли чашу своју на реке и на изворе водене, и поста крв.« Иако су ове казне заиста страшне, Божја праведност је потпуно схватљива. Божји анђеолоз објављује: »Праведан си Господе, који јеси и који беше, и свет, што си ово судио, јер пролише крв светих и пророка, и крв си им дао да пију, јер су заслужили.« (Откривење 16,2-6) Осуђујући припаднике Божјег народа на смрт, они су навукли на себе кривицу за њихову крв, односно као да су је сами својим рукама пролили. Христос је на исти начин Јевреје свога времена прогласио кривима за крв светих људи која је била проливена све од Авељевог времена, јер су били надахнути истим духом као и убице пророка.

Сунце је у злу које следи, добило снагу »да жеже људе огњем. И опалише се људи од велике врућине« (Откривење 16,8.9) Пророци овако описују стање на Земљи у то страшно време: »Опусте поље, тужи земља, јер је потрвено жито.« »Сва дрвета пољска посахнуше, јер нестало радости међу синовима људским.« »Семе иструну под грудима својим, пуста су житнице.« »Како уздише стока, како су се смела говеда, јер немају паше... усахнуше потоци водени, и огањ сажеже паше у пустињи.« »И песме ће црквене бити ридање у онај дан, говори Господ, биће мноштво мртвих телеса, која ће се свуда ћутећи побацати.« (Јоило 1,10-12. 17-20; Амос 8,3)

Ова зла нису свеопшта, јер би становници Земље били потпуно истребљени. Међутим, ипак ће бити најстрашнија од свих која су икада задесила смртне људе. Сви судови над људима, пре завршетка времена милости, били су помешани с милошћу. Христово посредничка крв штитила је грешнике од пуне мере казне за њихове кривице, али гнев непомешан с милошћу биће изливен на суду.

Многи ће у тај дан пожелети заштиту Божје милости коју су тако друго презирали. »Гле, иду дани, говори Господ Господ, када ћу пустити глад на земљу, не глад хлеба ни жеђ воде, него слушања речи Господњих. И потуцаће се од мора до мора, и од севера

до истока трчаће тражећи реч Господњу и неће је наћи.» (Амос 8,11.12)

Ни припадници Божјег народа неће бити ослобођени патњи, али иако прогоњени и зостављани, иако ће трпети оскудицу и страдати због несташице хране, неће бити препуштени пропасти. Онај исти Бог који се постарао за Илију, неће запоставити ниједно од своје пожртвовне деце. Онај који броји сваку влас на њиховој глави постараће се за њих, и у време глади биће нахрањени. Док безаконици буду умирали од глади и болести, анђели ће штитити праведне и задовољавати њихове потребе. Ономе који »ходи праведно« упућено је обећање: »Хлеб ће му се давати, воде му се неће премицати!« »Сиромаше и убоге који траже воде а ње нема, којима се језик осушио од жеђи, њих ћу услышати Ја Господ, Ја Бог Израилев нећу их оставити!« (Исаија 33,15.16; 41,17)

»Јер смоква неће цвати, нити ће бити рода на лози виновој; род ће маслинов преварити, и њиве неће дати хране, оваца ће нестати из тора, и говеда неће бити у обору, али ћу се ја радовати у Господу, веселићу се у Господу спасења својега.« (Авакум 3,17.18)

»Господ је чувар твој, Господ је сен твој, он ти је с десне стране. Дању те неће сунце убити, ни месец ноћу. Господ ће те сачувати од свакога зла, сачуваће душу твоју Господ.« (Псалам 121,5-7) »Он ће те избавити од замке птичарева, и од љугога помора; перјем својим осениће те, и под крилима његовим заклонићеш се; истина је Његова штит и ограда. Нећеш се бојати страхоте ноћне, стреле која лети дању, помора, који иде по мраку, болести, која у подне мори. Пашће поред тебе тисућа, и десет тисућа с десне стране теби, а тебе се неће дотаћи. Само ћеш гледати очима својим, и видећеш плату безбожницима. Јер си ти, Господе, поуздање моје. Вишњег си изабрао себи за уточиште. Неће те зло задесити и ударац неће досегнути до колибе твоје!« (Псалам 91,3-10)

Ипак, људском оку чиниће се да ће припадници Божјег народа ускоро морати да своје сведочанство запечате крвљу као што су то чинили мученици пре њих. Они сами почеће да се плаше да их је Господ оставио да падну од руке њихових непријатеља. То ће бити време ужасног душевног страха. И дању и ноћу викаће Господу за избављење. Безаконици ће ликовати и чуће се подругливи гласови: »Где је сада ваша вера? Зашто вас Господ не избави

из наших руку ако сте заиста Његов народ?» Међутим, чекаоци ће се сетити високих свештеника и главара како подругљиво довикују Исусу који умире на голготском крсту: »Другима поможе, а себи не може помоћи! Ако је цар Израилев нека сиђе с крста па ћемо га веровати.« (Матеј 27,42) Као Јаков, сви се боре са Господом! Њихова лица показују трагове њихове унутрашње борбе. Бледило обузима свако лице. Али, они не престају да упућују своје искрене молитве.

Када би људи могли да добију небеску способност гледања, видели би чете силних анђела који стоје око оних који су одржали реч трпљења Христова. Нежно и са саучешћем, анђели посматрају њихову невољу и слушају њихове молитве. Они чекају реч свога Заповедника да их избаве из опасности. Међутим, мораће нешто дуже да чекају. Припадници Божјег народа морају да попију чашу невоља и да се крсте крштењем страдања. Управо ово одлагање, иако болно за њих, представља најбољи одговор на њихове молбе. Док се труде да стрпљиво чекају Господа да почне да делује, показују веру и наду и стрпљење, особине које су им недостајале у њиховом верском искуству. Међутим, изабраних ради скратиће се ово време велике невоље. »А камоли Бог неће одбранили изабраних својих који га моле дан и ноћ? Кажем вам да ће их одбранили брзо.« (Лука 18,7.8) Крај ће доћи много брже него што људи очекују. Пшеница ће бити прикупљена и повезана у снопове да се одвезе у Божју житницу; а кукољ ће бити везан у снопље да буде препуштен огњу уништења.

Небески стражари, верни повереној дужности, настављају да стражаре. Иако је општим декретом било означено време када треба да буду побијени они који држе Божје заповести, њихови непријатељи у неким случајевима желели би да им одузму живот и пре одређеног времена. Међутим, нико није могао да прође поред моћних чувара који брину о свакој верној души. Неки ће бити нападнути за време изласка из градова и села, али мачеви подигнути против њих ломиле се и падати немоћни као сламке. Друге ће одбранили анђели у облику ратника.

Бог је током свих времена деловао преко светих анђела и помагао своје народу и избављао га. Небеска бића живо су учествовала

у људском животу и пословима. Анђели су се појављивали у одећи која је блистала као муња, или су долазили одевени у обично путничко рухо. Анђели су пред Божје слуге излазили у облику људи. Одмарали су се у току подневних сати под храстовима као да су уморни. Прихватили су гостопримство у људским домовима. Служили су као водичи путницима које је затекла ноћ. Својим рукама, палили су вагру на олтару. Отварали су тамничка врата и ослобађали Божје слуге. Одевени у небеску одећу, дошли су да одвале камен са Спаситељевог гроба.

Анђели су често у људском облику присуствовали скуповима праведних, али посећивали су и скупове безаконика, као што су долазили у Содом да начине извештај о његовим становницима, и да утврде да ли су прекорачили границе Божјег стрпљења. Господ воли да чини милост, и због неколицине оних који Му стварно служе, обуздава катастрофе и продужава спокојство мноштву. Како је мало оних који греше против Бога који знају да су за свој живот дужни оном малом броју верних које су уживали да исмевају и глаче?

Иако владари овог света тога нису свесни, много пута на њиховим скуповима анђели су наступали као говорници. Људске очи су их гледале, људске уши слушале њихове позиве, људске усне устајале против њихових предлога и исмејавале њихове савете, људске руке су их вређале и злостављале. Ови небески весници у скупштинским дворанама и судницама показивали су богато познавање људске историје, они су боље заступали потлачене него њихови најспособнији и најречитији заступници. Они су осујетили многе намере и зауставили зла која би веома оштетили Божје дело и изазвала велике патње Божјег народа. У време опасности и невоље »анђели Господњи станом стоје око оних који се Њега боје и избављају их«. (Псалам 34,7)

Божји народ са искреном чежњом, очекује знак доласка свога Цара. Када стражари буду чули питање: »Стражару, шта би ноћас? Стражару, шта би ноћас?«, одговор ће одлучно гласити: »Доћи ће јутро, али и ноћ!« (Исаија 21,11.12) На облацима изнад планинских врхова већ блиста светлост. Ускоро ће се показати Његова слава. Сунце правде већ се спрема да засија пуном снагом. И јутро

и ноћ су пред вратима – рађање бескрајног дана за праведне, и сутон вечне ноћи за безаконике.

Док они који се боре шаљу своје молитве Богу, вео који их раздваја од невидљивога света као да је већ потпуно уклоњен. Небеса блистају зором вечнога дана, и као мелодија анђеоских песама до ушију допиру речи: »Останите верни својој заклетви! Помоћ долази!« Христос, свемоћни Победник, подиже пред својим уморним борцима круну бесмртне славе, а са отворених врата Неба одзвања Његов глас: »Гле, Ја сам с вама! Не бојте се! Знам све ваше жалости, носио сам ваше туге. Ви се не борите с непознатим непријатељима! Ја сам водио битку уместо вас и у Моје име постали сте и више него победници!«

Спаситељ ће нам послати помоћ управо у тренутку када је најпотребнија. Његове стопе утабале су пут према Небу. Сваки трн који је ранио нашу ногу ранио је и Његову. Сваки крст који смо били позвани да носимо, Он је понео пре нас. Господ дозвољава сукобе да би нам душу припремио за мир. Време велике невоље је тешко доба за Божји народ, али то је и време у коме сваки искрени верник треба да подигне свој поглед, да вером угледа дугу обећања која се надвија над њим.

»Тако они које искупи Господ нека се врате и дођу у Сион певајући, и весеље вечно нека буде над главом њиховом; радост и весеље нека задобију, а жалост и уздисање нека беже. Ја, ја сам Утешитељ ваш; ко си ти да се бојиш човека смртнога и сина човечијега који је као трава? И заборавио си Бога, творца својега... и једнако се бојиш сваки дан гнева онога који те притешњује када се спрема да затире? А где је гнев онога који притешњује? Брзо ће се опростити сужањ, неће умрети у јама, нити ће бити без хлеба. Јер сам Ја Господ Бог твој, који раскидам море, да валови његови буче; Господ над војскама име Ми је! Ја ти метнух у уста речи своје и сеном руке своје заклоних те.« (Исаија 51,11-16)

»Зато, чуј ово невољни и пијани, али не од вина! Овако вели Господ твој, Господ и Бог твој, који брани свој народ: ево узимам из твоје руке чашу страшну, талог у чаши гнева својега нећеш више пити! Него ћу је дати у руке онима који те муче, који говорише души твојој: сагни се да пређемо, и ти си подметао леђа своја да буду као земља и као улица онима који прелазе.« (Исаија 51,21-23)

Божје око, гледајући кроз векове, усмерено је на кризе кроз које ће морати да прођу припадници Његовог народа када се земаљске силе буду сврстале против њих. Као и заробљеници или изгнаници, они ће бити у страху од смрти, од глади или од насиља. Али Светац Израиљев, који је разделио Црвено море пред својим народом, показаће своју моћну силу и избавити их из ропства. »Ти ћеш Ми бити благо, вели Господ над војскама, у онај дан када ја ушчиним, и бићу им милостив као што је отац милостив своје сину који му служи.« (Малахија 3,17) Када би крв Христових верних сведока била проливена у том тренутку, она не би, као крв мученика, била слична семену посејаном да донесе жетву за Господа. Њихова верност не би била сведочанство којим би други прихватили истину, јер су упорна срца одбила таласе милости да се више никада не врате. Када би праведни сада били остављени да падну као плен својих непријатеља, била би то победа кнеза таме. Псалмиста каже: »Јер би ме сакрио у колиби својој у зло доба, склонио би ме под кровом шатора својега, на камену гору попео би ме!« (Псалам 27,5) Христос је рекао: »Хајде, народе Мој, уђи у клети своје, и закључај врата своја за собом, прикриј се за час, докле прође гнев. Јер, гле, Господ излази из места својега да походи становнике земаљске за безакоње њихово.« (Исаија 26,20.21) Славно ће бити избављење оних који су стрпљиво чекали Његов долазак и чија су имена записана у Књизи живота.

БОЖЈИ НАРОД ИЗБАВЉЕН

Када онима који држе Божји закон, буде ускраћена заштита људских закон, тада ће у разним земљама истовремено бити организован покрет за њихово уништење. Када се време одређено у прогласу буде приближило, људи ће се договорити да истребе омрзнуту секту. Одлучиће да јој преко ноћи задају одлучујући ударац којим ће коначно и потпуно бити ућуткан глас раздора и прекора.

Припадници Божјег народа – једни у тамничким ћелијама, а други сакривени у усамљеним уточиштима у шумама и планинама - и даље се моле за божанску заштиту, док се на све стране чете наоружаних људи, подстицане гомилама злих анђела, припремају за своје смртоносно дело. Бог Израиљев умешаће се у тренутку највеће опасности да ослободи свој изабрани народ. Господ је рекао: »Певаћете као ноћу уочи празника, и веселићете се од срца као онај који иде... на гору Господњу, к стени Израиљевој. И Господ ће пустити да се чује слава гласа његова, и показаће како маше руком својом с љутим гневом и пламеном огњеним који прождире, с расапом и са силним даждом и градом.« (Исаија 30,29.30)

Уз победоносне узвике, исмејавање и клетве, гомиле злих људи управо се спремају да скоче на свој плен, када се изненада густа тама, гушћа од тамне ноћи, спушта на земљу. Одмах се појављује дуга, која блиста славом с Божјег престола, премошћује небо као да се надвија над сваком групом на молитви. Гневно мноштво изненада се зауставља. Презриви узвици више се не

чују. Сви заборављају жртве свога убилачког гнева. Са страшним предосећањем гледају симбол Божјег завета и желе да буду заштићени од његовог блиставог сјаја.

Припадници Божјег народа чују глас, јасан и мелодичан, који их позива: »Погледајте горе!« Подигавши очи према небу, виде дугу обећања. Црни, претећи облаци, који прекривају небески свод, сада се растављају и они, као некада Стефан, управљају поглед према Небу и виде славу Божју и Сина човечјега како седи на свом престолу. На Његовој божанској појави распознају знаке Његовог понижења, са Његових усана чују молбу упућену Оцу и светим анђелима: »Оче, хоћу да и они које си ми дао буду са Мног где сам Ја!« (Јован 17,24) Поново се чује глас, мелодичан и победоносан, како говори: »Они долазе! Они долазе! Свети, безазлени, чисти! Одржали су реч трпљења Мојега; ходиће међу анђелима!« Бледе, уздрхтале усне оних који су одржали веру понављају узвик победе.

Управо је поноћ када Бог открива своју силу којом ће ослободити свој народ. Сунце се појављује у свом пуном сјају. Знаци и чуда смењују се великом брзином. Безаконици са ужасом и запрепашћењем гледају приказ, док праведници у свечаној радости посматрају знаке свога ослобођења. Изгледа да је све у природи изван свог природног тока. Потоци престају да теку. Тамни, тешки облаци се навлаче и сударају један са другим. Међутим усред натмурених небеса налази се мали празан простор неописиве славе, одакле одјекује Божји глас као глас многих вода, говорећи: »Сврши се!« (Откривење 16,17)

Тај глас потреса небеса и Земљу. Осећа се и снажан земљотрес, »велико тресење земље, каквога никада не би откако је људи на земљи, толико тресење, тако велико«. (Откривење 16,1.18) Изгледа као да се небески свод отвара и затвара. Слава с Божјег престола просијава кроз отвор. Планине се љуљају као трска на ветру, а одваљене стене падају на све стране. Чује се хука олује која се приближава. Море постаје све бешње. Одјекује и урлик страшног олујног ветра сличан гласу демона у некој рушилачкој мисији. Цела земља, слично морским таласима, подиже се и спушта. Њена површина пуца. Као да попуштају и сами темељи. Планински ланци тону. Настањена острва нестају. Морске луке, сличне Содо-

му по својој покварености, падају као жртва разбеснелих таласа. »Вавилон велики спомену се пред Богом, да му да чашу вина љутога гнева својега.« Велика зрна леденог града, великог »као глава«, обављају своје рушилачко дело (Откривење 16,19,21). Оборени су и најпоноснији градови на Земљи. Господске палате, на које су велики људи света трошили своје богатство да би прославили себе, руше се у прах пред њиховим очима. Тамнички зидови се распадају, и припадници Божјег народа, који су због своје вере тамновали међу њима у оковима, сада су слободни.

Гробови се отварају, и »многи од оних што спавају у праху земаљскоме пробудиће се, једни на живот вечни, а други на срамоту и прекор вечни«. (Данило 12,2) Сви који су умрли верујући у вест трећег анђела устају прослављени из гробова да чују Божји завет мира са онима који су држали Његов закон. »И они који га прободоше« (Откривење 1,7), они који су се ругали Христовим самртним мукама и исмејавали га, најбезобзирнији противници Његове истине и Његовог народа, устају да Га виде у свој Његовој слави, да гледају како они који су били верни и послушни примају част.

Густи облаци и даље прекривају небо, али с времена на време Сунце се, слично Господњем осветничком оку, ипак пробија кроз њих. Заслепљујуће муње парају небо, обавијајући целу земљу пламеним огртачем. Изнад неподношљиве тутњаве олује, гласови, тајанствени и страшни, објављују судбину безаконика. Изговорене речи не могу сви да разумеју, али лажни учитељи, ипак их јасно схватају. Они који су само пре кратког времена били тако безбрижни, тако хвалисави и пркосни, тако необуздани у својој суровости према припадницима Божјег народа који држе Божје заповести, сада су пренеражени и дрхте од страха. Њихови јауци чују се упркос хучању елемената. Демони признају Христово божанство и дрхте пред Његовом моћи, док људи траже милост и престрављени падају у прах.

Стари пророк је рекао, док је у светом виђењу посматрао Божји велики дан: »Ридајте, јер је близу дан Господњи, доћи ће као пустош од Свемогућега.« (Исаија 13,6) »Уђи у стену, и сакриј се у прах од страха Господњег и од славе величанства његова. Понесите очи човечије понизиће се, и висина људска угнуће се, а Господ ће сам

бити узвишен у онај дан. Јер ће доћи дан Господа над војскама на све охоло и поносите и на свакога који се подиже, те ће бити пониже-ни.« »Тада ће бацити човек идоле своје сребрне и идоле своје златне, које начини себи да им се клања, кртицама и слепим мишевима. Улазећи у раселине камене и у пећине камене од страха Господњег а и од славе величанства његова, када устане да потре земљу.« (Исаија 2,10-12. 20.21)

Кроз пукотину у облацима блиста звезда чији је сјај четвороструко повећан у односу на таму. Она улива наду и радост вернима, али и строгост и гнев преступницима Божјег закона. Они који су све жртвовали за Христа сада су сигурни, сакривени као да се налазе у окриљу Господњег шатора. Они су били окушани, и пред светом и пред противницима истине, и показали своју верност Ономе који је умро за њих. Чудесна промена догодила се у онима који су сачували своју честитост у тренутку када су се суочавали са смрћу. Изненада су били ослобођени мрачне и страшне тираније људи претворених у демоне. Њихова лица, све донедавно бледа, забринута и исцрпљена, сада су озарена дивљењем, вером и љубављу. Њихови гласови се подижу у победничкој песми: »Бог нам је уточиште и сила, помоћник који се у невољама брзо налази. Зато се нећемо бојати да би се и земља преместила и горе се превалиле у срце морима. Нека бучи и кипи вода њихова, нека се планине тресе од вала њихових!« (Псалам 46,1-3)

Док се ове речи пуне светог поверења уздижу Богу, облаци се повлаче и звездано небо постоје видно, неизрециво лепо насупрот црном и гневном своду са обе његове стране. Слава небеског града блиста с његових широм отворених врата. И онда се према небу оцртава рука која држи две састављене плоче. Пророк каже: »Небеса огласише правду Његову, јер је тај судија Бог!« (Псалам 50,6) Свети Закон, израз Божје праведности, који је усред грмљавине громава и пламена био проглашен са Синаја као човеков водич у животу, сада се поново објављује људима као правило по коме ће им бити суђено. Рука отвара плоче, тако да се виде прописи Декалога као да су написани огњеним пером. Речи су тако јасне да их сви могу прочитати. Сећања се буде, тама сујеверја и јереси губи се из сваког ума и Божјих десет речи, тако кратких, схватљи-

вих и ауторитативних, појављују се на видiku свим становницима Земље.

Ужас и очајање оних који су газили Божје свете захтеве, није могуће описати. Господ им је дао свој свети Закон, требало је зато да свој карактер упореде с њиме, да схвате своје недостатке док још имају прилике за покајање и реформу, али су они у жељи да осигурају наклоност света, одбацили његове прописе и позивали и друге да их крше. Покушали су да натерају и Божји народ да крши Његов дан одмора. Сада су осуђени по истом Закону који су презирали. С неумољивом јасноћом схватају да немају изговора. Сами су изабрали коме ће служити и коме ће се клањати. »Тада ћете се вратити и видећете разлику између праведника и безбожника, између онога који служи Богу и онога који му не служи.« (Малахија 3,18)

Непријатељи Божјег закона, од проповедника до последњег верника, стичу сада нови појам о истини и дужности. Прекасно увиђају да је дан одмора по четвртој заповести печат живог Бога. Прекасно увиђају праву природу лажног дана одмора и пешчаног тла на коме су зидали. Касно увиђају да су се борили против самога Бога. Верски учитељи водили су душе у пропаст, говорећи да их воде према рајским вратима. Све до дана коначног обрачуна људи неће успевати да схвате како је велика одговорност оних који обављају свету службу и какве су страшне последице њихове неверности. Тек у вечности моћи ћемо правилно да проценимо шта значи губитак једне душе. Страшна ће бити судбина онога коме ће Бог казати: »Иди од Мене, зли и лењиви слуго!«

Са Неба се чује Божји глас, који објављује дан и час Исусовог доласка, који проглашава вечни завет са својим народом. Његове речи одјекују Земљом као тутњава најснажније грмљавине. Припадници Божјег Израиља стоје и слушају, очију управљених према небу. Њихова лица обасјана су Његовом славом, блистају као Мојсијево лице после повратка са Синаја. Безаконици нису у стању да их гледају. Када над онима који су прославили Бога светкујући Његов дан одмора, буде изречен благослов, зачуће се снажан узвик победе.

Ускоро се на истоку појављује мали црни облак, упола мањи од човекове шаке. То је облак који окружује Спаситеља и који

издалека изгледа као да је окружен тамом. Припадници Божјег народа знају да је то знак Сина човечијега. У свечаној тишини посматрају како се приближава Земљи, како постаје све светлији и све славнији, док се коначно не претвори у велики бели облак, чија је основа као огањ који прождире, док изнад њега лебди дуга завета. Исус долази као моћни победник. Сада више није »Човек бола«, који треба да испије горку чашу срамоте и мука, већ долази као Победник над Небом и Земљом, да суди и живима и мртвима. Долази као »Веран и истинит« који »суди по правди и војује«. »И војске небеске иђаху за Њиме!« (Откривење 19,11.14) Свети анђели с песмама небеских мелодија као непрегледно, небројено мноштво, прате Га на том путу. Небески свод изгледа као да је испуњен блиставим бићима »десет тисућа пута десет тисућа, и тисућа тисућа«. Ниједно људско перо није у стању да опише овај призор; ниједан смртни ум није способан да схвати његову величанственост. »Слава Његова покри небеса, и земља се напуни хвале Његове. Светлост Му беше као сунце.« (Авакум 3,3.4) Пошто овај живи облак прилази све ближе, свако око препознаје Кнеза живота. Никаква трнова круна не рађава свету главу, већ дијадема славе почива на Његовом светом челу. Његово сјајно лице надмашује блиставило подневног Сунца. »И имаше на хаљини и на стегну својему име написано: Цар над царевима и господар над господарима.« (Откривење 19,16)

У Његовој присутности »у свих се лица променила и побледела«, док оне који су одбацили Божју милост захвата ужас вечног очајања. »Срце се растопи, колена ударају једно о друго... и лица су свима поцрнела.« (Јеремија 30,6; Наум 2,10) Праведни такође узвикују дрхтавим гласом: »Ко може опстати?« Анђеоска песма је умукнула, и настаје време ужасне тишине. Сада се чује Исусов глас, који говори: »Доста ти је моја благодат!« Лица праведних постају озарена, радост испуњава свако срце, а анђели подижу глас и поново започињу песму приближавајући се Земљи.

Цар над царевима спушта се на облаку, окружен разбукталим огњем. Небеса се савијају као књига, Земља дрхти пред Њим, а свака планина и свако острво покрећу се са свога места. »Иде Бог наш и не мучи, пред Њим је огањ који прождире, око Њега је бура

велика. Дозива Небо озго и Земљу, да суди народу својему!» (Псалм 50,3.4)

»И цареви земаљски и бољари и богати и војводе и силни и сваки роб и сваки слободњак, сакрише се по пећинама и по камењацима горским, и говорише горама и камењу: падните на нас, и сакријте нас од лица Онога што седи на престолу и од гнева Јагњетова, јер дође велики дан гнева Његова и ко може опстати?» (Откривење 6,15-17)

Подругљиво исмевање је престало. Лажљиве усне приморане су да ућуте. Умукла је звука оружја, бука битке, вика ратника који се боре »одеће у крв уваљане«. (Исаија 9,5) Ништа се више не чује осим молитве гласа плакања и нарицања. Са усана које су све донедавно изговарале само речи поруге, отима се узвик: »Јер дође велики дан гнева Његова и ко може опстати?« Безаконици се моле да буду покопани лавином горских стена, да не би гледали лице Онога кога су презрели и одбацили.

Они добро познају тај глас, који продире све до ушију мртвих. Колико пута су их Његове благе, нежне речи позивале на покајање. Колико пута су их препознали у дирљивим позивима пријатеља, брата, Откупитеља? Онима који су одбацили Његову благодат ништа не изражава такву осуду, ништа тако не оптужује као тај глас који их је тако дуго преклињао: »Вратите се, вратите се са злих путова својих, јер зашто да мрете!« (Језекиљ 33,11) О, када би бар њих био глас неког незнанца! Исус каже: »Што звах, али не хтесте, пружах руку своју, али нико не мари! Него одбацисте сваки савет Мој, и укора Мојега не хтесте примити!« (Приче 1,24.25) Тај глас буди успомене које би најрадије заборавили – сећања на презрене опомене, одбачене позиве, занемарене предности.

Присутни су и они који су се ругали Христу у време Његовог понижења. С неодољивом снагом враћају им се у сећање Паћеникове речи када је, после питања поглавару свештеничког, свечано изјавио: »Одселе ћете видети сина човечијега где седи с десне стране силе и иде на облацима небеским!« (Матеј 26,64) Сада Га гледају у Његовој слави, али тек треба да Га виде како седи с десне стране Величине.

Они који су се ругали Његовом тврђењу да је Божји Син, сада су остали без речи. Ту је охоли Ирод који се подсмевао Његовој

владарској титули и наредио војницима, да Га из подсмеха крунишу као цара. Ту су и они исти људи који су својим безбожним рукама ставили на Његово тело пурпурни плашт, на Његово свето чело трнову круну, и у Његове руке, које се нису опирале, лажну владарску палицу; који су, клањајући се пред Њиме, изговарали богохулне речи. Људи који су ударили и плували Кнеза живота, сада избегавају Његов продорни поглед и покушавају да побегну од надмоћне славе Његовог присуства. Они који су његове ноге и руке приковали клинцима, војници који су прободли копљем његова ребра, гледају ожиљке с ужасом и жаљењем.

Свештеници и главари са ужасном јасноћом сећају се збивања на Голготи. Уздрхтали од ужаса сећају се како су, са сотонским уживањем махали главом и узвикивали: »Другима поможе, а себи не може помоћи. Ако је цар Израиљев, нека сиђе сад с крста, па ћемо га веровати! Он се уздао у Бога; нека Му сада помогне ако Му је по вољи, јер говораше: Ја сам Син Божји!« (Матеј 27,42.43)

Живо се сећају и Спаситељеве приче о виноградарима који су одбили да своме господару дају родове винограда, који су злостављали његове слуге и убили његовог сина. Сећају се и осуде који су сами изговорили: да ће господар винограда »злочинце злом смрћу поморити!« У греху и казни ових неверних људи свештеници и главари виде себе, своје понашање и своју праведну судбину. И из његових уста одјекује глас самртне агоније. Гласније него узвик »Распни га! Распни га«, који је одјекивао јерусалимским улицама, сада се разлеже очајнички вапај: »Он је Божји Син! Он је истински Месија!« Покушавају да побегну из близине Цара над царевима. Узалудно покушавају да се сакрију у дубоким раселинама у земљи, насталих деловањем поремећених природних елемената.

У животу свих људи који су одбацили истину постоје тренуци када се савест буди, када се у сећање враћају мучне успомене из живота проведеног у лицемерству и када се душа грчи пред навалом узалудног жаљења. Међутим, шта могу представљати ти тренуци у поређењу са грижом савести онога дана када »као пустош дође чега се бојите«, када »погибао ваша као олуја дође«? (Приче 1,27) Они који су желели да униште Христа и Његов верни народ сада су постали сведоци славе која почива на њима. У свом ужасу

слушају гласове светих који у радосној песми узвикују: »Ово је Бог наш, Њега чекасмо, и спашће нас!« (Исаија 25,9)

Усред колебања земље, севања муња и грмљавине громава, глас Божјега Сина позива заспале свете. Он гледа гробове праведних, и подижући руке према небу, узвикује: »Пробудите се, пробудите се, пробудите се ви који спавате у праху земаљскоме и устаните!« На по целој ширини Земљи, мртви ће чути Његов глас, и оживеће сви који Га буду чули. Цела Земља одјекиваће од корака неизмерног мноштва из сваког племена и колена и језика и народа. Из тамнице смрти они ће наћи излаз, одевени у бесмртну славу, узвикујући: »О, смрти, где ти је жалац? О, гробе, где ти је победа?« (1. Коринћанима 15,55; по енглеском оригиналу) Живи праведници и васкрсли свети сједињавају своје гласове у дугом, радосном гласу победе.

Сви они излазе из својих гробова истога стаса као када су ушли у њега. Адам, који стоји усред мноштва васкрслих, достојанственог је раста и величанствене грађе, само мало нижи од Божјег Сина. Упадљиво се разликује од људи каснијих нараштаја; и по томе се може запазити колико се људски род изродио. Међутим, сви устају у свежини и животној снази вечне младости. У почетку, човек је био створен по Божјем обличју, не само по карактеру, већ и по облику и изгледу. Грех је изопачио и скоро избрисао божанско обличје у човеку, али Христос је дошао да обнови оно што је било изгубљено. Он ће променити наше понижено тело и обликовати га према своме славном телу. Смртно, пропадљиво тело, лишено лепоте, некада понижено грехом, постаје савршено, лепо и бесмртно. Сви недостаци и мане остаће у гробу. С обновљеним правом на плодове дрвета живота у давно изгубљеном Едему, откупљени ће »узрости« (Малахија 4,2) до пуне висине људског рода у његовом првобитном стању. Последњи заостали трагови проклетства греха биће уклоњени, а Христови верни појавиће се у »лепоти Господа Бога нашега«, одражавајући савршени лик свога Господа својим умом, душом и телом. О, дивног ли откупљења, о коме смо тако дуго разговарали, коме смо се тако дуго надали, размишљали са жарким очекивањем, али које никада нисмо потпуно схватили!

Живи праведници преобразили су се »уједанпут, у тренућу ока«. На звук Божјега гласа, били су прослављени; сада су постали бесмртни и заједно са ускрслим светима узети у сусрет Господу на Небо. Анђели окупљају изабране Његове »од четири ветра, од краја земље до краја неба«. (Марко 13,27) Свети анђели предају малу децу у наручје њиховим мајкама. Пријатељи које је смрт тако дуго растављала, сада се сједињују да се никада више не растану, и с радосним песмама заједно се упућују према Божјем граду.

Са сваке стране кола од облака налазе се крила, а испод њих живи точкови, и када се кола покрену напред, точкови узвикују: »Свет!«, и крила покрећући се узвикују: »Свет!« и анђеоска пратња кличе: »Свет, свет, свет је Господ Бог Сведржитељ!« Док кола лете према Новом Јерусалиму, откупљени одушевљено кличу у тренутку: Алилуја.«

Пре него што ће ући у Божји град, Нови Јерусалим, Спаситељ својим следбеницима додељује знаке победе и симболе њиховог царског достојанства. Блистави редови постављени су у облику празног четвороугла око њиховог Цара, чији се лик својим величанством уздиже високо изнад светих и анђела, и чије лице блиста нежном љубављу према свима. У безбројном мноштву откупљених сваки поглед усмерен је према Њему, свако око посматра славу Онога »који беше нагрђен у лицу мимо свакога човека и у стасу мимо синове човечје«. (Исаија 52,14) Исус својом десном руком ставља круну славе на главу сваког победника. За свакога је припремио круну која носи његово »ново име« (Откривење 2,17), и натпис: »Свет Господу!« Свака рука добија победничку палмову грану и сјајну харфу. А када анђео заповедник да знак, свака рука почиње вешто да пребира по жицама на харфи изводећи богатим, мелодичним тоновима пријатну музику. Неизрецива радост испуњава свако срце, и сваки глас одјекује захвалном песмом: »Ономе који нас љуби и уми нас од греха наших крвљу својом; и учини нас царевима и свештеницима Богу и Оцу својему, томе слава и држава у век века! Амин!« (Откривење 1,5.6)

Пред откупљеним мноштвом је Свети град. Исус широм отвара бисерна врата народу који је одржао истину. И ту виде Божји рај, дом у коме је Адам боравио пре него што је погрешно. Тада

се чује глас, лепши од сваке музике која је икада допрла до ушију смртника, како говори: »Ваша борба је завршена!« »Уђите, благословени Оца Мојега, примите царство које вам је приправљено од постања света!«

Тако се испунила Спаситељева молитва коју је изговорио за своје ученике: »Хоћу да и они које си Ми дао буду са Мном где сам Ја!« »Без греха и без мане... праве пред славом својом у радости!« (Јуда 24) Христос представља своме Оцу оне које је откупио својом крвљу, говорећи: »Ево Мене и деце коју си Ми дао!« »Оне које си Ми дао, сачувах!« О, каквог неупоредивог чуда откупитељске љубави! О, каквог ли заноса када свемогући Отац, гледајући откупљене, угледа свој лик, када види да је уклоњен несклад изазван појавом греха, да је избрисано његово проклетство, и да је човечанско поново у складу с Богом!

Исус, с неизрецивом љубављу поздравља своје верне и прима их у радост њиховог Господара. Спаситељева радост је у томе што у свом царству славе види оне који су спасени Његовим мукама и Његовим понижењем. Откупљени ће учествовати у Његовој радости, када међу спасенима буду видели оне које су својим молитвама, својим радом и својим жртвама љубави задобили за Христа. Неизрецива радост испуниће њихово срце, док се буду окупљали око великог белог престола и када угледају оне које су задобили за Христа, када открију да су неки задобили друге, а други још многе, и да су сви заједно стигли у луку мира да своје круне положе пред Исусове ноге и да Га славе током бескрајних векова вечности.

И док откупљени буду добродошлицом дочекивани у Божјем граду, ваздухом ће се проламати радосни узвици прослављања Бога. Два Адама управо треба да се сретну! Божји Син испружених руку дочекује праоца нашег рода – биће које је Он створио, које је сагрешило против свога Створитеља, и због чијег греха Спаситељ носи ожиљке распећа. Када Адам препозна трагове страшних клинова, не пада на груди своме Господу, већ се понижно баца пред Његове ноге, узвикујући: »Достојно је, достојно је Јагње заклано!« Спаситељ га нежно подиже и позове да још једном погледа едемски дом из кога је тако дуго био прогоњен.

После изгнанства из Едема, Адамов живот на Земљи био је испуњен тугом. Сваки увели лист, свака жртвована животиња, свака мрља на прекрасном лицу природе, сваки недостатак у човековом карактеру, све га је подсећало на његов грех. Страшан је био бол изазван кајањем, док је гледао како се безакоње умножава, док је као одговор на своје опомене добијао приговоре да је лично узрок сваког греха. Стрпљиво и понизно подносио је скоро хиљаду година казну за свој преступ. Искрено се кајао због свога греха и ослањао на заслуге обећаног Спаситеља, па је и умро с надом у васкрсење. Божји Син је искупио човеков неуспех и пад; и сада, заслугом дела помирења, Адам се могао вратити на свој првобитни положај.

Понесен радошћу, посматра дрвеће у коме је некада уживао – оно исто дрвеће чије плодове је сакупљао у време своје безгрешности и радости. Види лозе које је својим рукама неговао, цвеће око кога се некада с љубављу старао. Његов ум прихвата стварност тог призора, он зна да је то заиста обновљени Едем, лепши него онда, када је био изагнан из њега. Спаситељ га позива да приђе дрвету живота, узима славни плод и даје му да једе. Адам се осврће око себе и види мноштво припадника своје откупљене породице у Божјем рају. Тада своју блиставу круну ставља пред Исусове ноге, баца Му се на груди и грли Откупитеља. Узима златну харфу и небеска пространства одјекују победничком песмом: »Достојно је, достојно је Јагње заклано, и живо!« Адамова породица прихвата песму, а онда, стављајући своје круне пред Спаситељеве ноге, клања се пред Њим с обожавањем.

Овај сусрет прате анђели који су плакали приликом Адамовог пада и радовали се када се Исус, после свог васкрсења, узнео на Небо, омогућавајући свима који су веровали у Њега да изађу из својих гробова. Сада посматрају довршено дело откупљења, и своје гласове сједињују у песми хвале.

На кристалном мору пред престолом, на стакленом мору које изгледа као да је помешано с огњем – јер блиста од Божје славе – окупљено је мноштво оних који »победише звер и икону њезину и жиг њезин и број имена њезина«. Они стоје с Јагњетом на гори Сиону, »имајући харфе Божје«, сто и четрдесет и четири хиљаде откупљених међу људима. Тада се чује, »као глас

вода многих, и као глас грома великога« »глас свирача који уда-рају у харфе своје«. Они певају »песму нову« пред престолом, песму коју нико не може научити осим оних сто и четрдесет и четири хиљаде. То је песма Мојсијева и Јагњетова – песма ослобођења. Нико, осим сто и четрдесет и четири хиљаде не може да научи ту песму, јер је то песма њиховог искуства – искуства које ниједна друга група никада није стекла. »Они иду за Јагњетом куд год оно пође.« Они, пошто су били пренесени са Земље, откупљени међу живима, рачунају се међу »првенце Богу и Јагњету«. (Откривење 15,2,3; 14,1-5) »Ово су који дођоше од невоље велике«, они су прошли кроз време невоље какве није било откако је људи, издржали су страх муке Јаковљеве, стајали су без Посредника у време последњег изливања Божјих судова. Међутим, били су избављени, јер »опраше хаљине своје и убелише хаљине своје у крви Јагњетовој«. »У њиховим устима не нађе се превара, јер су без мане пред« Богом. »Зато су пред престолом Божјим и служе му дан и ноћ у цркви његовој и онај што седи на престолу уселиће се у њих.« Видели су земљу опустошену глађу и помором, осетили су Сунце које је имало снагу да пали људе великом врућином, а они сами издржали су патње, глад и жеђ. Али, »више неће огладнети ни ожеднети и неће пасти на њих сунце, нити икаква врућина. Јер Јагње, које је насред престола, пашће их, и упутиће их на изворе живе воде; и Бог ће отрти сваку сузу од очију њихових.« (Откривење 7,14-17)

У свим вековима Спаситељеви изабрани су били одгајани и дисциплиновани у школи невоље. Ходали су уским путевима на Земљи, и прочишћавали се у пећи невоље. Исуса ради трпели су противљење, мржњу, клевете. Ишли су за Њим кроз жестоке сукобе, били спремни на самоодрицање и доживљавали горка разочарања. На темељу властитог болног искуства са грехом схватили су његову злоћудну силу, његову моћ, кривицу, јад који доноси и научили да га гледају с одвратношћу. Свест о неизмерности жртве принесене да би се свет очистио од греха, учинила је да постану понизни и испунила њихово срце захвалношћу и хвалом, које они који никада нису пали у замке греха не могу да схвате. Они много воле, јер им је много опроштено. Пошто

су учествовали у Христовим патњама, оспособљени су да с Њим учествују и у Његовој слави.

Божји наследници долазе из поткровља, из колиба, из тамница, са ломача, с планина, из пустиња, из пећина у земљи, из морских дубина. На Земљи су били »у сиротињи, у невољи, у срамоти«. Милиони су отишли у гроб натоварени срамотом зато што су упорно одбијали да се покоре преварљивим захтевима сотоне. Људски судови су их осуђивали као најгоре злочинце. Међутим, сада је њихов »судија Бог«. (Псалам 50,6). Сада се земаљске осуде мењају. »Срамоту народа својега укинуће.« (Исаија 25,8) »И они ће се прозвати народ свети, искупљеници Господњи.« Он је одредио да им да »нажит уместо пепела, уље радости уместо жалости, одело за похвалу место духа тужнога« (Исаија 62,12; 61,3) Више нису слаби, измучени, истерани, потлачени. Од сада ће увек с Господом бити. Стоје пред престолом одевени у одећу богатију од оне коју су носили најугледнији људи на Земљи. Крунисани су дијадемама славнијим од оних које су икада биле стављене на чело земаљских владара. Дани бола и плакања заувек су престали. Цар славе обрисао је сузе са сваког лица, сваки узрок бола је уклоњен. Док машу палмовим гранама, певају песме хвале, јасне, угодне и складне, сви гласови прихватају мелодију, све док песма не испуни небеска пространства: »Спасење Богу нашем који седи на престолу и Јагњету!« Сви становници Неба сложено одговарају: »Амин, благослов и слава и премудрост и хвала и част и сила и јачина Богу нашем у век века!« (Откривење 7,10.12)

У овом животу ми смо у стању да стекнемо површне појмове о прекрасној теми откупљења. Својим ограниченим разумом можемо веома пажљиво да разматрамо срамоту и славу, живот и смрт, правду и милост, које су се сусреле на крсту, али ни с највећим напрезањем својих менталних могућности не можемо досегнути његово пуно значење. Дужину и ширину, дубину и висину откупитељске љубави можемо само нејасно схватити. План откупљења нећемо потпуно схватити, чак ни онда, када се као откупљени будемо видели као што смо виђени и знали као што смо познати, већ ће се током бескрајних векова вечности нове истине непрестано откривати у нашем задивљеном и усхићеном уму. Иако је дошао крај земаљским болима, и жалостима и искушењима, иако је уклоњен и њихов

узрок, Божји народ заувек ће сачувати јасно и разумно сазнање о цени која је плаћена за спасење.

Христов крст биће основна тема проучавања и песма откупљених током целе вечности. У прослављеном Христу они ће гледати Христа распетога. Никада неће заборавити да је Онај чија је сила створила и одржавала безбројне светове у бескрајним свемирским просторима, драги Божји Син, Величанство Неба, Онај кога херувими и сјајни серафими са уживањем обожавају – понижио самога себе да би уздигао грешнога човека, да је прихватио кривицу и срамоту греха, да је поднео да Отац окрене своје лице од Њега, све док боли изгубљеног света нису сломили Његово срце и прекинули Његов живот на голготском крсту. Чуђење и обожавање свемира заувек ће будити чињеница да се Створитељ свих светова, Судија свих створења, одрекао своје славе и понижио из љубави према човеку. Када безбројне чете спасених буду виделе свога Откупитеља и вечну славу Оца која блиста с Његовог лица, док буду посматрали Његов престо, који је од вечности, када буду сазнали да Његовом царству нема краја, они ће одушевљено запевати песму: »Достојно је, достојно је Јагње заклано, које нас је откупило Богу својом драгоценом крвљу!«

Тајна крста објашњава све остале тајне. У светлости која се шири са Голготе божанске особине које су нас испуњавале страхом и поштовањем изгледају прекрасне и привлачне. Милост, нежност, и очинска љубав као да се сједињују са светошћу, праведношћу и силом. Док посматрамо величанственост Његовог високог и узвишеног престола, доживљавамо Његов карактер у његовом најнежнијем испољавању, и схватамо, као никада до тада, пуно значење имена насталог из љубави: »Оче наш!«

Видећемо тада да Онај који је неизмеран у мудрости није могао да начини ниједан други план за наше спасење осим плана по коме је жртвовао свога Сина. Једина накнада за ту жртву биће насељавање Земље откупљеним бићима, светим, срећним и бесмртним. Радост откупљених је последица Спаситељевог сукоба са силама таме, она ће величати Божју славу током целе вечности. Вредност једне душе тако је велика да је Отац задовољан ценом коју је платио, а и сам Христос ће, гледајући плодове своје велике жртве, осећати неизмерно задовољство.

ПУСТОШЕЊЕ ЗЕМЉЕ

» Јер греси њезини допреше тја до неба и Бог се опомену јој по два пута онолико. Колико се прослави и наслади толико јој подајте мука и жалости; јер говори у срцу својему: седим као царица, и нисам удовица, и жалости нећу видети. Зато ће у један дан доћи зла њезина: смрт и плач и глад, и сажећи ће се огњем; јер је јак Господ Бог који јој суди. И заплакаће и зајаукаће за њом цареви земаљски који с њоме блуд чинише и беснише, када виде дим горења њезина... говорећи: јаох, јаох, граде велики Вавилоне, граде тврди, јер у један час дође суд твој!« (Откривење 18,5-10)

»И трговци земаљски« који се »обогатише од богатства сласти њезине«, »стаће издалека од страха мучења њезина, плачући и јаучући и говорећи: јаох, јаох, граде велики, обучени у свилу и порфиру и скерлет, и накићени златом и камењем драгим и бисером! Јер у један час погибе толико богатство!« (Откривење 18,11.3.15-17)

То су судови који падају на Вавилон на дан његовог похођења Божјим гневом. Вавилон је напунио меру свога безакоња; његово време је дошло, сазрео је за уништење.

Када Божји глас буде ослободио Његов народ из ропства, доћи ће до страшног буђења оних који су у овом великом животном сукобу све изгубили. Док је трајало време милости били су заслепљени сотонским обманама, налазили су оправдање за своје грешне путеве. Богати су се поносили својом надмоћношћу над

онима који су имали мање среће, иако су своје богатство стекли кршењем Божјег закона! Пропуштали су да нахране гладне, да одену голе, да поступају праведно, да воле милост. Трудили су се да уздигну себе, да задобију поштовање својих ближњих. Сада су лишени свега што их је чинило великим, остављени су немоћни и без одбране. Са ужасом посматрају уништење идола које су ценили више од свога Створитеља. Продали су своју душу за земаљска богатства и уживања, а нису ни покушали да се обогате у Богу. Тако се догодило оно што је морало да се догоди: живот им је постао промашен, њихова задовољства претворила су се у горчину, њихова блага пропала. Целокупни животни добитак нестао је у једном тренутку. Богати јадикују над својим уништеним палатама, над својим расутиим златом и сребром. Али, њихово јадиковање је утихло из страха да ће пропасти заједно са својим идолима.

Безаконици су пуни жалости, не зато што су занемарили Бога и своје ближње, већ зато што је Бог победио. Они јадикују над последицама; али не кају се због своје безбожности. Послужили би се сваким средством да победе, само када би могли!

Свет посматра оне којима се ругао, које је исмејавао, које је желео да уништи, како неозлеђени пролазе кроз епидемије, олује и земљотресе. Онај исти који је за преступнике свога Закона огањ који прождире, свом народу представља сигуран заклон.

Проповедник који је жртвовао истину да би задобио људску наклоност, сада препознаје карактер и утицај свога проповедања. Око Свезнајућега очигледно га је пратило док је стајао за проповедаоном, док је ходао улицама, док се мешао са људима у најразличитијим животним околностима. Свако осећање његове душе, сваки написани ред, свака изговорена реч, свако дело којим је наводио људе да се ослоне на лаж, све то је послужило као посејано семе; а сада, у несрећним, изгубљеним душама које гледа око себе, могао је да види жетву.

Господ каже: »Јер лече ране кћери народа Мојега овлаш, говорећи: мир, мир, а мира нема.« (Јеремија 8,11) »Јер жалостисте лажу срце праведника, којег ја не ожалостих, и крепилисте руке безбожника да се не врати са злого пута да се сачува у животу.« (Језекиљ 13,22)

»Тешко пастирима који потиру и размећу стадо паше Моје!... Ево, Ја ћу вас обићи за злоћу дела ваших!« »Ридајте, пастири, и вичите и ваљајте се по праху, главари стада, јер се навршише ваши дани да будете поклани и да се разаспете... И неће бити уточишта пастирима, ни избављења главарима од стада.« (Јеремија 23,1.2; 25,34.35)

Проповедници и народ увиђају да нису успели да успоставе правилан однос са Богом. Виде да су се побунили против Зачетника сваког праведног и доброг закона, да је потискивање божанских прописа довело је до појаве хиљаде зала, до неслоге, мржње, безакоња, све док Земља није постала велико попрште сукоба, каљужа покварености. То је слика које сада постају свесни сви они који су одбацили истину и изабрали заблуду. Ниједан језик не може изразити чежњу којом непослушни и неверни сада чезну за оним што су заувек изгубили – за вечним животом. Људи које је свет обожавао због њихових способности и њихове речитости, сада све то виде у правој светлости. Схватају шта су преступом изгубили, и зато падају пред ноге оних чију су верност презирали и исмејавали и признају да их је Бог волео.

Народ увиђа да је био заведен. Људи оптужују једну друге да су криви за пропаст, али сви се уједињују у упућивању најогорченијих оптужби против својих проповедника. Неверни пастири су им говорили оно што су желели да чују, наводили су своје слушаоце да одбаце Божји закон и да прогоне оне који су желели да га поштују. Сада, обузети очајањем, ови учитељи признају пред светом своје дело преваре. Мноштво, пуно гнева, узвикује: »Ми смо изгубљени, а ви сте узрок наше пропасти«, и окреће се против својих лажних пастира. Управо они који су се некада највише дивили својим учитељима, сада их обасипају најгорим клетвама. Исте руке које су их некада украшавале венцима сада су подигнуте да их униште. Мачеви исукани да побију Божји народ, сада се окрећу против његових непријатеља. На све стране су сукоби и крвопролића.

»Проћи ће граја до краја земље, јер распру има Господ с народима; суди се са сваким телом, безбожнике ће дати под мач, говори Господ.« (Јеремија 25,31) Већ шест хиљада година траје велика борба између добра и зла. Божји Син и Његови небески весници

сукобљавали су се са силама злога, у жељи да опомену, просветле и спасу синове људске. Сада су сви већ опредељени, незаконници су се потпуно ујединили са сотоном у његовом рату против Бога. Дошло је време да Бог одбрани ауторитет свога погаженог Закона. Сада се борба не води само са сотоном, већ и са људима. »Јер распру има Господ с народима... безбожнике ће дати под мач.«

Знак ослобођења стављен је на оне »који уздишу и ридају ради свих гадова што се чине«. Анђео смрти сада излази, анђео кога пророк Језекиљ у виђењу гледа као групу људи наоружаних смртоносним оружјем којима је издата наредба: »Старце и младиће, и девојке и децу и жене побијте да се истребе; али на коме год буде знак, к њему не приступајте, а почните од Моје светиње!« Пророк наглашава: »И почеше од старешина што бејаху пред домом.« (Језкиљ 9,1-6) Дело уништења почиње од оних који су себе проглашавали духовним чуварима народа. Лажни стражари први треба да падну. Нема никога да их поштеди, никога да се на њих сажали. Људи, жене, девојке и мала деца – сви ће заједно пропасти.

»Јер, гле, Господ излази из места својега да походи становнике земаљске за безакоње њихово, и земља ће открити крви своје и неће више покривати побијених својих.« (Исаија 26,21) »А ово ће бити зло којим ће Господ ударити све народе који би војевали на Јерусалим: тело ће свакоме посахнути док још стоји на ногама; очи ће свакоме посахнути у рупама својим; и језик ће свакоме посахнути у устима. И у то ће време бити велика сметња међу њима од Господа и хватаће један другог за руку, и рука ће се једнога подизати на руку другог.« (Захарија 14,12.13) У страшном судару својих жестоких страсти, усред ужасног изливања Божјег гнева непомешаног с милошћу, гину грешни становници Земље – свештеници, главари, народ, богати и сиромашни, угледни и презрени. »У онај ће дан бити од краја до краја земље побијени од Господа, неће бити оплакани, нити ће се покупити и погрепсти, биће гној по земљи.« (Јеремија 25,33)

Приликом Христовог доласка незаконници ће бити избрисани са лица целе Земље – побијени духом уста Његових и уништени сјајем славе Његове. Христос ће повести свој народ у Божји град,

а Земља ће остати пуста, без становника. »Гле, Господ ће испразнити земљу, и опустити је, преврнуће је и расејати становнике њезине.« »Сасвим ће се испразнити земља, и сасвим ће се оплени-ти. Јер Господ рече ову реч.« »Јер преступише законе, изменише уредбе, раскидоше завет вечни. Зато ће проклетство прождрети земљу, и затрће се становници њезини; зато ће изгорети становници земаљски.« (Исаија 24,1.3.5.6)

Цела Земља изгледаће као ненастањена пустиња. Развалине градова и села, уништених земљотресом, изваљено дрвеће, стене избачене из мора или из саме Земље, расејане су по њеној површини, док огромне раселине обележавају места са којих су планине биле померене из својих темеља.

А онда се догађа оно што је симболички било приказано последњом свечаном службом на Дан помирења: Када би служба у светињи над светињама била завршена, када би греси Израиља били уклоњени из Светилишта крвљу жртве за грех, јарац за Азазела био би жив доведен пред Господа, а онда би у присуству целог збора поглавар свештенички изговорио над њим »сва безакоња синова Израилевих и све преступе њихове у свим гресима њиховим, метнувши их на главу јарцу« (3. Мојсијева 16,21) На сличан начин, када дело помирења у небеском Светилишту буде довршено, онда ће у присутности Бога, небеских анђела и мноштва откупљених, греси Божјег народа бити пренесени на сотону; који ће бити проглашен кривим за сва зла на која га је наговорио. Као што је јарац за Азазела био прогнан у ненастањену земљу, тако ће и сотона бити прогнан на опустошену Земљу, у ненастањену и голу пустињу.

Писац Откривења наговештава сотонино прогонство и стање хаоса и пустоши у које ће Земља бити доведена, и објављује да ће то стање потрајати хиљаду година. Пошто је описао приказ Господњег другог доласка и уништења безаконика, писац наставља своје прорицање: »И видех анђела где силази с неба, који има-ше кључ од бездана и вериге велике у својој руци, и ухвати ажда-ху, стару змију, која је ђаво и сотона, и свеза је на хиљаду година, и у бездан баци је, и затвори је, и запечати над њом, да више не пре-

лашћује народа, док се не наврши хиљада година; и потом ваља да буде одрешена на мало времена.« (Откривење 20,1-3)

Из других библијских текстова видљиво је да израз »бездан« представља Земљу у стању хаоса и таме. Када говори о стању Земље »у почетку«, библијски извештај каже: »А Земља беше пуста и без обличја, и тама беше над безданом.« (1. Мојсијева 1,2. овде је употребљена јеврејска реч која је у Септуагинти, грчком преводу Старога завета, преведена истом речју која се појављује у Откривењу 20,1-3) Пророчанство наговештава да ће Земља, макар делимично бити враћена у то исто стање. Гледајући унапред велики дан Господњи, пророк Јеремија изјављује: »Погледах на земљу, а гле, без обличја и пуста; и на небо, светлости његове нема. Погледах на горе, а гле, тресу се и сви хумови дрмају се. Погледах, а гле, нема човека, и све птице небеске одлетеле. Погледах, а гле, Кармил је пустиња и сви градови његови оборени од Господа, од жестокога гнева Његова.« (Јеремија 4,23-26)

И ту треба да буде стан сотоне и његових злих анђела у раздобљу од хиљаду година. Ограничен на Земљу, неће више имати могућности да одлази на друге светове и узнемирава оне који никада нису згрешили. У том смислу је окован; више нема никога над којим би могао да показује своју владарску моћ. Биће му потпуно онемогућено да настави своје дело обмане и разарања, које је током толиких столећа представљало једини извор његове радости.

Пророк Исаија, гледајући унапред на време сотониног заточења, узвикује: »Како паде с неба, звезда данице, кћери зорина? Како се обори на земљу који си газио народе? А говорио си у срцу своме: изаћи ћу на небо, више звезда Божјих подигнућу престо свој, и сешћу на гори зборној, на страни северној... изједначићу се с Вишњим. А ти се у пакао врже, у дубину гробну! Који те виде погледаће на те, и гледаће те, говорећи: то ли је онај који је тресао земљу, који је дрмао царства, који је васиону обраћао у пустињу, и градове њезине раскопавао? Робље своје није отпуштао кућама!« (Исаија 14,12-17)

Сотонино дело побуне у раздобљу од шест хиљада година учинило је »да Земља дрхти«. Он је заиста претварао земљу »у пусти-

њу» и »градове њезине раскопавао«! И није »отпуштао робље своје кућама«! У његовој тамници шест хиљада година робовали су припадници Божјег народа и он би их заувек држао као своје заробљенике, да Христос није разломио њихове окове и ослободио затворенике.

Чак су се и грешници сада нашли изван његове власти, и он заједно са својим злим анђелима остаје да размишља о последицама проклетства које је донео грех. »Сви цареви народни, сви колики, леже славно, сваки у својој кући (гробу), али ти се избаци из гроба својега, као гадна грана... нећеш се удружити с њима погребом, јер си земљу своју затро, народ си свој убио.« (Исаија 14, 18-20)

Сотона ће хиљаду година лутати тамо-амо опустошеном земљом да посматра последице своје побуне против Божјег закона. Биће то за њега време велике патње. Његов живот, од тренутка његовог пада испуњен непрестаном активношћу, ускраћивао му је прилику да размишља, али сада лишен своје снаге, препуштен је размишљању о улози коју је преузео од првог дана своје побуне против Божје владавине на Небу и да ужаснут, дршћући гледа у страшну будућност у којој ће морати да страда због свих зала која је учинио, и да прими казну због свих греха на које је друге навео.

Божји народ примиће вест о затварању сотоне са радошћу и весељем. Пророк каже: »И када те смири Господ од труда твојега и од муке и од љутога ропства у којем си робовао, тада ћеш изводити ову причу о цару вавилонском (који представља сотону), и рећи ћеш: како нестало настојника?... Сломи Господ штап безбожницима, палицу владоцима, која је љуто била народе без престанка и гневно владала над народима, и гонила немилице.« (Исаија 14,3-6)

У току ових хиљаду година између првог и другог васкрсења, одржава се суд над безаконцима. Апостол Павле говори о суду као о догађају који се одиграва после другог Христовог доласка. »Зато не судите ништа пре времена, докле Господ не дође, који ће изнети на видело што је сакривено у тами и објавиће савете срдачне.« (1. Коринћанима 4,5) Данило објављује да се у тренутку када се Старац појављује одржава »суд свецима Вишњега«

(Данило 7,22). Међутим, сада праведни већ владају као цареви и свештеници Богу својему. У Откривењу Јован каже: »И видех престоле и сеђаху на њима, и даде им се суд.« »Него ће бити свештеници Богу и Јагњету и цароваће с Њиме хиљаду година.« (Откривење 20,4,6) Управо у то време, као што Павле прориче, »свети ће судити свету« (1. Коринћанима 6,2). Заједно са Христом, судиће безаконицима, упоређујући њихова дела са Књигом закона, Библијом, и одлучивати о сваком случају на основу дела учињених у телу. Тако ће казна коју ће безаконици морати да претрпе бити одмерена према њиховим делима; и биће забележена поред њиховог имена у Књизи смрти.

И сотони и његовим анђелима судиће Христос са својим народом. Павле каже: »Не знате ли да ћемо анђелима судити?« (1. Коринћанима 6,3) А Јуда изјављује да се »анђели, који не одржаше свога старешинства, него оставише свој стан, чувају у вечним оковима под мраком за суд великога дана«. (Јуда 6)

На крају хиљаду година догодиће се друго васкрсење. Тада ће безаконици бити подигнути из својих гробова и појавити се пред Богом да приме казну која им је одређена. Јован, писац Откривења, пошто је описао васкрсење праведника, наставља: »А остали мртваци не оживеше докле се не сврши хиљада година.« (Откривење 20,5) Исаија каже, говорећи о безаконицима: »Скупиће се као што се скупљају сужњи у јаму, и биће затворени у тамницу, и после много времена биће похођени.« (Исаија 24,22)

ВЕЛИКА БОРБА ЗАВРШЕНА

После хиљаду година Христос се поново враћа на Земљу. Прати га мноштво откупљених и поворка анђела. Док силази са застрашујућим величанством, заповеда умрлим безаконцима да устану и приме своју казну. Они устају као моћна армија, безбројни као песак на морској обали. Какве ли разлике између њих и оних који су устали у првом васкрсењу! Праведни су били одевени у бесмртну младост и лепоту. Безаконци носе трагове болести и смрти.

Свако око у том безбројном мноштву види славу Божјега Сина. Безбројне чете безаконика једногласно извикују: »Благословен који долази у име Господње!« Међутим, љубав према Исусу није их навела да изговоре ове речи! Сила истине истиснула је овај нежељени узвик с њихових усана. Као што су отишли у гробове, тако су изашли из њих, носећи исто непријатељство и исти дух побуне против Христа. Њима неће бити дато неко ново време милости да поправе грешке из свог прошлог живота. Тиме нико ништа не би добио. Цео живот проведен у преступима није омекшао њихово срце. Неко ново време милости, које би им било дато, било би проведено као и прво у покушајима да избегну Божје захтеве и у распиривању бунтовништва против Њега.

Христос се спушта на Маслинску гору, одакле се после васкрсења узнео и одакле су анђели поновили обећање о Његовом повратку. Пророк каже: »Доћи ће Господ Бог мој, и сви ће свети бити с Тобом!« »И ноге ће Његове стати у тај дан на гори Маслин-

ској, која је према Јерусалиму с истока, и гора ће се Маслинска распасти по среди... да ће бити продол врло велика.« »И Господ ће бити цар над свом земљом, у онај дан биће Господ један, и име његово једно.« (Захарија 14,5.4.9) Када се Нови Јерусалим у свом блиставом сјају, буде спустио с Неба, зауставиће се на месту које је било очишћено и припремљено за Њега. Христос, заједно са својим народом и анђелима, ући ће у Свети град.

Сотона се сада припрема да уђе у последњу велику битку за превласт. Док је био лишен своје снаге и онемогућен у свом делу обмане, кнез зла осећао је јад и потиштеност, али када су мртви грешници устали из својих гробова и када је видео непрегледно мноштво на својој страни, његове наде су оживеле и одлучио је да не одустане од даље борбе. Све армије изгубљених прикупиће под своју заставу и покушаће да уз њихову помоћ оствари своје планове. Грешници се налазе у сотониној власти. Одбацујући Христа, прихватили су владавину свог побуњеног вође. Спремни су да прихвате његове предлоге и изврше његове налоге. Ипак, веран свом ранијем лукавству, он и даље не признаје да је сотона. Тврди да је кнез, законити власник овога света, и да му је наследство незаконито одузето. Својим обманутим поданицима представља се као избавитељ, уверава их да их је његова моћ позвала из гробова и да ће их ускоро ослободити најсуровије тираније. Сотона чини чуда да потврди своје изјаве, јер Христос није на видiku. Он чини да слаби постану јаки, надахњује све безаконике својим духом и својом енергијом. Предлаже да их поведе на логор светих, да заузму Свети град. С пакленим уживањем показује небројене милионе ускрслих из гробова и изјављује да је као њихов вођа потпуно способан да заузме Град, и поврати свој престо и своје царство.

У овом мноштву налазе се и представници дуговечног нараштаја који је живео пре Потопа; људи горостасног раста и блиставог разума, који су, покоривши се власти палих анђела, посветили све своје способности и знање настојању да уздигну сами себе, људи чија су сјајна уметничка дела навела свет да обожава њихову генијалност, али који су својом суровошћу и штетним проналасцима покварили Земљу и уништили божански лик на

њој, тако да је Бог био приморан да их uklони са лица Земље. Ту су цареви и војсковође који су покорили многе народе, храбри људи који никада нису изгубили ниједну битку, охоли, честољубиви ратници од чијег су приближавања царства дрхтала. Из гробова су устали непромењени. Када су оживели, наставили су у мислима тамо где је их је смрт прекинула. Надахнути су истом жељом да поробљавају као и онда када су пали на бојном пољу.

Сотона се прво саветује са својим анђелима, а онда и с цареви-ма, освајачима и моћницима. Они одмеравају снагу и мноштво на својој страни, и изјављују да је армија у Граду мала у поређењу с њиховом, и да може бити савладана. Стварају планове како да преузму богатства и славу Новог Јерусалима. Сви одмах почињу да се припремају за битку. Вешти мајстори израђују ратна оруђа. Војни заповедници, познати по својим успесима, организују мноштво ратоборних људи у војне формације.

Коначно се издаје заповест за покрет, и безбројно мноштво полази – армија какву никада до тада нису прикупили земаљски освајачи, какву ни сједињене снаге свих векова, откако је започео рат на Земљи, никада нису покренуле. Сотона, најмоћнији од свих ратника, предводи, а његови анђели уједињују своје снаге за ову коначну битку. Цареви и ратници су у његовој пратњи, а мноштво следи подељено у безбројне чете, свака са својим посебним заповедником. С војничком тачношћу, њихови збијени редови напредују према Божјем граду преко Земљине неравне и разорене површине. На Исусову заповест, врата Новог Јерусалима се затварају, а сотонине армије опкољавају град и спремају се за напад.

Христос се сада поново појављује на видик у својим непријатељима. Високо изнад града, на темељима од блиставог злата, налази се престо, висок и уздигнут. На престолу седи Божји Син, а око Њега су поданици Његовог царства. Моћ и величанство Исуса Христа ниједан језик није у стању да опише, ниједно перо да прикаже. Слава Вечнога Оца окружује Сина. Сјај Његове присутности испуњава Божји Град, и разлива се изван његових зидова, преплављујући целу Земљу својим зрацима.

Најближи престолу су они који су некада били ревносни у раду за сотону и који су, као главња истргнута из огња, у дубокој и ватреној оданости следили свога Спаситеља. Ту су и они који су усред

лажи и неверства усавршили свој хришћански карактер, они који су поштовали Божји закон, када га је хришћански свет проглашавао неважећим, и милиони оних који су током свих времена претрпели мученичку смрт због своје вере. Иза њих је »народ многи, којег не може нико избројити, од свакога колена и језика, народа и племена, стајаше пред престолом, обучен у хаљине беле, и палме у рукама њиховим.« (Откривење 7,9) Њихова борба је завршена, њихова победа сигурна. Они су своју трку завршили и добили награду. Палмове гранчице у њиховим рукама представљају симбол њихове победе, а бела одећа, знак савршене Христове праведности, сада је постала и њихова.

Откупљени удружују гласове у песми хвале која неколико пута одјекује небеским просторствима: »Спасење Богу нашему који седи на престолу и Јагњету!« (Откривење 7,10) Анђели и серафими сједињују своје гласове у обожавању. Пошто су се откупљени уверили у сотонину моћ и злоћудност, увидели су, као никада до тада, да их никаква сила осим Христове не би могла учинити победницима. У целом том блиставом мноштву спасених нема ниједнога који би своје спасење приписао себи, који би помислио да је победио својом силом и добротом. Они не спомињу ништа од свега што су учинили или претрпели; тема сваке песме, садржина сваке химне је иста: Спасење Богу нашему и Јагњету!

Коначно крунисање Божјег Сина обављено је у присутности окупљених становника Земље и Неба. А онда, Цар над царевима заогрнут узвишеним величанством и силом, изриче пресуду над побуњеницима против своје владавине, изриче правду над онима који су преступили Његов закон и тлачили Његов народ. Божји пророк каже: »И видех велики бели престо и онога што сеђаше на њему од чијег лица бежаше небо и земља, и места им се не нађе. И видех мртваце мале и велике где стоје пред Богом и књиге се отворише и друга се књига отвори, која је књига живота; и суд примише мртваци као што је написано у књигама, по делима својима.« (Откривење 20,11.12)

Чим се књиге извештаја буду отвориле, чим Исусово око буде погледало безаконике, они ће постати свесни сваког греха који су учинили. Видеће тачно где је њихова нога скренула с пута непорочности и светости, и докле су их њихова охолост и бун-

товност одвеле у кршењу Божјег закона. Заводничка искушења која су призивали својом попустљивошћу према греху, злоупотребљени благослови, презрени Божји гласници, одбачене опомене, непокајано срце – све то, као да је написано огњеним словима, појавиће им се пред очима.

Изнад престола појавиће се крст; и као у панорамском приказу појаљиваће се и призори Адамовог искушења и пада, и свега што се догађало приликом великог плана спасења. Спаситељево скромно рођење, Његово детињство у једноставности и послушности, Његово крштење у Јордану, пост и кушање у пустињи, Његова јавна служба, која је пред људима откривала најдрагоценије небеске благослове, дани испуњени делима љубави и милости; ноћи проведене на молитви и бдењу у планинској самоћи завере из зависти, мржње и злобе којима су људи узвраћали Његова добротинства, страшна, недокучива душевна борба у Гетсиманији када се ломио под тешким теретом греха целог света, издајничко предавање у руке крвожедној гомили, страшни догађаји у току те ноћи ужаса – када су беспомоћног Затвореника, кога су оставили Његови вољени ученици, грубо проводили улицама Јерусалима; када су Божјега Сина ликујући изводили пред Ану, доводили у палату поглавара свештеничког, у Пилатову судницу, пред подлог и суровог Ирода, када су Га исмејавали, вређали, мучили и осудили на смрт – све то биће живо приказано.

А онда ће се пред уздархталим мноштвом показати завршни призори – стрпљиви Паћеник који корача према Голготи; Кнез Неба који виси на крсту, охоли свештеници и подругљива гомила који се смеју Његовој самртној борби, натприродна тама, усколебана земља, одваљене стене, отворени гробови, све чиме је био обележен тренутак када је Откупитељ света дао свој живот.

Страшни призори су приказани изгледа управо онако како су се и одиграли. Сотона, његови анђели и његови поданици немају снаге да одврате поглед од слике која приказује њихово дело. Сваки учесник сећа се дела које је учинио. Ирод, који је побио невину децу у Витлејему с циљем да уништи Цара Израилевог, подмукла Иродијада, на чијој души лежи крв Јована Крститеља, слаби, превртљиви Пилат, подругљиви војници, свештеници и главари, као

и гневна гомила која виче: »Крв Његова на нас и на децу нашу«, сви увиђају величину своје кривице. Узалудно покушавају да се сакрију од божанског достојанства Његовог лица, које сјајем надмашује славу Сунца, док откупљени стављају своје круне пред Спаситељеве ноге, узвикујући: »Он је умро за мене!«

У откупљеном мноштву налазе се и Христови апостоли: храбри Павле, ватрени Петар, вољени Јован пун љубави, њихова искрена браћа, а с њима и мноштво мученика; док се изван зидова, заједно са свим што је срамно и нечисто, налазе они који су их прогонили, затварали и убијали. Ту је Нерон, окрутно и порочно чудовиште, који посматра радост и одушевљење оних које је некада мучио и у чијем је најтежем болу налазио сотонско уживање. И Његова мајка је присутна да види резултате свога посла, да види како су злоћудни печат, који је утиснула у караткер свога сина и несавладиве страсти које је својим утицајем и примером подржавала, донели као плод злочине од којих је дрхтао свет.

Ту су и папски свештеници и прелати, који су себе проглашавали Христовим представницима, иако су се служили мучилиштима, ломачама и тамницама да овладају савешћу Његовог народа. Ту су и охоли понтифeksi који су себе уздизали изнад Бога и усуђивали се да мењају закон Највишега. Ти самозвани црквени оци мораће да положе рачун пред Богом, рачун који би радо избегли. Прекасно су увидели да Свезнајући ревнује за свој Закон и да неће ни на који начин оправдати кривога. Схватају сада да Христос изједначава своје интересе с интересима свога напаћеног народа, и осећају моћ Његових речи: »Када учинисте једноме од ове Моје најмање браће, Мени учинисте!« (Матеј 25,40)

Цео грешни свет стоји пред Божјом судијском столицом оптужен да је издао небеску власт. Грешници немају никога да заступа њихов случај, а пресуда на вечну смрт зато им је изречена.

Свима постаје јасно да плата за грех није жељена независност и вечни живот, већ робовање, пропадање, и смрт. Безаконици виде шта су изгубили својим побуњеничким животом. Они су презрели вечну и од свега претежнију славу, када им је била понуђена, а како им пожељна сада изгледа! »Све то«, узвикује

изгубљена душа, »могла сам имати, али одлучила сам да то удаљим од себе! О, какве ли несхватљиве заслепљености! Заменила сам мир, срећу и част за беду, срамоту и очајање!« Сви увиђају да је њихово искључење са Неба праведно. Својим животом они као да су говорили: »Не желимо да тај Човек (Исус) влада над нама!«

Грешници, као у заносу, прате крунисање Божјег Сина. У Његовим рукама виде плоче Божјег закона, правила која су презирали и преступали. Гледају изливе дивљења, усхићења и обожавања из редова спасених, и док мелодије песама допиру до мноштва изван зидина, сви једногласно узвикују: »Велика су и дивна дела твоја, Господе Боже Сведржитељу, праведни су и истинити путеви твоји, Царе светих« (Откривење 15,3), и падајући ничице, обожавају Кнеза живота.

Сотона занемео посматра славу и величанство Исуса Христа. Он, који је некада био херувим заклањач, сећа се одакле је пао. Блистави серафим, »син зоре«; колико се променио, колико се покварио! Заувек је искључен из Савета у коме је некада био поштован. Сада види другога како стоји у Очевој близини и заклања Његову славу. Види како један анђео високог раста и величанствене појаве ставља круну на Христову главу, и зна да је узвишени положај тога анђела могао да припадне њему.

Оживљавајући сећање, враћа се на место своје невиности и непорочности, сећа се мира и спокојства које је уживао, све док се није препустио гунђању против Бога, зависти против Христа. Његове оптужбе, његова бунтовност, његове обмане, којима је задобијао наклоност и подршку анђела, његова тврдоврата упорност да не поправи своју грешку, када му је Бог понудио опроштење – све му се то живо враћа у сећање. Разматрао је и своје деловање међу људима и његове последице – непријатељство човека према човеку, ужасно уништавање живота, подизање и пропадање царстава, обарање престола, непрестано смењивање побуна, сукоба и револуција. Сећа се својих упорних напора да спречи Христово дело, и да све дубље обори човека. Увиђа да су његове паклене завере биле немоћне да униште оне који су се ослањали на Исуса. Док посматра своје царство, плодове својих напора, види само поразе и пропаст. Навео је мноштво да пове-

рује да ће им Божји град пасти у руке као лак плен; али добро зна да није тако. У великој борби, увек је био побеђиван и присиљаван на одступање. Моћ и величанство Вечнога веома је добро упознао.

Циљ великог бунтовника одувек је био да оправда себе и докаже да је божанска управа изазвала побуну. У жељи да то постигне, напрезао је све силе свога дивовског разума. Радио је промишљено и систематски и са зачуђујућим успехом, наводећи непрегледно мноштво да прихвати његово објашњење велике борбе која се води тако дуго. Хиљадама година овај велики завереник подметао је лаж уместо истине. Међутим, сада је дошло време да побуна буде коначно сломљена и да сотонина историја и карактер буду обелодањени. У свом последњем великом напору да Христа збаци с престола, да уништи Његов народ и заузме Божји град, велики варалица потпуно се разоткрио. Они који су се сјединили с њим, схватили су да је његово дело доживело потпуни пораз, и Хростови следбеници и верни анђели сагледали су у пуној светлости његове сплетке против Божје владавине. Тако је постао предмет свеопштег презира.

Сотона је схватио да га је његова својевољна побуна онеспособила за Небо. Он је увежбао своје снаге за рат против Бога; небеска непорочност, мир и склад за њега би представљали најстрашније мучење. Његове оптужбе против Божје милости и праведности сада су ућуткане. Срамота коју је покушао да пребаци на Господа потпуно је пала на њега. Зато се сада клања и признаје праведност своје осуде.

»Ко се неће побојати тебе, Господе, и прославити име Твоје? Јер си Ти један свет; јер ће сви незнабошћи доћи и поклонити се пред Тобом, јер се Твоји судови јавише.« (Откривење 15,4) Свако питање о истини и заблуди које се појавило за време дугог трајања велике борбе сада је разјашњено. Последице побуне, плодови одбацивања божанских правила, све је изложено погледу свих створених бића. Разлика између сотонине владавине и божанске управе представљена је целом свемиру. Сотону су осудила властита дела. Божја мудрост, Његова праведност и Његова доброта потпуно су одбрањене. Сада је постало јасно да су сви Његови поступци у великој борби

били учињени тако да донесу вечно добро Његовом народу и добро свим световима које је створио. »Нека те славе, Госпoде, сва дела Твоја, и свети Твоји нека Те благосиљају.« (Псалам 145,10) Историја греха за сву вечност стајаће као сведочанство да је са постојањем Божјег закона повезана срећа свих бића која је Бог створио. Са свим чињеницама о великој борби на видику, цео свемир, и веран и бунтован, једногласно узвикује: »Праведни су и истинити путеви Твоји, Царе светих!«

Пред целом свемиром јасно је представљена велика жртва коју су Отац и Син принели за човека. Дошло је време да Христос заузме своје место и буде прослављен више од сваког поглаварства и власти и од сваког другог имена. Издржао је крст и претрпео срамоту само због радости која Му је била обећана – да ће многе синове довести у славу. Иако је жалост била неописиво велика, срамота неисказана, радост је била неупоредиво већа, а слава блиставија! Христос сада посматра откупљене, обновљене по Његовом обличју, бића чије срце носи савршени отисак божанства, свако лице савршено одсјајује лик свога Цара. У њима гледа плод труда своје душе, и потпуно је задовољан. Гласом који допире до свих окупљених праведника и масе безбожника, објављује: »Погледајте оне које сам откупио својом крвљу! За њих сам трпео, за њих сам умро, да у току свих векова вечности могу боравити у Мојој присутности!« Песме хвале уздижу се из мноштва у белим хаљинама које се окупило око престола: »Достојно је јагње заклано да прими силу и богатство и премудрост и јачину и част и славу и благослов!« (Откривење 5,12)

Сотона је био присиљен да призна Божју праведност и да се поклони пред Христовом премоћи, али његов карактер остао је непромењен. Дух побуне, сличан моћној реци, поново је провалио из њега. Пун гнева, одлучио је да не одустане од борбе и да је дошло време да уложи последњи очајнички напор против Цара Неба. Пожурио је међу своје поданике, покушавајући да их надахне својим гневом, да их покрене да пођу у битку. Међутим, међу свим безбројним милионима својих поданика, које је навео на побуну, није нашао ниједнога који је спреман да призна његову власт. Његова моћ је исцрпљена. Грешници су обузети истом

мржњом према Богу која испуњава и сотону, али увиђају да је њихов случај безнадежан, да не могу победити Господа. Њихов гнев против сотоне и оних који су му помагали у делу преваре зато се распаљује и у демонском бесу окрећу се против њих.

Господ каже: »Што изједначујеш срце своје са срцем Божјим, зато ево Ја ћу довести на тебе иностранце, најљуће између народа, и они ће истргнути мачеве своје на лепоту мудрости твоје и убиће светлост твоју. Свалиће те у јаму.« »Затрћу те између камења огњенога, херувиме заклањачу... баћићу те на земљу, пред цареве ћу те положити да те гледају... обратићу те у пепео на земљу, пред цареве ћу те положити да те гледају.... бићеш страхаота и неће те бити довека.« (Језекиљ 28, 6-8. 16-19)

»Јер ће обућа свакога ратника који се бије у граји и одело у крв уваљано, изгорети и бити храна огњу.« »Јер се Господ разгневио на све народе, разљутио се на сву војску њихову, затрће их, предаће их на покољ.« »Пустиће на безбожнике дажд од живог угљевља, огња и сумпора, и огњени ветар биће им део из чаше.« (Исаија 9,5; 34,2; Псалам 11,6) Огањ пада од Господа са неба. Земља се растаче. Оружје сакривено у дубини Земље је извучено. Пламен који прождире избија из сваке разјапљене раселине. Стене су захваћене огњем. Освануо је дан који гори као пећ. Елементи се топе од жестоке врућине, али гори и Земља и сва дела која су на њој (Малахија 4,1; 2. Петрова 3,10). Површина Земље изгледа као растопљена маса – огромно, узаврело огњено језеро. То је време суда и пропасти безбожних људи, »јер ће бити дан освете Господње, година плаћања, да би се осветио Сион«. (Исаија 34,8)

Безаконици примају своју плату на Земљи (Приче 11,31). »И сви ће поносити и сви који раде безбожно бити стрњика, и упалиће ће их дан који иде, вели Господ над војскама.« (Малахија 4,1) Неки су уништени у једном тренутку, док други пате много дана. Сви су кажњени »по делима својим«. Пошто су греси праведника положени на сотону, он мора да пати не само због своје побуне, већ и због свих греха на које је навео припаднике Божјег народа. Његова казна биће много тежа од казне оних које је преварио. Када нестану сви који су подлегли његовим обманама, он ће и даље морати да живи и пати. Пламеном очишћења грешници су

коначно уништени, и корен и гране – сотона као корен, његови следбеници као гране. Извршена је пуна казна по Закону, задовољени су његови праведни захтеви, а Небо и Земља потврђују Господњу праведност.

Сотонино разорно дело заувек је завршено. Шест хиљада година проводио је своју вољу, испуњавајући Земљу јадом, изазивајући жалост у целом свемиру. Целокупно дело стварања стењало је и уздисало од муке. Сада су Божја створења заувек ослобођена његове присутности и искушења. »Сва Земља почива и мирна је; певају из гласа.« (Исаија 14,7) Слављеничке и победоносне песме уздижу се из целог верног свемира: »Алилуја, јер царује Господ Бог Сведржитељ!« (Откривење 19,6)

Док је Земља била обавијена огњем уништења, праведни су били сигурни у Светом граду. Над онима који су добили део у првом васкрсењу, друга смрт нема власти. Док је безаконцима као огањ који прождире, Бог је своме народу Сунце и Штит (Откривење 20,6; Псалам 84,11).

»И видех небо ново и земљу нову; јер прво небо и прва земља прођоше.« (Откривење 21,1) Огањ који је уклонио безаконике очистио је Земљу. Сваки траг проклетства је избрисан. Никакав вечно разгорели пакао неће подсећати откупљене на страшне последице греха.

Само једно једино подсећање остаје: наш Откупитељ заувек ће носити ожиљке свога распећа. На Његовом рањеном челу, на Његовом боку, на Његовим рукама и ногама, налазе се једини трагови суровог дела које је грех обавио. Пророк, посматрајући Христа у Његовој слави каже: »Светлост Му беше као сунце, зраци излажаху Му из руку, и онде беше сакривена сила Његова.« (Авакум 3,4) У прободеним ребрима из којих је потекла црвена река која је помирила човека са Богом, налазила се Спаситељева слава, ту је била »сакривена сила Његова«. »Моћан да спасе« својом жртвом откупљења, био је моћан и да изврши правду над онима који су презрели Божју милост. Знаци Његовог понижења представљају и ознаке Његове највише части; током свих бескрајних векова вечности ране са Голготе служиће Му на славу и објављиваће Његову моћ.

»И ти, куло стаду, стено кћери Сионске, теби ће доћи прва власт.« (Михеј 4,8) Дошло је време које су с чежњом очекивали свети људи од времена када је пламени мач првом пару препречио пут у Едем, време »за избављење течевине на хвалу славе Његове«. (Ефесцима 1,14) Земља која је првобитно била предата човеку као његово царство али која је његовом издајом прешла у сотонине руке, и коју је овај моћни непријатељ тако дуго држао, враћена је човеку захваљујући плану откупљења. Све што је грехом било изгубљено сада је враћено. »Јер овако вели Господ... који је саздао земљу, и начинио је и утврдио, и није је створио напрасно, него је начинио да се на њој настава.« (Исаија 45,18) Божја првобитна намера приликом стварања Земље сада се остварила, када је она постала вечно боравиште откупљених. »Праведници ће наследити земљу, и живеће на њој довека.« (Псалам 37,29)

Из страха да своје будуће наследство не схвате сувише материјално, многи симболички тумаче управо оне истине које нас упућују да га сматрамо својим домом. Христос је уверавао своје ученике да одлази да им у кући Оца својега припреми станове. Они који прихватају учење Божје Речи не могу остати у незнању, када је у питању њихово небеско боравиште. А ипак, »што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође, оно уготови Бог онима који Га љубе« (1. Коринћанима 2,9). Људски језик нема моћи да опише награду коју ће добити праведни. Она ће бити позната само онима који је буду угледали. Ниједан смртни ум не може да схвати славу Божјег раја.

У Библији се наследство спасених назива »отаџбина« (Јеврејима 11,14-16; Чарнић). Тамо небески Пастир води своје стадо на изворе живе воде. Дрво живота доноси своје плодове свакога месеца, а лишће тога дрвета служи (за исцељење) народима. Тамо се налазе и потоци који не пресушују, бистри као кристал, а на њиховим обалама лелујаво дрвеће својом сенком наткриљује стазе припремљене за Господње откупљене. Тамо се широке равнице продужују у прекрасне брежуљке иза којих Божје планине уздижу своје величанствене врхове. Божји народ, који је толико времена провео као путник и дошљак, наћи ће свој дом на тим спокојним пропланцима и поред живих потока.

»И Мој ће народ седети у мирну стану и у шаторима поузданим, на почивалиштима тихим.« »Неће се више чути насиље у твојој земљи, ни пустошње и потирање на међама твојим; него ћеш звати зидове своје спасењем и врата своја хвалом.« »И они ће градити куће и седеће у њима, и садиће винограде и јешће род њихов. Неће они градити, а други се населити; неће садити, а други јести; јер ће дани народу Мојему бити као дани дрвету, и изабраницима ће Мојим оветшати дела руку њихових.« (Исаија 32,18; 60,18; 65,21.22)

Тамо, »радоваће се... пустиња и земља сасушена, веселиће се пустош и процветати као ружа.« »Место трња никнуће јела, место коприве никнуће мирта, и то ће бити Господу у славу, за вечан знак, којег неће нестати.« »И вук ће боравити с јагњетом, и рис ће лежати с јаретом; теле и лавић и угојено живинче биће заједно, и мало дете водиће их... неће удити ни потирати на свој светој гори Мојој; јер ће земља бити пуна познања Господњег као море воде што је пуно.« (Исаија 35,1; 55,13; 11,6.9)

Бол неће постојати у небеској атмосфери. Тамо више неће бити суза, ни погребних поворки, ни знака жалости. »И смрти неће бити више, ни плача ни вике... јер прво прође.« »И нико од становника неће рећи: болестан сам. Народу који живи у њему опростиће се безакоње.« (Откривење 21,4; Исаија 33,24)

Ту је и Нови Јерусалим, престони град прослављене нове Земље, »венац у руци Господњој, царска круна у руци Бога својега.« »И светлост његова беше као драги камен, као камен јаспис светли.« »И народи који су спасени ходиће у виделу његову, и цареви земаљски донеће славу и част своју у њега.« Господ каже: »И ја ћу се веселити ради Јерусалима, и радоваћу се ради народа својега!« »Ево скиније Божје међу људима, и живеће с њима, и они ће бити народ његов, и сам Бог биће с њима Бог њихов.« (Исаија 62,3; Откривење 21,11.24; Исаија 65,19; Откривење 21,3)

У Божјем граду »ноћи... неће бити«. Нико неће бити потребан одмор, нити ће га пожелети. Нико се више неће умарати испуњавајући Божју вољу или одајући хвалу Његовом имену. Увек ћемо осећати свежину јутра и она никада неће ни престајати. »Нити ће потребовати видела од жишка, ни видела

сунчаного, јер ће их обасјавати Господ Бог.» (Откривење 22,5) Сунчева светлост биће замењена сјајем који неће бити болно заслепљујући, али ће ипак далеко надмашивати његов подневни сјај. Божја и Јагњетова слава испуниће Свети град непролазном светлошћу. Откупљени ће живети у слави непролазног дана без сунчеве светлости.

»И цркве не видех у њему; јер је њему црква Господ Бог Сведржитељ и Јагње.« (Откривење 21,22) Божји народ има предност да се слободно дружи с Оцем и Сином. »Тако сада видимо као кроз стакло у загонетки.« (1. Коринћанима 13,12) У делима природе и Његовим поступцима с људима, ми сада видимо одраз Божјег лика као у огледалу, али тада ћемо Га, без тамног вела међу нама, видети лицем к лицу. Стајаћемо у Његовој присутности и гледати славу Његовог лица.

Тамо ће откупљени све упознати, као што и сами бити познати. (1. Коринћанима 13,12) Љубав и наклоност, осећања која им је сам Бог усадио у душу човека добиће тамо свој најлепши израз. Непорочно дружење са светим бићима, складан заједнички живот са блаженим анђелима и вернима из свих векова, који су опрали и убелили хаљине своје у крви Јагњетовој, свете везе које повезују »сву чељад и на небесима и на земљи« (Ефеџанима 3,15), све то допринесиће срећи откупљених.

Бесмртни умови тамо ће одушевљено и неуморно размишљати о чудима стваралачке моћи и тајнама откупитељске љубави. Неће тамо бити суровог, преварљивог непријатеља више да нас наводи да заборавимо Бога. Свака способност ће се развијати, сваки дар повећавати. Прикупљање знања неће умарати ум, нити исцрпљивати снагу. Тамо ће се најузвишенији подухвати остваривати, најплеменитије тежње достизати, највише жеље испуњавати, али и даље ће бити нових врхова на које се треба попети, нових истина које треба схватити, нових циљева који ће захтевати улагање свих снага ума и душе и тела.

Онима које је Бог откупио све ризнице свемира биће отворене за истраживање. Неоптерећени смртношћу, они ће неуморно летети према далеким световима – световима који су дубоко жалили гледајући људске патње, али и песмама радости поздра-

вљали вест о свакој откупљеној души. Деца Земље са уживањем упознаваће радост и мудрост безгрешних бића. Откриваће ризнице знања и разумевања, које су створане вековним размишљањем о Божјим делима. Непомућеним погледом посматраће славу стварања – Сунца и звезда и њихових система, који према унапред одређеном реду круже око Божјег престола. Увидеће да је на сваком створеном делу, од најмањег до највећег, написано Створитељево име, и да свако објављује богатство Његове моћи.

Године вечности, док буду пролазиле доносиће све славнија и богатија откривења о Богу и Христу. Умножавањем знања умножаваће се љубав, поштовање и срећа. Што више буду упознавали Бога, људи ће се све више и више дивити Његовом карактеру. Исус ће им откривати богатства откупљења и задивљујућа достигнућа у великој борби са сотоном, а срца откупљених пламтеће све ватренијом оданошћу, и сви они ће са већом радошћу подизати своје златне харфе; а десет тисућа пута десет тисућа и тисућу тисућа гласова сједињаваће се у силан хор.

»И свако створење што је на небу и на земљи и под земљом и што је на мору и што је у њима, све чух где говоре: Ономе што седи на престолу и Јагњету благослов и част и слава и држава у век века!« (Откривење 5,13)

Велика борба је завршена. Греха и грешника више нема. Цео свемир је чист. Склад и радост испуњавају бескрајно дело стварања. Од Онога који је све створио тече живот, и светлост, и радост у сва пространства безграничности. Од најситније честице до највећег света, све створено, живо и неживо, у својој непомућеној лепоти и савршеној радости, објављује да је Бог Љубав.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	5
УВОД	7
1. РАЗОРЕЊЕ ЈЕРУСАЛИМА	14
2. ПРОГОНСТВА У ПРВИМ СТОЛЕЂИМА	33
3. ЕРА ДУХОВНЕ ТАМЕ	42
4. ВАЛДЕНЖАНИ	53
5. ЏОН ВИКЛИФ	69
6. ХУС И ЈЕРОНИМ	85
7. ЛУТЕР СЕ ОДВАЈА ОД РИМА	106
8. ЛУТЕР ПРЕД ДРЖАВНИМ САБОРОМ	129
9. ШВАЈЦАРСКИ РЕФОРМАТОР	152
10. НАПРЕДОВАЊЕ РЕФОРМИ У НЕМАЧКОЈ	165
11. ПРОТЕСТ КНЕЗОВА	175
12. РЕФОРМАЦИЈА У ФРАНЦУСКОЈ	189
13. ХОЛАНДИЈА И СКАНДИНАВИЈА	213
14. КАСНИЈИ ЕНГЛЕСКИ РЕФОРМАТОРИ	221

15. БИБЛИЈА И ФРАНЦУСКА РЕВОЛУЦИЈА	239
16. ПОБОЖНИ ПУТНИЦИ	260
17. ПРЕТЕЧЕ ЈУТРА	269
18. ЈЕДАН АМЕРИЧКИ РЕФОРМАТОР	285
19. СВЕЛОСТ У ТАМИ	308
20. ВЕЛИКО ВЕРСКО ПРОБУЂЕЊЕ	318
21. ОДБАЧЕНА ОПОМЕНА	336
22. ИСПУЊЕНА ПРОРОЧАНСТВА	351
23. ШТА ЈЕ СВЕТИЛИШТЕ?	367
24. У СВЕТИЊИ НАД СВЕТИЊАМА	379
25. БОЖЈИ НЕПРОМЕНЉИВИ ЗАКОН	388
26. ДЕЛО РЕФОРМЕ	404
27. САВРЕМЕНИ ПОКРЕТИ ЗА ОЖИВЉАВАЊЕ ВЕРЕ	413
28. СУОЧАВАЊЕ СА ИЗВЕШТАЈЕМ О СВОМ ЖИВОТУ	429
29. ПОРЕКЛО ЗЛА	440
30. НЕПРИЈАТЕЉСТВО ИЗМЕЂУ ЧОВЕКА И СОТОНЕ	451
31. ДЕЛОВАЊЕ ЗЛИХ ДУХОВА	457
32. СОТОНИНЕ ЗАМКЕ	463
33. ПРВА ВЕЛИКА ПРЕВАРА	474
34. МОГУ ЛИ МРТВИ РАЗГОВАРАТИ СА ЖИВИМА?	492
35. УГРОЖЕНА СЛОБОДА САВЕСТИ	502
36. СУКОБ КОЈИ СЕ ПРИБЛИЖАВА	520
37. БИБЛИЈА - НАША ЗАШТИТА	530

38. ПОСЛЕДЊА ОПОМЕНА.....	539
39. ВРЕМЕ ВЕЛИКЕ НЕВОЉЕ	548
40. БОЖЈИ НАРОД ИЗБАВЉЕН	567
41. ПУСТОШЕЊЕ ЗЕМЉЕ.....	582
42. ВЕЛИКА БОРБА ЗАВРШЕНА	590

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

279.13-1

27-9

ВАЈТ, Елен Г., 1827-1915

Велика борба / Елен Г. Вајт ; [превод са енглеског језика
Милан Шушљић]. - 6. изд. - Београд : Препород, 2012
(Нова Пазова : Еуро дреам). - 605 стр. : илустр. ; 20 см

Превод дела: The Great Controversy Between
Christ and Satan / by Ellen G. White. -

Тираж 5.000. - Регистри.

ISBN 978-86-423-0348-2

а) Адвентистичка црква седмог дана б)

Хришћанска црква - Историја с) Адвентисти

COBISS.SR-ID 190864908